

A. COĞRAFİK KAPSAM

A.1. Giriş

İlimizin 7000 yıl öncelerine kadar uzanan tarihi bir geçmişi vardır. Antik kaynaklar Ünlü masalcı Esop'un doğduğu yer olarak Kütahya'yı gösterir. O çağlarda Kütahya'nın adının Kotiaeon olduğunu sikkelerden biliyoruz; daha sonraları Seramonum adını alan İl'de o günlerde de toprak kap çalışması yapılmaktaydı. İlimiz topraklarına yerleşen en eski halk Friglerdir. M.Ö. 12. yüzyılın sonlarında Anadolu'ya göç eden Frigler Hitit İmparatorluğunu ortadan kaldırarak bölgeye hakim oldular. M.Ö. 676'da Kimmerler Frigya Kralı III. Midas'ı bozguna uğratarak Kütahya ve çevresine egemen oldular.

Alyattes'in Lidya kralı olduğu dönemde Kimmer egemenliğini yıkan Lidyalılar yönetimi ele aldılar. M.Ö. 546'da Anadolu'yu istila eden Persler Lidya ordusunu yenilgiye uğrattılar. M.Ö. 334 yılında Biga Çayı yakınlarında, Makedonyalı Büyük İskender, Pers'leri yenerek bölgede üstünlük kurdu. Büyük İskender'in M.Ö. 323'de ölümü ile Kütahya ve yöresi, komutanlarından Antigonos'a geçti. M.Ö. 133'de ise Roma egemenliği altına girdi. Bizans döneminde piskoposluk merkezi olarak önemini koruyan Kütahya ve kalesi, daha sonra Anadolu Selçuklularının hakimiyetine geçti. 1078'de Anadolu Selçuklu Devletini kuran Kutalmış oğlu Süleyman Şah, Kütahya'yı da ele geçirdi. 1097'de Haçlıların saldırısına uğrayan Kütahya, kısa süren bir işgal döneminden sonra tekrar Türk hakimiyetine girdi. II. Kılıçarslan kaybedilen diğer yerlerle birlikte Kütahya'yı da geri aldı.

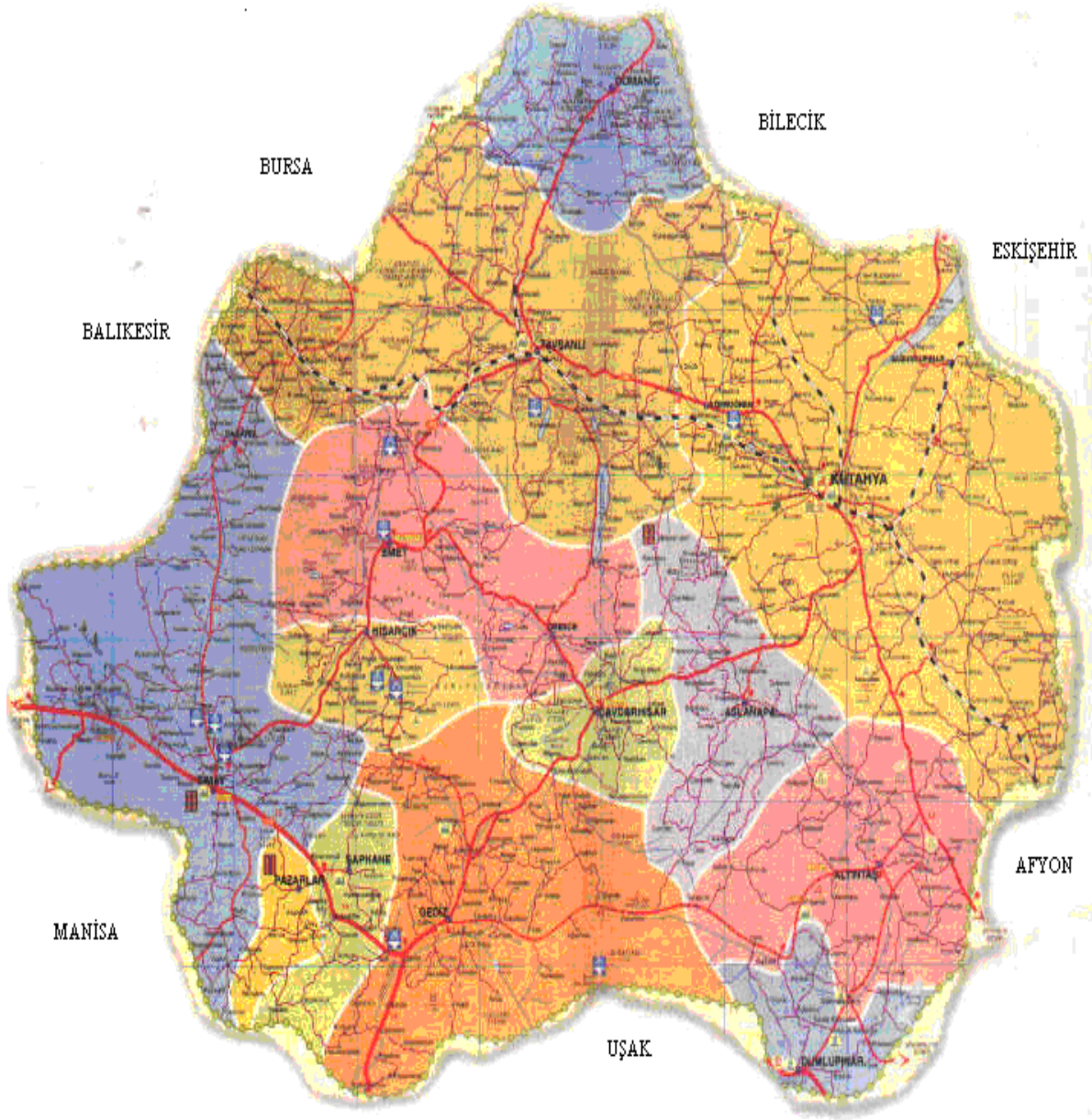
1277'de Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağılmasıyla birlikte bu topraklar Germiyanogulları Beylerinin payına düştü. Son Germiyanoglu Beyi II. Yakup'un akrabalık kurduğu Osmanogullarına bütün topraklarını ölümünden sonra bırakmasıyla Kütahya Osmanlıların sancağı oldu.

1850-1851 yılları arasında Macar bağımsızlık hareketinin milli kahramanlarından Lajos Kossuth şehrimizde konuk olarak kalmıştır. 1867'den itibaren Hüdavendigâr vilayetine bağlı bir sancak merkezi olan Kütahya, 2. Meşrutiyetten sonra bağımsız bir sancak olmuştur.

I. Dünya Savaşından sonra 17 Temmuz 1921'de Yunan işgaline uğrayan Kütahya Türk ordularının 26 Ağustos 1922'de başlattığı Büyük Taarruzla makus talihini yenmiş ve sonsuza kadar yaşayacak Türkiye Cumhuriyeti tarihinin Dumlupınar'da yazıldığı bir İli olmuştur. Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün; "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri..." komutunu verdiği yer olan Başkomutanlık Karargahı Kütahya Zafertepe Çalköy'dedir.

13 Temmuz 1766'da imzalanan dünyanın ilk toplu sözleşmesi Kütahya'da yapılmıştır. Dünyadaki ilk borsa, Aizanoi antik kentinde kurulmuş olup, Çavdarhisar İlçemizdedir. Ünlü seyyah Evliya Çelebi Kütahya'lıdır.

Tarihiyle zengin Kütahya madencilik ve termal turizmde önemli bir yere sahiptir. Çinicilik ve Porselen Kütahya ile özdeşleşmiştir. Topraklarının % 53'ü ormanla kaplı olup flora ve fauna yönünden zengindir.

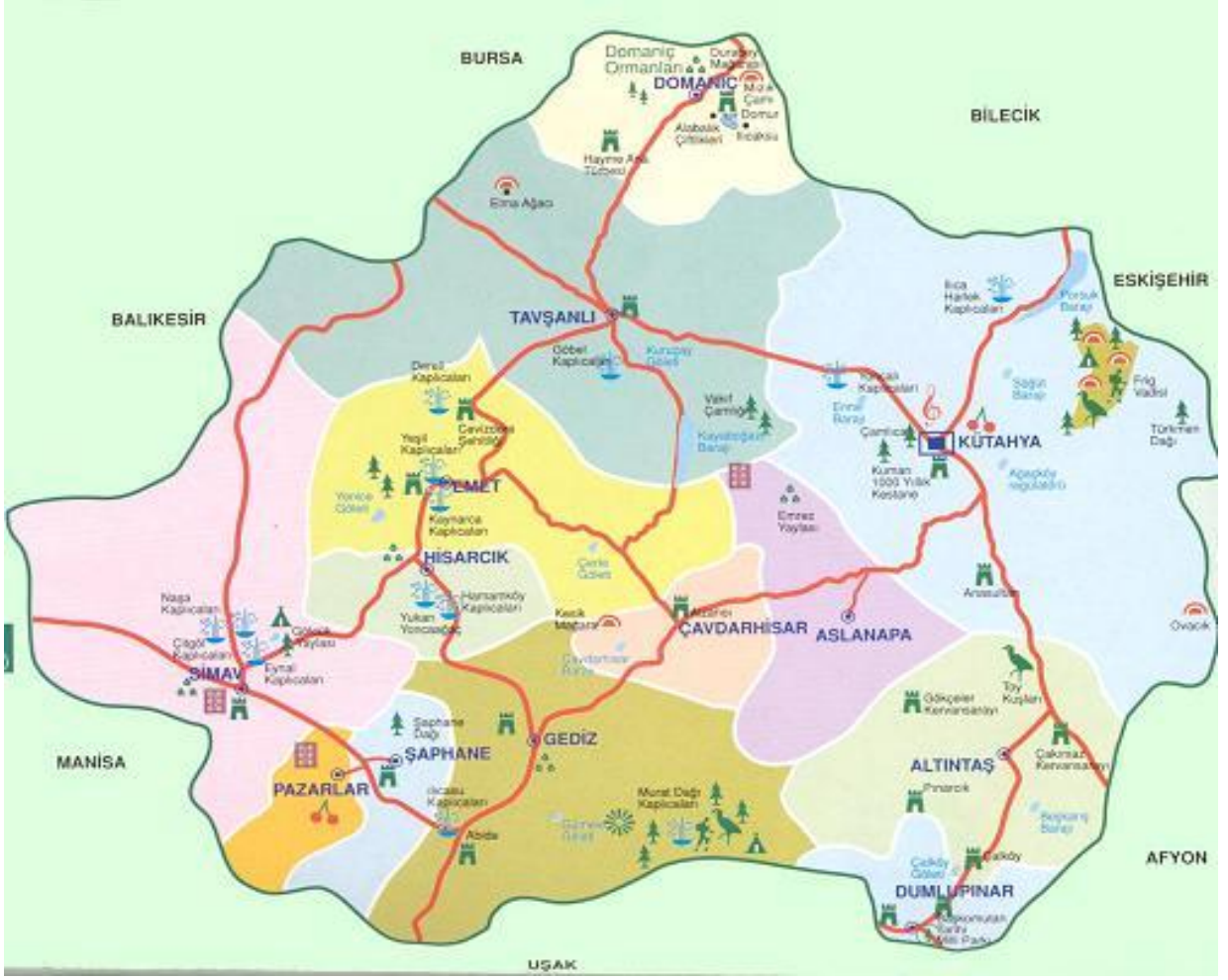
Şekil 1. Kütahya İl Sınır Haritası

A.2. İl ve İlçe Sınırları

Tablo 1. Kütahya İli İlçelerinin Merkez İlçeye Olan Uzaklıkları

İlçeler	Merkeze Mesafe (km)	İlçeler	Merkeze Mesafe (km)	İlçeler	Merkeze Mesafe (km)
Merkez	-	Dumlupınar	82	Simav	144
Altıntaş	48	Emet	97	Şaphane	130
Aslanapa	40	Gediz	90	Tavşanlı	50
Çavdarhisar	60	Hisarcık	108		
Domaniç	89	Pazarlar	127		

Kaynak: Kütahya İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği

Şekil 2. Kütahya İli Haritası

A.3. İlin Coğrafi Durumu

Kütahya, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde yer alır. İç Anadolu Bölgesi ile denize kıyısı olan Ege Bölümü arasında geçiş alanıdır. Kütahya İli, 38 derece 70 dakika ve 39 derece 80 dakika kuzey enlemleri ile 29 derece 00 dakika ve 30 derece 30 dakika doğu boylamları arasındadır. İlimiz 11.875 km²'lik yüzölçümüyle Türkiye topraklarının yaklaşık %1,5'ni kaplamaktadır. Kütahya, kuzeyinde Bursa, kuzeydoğusunda Bilecik, doğusunda Eskişehir ve Afyon, güneyinde Uşak, batısında Manisa ve Balıkesir İllerimizle çevrilidir.

2011 Yılı adrese dayalı nüfus sayımına göre ilin toplam nüfusu 564.264 olup bunun 362.274 İlçelerde, 201.990 kişisi de Belde ve Köylerde yaşamaktadır. İlin genel nüfus yoğunluğu ise 48 kişi/km²'dir.

Tablo 2. Kütahya İlinin Komşu İllere Uzaklığı

Komşu İller	Kütahyaya Olan Mesafe (km)
Afyon	97
Balıkesir	222
Bilecik	110
Bursa	178
Eskişehir	78
Manisa	193
Uşak	144

Kaynak: Kütahya İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği

A.4. İlin Topografyası ve Jeomorfolojik Durumu

İçbatı Anadolu eşiği üzerinde yer alan Kütahya bölgesinin yüzey şekilleri bakımından bariz karakterini, üzerinde bir takım dağ ve tepe dizilerinin yer aldığı muhtelif yükseltilerdeki yaylalar ile bunlar içinde gelişmiş ovalar teşkil eder. Gerek dağ ve tepe dizileri, gerek çukur sahalar, eşiğin genel karakterine uygun olarak kuzeybatı – güneydoğu istikametinde uzanırlar. Kütahya yaylalarında farklı yükseltilerde iki kademe ayırt edilir. Bunlardan; alçak yaylalar 1000–1250 m'lere, yüksek yaylalar ise 1250–1450 m'lere tekabül eder.

Eşik üzerindeki başlıca dağ ve tepe dizileri, Kütahya ovasının hemen güneyinde yarı kristalize kalker ve metamorfik şistlerden oluşan Yellice Dağı (1764 m) ve Gümüş Dağı (1901 m); kuzeyde, serpantinlerden meydana gelen Yeşil Dağ (1533 m) bölgenin batısında kısmen yarı kristalize kalker, mermer ve kısmen de volkanik elemanlardan oluşan Türkmen Dağı (1829 m), güneyinde Murat Dağı (2312 m), Şaphane Dağı (2121 m) ve Batısında Eğrigöz Dağı (2312 m) ve bunların uzantılarındaki tepelerdir.

Alüvyonlarla kaplı bulunan Kütahya, Köprüören, Tavşanlı, Altıntaş, Aslanapa, Gediz, Simav ve Örencik ovaları eşiğin alçak kısımlarını teşkil eder.

Gerek dağ ve tepe dizileri gerek çukur sahalar eşik üzerinde az yer tutarlar. Eşik büyük kısmıyla neojen yaylalardan oluşmaktadır. Kütahya yaylaları Porsuk Nehri vetabileri ile Kocasu tarafından derince parçalanmıştır. Yaylanın yüzeyi ile Porsuk Nehrinin tabanı arasında 100–150 m'lik seviye farkı vardır.

Kütahya Ovası deniz seviyesinden ortalama 930 m yüksekliğindedir. Ovanın kuzeybatı ucu ile güneydoğu ucu arasındaki uzunluğu 25 km kadardır. Kütahya Ovasının alanı ise 93 km² dir.

Kütahya'nın akarsuları ise Kirmasti, Kocasu (Adırnaz), Simav Suyu, Porsuk ve Gediz Çayı'dır.

A.5. Jeolojik Yapı ve Stratigrafi

Kütahya İlinin içerisinde yer aldığı İçbatı Anadolu Bölgesinde paleozoik, mesozoik ve senozoik üst sistemlerinin değişik dönemlerine ait jeolojik birimler bulunmaktadır.

Kütahya ve çevresinde en eski kayalar devoniyen yaşlı gnays, muhtelif çeşit şist ve mermerlerdir. Bu serinin üzerinde fosilli orta permien kalkerleri diskordans olarak

gelir. Mesozoik, yerleşme yaşı üst kretase olan ultramafik kayalarla temsil edilmiştir. Genellikle peridotit ve piroksenit bileşiminde olan ofiyolitik kütle bölgede allokyon birliği temsil eder. Yer yer tamamen serpantinleşmiş durumda olan bu kayalar bölgede masif ultramafikler halinde olup Murat Dağı civarında karmaşık bir durumda değişik litolojili kayaları içinde bulundurur.

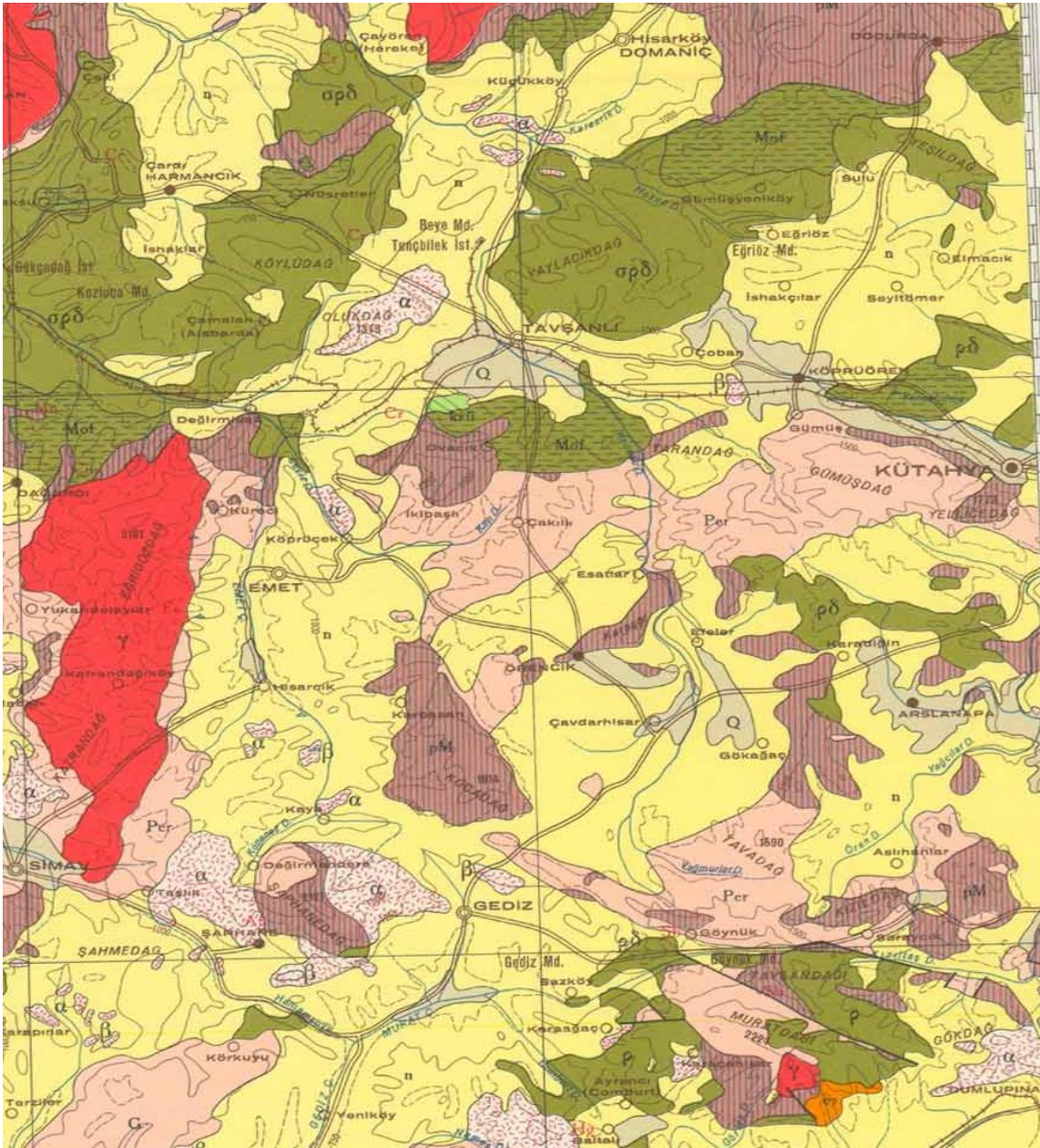
Ultramafik kayalar üzerinde ise çoğu silisleşmiş, karbonatlaşmış ve limonitleşmiş bir örtü kayaç görülmektedir.

Tersiyer, temel kayalar üzerinde diskordan olarak bulunan miyosen ve pliyosen yaşlı sedimanter kayalarla temsil edilmiştir. Miyosen, genellikle flüviyal karakterli, kaba taneli ve ince taneli detritiklerden ibarettir. Miyosen detritikleri üst seviyelere doğru tuf katkıları içerir, nihayet tuf ve aglomeralardan ibaret bir volkanik kuşak miyoseni pliyosenden ayırır. Arada hafif açısız bir diskordans tespit edilmiştir. Pliyosen laküstr karakterli marn ve kireçtaşları ile temsil edilir. Daha üstte yer alan ve geniş yayılım gösteren gevşek konglomeralar orta pliyosenden daha genç bir yaştadır.

Kütahya çevresindeki kayaların birbirleri ile olan stratigrafik ilişkileri aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

ÜST ZAMAN	ZAMAN	DEVİR	DEVRE	MİLYON YIL	
FANEROZOYİK	SENOZOYİK	KUVATERNER	HOLOSEN	0.8	
			PLEYİSTOSEN	1.8	
		TERSİYER	NEOJEN	PLİYOSEN	5
				MİYOSEN	25
			PALEOJEN	OLİGOSEN	40
				EOSEN	55
				PALEOSEN	65
				MESOZOYİK	KRETASE
		ALT	140		
		JURA	MALM		160
	DOGGER		180		
	TRİYAS	LİYAS	200		
		ÜST			
	PALEOZOYİK	PERMİYEN	ORTA		
			ALT		230
		KARBONİFER	ÜST		
			ALT		280
		DEVONİYEN	ÜST		
			ALT	350	
		SİLÜRİYEN	ÜST		
			ALT	400	
	ORDOVİSİYEN	ÜST			
		ALT	430		
	KAMBRIYEN	ÜST			
		ORTA	500		
	PREKAMBRIYEN	ALT	570		
ALGONKİYEN			570		
PRETEROZOYİK				2600	
KRİPTOZOYİK ARKEOZOYİK AZOYİK		ARKEEN		2600'dan önce	

Şekil 3. Jeolojik Zaman Çizelgesi (Ölçek : 1 / 500.000)

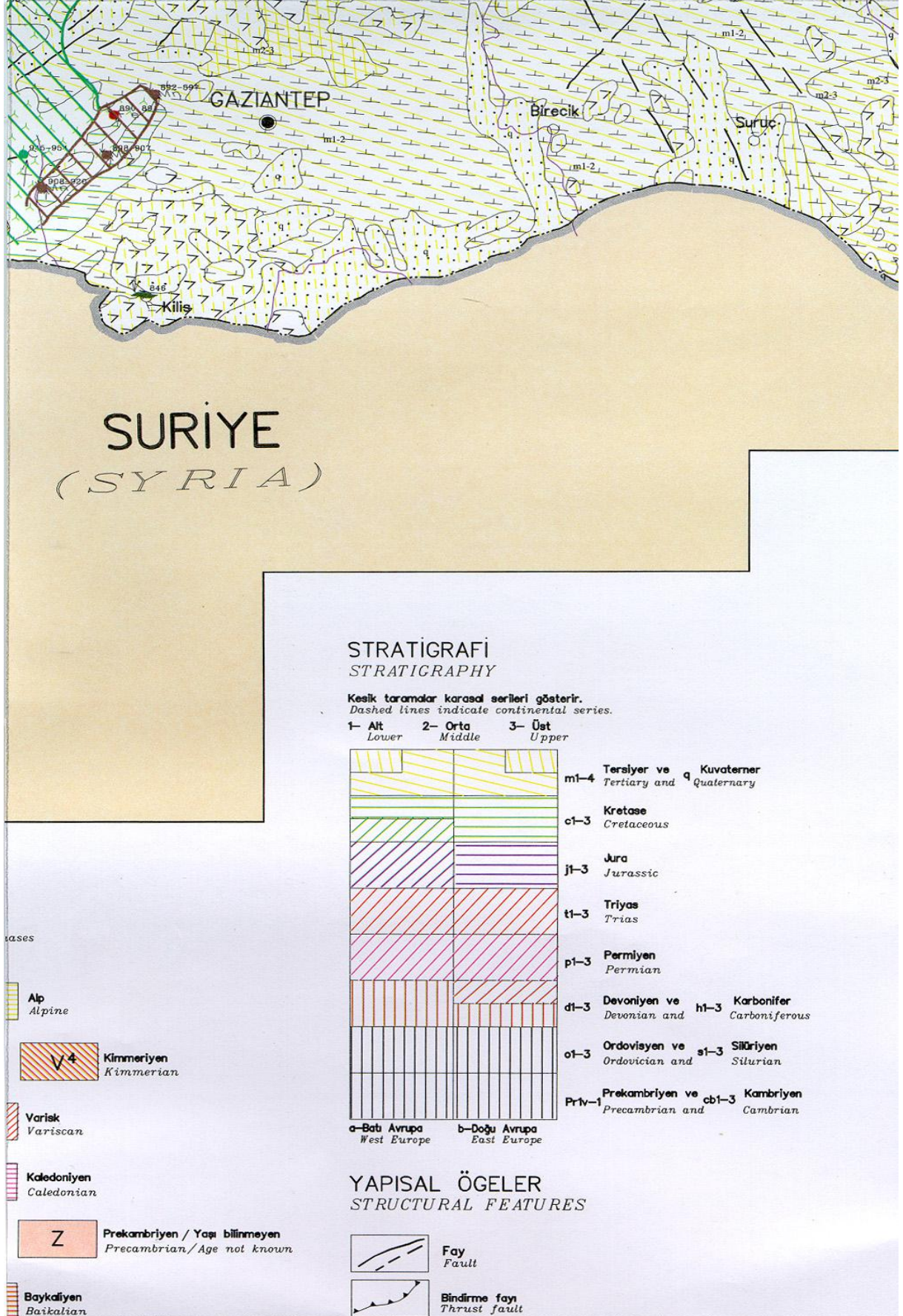
Şekil 4. Kütahya İli Jeolojik Haritası

AÇIKLAMALAR

	PERİDOTİT, PİROKSENİT, HARZBURGİT PERIDOTITE, PYROXENITE, HARZBURGITE
	SERPANTİN SERPENTINE
	RIYOLİT, DASİT RHYOLITE, DACITE
	ANDEZİT, SPİLİT, PORFİRİT ANDESİTE, SPILITE, PORPHYRITE
	BAZALT, DOLEİRİT BASALT, DOLEIRITE
	VOLKANİK TUF, AGLOMERA, DRES VOLCANIC TUFF, AGGLOMERATE, BRECCIA
	VOLKAN KÖNİLERİ VOLCANIC CONES
	KRATER CRATER
	FORMASYON SINIRI FORMATION BOUNDARY
	MÜTEMEL FORMASYON SINIRI ESSENTIAL BOUNDARY
	SARİYAJ, BİNDİRME, FAY OVERTHRUST, UPTHRUST, FAULT
	MÜTEMEL SARİYAJ, BİNDİRME, FAY PROBABLE OVERTHRUST, UPTHRUST, FAULT

Şekil 5. Kütahya İli ve Çevresi Stratigrafi Haritası

Şekil 6. Stratigrafik Haritasındaki Renklerin ve Şekillerin Açıklaması

A.5.1. Metamorfizma ve Magmatizma

Metamorfizma

Kütahya ve çevresi için metamorfizma, bölgenin en eski birimleri olan paleozoik yaşlı kayaçlarda görülmektedir. Metamorfik serinin en altında gnayslar bulunur. Gnaysların üstünde içlerinde yer yer mermer adese ve tabakalarına da rastlanan şistler görülür. Metamorfik kayaçlar içerisinde en fazla bölümü oluşturan şist serisi, içeriği bakımından epi -mezozonal fasiyes şartlarına uyar. Şistlerin genel doğrultusu NE-SW'dir. Bu yapılanma da hersiniyen orajenezinin sonunda gerçekleşmiştir.

Metamorfik seri tabakaları daha çok, gre, kalker, marn, kil, arkoz, grovakların rejyonel metamorfizması sonucunda teşekkül etmekle beraber, asit ve bazik magmanın kontak metamorfizmasına da maruz kalmışlardır.

Magmatizma

Bölgede magmatik kayaçlar; asit intrüzipleri, ofiyolitik seri kayaçları (bazik intrüzyon ve ekstrüzyonları) ve genç volkaniklerle (andezit, dasit, bazalt ve tüfler) ile temsil edilir.

Kütahya İlinin batısındaki Eğrigöz granit–granodiyorit batoliti asit intrüzif şeklinde bölgeye yerleşmiştir. Eğrigöz graniti esas itibariyle biyotitli granittir. Masifin kenarları açık renk ince taneli iki mikalı granittir. Masifin içinde ise koyu renkli granodiyoritler vardır. Granitin bölgeye yerleşim yaşı ise permien sonu ile triyastır.

Bazik intrüzyon ve ekstrüzyonlar ise birçok yerde görülmektedir. Bazik intrüzyon ve ekstrüzyonlar esas itibariyle bazalt magmalarının ve bunların diferansiyasyonu sonucu oluşan ürünlerdir. Bunları ofiyolitik seri olarak adlandırıyoruz. Ofiyolitik serinin bileşimindeki kayaçlar; peridotit ve serpantinleşmiş peridotitlerden oluşmuştur. Ofiyolitik serinin serpantinleşmesinin sebebi ise bazik intrüzyonlarının geniş çaplı tektonik olaylara maruz kalmalarıdır. Ofiyolitik serinin yaşı ise mesozoiktir.

Genç volkanizma kayaçlarından ise bölgede en fazla andezit, dasit, bazalt ve tüflere rastlanır. Tüfler bölgede çok yaygın bir durumdadır. Özellikle neojen sedimanları arasında ve üstünde geniş sahalara yayılmıştır.

Volkanitler genel olarak üç yaşa ayrılır. Bunlar;

a) Miyosen öncesi volkanitleri; Çok fazla altere olmuş tuf ve silisifiye kayaçlardan ibaret aflörmanlardır.

b) Miyosen volkanitleri; Bölgenin güneyindeki geniş yayılım gösteren andezit, trakit ve beraberindeki tuf ve aglomeralar ikincil volkanizmayı gösterir. Altta tuf ve aglomeralar, üstte andezit ve trakitler bulunur. Daha çok Murat Dağı güneyinde mostraları gözlenmektedir.

c) Pliyosen volkanitleri; Genel olarak Batı Anadolu pliyosen volkanizması bazaltlarla temsil edilir.

A.5.2. Tektonik ve Paleocoğrafya

Bölgedeki tektonik ünitelerin en eskisi kristalin şistlerin ve gnaysların oluşturduğu kayaçlardır. Paleozoik yaşlı bu kayaçlar doğu–batı doğrultusunda 40°-60° arasında kuzey ve güneye eğimli büyük bir antiklinali oluşturur. Metamorfik seri tabakaları içerisinde yer yer de mermer tabakalarına rastlanır. Antiklinalin üstüne ise kalın bir kalker-mermer gelmektedir. Bölgenin kuzeyinde ise permien yaşlı kayaçlar diskordans olarak metamorfik tabakaları örter. Muhtemelen en yaşlı kayaçlardan müteşekkil jeosenklineal rejyonel metamorfizmaya maruz kalmıştır. Bölge permienyende deniz istilasına maruz kalmıştır. Permien yaşlı kalkerler muntazam tabakalıdır. Bu kayaçların doğrultuları ise NE–SW'dır. Permien sonuna doğru bölge genç varistik orojenez ile tekrar su üstüne çıkmıştır, bu arada asit intrüzifler de eski kayaçları metamorfizmaya uğratmıştır.

Üst kretase (maastrichtien) bölgede diskordans olarak bu kayaçları örtmektedir. Ofiyolitik seriye ait intrüzif ve ekstrüzyonlar da maastrichtien esnasında faaliyette bulunmuştur. Maastrichtien sonunda ise deniz bütün bölgeyi terk etmiştir. Üst kretase yaşlı kayaçlar, E–W doğrultulu ve S'ye eğimlidirler. Maastrichtien yaşlı kalkerler ile ofiyolitik seri kayaçları arasında faylar mevcuttur.

Bölgede neojen kalın bir konglomera serisi ile başlar, gre, kil, marn, kalker serisi ile devam eder. Neojen genelde yatay olmakla beraber bazı bölgelerde eğim göstermektedir. Neojenin alt kısımları (miyosen) genel olarak sakin bir yataklanma gösterir. Alt neojen (miyosen) ile üst neojen (pliosen) arasında da bir diskordans mevcuttur. Volkanik faaliyetler miyosen sonunda başlar, pliosende fazlalaşır. Neojen sonunda bölgede birçok blok faylanmalar meydana gelmiştir. Bölgenin daha çok batı ve güneybatısında tektonik faaliyetler fazlaca görülmektedir. 1/500.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası'ndan Kütahya ve çevresinin jeolojisi Şekil 4'te verilmiştir.

Kaynaklar:

Kütahya İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği
MTA Genel Müdürlüğü
TUİK

B. DOĞAL KAYNAKLAR

B.1. Enerji Kaynakları

B.1.1. Güneş

İlimizde özellikle yaz aylarında, bazı konutlarda güneş enerjisinden yararlanılmaktadır. Ancak çok yaygın bir uygulama değildir.

Tablo 3. Kütahya İli Güneşlenme Süreleri-2011

Meteorolojik Elemanlar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Günlük ort. Güneşlenme süresi saat-da	1.36	3.49	4.10	4.21	5.51	8.59	10.55	9.36	8.16	4.54	4.25	2.44
Aylık ort. Güneşlenme şid. cal/cm ² .dk.	Bilgi alınamadı											
Aylık en yüksek güneşlenme şid. cal/cm ² .dk.	Bilgi alınamadı											

Kaynak: Kütahya Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü-2011

B.1.2. Su Gücü

Akarsular üzerinde su gücünden faydalanarak enerji elde etmek için kurulu tesisler Gediz Kayaköydeki yeraltı suyundan faydalanmak üzere Kayaköy Hidroelektrik Santrali ve Tavşanlı İlçesi Orhaneli çayı üzerinde Eger HES'tir. Ayrıca Haymeana I-II HES Kütahya Tavşanlı Dola deresi ve Orhaneli Çayı üzerinde kurulması için faaliyete başlanmıştır. Emet Barajı ve HES Kütahya Tavşanlı Orhaneli çayı üzerinde, Kayaboğazı Barajı ve HES Kütahya Tavşanlı Kocasu üzerinde, Karaköy Reg.ve HES Kütahya Tavşanlı Dola deresi üzerinde, Muratlar Reg.ve HES Kütahya Gediz Muratdağı deresi üzerinde, Yeşilköy HES Kütahya Domaniç Aygırlar deresi üzerinde, Gelinkaya HES Kütahya Aslanapa Porsuk çayı üzerinde Balıköy Reg.ve HES Kütahya Tavşanlı Emet çayı üzerinde kurulması planlanmaktadır.

B.1.3. Kömür

Kütahya zengin kömür yataklarına sahip bir ilimizdir. 1996 yılında kamu ve özel sektör kömür üretimi 14.000.000 ton civarındadır. Düşük kalorili kömürün değerlendirilmesi amacıyla kurulan termik santrallerin ülkemiz elektrik enerjisi üretimine katkısı büyüktür.

SLİ Müessese Müdürlüğü ülkemizin en önemli linyit kömürü üreten kuruluşlarından olup ruhsat sahası koordinatları aşağıda verilmiştir, Ülke üretiminde yaklaşık % 15 paya sahiptir. Ürettiği kömürün % 90'ı termik santralde tüketilmektedir. Kömürün cinsi linyit olup; alt ısıl değeri ise ortalama 1700 kcal/kg.dır Rezervi : 171.256.744 ton'dur.

Tablo 4. SLİ Müessese Müdürlüğüne Ait Ruhsat Sahası Koordinatları-2011

Ruhsat No	Nokta No	Nokta Adı	Y	X
İR 31743	1	Mahmudiye Köyü	42380	91050
	2	Seydiler Çamı Tepe	42740	89900
	3	Yunus Tepe Civarı	41910	88135
	4		43060	88780
	5	Aslanlı Köyü	43320	87950
	6	İshakçılar Köyü	36940	86125
	7		40200	89085
	8	Eğriöz Köyü	36000	90625
	9	Gazelyakup Köyü	40325	92650
	10		41720	90450
İR 2594	1	İshakçılar Köyü	36930	86125
	2	Aslanlı Köyü	43320	87950
	3	Elmacık Köyü	50625	89100
	4	Akçapınar Çeşme	51525	88375
	5	Sırçaoluk Çeşme	53625	87625
	6	Ayvalı Köyü	51700	85675
	7	Hacının Pınar Çeşmesi	50510	86525
	8	Kınık Köyü	50150	82300
	9	Boztepe	48325	81950
	10	Kerkenez Tepe	43450	82825
	11	Kızık Köyü	40880	83140

Kaynak:SLİ Müessese Müdürlüğü-2011

G.L.İ. 4364 No.lu imtiyaz sahası, Tavşanlı–Domaniç karayolu üzerinde olup, Tavşanlı’ya 13 km uzaklıktadır.

Rezerv sahası içinde yer altı ve açıkocak sahası sınırları günümüz teknolojik ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurularak ve büyük atımlı faylar dikkate alınarak belirlenmiş olup, rezervin büyük bir bölümü yer altı işletmesi ile üretilebilecek durumdadır.

Tunçbilek havzasında kömür damar kalınlığı tektonizmaya bağlı olarak 5,0 – 12,0 m arasında değişmekte olup, ortalama 8 m. civarındadır.

Damarın kalorifik değer itibariyle en kaliteli kısmı en üstte yer almaktadır. İkinci derece kaliteli zon, damarın alt bölümü olup en fakir kısmı ise orta bölümdür.

Tablo 5. 2011 Yılı Başı İtibarıyla Rezerv Tablosu

PANO		YERİNDE (TON)			İŞLETİLEBİLİR (TON)		
		GÖRÜNÜR	HAZIR	TOPLAM	GÖRÜNÜR	HAZIR	TOPLAM
AÇIKCAK	BEKE GÜNEYİ	20701859	680257	21382116	18631673,1	612231,3	19243904,4
	48 PANOLAR	4489718	176703	4666421	4040746,2	159032,7	4199778,9
	YÖRGÜÇ	5689918	163380	5853298	5120926,2	147042	5267968,2
	HASANDAYI	5200000		5200000	4680000	0	4680000
	K-7	800000		800000	0	0	0
	HAMİTABAT	0	75000	75000	0	0	0
	TOPLAM	36.881.495	1.095.340	37.976.835	32.473.346	918.306	33.391.652
YER ALTI	Ömerler A	31.787.568	1.000.000	32.787.568	23.840.676	750.000	24.590.676
	Ömerler B	51.000.000		51.000.000	38.250.000		38.250.000
	Büyükdüz	2.795.689	1.020.000	3.815.689	2.096.767	765.000	2.861.767
	Tunçbilek 42	8.000.000		8.000.000	6.000.000		6.000.000
	İğdekuzu	8.279.765		8.279.765	6.209.824		6.209.824
	Derin Sahalar	117.000.000		117.000.000	87.750.000		87.750.000
	TOPLAM	218.863.022	2.020.000	220.883.022	164.147.267	1.515.000	165.662.267
GENEL TOPLAM			255.744.517	3.115.340	258.859.857	196.620.612	2.433.306
POTANSİYEL			17.000.000		17.000.000		
GENEL VARLIK			272.744.517		275.859.857		

Kaynak : GLİ Müessese Müdürlüğü-2011

Kütahya İl sınırları içindeki kamuya ait kömür işletmelerini gösteren yerler tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Kütahya İli Kamuya Ait Kömür İşletmeleri-2011

Saha adı	Rezerv (1.000 ton)	İşletme şekli
Gediz (Gediz)	23.942	Kapalı
Tunç bilek (Tavşanlı)	99.758	Kapalı
Tunç bilek (Tavşanlı)	94.174	Açık
Tunç bilek Ömerler	64.635	Açık
Tunç bilek Derin	87.750	Kapalı
Seyitömer	198.666	Açık

Kaynak: GLİ Müessese Müdürlüğü - SLİ Müessese Müdürlüğü-2011

Kütahya İlinde yaygın olarak kullanılan kömürlerin analizlerinde çıkarılacak sonuçlar şunlardır; Gediz kömürlerinin ısıl değeriyle birlikte yanabilir kükürt içeriği de yüksektir.

Seyitömer kömürlerinin yüksek kül ve nem içeriği azaltılarak, yüksek ısıl değerli kömür elde edilmesi mümkündür.

Tunçbilek bölgesi yıkanmış kömürleri (lave), yüksek ısıl değerleri ve dolayısı ile kalori başına düşük kükürt oranı nedeniyle evsel amaçlı kullanıma uygundur.

Kütahya İlinde üretilen kömürler termik santrallerde kullanılmakta olup İlimizde Seyitömer Termik Santrali, Tunçbilek Termik Santrali bulunmaktadır.

B.1.4. Doğalgaz

Kütahya İli sınırları içinde doğalgaz rezervleri bulunmamaktadır.

B.1.5. Rüzgar

İlimiz, Tavşanlı ve Domaniç İlçelerindeki bazı tavuk çiftliklerinde ve bahçelerde sulama amaçlı olarak rüzgar enerjisinden yararlanılmaktadır.

Tablo 7. Kütahya İline Ait Yönlere Göre Rüzgarla İlgili Meteorolojik Veriler -2011

N Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	1	71	87	88	119	74	120	151	138	86	89	77	32
N Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	1	1.2	1.2	1.5	1.5	1.9	1.7	2.0	2.3	2.0	1.3	1.5	1.3
NNE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	1	53	80	60	85	65	86	94	113	91	69	67	33
NNE Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	1	1.0	1.2	1.3	1.6	1.4	1.5	1.7	2.2	1.8	1.4	1.6	1.1
NE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	1	49	35	51	34	50	40	41	54	78	51	59	25

NE Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	1	0.9	1.1	1.2	1.3	1.2	1.2	1.2	1.3	1.2	1.1	1.1	0.8
ENE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	1	59	31	35	26	45	29	43	36	38	40	42	38
ENE Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	1	1.0	0.9	1.1	1.3	1.3	1.2	1.0	1.3	0.9	1.0	0.9	0.9
E Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	1	48	45	34	25	36	20	27	27	38	30	63	65
E Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	1	1.2	1.1	1.1	1.2	1.2	1.0	0.7	0.9	0.8	0.9	0.8	1.1
ESE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	1	51	37	33	30	22	22	20	20	35	43	39	73
ESE Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	1	1.1	1.0	1.1	1.1	1.4	0.9	0.8	0.7	0.7	0.8	0.7	1.2
SE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	1	57	33	25	30	31	18	24	24	14	31	34	79
SE Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	1	1.0	1.1	1.0	1.2	1.1	0.8	0.8	0.7	0.9	1.0	0.7	1.2
SSE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	1	33	30	16	17	21	18	14	28	17	34	14	50

Kaynak: Kütahya İline Ait Yönlere Göre Rüzgarla İlgili Meteorolojik Veriler -2011

B.1.6. Biyokütle

Biogaz, bitki ve hayvan atıkları gibi organik maddelerin havasız ortamlarda fermantasyonu sonucu oluşan ve bileşiminde % 60-70 metan, % 30-40 karbondioksit ve az miktarda hidrojen sülfür, hidrojen, karbonmonoksit ve azot bulunan renksiz ve yanıcı bir gaz karışımıdır.

İlimizde biyogaz ve tezek yakıt olarak kullanılmamaktadır.

B.1.7. Petrol

İlimizde petrol rezervi bulunmamaktadır.

B.1.8. Jeotermal Sahalar

Jeotermal enerji, yer kabuğunun çeşitli derinliklerinde birikmiş ısının oluşturduğu, sıcaklıkları sürekli olarak bölgesel atmosferik ortalama sıcaklığın üzerinde olan ve çevresindeki normal yeraltı ve yerüstü sularına göre daha fazla erimiş mineral, çeşitli tuzlar ve gazlar içerebilen sıcak su ve buharın yeryüzüne taşıdığı ısı enerjisidir. Jeotermal akışkanı oluşturan sular meteorik kökenli oldukları için yağışlardan ve yüzey sularından beslenirler.

Batı Anadolu Bölgesi graben sistemi ve bu sistemi oluşturan kırıklar üzerinde yer alan Kütahya, jeotermal kaynaklar açısından ülkemizin en zengin illerinden birisidir. Bu kaynaklardan kısmen turizm, kısmen de ısınmaya yönelik yararlanılmaktadır. Kütahya İl sınırları içerisindeki Jeotermal Kaynaklar; Kütahya –Ilıca Harlek ve Yoncalı, Gediz –İlçasu ve Muratdağı, Emet - Yeşil kaplıcalar, Dereli, Yenice Tavşanlı - Göbel Hisarcık-Hamamköy (Esire) , Yoncaaçık Simav –Eynal, Çitgöl,ve Naşa kaplıcalarından ibarettir.

Tablo 8. Kütahya İlinde Bulunan Jeo termal Kaynakların Koordinatları-2011

S.No	İlçe	Ruhsat Sahibi	Pafta	Koordinatları	Sıcaklık (°c)	Debi (Lt/Sn)	Kaynağın Cinsi
1	Merkez	Kütahya Belediyesi	İ24d4	Y:247298 X:4387117	42	20	Jeotermal Kaynak
2	Merkez	Kütahya Belediyesi	İ24d4	Y:247325 X:4386975	42	20	Jeotermal Kaynak
3	Merkez	Kütahya Belediyesi	İ24d4	Y:247394 X:4386987	35	12	Jeotermal Kaynak
4	Hisarcık	Hisarcık Beld.	J22c1	Y:696527 X:4341768	51	12	Jeotermal Kaynak
5	Gediz	Gediz Belediyesi	K22b1 (Uşak)	Y:695357 X:4312817	78	33	Jeotermal Kaynak
6	Gediz	Gediz Belediyesi	K23a1 (Uşak)	Y:727204 X:4315319	39	7	Jeotermal Kaynak
7	Gediz	Gediz Belediyesi	K22b1 (Uşak)	Y:695645 X:4312706	76,1	15	Jeotermal Kaynak
8	Gediz	Gediz Belediyesi	K22b1 (Uşak)	Y:695785 X:4312670	93	42	Jeotermal Kaynak
9	Gediz	Gediz Belediyesi	K22b1 (Uşak)	Y:696003 X:4312470	93	49	Jeotermal Kaynak
10	Gediz	Gediz Belediyesi	K22b1 (Uşak)	Y:697043 X:4312115	78	33	Jeotermal Kaynak
11	Merkez	Sefa İnş.Tur.	J23b1	Y:744266 X:4375896	40	4	Jeotermal Kaynak
12	Merkez	Sadık Sevin	J23b1	Y:743360 X:4375911	40	5	Jeotermal Kaynak
13	Yoncalı	İl Özel İdaresi	J23b1	Y:743805 X:4375539	42	33	Jeotermal Kaynak
14	Yoncalı	İl Özel İdaresi	J23b1	Y:744244 X:4375073	42	18	Jeotermal Kaynak
15	Yoncalı	İl Özel İdaresi	J23b1	Y:743834 X:4375624	41	6	Jeotermal Kaynak
16	Merkez	Kemal Mercan	J23b1	Y:744224 X:4375717	44	5	Jeotermal Kaynak
17	Merkez	Dumlupınar Üniversitesi	İ23c3-C4	Y:747108 X:4377850 Y:747108 X:4377950 Y:747208 X:4377950 Y:747208 X:4377850	53	14	Jeotermal Kaynak
18	Emet	Günlüce Beld.	J22b1	Y:694980 X:4370721	38,5	60	Jeotermal Kaynak
19	Emet	Günlüce Beld.	J22b1	Y:694941 X:4370750	41,6	50	Jeotermal Kaynak
20	Emet	Günlüce Beld.	J22b1	Y:695109 X:4370748	40,3	15	Jeotermal Kaynak
21	Tavşanlı	Tavşanlı Beld	J22b2	Y:709692 X:4375027	33	50	Jeotermal Kaynak
22	Tavşanlı	Tavşanlı Beld	J22b2	Y:709650 X:4375008	33	40	Jeotermal Kaynak
23	Emet	Emet Belediyesi	J22b4	Y:694527 X:4357403	47	10	Jeotermal Kaynak
24	Emet	Emet Belediyesi	J22b4	Y:694265 X:4357360	45	11	Jeotermal Kaynak
25	Emet	Emet Belediyesi	J22b4	Y:694418 X:4357383	46	2	Jeotermal Kaynak
26	Emet	Emet Belediyesi	J22b4	Y:694377 X:4357394	39	10	Jeotermal Kaynak
27	Emet	Yenice Belediyesi	J22a3	Y:688435 X:4351758	47	9,75	Jeotermal Kaynak
28	Simav	İsmail Can	J21c3	Y:670964 X:4332503	39	15	Jeotermal Kaynak
29	Simav	Nurullah Özyurt	J21c2	Y:671463 X:4332777	40	12	Jeotermal Kaynak
30	Simav	Nurullah Özyurt	J21c3	Y:671533 X:4332579	38	15	Jeotermal Kaynak
31	Simav	Yünisan Yün. San.	J21c3	Y:670767 X:4332556	42	20	Jeotermal Kaynak
32	Simav	Özyurtlar Yün San.	J21c2	Y: 671532 X:4332702	38	14	Jeotermal Kaynak
33	Simav	Kemal Özboz	J21c2	Y:670928 X:4333436	88	5	Jeotermal Kaynak
34	Simav	İsmail Kocayusufoğlu	J21c2	Y:670062 X:4333788	90	7	Jeotermal Kaynak

35	Simav	Naşa Belediyesi	J21c2	Y:669472 X:4334557	85	1,11	Jeotermal Kaynak
36	Simav	Naşa Belediyesi	J21c2	Y:670332 X:4334307	85	6	Jeotermal Kaynak
37	Simav	Naşa Belediyesi	J21c2	Y:670309 X:4334327	85	6	Jeotermal Kaynak
38	Simav	Çitgöl Belediyesi	J21c2 J21c3	Y:670032 X:4333501	100	25	Jeotermal Kaynak
39	Simav	Çitgöl Belediyesi	J21c2 J21c3	Y:670051 X:4333639	90	10	Jeotermal Kaynak
40	Simav	Çitgöl Belediyesi	J21c2 J21c3	Y:669541 X:4333670	90	8	Jeotermal Kaynak
41	Simav	Çitgöl Belediyesi	J21c2 J21c3	Y:669939 X:4333658	90	10	Jeotermal Kaynak
42	Simav	Çitgöl Belediyesi	J21c2 J21c3	Y:669904 X:4333689	100	10	Jeotermal Kaynak
43	Simav	Simav Belediyesi	J21c3	Y:671827 X: 4332306	158	40-60	Jeotermal Kaynak
44	Simav	Simav Belediyesi	J21c3	Y:672701 X: 4332884	152	65	Jeotermal Kaynak
45	Simav	Simav Belediyesi	J21c3	Y: 672664 X:4332870	150	60-80	Jeotermal Kaynak
46	Simav	Simav Belediyesi	J21c3	Y:672480 X: 4332923	160	60-80	Jeotermal Kaynak
47	Simav	Simav Belediyesi	J21c3	Y:672223 X: 4332873	98	60	Jeotermal Kaynak
48	Simav	Simav Belediyesi	J21c3	Y:671756 X: 4332945	108,6	80-100	Jeotermal Kaynak
49	Simav	Simav Belediyesi	J21c3	Y:671918 X:4332727	99	35	Jeotermal Kaynak
50	Simav	Simav Belediyesi	J21c3	Y:672995 X:4332751	84	8	Jeotermal Kaynak
51	Yoncalı	Yoncalı Dübecik Kapl.İşt.A.Ş	J23b1	Y:744143 X:4375455	40	6	Jeotermal Kaynak
52	Yoncalı	Yoncalı Dübecik Kapl.İşt.A.Ş	J23b1	Y:743829 X:4375487	40	60	Jeotermal Kaynak
53	Yoncalı	İl Özel İdaresi	J23b1	Y:744280 X:4375385	40	15	Jeotermal Kaynak
54	Geven	Özel 30 Ağustos Eğt.Tic.Ltd.Şti	I23c3 I23c4	Y:0748000 X:4380000 Y:0748000 X:4378000 Y:0746000 X:4378000 Y:0746000 X:4380000 Oa-1kuyu Koordinatları Y:0746841 X:4378279	60	60	Jeotermal Kaynak
55	Merkez	İl Özel İdaresi	J23b1	İyj-2 Kuyu Koordinatları Y:0743396 X:4375602	36,1	73	Jeotermal Kaynak
56	Merkez	İl Özel İdaresi	J23b1	İyj-4 Kuyu Koordinatları Y:0743241 X:4376455	43,7	33	Jeotermal Kaynak
57	Simav	Çitgöl Belediyesi	J21c2	Ç.6 Kuyu Koordinatları Y:0669238 X:4334112	83	15	Jeotermal Kaynak
58	Simav	İl Özel İdaresi	J21c2	İöi Kuyu Koordinatları Y:0671486 X:4332713	50	12	Jeotermal Kaynak
59	Şaphane	Orya Jeotermal Enerji Elekt.Ür.A.Ş.	J22d3 K22a2	Ruhsat Koordinatları Y:0687000 X:4321000 Y:0687000 X:4325000 Y:0689000 X:4325000 Y:0689000 X:4323000 Y:0690000 X:4321000 Y:0693000 X:4320333 Y:0693000 X:4315000 Y:0685800 X:4315000 Kşü-2 Kuyu Koordinatları Y:0687984 X:4319837 Kşü-3 Kuyu Koordinatları Y:0688020 X:4319860	Kşü-2 70 Kşü-3 114	Kşü-2 25 Kşü-3 25	Jeotermal Kaynak

60	Şaphane	Orya Jeotermal Enerji Elekt.Ür.A.Ş.	J22d3 K22a2 K22b1	Ruhsat Koordinatları Y:0693000 X:4320333 Y:0699000 X:4319000 Y:0699000 X:4315000 Y:0693000 X:4315000 Kşü-1 Kuyu Koordinatları Y:0696481 X:4314678	90	40	Jeotermal Kaynak
61	Şaphane	Orya Jeotermal Enerji Elekt.Ür.A.Ş.	K22a2	Ruhsat Koordinatları Y:0685800 X:4315000 Y:0693000 X:4315000 Y:0693000 X:4311000 Y:0685000 X:4311000 Ksg-1 Kuyu Koordinatları Y:0691000 X:4314667	46	3	Jeotermal Kaynak
62	Hisarcık	Hisarcık Belediyesi	J22c1	Ruhsat Koordinatları Y:0696000 X:4343500 Y:0698000 X:4343500 Y:0698000 X:4342500 Y:0696000 X:4342500 İjh-1 Kuyu Koordinatları Y:0696742 X:4342948	43	15	Jeotermal Kaynak
63	Gediz Muratdağı	Gediz Belediyesi	K23a1 K23a2	Ruhsat Koordinatları Y:0725000 X:4318000 Y:0729000 X:4318000 Y:0729000 X:4314000 Y:0725000 X:4314000 Kaynak Koordinatları Hacethane-1 Y:0727225 X:4315332 Hacethane-2 Y:727230 X:4315323 Kocahamam Y:727210 X:4315317 Açikhavuz Y:727162 X:4315324	Hacethane-1 41,4 Hacethane-2 31,3 Kocahamam 40,6 Açikhavuz 38	Doğal Çıkış	Jeotermal Kaynak
64	Gediz Muratdağı	Gediz Belediyesi	K23a1 K23a2	Ruhsat Koordinatları Y:0725000 X:4314000 Y:0729000 X:4314000 Y:0729000 X:4312000 Y:0725000 X:4312000	Kaynak Yok	Kaynak Yok	Jeotermal Kaynak
65	Hisarcık	Kayen Gama Enj.Elk.Ür.San.Ve Tic.Ltd.Şti.	J22a3 J22c1 J22d2	Ruhsat Koordinatları Y:0692000 X:4347000 Y:0696000 X:4345800 Y:0696000 X:4339000 Y:0692000 X:4339000 Kaynak Koordinatları Yukarı Yoncağaç Y:0695222 X:4344176 Yukarı Yoncağaç-1 Y:0693885 X:4342526 Yukarı Yoncağaç-2 Y:0694099 X:4342613	Y.Yoncağaç 37,4 Y.Yoncağaç-1 1 47,2 Y.Yoncağaç-2 2 50	Y.Yoncağaç 2 Y.Yoncağaç-1 3 Y.Yoncağaç-2 6	Jeotermal Kaynak
66	Hisarcık	Kayen Gama Enj.Elk.Ür.San.Ve Tic.Ltd.Şti.	J22c1	Ruhsat Koordinatları Y:0696000 X:4345800 Y:0702000 X:4344000 Y:0702000 X:4339000 Y:0696000 X:4339000 Y:0696000 X:4342500 Y:0698000 X:4342500 Y:0698000 X:4343500 Y:0696000 X:4343500 Kaynak Koordinatları Sefaköy Y:0696726 X:4341941 İntibaklı Ruhsat Hisarcık Belediyesi İşletme Ruhsat No:5	Sefaköy 44	Sefaköy 20	Jeotermal Kaynak
67	Hisarcık	Ges Madencilik Metalurji San.Ve Tic.A.Ş.	J22a3 J22b4	Ruhsat Koordinatları Y:0687000 X:4355000 Y:0697000 X:4355000 Y:0693000 X:4350000 Y:0687000 X:4350000	Yeniceköy 41	Yeniceköy 0,5	Jeotermal Kaynak

				Kaynak Koordinatları Yeniceköy Y:0688425 X:4351750 İntibaklı Ruhsat Yenice Belediyesi İşletme Ruhsat No:28			
68	Simav	Simav Enerji A.Ş.	J21c1 J21c2	Ruhsat Koordinatları Y:0660000 X:4340000 Y:0667000 X:4339121 Y:0667000 X:4335000 Y:0660000 X:4336000			Jeotermal Kaynak
69	Simav	Simav Enerji A.Ş.	J21c1 J21c2 J21c3 J21c4	Ruhsat Koordinatları Y:0660000 X:4336000 Y:0667000 X:4335000 Y:0667000 X:4328997 Y:0660000 X:4331000 Ksd-2011/7 Koordinatları Y:0665300 X:4332920	72 (Kuyu Dibi)	1 (Kompresör)	Jeotermal Kaynak
70	Gediz Yeşilova	Kayen Gama Enj.Elk.Ür.San.Ve Tic.Ltd.Şti.	J22c1 J22c2 J22c3 J22c4	Ruhsat Koordinatları Y:0703450 X:4334640 Y:0704570 X:4336110 Y:0707020 X:4333870 Y:0710730 X:4332400 Y:0706390 X:4326450 Y:0702890 X:4329670 Y:0700300 X:4331980 Kaynak Koordinatları K-1 Y:0702679 X:4333080 K-2 Y:0702663 X:4333105 K-3 Y:0702493 X:4333084 K-4 Y:0702416 X:4333062 K-5 Y:0703056 X:4333407	K-1:34,0 K-2:32,5 K-3:32,4 K-4:32,7 K-5:34,9	K-1:15 K- 2:Ölçülememiştir. K- 3:Ölçülememiştir. K- 4:Ölçülememiştir. K- 5:Ölçülememiştir.	Jeotermal Kaynak
71	Gediz Kayaköy	Kayen Gama Enj.Elk.Ür.San.Ve Tic.Ltd.Şti.	J22c4 J22d3 J22c1 J22d2	Ruhsat Koordinatları Y:694000 X:4337930 Y:702890 X:4338070 Y:702470 X:4334920 Y:699390 X:4332400 Y:693370 X:4331910 Kaynak Koordinatları K-2 Y:0694184 X:4337377	K-2:36	K-2:25	Jeotermal Kaynak

Kaynak: Kütahya İl Özel İdaresi-2011

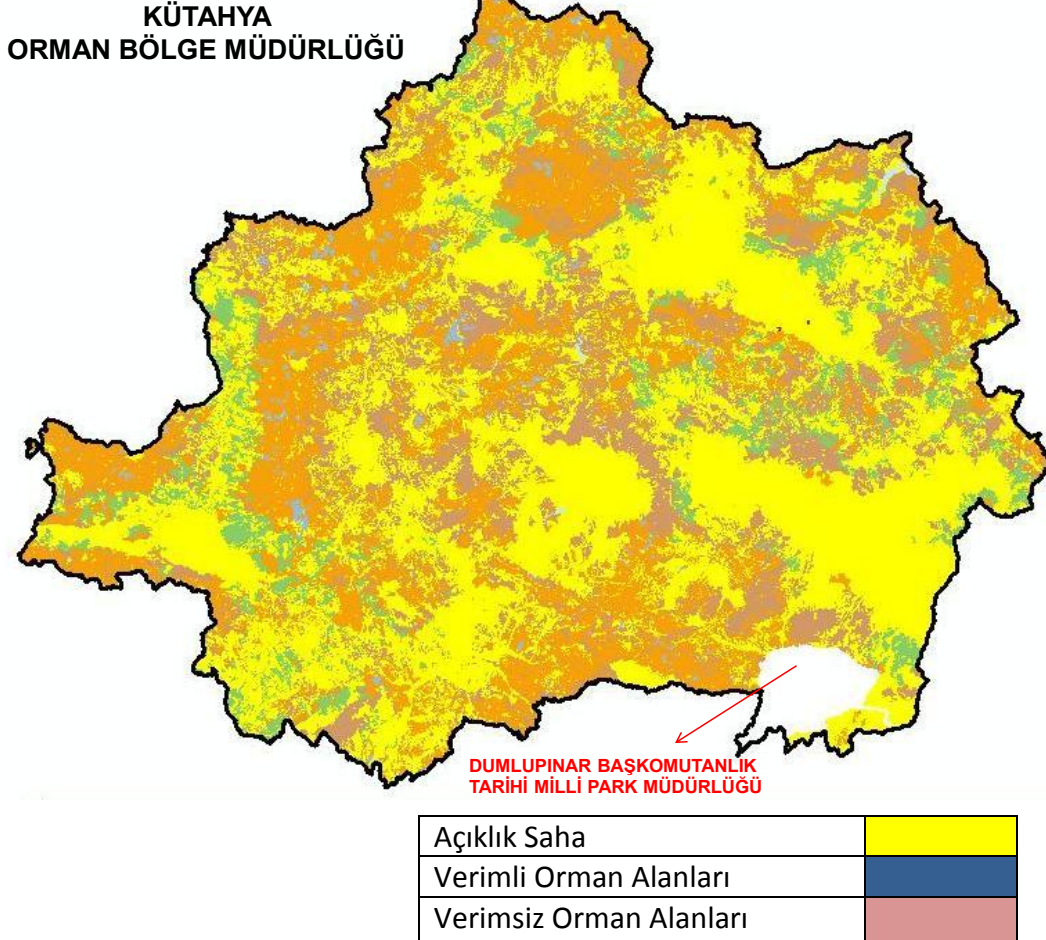
Şekil 7. Gediz Termal Kaplıcaları

B.2. Biyolojik Çeşitlilik

B.2.1. Ormanlar

İç batı Anadolu'da bir bölümü stepe geçiş zonunda bulunan Kütahya ili, orman yönünden zengindir. İlin %52,7'si orman örtüsüyle kaplıdır. 618.024 hektar olan il ormanlarında %48 karaçam %5 kızılçam %14 meşe %5 ardıç %1 kayın %1 sarıçam, göknar, kavak, kızılçam, kestane türleri bulunmaktadır. Orman alanının % 26'sında ise ibrelili ve yapraklı ağaç türleri karışık olarak bulunmaktadır.

Şekil 8. Çeşitli ağaçlandırma ve orman alanları

Kütahya Orman Bölge Müdürlüğüne Kütahya ilinde 2011 yılında 3422 Ha. Saha programa alınarak ağaçlandırılmıştır. Çeşitli ağaçlandırma şekillerine göre ağaçlandırılan sahaların dökümü aşağıda gösterilmiştir:

Ağaçlandırma	: 464 Ha.
Rehabilitasyon Sahalarında Ağaçlandırma	: 2505 Ha.
Erozyon Kontrolü	: 60 Ha.
Rehabilitasyon	: 173 Ha.
Mera Islahı	: 33 Ha.
Özel Ağaçlandırma	: 137 Ha.
Karayolu Ağaçlandırması	: 50 Ha.

TOPLAM : 3422 Ha.

B.2.1.1. Odun Üretimine Ayrılan Tarım Alanları

İlin genel tarım, orman ve ağaçlık sahası 1.156.279 ha olup % 1'lik bölümünde sedir, göknar, kavak, kestane ve kızılgaç gibi türler bulunmaktadır.

Tablo 9. 2011 Yılı Orman Ürünleri-Odun Üretimine Ayrılan Tarım Alanları

Kütahya İli Ürün Dağılım Raporu			Orman Emvali Ürünler		
			Kavaklık (Da)	Orman Emvali Ürün (Da)	Toplam (Da)
KÜTAHYA	Altıntaş	Ekilen Alan(Da)	14		14
		İşletme	8		8
	Çavdarhisar	Ekilen Alan(Da)	36		36
		İşletme	28		28
	Domaniç	Ekilen Alan(Da)	669		669
		İşletme	243		243
	Dumlupınar	Ekilen Alan(Da)	3,5		3,5
		İşletme	1		1
	Emet	Ekilen Alan(Da)	19		19
		İşletme	16		16
	Gediz	Ekilen Alan(Da)	186		186
		İşletme	175		175
	Hisarcık	Ekilen Alan(Da)	33		33
		İşletme	8		8
	Merkez	Ekilen Alan(Da)	104		104
		İşletme	47		47
	Pazarlar	Ekilen Alan(Da)	15		15
		İşletme	17		17
	Simav	Ekilen Alan(Da)	898		898
		İşletme	207		207
Şaphane	Ekilen Alan(Da)	10		10	
	İşletme	8		8	
Tavşanlı	Ekilen Alan(Da)	206		206	
	İşletme	59		59	
Aslanapa		0,4		0,4	
		1		1	
TOPLAM		Ekilen Alan(Da)	2193,5		2193,5
		İşletme	817		817

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü (Çiftçi kayıt sistemi)-2011

B.2.2. Çayır ve Mera

* İlimizde mera çalışmaları 4342 Sayılı Mera Kanununun 1998 yılında çıkması ile başlamış ve 1999 yılında İl Mera Komisyonu ve ilk Teknik Ekibin kurulması ile fiilen meraların tespit ve tahdit çalışmalarına başlanılmıştır.

* 4342 sayılı Mera Kanunu ülkemizin sahip olduğu meraların miktarının ve sınırlarının tespit edilmesini amaçlamakta olup, kötü durumdaki meraların ıslahının yapılmasını ve hayvancılığımızın kazandırılmasını sağlayacaktır. Mera Kanunu ile meraların kullanımı, bakımı, ıslahı ve sonunda çiftçimizin kullanımına sunulmasını düzenlemektedir.

* Tespit ve tahdit çalışmalarına 1999 yılında çalışmalara başlanmış olup gerek özel sektöre ihale edilmek suretiyle gerekse son yıllardaki Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün hızlı ve ihaleli kadastro çalışmaları kapsamında 2010 yılı sonu itibari ile ilimizin 623 yerleşim biriminden %100'ü yani 623 birimde tespit çalışmaları, 379 birimde tahdit çalışmaları tamamlanmıştır, 40 birimde de tahsisi bitirilmiştir

Tablo 10. 1999-2011 Yılları Arası Mera Çalışmaları Özet Tablosu

YILI	TESPİT BİRİM SAYISI	TAHDİT BİRİM SAYISI	TAHSİS BİRİM SAYISI	ISLAH BİRİM SAYISI	TESPİT PARSEL SAYISI	TESPİT (Ha)	TAHDİT (Ha)	TAHSİS (Ha)	ISLAH (Ha)
1999	3	3	--		128	246,59	246,59	--	--
2000	3	3	--		128	359,02	359,02	--	--
2001	39	39	--		3552	6.342,91	6.342,91	--	--
2002	22	22	1	1	907	3.382,62	3.382,62	218,33	218,33
2003	34	29	2		1147	1.798,78	1.798,78	708,10	--
2004	37	--	--	2	667	3.375,16	--	--	331,16
2005	128	20	2	3	-	5.347,00	1.032,00	302,50	633,98
2006	183	2	-	1	-	3.322,60	384,20	-	381,08
2007	75	114	2	3	-	3.150,98	8.208,48	504,71	1.951,62
2008	65	110	6	3	2809	3.574,94	6.053,95	1.232,02	1.158,07
2009	26	-	20	-	1126	1355,93	-	2503,989	-
2010	-	37	1	2	-	-	874,29	88,95	129,84
2011	-	-	6	-	-	-	-	438,23	-
TOP	615	379	34	15	10464	32256,53	28.682,84	5.996,829	4804,08

Kaynak: İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü-2011

Tablo 11. Mera Çalışmalarında Geline Nokta Mera Çalışmalarının Yüzde Oranları

Toplam Birim Sayısı		Tespit		Tahdit		Tahsis		Islah	
Belde	Köy	Birim Sayısı	%	Birim Sayısı	%	Birim Sayısı	%	Birim Sayısı	%
75	548	623	100	379	61	34	5,5	15	2,4
623									

Kaynak: İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü-2011

İslah Çalışmaları

* İlimizde halihazırda 15 birimde toplam 4.804,08 ha alanda yürütülen projelerin ilimize yatırım olarak katkısı 3.804.474,00 TL'dir.

* 2010 yılında 2 yeni birim daha ıslah programına alınmıştır. Bu birim Merkez İlçeye bağlı Ortaca Köyü ile Simav İlçesi Beyce Belediyesidir. Böylece 2010 yılı itibarıyla 8 birimde ıslah çalışması tamamlanarak 2.009,13 hektar mera alanı ıslah edilerek Kütahya hayvancılığına kazandırılmıştır. Toplam 5 birimdeki 2794,95 hektarlık mera alanında ise ıslah çalışmaları devam etmektedir. Merkez İlçe Bölcek ve Altıntaş İlçesi Gecek köylerinde uygulanan ıslah projeleri teknik ve idari zorunluluklardan dolayı iptal edilmiştir.

Tablo 12. İslah Projeleri Uygulanan Alanlar ve Proje Maliyetleri

İsmi	Başlangıç Yılı	Bitiş Yılı	Miktar (ha)	Bedel (TL)
Altıntaş İlçesi Altıntaş Köyü	2003	2006	218,30	215.758
Altıntaş İlçesi Alibeyköy Köyü	2004	2007	179,57	226.105
Altıntaş İlçesi Çayırbaşı Beldesi	2004	2007	151,59	267.138
Simav Belediyesi Demirciköy	2005	2008	125,74	405.910
Aslanapa İlçe Merkezi	2005	2008	403,54	504.806
Tavşanlı İlçe Merkezi	2006	2009	381,08	240.000
Kütahya Merkez Yoncalı	2007	2010	24,56	37.200
Simav İlçesi Öreğler Beldesi	2007	2010	101,78	230.207
Simav İlçesi Gölköy	2007	2010	68,82	158.708
Tavşanlı Tepecik Beldesi	2008	2011	194,44	645.113
Altıntaş Üçhöyük Köyü	2008	2011	524,75	164.728
Merkez Ortaca Köyü	2010	2015	103,85	136.330
Simav Beyce Belediyesi	2010	2013	25,99	78.365
TOPLAM			4.804,08	3.804.474,00

Kaynak: İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü-2011

B.2.3. Sulak Alanlar

Tablo 13. Sulanabilen Tarım Arazilerinin Toplam Tarım Arazisi İçindeki Payı

	ALAN (Ha)	ORANI
Sulanan Tarım Alanları	59.168	% 14
Sulanamayan Tarım Alanları	350.320	% 86
TOPLAM	409.488	%100

Kaynak: DSİ ve KHGM (Derleyen İl Tarım Müdürlüğü, Kütahya)

Tablo.14. Sulanan Tarım Alanlarının Sulama Kaynaklarına Göre Dağılımı

	ALAN (Ha)	ORANI (%)
Köy Hizmetleri ve DSİ Tarafından Sulanan	21.056	36
Çiftçi İmkânları ile Sulanan Alan	32.399	55
Sulanabileceği Halde Sulanmayan	5.713	9
TOPLAM	59.168	100

Kaynak: DSİ ve KHGM (Derleyen İl Tarım Müdürlüğü, Kütahya)

Tablo 15. Sulama Alanlarının İlçelere Göre Dağılımı

İLÇE ADI	Toplam Sulanabilir Alan (Ha)	İldeki Oranı (%)	Toplam Sulanan Alan (Ha)	Devlet Sulamaları (Ha)	Halk Sulamaları (Ha)
Merkez	28.500	14,16	7.500	4.000	3.500
Altıntaş	21.000	10,14	11.300	555	10.745
Aslanapa	15.000	7,45	1.450	430	1.020
Çavdarhisar	15.000	7,45	6.607	3.480	3.127
Domanıç	11.350	5,64	1.668	991	677
Dumlupınar	3.000	1,49	276	216	60
Emet	27.740	13,79	3.400	600	2.800
Gediz	16.950	8,42	6.650	1.201	5.449
Hisarcık	8.350	4,15	1.042	869	173
Pazarlar	5.000	2,48	475	377	98
Simav	25.050	12,45	10.400	3.094	7.306
Şaphane	4.320	2,15	100	52	48
Tavşanlı	19.950	9,92	8.300	5.192	3.108
TOPLAM	201.210	100	59.168	21.057	38.111

Kaynak: DSİ ve KHGM (Derleyen İl Tarım Müdürlüğü, Kütahya)

B.2.4. Flora

Söz konusu arazi flora bölgeleri düşünüldüğünde Akdeniz, Avrupa-Sibirya (Öksin) ve İran-Turan fitocoğrafya bölgelerinin birbirlerine geçiş teşkil ettiği ve her üç flora bölgesine ait bitkilerin bulunduğu, Kütahya İli sınırları içerisinde yer almaktadır. Kütahya yöresinin doğu ve alçak platolarında ve İç Anadolu'da step sahasının üzerinde karaçam ve meşe türlerinden ibaret kuru orman alanları yer almaktadır.

Kütahya ve çevresinin bitki örtüsünü inceleyen DÖNMEZ (1972), karaçam (*Pinus nigra*), meşe (*Quercus cerris*, *Quercus infectoria*, *Quercus libani*) türleri ile ardıçlardan oluşan ormanların özelliklerini belirtmiştir. Araştırmacı, karaçamın, Yellice ve Gümüş Dağlarının eteklerinde, özellikle doğuda yüksek plato sahalarında; meşenin ise, bu kütlelerin batıya doğru devamını oluşturan sahanın alt kesimlerinde baskın duruma geçtiğini bildirmektedir. Nitekim, Yellice ve Gümüş Dağının kuzeyinde saçlı meşe (*Quercus cerris*) güneyinde ise genellikle ardıç türleri (*Juniperus excelsa*, *Juniperus foetidissima*) ve meşe türleri (*Quercus cerris*, *Quercus infectoria*, *Quercus libani*) bulunur. Ayrıca Gümüş Dağının kuzey kesiminde *Fagus orientalis* toplulukları bulunur.

Yellice ve Gümüş dağlarının kuzey eteklerindeki alçak platolardaki kuru ormanlar genellikle saçlı meşelerden ibarettir. Bu dağların güney eteklerindeki alçak platolardaki bitki örtüsünün önemli bir elemanı da ardıçlardır. *Juniperus excelsa* ve *Juniperus foetidissima* daha ziyade yarı kristalize kireçtaşları üzerinde yaygındır. Kütahya'nın kuzeybatı kesiminde Sakarya'nın kolları boyunca (Ozandere vadisi), karaçam (*Pinus*

nigra), mazi meşesi (*Quercus infectoria*), maki elemanları ve çınar (*Platanus orientalis*) ve ılgın (*Tamarix*) görülür.

Kütahya Ovası ve çevresinde dağların kuzey yamaçlarının yüksek kesimleri ve vadi içlerindeki yarı nemli karaçam ormanlarının dışındaki ormanların tahrip edildikleri alanlarda meşe ve ardıçların hakim olduğu ormanlar bulunur. Kütahya Ovasındaki step alanında, orman tahribi ile gelişmiştir.

İç Anadolu fitocoğrafya bölgesinin flora ve vejetasyonu konusunda 1930 lardan beri çok sayıda araştırma yapılmıştır. Nitekim bölgede KRAUSNE (1926-1934), LOUIS (1939), WALTER (1956-1962), BİRAND (1947-1954-1960-1970), ÇETİK (1963-1965-1971-1975-1979-1985), AKMAN (1974-1976), USLU (1959-1970), AKMAN ve KETENOĞLU (1976-1979), KILIÇ (1979), KARAMANOĞLU (1964), HESKE (1955-1963) ve diğer araştırmacılar çalışmışlardır. Bilhassa ÇETİK (1984)'in İç Anadolu'da çok sayıda ayrıntılı araştırmaları vardır.

Bölgenin vejetasyonu; ot, ağaçlı step ve orman topluluğu olmak üzere üç ana formasyona ayrılabilir. İç Anadolu'nun çevresindeki yüksek alanlar üzerinde ormanların tahribi ile gelişmiş step alanları, karaçam ile karışım yapan meşe ormanları ve saf karaçam ormanları bulunur. Meşe toplulukları, genellikle antropojen step alanlarında ve step ile orman arasında geçiş zonunda bulunur.

Karaçam ormanları ise dağların genel olarak 1200 m'den yüksek kesimlerinde görülür. Geniş alan kaplayan karaçam ormanları, kuzeybatıda Sündiken ve Sivrihisar Dağları, batıda Kütahya-Afyonkarahisar hattının doğusunda Yazılıkaya Yaylası, Sandıklı ve Murat Dağlarında yer almaktadır. Diğer kesimlerde karaçam ormanları parçalar halinde kalmıştır. Meşe ormanları ve toplulukları plato yüzeylerinde kümeler halindedir.

Flora

PİNACEAE

Pinus nigra (karaçam)

CUPRESSACEAE

Juniperus excelsa,

Juniperus foetidissima (ardıç)

FAGACEAE

Quercus cerris (saçlı meşe),

Quercus infectoria (mazi meşesi),

PLATANACEAE

Platanus orientalis (çınar)

TAMARICACEAE

Tamarix sp. (ılgın)

APIACEAE

Eryngium campestre (eşek diken)

ASTERACEAE

Artemisia campestris (köpek papatyası)

Carduus nutans (eğik diken)

Senecio vernalis (imam kavuğu)

CAMPANULACEAE

Leguosia speculum-veneris (kadın aynası)

CISTACEAE

Helianthemum ledifolium (ay çiçeği, günebakan)
 CRUCIFERAE
Alyssum desertorum (kuduz otu)
 DIPSACACEAE
Scabiosa argentea (uyuz otu)
 EUPHORBIACEAE
Euphorbia macroclada (sütleğen)
 GLOBULARIACEAE
Globularia aorientalis (küre çiçeği)
 LABIATAE
Teucrium polium
Ziziphora tenuior
 LEGUMINOSAE(FABACEAE)
Astragalus microcephalus (geven)
Trigonella aurentiaca
 MALVACEAE
Malva neglecta (ebegümece)
 PLUMBAGINACEAE
Acantholimon acerosum (iğneli kardiken)
 POACEAE
Bromus squarrossus
Dactylis-hisbanica (domuz ayrığı)
Poa bulbosa (yumrulu salkım otu, yumrulu tavşan bıyığı)
 POLYGONACEAE
Rumex acetosella (küçük kuzu kulağı)
 PRIMULACEAE
Androsace maxima (büyük androsas)
 RHAMNACEAE
Paliurus spina – christi (karaçalı)
 ROSACEAE
Amygdolus orientalis
Pyrus elaeagnifoila
 SCROPHULARIACEAE
Verbascum lasianthum (sığır kuyruğu)
 TYPHACEAE

B.2.5. Fauna

Ormanlar çeşitli memeli, kuş ve böcek türleri için ekolojik bir yaşam ortamı sağlamaktadır. Binlerce yıldır insanların bilhassa Anadolu halkının, tarla açma ve kaçak kesim gibi biotik faktörlerle ormanları yok etmeleri, bu habitatlarda yaşayan bir çok hayvanın doğal yaşama ortamlarını kaybetmelerine neden olmuştur. Günümüzde bu alanlar, insan etkileri nedeniyle giderek daralmış ve yaban hayatı için elverişsiz konuma düşmüştür. Floradan farklı olarak fauna türleri, göçmen ve yerli türlerden oluşmaktadır.

İlde Mevcut Kuş Türleri

Bu yörede bulunan kuş türlerinden yasalarda belirtilen risk sınıflarına göre; kartal, akbaba, şahin, baykuş gibi gece ve gündüz yırtıcıları nesli tehlikede bulunan türler arasında yer almaktadır. Bunun yanında kınalı keklik, çoban aldatan, yeşil ağaçkakan, üveyik,

ibibik, yaban kazı, kuzgun, turaç gibi türler, Türkiye genelinde risk altında bulunmaktadır.

Tablo 16. İl Genelinde Mevcut Kuş Türleri

LATİNCE ADI	TÜRKÇE ADI	DURUMU
<i>Ciconia ciconia</i>	Leylek	Göçmen
<i>Accipiter nissus</i>	Atmaca	Yerli
<i>Buteo rifunus</i>	Kızıl Şahin	Yerli
<i>Aquila sp.</i>	Kartal	Yerli-göçmen
<i>Tetraogallis caspius</i>	Urkeklik	Yerli
<i>Alectoris chukar</i>	Kınalı Keklik	Yerli
<i>Coturnix coturnix</i>	Bıldırcın	Göçmen
<i>Scolopax rusticola</i>	Orman Çulluğu	Göçmen
<i>Columba livia</i>	Kaya Güvecini	Yerli
<i>Columba oenas</i>	Gökçe Güvecin	Yerli
<i>Columba palumbus</i>	Tahtalı Güvecin	Yerli
<i>Streptopelia turtur</i>	Üveyik	Göçmen
<i>Cuculus canorus</i>	Guguk kuşu	Göçmen
<i>Bubo bubo</i>	Puhu	Yerli
<i>Asio otus</i>	Kulaklı Orman Baykuşu	Yerli
<i>Otus scops</i>	Cüce Baykuş	Yerli
<i>Athena noctua</i>	Kukumav	Yerli
<i>Strix aluco</i>	Alaca Baykuş	Yerli
<i>Merops apiaster</i>	Arı Kuşu	Göçmen
<i>Picus viridis</i>	Yeşil Ağaçkakan	Yerli
<i>Dendrocopos syriacus</i>	Alaca Ağaçkakan	Yerli
<i>Dendrocopos major</i>	Büyük Ağaçkakan	Yerli
<i>Dendrocopos minor</i>	Küçük Ağaçkakan	Yerli
<i>Dendrocopos leucotos</i>	Aksırt Ağaçkakan	Yerli
<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Kaya Kırlangıcı	Göçmen
<i>Alauda arvensis</i>	Tarla Kuşu	Yerli
<i>Lullula arborea</i>	Orman toygarı	Yerli
<i>Motacilla alba</i>	Akkuyruksallayan	Yerli
<i>Pycnonotus xanthopygos</i>	Arap Bülbülü	Yerli
<i>Prunella collaris</i>	Büyük Dağ Bülbülü	Yerli
<i>Prunella ocularis</i>	Sürmeli Dağ Bülbülü	Yerli
<i>Prunella modularis</i>	Dağ Bülbülü	Göçmen
<i>Cisticola juncidis</i>	Yelpaze Kuyruk	Yerli
<i>Regulus regulus</i>	Çalığıkuşu	Yerli
<i>Muscicapa striata</i>	Benekli Sinekapan	Yerli
<i>Saxicola torquata</i>	Taşkuşu	Yerli
<i>Monticola solitarius</i>	Gökardıç	Yerli
<i>Turdus merula</i>	Karatavuk	Yerli
<i>Parus sp.</i>	Baştankara	Yerli
<i>Sitta krueperi</i>	Anadolu Sivacığıkuşu	Yerli
<i>Sitta europea</i>	Sivacığıkuşu	Yerli
<i>Sitta neumayer</i>	Kaya Sivacığıkuşu	Yerli
<i>Certhia brachydactyla</i>	Bahçe tırmaşığı	Yerli
<i>Carduelis carduelis</i>	Saka	Yerli
<i>Carduelis spinus</i>	İskete	Göçmen
<i>Acanthis cannabina</i>	Ketenkuşu	Yerli
<i>Serinus serinus</i>	Küçük İskete	Yerli
<i>Passer domesticus</i>	Serçe	Yerli
<i>Passer hispaniolensis</i>	Söğüt Serçesi	Yerli
<i>Petronia petronia</i>	Kaya Serçesi	Yerli
<i>Stumus vulgaris</i>	Sığırcık	Yerli
<i>Garullus glandorius</i>	Kestane kargası	Yerli
<i>Pica pica</i>	Saksağan	Yerli
<i>Phyrrocorax phyrrocorax</i>	Kırmızıgagalı Dağkargası	Yerli
<i>Phyrrocorax graculus</i>	Sarı gagalı Dağkargası	Yerli
<i>Corvus corax</i>	Kuzgun	Yerli
<i>Corvus comix</i>	Leş Kargası	Yerli
<i>Corvus frugilegus</i>	Ekin Kargası	Yerli

Kaynak: Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü

Fauna Türleri

Testudo Graeca (Adi kaplumbağa)
 Ablepharus Kitaibeli (Ince Kertenkele)
 Passer Domesticus (Serçe)
 Gargulus Glandarius (Alakarga)
 Falconidae (Şahin)
 Suidae (Domuz)
 Bufo Viridis (Gece Kurbağası)
 Buteo Buteo (Şahin)
 Luscinia Megarhynchos (Bülbül)
 Sturnus Vulgaris (Sığırcık)
 Clethrionomys Glareolus (Orman Faresi)
 Mantis mautis (Peygamber Devesi)
 Srillus comestris (Cırcır Böceği)
 Coccinella septempunctata (Uğur Böceği)
 Musca domestica (Kara Sinek)
 Columba sp. (Güvercin) **
 Cuculus canorus (Guguk Kuşu)
 Alauda arvensis (Tarla Kuşu)*
 Prunella ocularis (Sürmeli Dağ Bülbülü)*
 Turdus merula (Kara Tavuk)
 Acanthis cannabina (Keten Kuşu)
 Passer domesticus (Serçe)**
 Sturnus vulgaris (Sığırcık)**
 Corvus comix (Leş Kargası) **
 Corvus frugilegus (Ekin Kargası)**
 Mustella nivalis (Gelincik)**
 Sus scrofa scrofa (Yaban Domuzu)**
 Martes martes (Ağaç Sansarı)**
 Apedomus mystacinus (Tarla-Orman Faresi)
 Erinaceus concolor (Kirpi)*
 Spermophilus citellus(Sincap)*
 Acanthodactylus vulgaris (Kertenkele)**
 Lacerta praticola (Çayır Kertenkelesi)**
 Testudo graeca (Kara Kaplumbağası (Adi Tosbağa))*
 Coluber jugularis (Kara Yılan)**
 Rana ridibunda (Kurbağa)**

Yukarıda belirtilen türlerden koruma altına alınan türleri belirlemek için Türk Çevre Mevzuatı incelenmiş; yanına * ile ** (* Ek Liste II: kesin koruma altına alınan fauna türlerini,**Ek Liste III: alan korunan fauna türleri) işareti konmuş olan hayvan türlerinin koruma altında bulunduğu tespit edilmiştir.

Tespit edilebilen türler, özel yaşama koşullarına ihtiyaç duymayan ve Türkiye'nin hemen her bölgesinde rastlanabilen türlerdir.

B.2.4. Flora

Söz konusu arazi flora bölgeleri düşünüldüğünde Akdeniz, Avrupa-Sibirya (Öksin) ve İran-Turan fitocoğrafya bölgelerinin birbirlerine geçiş teşkil ettiği ve her üç flora bölgesine ait bitkilerin bulunduğu, Kütahya İli sınırları içerisinde yer almaktadır. Kütahya yöresinin doğu ve alçak platolarında ve İç Anadolu'da step sahasının üzerinde karaçam ve meşe türlerinden ibaret kuru orman alanları yer almaktadır.

Kütahya ve çevresinin bitki örtüsünü inceleyen DÖNMEZ (1972), karaçam (*Pinus nigra*), meşe (*Quercus cerris*, *Quercus infectoria*, *Quercus libani*) türleri ile ardıçlardan oluşan ormanların özelliklerini belirtmiştir. Araştırmacı, karaçamın, Yellice ve Gümüş Dağlarının eteklerinde, özellikle doğuda yüksek plato sahalarında; meşenin ise, bu kütlenin batıya doğru devamını oluşturan sahanın alt kesimlerinde baskın duruma geçtiğini bildirmektedir. Nitekim, Yellice ve Gümüş Dağının kuzeyinde saçlı meşe (*Quercus cerris*) güneyinde ise genellikle ardıç türleri (*Juniperus excelsa*, *Juniperus foetidissima*) ve meşe türleri (*Quercus cerris*, *Quercus infectoria*, *Quercus libani*) bulunur. Ayrıca Gümüş Dağının kuzey kesiminde *Fagus orientalis* toplulukları bulunur.

Yellice ve Gümüş dağlarının kuzey eteklerindeki alçak platolardaki kuru ormanlar genellikle saçlı meşelerden ibarettir. Bu dağların güney eteklerindeki alçak platolardaki bitki örtüsünün önemli bir elemanı da ardıçlardır. *Juniperus excelsa* ve *Juniperus foetidissima* daha ziyade yarı kristalize kireçtaşları üzerinde yaygındır. Kütahya'nın kuzeybatı kesiminde Sakarya'nın kolları boyunca (Ozandere vadisi), karaçam (*Pinus nigra*), mazi meşesi (*Quercus infectoria*), maki elemanları ve çınar (*Platanus orientalis*) ve ılgın (*Tamarix*) görülür.

Kütahya Ovası ve çevresinde dağların kuzey yamaçlarının yüksek kesimleri ve vadi içlerindeki yarı nemli karaçam ormanlarının dışındaki ormanların tahrip edildikleri alanlarda meşe ve ardıçların hakim olduğu ormanlar bulunur. Kütahya Ovasındaki step alanında, orman tahribi ile gelişmiştir.

İç Anadolu fitocoğrafya bölgesinin flora ve vejetasyonu konusunda 1930 lardan beri çok sayıda araştırma yapılmıştır. Nitekim bölgede KRAUSNE (1926-1934), LOUIS (1939), WALTER (1956-1962), BİRAND (1947-1954-1960-1970), ÇETİK (1963-1965-1971-1975-1979-1985), AKMAN (1974-1976), USLU (1959-1970), AKMAN ve KETENOĞLU (1976-1979), KILIÇ (1979), KARAMANOĞLU (1964), HESKE (1955-1963) ve diğer araştırmacılar çalışmışlardır. Bilhassa ÇETİK (1984)'in İç Anadolu'da çok sayıda ayrıntılı araştırmaları vardır.

Bölgenin vejetasyonu; ot, ağaçlı step ve orman topluluğu olmak üzere üç ana formasyona ayrılabilir. İç Anadolu'nun çevresindeki yüksek alanlar üzerinde ormanların tahribi ile gelişmiş step alanları, karaçam ile karışım yapan meşe ormanları ve saf karaçam ormanları bulunur. Meşe toplulukları, genellikle antropojen step alanlarında ve step ile orman arasında geçiş zonunda bulunur.

Karaçam ormanları ise dağların genel olarak 1200 m'den yüksek kesimlerinde görülür. Geniş alan kaplayan karaçam ormanları, kuzeybatıda Sündiken ve Sivrihisar Dağları, batıda Kütahya-Afyonkarahisar hattının doğusunda Yazılıkaya Yaylası, Sandıklı ve Murat Dağlarında yer almaktadır. Diğer kesimlerde karaçam ormanları parçalar halinde kalmıştır. Meşe ormanları ve toplulukları plato yüzeylerinde kümeler halindedir.

Flora**PİNACEAE***Pinus nigra* (karaçam)**CUPRESSACEAE***Juniperus excelsa*,*Juniperus foetidissima* (ardıç)**FAGACEAE***Quercus cerris* (saçlı meşe),*Quercus infectoria* (mazi meşesi),**PLATANACEAE***Platanus orientalis* (çınar)**TAMARİCACEAE***Tamarix sp.* (ılgın)**APIACEAE***Eryngium campestre* (eşek diken)**ASTERACEAE***Artemisia campestris* (köpek papatyası)*Carduus nutans* (eğik diken)*Senecio vernalis* (imam kavuğu)**CAMPANULACEAE***Leguosia speculum-veneris* (kadın aynası)**CISTACEAE***Helianthemum ledifolium* (ay çiçeği, günebakan)**CRUCİFERAE***Alyssum desertorum* (kuduz otu)**DIPSACACEAE***Scabioso argentea* (uyuz otu)**EUPHORBİACEAE***Euphorbia macroclada* (sütleğen)**GLOBULARIACEAE***Globularia aorientalis* (küre çiçeği)**LABİATAE***Teucrium polium**Ziziphora tenuior***LEGUMINOSAE(FABACEAE)***Astragalus microcephalus* (geven)*Trigonella aurentiaca***MALVACEAE***Malva neglecta* (ebegümece)**PLUMBAGİNACEAE***Acantholimon acerosum* (iğneli kardiken)**POACEAE***Bromus squarrossus**Dactylis-hisbanica* (domuz ayrığı)*Poa bulbosa* (yumrulu salkım otu, yumrulu tavşan bıyığı)**POLYGONACEAE***Rumex acetosella* (küçük kuzu kulağı)**PRİMULACEAE***Androsace maxima* (büyük androsas)

RHAMNACEAE

Paliurus spina – christi (karaçalı)

ROSACEAE

Amygdalus orientalis

Pyrus elaeagnifoila

SCROPHULARIACEAE

Verbascum lasianthum (sığır kuyruğu)

TYPHACEAE

B.2.5. Fauna

Ormanlar çeşitli memeli, kuş ve böcek türleri için ekolojik bir yaşam ortamı sağlamaktadır. Binlerce yıldır insanların bilhassa Anadolu halkının, tarla açma ve kaçak kesim gibi biyotik faktörlerle ormanları yok etmeleri, bu habitatlarda yaşayan bir çok hayvanın doğal yaşama ortamlarını kaybetmelerine neden olmuştur. Günümüzde bu alanlar, insan etkileri nedeniyle giderek daralmış ve yaban hayatı için elverişsiz konuma düşmüştür. Floradan farklı olarak fauna türleri, göçmen ve yerli türlerden oluşmaktadır.

İlde Mevcut Kuş Türleri

Bu yörede bulunan kuş türlerinden yasalarda belirtilen risk sınıflarına göre; kartal, akbaba, şahin, baykuş gibi gece ve gündüz yırtıcıları nesli tehlikede bulunan türler arasında yer almaktadır. Bunun yanında kınalı keklik, çoban aldatan, yeşil ağaçkakan, üveyik, ibibik, yaban kazı, kuzgun, turaç gibi türler, Türkiye genelinde risk altında bulunmaktadır.

Tablo 17. İl Genelinde Mevcut Kuş Türleri

LATİNCE ADI	TÜRKÇE ADI	DURUMU
Ciconia ciconia	Leylek	Göçmen
Accipiter nissus	Atmaca	Yerli
Buteo rufinus	Kızıl Şahin	Yerli
Aquila sp.	Kartal	Yerli-göçmen
Tetraogallis caspius	Urkeklik	Yerli
Alectoris chukar	Kınalı Keklik	Yerli
Coturnix coturnix	Bıldırcın	Göçmen
Scolopax rusticola	Orman Çulluğu	Göçmen
Columba livia	Kaya Güvecini	Yerli
Columba oenas	Gökçe Güvecin	Yerli
Columba palumbus	Tahtalı Güvecin	Yerli
Streptopelia turtur	Üveyik	Göçmen
Cuculus canorus	Guguk kuşu	Göçmen
Bubo bubo	Puhu	Yerli
Asio otus	Kulaklı Orman Baykuşu	Yerli
Otus scops	Cüce Baykuş	Yerli
Athena noctua	Kukumav	Yerli
Strix aluco	Alaca Baykuş	Yerli
Merops apiaster	Arı Kuşu	Göçmen
Picus viridis	Yeşil Ağaçkakan	Yerli
Dendrocopus syriacus	Alaca Ağaçkakan	Yerli
Dendrocopus major	Büyük Ağaçkakan	Yerli
Dendrocopus minor	Küçük Ağaçkakan	Yerli
Dendrocopus leucotos	Aksırt Ağaçkakan	Yerli
Ptyonoprogne rupestris	Kaya Kırangıcı	Göçmen
Alauda arvensis	Tarla Kuşu	Yerli
Lullula arborea	Orman toygarı	Yerli
Motacilla alba	Akkuyruksallayan	Yerli

<i>Pycnonotus xanthopygos</i>	Arap Bülbülü	Yerli
<i>Prunella collaris</i>	Büyük Dağ Bülbülü	Yerli
<i>Prunella ocularis</i>	Sürmeli Dağ Bülbülü	Yerli
<i>Prunella modularis</i>	Dağ Bülbülü	Göçmen
<i>Custicola juncidis</i>	Yelpaze Kuyruk	Yerli
<i>Regulus regulus</i>	Çalığı	Yerli
<i>Muscicapa striata</i>	Benekli Sinekkapan	Yerli
<i>Saxicola torquata</i>	Taşkuşu	Yerli
<i>Monticola solitarius</i>	Gökardıç	Yerli
<i>Turdus merula</i>	Karatavuk	Yerli
<i>Parus sp.</i>	Baştankara	Yerli
<i>Sitta krueperi</i>	Anadolu Sivacığı	Yerli
<i>Sitta europea</i>	Sivacığı	Yerli
<i>Sitta neumayer</i>	Kaya Sivacığı	Yerli
<i>Certhia brachydactyla</i>	Bahçe tırmaşığı	Yerli
<i>Carduelis carduelis</i>	Saka	Yerli
<i>Carduelis spinus</i>	İskete	Göçmen
<i>Acanthis cannabina</i>	Ketenkuşu	Yerli
<i>Serinus serinus</i>	Küçük İskete	Yerli
<i>Passer domesticus</i>	Serçe	Yerli
<i>Passer hispaniolensis</i>	Söğüt Serçesi	Yerli
<i>Petronia petronia</i>	Kaya Serçesi	Yerli
<i>Stumus vulgaris</i>	Sığırcık	Yerli
<i>Garullus glandorius</i>	Kestane kargası	Yerli
<i>Pica pica</i>	Saksağan	Yerli
<i>Phyrocorax phyrocorax</i>	Kırmızıgagalı Dağkargası	Yerli
<i>Phyrocorax graculus</i>	Sarı gagalı Dağkargası	Yerli
<i>Corvus corax</i>	Kuzgun	Yerli
<i>Corvus comix</i>	Leş Kargası	Yerli
<i>Corvus frugilegus</i>	Ekin Kargası	Yerli

Kaynak: Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü

Fauna Türleri

Testudo Graeca (Adi kaplumbağa)
Ablepharus Kitaibeli (Ince Kertenkele)
Passer Domesticus (Serçe)
Gargulus Glandarius (Alakarga)
Falconidae (Şahin)
Suidae (Domuz)
Bufo Viridis (Gece Kurbağası)
Buteo Buteo (Şahin)
Luscinia Megarhynchos (Bülbül)
Sturnus Vulgaris (Sığırcık)
Clethrionomys Glareolus (Orman Faresi)
Mantis mautis (Peygamber Devesi)
Srillus comestris (Cırcır Böceği)
Coccinella septempunctata (Uğur Böceği)
Musca domestica (Kara Sinek)
Columba sp. (Güvercin) **
Cuculus canorus (Guguk Kuşu)
Alauda arvensis (Tarla Kuşu)*
Prunella ocularis (Sürmeli Dağ Bülbülü)*
Turdus merula (Kara Tavuk)
Acanthis cannabina (Keten Kuşu)
Passer domesticus (Serçe)**
Stumus vulgaris (Sığırcık)**

Corvus comix (Leş Kargası) **
 Corvus frugilegus (Ekin Kargası)**
 Mustella nivalis (Gelincik)**
 Sus scrofa scrofa (Yaban Domuzu)**
 Martes martes (Ağaç Sansarı)**
 Apedomus mystacinus (Tarla-Orman Faresi)
 Erinaceus concolor (Kirpi)*
 Spermophilis citellus(Sincap)*
 Acanthodactylus vulgaris (Kertenkele)**
 Lacerta praticola (Çayır Kertenkelesi)**
 Testudo graeca (Kara Kaplumbağası (Adi Tosbağa))*
 Coluber jugularis (Kara Yılan)**
 Rana ridibunda (Kurbağa)**

Yukarıda belirtilen türlerden koruma altına alınan türleri belirlemek için Türk Çevre Mevzuatı incelenmiş; yanına * ile ** (* Ek Liste II: kesin koruma altına alınan fauna türlerini,**Ek Liste III: alan korunan fauna türleri) işareti konmuş olan hayvan türlerinin koruma altında bulunduğu tespit edilmiştir.

Tespit edilebilen türler, özel yaşama koşullarına ihtiyaç duymayan ve Türkiye'nin hemen her bölgesinde rastlanabilen türlerdir.

B.2.6. Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtı ve Tabiatı Koruma Alanları ve Diğer Hassas Yöreler

Kütahya İli ormanları, tarihi eserleri, kaplıcaları ile çok zengindir. Tarihi ve tabii olarak koruma altına alınan pek çok eser ve varlık bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi F.5. Hassas Yöreler ile Turizm konu başlığı altında verilmiştir.

Koruma Altına Alınan Bazı Sahalar :

Tavşanlı	<----->	Vakıf Çamlığı Tabiatı Koruma Alanı
Domaniç	<----->	Mızık Çamı Tabiatı Anıtı
Domaniç	<----->	Kaşalç Tabiatı Koruma Alanı
Simav	<----->	Gölcük Orman İçi Dinlenme Yeri
Gediz	<----->	Muratdağı Orman İçi Dinlenme Yeri
Gediz	<----->	Muratdağı Altıkulaç Çamı
Tavşanlı	<----->	Çatak
Kütahya Merkez	<----->	Çamlıca Orman İçi Dinlenme Yeri
Kütahya Merkez	<----->	Enne Orman İçi Dinlenme Yeri
Kütahya Merkez	<----->	Anasultan Orman İçi Dinlenme Yeri
Kütahya Merkez	<----->	TavşanlıYolu Premidal Karaçam Alanı

B.3. Toprak

Kütahya İlinde iklim topoğrafya ve ana madde farklılıkları nedeniyle çeşitli büyük toprak gurupları oluşmuştur. Bunların yanı sıra toprak örtüsünün yoksun bazı arazi tipleri de görülmektedir.

Toprak Çeşitleri:

Alüvyal Topraklar : Yüzeysel sularının tabanlarında veya tesir alanlarında akarsular tarafından taşınıp depolanan materyaller üzerinde oluşan (A) C profili, azonal genç topraklardır. Üzerlerinde bitki örtüsü iklime bağlıdır. Kütahya İlinde bu toprakların kapladığı alan toplam 70 641 hektardır.

Kolüvyal Topraklar : Genellikle dik eğimlerin eteklerinde ve vadi ağzlarında yer alırlar. Yüzeysel akışıyla veya yan derelerin kısa mesafelerden taşıyarak meylin azalmış olduğu yerlerde depo ettikleri materyallerin oluşturduğu genç (A) C profili topraklardır. Her iklimde bulunabilirler. Kütahya İlinde bu toprakların kapladığı alan toplam 27 018 hektardır.

Kahverengi Orman Toprakları : Kahverengi orman toprakları kireççe zengin ana madde üzerinde oluşurlar. Bulunduğu bölgelerin zonal topraklarına nazaran çok zayıf gelişmiş horizonlara sahiptir. A, (B), C şeklinde horizonları olup, bunları birbirlerine tedricen geçiş yaparlar. Çoğunlukla orman ya da otlak olarak kullanılırlar. Tarıma alınmış alanların verimleri iyidir. Bu topraklar 649 604 hektarlık yüzölçümleri ile İldeki en büyük toprak grubunu oluştururlar.

Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları : A. (B).C profiline sahip topraklardır. A horizonu iyi oluşmuş gözenekli bir yapısı vardır. B horizonu zayıf oluşmuştur. Kahverengi veya koyu kahverengi granüler veya yuvarlak köşeli blok yapıdadır. B horizonunda kil birikimi yok yada çok azdır. Ana madde Miosen ve Pliosen ait kumlu kil taşı, kireçli kumlu-killi veya çakıllı depozitlerden ibarettir. Kütahya ilinde bu toprakların kapladığı yüzölçümü 304 870 hektardır. %21'i işlemeli tarıma uygun olarak kullanılmakta yaklaşık % 54'lük kısmı ormanla %19'lük kısmında fundalıkla kaplı bulunmaktadır.

Kestane Renkli Topraklar : ABC veya A. (B) C. Profiline sahip kalsifikasyon işlemi sonucu oluşmuş zonal bir topraktır. Profilde kalsiyum zengin olup baz saturasyonu yüksektir. Ana madde kalkerden volkanik kayalara kadar değişen kireççe zengin materyaller, ayrılmış kalker, gnays, şist, bozalt ve diğer püskürüklerden ibarettir. Kütahya İlinde 8647 hektarlık alanı kaplarlar. % 87'si kuru tarım alanı (nadassız) olarak kullanılır.

Kırmızımsı Kestane Renkli Topraklar : Rengi hariç hemen hemen bütün özellikleri kestane renkli toprakların aynı veya benzeridir. Isının ve yağışın fazla olduğu yerlerde oluşur. Organik maddece zengin değildir. Kütahya İlinde 17 525 hektarlık bir alan kaplarlar. % 64'ünde işlemeli tarım yapılır.

Kireçsiz Kahverengi Topraklar : A (b) c profilli topraklardır. Kahverengi veya açık kahverengi dağılılabılır. İklim, semiarid ve sabhümid, ana madde çakıllı, kumlu, killi depozitlerle, kalkerli, kumlu, kil ve kumlu kil taşlarıdır. Kütahya ilinde 6767 hektar alanı bu topraklar kaplar.

Kahverengi Topraklar : ABC profilli topraklardır. Kalsifikasyon etkisine sahiptirler. Tabii vejetasyon kısa ve orta boylu çayır ve otlardır. Bu topraklar semiarid iklimde bulunurlar. Topraklar yılın büyük bir kısmında kurudurlar., ender hallerde nemlilik arz ederler. Ana madde marn, killi şist kalker veya şist orta tabakalı killerden ibarettir. İlin yüzölçümünün 55 370 hektarlık kısmını kaplarlar. Bunun %76'sında işlemeli tarım uygulanır. %22'si mera ile kaplıdır.

Rendzina Topraklar :İnterzonal toprakların kalsimorfik gurubuna dahil olması sebebiyle bütün özelliklerini yüksek derecede kirece sahip ana maddeden alır. AC profillidir.Tabi vejetasyon ot, çayır, çalı ve fundadır.Ana madde kalker, dolomit, marn ve tebeşirdir.İlde 11 765 hektarlık bir yüzölçümünü kapsar. %68'i işlemeli tarım alanıdır.%26'sı fundalıktır.

Organik Topraklar :Profilinde yüksek derecede, organik madde muhtevazın sahip topraklardır. AG profiline sahiptir.

Tablo 18. Büyük Toprak Guruplarına Göre Arazi Kullanma-2011

Büyük Toprak Gurubu	ARAZİ KULLANMA (HEKTAR)								TOPLAM
	Kuru Tarım	Sulu Tarım	Bahçe	Çayır	Mera	Orman	Funda	Yerleşim Alanları	
Organik Topraklar	1648				969			16	2633
Alüvyal Topraklar	17134	45192	780	1223	3437			2875	70641
Hidromorfik Alüvyal Topraklar				494					494
Kolüvyal Topraklar	16610	7448	1194		175	819		772	27018
Kıraçsız Kahverengi Orman Toprakları	63042	245	262		15092	165390	59136	1703	304870
Yüksek Dağ Çayır Toprakları					291	1805			2096
Kahverengi Orman Toprakları	233835	1190	2660		36722	220280	150431	4486	649604
Kırmızımsı Kestane Rengi Toprakları	10758	475			3072		3070	150	17525
Kestane Rengi Top.	7504				987			156	8647
Redzinalar	7799		104		803		3007	52	11765
Kahverengi Topraklar	42472		74		12428			545	55519
Kıraçsız Kahverengi Topraklar	5804				396		669	70	6939
Kırmızı Kahverengi Topraklar	153							5	158
TOPLAM	406759	54550	5074	1717	74372	388294	216313	10830	1157909

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü-2011

Tablo 19. Büyük Toprak Guruplarının İlçelere Göre Dağılımı(hektar)-2011

BÜYÜK TOPRAK GURUPLA RI	İ L Ç E L E R										
	Altınta ş	Aslanap a	Domani ç	Dumlupın ar	Emet	Gediz	Hisarcı k	Simav	Şapha ne	Tavşanlı	Topla m
Alüvyal Toprak.	13783	6461	1622	1714	8314	6156	1315	6872	116	8030	54383
Kolüvyal Topraklar	141	455	21012		1629	2446	224	9031	619	5718	41275
Kahverengi Orman Top	42248	52176	33340	29580	72942	10993 8	30150	76950	13914	38769	50000 7
Kıraçsız Kahverengi Orman Toprakları	3914		18369	1253	20147	19425	7368	66796	9353	115776	26237 4
Kestane Rengi Top				1007						812	1819
Kırmızımsı Kestane Rengi Toprakları	5591				2428						8019
Hidromorfik Alüvyal Topraklar	39										39
Organik Topraklar								2633			2633
Kahverengi Toprak.	17297	6099		878	7636	2510					34420
Kireçsiz Kahverengi Toprakları	1142					194		2986	48		4370
Kırmızı Kahverengi Topraklar		42				116					158
Redzinalar			5548		2062	2995		144		1016	11765
Yüksek Dağ Çayır Toprakları						2096					2096
İrmak Yatağı			54		16	414	157	455		218	1314
ÇıplakKaya ve Molozlar	2146	933	965	282	5413	1092	688	2808	452	10115	24894
Su Yüzeyi											
TOPLAM	86301	66166	61910	34714	12058 7	14738 2	39902	16867 5	24502	180454	94956 6

Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü-2011

B.4. Su Kaynakları

B.4.1.İçme Suyu Kaynakları ve Barajlar

Şehrin su ihtiyacı 1928 yılına kadar salhaneler, sebiller, sokak çeşmeleri ve şadırvanlardan karşılanmış, 1928 yılında Fransızlar tarafından inşa edilmiş 1045 K.kotunda 1200 m³'lük Hisar su deposundan o zamanın yerleşim alanı olanı Kale içi, Aşağı Hisar ve Yeni mahalle çevresinin su ihtiyacının karşılanmasında kullanılmıştır.

Kundukviran bahçelerinde bulunan yeraltı su kaynakları maslaklarda toplanmış, oradan da Hisar su deposuna akıtılmış, dağıtım buradan yapılmıştır. Ancak Kütahya İli geliştikçe Kundukviran suyu yeterli olmayınca Yellice dağı eteklerinde bulunan Aksu su

kaynaklarından maslaklarda toplanan su şehir şebekesine ilave edilmiştir. Daha sonraları 1960'lı yıllarda bu kaynaklarda yeterli gelmeyince Eskişehir yolu üzerinde bulunan İNKÖY çayırında derinlikleri 150-200 mt. arasında değişen İller Bankası tarafından açılan 3 adet derin kuyudan elde edilen su, Asfalt şantiyesinin yanında bulunan 1200 m³'lük ara depoda toplanmış. Buradan motor gücü ile ÖZBEK mevkiinde 1017 KK.'daki 5000 m³'lük depoya Ø 350 – Ø 600 mm'lik borularla akıtılmıştır. ÖZBEK su deposundan pompalanan su çeşitli çaptaki şehir şebeke boruları ile hizmete sunulmuştur. Artan ihtiyaç karşısında İnköy çayırında ilave olarak İLLER BANKASI aracılığı ile 3 yeni kuyu açılmış, su terfi merkezince ilaveler yapılarak (motor sayısı arttırılarak) şehrin su ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. İnköy çayırından elde edilen suyun kalitesinin bozulması ve yetersiz gelmesi sebebiyle yeni çalışmalar yapılmış, geniş çaplı araştırmalar sonucunda, şehrimize 13 km. uzaklıktaki Porsuk kaynak suyu içme suyu olarak düşünülmüş, gerekli çalışmalar sonucu Belediye, İller Bankası işbirliğiyle şehrimize getirilmesi, şu anki durumu ile 2035 yılına kadar şehrin su ihtiyacını karşılayabileceği görülmüştür.

İlimizin en önemli su kaynağı olan Porsuk kaynağı 1990 yılında İller Bankası tarafından yaptırılan Porsuk terfi merkezinin 1000 m³ kapasiteli toplama odasına GELİNKAYA ve PORSUK kaynaklarından su cazibe ile gelmektedir. Porsuk menbaı kaptajı ([KK.962.000](#) mt. Q ort. 450 lt/sn) su Ø 900 mm'lik çelik boru ile 212 mt. Mesafeden, Gelinkaya kaptajı (K.K. 977.000 mt. Q ort. 550 lt/sn) su Ø 900 mm'lik çelik+eternit boru ile 5695 mt. Mesafeden 958.00. mt K.K.'lu terfi merkezine gelmektedir.

Terfi merkezi 7 gruplu olup klorlama burada yapılmaktadır. 5 asil 2 yedek olmak üzere 6 adet dikey milli, 1 adet yatay milli EM pompa ile toplam 5 x 200 lt/sn – 1000 lt/sn su 958.00.K.K.'dan 2423 mt. uzunluğundaki Ø 1000 m³'lük GBK 1054 mt. Olan Haciazizler ara deposuna, buradan da cazibeyle 8729 mt.'lik Ø 1000 mm'lik çelik boru ile 1017 K.K. 'daki 5000+15.000 m³'lük Özbekteki 2 depoya dökülmektedir. İki depo aynı dolu savak kotunda paralel olarak çalışmaktadır. Bu suyun şehre gelmesiyle İnköy'deki kuyular devre dışı kalmıştır.

Pompa istasyonu çıkışındaki (Porsuk) bulunan klorlama ünitesinde şehre verilen su düzenli olarak klorlanmakta ve şehir şebekesinden numune alınarak Çevre sağlığı ve Belediye Sağlık İşleri Müdürlüğüne klor miktarı kontrol edilmektedir. İçme suyu dezenfeksiyonu için yılda ortalama 13.000 – 14.000 kg gaz klor kullanılmaktadır.

Porsuk – Kütahya arasında bulunan ve Ø 1000 mm'lik çelik borulardan oluşan terfi ve isale hattı korozyona karşı katodik korunma ile korunmakta ve boruların paslanması önlenmektedir.

Tesislerin elektrik enerjisi Zafer tepe indirici merkezinden çekilen özel enerji nakil hattından karşılanmakta olup ayrıca enerji kesintisine karşı 110KW gücünde jeneratör hazır durumdadır.

Aksu menbaı ise eskiden özellikle yüksek mevkiiler olmak üzere direk şehir şebekesine verilmekte iken 1969 yılında yapılmış olan 5000 m³'lük özbek su deposuna bağlanmıştır. Sonradan Belediye tarafından bu kottan daha yüksekte olan SAZAK – MALTEPE mahallelerinin üst kısımlarını besleyebilmek için maslaklar yapılarak bağlantı yapılmıştır. Maslaktan savaklanan suyun 5000 m³'lük depoya bağlantısı yapılmıştır. Memba verimi kasım 1973'de 28 lt/n olup halen 25 lt/sn civarındadır. Özbek su deposundan ayrıca tesis edilen Ø 350 mm'lik terfi hattı ile krepin kotu 1045 mt.

Olan 1200 m³'lük Hisar su deposu da beslenmektedir. Hisar su deposunu besleyen diğer bir kaynak 1200 mt. Kotlarından toplanan Kundukviran kaynağı ortalama 40 lt/sn debisiyle 200 m³'lük 1440mt. K. kotundaki Aydınlikevler, 200 m³'lük 1072 mt. K. kotundaki Gültepe deposunu besleyerek artan suyu Hisar deposuna dökülmektedir. Hisar deposundan Sultanbağı'nın bir kısmı, İmam Hatip Lisesinin karşı tarafları, Paşam Sultan, Börekçiler mahallesine su verilmektedir. Aydınlikevler ve Gültepe depolarından Gültepe, Okmeydanı, Sultanbağı, E.Çelebi, Şenbel deresi mevki, Yeşilçam sk civarlarının su ihtiyacı karşılanmaktadır

Tablo 20. Kütahya İlinde Bulunan Barajlar ve Göletler

Kayaboğazı Barajı	Tavşanlı	Sulama, Taşkın Kor. Enerji ve İçme Suyu
Enne Barajı	Merkez	Seyitömer Sant. Soğutma Suyu Temini
Söğüt Göleti	Merkez	Sulama, Taşkın Koruma
Kuruçay Göleti	Tavşanlı	Sulama, Taşkın Koruma
Çavdarhisar Barajı	Çavdarhisar	Sulama, Taşkın Koruma
Gümele Göleti	Gediz	Sulama, Taşkın Koruma
Yenice Göleti	Emet	Sulama, Taşkın Koruma
Çerte Göleti	Emet	Sulama, Taşkın Koruma
Pullar Göleti	Merkez	Sulama, Taşkın Koruma

Kaynak:DSİ III. Bölge Müdürlüğü

Mevcut Devlet Su İşleri Yatırımları

Tablo 21. Halihazırda İşletmede Olan Baraj Ve Göletler

Tesisin Adı	Akarsu Adı	Göl Alanı (km2)	Sulama Sah. (Brüt ha)
Çavdarhisar	Bedir	2,06	5,242
Enne	Dereboğazı	0,94	Termik Sant. Ku. Suyu
Kayaboğazı	Koca	3,84	7,08
Söğüt	İlgın	0,15	205
Yenice	Kavacık	0,12	248
Çerte	Evkaya	0,35	76
Gümele	Combut	0,31	821
Pullar	Merkez	0,26	111
Kuruçay	Kurudere	0,18	325

Kaynak:DSİ III. Bölge Müdürlüğü

Tablo 22. İnşaat Halindeki Tesisler

Tesisin Adı	Akarsu Adı	Göl Alanı (km2)	Sulama Sah. (Brüt ha)
Beşkarış	Kokar	5,12	8,499
Hasan Barajı	Kabaklar		863

Kaynak:DSİ III. Bölge Müdürlüğü

Plan ve Proje Aşamasındaki Tesisler

Plan ve proje aşamasındaki tesisler ise sulama amaçlı olup planlama aşamasındaki işler; Simav Yemişli Göleti ve Sulaması, Altıntaş Oysu Göleti ve Sulaması, Tavşanlı Kayı Göleti ve Sulaması, Gediz Yunuslar Göleti ve Sulaması, Tavşanlı Doğanlar Göleti ve Sulaması,

Proje aşamasındaki işler; Emet Konuş Göleti, Tavşanlı Uluçam Göleti, Simav Söğüt Göleti, Tavşanlı Şenlik Göleti, Gediz Göleti, Gediz Yağmurlar Göleti, Hisarcık Güldüren Göleti, Örencik Sulamasıdır.

B.4.2. Yeraltı Su Kaynakları

Yeraltı Suyu Seviye Değişimleri

Yeraltı suyu akımı doğudan batıya doğru Porsuk Çayı Vadisi boyunca olmaktadır. Kütahya Ovası batı kesiminde ise yeraltı suyunun akımı Felent Çayı Vadisine bağlı olarak batıdan doğuya doğrudur. Eş su seviye eğrilerinden yer altı suyunun ovada yer yer Porsuk Çayını beslediği görülür. Kütahya Ovasında, beslenme ve boşalımı ilgili olarak yeraltı suyunun ortalama yıllık seviye değişimi 0,5-2,5 m civarındadır.

Köprüören Ovasında ise yer altı suyu akımının kuzeyden ve güneyden Felent Çayına doğru olduğu belirlenmiştir. Havzanın çıkışında Yoncalı Kaplıcasında yer altı suyunun toplam boşalımı Enne Barajına olmaktadır. Ovada yer altı suyunun ortalama yıllık seviye değişimleri 1 m civarındadır.

Yeraltı Suyu Bilançosu ve Yıllık Emniyetli Verimi

Kütahya Ovası ortasında yer alan büyük kaynaklar neojen kireçtaşları, paleozoyik mermerler ve alüvyondan çıkmaktadır. İnceleme alanı yakın çevresinde kaynak çıkışı tespit edilememiştir.

Derinlikleri 7-25 m arasında değişen sığ kuyu suları genellikle orta tuzlu, C2S1 sulama suyu sınıfında, kalsiyum bikarbonatlı ve bazik sulardır.

Fazla tuzlu sığ kuyuların bir kısmında sülfat, bir kısmında klorür değerleri yüksek görülmektedir. Bu farklar bölgesel olmayıp noktasaldır ve alüvyon bileşimi ile ilgilidir. Buna rağmen sığ kuyu sularının tamamı sulama amaçlarına uygundur. Ancak içme için bazı kuyu suları oldukça serttir. Bütün sondaj kuyu suları aynı karakterde olup, akarsu ve kaynaklarla oldukça benzerdir.

Kütahya Ovasında yer altı suyu taşıyan formasyonların yıllık beslenme ve boşalım miktarları, $73 \times 10^6 \text{ m}^3/\text{yıl}$ civarındadır. Yıllık yeraltı suyu boşalımının yaklaşık % 85'inin yeraltı suyundan alınabileceği kabul edilebilir. O halde yeraltı suyu emniyetli verimi; $73 \times 10^6 \times 0,85 = 62 \times 10^6 \text{ m}^3/\text{yıl}$ 'dir.

Yeraltı suyu işletmesine uygun alanlar, Kütahya Ovasında işletmeye uygun görülen alanlar hidrojeolojik haritada gösterilmiştir. Bu saha Kütahya İl Merkezi, Azot Sanayi-Perli-İkizhöyük-Alayunt arasındadır.

Bu saha dahilinde ortalama 50-200 m derinliklerde açılacak sondaj kuyularının verimleri doğu kesimde 20-40 L/s, orta kesimlerde açılacak sondaj kuyusu derinlikleri 200 m, verimleri 40-60 L/s civarında beklenmektedir.

B.4.3. Akarsular

Felent Çayı

Köprüören Havzası'nın kuzeybatısından Şahmelek yöresinde doğar, Enne Baraj Gölüne ulaşır, daha sonra Kütahya'nın kuzeyinden Porsuk Çayı'na ulaşır. Uzunluğu 35 km, ortalama debisi $0,56 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir.

Porsuk Çayı

Porsuk Ovasının en önemli akarsuyu Porsuk Çayıdır. Havza dışından doğan ve Çat Tepenin güneyinde havzaya giren Porsuk Çayı havza dahilinde Güvezdere, Çaydere ve Değirmen Dereyi alarak Porsuk Baraj Gölü sahasına ulaşır. Porsuk Barajından çıktıktan sonra Karkın Deresi, Uludere ve Musaözü Deresini alarak havzayı terk eder. Kuzeybatıda bulunan Koca Dere, Güvenaz Dere ve Yeni köy'de birleşir ve baraj gölü sahasına girer.

Murat Çayı (Oysu)

Murat Dağının kuzeyinden doğar, Gediz Çayına ulaşır. Uzunluğu 35 km ortalama debisi $2,5 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir.

Kureyşler Deresi

Yellice Dağının batı eteklerinden doğan küçük debili kaynaklardan oluşur. Kuzeyden gelen Mantarlık, Kuruçayır, Oluklu, Eyrek ve Güven Derelerini içine alarak, Kureyşler Köyüne ulaşır. Bu noktadan sonra Çukurcaada Köy Boğazından Porsuk Çayına ulaşır. Debisi $0,178 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir.

Kokar Çay

Dumlupınar İlçesi civarından başlar, Kızılca, Selkisaray ve Yıldırım Kemal İstasyonuna kadar batı-doğu yönünde akar. Daha sonra yön değiştirerek güneyden kuzeye akmaya başlar ve Beşkarış Köyünden ovaya ulaşır. Debisi $0,423 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir

Avşar Deresi

Alliören Köyünün 3 km güneyindeki Karapınar ve Gökpinar kaynaklarından doğar. Çalköyün doğusunda ani bir dirsek çizerek kuzeye doğru akmaya başlar. Bu noktada Çatlak Deresi ismini alır. Karakaya ve Ürkmez Dere ile birleşerek Avşar Deresi ismini alır. Genişler Köyü ve Altıntaş İlçesinin 2 km kuzeybatısından Altıntaş Ovasına ulaşır. Debisi $0,026 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir

Gediz Çayı

Akkaya köyü civarından doğar ve Akyarmadeoğlu ve dereoğlu Deresi ile birleşerek Ege Denizine ulaşır. İl sınırları içerisinde uzunluğu 45 km, ortalama debisi $82.5 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir.

Emet Çayı

Saruhanlar ve Aşık Paşa Köyleri yakınındaki kaynaklardan oluşup Kocadere adını alır. Doğan Yakası Deresi ile Kaya Köyü altında birleşip Emet Çayı adını alır. Hisarcık Emet İlçelerinden geçerek Uluçam Köyü yakınlarından İl topraklarını terkeder. Uzunluğu 90 km, ortalama debisi $130 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir

Bedir Deresi

Bedir Deresi güneybatı- kuzeydoğu yönünde akar. Yenisusuz'un 1 km kuzeyinden Çavdarhisardan geçerek, Zobu'nun 1 km kuzeydoğusundan akar. Barağı Deresi, İmam Deresi, ve Çat Deresi ile birleşir. Ortalama debisi $0.178 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir

Tavşanlı Çayı

Esatlar Köyü yakınındaki kaynaklardan doğar. Gökler Köyünün 2 km batısında Bedir Deresi ile birleşir, buradan kuzeye doğru akarak Tavşanlı Ovasına ulaşır. İl sınırları içindeki uzunluğu 65 km, ortalama debisi $8 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir

Simav Çayı

Gökçeler ve Muradınlar Köylerinin güneyinde Kalkan Çayının bittiği yerden başlar, Beciler Köyünden sonra il sınırlarını terkeder. İl sınırları içindeki uzunluğu 40 km, ortalama debisi ise $68 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir

Hamzabey Çayı (Kocaçay)

Naşa Kasabasının 5 km güneyinden doğar. Bedirler Köyü yakınlarında İl sınırını terkeder, daha sonra Emet Çayı'na dökülür. Uzunluğu 45 km, ortalama debisi $31.46 \text{ m}^3/\text{s}$ 'dir

B.4.4.Göller ve Göletler

İldeki tek doğal göl olan Simav Gölü DSİ 'ince 1967 yılında sahada açılan drenaj kanalları ile kurutulmuş olup, göl alanındaki 5 km^2 'lik araziler Toprak Reform Müdürlüğüne çevredeki köy halkına tarımsal amaçlı kullanılmak üzere kiraya verilmiştir.

Simav Gölcük yayla merkezinde bir adet tabii göl mevcuttur.

DSİ III. Bölge Müdürlüğü 34. Şube Müdürlüğüne bağlı göletler ve sulama alanı aşağıda verilmiştir.

Ön inceleme (istikşaf) ve master Plan aşaması : 940 ha % 2

Büyük su işleri projeleri : --

Küçüksu işleri projeleri : 940 ha

Hisarcık Arapşah göleti ve sulaması : 170 ha

Hisarcık Kayaköy göleti ve sulaması : 140 ha

Simav Yeşilköy göleti ve sulaması : 60 ha

Gediz Kızılızüüm göleti ve sulaması : 50 ha

Gediz Fırdan göleti ve sulaması : 70 ha

Gediz Kayacık göleti ve sulaması : 120 ha

Gediz Işıklar göleti ve sulaması : 90 ha

Gediz Ilıcasu göleti ve sulaması : 160 ha

Şaphane Üçbağ göleti ve sulaması : 80 ha

Planlama aşaması : 13 029 ha % 27

Büyük su işleri projeleri : 5 800 ha

Simav projesi : 5 800 ha

Küçüksu projeleri : 7 229 ha

Gediz Gümüslü Sulaması : 1 500 ha

Domaniç Çukurca göleti : 817 ha

Merkez Başören göleti : 163 ha

Simav Kiçir göleti : 581 ha

Şaphane göleti : 320 ha

Tavşanlı Kayı göleti : 354 ha

Gediz Yunuslar göleti : 190 ha

Domaniç Çamlıca göleti : 1410 ha

Tavşanlı Kışlademirli göleti : 577 ha

Pazar Orhanlar göleti : 890 ha

Kesin proje aşaması : 2 445 ha % 26

Büyük su işleri projeleri : 1 257 ha

Örencik Sulaması : 1 257 ha

Küçüksu projeleri : 1 188 ha

Tavşanlı Doğanlar göleti : 514 ha

Simav Yemişli göleti : 474 ha

Gediz Yağmurlar göleti ve sulaması : 427 ha

Simav Yağmurlar göleti ve sulaması : 200 ha

İnşa halinde olan : 14 656 ha %10

Büyük su işleri projeleri : 13 685 ha

Hasanlar Barajı : 863 ha

Beşkarış Sulaması : 9 686 ha

Örencik Sulaması : 973 ha

Kureyşler Barajı ve Sulaması : 2 163 ha

Küçüksu projeleri : 971 ha

Simav-Söğüt Göleti : 109 ha

Tavşanlı-Şenlik Göleti : 121 ha

Tavşanlı-Uluçam Göleti : 152 ha

Emet Konuş Göleti : 96 ha

Gediz Göleti ve Sulaması : 386 ha

Hisarcık Güldüren Göleti : 107 ha

İşletmede olan : 16 624 ha (14601ha), % 35

Büyük su işleri projeleri : 15 017 ha (13 097 ha), % 32

Tavşanlı ovası sulaması : 6 103 ha (5 775 ha)

Kütahya sulaması : 3 467 ha (2 207 ha)

Çavdarhisar sulaması : 5 242 ha (4 930 ha)

Söğüt sulaması : 205 ha (185 ha)

Küçük su işleri projeleri : 1 607 ha (1 504 ha), % 3

Pullar göleti ve sulaması : 111 ha (97 ha)

Yeniceköy göleti ve sulaması : 248 ha (233 ha)

Çerte göleti ve sulaması : 76 ha (72 ha)

Kuruçay göleti ve sulaması : 345 ha (325 ha)

Gümele göleti ve sulaması : 827 ha (777 ha)

İl toplamı : 47 694 ha % 100

Diğer Sulamalar

Topraksu kooperatifleri sulamaları (YAS): 10 794 ha % 21

KHGM sulamaları (gölet, yerüstü) : 7 591 ha % 16

Halk sulamaları : 29 876 ha % 63

Diğer sulamalar toplamı : 48 261 ha % 100

İl genel sulamalar toplamı : 95 955 ha

B.5. Mineral Kaynaklar

B.5.1. Sanayi Madenleri

Kütahya ili, sahip olduğu madenlerin çeşitliliği ve rezerv olarak zenginliği ile ülkemizin önde gelen illerinden birisidir.

Tablo 23. Kütahya'daki Sanayii Madenleri

ENDÜSTRİYEL HAMMADDELER				
Madenin Cinsi	Bulunduğu Yer	Tenör ve Kalite	Rezerv (ton)	Açıklamalar
Alunit	Gediz-Şaphane	% 19,2 Al ₂ O ₃	4.000.000 ton gör+ muh 3.000.000 ton mümkün	Yatak işletilmektedir.
Antimuan (Sb)	Gediz-Dereköy Göynük	% 1,00 Sb	924.000 ton mümkün	Yataklardan bir kısmı geçmiş yıllarda işletilmiştir.
	Simav-Esenbağ, Dağardı	% 1,48-15 Sb	2.319.980 ton mümkün	
	Aydınlı			
	Çulfakır			
	Örencik			
	Çobanlar			
	Evciler			
	Sarkatlar			
	Arıklar			
	Gerni			
	Sinekler			
Ihlamur				
Sünnetçiler				
Bakır-Kurşun-Çinko (Cu-Pb-Zn)	Simav-Karakoca Köyü Yatağı	% 5,5 Pb, % 3 Zn, % 0,3 Cu	94 700 ton	Geçmiş yıllarda 90.000 ton cevher üretilmiştir.
Bor	Emet-Hisarcık	% 28,5 B ₂ O ₃	24.839.395 ton görünür	Eti Bor tarafından işletilmektedir
	Emet-Espey	% 24,4 B ₂ O ₃	195.658.110 ton görünür 67.079.652 ton muhtemel	
	Emet-İğdeköy-Doğanlar	% 24,4 B ₂ O ₃	77.700.000 ton görünür 566.000.000 ton muh.	

Çimento Hammaddeleri	Emet	-	60.000.000 m ³ kaynak (Kalker) 70.000.000 m ³ kaynak (Killi marn)	
	Tavşanlı-Tunçbilek-Göbel Kaplıcası güneyi	-	25-30.000.000 ton kaynak (Kalker)	
	Tavşanlı-Tunçbilek-Beye ve Ömerli Köyleri	-	Yüzlerce milyon ton (Kil+Marn)	
Demir (Fe)	Emet-Çatak	% 33-61 Fe	2.640.000 ton gör+ muh	Kükürt ve arsenik nedeni ile saha işletilmemektedir.
	Emet-Küreci	% 34-52 Fe	640.000 ton gör+ muh	Yüksek SiO ₂ içermesi nedeni ile saha işletilmemektedir.
	Emet-Gönçek	% 35-45 Fe	140.000 ton gör+ muh	
	Emet-Sopalı	% 45-50 Fe	52.500 ton gör+ muh	
	Emet-Güldüren	% 45-59 Fe	100.800 ton gör+ muh	
	Emet-Karaağıl	% 45-55 Fe	1.950.000 ton gör+ muh	
	Simav-Kalkan	% 50-60 Fe	400.000 ton gör+ muh	Kükürt ve SiO ₂ nedeniyle saha işletilmemektedir.
Simav-Dağardı	% 45.5 Fe	3.640.000 ton potansiyel	Geçmiş yıllarda işletilmiş olup, düşük kalitelidir.	
Diyatomit	Merkez-Alayurt	Düşük kaliteli		Geçmiş yıllarda işletilmiş olup düşük kalitelidir
Feldispat	Simav-Azizler, Acemler		2.600.000 ton muhtemel	
	SimavKülcü,Kurtduman	% 7,6 K ₂ O, % 1,48 Na ₂ O	34.125.000 tonmuhtemel	
	Simav-Karacaviran,Hacıahmet		1.300.000 ton muhtemel	
	Simav-Söğüt,Kalkan		97.500 ton muhtemel	
	Simav-Kusumlar	% 5,7 K ₂ O, % 2,42 Na ₂ O	320.000 ton mümkün	
Flourit (F)	Tavşanlı-Ovacık	% 51 CaF ₂	25.000 ton gör.+ muh.	Geçmiş yıllarda işletilmiştir.
Gümüş (Ag)	Köprüören-Gümüşköy	173,61 gr/ton Ag	26.216.698 ton görünür	Halen işletilmektedir.
Jips (Alçıtaşı)	Gediz	İyi	26.000.000 tonmuhtemel	Geçmiş yıllarda işletilmiştir.
Talk	Domaniç, Merkez ve Emet	-	-	Geçmiş yıllarda işletilmiştir
Krom (Cr)	İl genelinde 100 civarında krom zuhuru bulunmaktadır	% 20 Cr ₂ O ₃	16.000 ton görünür	Günümüzde sadece bir ocakta işletme yapılmakta olup rezerv vardır
	Tavşanlı-Karakaya	% 48-54 Cr ₂ O ₃	33.900 ton gör.+ muh. 62.800 ton mümkün	
Kalsit	İl merkezi	% 95 CaCO ₃	Rezerv miktarı bilinmiyor	-
Kaolen	Emet-Ulaşlar,Kurtdere			
	Alandağı	% 15-30 Al ₂ O ₃	1.070.286 ton görünür + muhtemel +mümkün	
	Hisarcık-Kızılcukur			
	Yarengediği			
	Saklar			
	Kütahya-Gevrekseydiköy-Yumruktaş-Kayakuran- Ilıman	% 20-24 Al ₂ O ₃	727.924 ton görünür + muhtemel +mümkün	Alünit içeriği nedeniyle seramik sanayinde kullanılamamaktadır . Düşük demirli olan kısımları kağıt sanayinde kullanılabilir.
	Altıntaş-Alliören	% 20-31 Al ₂ O ₃	1.210.000 ton görünür	Alünitli kaolenlerin düşük demirli kısımları kağıt sanayinde kullanılmaktadır.
	Altıntaş-Oysu-Çamlıtepe	% 20-31 Al ₂ O ₃ ,	10.904 ton muhtemel	
Altıntaş-Balatoğlu-Meşetepe	-	2.500.000 ton muhtemel		
Gediz-Sazak Köyü	-	25.000 ton gör.+ muh.		
	Simav-Yağmurlar, Maden Köy	% 15-30 Al ₂ O ₃	60.000 ton muhtemel 27.300 ton mümkün	Yüksek demir ve alünit içeriği nedeniyle düşük kaliteli
Kükürt (S)	Simav-Pulluca	% 40-50 S	2.000-4.000 ton potansiyel	

	Simav-Karacahisar	% 15-20 S	10.000 ton potansiyel	
	Kütahya-Simav	% 20 S	5.000-6.000 ton potansiyel	
Perlit	Eskişehir-Mestan Pınarı ve Akoluk	Orta kalite	2.000.000 ton görünür 6.000.000 ton mümkün	
Manganez (Mn)	Etrafşehir (Akoluk)	% 55 Mn	40-45 ton	
	Merkez-Andız	% 27,7 Mn	1.000 ton mümkün	
	Altıntaş	% 30 Mn	7.000 ton mümkün	
	Emet	% 30 Mn	-	
	Gediz	-	-	
	Tavşanlı	% 30 Mn	4.500 ton mümkün	
	Köseler	% 28,6 Mn	300 ton mümkün	
Manyezit	Tavşanlı-Bektaşlar	-	-	Yatak işletilmektedir
	Tavşanlı-Sakızlı	-	-	İşletilmektedir
	Bektaşlar-Kurtuni	-	-	İşletilmektedir
	Bektaşlar-Henri	-	-	Geçmişte işletilmiştir
	Tavşanlı-Çamlıca	-	8.000 ton muhtemel	
	Kozcağız-Çayırtarla	-	-	Yatak işletilmektedir
	Tavşanlı-Aktaş	-	16.200 ton	Yatak işletilmektedir.
	Tavşanlı-Kocakır T.-Vayva D.	% 45 MgO	34.000 ton	Yatak işletilmektedir
	Tavşanlı-Karacakaş yatağı	% 47 MgO	30.000 ton muhtemel	
	Kütahya-Avdan-Saka-Nusret	% 36,9-47,5 MgO	1.800.000 ton görünür 2.100.000 ton muhtemel 3.000.000 ton mümkün	
	Büyüksaka	% 45 MgO	250.000 ton görünür 250.000 ton muhtemel	Yatak işletilmektedir
	Kütahya-Ilıca-Beşcam	% 40 MgO	7.497.058 ton gör + muh 3.182.000 ton mümkün	Ocakların büyük çoğunluğu işletilmektedir.
	Kütahya-Ilıca-Ortacak-ve Turan Ocağı kuzeybatısı	% 47.19 MgO	4.500.000 ton gör + muh	
	Kütahya-Sobran-Türkmentepe	% 46.42 MgO	22.000.000 ton gör + muh + mümkün	
	Tavşanlı-Yaylacık	% 43.12-47.4 MgO	3.500.000 ton gör +muh	
	Tavşanlı-Karacakaş	% 47.01 MgO	182.000 ton gör +muh	
Altın (Au)	Kapıören-Aktepe	0,935 g/ton	-	Yatak işletilmektedir.
Grafit	Gediz-Yağmurlar	% 2-17 C	20.000 ton muhtemel	
Mermer	Kütahya Civarı	İyi	50-55.000.000 m ³ kaynak	

Kaynak: Türkiye'nin Doğal Kaynakları Rehberi, ITO, 1997 – Maden İşleri Genel Müdürlüğü

B. 5.2. Metalik Madenler

24 Haziran 1993 tarih ve 8052 Sayılı yazı ile Maden Tetkik Arama Dairesi Başkanlığı tarafından İlimize gönderilen metalik maden etütleri aşağıda verilmiştir.

Antimuan: 1971, 1979-90 yılları arasında Simav-Dağardı civarında yapılan prospeksiyon ve jeokimya çalışmaları sırasında, Örencik, Tepebaşı ve Evciler Köyünde % 5,75 antimaun (Sb) tenörlü 2.584.000 ton mümkün rezerv hesaplanmıştır.

1977 yılında Simav İlçesi, Ahmetli Köyünde % 5,19 Sb tenörlü, 12.825 tonluk bir rezerv bulunmuştur. Gediz-Göynük, Çukurören bölgesinin jeolojisi ve antimuan yatakları 1968-70, Gediz-Dereköy ise 1966 yıllarında çalışılmıştır. Göynük'te tenör % 1,20 Sb, rezerv 924.000 ton, Dereköy'de tenör % 2 Sb rezerv 364.000 ton. dur.

Civa : Gediz-Karaağaç Köyü 1967 yılında etüd edilmiştir, ekonomik değildir.

Tablo 24. MTA Tarafından Yapılan Detay Etüdüleri ve Sondaj Çalışmaları.

Yeri	Yılı	Kimyasal Bileşimi	Rezerv Miktarı (Ton)
Emet-Çatak	1971	% 33.61 Fe % 2.5-22 SiO ₂	2.640.000
Emet-Karaağıl ve Tokat	1981	% 45.55 Fe % 4 - 10 SiO ₂	1.950.000
Emet-Küreci	1981	% 34-52 Fe	640.000
Emet-Sopalı	1981	% 45-50 Fe	52.000
Emet-Gönçek	1981	% 34-45 Fe	140.000
Emet Güldüren	1981	% 45-59 Fe	100.800
Simav- Dağardı	1968	% 45-49 Fe % 22 SiO ₂	3.640.000
Simav-Kalkan	1981	% 50-65 Fe	500.000

Kaynak: MTA Genel Müdürlüğü

Krom : Kütahya-Tavşanlı-Karakaya çevresindeki krom yatakları 1964,19 80, 82 ve 1984 yıllarında etüt edilmiş, % 48-54 Cr₂O₃ tenörlü, 33 900 ton görünür ve 62.800 ton mümkün rezerv hesaplanmıştır.

Bakır-Kurşun-Çinko cevheri:

Tablo 25. MTA Tarafından Tespit Edilen Cu,Pb,Zn Rezervleri

Yeri	Yılı	Cinsi	Tenörü	Rezerv (Ton)
Emet -Eğrigöz	1962-1967	Kurşun (Pb)	%4 Pb	300.000
Emet-Günlüce	1978	Kurşun ve çinko	% 1.2Pb,% 1.2 Zn	2400 Görünür 300.000 Mümkün
Simav-Karıkoca	1966	Kurşun	% 5.5Pb,% 3 Zn, %0.5 Cu	94.700
Kütahya-Hacıazizler	1974	Kurşun	%5.23	215.220

Kaynak: MTA Genel Müdürlüğü

Aliminyum : Gediz-Şaphane'de % 19,2 Al₂O₃ tenörlü, 3.000.000 ton rezervinde alunit madeni vardır.

Manganez : Akolluk, Merkez-Andız, Altıntaş, Emet, Gediz, Tavşanlı ve Köselerde % 27 ile %55 Mn tenörü olan 12.840 ton rezervinde Mangan Madeni vardır.

Feldspat : Simav Azizler, Acemler, Külcü, Kurtдуман, Karacaviran, Söğüt'de % 7,9 K₂O + % 1,48 Na₂O tenörlü 38.122.500 ton rezervli, Simav- Kusunlarda % 5,7 K₂O + % 2,42 Na₂O tenörlü , 320.000 ton rezervinde feldspat madeni vardır.

Altın-Gümüş :İlimizde bulunan mevcut gümüş yatakları Eti Gümüş A.Ş tarafından işletilmektedir. Tesisler Gümüş köydedir. Tesisin gümüş üretim kapasitesi 122 ton/yıl dır.

Etibank 1970'li yıllarda Gümüşköy-Aktepe'de arama ve kontrol çalışmalarına başlamıştır. Rezervin değerlendirilmesi ve teknoloji seçimi için Etibank ile Alman Krupp firması arasında 21.06.1977' de anlaşma imzalanmıştır.

1980 yılında Etibank Kütahya - Gümüşköy 100.yıl Kons. ve İzabe Tesis Müdürlüğü kurulmuştur.Etibank-Kurpp ana sözleşmesi imzalanmıştır. Müessese Müdürlüğü kurulmuştur.

23.12.1987 İzabe ünitesinde ilk gümüş akıtılmıştır. Daha sonra Emet Kolemanit İşletmesi Müessesesi Müdürlüğüne bağlı Etibank 100. Yıl Gümüş İşletmesi unvanını almıştır.

Bakanlar Kurulunun 26.01.98 tarih ve 98/10532 sayılı kararı ile Eti Holding A.Ş.'ye bağlı ortaklık olarak Eti Gümüş A.Ş.'ye dönüşmüştür. Yeni statü 01.05.1998 tarihinden itibaren geçerlidir.

Coğrafi Konum:

Aktepe madeni Kütahya İlinin NW'sinde olup kuş uçuşu 21 km dir. Karayolu ile ise 33 km dir. Aktepe maden sahasının 1/25.000 ölçekli haritası Kütahya paftası J-23-a2 paftasında yer almaktadır. Yörenin önemli iki deresi Değirmendere ve Kocadere olup, Değirmendere SW'den NW'te doğru; Kocadere ise EW doğrultusundaki düzlük alan ortasından doğuya doğru akmaktadır. En fazla su taşıyan Kocadere, E'ye Porsuk Çayına ulaşmaktadır. Sülfürlü cevherlerin maden sahasında yaygın olması nedeni ile bölge bitki örtüsü açısından çok fakirdir. Aktepe parajenezinde 40 üzerinde mineral bulunmaktadır.

Şekil 9. Eti Gümüş Maden Ocağı

Aktepe Maden Sahasındaki Cevher Mineralleri :

Gümüş Mineralleri :

Arjantit Ag_2S

Nabit Gümüş Ag

Pirarjirit Ag_3SbS_3

Prustit Ag_3SbS_3

Tetraedrit (Cu, Fe, Zn, Ag)₁₂ Sb₄S₁₃

Freybergit Ag ' ce zengin tetraedrit

Kurşun Mineralleri :

Galen PbS

Seruzit PbCO₃

Anglezit PbSO₄

Çinko Mineralleri :

Simitsonit ZnCO₃

Kalamin (ZnOH)₂SiO₃

Antimuan Mineralleri :

Stibnit Sb₂S₃

Valentinit Sb₂O₃

Stibikonit Sb₆O₃(OH)

Jamesonit Pb₄FeSb₆S₁₄

Baryum Mineralleri :

Barit BaSO₄

Diterit BaCO₃

Bakır Mineralleri :

Kovalin CuS

Kalkosin Cu₂S

Freybergit Ag' ce zengin tetraedrit

Enargit Cu₃AsS₄

Azurit Cu₃(OH / CO₃)₂

Demir Mineralleri :

Pirit + Markazit FeS

Gotit FeO₃ ½ H₂O

Spekularit Fe₂O₃

Mangan Mineralleri :

Piroluzit MnO₂

Psilomelan MnO₂H₂O

Talyum Mineralleri :

Stipnit (Sb, Tl, As)₂S₃

Amorf Tl-Sb Sülfür TlSb₁₁S₁₇

Aktepe Maden Sahasının Altın-Gümüş Oranı ve Yataklanma Tipi

Aktepe bölgesindeki silisleşmiş riyodasitik tüflerde ortalama Ag tenörü 227 gr/ ton, Altın tenörü ise 0.935gr/ton'dur. Bu verilere göre Aktepe madeninin Ag/Au oranı 243 olup bu değer çok büyük veya çok küçük olmayan orta bir değerdir.

Addie'nin Ag/Au oranı hassas bir jeolojik termometre olarak kullanılabilen, bu jeolojik termometreye göre Ag / Au oranının yüksek olması oluşum ısısının düşük, Ag/Au

oranının düşük olması ise oluşum ısısının yüksek olduğunu karakterize etmektedir. Aktepe maden yatağındaki saçınımlı tip cevherinde Ag/Au oranı 1597 gibi yüksek bir değer olarak belirlenmiş Addie'nin jeolojik Termometre kuramına uyarlandığında bu tip cevherin oluşum ısısı düşük değerde ve Hidrotermal cevherleşmenin epitermal safhasına karşılık gelmektedir.

Aktepe maden yatağının mineral parajenezi, cevherin deriştığı kayacın volkanik ve tersiyer yaşlı oluşu cevherleşme yaşının tersiyer zonu olması, ayrıca Ag/Au oranına göre yapılan sınıflamada Aktepe maden sahasının polimetallik tersiyer yaşlı olduğu saptanmıştır.

B.5.3. Enerji Madenleri

Tablo 26. Enerji Hammaddeleri- Linyit Durumu

ENERJİ HAMMADDELERİ- LİNYİT									
Saha Adı	Rezerv (1000 ton)					Petrol Eşdeğeri (1000 ton)	Taş kömürü Eşdeğeri (1000 ton)	Kullanım Yeri	İşletme Şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	İşletilebilir				
Gediz-Sazköy-Gökler-Ayçatı	145	12.300	11.500	23.945	-	12.451	17.788	Teshin	Kapalı
Seyitömer	198.666	-	-	198.666	-	37.747	53.924	Teshin Santral	Açık
Tunçbilek Açık İşl.	52.876	46.882	-	99.758	39.657	20.161	28.802	Teshin Santral Sanayi	Kapalı
Tunçbilek Kapalı İşl.	94.174	-	-	94.174	84.756	25.022	35.746	Teshin Santral Sanayi	Açık
Tunçbilek Ömerler	15.800	-	-	15.800	11.850	3.345	4.778	Teshin Santral Sanayi	Açık
Tunçbilek Derin	108.000	-	-	108.000	81.000	22.864	32.662	Teshin Sanayi	Kapalı
Tavşanlı-Alabarda	-	-	1.700	1.700					
Simav-Dağardı	-	100	-	100					
Emet-Cavgalar zuhuru	-	-	-	-					
Altıntaş-Oysu	-	-	-	-					
Emet-Değirmisaz	-	-	-	-					
TOPLAM	469.658	59.282	13.200	542.140	217.263	121.590	173.700		

Kaynak: Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 27. Enerji Hammaddeleri- Bitümlü Şist Durumu

ENERJİ HAMMADELERİ- BİTÜMLÜ ŞİST								
Saha Adı	Rezerv (1 000 ton)				Analiz Sonuçları		Taşkömürü Eşdeğeri (1.000 ton)	İşletme Şekli
	Görünür	Muhtemel	İşletilebilir	Toplam	Ortalama Bitüm %'si	Ortalama Alt Isıl Değeri (kc.al/kg)		
Seyitömer	83.320	83.850	63.292	122170	7	860	17.224	Açık

Kaynak: Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü-2011

Uranyum : Kütahya-Emet sahası: 1978 yılında yapılan çalışmalar sonucu Göncek yöresinde 5 km'lik cevherli zon belirlenmiştir. Ruhsat alınamadığı için sondaj yapılamamıştır. Kütahya-Simav bölgesinde çalışmalar yapılmaktadır.

B.5.4. Taş Ocakları Nizamnamesine Tabi Olan Doğal Malzemeler

I.1.4 Maden Kanuna Tabi olan Doğal Malzemeler bölümünde bilgi verilmiştir

Kaynaklar

Kütahya Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

DSİ III. Bölge Müdürlüğü

SLİ Müessese Müdürlüğü

GLİ Müessese Müdürlüğü

Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü-2007

İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği

Orman Bölge Müdürlüğü

Tarım İl Müdürlüğü

Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü

Türkiye'nin Doğal Kaynakları Rehberi, ITO, 1997 – Maden İşleri Genel Müdürlüğü

MTA Genel Müdürlüğü

C. HAVA (ATMOSFER VE İKLİM)

C.1. İklim ve Hava

Atmosfer kirliliği, meteorolojik faktörler ile olumsuz topografik yapının birleşmesinden kaynaklanır. Hava sirkülasyonunu engelleyen coğrafik şekillenmeler kirliliğin etkin olduğu yerlerdir.

Atmosferik kirlerin kaynaklarından çevreye doğru yayılmalarını, meteorolojik faktörlerden olan, atmosferin yatay ve dikey hareketleri sağlar. Havanın yatay hızı ile dikey hava akımı hızı arttıkça, hava kirlilik konsantrasyonu azalır.

Atmosferin dikey hareketi sıcaklığın dikey dağılımına bağlı olarak teşekkül eder. Yere yakın seviyelerdeki ısınmayla yukarıya doğru hareket başlar. Taşınan kirler bu seviyedeki rüzgar yardımıyla uzaklara taşınır.

Özellikle kış aylarında ve geceleri, yere yakın atmosfer seviyeleri radyasyon nedeniyle soğur. Bu nedenle dikey hareketler oldukça azalır.

Bu durumda bir sıcaklık terselmesi oluşur ki bu duruma inversiyon denir. Olay bu şekilde meydana gelebildiği gibi, karasallık özelliği gösteren ve yüksek basıncın hakim olduğu yerlerde de kışın sık sık görülür.

Kış aylarında hava kirliliğinin fazla olmasının bir nedeni de işte bu yüksek basınç ve yere yakın seviyelerdeki enverziyon tabakasıdır. Ayrıca vadi özelliği gösteren yerlerde de bu tip enverziyon olaylarına sık sık rastlanır.

Yine havanın kararlı ve kararsız olması, dikey ve yatay hava hareketlerine doğrudan etki eder.

Kararlı bir hava çökme eğilimi gösterir, bu nedenle atmosferdeki kirler yere yakın seviyelere iner.

Kararsız hava ise dikey ve yatay hareketlerin oluşmasına uygun bir ortam hazırladığından kirlilik konsantrasyonunun oldukça düşmesine neden olur.

Dünya Meteoroloji Teşkilatının yönlendirdiği “Dünya İklim Araştırma Programı” gelecekte dünyanın iklimi üzerinde etkili olabilecek insan faaliyetlerine bağlı etkenleri şu şekilde sıralamaktadır;

- Atmosferdeki karbondioksit artışı,
- Atmosferdeki ozon miktarının azalması,
- Atmosfere infrared emici gazların verilmesi,
- Verilen serbest ısı,
- Yeryüzünün doğal görünümünün bozulması,
- Aerosal konsantrasyonunun artması,
- Hava ve iklim modifikasyonları,
- Askeri faaliyetler.

Sonuç olarak ise şüphesiz atmosferi bozan olayların ve etmenlerin her birinin etkisi farklı (ısınma veya soğuma) şekilde olacaktır.

İklim, uzun yılların (en az 30 yıl) Meteorolojik değerlerinin ortalaması iken hava durumu günlük ölçülen ve beklenen (kısa ve uzun vadede) meteorolojik değerlerdir.

Kütahya İli deniz seviyesinden 930 m yüksekliktedir. Kütahya'nın iklimi Ege, Marmara ve İç Anadolu arasında "geçiş iklimi" özelliğini gösterir. İkliminde her üç iklim tipinin özelliklerini görmek mümkündür. Sıcaklık şartları daha çok İç Anadolu'nun karasal iklim şartlarını andırmakta ise de step ikliminin dışında kalır. Kurak iklim ile nemli iklim arasındaki "geçiş iklimi" tipine girer.

Kütahya' da ortalama sıcaklık ölçümleri aylara göre değişir. Yıllık ortalaması 10,6 °C 'dir. Yüksekliği 1.000 m.'nin altında olan ovalar Kütahya'nın en ılıman yerleridir.

Buralardan yaylalara ve dağlık kesime doğru girdikçe sıcaklık yavaş ve düzenli bir biçimde azalma gösterir. Kütahya İlinde, Merkez, Tavşanlı ve Simav ilçelerinde meteoroloji istasyonları bulunmaktadır.

C.1.1. Doğal Değişkenler

C.1.1.1.Rüzgar

Genelde Kütahya' da hakim rüzgar yönü kuzeydir. Yıldız adı verilen kuzey rüzgarı her yıl ortalama 2944 kez görülür. Bunu karayel (kuzeybatı) izler. Daha sonra lodos (güneybatı) rüzgarı görülür. Ortalama rüzgar hızı 1,5 m/s' dir. Ölçülen en yüksek rüzgar hızı 22,7 m/s ile karayele aittir.

Tablo 28. Rasatlara Göre Tespit Edilen Rüzgar Değerleri -2011

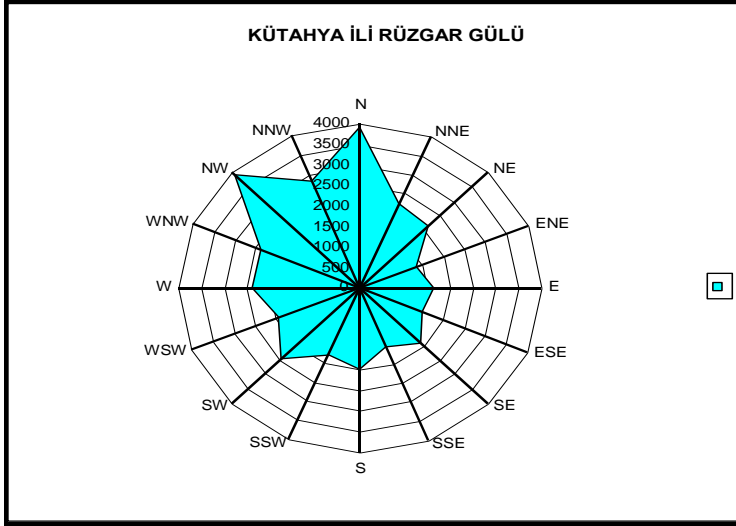
Meteorolojik Elemanlar	Aylar													
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık	
Ortalama rüzgar hızı m/s	1.2	1.2	1.6	1.5	1.5	1.4	1.5	1.6	1.3	1.2	1.3	1.6	1.4	

Kaynak : Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü-2011

Tablo 29. En Hızlı Esen Rüzgarın Yönü ve Hızı -2011

Meteorolojik elemanlar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
	Rüzgarın yönü	SSE	SSW	N	S	S	WNW	N	WNN	ESE	S	NNE
Rüzgarın hızı m/s	10.0	9.9	10.1	11.9	11.3	16.4	9.2	9.9	12.0	12.7	8.3	13.1

Kaynak:Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü-2011

Şekil 10. Kütahya İli Rüzgar Gülü

Tablo 30. Fırtınalı Günler Sayısı (2007) (2011 yılı verileri verilmemiştir.)

Meteorolojik Elemanlar	Aylar												
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Fırtınalı Gün Sayısı Rüz.Hızı (17,2 m/s)			2,0	1,0									3,0
Ortalama Kuvvetli. Rüz. Gün Sayısı (Rüzgar Hızı; 10.8 – 17.1 m/s)	1,0	8,0	13,0	8,0	5,0	8,0	3,0	6,0	6,0	2,0	3,0	1,0	64,0

Kaynak:Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü

C.1. 1.2. Basınç

Tablo 31. Yerel Basınçlar -2011

Parametre	Rasat S.												
	(YIL)	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Basınç (hPa)	1	905.7	903.6	908.3	901.6	904.8	904.4	902.6	904.0	905.9	907.9	910.4	907.4

Kaynak:Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü-2009

C.1.1.3. Nem

Tablo 32. Yıllık Ortalama ve En Düşük Bağıl Nem-2011

Meteorolojik Elemanlar	Aylar											
	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Nem (%)	84.9	76.7	70.1	73.0	68.1	62.4	53.2	54.4	54.2	70.7	69.8	74.7
Minimum Nem (%)	40	24	20	26	22	20	17	17	12	19	23	20

Kaynak:Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü-2011

C.1.1.4 Sıcaklık

Tablo 33. Aylık Sıcaklık Verileri -2011

Meteorolojik Elemanlar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Sıcaklık (°C)	1.5	2.3	5.9	8.8	14.1	18.8	23.0	20.9	18.1	9.0	2.2	2.4
Maksimum Sıcaklıkların Ortalaması (°C)	7.5	10.9	14.3	17.2	23.1	27.5	30.8	28.7	26.3	15.8	8.8	7.8
Minimum Sıcaklıkların Ortalaması (°C)	-1.7	-3.3	0.1	3.9	7.7	10.9	14.5	13.8	10.3	3.8	-3.2	-1.8

Kaynak:Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü-2011

C.1.1.5 Buharlaşma

Tablo 34. Buharlaşma Değerleri -2009(2011 Verileri Verilmemiştir.)

Ortalama buharlaşma mm	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2009	2009	6.1	6.3	6.4	8.1	10.4	11.6	13.7	11.9	11.6	10.1	7.6

Kaynak:Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü-2009

C.1.1.6. Yağışlar

Kütahya'da yıllık ortalama yağış miktarı 568 mm'yi bulur. Ancak bu değer bazı yerlerde azalırken bazı yerlerde ortalamanın üzerine çıkar. İlin genelinde yağışlar 400 ile 1.100 mm arasında değişir. Farklılığın en önemli nedeni yükseklik farklarıdır.

En çok yağış alan yerler Gümüş, Yellice, Yeşil ve Türkmen Dağlarıdır. Alçak yaylalar ile ovalık alanlar İlin az yağış alan kesimleridir. Bunların yağış ortalaması 400-600 mm arasında değişir.

En yağışlı ay Aralık, en kurak ay Ağustos dur. Eylül ile birlikte yağışlar artmaya başlar ve en yüksek seviyeye Aralık ve Ocak ayında erişir. Yağışların % 38,8 kış mevsiminde, % 29,4 ilk baharda, % 19,3 sonbaharda, % 12,5 yaz aylarında görülür.

Kütahya'nın rakımının yüksek oluşu ve kış sıcaklık değerlerinin düşük oluşu kar yağışlarını olağan getirmektedir. İlimizde 19 gün kar yağışlı geçer. Kar yağışı en çok Ocak, Şubat ve Mart aylarında görülür. İlin karla örtülü olduğu günler ortalaması 31 gündür.

En fazla yağış Domaniç'te, en az yağış da Tavşanlı'dadır. Karla örtülü gün sayısı 8-31 arasında değişmektedir. En yüksek kar kalınlığı 86 cm olarak Simav'da kaydedilmiştir.

C.1.1.6.1. Yağmur

Meteoroloji Müdürlüğünden alınan bilgilere göre aylara göre ve yıllık ortalama olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 35. Aylık Yağış Miktarları -2011

Meteorolojik Elemanlar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Aylık Toplam Yağış (mm)	53.9	14.6	27.0	89.4	98.6	85.9	1.4	11.6	23.4	99.0	0.2	91.4
Aylık Maksimum Yağış (mm)	20.1	4.4	5.6	20.4	31.2	42.2	1.4	10.2	15.2	50.4	0.2	46.2

Kaynak:Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü-2011

C.1.1.6.2. Kar, Dolu, Sis ve Kırağı

Tablo 36. Aylara Göre İlimize Ait Yağış Tür ve Değerleri -2011

Meteorolojik Elemanlar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ort. Kar Yağışlı Günler Sayısı	6.0	3.0	6.0	1.0								4
Ort. Kar Örtülü Günler Sayısı	7.0	11.0	7.0									3.0
Aylık Maksimum Kar Kalınlığı (Cm)	30	16	20									3
Aylık Donlu Günler Sayısı	Değer verilmemiştir											
Ort.Sisli Günler Sayısı	12.0	3.0	1.0	4.0	2.0	3.0				1.0	10.0	5.0
Ortalama Dolu Yağan Günler Sayısı				2.0		1.0						
Ort. Kırağılı Günler Sayısı	8.0	3.0	4.0							5.0	20.0	8.0

Kaynak:Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü-2011

C.1.1.7 Seller

P.1.3 Bölümünde verilmiştir.

C.1.1.8 Kuraklık

Kütahya Merkez, Gediz ve Tavşanlıda 2007 Yılı Hafif Kurak, Simav'da Orta Derecede Kurak geçmiştir.

C.1.1.9 Mikroklima

Kutahya İli sınırları içerisinde Meteoroloji Müdürlüğünden alınan bilgiler doğrultusunda Mikroklima oluşturan herhangi bir özel alan bulunmamaktadır.

C.1.2. Yapay Etmenler

C.1.2.1.Plansız Kentleşme

Kütahya Merkez Belediyesi

Tablo 37. İlimize Ait Göç Verileri

Göçler ve Net Göç Oranları (İBBS- Düzey 3 - İller)											
1975 - 1980 Dönemi				1980 - 1985 Dönemi				1985 - 1990 Dönemi			
İç Göç	Dış Göç	Net Göç	Net Göç Oranı (%)	İçgöç	Dış Göç	Net Göç	Net Göç Oranı (%)	İç Göç	Dış Göç	Net Göç	Net Göç Oranı (%)
22.751	22.260	491	1,01	23.393	-23.356	37	0,07	26.327	-30.936	-4.609	-8,21

Kaynak:Devlet Planlama Teşkilatı

İlimizde ilk İmar Planı çalışması 1966 yılında hazırlanmıştır. O tarihte hazırlanan İmar Planı ihtiyaca cevap verememiş, sonraki 20 yıl içinde İmar Planı yapımı hususunda gereken çabanın gösterilmemesi, gerekse aynı dönemde tüm yurttan yoğun bir şekilde yaşanan köyden kente göç hadisesi, yoğun kaçak yapılaşmanın İlimizde de yaşanması neticesi şehrimiz plansız kentleşmeden nasibini almıştır.

Özellikle İmar Planı ve İmar Planı uygulaması hususlarında gereken ehemmiyetin verilmemesi buna sebebiyet vermiş, aynı zamanda da el senedine dayalı özel parselasyon şeması ile gayri resmi arsa satışının yoğun bir şekilde yapılması plansız kentleşmenin hızını bir kat daha arttırmıştır.

Daha sonra 1985-1986-1987 yıllarında hazırlanan uygulama İmar Panları, 1987-Zafertepe Toplu Konut Alanı, 1990-Çamlıca Düşük Yoğunluklu uygulama Konut Alanı, 2005-Afyon Yolu Çevresi Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanları İlave İmar Planlarının hazırlanması sonucunda, kuzey kesiminde tarım sahaları, tugay sahası olmasından, güney kesiminde orman alanları yer almasından dolayı, kent; kuzeybatı, güneydoğu yönlü lineer olarak gelişmektedir.

Üst ölçekli planların uzun süredir kesinleşmemesi kentsel gelişim alanlarına planlı yön verilmemesinin nedenlerinden biridir. 2005 yılında İnköy mahallesinin batısında hazırlanan 1. Toplu Konut Alanı, 2006 yılında Dumlupınar Üniversitesi Merkez Kampüsü karşısında hazırlanan Parmakören Konut Alanı, 2007 yılında 1. Toplu Konut Alanına batı kesimde bitişik 2. Toplu Konut Alanı imar planları, lineer dokunun dışındadır. Aynı şekilde lineer dokunun dışında gelişen ve belirgin bir nüfus getirecek olan, 1. ve 2. Organize Sanayi Bölgeleri yer almaktadır.

C.1.2.2. Yeşil Alanlar

İlimizde kişi başına düşen yeşil alan 12 m²'dir. İlimizin toplam kentsel yeşil alan yüzölçümü 2.800.000 m²'dir. Doğal veya kent koşullarına uyum sağlamış bitki türleri ve ağaç türleri olarak; ters dut, akasya, katalpa, sedir, karaçam, ladin, mazı, akçağaç, dışbudak, ıhlamur, huş, söğüt, at kestanesi, ılgın, süs eriği, süs kirazı, erguvan, sabin ardıcı, çınar, iğde, meşe, mürver, ateş dikenini, kotanester, berberis, vanpalya, forsitya, kartopu, abelya, mahonya, şimşir, ligustrum, filbahri, ispirye ve süs kızılıcıği kullanılmaktadır

C.1.2.3. Isınmada Kullanılan Yakıtlar (2011 yılı bilgileri alınmamıştır.)

Kütahya İl Merkezinde Doğalgaz arzına 27/02/2005 tarihinde başlanmış olup yatırımlar 2009 yılı sonu itibari ile tamamlanmış bulunmaktadır. 2009 yılı itibari ile İlimizde doğalgaz kullana konut sayısı 34.942 adettir.

Doğalgaz esas olarak Metan (CH₄) ve daha az oranda Bütan (C₄H₁₀) ve Propan (C₃H₈) gibi Hidrokarbonlardan meydana gelir. Ayrıca bileşiminde Azot (N₂), Karbondioksit (CO₂), Hidrojen Sülfür (H₂S) ile Helyum (He) gazları da bulunabilir. Doğalgaz tam olarak yandığında yanma sonucu Karbondioksit (CO₂) ve su buharı açığa çıkar ancak bu emisyon diğer yakıtların yanması sonucu açığa çıkan oranların çok çok altındadır.

İlimizde Doğalgaz kullanımı 2009 yılı sonu itibari ile Sanayi Tesislerinde 50.500.000m³/yıl Konutlarda ise 36.800.000m³/yıl olarak tespit edilmiştir. Doğalgazın yüzdesel dağılımı ise Sanayi için % 51,39 Konutlar için %26,67 Resmi Kurumlar ve Ticarethaneler için %21,94 oranında gerçekleşmektedir.

Doğalgazın yanı sıra ısınmada Odun, Kömür vb. Katı Yakıtlarda kullanılmaktadır. Hava Kirliliğinde I. Grup Kirlili İller kapsamında bulunan İlimizde, Kütahya Valiliği Mahalli Çevre Kurulu tarafından alınan karar ile üretimi İlimizde yapılan Seyitömer Kömürünün ısınmada kullanılması yasaklanmıştır.

İlimizdeki yakıt kullanımı gelir düzeyi, sosyal ve kültürel dağılıma göre değişiklik göstermekte olup yakıt kullanımı oranları ile ilgili herhangi bir veri bulunmamaktadır.

C.1.2.4. Endüstriyel Emisyonlar

Endüstriden kaynaklanan hava kirliliği; yanlış yer seçimi ve atık gazların gerekli tedbirler alınmadan havaya bırakılması sonucunda ortaya çıkmaktadır. Endüstri kollarına göre kirletici emisyonları değişkenlik göstermektedir. Hava kirliliği yaratan ve ilimizde de bulunan bazı endüstri kolları Tablo 43'de verilmiştir.

Tablo 38. Kütahya İlindeki Endüstri Kolları

Endüstri Kolu	Hava Kirleticileri
Gübre	SO ₂ , H ₂ S, CO, NH ₃ , Fluorlu Gazlar, Gübre Tozları, Uçucu Küller, Partiküller
Şeker	SO ₂ , Toz, Duman
Enerji	SO ₂ , NOX, CO, Katı Parçacıklar, Hidrokarbonlar, Küller, Toz
Petrokimya	SO ₂ , Duman, Hidrokarbonlar, Amonyak

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Ülke genelinde yapılan bilimsel çalışmalar göstermiştir ki bu endüstri kolları arasında partikül maddeler ve kükürt dioksit emisyonları bakımından güç santralleri (ilimizde kurulu bulunan termik santraller vb.) ilk sırayı almaktadır.

Çevre ve insan sağlığının korunabilmesi amacıyla; sanayi tesislerinin üretimleri ve kullandıkları yakıt türlerine göre alıcı ortama verebilecekleri hava kirletici emisyonların maksimum konsantrasyonları belirtilmiş ve bu değerleri sağlayabilen tesislere emisyon izni verilmesi, emisyon izni alan tesislerde de sürekli olarak kirletici emisyonların ölçümünün yapılması yasal düzenlemelerle zorunlu hale getirilmiştir. Bilindiği üzere emisyon izni, 29.04.04.2009 tarih ve 27214 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik gereği emisyon konulu Çevre İznine dönüşmüştür. İlimiz genelinde de yönetmelik hükümleri çerçevesinde endüstri tesislerinin emisyon konulu Çevre İzni almaları konusunda gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

Sanayi tesislerinde 60 adedine Bakanlığımız ve İl Müdürlüğümüzce Emisyon İzni verilmiştir. Bunlardan 55 adedi B grubu emisyon izni, 5 adedi ise A grubu emisyon izni verilmiştir. Bu tesisler ise emisyon izinlerini Çevre İznine dönüştürmek için müracaatta bulunmaktadır.

C.1.2.5 Trafikten Kaynaklanan Emisyonlar

İlimizde 1994 yılı Aralık ayından itibaren sürekli olarak motorlu taşıtların egzoz gazı emisyon ölçümleri bir plan çerçevesinde yapılmaktadır. Emisyon ölçümü yapılan parametreler CO, HC, SO₂ dir. Emisyon kontrol donanımı bulunmayan bir taşıtın 50 litrelik benzin sarfiyatında 5-7,5 kg CO, 0,15-0,3 kg HC, 15 gr SO₂, 30 gr inorganik katı madde, 12 gr NO_x atmosfere karışmaktadır.

Tablo 39. Egzoz Ölçüm İstasyonları

S.No	İstasyon Adı	Adresi	İlçesi
1	Erden Motorlu Araçlar Tic.San.Ltd.Şti	Afyon Çevre Yolu 3 Km Kütahya	Kütahya Merkez
2	Karseç Otomotiv İnşaat Ticaret A.Ş.	Fatih Sanayi Sitesi 41.Sokak No:49	Kütahya Merkez
3	Sunar Tek Otomotiv Yağ San. Ticaret Ltd.Şti	Yeni Sanayi Sitesi 7 Sokak No:17	Kütahya Merkez
4	Han Araç Muayene İstasyonu A.Ş. (Tüvtürk)	Afyon Karayolu 7 Km.	Kütahya Merkez
5	Han Araç Muayene İstasyonu A.Ş. (Tüvtürk) (Mobil İstasyon)	Afyon Karayolu 7 Km.	Kütahya Merkez
6	Han Araç Muayene İstasyonu A.Ş. (Tüvtürk) Gediz	Umurbey Mahallesi 717 Sokak No:9	Gediz
7	Han Araç Muayene İstasyonu A.Ş. (Tüvtürk) Tavşanlı	Merkez Mah.Menderes Cad.No:237 Çukurköy/Tavşanlı	Tavşanlı
8	Han Araç Muayene İstasyonu A.Ş. (Tüvtürk) Simav	Yeni Mah Uşak Caddesi No:27 Yeşilköy	Simav
9	Uğurlar Traktör Nev Holland Yetkili Servisi	Sanayi Sitesi 769 Sokak No:6	Gediz
10	Bastaş Otomotiv San Ve Tic A.Ş.	Eskişehir Yolu 3 Km Kütahya	Merkez
11	Sunar Tek Otomotiv Yağ San. Ticaret Ltd.Şti	Balıkesir Karayolu Üzeri 3km	Tavşanlı

Kaynak: Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü-Egzoz Emisyon Ölçümlerinin Ölçüm İstasyonlarında Bulunan Meslek Lisesi Mezunları Teknik Personeller Tarafından Yapılmaktadır.

Tablo 40. Kütahya Daki Trafikte Seyreden Araç Sayısı

Eyl.12	Merkez	Altıntaş	Domanıç	Emet	Gediz	Simsiv	Taşanlı	Toplam
Yarı Römork	507	42	17	176	97	109	523	1471
Traktör	10425	1526	624	2422	3418	4529	5625	28569
Tanker	127	9	0	18	15	21	45	235
Sakat Aracı	19	0	0	0	3	1	1	24
Römork	16	0	0	4	1	1	12	34
Özel Amaçlı	140	8	7	33	44	60	40	332
Otomobil	37710	1586	1527	4890	7340	9181	15872	78106
Otobüs	1009	71	61	121	126	191	312	1891
Motosiklet	4991	326	541	683	1242	3592	5557	16932
Motorlu Bisiklet	3835	13	22	209	437	1222	3483	9221
Minübüs	1532	84	145	227	524	562	838	3912
Kamyon	2591	230	73	348	368	606	1070	5306
Kamyonet	10017	434	419	902	14609	2201	4131	19573
Jeep	105	0	8	0	5	0	55	173
Çekici	458	40	19	171	90	103	430	1311
Bilinmiyor	2	0	1	0	1	0	0	4
Toplam	73484	4369	3464	10204	15200	22379	37994	167094

Kaynak:Kütahya Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü

Tablo 41. Motorlu Taşıtların Emisyon Ölçümleri

Ölçüm Yılı	Ölçümü Yapılan Araç Sayısı
2000	46.714
2001	43.646
2002	39.532
2003	34.089
2004	24750
2005	23300
2006	29150
2007	13550
2008	18600
2009	18950
2010	52050
2011	

Kaynak:Kütahya Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü

C.2. Havayı Kirletici Gazlar ve Kaynakları

Hava Kirliliğinin gözlemlenmesi için Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından gönderilmiş olan Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu ölçüm raporları günlük alınarak değerlendirilmektedir.

Tablo 42. Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğine Göre PM ve SO₂ Uyarı Kademeleri

Uyarı Kademesi	Partikül Madde	Kükürtdioksit
1.Kademe	400	700
2.Kademe	600	1000
3.Kademe	800	1500
4.Kademe	1000	2000

Kaynak: Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği

Partikül madde için; Hava Kalitesi Kontrolü Yönetmeliğine göre uzun vadeli sınır değer 300 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, Dünya Sağlık Örgütü sınır değeri 125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, AB sınır değeri 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'tür. Kükürtdioksit için Hava Kalitesi Kontrolü Yönetmeliğine göre uzun vadeli sınır değer SO₂ 400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, Dünya Sağlık Örgütü sınır değeri 125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, AB sınır değeri 125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'tür.

Tablo 43. Kütahya İli Hava Kirliliği Ölçüm İstasyonları ve Koordinatları

Cihazın Bulunduğu Yer	Coğrafi Koordinatlar	
	X Koordinatı	Y Koordinatı
Valilik	498785	4365238
İl Sağlık Müdürlüğü	498312	4365024
Köy Hizmetleri Binası	501255	4363643
Tarım İl Müdürlüğü Binası	497051	4366170
5 Nolu Sağlık Ocağı	498938	4366011
Halk Sağlığı Laboratuvarı	499707	4345150
Bayındırlık İl Müdürlüğü	499361	4366197
İl Çevre ve Orman Müdürlüğü*	498820	4365170

* Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Otomatik Ölçüm Cihazı

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü)

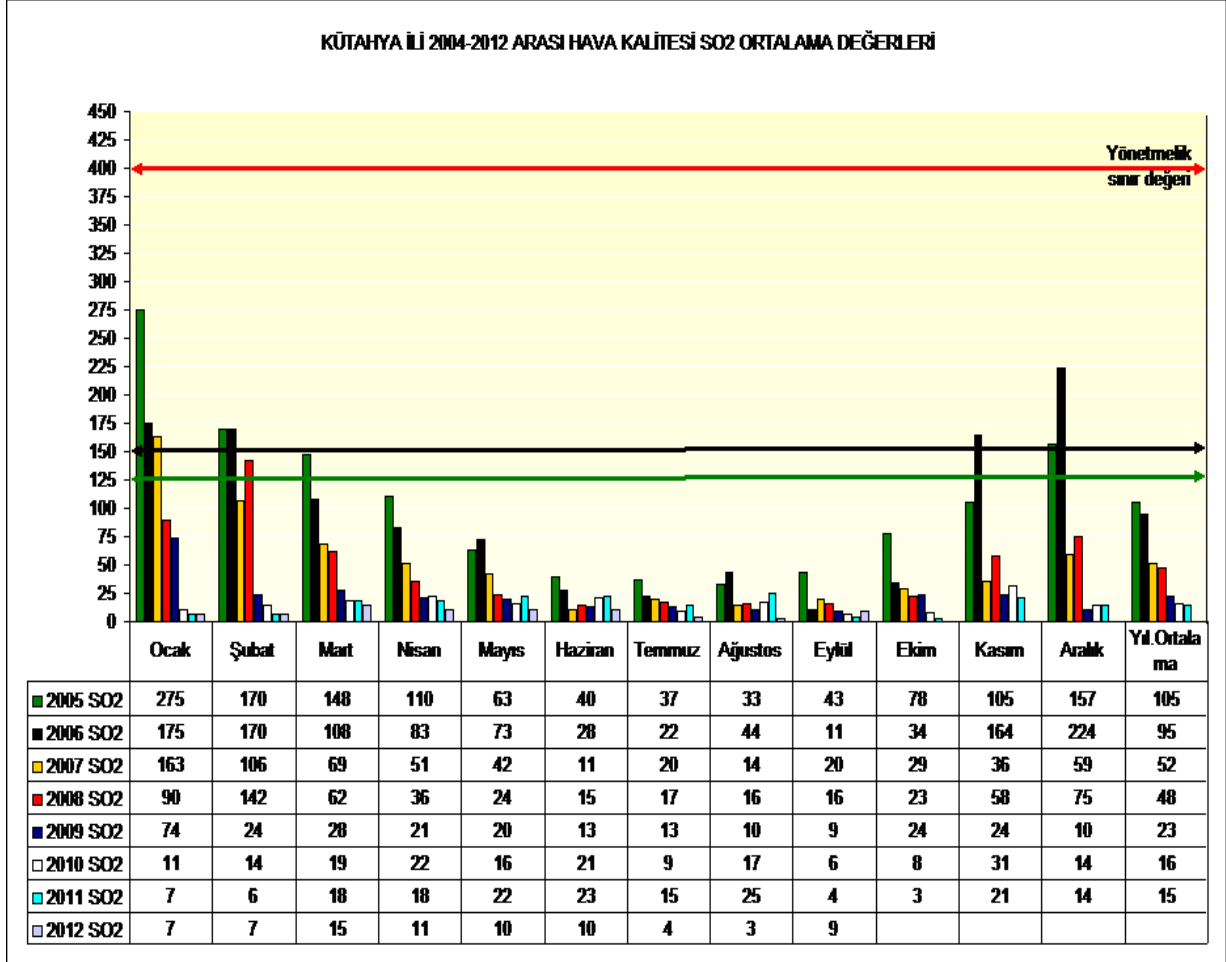
C.2.1. Kükürtdioksit Konsantrasyonu ve Duman

İlimiz Merkezinde yıllardır yapılan ölçümler sonucu kükürtdioksit konsantrasyonunun özellikle 01 Ekim-31 Mart tarihleri arasında kapsayan kış döneminde çok yüksek rakamlara ulaştığı tespit edilmiştir.

Buradan yola çıkarak İlimiz Merkezinde yaşanan kükürt dioksit kirliliğinin esas kaynağının evsel ısınma amaçlı olarak kullanılan kalitesiz (düşük kalorili ve yüksek kükürtlü) kömürler olduğu da ifade edilebilir.

Ayrıca yakıt olarak fuel-oil kullanan araçlar da kükürtdioksit konsantrasyonunun artmasında rol oynamaktadır. Artık İl Merkezinde kalan Şeker Fabrikası ve İl Merkezine yakın konumda bulunan Termik Santraller de (Seyitömer ve Tunçbilek Termik Santralleri) kükürtdioksit ve duman konsantrasyonunun yükselmesinde önemli rol oynamaktadır.

Eskişehir ve Tavşanlı karayolları üzerinde kurulu bulunan ve özellikle yaz aylarında faaliyette bulunan ve yakıt olarak toz kömür kullanan kiremit fabrikaları, şehir merkezinde pek çok yerde bulunan ve yakıt olarak fuel-oil veya kömür kullanan ekmek fırınları da kükürtdioksit konsantrasyonuna katkı yapmaktadır.

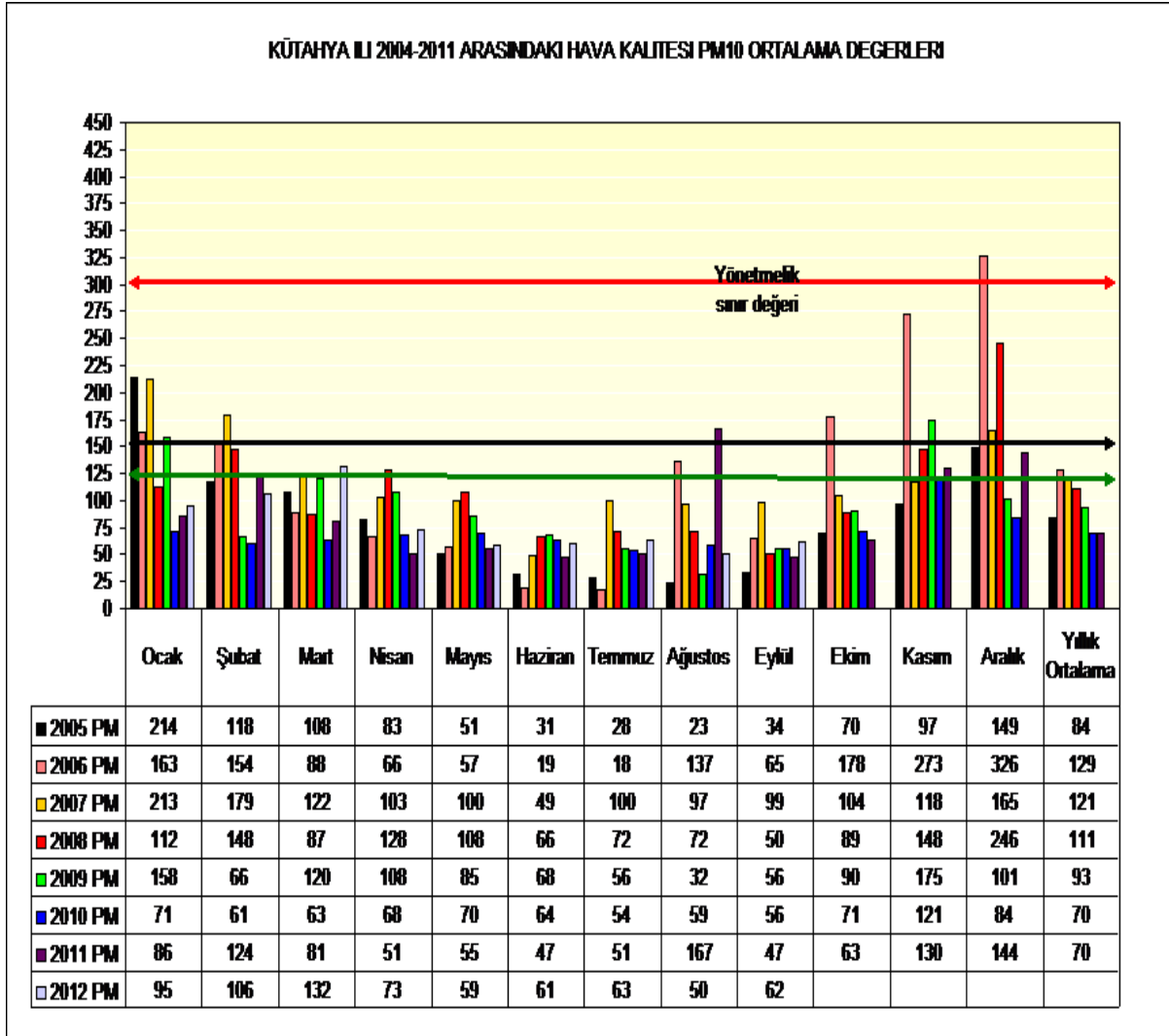
Şekil 11. Kütahya İli Ölçülen SO₂ değerleri

C.2.2. Partikül Madde Emisyonları

Saf su damlacıkları hariç atmosfere dağılarak onu kirleten çok küçük katı parçacıklarına ve su damlacıklarına partikül madde adı verilmektedir. Atmosfer kirliliğinde partiküllerin yanı sıra aerosoller de rol oynamaktadır. Ancak aerosollerin çapları 1 µm den küçüktür. Atmosferde, canlı ve cansız partiküller bulunmaktadır. Başlıca partiküller şunlardır:

- Sis veya pus
- Duman ve tütsü

- İs
- Toz
- Ev tozları
- Mantarlar
- Polenler

Şekil 12. Kütahya İli ölçülen PM değerleri

Sis veya Pus

Bunlar toz veya gaz iyonu şeklindeki taneciklerin üzerine suyun kondensasyonu veya sıvıların atomizasyonu ile oluşur. Sisi oluşturan zerreciklerin sayısı ne kadar çok ise sisin yoğunluğu da o kadar fazladır. Sis ve pus görüş mesafesini azaltır. Sis; kıyım denizler, ormanlar, çayırlar ve bataklıklar gibi nemli bölgelerde sık sık teşekkül eder.

Yoğunlaşma çekirdeklerinin çok fazla olmasına rağmen yerleşim birimlerinde sis daha az görülür. Ancak yoğun sis durumlarında hava kirliliği de söz konusu olduğu zaman çok büyük sorunlar yaşanır. Bunun en tipik örneklerinden birisi, 1952 yılında Londra'da 4.000 kişinin ölümü ve çok sayıda insanın hastalanmasına neden olan yoğun sistir.

Duman ve Tütsü

Duman; odun, maden kömürü, turba, yağ yakıtlar gibi maddelerin yanması sırasında açığa çıkan küçük tanecikler, gaz ve su buharından meydana gelen bir karışımdır.

Duman, tam yanmamış ince karbon partikülleri, katran, kükürt oksit, karbondioksit, karbon monoksit, kül, silika, demir ve inorganik ve organik maddelerden oluşur. Yakıt maddelerinin cins ve kalitesinin duman oluşumunda etkisi fazladır. Duman teşekkülünden endüstri ve ev ocakları, kömürle işleyen lokomotifler, dizel motorlar ve akaryakıtla işleyen diğer araçlar sorumludur.

Tütsü metalürjik ve kimyasal proseslerden oluşan küçük katı taneciklerdir. Çinko ve kurşun gibi metallerin eritilmesi sırasında havada oluşan metal oksitleri tütsüye örnek verilebilir.

İs

Yanma sonucu meydana gelen siyah renkli parçacıklardır. Halk arasında buna kurum da denilmektedir. İs gözenekli bir yapıda olduğu için diğer maddeleri absorbe etme özelliğine sahiptir. Özellikle polisiklik hidrokarbonları ve gazları absorbe eder. Yapışkan özelliği olan is baca çeperlerine, bina duvarlarına, camlara, eşyalara, bitkilere yapışarak kirli yüzeylerin meydana gelmesine neden olur.

Tozlar

Tozlar; minerallerin ve katı maddelerin öğütülmesi yada kavrulması sırasında oluşan partiküllerdir. Bunlara mermer tozları, kömür tozları, küller, çimento tozları, hububat tozları örnek olarak verilebilir. Kimyasal yapıları kaynaklandıkları madde ile aynıdır.

Alerjik nezle ve bronşial astımın en önemli alerjenlerinden bir tanesi ev tozlarıdır. Bunlar çeşitli organik ve anorganik maddelerdir. Ev tozunun içinde parçalanmış pamuk ve yün elyafı, polen, mantar sporları, gıda artıkları, hayvan tüyleri ve deri döküntüleri bulunur.

Mantarlar

Mantarlar; gerçek kök, gövde, yaprak ve çiçek gibi organları bulunmayan heterotrof bitkilere aittir. Mantarların bir kısmı başka canlılar üzerinde parazit, bir kısmı çürükçül olarak yaşar. Bazı türleri de alglerle ortak yaşama girerek likenleri oluştururlar. Mantarların bir kısmı mayalanma reaksiyonlarıyla yararlı ürünler meydana getirirken bir kısmı faydalı antibiyotikler üretir.

Bir kısmı da insan, hayvan ve bitkilerde çeşitli hastalıklara neden olur. Bazı mantarlarda bakterilerle birlikte parçalayıcı olarak iş görürler.

Mantarlar her yıl milyarlarca liralık besin maddesi, kereste ve deri eşyanın işe yaramaz hale gelmesine neden olur. Bunlardan bazıları canlı ağaçları, demiryolu traverslerini, parmaklıkları, elektrik-telefon direklerini, köprü ayaklarını ve çeşitli ahşap malzemeleri çürütür. Bu mantarların verdiği zarar çoğu zaman gizli olarak gelişir.

Kav mantarları da ağaç gövdelerine zarar veren mantarlardır. Ağaçlarda, tahıl ve sebzelerde tahribat yapan mantarlar her yıl meydana getirdikleri milyarlarca sporla bitkilere zarar vermeye devam etmektedir.

Küf mantarları tıbbi kullanımı olan metabolikleri sentezleyebildikleri gibi toksik etkileri olan mikotoksinleri de üretirler.

Mantar spor sayısı üzerinde sıcaklık, yağmur, orantılı nem ve rüzgarın etkisi fazladır. Mantarlar kendilerine uygun olan sıcaklık aralıklarında atmosfere bol miktarda spor yayarlar. Bazı sporların havadaki miktarları yağmurlu ve nemli günlerde azalır.

Polenler

Solunum sistemi hastalıklarına neden olan faktörlerin başında polen adı verilen çiçek tozları gelmektedir.

Polen dağılımında rüzgar hızı, sıcaklık, güneşlenme süresi, yağış miktarı ve orantılı nem etkili olmaktadır. Yağış miktarının ve orantılı nemin azalması polen sayısının artmasına yol açmaktadır.

Hava kirliliği ve buna bağlı olarak insan sağlığını olumsuz yönde etkileyen alerjen polenlerin hava içindeki yoğunlukları önemlidir.

C.2.3. Karbon Monoksit Emisyonları

Karbonmonoksit; yoğunluğu 0,97 olan, renksiz, kokusuz ve çok zehirli bir gazdır. Çok kararlıdır, güç indirgenir ve yanma olayına yardımcı olmaz. Katalizör eşliğinde metana dönüşür. Bol miktarda ısı açığa çıkararak mavi bir alevle yanar ve hava ile birleşerek birçok uygulama alanı olan patlayıcı bir karışım meydana getirir.

Karbon monoksit antropojenik ve doğal olmak üzere atmosfere iki kaynaktan yayılır. Atmosferin alt tabakalarında bulunur. Yanmanın iyi olmadığı fabrika, gemi, lokomotif, kalorifer bacalarından ve egzoz gazlarından önemli ölçüde karbon monoksit çıkar ve atmosfere karışır.

Antropojenik karbon monoksit kirlenmesinin %75'i otolardan kaynaklanmaktadır. Otomobil egzoz gazlarında karbon monoksit, azotoksitler, kükürtoksitler ve hidrokarbonlar bulunmaktadır. Hava yakıt oranı düşük olduğunda azotoksitler azalmakta buna karşın yanma iyi olmadığı için karbonmonoksit ve hidrokarbonlar artmaktadır.

Yüksek hava/yakıt oranında karbonmonoksit ve azotoksit konsantrasyonu düşmekte, hidrokarbon konsantrasyonu yükselmektedir.

C.2.4. Azot Oksit Emisyonları

Çevre yönünden önem arz eden ve troposferde en çok bulunan azotoksitleri NO, N₂O ve NO₂'dir. Son yıllarda troposferde N₂O emisyonlarında artış gözlenmiştir. Bu

artışın kaynakları arasında; azotlu gübrelerin kullanılması, biyokütle yapılması ve fosil yakıtların tüketilmesi gibi faaliyetler ön sırada yer almaktadır.

Toksik olan azotmonoksit gazının doğal ve antropojenik kaynaklardan santral, fabrika, fırın, motor ve yangın gibi yüksek sıcaklıkların olduğu alanlarda daha çok oluştuğu bilinmektedir.

Antropojenik kaynaklardan çıkan NO gazı daha çok yerleşim merkezlerinde meydana geldiği için belirli yerlerde konsantrasyonu çok yükselebilmektedir. Bu durum insan başta olmak üzere bütün canlılar üzerinde son derece zararlı etkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Yüksek sıcaklıkta meydana gelen karbonmonoksit gazı kapalı bir sistemde yavaş yavaş soğutulursa azot ve oksijen gazları açığa çıkar. Taşıtların motorlarında yüksek sıcaklıkta NO gazı meydana gelir.

Azot monoksitin egzoz gazları içindeki konsantrasyonu motor sıcaklığına bağlı olarak değişir. Sıcaklığın yükselmesiyle hem azot monoksit konsantrasyonu artar, hem de oksijenle azotun arasındaki reaksiyonun dengeye varma zamanı azalır.

Azot monoksit bir kan zehridir. Bu gaz karbonmonoksit gazından 23 kat daha toksiktir. Bu nedenle azotmonoksit konsantrasyonunun artması çok tehlikelidir.

Egzoz gazları içinde bol miktarda hidrokarbon ve azot gazları bulunması troposferdeki ozon konsantrasyonunun artmasına neden olmaktadır. Atmosferdeki radikallere ve bu radikallerin etkisiyle meydana gelen ozona sekonder kirleticiler yada fotokimyasal isli duman adı verilmektedir.

Zehirli olan azotdioksit gazının atmosferden uzaklaşması, nitrik aside dönüşmesi ve yağışla yeryüzüne dönmesiyle gerçekleşebilir. Azotdioksit burun ve boğazı tahriş eden kötü kokulu bir gazdır.

C.2.5. Hidrokarbon ve Kurşun Emisyonları

Hidrokarbonların atmosferi kirletmeleri hem kendilerinden hem de fotokimyasal reaksiyonlar sonucu oluşturdukları yükseltgen bileşiklerden kaynaklanmaktadır.

Hidrokarbonlar primer, fotokimyasal ürünleri de sekonder kirleticilerdir. Fotokimyasal yükseltgenler ultraviyole ışınlarının etkisiyle hidrokarbonlardan meydana gelen en kötü kirleticilerdir. Oksijenin yükseltgeyemediği maddeleri bunlar kısa sürede yükseltgeyebilirler.

Kurşun

Mavimsi-gri renkte ağır bir metaldir. Anorganik kurşun tuzlarının bir kısmı suda çözüldüğü halde bir kısmı çözünmez. Günümüzde kurşun; boya, akümülatör, kristal matbaa dizgisi, lehim, kurşun boru, insektisit, oyuncak yapımında kullanılmaktadır.

Taşıtlarda vuruntuyu önlemek için benzine katkı maddesi olarak alkil kurşun bileşikleri ilave edilmektedir. İçme suları kurşun kaplı depolarda bekletildiğinde ve kalsiyum ve magnezyumca fakir olan sular kurşun borularla taşındığında sulara yüksek miktarda kurşun geçebilmektedir.

İnhalasyon yoluyla kurşun absorpsiyonu havadaki kurşun tozlarının tanecik büyüklüğü, kimyasal bileşimi, solunum hızı ve derinliğine bağlı olarak değişir. Kirli şehir havasında kurşun halojenür, oksit, karbonat ve sülfat bileşiklerinin yer aldığı bilinmektedir.

Organik kurşun bileşikleri deri yoluyla da absorbe edilebilir. Vücuda alınan kurşunun atılım hızı çok yavaştır.

Gençlerde ve orta yaşlılarda daha çok yumuşak dokularda depo edilir. Endüstri bölgelerinde ve egzoz dumanının yoğun olduğu ortamlarda kurşuna maruz kalma ile kandaki kurşun düzeyi arasında yakın bir ilişki vardır.

C.3. Atmosferik Kirlilik

C.3.1. Ozon Tabakasının İncelmesinin Etkileri

Soluduğumuz havanın % 99'luk bölümünün, % 78'ni nitrojen (azot) ve % 21'ni de oksijen gazları oluşturmaktadır. Bu oran milyonlarca yıldır değişmemektedir. Az miktarda bulunan diğer gazlar ise; su buharı, karbondioksit, metan, nitrikoksit, ozon ve asal gazlar (argon,helyum,neon) dır. Bunların miktarı ise % 1'den daha azdır. Her on milyon hava molekülü ortalamasından ise yalnızca üçü ozondur.

Ozon, oksijenin karmaşık formudur. Yukarı atmosferdeki ozon tabakası derimizi ultraviyole ışınlarının zararlı etkilerinden korur. Ozon bizim için yararlı olmakla birlikte, ozon kirliliği sağlık açısından zararlıdır.

Ozonun sağlık açısından güvenlik sınırı 124 ppb'dir. Ozon seviyesindeki kirlilik hava şartlarıyla alakalıdır. Sıcaklığın fazla olması, güneşlilik, havadaki hareketsizlik ozon kirliliği için uygun koşullardır.

Ozon kirliliği bazı yerlerde lokal olarak da oluşabilir. Kırsal ve şehirsal bölgelerin her ikisi de yüksek ozon seviyesine sahip olabilir. Bu seviyeler rüzgar hızı, yönü ve yeryüzü şekillerine bağlıdır. Şayet, hava durgun ise ozon büyük bölgeleri etkileyebilir.

Ozonun her ne kadar dünyanın üzerinde koruyucu etkisi varsa da, ozon kirliliği nefes almak için zararlı olabilir. Bu kirlilik zamanla genç ve yaşlılarda sağlık problemlerine sebep olabilir. Yüksek ozon seviyesine bir saat maruz kalmak nefes darlığı, öksürük, baş ağrısı, mide bulantısı ve solunumla ilgili rahatsızlıklara sebep olabilir. Ozon, deriyi güneş yanığındaki gibi etkileyebilme ve solunum yollarını tahriş ederek akciğerde kalıcı zararlara sebep olabilmektedir.

Ozon, aynı zamanda bitkilere de zarar verebilir. Mısır, buğday, soya fasulyesi gibi bitkilerde verimi düşürüp kaliteyi etkileyebilir. Yüksek ozon seviyesi kauçuk ve tekstil ürünlerine de zarar verir.

Ozon yoğunluğundaki azalma sonucunda, UV-B ışınlarının yer yüzeyine ulaşan miktarında bir artış olmaktadır. Bu durum atmosferin enerji dengesini etkilediği gibi, canlılar üzerinde de zararlı etkilerin oluşmasına neden olmaktadır.

İnsanlar Üzerine Etkisi

Dermatolojik Etkiler

Toplam ozondaki değişim sonucunda, yer yüzeyinde ultraviyole ışınlarının sebep olduğu insan derisindeki yanma olaylarında; bulutsuz günlerde ozonda görülen her % 1'lik azalmaya karşılık % 1,3'lük artış gözlenmiştir.

Akut olarak UV-B'ye maruz kalma güneş yanıklarına, kronik olarak UV-B'ye maruz kalma ise, cildin elastikliğinin kaybolmasına ve derinin yaşlanmasının hızlanmasına neden olur. Bazı durumlarda ise ışığa karşı şiddetli allerji olayları kaydedilmiştir.

Kanser Etkisi

İnsanlar zamanlarının çoğunu, dışarıda güneşli ortamlarda geçirmekten hoşlanırlar. Çalışarak, oynayarak veya egzersiz yaparak gün boyu sürdürülen aktivitelerde, genellikle vücudumuzun çoğu yeri açıkta kalır. Birçok insan da çok fazla güneş ışınlarına maruz kalmanın cilt kanserine neden olduğunu bilmektedir.

En son yapılan tıbbi araştırmalar ise, güneşin UV ışınlarına maruz kalmanın cilt kanseri (melanoma, temel hücre kanseri, pullu hücre kanseri), diğer cilt problemleri, katarakt ve diğer göz problemleri ile bağışıklık sisteminin baskı altına alınması gibi ciddi sağlık problemlerine sebebiyet verebileceğini göstermiştir.

UV-B ışınlarına uzun süreli maruz kalınması durumunda, önce insan derisinde bozulma, 40 yaşlarında tümör oluşumu ve 50 yaşlarında ise ileri safhada kanser görülebilmektedir. Ozon yoğunluğunda %10'luk bir azalma olduğunda ise, deri kanserinde % 50-80'e varan oranlarda artış görülmektedir. Eğer, insanlar 15 yaşından önce yüksek düzeyde UV-B ışınlarına maruz kalmışsa 30 yaşlarında öldürücü bir deri kanserine yakalanma riski oldukça fazladır. Dudak, tükürük bezleri, göz içi kanserleri gibi diğer kanserlerdeki artış riski ise bilinmemektedir.

Kanser ile UV radyasyonu arasındaki ilişki, detaylı bir biçimde Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansının yayınlarında tartışılmış ve cilt kanserlerinin oluşumu ile ilişkili olduğu kesin olarak belirlenmiştir

Melanoma

Melanoma, dokularda fazla miktarda renk maddesinin toplanması sonucunda ortaya çıkan en ciddi cilt kanseri çeşidi olup, dünyada en hızlı yayılan kanser tiplerinden biridir.

Pek çok bilim adamı çocuklukta güneş yanıkları ile daha sonra ortaya çıkan melanoma arasında bir ilişkinin var olduğuna inanmaktadır. Melanoma vücudun diğer bölümlerine hızlıca bulaşabilir, fakat erken teşhis edildiğinde hemen hemen tamamen tedavi edilebilir. Eğer erken zamanda yakalanılmışsa melanoma çoğunlukla öldürücüdür.

Melanoma ciltte pigment üretimini kontrolsüz büyütür. Bu büyüme koyu renklenmiş kötü huylu ben ve tümörlerin şekillenmesine önderlik eder. Melanomalar aniden belirti olmaksızın görülür, bir benden veya benin yanından gelişebilir. Bu sebepten vücuttaki benlerin görünmesi ve yerleşimini bilmek önemlidir, bu sayede her değişiklik belirlenmiş olacaktır.

Melanoma, sık olarak kadın ve erkeklerin üst arka kısımlarında ve kadınların bacaklarında görülür, fakat vücudun herhangi bir yerinde de gelişebilir. Vücutta, olağan olmayan herhangi bir cilt gelişiminde, özellikle bir benin rengindeki ve hacmindeki değişiklik veya diğer koruyucu ve düzensiz renk pigmentlerinin büyümesi, noktaların ve beneklerin pullanması, sızıp akması, kanaması veya yumru görüntüsündeki değişiklikler belirleyici olabilir.

Melanomasız Cilt Kanseri

Melanomaya benzemez, bu tür cilt kanserleri nadiren öldürücüdür. Bununla beraber ışığa aşırı derecede maruz kalmamalıdır. Zamanında anlaşılabilir ise yayılır ve çok ciddi sağlık problemlerine sebep olabilir. Melanomasız cilt kanserinin iki çeşidi vardır. Bunlar; temel hücre kanserleri ve pullu hücre kanserleridir.

Temel Hücre Kanseri

Temel hücre kanserleri cildin tümörleridir. Bunlar genellikle küçük, etli yuvarlaklardır. Yumrular başta ve boyunda bulunur, fakat diğer hücre bölgelerinde de oluşabilir. Bu tip, genellikle açık ciltli insanlar arasında gelişir. Temel hücre kanseri hızlı şekilde gelişmez ve nadiren vücudun diğer bölgelerine yayılır.

Bununla birlikte, cildi kemiğe kadar delebilir ve epeyce büyük lokal zararlara sebep olabilir. Temel hücre kanseri tümörleri genellikle yavaşça gelişir, kabarır, yarı saydamdır, inci gibi boğumlar şeklinde görülür. Anlaşılabilir ise kabuk bağlar, irin boşaltır ve bazen kanar.

Pullu Hücre Kanseri

Pullu hücre kanserleri tümördür. Pullu pullu boğumlar veya kızarıklıklar şeklinde görülür. En genel ikinci cilt kanseridir, açık tenli insanlarda görülür. Bu kanser geniş bir kütle içerisinde görülür. Temel hücre kanserine benzemez ve vücudun diğer bölümlerine de yayılabilir. Pullu hücre kanserlerinin genellikle kabarık, kırmızı veya pembe pullu boğumları vardır. Siğile benzer şekilde büyür ve irin merkezidir. Bunlar tipik olarak kulak kenarında görüldüğü gibi yüz, dudaklar, ağız, eller ve güneşe maruz kalan diğer bölgelerde de görülür.

Eğer erken teşhis edilirse, bu iki melanomasız cilt kanseri % 95 oranında tedavi edilir. Burada esas mesele uyarıları ciddiye alıp hastalığı erken teşhis etmektir.

Aktinik Keratosiz

Bu, güneşten kaynaklanan hücre büyümesidir ve vücudun güneşe maruz kalan bölgelerinde oluşur. Özellikle yüz, eller, bilekler ve boynun V kısmı lekenin bu tipine hassastır. Zamanında anlaşılmaz ise, aktinik keratosiz kötü huylu olabilir. Oluştığı bölümde kabarma, kızarma ve pürüzlü bir yapı gelişir. Eğer bu gelişme gözlemlenirse hemen bir dermatolojiste gidilmelidir.

Bağışıklık Sistemine Etkisi

UV-B ışınları insanlara oldukça zarar verici etkiye sahip olduğundan, insanların bağışıklık sistemini zayıflatmaktadır. Bunun sonucunda, dünyanın her tarafındaki insanlar daha sık hasta olma ve şiddetli enfeksiyon gibi, UV radyasyonun bağışıklık sistemine yapmış olduğu olumsuz etkilerle karşı karşıya kalma risk altındadır.

Göz İçi Zararları

UV radyasyonu, katarakt ve muhtemel noktasal dejenerasyon riskini arttırmaktadır. Bir çok faktör katarakt riskinin oluşmasına katkıda bulunur. Atmosferik ozonun % 10 azalması halinde katarakt riskinin her yıl için % 5 (dünya genelinde 1,6 – 1,75 milyon vaka demek) artacağı hesaplanmaktadır.

Deniz Canlıları Üzerine Etkisi

Denizdeki planktonların UV-B ışınlarından fazla miktarda zarar görmesi sonucunda, hareket ve yeniden üreme kapasiteleri bozulur ve yok olurlar. UV-B baskısını yoğun olarak hisseden Aquatik ekosistem içinde planktonların değişimi oldukça belirgindir.

Atmosferdeki ozon miktarındaki azalmayla doğru orantılı olarak yer yüzeyine ulaşan yüksek düzeydeki UV-B radyasyonu, bazı besin zincirlerinin kesilmesi dahil çeşitli tahribatlara yol açabilmektedir.

Bunun sonucunda denizdeki planktonlar UV-B ışınlarından oldukça fazla zarar görür ve yok olurlar. Atmosferdeki CO₂ 'i çözümleme yeteneğine sahip olan Planktonların azalması CO₂ miktarının artmasına ve sera etkisinin fazlalaşmasına yol açacaktır.

Bunlar besin zinciri içinde önemli yer tuttukları gibi, ayrıca küresel olarak tüketilen karbondioksit tutarının yarıdan fazlasını da harcayarak dünya iklim dengesini sağlamaktadırlar.

Bitkiler Üzerine Etkisi

Bitkiler gelişme ve büyümelerini devam ettirebilmek için fotosentez yaparlar. Aynı zamanda, UV-B ışınlarının zararlı etkilerinden korunabilmek için yaprak alanlarını küçültürler, bu da fotosentezde azalma demektir.

Bitki fotosentez esnasında stomalarını açar ve CO₂ alır, bu CO₂ alımı esnasında gözeneklerden içeriye ozon (O₃) girişi de olur. Stomalar ozondan korunmak için kapanırlar ve bu kapanma fotosentezin durmasına veya yavaşlamasına sebep olur.

Ozon, oksidasyon sonucu bileşimleri etkiler, mitokondride enerji üretimini engeller, bitki büyümesini yavaşlatır.

Ozon aynı zamanda bitkide çiçeklerin ve meyvelerin azalmasına, suyun verimli kullanılmasının engellenmesine sebep olur. Ozon bitkileri hastalıklara, böceklere ve kuraklığa karşı hassaslaştırır ve zayıflatır.

Bitkiler yapılarındaki farklılıklar nedeniyle ozona dayanıklılık açısından değişkenlik gösterirler.

Değişkenlik bitkinin tür, alt tür ve varyete özellikleri ile ozona olan tepkisinin diğerlerinden daha fazla olmasına bağlıdır. Bazı bitkiler ozonun verdiği zararı yok edebilirler, bazı bitkiler ise bu zararı engelleyememektedir.

Yapraklarda ozon zararı ile beneklenme, sararma, su lekeleri, erken yaşlanma ve dökülme görülür.

Ozona Çok Hassas Bitkiler

Kızılağaç, yonca, kayısı, dişbudak, kavak, arpa, fasulye, pancar, begonya, çim, şimşir ağacı, düğün çiçeği, brom, Brüksel lahanası, karanfil, kereviz, hindiba, kuşyemi, Çin lahanası, kasımpatı, mısır (şeker), dere otu, patlıcan, küpe çiçeği, su kabağı, asma, baldıran, kara çam, leylak, ıhlamur, akasya (siyah), akçaağaç, mimoza, kavun, meşe, yulaf, maydanoz, yabancı havuç, bezelye, şeftali, yerfıstığı, çam (beyaz, İskoçya), patates, bal kabağı, turp, çavdar, soğan, ıspanak, kabak, çilek, tatlı patates, tütün, lale, domates, şalgam, ceviz ve salkım söğüt.

Ozona Biraz Dayanıklı Bitkiler

Pamuk, salatalık, iğ ağacı, sardunya, kılıç çiçeği, ardıç ve biber. Ozona maruz kalma ile bitki verimlerinde değişik oranlarda düşüş olmaktadır. Bilim adamları tarafından yapılan çalışmalar sonucunda verimde ortalama azalma mısırdaki % 2.5, buğdayda % 6, soya fasulyesinde % 13, yerfıstığında % 24 bulunmuştur. Soya fasulyesi üzerinde yapılan araştırmalar göstermiştir ki, ozon yoğunluğunda % 25'lik bir azalma % 50'lik bir ürün azalmasına neden olmaktadır.

Ayrıca pek çok üründe kalite düşmektedir. UV-B ışınları topraktaki mikroorganizmaları öldürerek toprağı verimsizleştirmektedir. Orta enlemlerde topraktaki mikroorganizmaların ha başına yılda 500 kg azot tükettikleri göz önüne alınırsa zararları daha iyi anlaşılır.

Ozonun bitkilere verdiği zararın verim kaybına sebebiyet vermesi dolayısıyla araştırmacılar ilk etapta ekonomik değeri önemli olan bitkilerde çalışmaya başlamışlardır.

Günümüzde insan beslenmesi büyük ölçüde bitkilere bağlı olup, besinlerimiz ya doğrudan bitkilerden ya da bitkilerle beslenen hayvanlardan sağlanan ürünlerden oluşmaktadır. İnsan ve hayvan beslenmesinde vazgeçilmez bir yeri olan bitkisel üretimin artan nüfusa paralel olarak artırılması gerekmektedir. İnsan beslenmesinde kullanılan bitkisel ürünler dünya nüfusunun ihtiyacını karşılayamamaktadır.

Fakat verimli tarım arazilerinin artırılmaması nedeniyle birim alandan alınan verimin artırılması gerekmektedir. Birim alandan elde edilen verim, genetik çalışmalarla verim ve kalitesi fazla çeşitlerin elde edilmesi yanında hastalık ve zararlılara dayanıklı çeşitlerle mümkün olabilmektedir.

Ozonun da bitkilere zararlı olması dolayısıyla, ozonun bitkilere etkisi ile ilgili çeşitli çalışmalar dünyadaki çeşitli bilim adamları tarafından yapılmaktadır. Bu çalışmalar, ileriki yıllarda ozon zararının bitkiler açısından önemli olduğunun toplumlar tarafından daha iyi anlaşılmasıyla daha da önem arz edecektir.

İklim Üzerine Etkisi

Dünyamızın iklimi, üzerinde yaşayan canlılarla çok yakından ilgilidir. Bu nedenle günümüzde meteorolojistlerin ilgisini, atmosfer fiziği ve kimyası ile birlikte biyolojisi de çekmekte ve bu konular ile giderek daha yakından ilgilenmektedirler.

Atmosferdeki karbondioksit, oksijen ve ozon dengesi canlılar tarafından sağlanmaktadır. İklim üzerine bu gazların etkileri ise farklıdır.

Stratosferdeki ozon dengesi ise, topraktaki bakterilerin ürettiği N₂O ile gerçekleşir. Yer yüzeyine ulaşan zararlı UV-B radyasyonuna maruz kalan küçük organizmaların ve planktonların azalması, yine UV-B radyasyonuna maruz kalan bitkilerin fotosentez mekanizmalarının zarar görmesi, atmosferdeki CO₂ miktarının artmasına ve sera etkisinin fazlaşmasına yol açacaktır. Bu durumda dünya iklim dengesinin değişimine yol açmaktadır.

C.3.2. Asit Yağmurlarının Etkileri

Asit Yağmurlarının Sulara Etkisi

Asit yağmurları yüzey sularında kalsiyum, magnezyum, sodyum, potasyum, sülfat, alüminyum, mangan, demir ve çinko konsantrasyonlarının artışına, pH değerlerinin düşmesine neden olur. Asitleşme su eko sistemlerindeki tüm canlıları etkiler. pH değeri düştükçe fitoplankton türlerinin kompozisyonu değişir. Zooplankton türlerinin mevcudiyeti, miktarı ve mevsimsel popülasyon dalgalanmaları göllerin asidifikasyon miktarları ile yakından ilişkilidir.

Asitli göllerde zooplankton popülasyonlarının azaldığı, bu durumun da fitoplanktonlarla yakından ilişkili olduğu ifade edilmektedir.

Suların asidifikasyonu bazı metal konsantrasyonlarının artışına yol açabilir. Bunlardan en önemlileri alüminyum ve civa salınımlarıdır.

Kükürt Oksitlerin ve Asit Yağmurlarının Toprak ve Bitkiler Üzerindeki Etkileri

Kükürtoksitler ve azotoksitler atmosferde sülfürik asit ve nitrik asit oluşumuna neden olur. Bu asitler yağmur damlaları veya aerosoller içinde çözünür. Yağmur damlaları ve aerosoller daha sonra toprağa ulaşarak onu asitlendirirler. Aerosoller ve küçük su damlacıkları bitkiler tarafından atmosferden çok hızlı bir şekilde filtre edilir.

Toprakta biriken asitler bazik iyonlar tarafından tamponlanamadığı an zararlı hale gelir. Asitleşme öncelikle üst toprak tabakalarında başlar, daha sonra derinlere doğru ilerler. Asitlenme yeraltı sularına karıştığı zaman tehlikenin boyutları daha da artar.

Toprakların asitleşmesi sonucunda bitkiler için çok önemli olan kalsiyum ve magnezyum miktarı azalır, diğer taraftan bitkiler için toksik etkiye sahip olan iyonlar serbest hale geçmeye başlar.

Toprağın pH değeri 4,2'nin altına düştüğü zaman alüminyum iyonları serbest konuma gelir ve besin maddeleri gibi bitkiler tarafından emilir ve çok ciddi zararlar ortaya çıkar.

Asit yağmurlarının orman toprağına, toprak suyuna ve vejetasyonuna yapmış olduğu olumsuz etkiler sonucu orman ağaçları hastalanır ve bu durumda kuraklığa, dona, zararlı böcek ve mantarlara karşı dirençleri kırılır.

Kükürt, Kükürt Oksitler ve Asit Yağmurlarının İnsanlar Üzerindeki Etkisi

Kükürt insan vücudunda çeşitli moleküllerin yapısına girmektedir. Vücudumuzda hayati görevleri üstlenmiş olan bileşiklerin yapısında bulunan kükürdün oksit formları toksik etkilere sahiptir.

Kükürtdioksitin akut ve kronik etkileri söz konusudur. İnsanda rahatsızlık vermeye başlayan eşik değeri 0,2 ppm'dir. 20 ppm ve üstündeki konsantrasyonlarda semptomlarda artış görülmektedir. Asit yağmurlarının çevre üzerindeki etkileri insanlara da yansımaktadır.

Kurşun veya bakır su tesisatlarıyla taşınan içme sularından yüksek konsantrasyonlarda ağır metaller alınabilmektedir. İnsanların kükürtdioksite maruz kalma süresi dikkate alındığında otomobil egzozlarından çıkan gazın fabrika bacalarından yayılan SO₂'ye göre daha tehlikeli olduğu anlaşılmaktadır.

Çünkü otomobil egzozlarından çıkan SO₂'nin konsantrasyonu düşmeden insanlar tarafından hemen solunmaktadır. Son yıllarda otomobil egzoz gazlarının kontrolü için takılan katalitik egzoz sistemlerinin karbonmonoksit ve hidrokarbonları tutabildiği, fakat SO₂'yi kontrol altına alamadığı saptanmıştır.

Kükürt Oksitlerin ve Asit Yağmurlarının Maddeler Üzerindeki Etkisi

Kükürtdioksit mikro su damlacıkları içinde katalitik olarak yükseltgenir ve içinde sülfürik asit teşekkül etmiş olan damlacıklar oluşur. Bu damlacıklara kükürt asidi sisleri adı verilir. Sis içinde bir miktar SO₂ bulunur ve bunlar birçok maddeye zarar verir.

Endüstri bölgelerinde metal korozyonu önem arz eder. Binalarda çatı malzemesi olarak kullanılan çinko gibi metaller kükürt oksitlerinden ve asit yağmurlarından etkilenmektedir.

Metallerden yapılmış tarihi eserler, çelik köprüler ve demir yolları asit yağmurlarından etkilenmiş ve tahrip olmuştur. Yapı malzemeleri arasında özellikle CaCO₃ içeren kum taşları, kireç taşı, mermer ve renkli camlar asit yağmurlarından

etkilenmektedir. Binaların dış cephelerindeki karbonatlı malzemeler önemli tahribata uğramaktadır.

Boyalar kükürtoksitlerden büyük ölçüde etkilenir. Kükürtdioksit konsantrasyonu yüksek olan ortamlarda kağıtlar kısa sürede etkilenir ve zamanla hem rengini hem de mukavemetini kaybeder. Asitler aynı zamanda derinin esnekliğinin kaybolmasına ve çürümesine neden olurlar.

Asit yağmurlarının yol açtığı zararların kesin hesaplamalarını yapmak oldukça zordur. Çünkü kara ve su eko sistemlerinde kompleks bir yapı söz konusudur.

C.4. Hava Kirleticilerinin Çevreye Olan Etkileri

C.4.1. Doğal Çevreye Etkileri

Hızlı nüfus artışı, ulaşım araçlarının her geçen gün fazlaşması ve sanayileşme sonucunda hava, su ve toprak gibi doğal ortamlar önemli ölçüde kirlenmektedir. Atmosferik kirlenme; bitkiler, hayvanlar, eşyalar, meteorolojik faktörler ve insanlar üzerinde etkili olmaktadır.

Atmosferik kirlenme sonucu toprak yüzeyine ve su sistemlerine doğrudan yada yağışlarla ulaşan kirletici maddelerin canlılar ve onların faaliyetleri üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Özellikle yağışlarla sülfüroz asit/sülfürik asit şeklinde toprağa ve suya ulaşan kükürtdioksit ortamların asitleşmesine yol açmakta ve tüm biyolojik aktiviteleri bozmaktadır.

C.4.1.1. Su Üzerindeki Etkileri

Hava kirleticilerinin sular üzerindeki etkileri özellikle asit yağmurlarıyla meydana gelir. Su ekosistemlerindeki asitleşme tüm canlıları etkiler. Fabrika ve ev bacaları ile taşıtların egzozlarından salınan gazlar atmosfere doğru yükselmekte ve etkin rüzgarla yönünde taşınmaktadır.

Bu gazlar bulutlar içinde su ile birleşerek sülfürik ve nitrik aside dönüşerek yeryüzüne inmektedir.

Hava kirleticileri demir ve mangan gibi maddelerin katalitik etkisiyle ozon, hidrojen peroksit gibi oksitleyiciler sayesinde asit formlara dönüşür. Atmosfere çeşitli kaynaklardan karışan azot monoksit daha çok ozonun etkisiyle azotdioksite dönüşmektedir.

Özellikle gündüz saatlerinde artan OH radikalleriyle nitrik asit; gece saatlerinde ozon ile NO_3^- ve N_2O_5 sentezlenmektedir. Bunlarda, daha sonra nitrik asit ve nitrat son ürünlerini oluşturmaktadır.

Sekonder olarak meydana gelen maddeler yağışların bir bileşeni olarak yeryüzüne düşerek asidifikasyona yol açmaktadır.

Hava kirleticilerinden kaynaklanan kuru çökeltmede ise havada taşınan gaz ve partikül halindeki maddelerin toprak, bitki, yapılar ve su sistemleri üzerine çökmesi söz konusudur.

Asit yağmurlarının su eko sistemleri üzerindeki etkilerine “Asit Yağmurlarının Sulara Etkisi” bölümünde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

C.4.1.2. Toprak Üzerindeki Etkileri

Toprağa asit oluşturuıcı maddelerin eklenmesi, topraktaki hidrojen iyonu konsantrasyonunda bir artışa yol açmaktadır. Büyük hava kirliliğine neden olan sanayi tesisleri, termik santraller, doğal gaz çevrim santralleri vb. için belirlenen topraklar için muhtemel temel proses topraktaki hidrojen iyonu konsantrasyonunun artması ile kil ve topraktaki organik kolloidlerin yüzeyindeki katyon değişim bölgelerinin bu iyonlarca işgal edilmesidir.

Böylece topraktaki kalsiyum, magnezyum, sodyum, potasyum ve amonyum iyonlarının toprak yüzeyindeki yerlerini terk etmesi beklenen sonuç olacaktır.

Bu katyonların değişim yerlerini bırakması ve bu bölgelere hidrojen iyonlarının yerleştirilmesi bu katyonların toprak solüsyonuna geçmesine ve sızmaya hazır hale gelmemelerine neden olacaktır.

Söz konusu iyonların toprağı terk etmesi sonucu toprak verimliliğinin azalması ve hidrojen iyonunun toprağa daha fazla eklenmesi durumu meydana gelebilir. Eklenen hidrojen iyonlarının etkilerini tamponlayan unsurlar toprağın değişim bölgelerinde bulunan bazik katyonlar (kalsiyum, magnezyum, sodyum, potasyum ve amonyum) olacaktır.

Değişim bölgelerinde bulunan katyonlar genellikle toprak çözeltisinde bulunan katyonlar ile denge halindedir. Hava kirleticilerin neden olabileceği asit yağmurlarının toprak üzerindeki etkilerinden yukarıda bahsedilmiştir.

C.4.1.3. Flora ve Fauna Üzerindeki Etkileri

Hava kirleticilerin en çok etkilediği bitki organı yapraklardır. Hava kirliliğinin bitkiler üzerinde akut, kronik ve kolay görülmeyen etkileri mevcuttur.

Hava kirleticilerinin bitkiler üzerindeki etkileri bitkinin gelişme dönemine, biyotik faktörlere, genetik yapıya, iklim faktörlerine, toprak, su ve gübreleme etmenlerine göre değişebilmektedir.

Özellikle bitkilerin morfolojik, fizyolojik ve biyokimyasal özelliklerine göre zarar şekli farklı olabilmektedir. Hava kirleticileri arasında partiküllerin önemli bir yeri vardır.

Madde alımını yüzeysel olarak gerçekleştiren likenler hava kirleticilerin ölçümünde kullanılmaktadır. Endüstri merkezleri, enerji santralleri ve kara yollarının çevresinde yayılış gösteren bazı liken türleri radyoaktivite ve ağır metal kirliliklerini de yansıtabilmektedir.

Endüstrileşme ile birlikte havası kirlenen yerlerde liken florasının ortadan kalktığı bilinmektedir.

Hava kirleticilerinin fauna üzerindeki etkisi iki açıdan düşünülebilir. Birincisi toksik etkidir. Bu etki popülasyon yoğunluklarını düşürücü yönde rol oynar. Buna en tipik

örnek bal arılarıdır. Egzoz gazları ile kirletilen yerlerde bitkiler zarar gördüğü için bal arılarının yeterince nektar ve polen toplayamadıkları tespit edilmiştir.

Egzoz gazları ile kirlenmesi yol kenarları, endüstri merkezleri ve hava üssü gibi alanlara yerleştirilen kovanlarda, yavru veriminin azaldığı, arıların tembelleştiği, hastalık ve zararlılara karşı duyarlılığın arttığı, zehirli bal üretildiği ve saldırganlıklarının arttığı saptanmıştır.

Kirli ortamlarda yetiştirilen ipek böceği kültürlerinde verim kaybı olduğu bilinmektedir.

Süperfosfat, seramik, tuğla ve çimento fabrikalarına yakın meralarda otlayan hayvanların diş ve kemiklerinde yumuşama ve deformasyonlar görülmüştür. Buna sebep olarak, florlu hidrojen ve flüorürler gösterilmiştir.

Trafiğin yoğun olduğu ana caddeler ve göbeklerde yetiştirilen çimlerde de kurşun birikimi dikkat çekicidir.

Bu tip alanlardan biçilmiş olan çimlerin hiçbir şekilde yem olarak kullanılmaması gerekmektedir.

İkinci mekanizma dolaylı etkidir. Bu etkide bazı hayvan popülasyonlarının artışı teşvik edilmektedir.

Kirletici maddelere karşı hassas olan bitkilerin zayıflaması ve fizyolojik özelliklerinin bozulması sonucunda zarar gören bu bitkileri tercih eden böcekler artış gösterebilmektedir. Kükürtdioksit ve ozondan zarar gören ağaçlarda bazı kabuk böceklerinin popülasyonlarının arttığı bilinmektedir.

Zararlı böcek popülasyonlarını kontrol altında tutan parazit ve predatör türlerin kirleticilere karşı çok hassas oldukları da bir gerçektir. Bazı araştırmacılar, tozların parazit ve predatörlerin bacak mafsallarına ve segmentlerinin arasına girerek hareket kabiliyetlerini azalttığını ve faaliyetlerini yavaşlattığını vurgulamaktadır. Partiküler kirleticiler bazı böceklerin ölümüne neden olabilmektedir.

Partiküllerin nem çekme özelliği vardır. Özellikle küçük ve yumuşak böceklerin sertleşmemiş dokularından su çekerek kutikulanın kuruması ölümlere yol açabilmektedir.

C.4.1.4. İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri

Hava kirliliği günümüzde sağlık açısından önemi giderek artan bir tehlikedir. Endüstri bölgelerinde, egzoz dumanının yoğun olduğu alanlarda ve meteorolojik faktörlerin yetersiz olduğu kesimlerde yoğun bir şekilde hava kirliliği yaşanmaktadır.

İnsan vücudunda hava kirliliğinden en fazla etkilenen kısım solunum sistemidir. Çeşitli kirletici emisyonların insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri, önemli alerjik hastalıklar, etkili maddeler ve iş kolları Tablo 54'de gösterilmiştir.

Organlarımızdan özellikle akciğerler çok sayıda kirleticilerin etkisi altında kalabilmektedir. Sonuçta kronik bronşit, amfizem, astım ve akciğer kanseri gibi hastalıkların insidansı artmaktadır. Kronik bronşitte soluk alıp verme güçtür. Öksürükle sık sık balgam çıkarılmaya çalışılır. Bronşiyal kas spazmı kişiyi çok rahatsız eder. Amfizemde akciğer şişer, alveoller genişler, soluk alma güçleşir.

Kısa ve sık sık nefes alma bu hastalığın tipik belirtileridir. Astım, alerjik bir hastalıktır. Kişilerde polen, spor, ev tozları, diğer tozlar, besin ve ilaçlara karşı alerji gelişebilmektedir. Astım krizinde insanın soluk alması imkansızdır.

Akciğer kanseri endüstri devriminden bu yana hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Konu üzerinde yoğun araştırmalar yapılmaktadır. Kirli hava ve sigaranın akciğer kanseri üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Günümüzde büyük şehirlerin havasında egzozlardan kaynaklanan emisyonlarda önemli bir sorun haline gelmiştir.

Tablo 44. Endüstride İnhalasyon Yoluyla Oluşan Alerjik Akciğer Hastalıkları ve Neden Olan Maddeler

Hastalık	İlgili Madde	İş Kolu
Bissinozis	Pamuk, keten, kenevir	Tekstil işçileri
Fırıncı astımı	Un tozu	Hamur muhtazarı işçileri
Ekstrinsik atopik astım	Maun, sedir gibi odun tozları	Kereste ve mobilya işçileri
Et ambalajı astımı	PVC* astımı	Kasap, süper marketler
Astım	TDI*, MDI* gibi izosiyanatlar	Poliüretan vernik, boya ve köpük üretimi işçileri
“İstiridy kabuğu” astımı	“Sea Squirt” ile istiridy kabuğunun kontamine olması	Deniz ürünleri avlayanlar
Çiftçi akciğer hastalığı	Küflü saman (Actinomyces sporları)	Çiftlik hayvanı besleyenler (çiftçi)
Alveolit	Sekoya, akça ağaç tozu (protein)	Keresteciler
Alveolit	Malt tozu (protein)	Viski endüstrisi
Alveolit	Mantar tıpa (protein)	İşçiler
Koptik akciğer hastalığı	Mısır’daki mumyaların ambalajı	Arkeologlar
3. Berilozis	Berilyum ve oksitinin tozları	Berilyum endüstrisinde çalışanlar

Kaynak:Kütahya İl Sağlık Müdürlüğü

Tablo 45. Önemli Akciğer Zehirleri ve Etkileri

Ödem Yapanlar	Fibrozis Yapanlar	3. Alerjik Reaksiyon Gösterenler
Amonyak (NH ₃)	Asbest (Silikat Lifi)	Tolüen 2,4 diizosiyanat
Bor (B ₂ H ₆ gibi)	Alüminyum oksit (Al ₂ O ₃)	Pamuk tozu
Klor (Cl ₂)	Berilyum [Be; Be ₂ Al ₂ (SiO ₃) ₆ (SO ₃)Be-2-Tuzları]	Bagas (Şeker kamışı bagası)
Hidrojen flüorür (HF)	Metal karbürleri (WC, TiC, TaC gibi)	Mantar sporları
Vanadyum (V ₂ O ₅)	Kömür tozu	Polenler
Nikel karbonil [Ni(CO) ₄]	Demir oksitler (Fe ₂ O ₃ gibi)	Mikroorganizmalar
Ksilen (CH ₃ C ₆ H ₄ CH ₃)	Kaolin [Al ₄ Si ₄ O ₁₀ (OH) ₈]	Kömür yanma ürünleri (polisiklik aromatik hidrokarbonlar gibi)
Amfizem Yapanlar	Manganez (MnO ve Mn-2- tuzları)	Nikel [Ni, Ni(CO) ₄ , Ni ₂ S ₃ , NiO]

Kadmiyum oksit (CdO)	Silika (SiO ₂)	
Azotoksitleri(NO ve NO ₂)	Talk [Mg ₃ Si ₄ O ₁₀ (OH) ₂]	
Nitrik asit (HNO ₃)	Akciğer Kanseri Yapanlar	
Ozon (O ₃)	Asbest	
Fosgen (COCl ₂)	Arsenik (As ₂ O ₃ , AsH ₃)	
Perkloroetilen (C ₂ Cl ₄)	Cr(Na ₂ CrO ₄ ve Cr tuzları)	

Kaynak:Kütahya İl Sağlık Müdürlüğü

C.4.2. Yapay Çevreye (Görüntü Kirliliği Üzerine) Etkileri

Bu konu ile ilgili bilgi mevcut değildir.

Kaynaklar

Kütahya İl Meteoroloji Müdürlüğü
Devlet Planlama Teşkilatı
Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü
Karayolları Genel Müdürlüğü 14. Bölge Müdürlüğü
Kütahya Emniyet Müdürlüğü
Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü
Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği
Kütahya İl Sağlık Müdürlüğü
Kütahya Belediyesi

D. SU

D.1. Su Kaynaklarının Kullanımı

D.1.1. Yeraltı Suları

Yeraltı suyu akımı doğudan batıya doğru Porsuk Çayı Vadisi boyunca olmaktadır. Kütahya Ovası batı kesiminde ise yeraltı suyunun akımı Felent Çayı Vadisine bağlı olarak batıdan doğuya doğrudur.

Eş su seviye eğrilerinden yeraltı suyunun ovada yer yer Porsuk Çayını beslediği görülür. Kütahya ovasında, beslenim ve boşalımla ilgili olarak yeraltı suyunun ortalama yıllık seviye değişimi 0,5-2,5 m civarındadır.

Köprüören ovasında ise yeraltı suyu akımının kuzeyden ve güneyden Felent çayına doğru olduğu belirlenmiştir. Havzanın çıkışında Yoncalı kaplıcasında yeraltı suyunun toplam boşalımı Enne Barajına olmaktadır. Ovada yeraltı suyunun ortalama yıllık seviye değişimleri 1m.civarındadır.

Tablo 46. Kütahya İlinde Yapılacak (YAS) Yeraltı Sulamaları

<u>Sıra No</u>	<u>Proje Adı</u>	<u>Brüt Sulama Sahası (Ha)</u>
1	Mrk. Parmakören	93
2	Mrk. Gevrekseydi	159
3	Simav Gölköy	82
4	Simav Beciler	91
5	Altıntaş Üçhöyük	160
6	Aslanapa Nuhören	191
7	Altıntaş Eğmir	144
8	Simav Yeniköy	120
TOPLAM		1040

Kaynak: DSİ 3. Bölge Müdürlüğü

Tablo 47. Kütahya İlinde İşletilmekte Olan (YAS) Pompajlı Sulamalar.

Sıra No	Proje Adı	Brüt Sulama Sahası (Ha)
1	Simav Demirciköy	585
2	Simav Hisarbey	317
3	Simav Aksaz	367
4	Simav Yağıllar	260
5	Simav Bahtılı	302

6	Simav Kelemyenice	140
6	Simav Öreğler	250
7	Simav Naşa	247
8	Simav Çaysimav	292
9	Simav H. Hüseyin Efendi	193
10	Simav Küsumlar	82
11	Aslanapa	250
12	Aslanapa Çalköy	190
13	Esenköy	226
14	Afşar	372
15	Efeler	250
16	Susuz Kaya	250
17	Zobu	400
18	Merkez Ağaçköy	209
19	Merkez Alayunt	417
20	Merkez Büyüksaka	208
21	Merkez Dedik	436
22	Merkez Gümüşkøy	338
23	Merkez Kızılcakaya	162
24	Merkez Ortaca	100
25	Merkez Yakaca	219
26	TOPLAM	7013

Kaynak: DSİ 3. Bölge Müdürlüğü

Tablo 48. Kütahya İlinde Bedeli karşılığı yapılan (YAS) Pompajlı Sulamalar

Sıra No	Proje Adı	Net Sulama Sahası (Ha)
1	Simav Beyce Belediyesi	250
2	Hacıkebir Belediyesi	210
3	Altıntaş Orman Fidanlık Müd.	55
TOPLAM		515

Kaynak: DSİ 3. Bölge Müdürlüğü-2009

Tablo 49. DSİ tarafından İnşa Edilen Yerüstü Ve Yeraltı Sulamaları 2008 Yılı Fiilen Sulanan Alanlar, Sulama Oranları

SIRA	Sulamamın	Sulamaya Açılan	Fiilen Sulanan Alan (da.)	Sulama Oranı (%)
NO	Adı	Net Alan (da)	2008 Yılı	2008 Yılı
1	Kütahya Sulaması	22070	7470	33,85
2	Söğüt Sulaması	1850	290	15,68
3	Tavşanlı Sulaması	57750	11260	19,50
4	Çavdarhisar Sulam.	49300	6260	12,70
5	Yenice Sulaması	2330	200	8,58
6	Çerte Sulaması	720	149	20,69
7	Kuruçay Sulaması	3250	160	4,92
8	Y.A.Sulamaları	81010	24500	30,24
9	Pullar Sulaması	970	100	10,31
10	Gümele sulaması	7002	710	10,14
	TOPLAM	226252	51099	

Kaynak: DSİ 3. Bölge Müdürlüğü-2009

Yeraltı Suyu Bilançosu ve Yıllık Emniyetli Verimi

Kütahya Ovasında yer altı suyu taşıyan formasyonların yıllık beslenme ve boşalım miktarları, 73×10^6 m³/yıl civarındadır. Yıllık yeraltı suyu boşalımının yaklaşık %85'inin yeraltı suyundan alınabileceği kabul edilebilir. O halde yeraltı suyu emniyetli verimi; $73 \times 10^6 \times 0,85 = 62 \times 10^6$ m³/yıl'dır.

Yeraltı Suyu İşletmesine Uygun Alanlar

Kütahya Ovasında işletmeye uygun görülen alanlar hidrojeolojik haritada gösterilmiştir. Bu saha Kütahya İl Merkezi, Azot Sanayi-Perli-İkizhöyük-Alayunt arasındadır.

Bu saha dahilinde ortalama 50-200 m derinliklerde açılacak sondaj kuyularının verimleri doğu kesimde 20-40 L/s, orta kesimlerde açılacak sondaj kuyu derinlikleri 200 m, verimleri 40-60 L/s civarında beklenmektedir.

Yüzeysel ve Yeraltı Sularının Kimyasal Yapısı

Kütahya Ovasında akarsular oldukça bazik pH>8,2, orta tuzlu, kalsiyum bikarbonatlı ve düşük klorürlü sulardır. Kimyasal olarak her türlü sulama amaçlarına uygun olan akarsuların sulama suyu sınıfı C2S1'dir.

Kütahya Ovası ortasında yer alan büyük kaynaklar neojen kireçtaşları, paleozoyik mermerler ve alüvyondan çıkmaktadır. İnceleme alanı yakın çevresinde kaynak çıkışı tespit edilememiştir.

Derinlikleri 7-25 m arasında değişen sığ kuyu suları genellikle orta tuzlu, C2S1 sulama suyu sınıfında, kalsiyum bikarbonatlı ve bazik sulardır.

Fazla tuzlu sığ kuyuların bir kısmında sülfat, bir kısmında klorür değerleri yüksek görülmektedir.

Bu farklar bölgesel olmayıp noktasaldır ve alüvyon bileşimi ile ilgilidir. Buna rağmen sığ kuyu sularının tamamı sulama amaçlarına uygundur.

Ancak içme için bazı kuyu suları oldukça serttir. Bütün sondaj kuyu suları aynı karakterde olup, akarsu ve kaynaklarla oldukça benzerdir.

D.1.2. Jeotermal Kaynaklar

B.1.8. Jeotermal Sahalar bölümünde kaynakların yerleri ve kapasiteleri hakkında bilgi verilmiştir.

D.1.3. Akarsular

B.4.3. bölümünde Kütahya İl sınırları içindeki akarsular verilmiştir.

Tablo 50. Kütahya İli Ve İlçelerindeki Derelerin Debileri

Yıllar Debi	2001 m ³ /sn	2002 m ³ /sn	2003 m ³ /sn	2004 m ³ /sn	2005 m ³ /sn	2006 m ³ /sn	2007 m ³ /sn
Porsuk Çayı - Yenibosna	2,300	8,61	7,89	6,25	7,05	6,1	2,28
Porsuk Çayı - Porsuk Çiftliği	0,4	5,060	3,55	2,770	2,68	2,83	0,8
Kaya dere - Yeşilköy - Domaniç	0,72	0,83	0,67	0,62	0,53	0,8	0,360
Karaerik dere - Domur - Domaniç	0,76	0,65	0,730	0,69	0,69	0,82	0,47
Bedir Çayı - Çavdarhisar	0,12	0,29	0,37	0,44	0,13	1,06	0,090
Kocadere - Akcaşehir - Tavşanlı	1,89	3,82	3,89	3,01	2,770	3,39	1,67
Kocadere - Esatlar - Tavşanlı	2,04	3,67	4,33	3,56	5,38	3,93	2,7
Muratçayı - Akçaköy - Altıntaş	0,09	1,15	0,89	1,18	2,08	1,01	0,75
Kokarçayı - Beş karış - Altıntaş	0,93	1,12	0,76	0,6	0,45	0,97	0,380
Kabaklar dere - Hasanlar - Hisarcık	0,02	0,24	0,22	0,12	0,26	0,25	0,08
Simav Çayı - Yeşilköy (Ölçüm 21.09.2006'da başladı.) Simav						0,59	1,240

KAPANAN İSTASYONLAR							
Simav Göl Çıkışı - Simav	2,12	2,67	3,69				
Murat Çayı - Gümele - Gediz	0,660	1,66	0,86				
Mustafa Kemal Paşa - Dağardı - Simav	3,7	1,31	1,37				
Değirmendere - Örenli - Simav	0,22	0,1	0,28	0,16	0,21	0,39	
Kocadere - Dereli - Emet	0,15	0,78					

Kaynak: DSİ 3. Bölge Müdürlüğü

D.S.İ III. Bölge Müdürlüğü porsuk nehri ve Kureyşler derelerinde yapmış olduğu çalışmalarda sulama sınıflarını sınıflarını belirlenmiş ve değerler aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 51. Kureyşler Deresi 2007 Yılı Değişik Noktalardaki Sulama Sınıfları

EC	Elektriksel İletkenlik (25 C)	umho/cm	660	II.
ESP	Değişebilir Sodyum yüzdesi	%Na	4,18	I.
SAR	Sodyum Adsorpsiyon Oranı		0,16	I.
RSC	Sodyum Karbonat kalıntısı	meq/l	-1,40	I.
Cl	Klorür	meq/l	0,22	I.
SO4	Sülfat	meq/l	1,40	I.
T.TUZ	Toplam Tuz	mg/l	422,40	II.
B	Bor	mg/l	0,18	I.
SULAMA SINIFI				C2S1
NO3	Nitrat	mg/l	11,85	III.
F.strp.	Fecal streptococ	EMS/100ml	415,00	IV.
BOİ5	Biyolojik Oksijen İhtiyacı	mg/l	2,65	I.
SS	Askıdaki Katılar	mg/l	24,50	II.
pH	pH		7,70	I.
T	Sıcaklık	C	12,25	I.

Kaynak: DSİ 3. Bölge Müdürlüğü(2011 verileri verilmemiştir.)

D.1.4. Göller, Göletler ve Rezervuarlar

İnşa edilen ve işletmeye açılan Kütahya Sulaması, Söğüt Sulaması, Tavşanlı Sulaması, Gölet Sulamaları, Sulama Kooperatiflerince yürütülen Y.A Sulama alanlarının işletilmesi yapılmaktadır. İşletmeye geçmiş 20 536 hektar arazinin 5775 ha. Tavşanlı Sulama Birliği, 4930 ha. Çavdarhisar Sulama Birliği, 6720 ha. Y.A. Sulama Kooperatifleri, 904 ha. Gölet Sulaması İle 2207 ha Kütahya sulaması ilgili Belde Belediyelerine devirleri yapılmıştır.

Tablo 52. Kütahyada bulunan sulama sahaları

Proje Adı	Net Sulama Sahası (Ha)
Tavşanlı(Cazibe+Pompaj)	5 775
Kuruçay Göleti Sulaması	325
Kütahya Sulaması	2 207
Söğüt Sulaması	185
Y.A.Sulamaları	8541
Çavdarhisar Sulamaları	4 930
Emet Yeniceköy Sulaması	233
Emet Çerte Sulaması	64
Kütahya Pullar Göleti	97
Gediz Gümele Sulaması	827
TOPLAM	23184

Tablo 53. Proje ve tatbikat safhasında olan Yerüstü Sulama projeleri ve alanları

Sıra No	Proje Adı	Kurutma Sahası (Ha)
1	Beşkarış Sulaması	10,163
2	Kütahya-Hasanlar Barajı	893
3	Aslanapa-Kureyşler Barajı	2 621
4	Emet-Konuş Göleti	103
5	Tavşanlı-Uluçam Göleti	134
6	Simav-Söğüt Göleti	116
7	Tavşanlı-Şenlik Göleti	123
8	Gediz Göleti	347
9	Gediz Yağmurlar göleti	373
10	Hisarcık güldüren göleti	58
11	Örencik sulaması	2,220
TOPLAM		17,151

Kaynak: DSİ III. Bölge Müdürlüğü-2009**Tablo 54. Planlama Safhasında Olan Yerüstü Sulamaları-2009**

Sıra No	Proje Adı	Sulama Sahası (Ha)
1	Simav Yemişli Göleti	364
2	Altıntaş Oysu Göleti	400
3	Tavşanlı Kayı Göleti	319
4	Gediz Yunuslar Göleti	200
5	Gediz Gümüşlü Göleti	774
6	Tavşanlı Doğalar Göleti	225
TOPLAM		2282

Kaynak: DSİ III. Bölge Müdürlüğü-2011 veriler verilmemiştir.

D.1.5. Denizler

İlimiz deniz kıyısında yer almamaktadır.

D.2. Doğal Drenaj Sistemleri

DSİ III. Bölge Müdürlüğünden alınan bilgilere göre bugüne kadar 11 912 hektar arazinin kurutma ıslahı ve taşkın koruma işi ikmalî sağlamıştır.

Tablo 55. Taşkın Kurutma ve Islah Tesisleri

Proje Adı	Kurutma Sahası (ha)
Simav Gölü Kurutması	2.065
Kütahya Ovası Drenajı ve ıslahı	820
Tavşanlı Ovası Drenajı ve ıslahı	2.727
Muh. Projeler (Küçük su işleri)	6.300
Toplam	11.912

Kaynak: DSİ III. Bölge Müdürlüğü

Akarsular ve yerüstü sularının hidrolik eğimleri taşıdıkları su miktarlarının mevsimlik ve aylık durumları ve kurak aylarda akarsuların beslenip beslenmediği hakkında veri mevcut değildir.

D.3. Su Kaynaklarının Kirliliği ve Çevreye Etkileri

D.3.1. Yeraltı Suları ve Kirlilik

Yeraltı suları buldukları katmanlardan kaynaklara veya bazı sanayi atıklarıyla sulama içme ve kullanma sularına karıştığı görülen kirliliklerin, insan sağlığı ve tarımsal faaliyetler açısından küçümsenmeyecek kadar olumsuz etkiler verdiği görülmektedir.

Yeraltı sularında kirliliği en fazla kanalizasyon hatlarında meydana gelen kaçaklar oluşturmaktadır.

Tavşanlı İlçesinin içme suyu kaynaklarından birini oluşturan ve aynı zamanda sulama taşkın koruma amaçlı inşa edilen Kayaboğazı Barajının uzun, orta, kısa ve mutlak koruma alanlarının belirlenmesinde yarar vardır. Bu çalışmalarda 1/5.000 ve daha küçük ölçekli haritaların hazırlanması, kullanılması gerekmektedir.

Kütahya İli içme ve jeotermal su kaynakları ve maden yatakları zenginliği ve çeşitliliği göz önüne alındığında; yer altı ve yer üstü sularında doğal olarak, zaman zaman geçici veya kalıcı kirlenme unsurlarına rastlanmaktadır.

Kaplıca ve ılıcalarda altyapıların yeterli olamaması nedeniyle, çeşitli deterjan kalıntılarını içeren atıklar kirlletici olmaktadır.

D.3.2. Akarsularda Kirlilik

Sanayi tesislerinin atık su arıtma sistemlerinin yetersiz olması sebebiyle kirlletici unsur oldukları bilinmektedir.

Sanayi tesisleriyle iletişim kurularak konunun önemi vurgulanmakta ve işletmeler atık su arıtma tesisi yaptırılmaları konusunda uyarılmakta olup Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde gerekli uyumun sağlanmasına çalışılarak, deşarj izni almaları sağlanmaktadır.

“İçme ve Kullanma Suyu Kaynağı Olarak Porsuk Barajının Korunması ve Özel Hüküm Belirleme Projesi” Çevre ve Orman Bakanlığı, Kütahya İl Özel İdaresi, Kütahya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Kütahya Belediyesi, Eskişehir Valiliği (İl Özel İdaresi ve İl Çevre ve Orman Müdürlüğü), Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve bölgede yer alan diğer ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla gerçekleştirilmekte olup; proje çerçevesinde yüklenici firma AKS Planlama Mühendislik Ltd. Şti tarafından İş Programını içeren “Ön Çalışma Raporu” hazırlanarak idareye sunulmuştur.

Ayrıca İlimizin sınırları içerisinde kaldığı Susurluk ve Gediz Havzaları içinde Havza Koruma Eylem Planı çalışmaları Bakanlığımız ve TÜBİTAK tarafından birlikte yürütülmektedir.

Porsuk Çayı Murat Dağının kuzeydoğusundan doğup, Kütahya Ovası'nın kuzeydoğusundan geçerken Felent Çayı ile birleşir. Porsuk Çayının sınırı dışına çıktığı kesimde Porsuk Barajı kurulmuştur. Bu barajın kendisi Eskişehir İli, gölü ise Kütahya İli toprakları içinde yer almaktadır. Porsuk Barajı gölünün Kütahya için yararı tatlı su balıkçılığı yönündedir.

Porsuk Çayının Başlıca Kullanım Amaçları

- Eysel ve endüstriyel su temini,
- Tarımsal sulama,
- Eysel ve endüstriyel atıklar için alıcı ortam,
- Balıkçılıktır.

Fakat kirlenmenin başlamasından sonra balıkçılık bu bölgede önemini yitirmiştir.

Porsuk Çayını Kirleten En Önemli Kirletici Kaynakları

- Kütahya İl Merkezinin evsel nitelikli atık suları,
- Kütahya-Eskişehir Karayolu kenarında bulunan sanayi kuruluşları,
- Tarımsal kökenli kirleticiler.

Kütahya İli sınırları içerisinde Murat Dağından doğan Gediz Nehrinde ise havza içerisinde bulunan belediyelerin atıksularının deşarj edilmesi nedeniyle kirlilik oluşumu sözkonusu olmaktadır.

Gediz Belediyesinin atık su arıtma tesisi bulunması nedeniyle evsel nitelikli atık sularının Gediz Nehri üzerinde kirlilik yükü azalmış bulunmaktadır.

Yine Bursa İli sınırları içerisinde bulunan Ulubat Gölüne dökülen Emet, Simav İlçelerinden doğarak Tavşanlı İlçesi sınırları içersinden geçen Kocaçay Çayının kirlenmesine de Tavşanlı Belediyesi ve havza içersinde bulunan belediyelerin atık sularının ve sanayi kuruluşlarının atık sularının bu çaya deşarj edilmesi sebep olmaktadır.

Tablo 56. Akarsulardan Numune Alınan Yerlerin Koordinatları

İstasyon	Kodu Numarası	Koordinatı	
		X	Y
Gediz Nehri(Abide Köp.)	1	4311361	35 699755
Gediz Nehri (Erdoğan)	2	4316155	35 709262
Kocaçay (Güzelyurt Köp)	5	4375623	35 720679
Porsuk Nehri (Sinerköy)	6	4365593	36 249077
Porsuk Nehri (Regülatör)	7	4361717	36 247618
PorsukNehri (Esk.Yolu)	8	4374774	36 245155
Emet Çayı (Yenice Köp.)	9	4352324	35 691799

Kaynak: DSİ III. Bölge Müdürlüğü

D.3.3. Göller, Göletler ve Rezervuarlarda Kirlilik

Porsuk Çayı üzerinde inşa edilmiş olan Porsuk Barajı Eskişehir İline içme ve kullanma suyu temin etmekte olması nedeniyle konu daha çok önem kazanmaktadır.

Barajın uzun mesafe koruma alanının büyük bir kesimini kapsayan Kütahya il sınırları içinde kalan tesislerin Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine uymaları istenmektedir.

Tablo 57. Kütahyada Bulunan bazı Baraj Göllerinin Koordinatları

İstasyon	Kod Numarası	Koordinatı	
		X	Y
İstasyon Adı			
Çavdarhisar Baraj Gölü	3	4339566	35 723273
Kayaboğazı Baraj Gölü	4	4369310	35 725272

Kaynak: DSİ III. Bölge Müdürlüğü

D.3.4. Denizlerde Kirlilik

Kütahya İlinin denize kıyısı bulunmamaktadır.

D.4. Su ve Kıyı Yönetimi, Strateji ve Politikalar

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne, 18.12.1953 tarihinde kabul edilen ve 28.02.1954 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 6200 sayılı Kanunla; su ve toprak kaynaklarını geliştirme amacı içinde sosyal ve ekonomik kalkınma politikalarına ve kamu yararına uygun olarak ülkenin yeraltı ve yerüstü sularından faydalanmak, bunlar üzerinde sulama, enerji üretme ve taşkından koruma amaçlı baraj ve tesisler ile sulama tesisleri inşa etmek veya ettirmek; yerüstü ve yeraltı sularının zararlarını önlemek ve bu işlerle ilgili etüt, planlama proje işlerini yapmak ve yaptırmak ve inşa edilmiş sulama ve taşkın tesislerini işletmek görevi verilmiştir.

Daha sonra 16.12.1960 tarihinde kabul edilen 167 sayılı Kanunla; yeraltı sularının korunmasını sağlamak ve tescilini yapmak, 03.07.1968 tarihinde kabul edilen 1053 sayılı Kanunla; Ankara-İstanbul ve nüfusu 100.000 den yukarı olan şehirlerde içme ve kullanma, endüstri suyu temini, şehirlerin içme kullanma ve endüstri suyu temini için baraj, isale hattı, arıtma tesisleri inşaatlarını yapmak veya yaptırmak görevleri de DSİ Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Porsuk Nehri Eskişehir İlinin içme suyu rezervuarı olması nedeniyle stratejik öneme haizdir.

Nehire deşarjı bulunan sanayi tesislerinin ve yerleşim yerlerinin atıksu arıtma tesislerini bir an önce kurmaları gerekmektedir.

DSİ III. Bölge Müdürlüğü Sulama Projeleri dikkate alındığında 1997 yılı yatırım programında olan ve inşaatı devam eden sulama tesisleri; Altıntaş 1. Merhale Projesi, Kureşler Barajı ve Sulaması ve Küçük Su Projeleri bulunmaktadır.

D.5. Su Kaynaklarında Kirlilik Etkenleri

Su ortamı, adındanda anlaşılacağı gibi, bütün su kaynaklarını içine alır, yağışlar ile oluşan yüzey akışları, değişik büyüklükteki akarsular ve haliçler kanalıyla denizlerde son bulur.

Yüzey sularının şekil ve büyüklüğünde meydana gelecek her değişme yeni özel durumdaki hayat şartlarına adapte olmuş organizma topluluklarını ve bu topluluğu meydana getiren mikroorganizma türlerini ortaya çıkartır.

Akarsular üzerinde yapılan kabartma ve biriktirme yapıları arasında oluşan baraj göllerinde, morfolojik yapının farklı olması nedeniyle yeni organizma türleri ortaya çıkar.

Baraj göllerinin mansap tarafındaki akarsu kısmında da nehrin normal biyolojik türleri, suyun derinden çıkması ve düşük sıcaklığa, düşük oksijen konsantrasyonuna ve farklı kimyasal yapıya sahip olması sebebi ile değişir.

Yakın zamanlara kadar su kirlenmesinin incelenmesi sağlık açısından ele alınmıştır. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler için bu fikir tazeliğini korumaktadır.

D.5.1. Tuzluluk

Sularda en çok rastlanan tuzlar Ca, Mg ve Na karbonat, sülfat ve klorür bazında bulunan tuzlardır.

Bu tuzlar su ile temas ettiklerinde çözünebilirler ve suda iyonları şeklinde bulunurlar.

İlimizde suların tuzluluğu ile ilgili herhangi bir ölçüm değeri yoktur.

D.5.2. Zehirli Gazlar

Sularda en çok rastlanan zehirli gazlar havadaki CO₂ ve SO₂ düzeylerindeki artışa bağlı olarak yağmur damlalarının ve bunun sonucu olarak su kaynaklarının konsantrasyonunu artırmaktadır ve su kirliliği ortaya çıkmaktadır.

İlimizde suların zehirli gazlar ile ilgili herhangi bir ölçüm değeri yoktur.

D.5.3. Azot ve Fosforun Yol Açtığı Kirlilik

Azot bileşikleri (NO₃⁻, NO₂⁻ iyonları) su kirliliği açısından çeşitli etkilere sahiptir. Bunlar oksijen miktarının etkilenmesi ve içme sularında toksit etkilerdir.

İlimizde suların azot ve fosfor iyonları ile ilgili herhangi bir ölçüm değeri yoktur.

D.5.4. Ağır Metaller ve İz Elementler

Ağır metaller çok az miktarda bile olsalar toksit etkisi gösteren maddelerdir. Bunlar Ag, As, Be, Cd, Cr, Pb, Mn, Hg, Ni, Se, V, Zn gibi elementlerdir.

İlimizde suların ağır metaller ile ilgili herhangi bir ölçüm değeri yoktur.

D.5.5. Zehirli Organik Bileşikler**D.5.5.1. Siyanürler**

Siyanürün toksit bir organik bileşiktir. Doğal olarak ve endüstriyel işlemler sırasında suya karışabilir.

İlimizde suların siyanürler ile ilgili herhangi bir ölçüm değeri yoktur.

D.5.5.2. Petrol ve Türevleri

Hidrokarbon karışımı olan ve doğal kaynaklarda sıvı halde bulunan ham petrol C, H, N, S ve diğer elementleride içerir. İlimizde petrol ile ilgili kirlilik sanayide arabalarda kullanılan yağlardan meydana gelebilir.

Bu konu ile ilgili herhangi bir veri mevcut değildir.

D.5.5.3. Polikloro Naftalinler ve Bifeniller

Hidrolik yağlar, plastik endüstrisinde yumaşatıcı ve elektro teknikte izolasyon metaryeli olarak kullanılmaktadır.

D.5.5.4. Pestisitler ve Su Kirliliği

Pestisitler arzu edilmeyen organizmaları yok etmede kullanılan sentetik organik bileşiklerdir.

D.5.5.5. Gübreler ve Su Kirliliği

Gübreler toprağa fazla miktarda verildiğinde azotlu gübrelerde nitrat ve nitrit iyonu fosfatlı gübrelerde fosfor kirliliğine yol açmaktadır.

D.5.5.6. Deterjanlar ve Su Kirliliği

Bu konu ile ilgili herhangi bir veri mevcut değildir.

D.5.6. Çözünmüş Organik Maddeler

Biyolojik olarak parçalanabilen organik maddelerin yeraltı suyu kirlenmesine yol açmadığı fakat biyolojik olarak parçalanamayan ve toprak tarafından tamponlanmayan sentetik organik maddelerin yüksek konsantrasyonu problem yaratmaktadır.

D.5.7. Patojenler

Su ortamında bulunan patojenler; bakteriyel, viral patojenler, parazitlerdir. Bunların karıştığı sular hastalıklara sebep olur.

İl Halk Sağlığı Laboratuvar Müdürlüğü tarafından içme sularında analizler yapılmakta ve gerektiği hallerde halk uyarılmaktadır. İçme sularında dezenfekte işlemleri yapılmaktadır.

D.5.8. Askıda Katı Maddeler

Askıda katı maddeler toprak gözeneklerini tıkayarak suyun toprağa geçmesini engeller. Akarsularda ağaçlandırma, teraslama gibi önlemler alınmalıdır.

D.5.9. Radyoaktif Kirlenmeler ve Su Kirliliği

Sularda bulunan radyoaktivite, doğal radyoaktivite, radyoaktif yağışlar ve nükleer-radyolojik tesislerden kaynaklanmaktadır.

Kaynaklar

DSİ 3. Bölge Müdürlüğü
Tarım İl Müdürlüğü

E. TOPRAK VE ARAZİ KULLANIMI

E.1. Genel Toprak Yapısı

Kütahya ve çevresi kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi orman toprakları, kahverengi topraklar, kestane rengi topraklar, redzina topraklar ve alüviyal topraklar gibi çeşitli toprak tiplerine sahiptir.

Bunlar içinde en yaygın olanı, bölge topraklarının üçte ikisini teşkil eden kahverengi orman topraklarıdır. Bu toprak tipi daha ziyade serin ve orta derecede nemli olan orman sahalarının topraklarıdır.

Tavşanlı Ovasının güneydoğusundan itibaren başlayan kahverengi orman toprakları Köprüören ve Kütahya Ovalarının güneyinde kalan sahanın hemen tamamını kesintisiz geniş bir kuşak halinde kaplar.

Bu topraklar orta derecede organik madde ihtiva ederler. Toprağa rengini veren humus ve demir bileşikleridir. Tuz derecesi düşüktür. Dağların eteklerinde kaba bünyeli, yaylalar üzerinde orta bünyeli olan bu toprakların buldukları yerler çoğunlukla ormanlarla kaplıdır.

Kireçsiz kahverengi toprakları bölgenin kuzeybatı kesiminde yer alır. Tavşanlı Ovasının kuzeyinden itibaren başlayan bu topraklar geniş bir saha dahilinde kuzeydoğuda Sırören-Gökçe hattına kadar uzanırlar. Bu sahaların hakim bitki örtüsü kurak ormanlardır.

Kahverengi topraklar bölgenin, Köprüören ve Kütahya Ovalarının kuzeyindeki alçak yaylalarda yer alırlar. Orta derecede organik madde ihtiva ederler, kalsiyum karbonatça zengindirler.

Bu toprak sahasının kuzeyinde yer alan kestane renkli topraklar, devamlı şerit halinde olmayıp parçalı bir dağılışa sahiptirler. Kalsiyum karbonat miktarı azdır, çakıl ve kumlardan müteşekkil kaba bir bünye gösterirler.

Daha çok iklime bağlı olarak teşekkül etmiş yukarıda bahsedilen toprak tipleri dışında, bölgenin sahra tabiatına bağlılık gösteren yegane toprak tipi olan rendzinalar, Kütahya'nın güneybatısında merkez Kozluca-Esatlar hattının doğusundaki kalkerler üzerinde küçük bir sahada görülürler.

Kaba bünyeli kalsiyum karbonatça zengin ve bol organik madde ihtiva ederler. Bu sahalar karaçam ormanları ile kaplıdır.

Kütahya ve çevresindeki toprak tipleri içinde kaydedilmeye değer son toprak tipi alüviyal topraklardır. Bu topraklar bölgenin ovalık kesimlerinin ve vadi tabanlarının hakim topraklarıdır.

E.2. Toprak Kirliliği

E.2.1. Kimyasal Kirlenme

İlimizde toprakta oluşan kimyasal kirlenme ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

E.2.1.1. Atmosferik Kirlenme

Atmosferde SO₂, flor gazı ve flor'lu bileşikler, kükürtlü hidrojen (H₂S), magnezit tozları, demir tozları, karbon tozları gibi partikül maddelerin ve ağır metallerin toprakta meydana getireceği birikimleri, genel olarak yerleşim merkezleri ve bu merkezlere yakın bölgelerde insan sağlığını etkileyecek boyutlarda olmasa da bulunması muhtemeldir.

E.2.1.2. Atıklardan Kirlenme

İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği olarak kırsal kesimdeki yerleşim birimlerindeki altyapı hizmetlerinde kanalizasyon konusunda da çalışmalar yapmaktadır.

Kırsal kesimdeki konut kökenli atıklar fosseptik çukurunda toplanmaktadır. Arıtma tesisi maliyeti çok yüksek olduğu için kırsal kesimde uygulanamamaktadır.

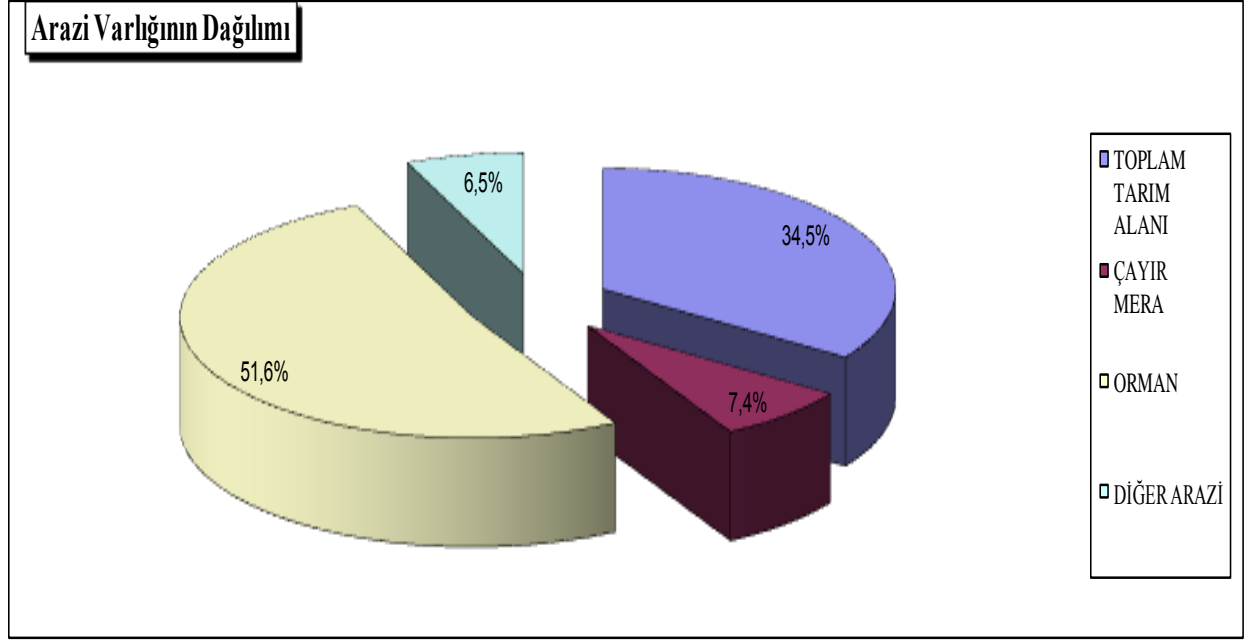
Ancak son yıllarda doğal arıtma olarak tanımlanan bir arıtma sisteminin uygulanmasına başlanmıştır.

Bu suretle evsel atıkların toprak yapısında meydana getireceği zararların önlenmesi düşünülmektedir.

E.2.2. Mikrobiyal Kirlenme

İlimizde bu konuda bir çalışma yapılmamıştır.

E.3.Arazi

Şekil 13. Arazi Varlığı

E.3.1. Arazi Varlığı

Tablo 58. Arazi Varlığı

İlçe Adı	Tarla (Ekilen)	Nadas	Bağ-Bahçe Arazisi	Sebze Arazisi	Tarım Elverişli Olupta Ekilmeyen Arazi	Toplam Tarım Alanı	Çayır Mera	Orman	Diğer Arazi	Toplam
Merkez	77.654	5.520	645	1.259	2.703	87.780	25.593	120.593	23.644	257.610
Altıntaş	28.421	8.804	133	83	1.940	39.380	17.819	26.123	7.178	90.500
Aslanapa	23.708	2.397	0	22	50	26.177	1.513	37.967	243	65.900
Çavdarhisar	15.644	7.218	28	22	3.693	26.604	4.806	27.088	2.020	60.518
Domanıç	8.121	3.000	68	93	1.490	12.772	11.465	35.610	2.053	61.900
Dumlupınar	7.004	500	85	66	3.812	11.467	1.321	15.879	1.833	30.500
Emet	19.716	4.950	195	486	3.739	29.086	2.500	35.288	108	66.982
Gediz	33.601	4.642	875	1.510	241	40.869	9.999	74.050	20.482	145.400
Hisarcık	9.883	800	178	183	1.095	12.139	1.100	19.524	237	33.000
Pazarlar	3.117	300	993	164	841	5.415	1.200	3.237	763	10.615
Simav	51.740	4.806	1.420	729	2.356	61.051	5.449	79.860	13.125	159.485
Şaphane	4.591	415	1.303	64	1.872	8.245	2.391	11.060	3.404	25.100
Tavşanlı	31.730	8.391	506	679	7.197	48.503	3.053	126.313	2.121	179.990
TOPLAM	314.929	51.742	6.429	5.360	31.028	409.488	88.209	612.592	77.211	1.187.500

Kaynak: Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü/İl Tarım Müdürlüğü-2009

Tablo 59 Arazi Varlığının İlçeler Üzerinden Dağılımı (Hektar)

İLÇE ADI	TARIM ALANI	ÇAYIR MERA	ORMAN	DiĞER ARAZİ	TOPLAM
Merkez	87.780	25.593	120.593	23.644	257.610
Altıntaş	39.380	17.819	26.123	7.178	90.500
Aslanapa	26.177	1.513	37.967	243	65.900

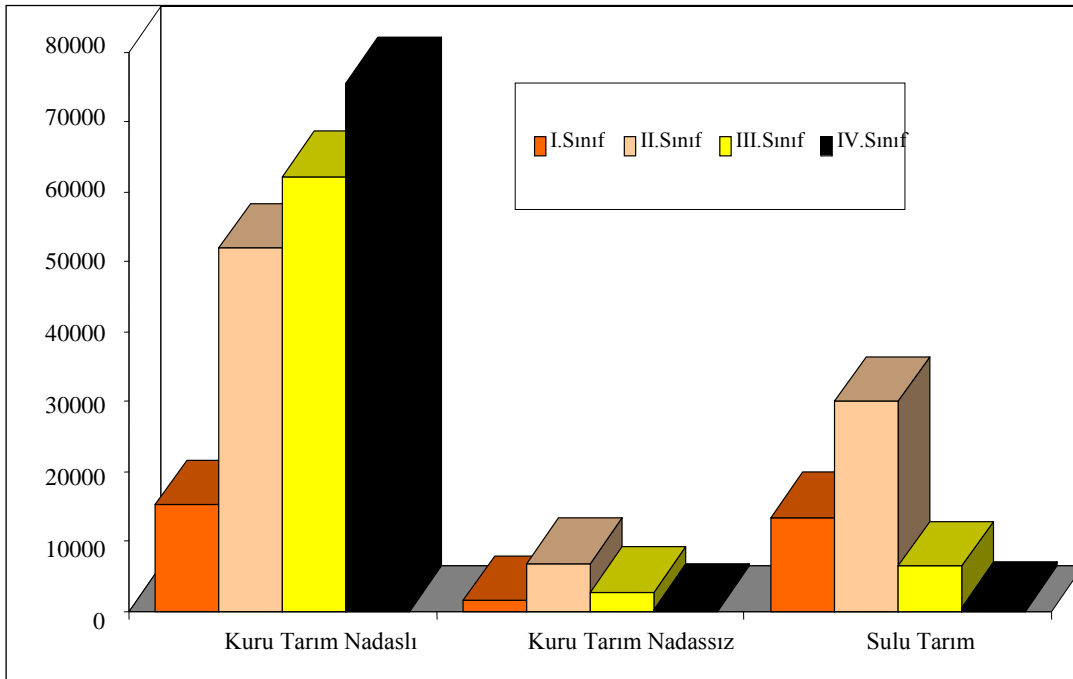
Çavdarhisar	26.604	4.806	27.088	2.020	60.518
Domanıç	12.772	11.465	35.610	2.053	61.900
Dumlupınar	11.467	1.321	15.879	1.833	30.500
Emet	29.086	2.500	35.288	108	66.982
Gediz	40.869	9.999	74.050	20.482	145.400
Hisarcık	12.139	1.100	19.524	237	33.000
Pazarlar	5.415	1.200	3.237	763	10.615
Simav	61.051	5.449	79.860	13.125	159.485
Şaphane	8.245	2.391	11.060	3.404	25.100
Tavşanlı	48.503	3.053	126.313	2.121	179.990
TOPLAM	409.488	88.209	612.592	77.211	1.187.500

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü-2009

E.3.1.1. Arazi Sınıfları

Kütahya İlının 1.188.900 halık toplam arazi varlığının % 34'ü olan 409.488 halık kısmı tarım arazisini, % 52'si olan 612.592 haı orman arazisini, % 8'i olan 88.209 haı çayır, mera arazisini ve yaklaşık % 6'sı olan 78.611 haı da diğler arazileri teşkil etmektedir.

Şekil 14. Kütahya İli Tarım Arazilerinin Sınıflara Göre Dağılımı

Kaynak: İl Özel İdaresi

Arazilerin kullanma kabiliyeti sınıfları 8 adet olup, toprak zarar ve sınıflandırılmaları 1. sınıftan 8. sınıfa doğru giderek artar.

İlk 4 sınıf arazi iyi bir toprak idaresi altında yöreye adapte olmuş kültür bitkileri ile orman, mera ve çayır bitkilerini iyi bir şekilde yetiştirme özelliğine sahiptir.

V., VI.; ve VII.; sınıflar adapte olmuş yerli bitkilerin yetişmesine elverişlidir. VII.sınıf arazilerde çok pahalı ıslah çalışmaları ile ürün alınabilse de yatırım harcamalarını karşılamaz.

SINIF I –Toprak derinliği fazla drenajları iyidir. Tuzluluk, sodiklik ve taşlılık gibi sorunları yoktur. Su tutma kapasitesi yüksek olup, gübrelemeye iyi cevap verirler.

Kütahya İlinde, I. Sınıf arazilerin yayılma alanı toplam 32414 hektar olup, İl yüzölçümünün % 22 sini oluştururlar. Hepsi % 2'den daha düşük eğimli olan 1. sınıf arazilerin %87,2'sinde toprak derin geri kalanında orta derindir.

SINIF II –Bu sınıftaki topraklar kötüleşmeyi önlemek veya toprak işleme sırasında hava ve su ilişkilerini iyileştirmek için yapılan koruma uygulamalarını içeren dikkatli bir toprak idaresini gerektirir.

Kültür bitkileri , çayır-mera ve orman için uygundur.Kütahya İlinde bu tip araziler 96 937 hektarlık alanı kaplarlar. (İl yüzölçümünün % 8,2'si) Bu arazilerin %56'sında eğim düz ve düze yakın, % 43,5'unda Hafif ,%0,5'inde ortadır. %52,9'unda toprak derin, %34,2'sinde orta derin %12,9'unda sığdır.

SINIF III – Sınırlandırmaları daha fazladır. Kültür bitkileri tarıma alınabileceği gibi çayır, mera, orman arazisi olarak kullanılabilirler. III.sınıf araziler 78 935 ha. lık alanla Kütahya İlinin % 7' sini oluştururlar. Bu sınıfın %21'ini düz, %27'sini hafif , %51,2'sini orta, % 0.8'ni dik eğimli topraklar oluştururlar. %14'ünde toprak derin, %44,1'inde orta derin, %41'inde toprak sığ, %0,9'unda toprak çok sığdır.

Sınıf IV – Bu sınıfın sınırlamaları fazla ve bitki seçimi daha sınırlıdır. Çayır, mera ve orman için kullanılabilecekleri gibi gerekli önlemlerin alınmasıyla iklime depo olmuş tarla ve bahçe bitkilerinden bazıları için kullanılabilir.

Kütahya İlinde 92240 ha. Yüzölçümü ile % 7,8' lik bir orana sahiptir. Bu sınıf arazilerin % 3,9'u düz, % 6,8'i hafif, % 86,9'u orta, %2,4'ü dik eğime sahiptir. Toprakların %40'ı derin, %16,9'u orta derin, %73,3'ü sığ, % 5,8'i çok sığdır.

SINIF V – Yetiyecek bitki cinsini sınırlayan ve kültür bitkilerinin normal gelişimini önleyen sınırlandırmalara sahiptir.

Tarla ve bahçe bitkileri kültürüne uygun olmamakla birlikte çayır ıslahı yapmak veya uygun ağaç türleri yetiştirerek bu arazilerden kazanç sağlamak mümkündür. Bu sınıfta Kütahya'da 494 ha. Çayır arazisi mevcuttur. Derin bir toprak derinliğine sahiptir. Eğimi düzdür. Çorak bir arazidir.

SINIF VI – Bu sınıfa giren toprakların fiziksel koşulları gerektiğinde tohumlama, kireçleme, gübreleme ve kontur karıkları, drenaj hendekleri, saptırma yapıları ve su dağıtıcıları ile su kontrolü gibi çayır veya mera iyileştirmelerinin uygulanmasını pratik kılar.

Kütahya İlinde, 252 834 ha. lık yüzölçümü ile %21,3'lük bir orana sahiptir. Bu sınıf arazilerin %0,3'ü düz, %0,03'ü hafif, %37,2'i orta, %62,5'u dik eğimdedir. Bu toprakların %0,9'i derin, %0,3'ü orta derin, %87'si sığ, %11,8'i çok sığdır.

SINIF VII – Bu sınıfa giren topraklar, çok dik eğim, erozyon, toprak sıklığı, taşlılık, yaşlık, tuzluk ve sodiklik gibi, kültür bitkilerinin yetiştirilmesini engelleyen çok şiddetli sınırlamalara sahiptir. Çayır mera ıslahı için kullanılma olanakları da oldukça sınırlıdır.

Kütahya İlinde bu sınıf araziler 604 039 ha. lık yüzölçümü ile % 50,9' luk bir orana sahiptir. Bu sınıftaki arazilerin % 0,04'ü düz, %96,63'ü dik eğimlidir. % 19,2'si sığ, % 80,8'i çok sığdır.

SINIF VIII – Bu sınıf araziler erozyon, yaşlılık, taşlılık, kayalık, düşük rutubet kapasitesi, tuzluluk ve sodiklik gibi kısıtlayıcılardan bir veya birkaçının önlenemeyecek derecedeki şiddetli sınırlandırmaları nedeniyle ot, ağaç veya kültür bitkilerinin yetiştirilmesine elverişli değildir. Bitki yetiştirilmesine uygun olmasalar da yaban hayatı için ve dinlenme yerleri olarak kullanılabilirler.

İlde % 29615 Ha. lık alanı kaplarlar. Buda % 2.5'luk bir orana tekabül eder. 82 hektarlık alanı yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır. 29022 Ha. lık kısmı da çıplak kaya, ırmak yatağı olarak haritalanmıştır.

E.3.1.2. Kullanım Durumu

Tablo 60. İlçelere Göre Şimdiki Arazi Kullanma Durumları

		Kuru Tarım (Ha.)	Sulu Tarım (Ha.)	Yerleşim alanı (Ha.)	Çayır-mer'a (Ha.)	Orman (Ha.)	Funda (Ha.)	Diğer araziler (Ha.)	TOPLAM
İLÇE	Merkez	73.735	13.430	3.963	28.373	93.796	40.255	3.363	256.915
	Altıntaş	41.050	6.808	1.250	7.796	17.709	9.542	2.146	86.301
	Aslanapa	26.730	4.977	267	9.894	10.611	12.754	933	66.166
	Domaniç	16.714	2.412	335	255	31.204	9.971	1.019	61.910
	Dumlupınar	18.380	1.535	200	4.284	7.532	2.501	282	34.714
	Emet+ Çavdarhisar	49.515	7.791	660	3.340	27.050	26.821	5.410	120.587
	Gediz	52.027	8.832	879	8.231	51.557	24.350	1.506	147.382

	Hisarcık	13.031	1.329	155	1.020	12.651	10.871	845	39.902
	Simav+ Pazarlar	62.099	5.621	1.371	3.066	51.517	41.738	3.263	168.675
	Şaphane	6.421	282	93	2.000	9.868	5.386	452	24.502
	Tavşanlı	47.008	6.656	1.723	7.830	74.799	32.124	10.314	180.454
	Toplam	406.710	59.673	10.896	76.089	388.294	216.313	29.533	1.187.508
	%	34,25	5,03	0,92	6,41	32,70	18,22	2,49	

Kaynak:(Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü "KÜTAHYA İLİ ARAZİ VARLIĞI "kitabından derlenmiştir.)

Tablo 61. Büyük Toprak Guruplarının İlçelere Göre Dağılımı

Büyük Toprak Gurupları	İ L Ç E L E R										
	Altıntaş	Aslanapa	Domanıç	Dumlu pınar	Emet	Gediz	Hisarcık	Simav	Şaphane	Tavşanlı	Toplam
Alüvyal Toprak.	13783	6461	1622	1714	8314	6156	1315	6872	116	8030	54383
Kolüvyal Topraklar	141	455	21012		1629	2446	224	9031	619	5718	41275
Kahverengi Orman Toprakları	42248	52176	33340	29580	72942	109938	30150	76950	13914	38769	500007
Kıraçsız Kahverengi Orman Toprakları	3914		18369	1253	20147	19425	7368	66796	9353	115776	262374
Kestane Rengi Topraklar				1007						812	1819
Kırmızımsı Kestane Rengi Toprakları	5591				2428						8019
Hidromorfik Alüvyal Topraklar	39										39
Organik Topraklar								2633			2633
Kahverengi Toprak	17297	6099		878	7636	2510					34420
Kıraçsız Kahverengi Toprakları	1142					194		2986	48		4370

Kırmızı Kahverengi Topraklar		42				116					158
Redzinalar			5548		2062	2995		144		1016	11765
Yüksek Dağ Çayır Toprakları						2096					2096
Irmak Yatağı			54		16	414	157	455		218	1314
Çıplak Kaya ve Molozlar	2146	933	965	282	5413	1092	688	2808	452	10115	24894
Su Yüzeyi											
TOPLAM	86301	66166	61910	34714	120587	147382	39902	168675	24502	180454	949566

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü

E.3.2. Arazi Problemleri

Arazi problemleri arasında erozyon önemli bir yer işgal etmektedir. Bunlar aşağıdaki değişik tablolarla belirtilmiştir:

Toprak sığılığı, taşlılık, kayalılık, drenaj, tuzluluk, alkalilik, erozyon gibi problemlere maruz kalan alanlar, dereceleri ve yüzdeleri belirtilmelidir.

Tablo 62. Kütahya İli Arazilerinin Problemlerine Göre Durumları

Arazi Problemleri	Problem durumu	Alan (He)	Oran (%)
Toprak Derinliğı	Derin	97.118	8,39
	Orta derin	88.638	7,66
	Sıg	448.359	38,72
	Çok sıg	523.794	45,24
	TOPLAM:	1.157.909	100,00
Erozyon	Hiç veya çok az	111.057	9,59
	Orta derin	130.089	11,23
	Şiddetli	458.063	39,56
	Çok şiddetli	458.700	39,61
	TOPLAM:	1.157.909	100,00
Taşlılık - Kayalılık	Taşsız kayasız	587.814	50,77
	Taşlı	563.483	48,66
	Kayalı	6.612	0,57
	TOPLAM:	1.157.909	100,00
Drenaj	Drenaj sorunsuz	1.112.569	96,08
	Hafif drenaj sorunlu	9.533	0,82
	Orta drenaj sorunlu	31.670	2,74
	fena drenajlı	4.137	0,36
	TOPLAM:	1.157.909	100,00
Tuzluluk	Sorun yok		
Alkalilik	Sorun yok		

Kaynak: Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Kaynaklar

Mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları İl Raporu: Ankara 1993
Tarım İl Müdürlüğü

F. FLORA-FAUNA VE HASSAS YÖRELER**F.1. Ekosistem Tipleri****F.1.1. Ormanlar****F.1.1.1 Ormanların Ekolojik Yapısı**

İlin % 53,37'ini kaplayan ormanlar İlin dağlık bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Karadeniz bölgesi arazi yapısı göz önüne alındığında İlimiz ormanlarında fazla dik ve sarp araziler bulunmamaktadır.

Ormanlık arazilerde meyil genel olarak %10-40 arasında değişmektedir. Simav, Aksaz ve Domaniç ormanlarının çok az bölümünde meyil % 41'in üzerindedir.

Kara Özellikleri

Kütahya İlinin bir bölümü stepe geçiş bölgesinde olup, bu bölümde bulunan ormanların bakım ve işletilmesinde çok hassas davranılması gerekmektedir.

İklim Özellikleri

Kütahya'nın büyük bir bölümü yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı tipik kara ikliminin etkisi altındadır. Ancak İl hudutlarında bazı bölgelerde İl Merkezine göre oldukça bariz iklim farklılıkları bulunmaktadır.

Tavşanlı İlçesinin Balıköy Beldesi, Emet ile Hisarcık İlçeleri arasındaki saha, Gediz İlçesi Abide Köyü, Simav İlçe Merkezi ve Yeniköy Havzasında iklim İl Merkezine oranla daha ılımandır. Kütahya, Tavşanlı ve Simav İlçelerinde bulunan meteoroloji istasyonlarından alınan bazı değerler karşılaştırma amacıyla aşağıya çıkarılmıştır:

Tablo 63. Bazı İklimsel Özelliklerin Ölçüm Sonuçları (Yıllık Ortalama)-2009

İstasyon Adı	Rakımı (m)	Yağış (mm)	Sıcaklık (°C)	Nispi Nem (%)
Kütahya	968	551,8	10,6	68
Tavşanlı	860	487,1	11,4	67
Simav	850	845,9	12,0	67

Kaynak: Kütahya Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü-2011 verilmemiştir.

Topografya

İlimiz ormanları genel olarak dağlık bölgelerde yoğunlaşmıştır. Ege Bölgesi arazi yapısı göz önüne alındığında İlimizde bulunan ormanlık sahalarda meyil çalışmayı güçleştirecek oranın altındadır. Meyil ormanlık alanlarda genellikle % 10-40 arasında değişmekte olup Simav, Aksaz ve Domaniç civarında bir miktar fazla meyilli ve kırık arazi bulunmaktadır.

Jeoloji

İlimiz ormanlık sahalarında çok değişik jeolojik yapılara rastlanmaktadır. Çok kaliteli ormanlara sahip Domaniç, Emet, Kütahya ve Simav'ın bazı bölgelerinde ana kaya granittir. Bunun dışında çok geniş sahalarda da kalker ve serpantin ana kaya mevcut olup, lokal olarak mikaşist, kristalik şist, mermer, gnays, tuf, marn gibi ana kayalar da bölgemizde bulunmaktadır.

Hidroloji

Su rejimini regüle etmede en önemli etken orman örtüsüdür. Ormanın toprağı koruyucu vasfı olduğu gibi, yağmurun ve karın alttaki orman örtüsünden süzülerek süratle yüzeysel akışa geçmesini önleyerek yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının düzenli ve devamlı akmasını sağlar, bunda en önemli etken ormandır. Eğer orman örtüsü olmasa yağın yağmur ve eriyen kar sularının % 90'ı yüzeysel akışla göl ve denizlere akar dolayısıyla yeraltı ve yerüstü su kaynaklarından devamlı faydalanma imkanı ortadan kalkardı. Dolayısı ile ormanlar su rejiminin düzenlenmesinde büyük öneme haizdir.

Toprak Özellikleri

Orman örtüsünün en önemli özelliklerinden birisi toprağın aşınma ve taşınmasını yani erozyonu önlemesidir. Ayrıca toprak ıslahı ve verimliliği artırmada da çok önemlidir.

İlimizde orman örtüsü bulunan sahalarda, genellikle esmer orman toprağı olarak tabir edilen geçirgenliği iyi, hafif bünyeli derin topraklar bulunmaktadır. Toprak ibrelili orman bulunan bölgelerde bazik, yapraklı orman bulunan bölgelerde asit karakterlidir.

Tavşanlı, Yaylacık, Tunçbilek yörelerinde serpantin, marn ana kayası üzerinde ağır bünyeli kil topraklar, Kütahya Çöğürler Ilıca civarında ağır bünyeli kireç yüksek verimsiz topraklar bulunmaktadır.

F.1.1.2. İlin Orman Envanteri

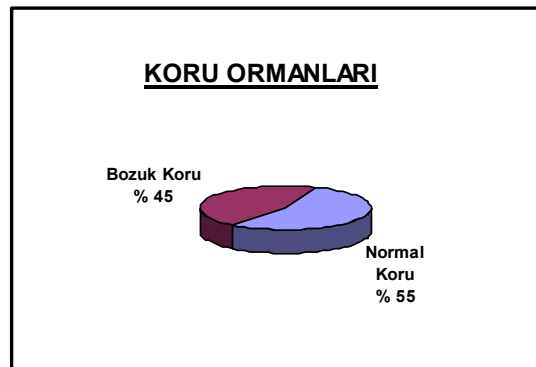
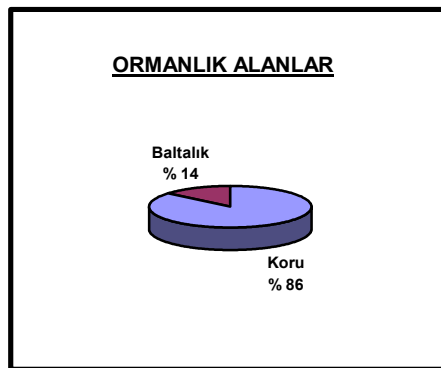
617.033 ha ormanlık alanı olan İlde bu ormanların 307.158 ha iyi vasıflı verimli ormandır. İlin orman ve servet durumuyla ilgili ayrıntılı bilgi, İşletme Müdürlükleri itibariyle aşağıya cetvel halinde çıkarılmıştır.

İlin genel sahası 1.156.279 ha olup bu sahanın 612.592 ha yani % 53.37 'si ormanlık saha, ormanlık sahanın 307.158 ha yani % 49'77'u üretken orman alanıdır. İlin ormanlık alanlarının % 48'i karaçam (294.494 ha), % 5'i kızılçam (28.561 ha), % 1'i kayın (7.317 ha), % 14'ü meşe (88.407 ha), % 6'sı ardıçlık (35.073 ha), alanlarla kaplı olup kalan % 25'lik (155.431 ha) alan ibreliler ve yapraklıların birbirleriyle yaptığı karışık ormanlarla kaplıdır. % 1'lik (7.750 ha), bölümünde ise sedir, göknar, kavak, kestane ve kızılgağaç gibi türler bulunmaktadır.

Tablo 64. Kütahya İli Orman Alanlarının İlçelere Göre Dağılımı

İşletme Müdürlüğü	Koru		Baltalık		Ormanlık Alan Ha.	Açıklık Alan Ha.	Toplam Alan Ha.
	Normal Ha	Bozuk Ha	Normal Ha	Bozuk Ha			
Domaniç	19.165	11.148	365	5.097	35.775	20.104	55.879
Emet	43.177	52.166	39	0	95.382	80.094	175.476
Gediz	47.414	22.100	0	5.064	74.578	69.130	143.708
Kütahya	70.042	88.103	1.747	33.840	193.732	246.759	440.491
Simav	49.854	13.757	696	28.570	92.877	69.243	162.120
Tavşanlı	68.927	48.004	706	8.043	125.680	69.329	195.009
Bölge Müdürlüğü Toplamı	298.579	235.278	3.553	80.614	618.024	554.659	1.172.683

Kaynak: Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü

Şekil 15. Kütahya İlinin Orman Varlığı

İl Ormanlarının Serveti

İl ormanlarında 34. 823.085 m³ servet olup, ortalama yıllık cari artım 963.215 m³ ortalama yıllık eta 321.303 m³ olmakla birlikte bazı işletme şefliklerinde tensil sahalarının

büyük verilmesi ve sosyal ihtilaflar nedeniyle İl genelinde son 8 yılda ortalama 260 000 - 450.000. m3 eta alınabilmiş.

Tablo 65. Kütahya İli Orman Alanlarının İbrelili Ve Yapraklı Ağaçlar Olarak İlçelere Göre Dağılımı

İşletme Müdürlüğü	Koru						Baltalık	
	Normal			Bozuk			Normal	Bozuk
	İbrelili m ³	Yapraklı m ³	Toplam m ³	İbrelili m ³	Yapraklı m ³	Toplam m ³	Ster	Ster
Domaniç	2.241.386	1.166.954	3.408.340	100.845	15.870	116.715	-	20.838
Emet	5.016.335	-	5.016.335	368.261		368.261		5.418
Gediz	3.926.027	101.193	4.027.220	155.953	41.865	197.818	-	24.631
Kütahya	6.513.149	126.326	6.639.475	528.034	62.519	590.553	70.010	142.002
Simav	6.906.153	462.823	7.368.976	131.940	16.040	147.980	44.620	14.193
Tavşanlı	6.508.427	17.182	6.525.609	364.507	51.296	415.803	-	43.419
Böl.Müd.	31.111.477	1.874.478	32.985.955	1.649.540	187.590	1.837.130	114.630	250.501

Kaynak: Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü

Orman Ürünleri

İlimiz ormanlarında asli ürün olarak odun hammaddesi üretilmekte olup 2004-2005 yılları arası üretilen odun cinsleri verilmiştir.

Tablo 66. Kütahya İli Orman Ürünleri Üretimi

Ürün Cinsi	2004 Yılı Üretimi (m ³)	2005 Yılı Üretimi (m ³)
Tomruk	121.600	125.900
Maden Direği	25.500	29.000
Tel Direği	4.600	8.400
Sanayi Odunu	5.700	4.200
Kağırlık Odun	81.600	114.200
Lif Yonga Odunu	46.000	70.700
Sırık	900	0.900
Toplam	285.900	353.300

Kaynak: Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü

Tablo 67. Aylara Göre Üretim Tablosu

		Program	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Dikili Damga	m ³	296	129,5	153,7	153,8	165,8	182,5	186,3	195,9	218,2	236,5	245,0	250,0	250,4
Tomruk	m ³	82,0	3,8	6,3	6,4	11,8	22,1	35,8	36,1	41,2	48,4	58,5	61,6	68,2
Tel Direk	m ³	7,6	0,2	0,5	0,5	0,9	1,8	2,5	2,8	3,2	3,4	4,0	4,2	4,3
Maden Direk	m ³	20,8	1,0	2,5	2,5	3,6	8,9	11,9	13,4	13,8	15,4	17,3	17,6	18,3
Sanayi Odunu	m ³	5,4	-	-	-	0,1	0,3	1,0	1,5	2,1	2,9	3,4	3,7	4,1

Kağıtlık Odun	m ³	70,6	3,3	4,9	5,0	6,5	11,5	19,1	23,2	28,9	32,3	44,2	45,1	43,1
Lif Yonga Odunu	m ³	47,4	0,9	2,1	2,1	3,7	6,6	14,2	17,6	22,9	28,2	35,2	37,6	39,7
Sırık	m	3	-	-	-	0,1	0,3	0,3	0,4	0,4	0,6	0,8	0,8	0,8
Endüstriyel Odun	m	236,8	9,2	16,3	16,5	26,7	51,5	84,8	95,0	112,5	131,2	163,4	170,6	178,5
Yakacak Odun	m	220,0	0,4	1,0	1,1	2,1	4,0	7,9	11,7	13,8	20,3	125,5	175,1	191,5

Kaynak: Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü

F.1.1.3. Orman Varlığının Yararları

İklim Üzerine Etkileri

Ormanların iklim üzerinde çok büyük oranda müspet etkisi bulunmaktadır. Ormanlar iklimi ılımlaştırır. Toprağı ve çevreyi aşırı rüzgarlardan korur yağışın artmasını sağlar. Ormanlık sahalar yaz mevsiminde açıklık alanlara göre daha serin, kış mevsiminde daha sıcak olmaktadır.

Toprak ve Toprak Verimliliğini Koruması

Memleketimiz için toprak erozyonu bir kanser niteliğini taşımaktadır. Son 25 yıllık araştırmalara göre akarsulardaki sediment ölçüm sonuçlarına göre taşınan toprak 540 milyon ton yıldır.

Bu miktarın bütün Avrupa'daki erozyona eşit olduğu ifade edilmektedir. Ülkemizde yılda kaybolan bu toprağın 50.000 çiftçi ailesine yeteceği düşünüldüğünde her yıl kaybımızın ne kadar büyük olduğu ortaya çıkmaktadır. Ülkenin bir çok ihtiyacı yurt içinden karşılanamadığında çeşitli yollardan karşılamak belki mümkündür. Ancak erozyon sonucu kaybedilen toprağı tekrar yerine koyma imkanımız hiçbir zaman olmayacaktır .

İlimiz bazında erozyon konusunu irdeleyecek olursak, Kütahya şehir merkezi civarında gerekli erozyon tedbirleri alınmıştır. Ayrıca Kütahya ilinde ova civarları genellikle ormanlık alanlarla kaplı olduğu için herhangi bir erozyon tehlikesi bulunmamaktadır.

Rekreasyon

Ormanın, insanların dinlenme açısından ruh sağlığı üzerindeki müspet etkileri yanında eşsiz güzelliğı ve görünümünde oluşturduğu peyzaj değeri hiçbir zaman para ile ölçülemez.

Hızlı sanayileşme sonucu nüfusu aşırı şekilde artan şehirlerdeki yorucu yaşamdan yorulan ruhen çöken insanların tabii ortamda kendilerini en küçük fırsatta orman ve yeşillığe atıp dinlendirme ihtiyacı hava, su gibi vazgeçilmez bir unsur olmuştur.

İlimizde yerleşim yerlerinin hemen yakınında bulunan ormanlar halkın rekreasyon ihtiyacını karşılamaktadır.

Sağlık

İlimizde kalitesiz yakıtının kullanılması, topografik yapı, sanayi kuruluşlarının yerleşim yerleriyle iç içe olması gibi nedenlerden hava kirliliğini insan sağlığı açısından

tehlike sınırı üstüne çıkarmıştır. Bilhassa kış mevsiminde Kütahya’da solunum ile ilgili rahatsızlıkların arttığı müşahede edilmiştir. Ormanın hava kirliliğini önleme ve insan sağlığı açısından öneminin maddi olarak değer tespiti mümkün değildir.

25 m boyunda bir kayın ağacı yılda 63.145 L oksijen üretmekte olup, bu oksijen 10 kişinin solunumu için gerekli oksijene eşdeğerdir. Bir ağaç bir saatte 40 kişinin solunum sonucu havaya verdiği 2,35 kg karbondioksiti fotosentez yoluyla bağlayarak hava kirliliğini önlemektedir. 10 dekarlık bir orman parçası yılda havadan 68 ton tozu süzmektedir. İnsanın rahatsız olma sınırındaki 80 desibellik gürültü hızını 250 m genişliğindeki bir ağaç topluluğu 40 desibele düşürmektedir. Yukarıdaki kısa örneklerden anlaşılacağı gibi insan sağlığı yönünden orman varlığı mutlaka olması gerekli bir faktördür.

Geçim Kaynağı

Ülkemizde 7.364 adet orman içi 10.667 adet orman kenarı olmak üzere toplam 18.041 adet köyü vardır.

İlimizde ise mevcut 542 adet köyün 351 adedi doğrudan ormanla ilgili olup, bu köyler geçimlerinin önemli bir bölümünü orman işçiliğinden sağlamaktadır. Orman köylülerimiz 2009 yılında üretim çalışmalarından; 22.312.549 TL. Orman bakım çalışmalarından, 3.123.021 TL. gelir elde etmişlerdir.

Savunma ve Güvenlik

Savunma ve güvenlik yönünden de ormanların varlığı çok önemlidir. Bilhassa sivil savunma yönünden ormanlar, olası bir savaş durumunda sivil halka sığınma ve barınma yeri olarak hizmet verecektir.

F.1.1.4. Orman Kadastro ve Mülkiyet Konuları

2011 yılı içerisinde yapılan orman kadastro çalışmalarıyla ilgili programa alınan köy adedi, isimleri ve gerçekleşme miktarı aşağıda çizelge halinde gösterilmiştir:

Tablo 68:2011 yılı 2/B Kadastro Programı

2011 YILI 2/B KADASTRO PROGRAMI						
İLİ	İLÇESİ	KÖY/BELDE	ÇALIŞILAN YASA	KOMİSYON NO	ORMAN ALANI Ha.	2/B ALANI Ha.
KÜTAHYA	Merkez	Körs	5304/3302	8	206,46	11,82
"	"	Ürünçiftliği	"	"	1904,74	27,22
"	"	Haymana	"	"	534,42	19,97
"	"	Yeşilbayır	"	"	1028,88	4,18
"	"	Sakaçiftliği	"	"	612,25	11,59
"	"	Elmalı	"	"	1271,19	10,42
"	"	Tepeköy	"	"	1033,68	45,44
"	"	Ovacık	"	"	1739,36	17,36
"	Emet	Eseler	"	"	589,89	31,35
"	"	Işıklı	"	"	503,55	6,69
KÜTAHYA	Merkez	Yumaklı	"	73	1354,75	1,96
"	Hisarcık	Hocalar	"	"	417,87	16,95
"	Merkez	Güllüdere	"	"	3417,32	6,18
"	Hisarcık	Halifeler	"	"	653,31	28,18
"	"	Güldüren	"	"	1631,71	30,16
"	"	Karbasan	"	"	2716,21	343,39
"	Altıntaş	Oysu	"	43	5439,66	39,76
"	"	Yeşilyurt	"	"	2385,4	19,67
"	Gediz	Samralar	"	55	106,54	5,32
"	"	Yeğınler	"	"	433,68	15,9
"	"	Cebraıl(Y.susuz)	"	"	229,61	2,02
"	"	Işıklar	"	"	311,04	14,76
"	"	Yenigüney	"	"	788,91	22,22
"	"	Yağmurlar	"	"	925,47	54,76
"	"	Dereköy	"	"	329,77	10,24
"	"	Kayacık	"	"	964,81	35,27
"	"	Çomaklar	"	"	484,49	64,12
"	"	Sumaklı	"	"	946,32	17,83
"	"	Karaağaç	"	"	3973,95	107,97
"	"	Vakıf	"	"	1016,01	81,67
					37951,25	1104,37

Kaynak:Orman Bölge Müdürlüğü

- Kadastrosu tamamlanmış orman alanı miktarı (ha): 639116,97 Ha.
- Yıl içerisinde 2/B ile orman sınırı dışına çıkarılan alan miktarı (ha): 1104,37 Ha.
- Şimdiye kadar 2/B ile orman sınırı dışına çıkarılan alan miktarı (ha): 6635,00 Ha.
- Tescili yapılmış ve tahsise alınan orman alanı miktarı (ha),
 - a)Tescili yapılmış Orman Alanı Miktarı: 399259,78 Ha.
 - b)Tahsise alınmış Orman Alanı Miktarı: 3281,00 Ha.
- Yıl içerisinde yapılan tapulu kesim miktarı (ha) (Tapulu kesim işlemi gören mülkiyet belgelerinin toplam alanı): 3207,07 Ha.

-Mevcut özel orman alanları miktarı ve özel ormanlardaki % 6'lık yapılaşma hakkında bilgi verilmesi,

Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü görev alanında, Şaphane ilçesi, Karamanca Beldesi sınırları içerisinde Akıncı Özel Ormanı adında 87250,00 M2 alana sahip bir adet özel orman mevcuttur. Üzerinde herhangi bir yapılaşma yoktur.

- 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 16., 17. ve 18. maddelerine göre 2011 yılı sonu itibarıyla ormanlık sahalardan verilen izin adedi miktarı ve alanları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 69. Ormanlık sahalardan verilen izin adedi miktarı ve alanları

16. Madde İzinleri		17. Madde İzinleri		18. Madde İzinleri	
Adet	Alan (Ha.)	Adet	Alan (Ha.)	Adet	Alan (Ha.)
689	4057	1017	5766	418	18

Kaynak:Orman Bölge Müdürlüğü

F.1.2. Çayır ve Meralar

Çayır ve meralar, hayvanlara ucuz yem sağlayan kaynaklardır. Çayır ve meralar hayvanların daha sağlıklı ve istenilen bünye yapısına kavuşmalarını sağlar. Meralarda açık havada dolaşan hayvanlar her yönden ahırda yetişen hayvanlardan daha sağlıklı ve hastalıklara karşı daha dayanıklı olurlar. Bu alanlar sadece hayvanlara yem ve sağlıklı olmalarını sağlayan alanlar değildir. Aynı zamanda çevreye de önemli etkileri ve katkıları vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir;

- Biyolojik hayat çemberi içerisinde bitki temel öğedir.
- Tüm hayvanlar için yaşam alanı sağlar.
- Toprak verimliliğini artırma ve muhafaza yönüyle önemlidir.
- Su kaynaklarının oluşumunu ve gelişimini etkiler.
- Biyolojik zenginliklere barınak teşkil eder.
Yeryüzü ısınmasında sera etkinliğinin azalmasında etkin rol oynar.

İlimizde 257.610 ha çayır ve mera arazisi bulunmaktadır. Meralar ile ilgili aplikasyon ve ölçüm işlemleri devam etmekte olup meraların erezyon, tuzluluk ve kayalık durumu ile ilgili bir çalışma yapılmadığından bilgi yoktur. Meralarda bitki örtüsü genel olarak çim, brom, kekik, çayır üçgülü, ayırık, ahlut, diken gibi bitkiler mevcut olup bitki örtüsü kısmen aşırı otlatma ile tahrip edilmiştir.

F.1.3. Sulak Alanlar

Bu başlıkla ilgili ayrıntılı bilgiler F.4. bölümünde verilmektedir.

F.1.4. Diğer Alanlar (Stepler v.b)

İl yüzölçümünün %51,5'lük kısmı (612.592 ha) orman ve fundalık alanlar oluşturmaktadır. İlin ormanları genel olarak dağlık bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Domaniç, Emet, Merkez İlçe ve Simav İlçelerinin bazı bölgelerinde çok kaliteli ormanlar mevcuttur. Yapılan floristik çalışmalarda Kütahya yöresinde ortalama 1500 civarında bitki türü tespit edilmiştir. Karaçam, kızılçam, kayın, meşe, ardıç, karışık orman, sedir, kızılgaç, kestane, kavak, köknar ağaçları bulunmaktadır. Bozkır bitkileri içerisinde gelincik, yavşan, kuzukulağı, çoban çantası, aslanağzı gibi doğal bitkiler bulunmaktadır.

F.2. Flora

F.2.1. Habitat ve Toplulukları

İlimiz sınırları içerisinde bulunan habitat ve toplulukları hakkında veri mevcut değildir.

F.2.2. Türler ve Populasyonları

Türkiye bitki zenginliği ve biyolojik çeşitlilik açısından son derece önemli bir konuma sahiptir. Bu gün Türkiye’de 10.000.000 civarında bitki türünün yetiştiği bilinmektedir. Bu bitkilerin % 30’u endemiktir.

Kütahya’nın durumu ise bu bitki çeşitliliği arasında ayrı bir özellik taşımaktadır. Kütahya’da 40 familyaya ait 285 civarında endemik tür mevcuttur. Bunlar arasında *Pinus nigra* sup. *Pallastina* var. *Pyramidatave* *seneriana* başta olmak üzere, Murat Dağı’nda yetişen 15 endemik tür olduğu bilinmektedir.

Kütahya çevresinin florası ile ilgili Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü tarafından yapılan çalışmalar, flora önemli kaynak oluşturmaktadır. Bunlar;

- Murat Dağı Florası
- Eğrigöz (Emet) Dağı Florası
- Simav Dağları Florası
- Dumlupınar Başkomutan Milli Parkı
- Gümüş ve Yellice Dağları (Kütahya) Florası
- Şaphane Dağları Florası
- Okluk Dağı Florası
- Demirlik ve Kulaksız Dağı Florası
- Budağan Dağı Florası
- Ehrami Çamin Floristik ve Fitososyolojik Yapısı
- Porsuk Barajının Floristik ve Fitososyolojik Yapısı

Yapılan bu floristik çalışmalarda Kütahya yöresinden ortalama 1.500 civarında bitki türü toplanmış olup Biyoloji Bölümü Habaryumunda saklanmaktadır. Ayrıca Kütahya çevresinde 9’u meşe, 367’si karaçam, 102’si çınar, 3’ü söğüt, 16’sı kavak, 3’ü kestane, 13’ü ardıç ve 1’i ceviz olmak üzere 187 adet anıt ağaç tespit edilmiştir. Kütahya İlinde karaçam ormanları Yellice Dağı ile Gümüş Dağı eteklerinde yer alan platolardadır.

Ormanların alt kesimlerini kaplayan ağaç türü ise sırasıyla ardıç ve meşedir. En çok görülen meşe türleri saçlı meşe, mazı meşesi ve Lübnan meşesidir. Kütahya Merkez İlçede; 90 adet çınar, 25 adet sıra çınar, 3 adet servi, 3 adet kestane (1000 yıllık), 1 adet meşe ağacı koruma altına alınmıştır. Eski Gediz’de 14 çınar ağacı, Domaniç’te ise 1 adet beşik çam, 3 adet meşe ve çınar ağacı koruma altındadır.

Bölgede yetişen bitkilerin çoğunluğu kozmopolit olup Türkiye’de çok sayıda bölgede yer almaktadırlar. Kütahya’da yetişen endemik bitkiler yine çok az sayıda olup başka illerde de bulunmaktadır. Kütahya İli çevresinde yetişen bitki listesi aşağıda verilmiştir.

Tablo 70. Kütahya İlinde Yetişen Bitki Türleri

Tür	Varyate	Alttür
<i>Equisetum Ramosissimum</i>		
<i>Asplenium Trichomanes</i>		
<i>Asplenium Cuneifolium</i>		
<i>Asplenium Ruta-Muraria</i>		

Pinus Sylvestris		
Pinus Nigra		
Pinus Brutia		
Taxus Baccata		
Juniperus Oxycedrus	Oxycedrus	
Juniperus Foetidissima		
Ephedra Major		
Nigella Arvensis	Var.Involucrata	
Delphinium Fissum		Anatolicum
Delphinium Peregrinum		
Consolida Aconiti		
Consolida Raveyi		
Consolida Hellespontica		
Clematis Viticella		
Ranunculus Brutus		
Ranunculus Repens		
Ranunculus Damescenus		
Ranunculus Reuterianus		
Ranunculus Heterorhizus		
Berberis Crataegina		
Glaucium Corniculatum		Corniculatum
Papaver Apokrinomenon		
Corydalis Bulbosa		Solida
Fumaria Schleicheri		
Sinapis Alba		
Lepidium Cartilagineum		
Cardaria Draba		
Isatis Frigida		Glauca
Isatis Arenaria		Tinctoria
Aethionema Polygaloides		
Thlaspi Alliaceum		
Ochthodium Aegyptiacum		
Neslia Paniculata		
Alyssum Foliosum		
Alyssum Contemptum		
Alyssum Praecox		
Alyssum Lycaonicum		
Alyssum Davisianum		
Alyssum Borzaeanum		
Alyssum Sibiricum		
Alyssum Murale	Var.Murale	
Alyssum Floribundum		
Alyssum Virgatum		
Draba Brunifolia		Olympica
Arabis Caucasica		Caucasica
Turritis Glabra		
Rorippa Sylvestre		
Barbarea Minor	Var.Eriopoda	
Aubrieta Deltoidea		
Hesperis Kotschyi		
Erysimum Cuspidatum		
Erysimum Kotschyanum		
Erysimum Crassipes		
Sisymbrium Orientale		
Sisymbrium Loeseli		

Kaynak: Orman Bölge Müdürlüğü

F.3. Fauna

B.2 bölümünde fauna hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

F.3.1. Habitat ve Toplulukları

B.2 Bölümünde bilgi verilmiştir.

F.3.2. Türler ve Populasyonlar

Karasal Türler ve Populasyonlar

Topraklarının önemli bir kısmı orman olan Kütahya, dolayısıyla zengin bir yaban hayatına sahiptir. Tavşan, tilki, kurt ve domuz ormanlarımızda çok sık rastlanan hayvanlardır. Kuşlar açısından hayli zenginliğe sahip Kütahya da yaban ördeği, yaban kazı, sülün, keklik, toy, bildircin, yabankazı, sakarmeke, turna, gibi kuş türleri bulunmaktadır. (Bkz.B.2)

Aquatik Türler ve Populasyonları

Kürklü Hayvanlar

İlimizde kürklü hayvan olarak, kurt, tilki, çakal, ayı, tavşan, porsuk, sansar, ars, sincap vardır. Populasyonları hakkında herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Balıklar

Çevre baraj göl, gölet ve akarsularda yaşayan önemli balık türleri şunlardır;

- *Yprinus carpio*
- *Carrassius auratus*
- *Albursorontis*
- *Vimba vimba*
- *Apeota capeota*
- *Alburnoides bipunctatus*
- *Gobio*
- *Cobiti taenia*
- *Nemacheilus angorae*
- *Tinca tinca*
- *Alburnus ulburnus*
- *Leuciscus cephalus*
- *Barbs plebejus*
- *Capeota tinca*
- *Gobio*
- *Chalcalburnus chalcoides*
- *Cobitis simplicispinna*
- *Gambusi affinis siluris galanis*

Kütahya İlinde aynalı sazan ve alabalık yönünden kültür balıkçılığı potansiyeli mevcuttur. Kütahya'daki tüm akarsularda ve baraj göllerinde ve göletlerde amatör balıkçılık (olta balıkçılığı) yapılmaktadır. En çok sazan, aynalı sazan, kızılkanat, yayın ve dargın gibi tatlısu balıkları avlanmaktadır. Fauna hakkında ayrıntılı bilgi B.2 bölümünde verilmiştir.

F.3.3. Hayvan Yaşama Hakları

F.3.3.1. Evcil Hayvanlar

Ev hayvanlarının korunmasına dair Avrupa Sözleşmesi 22.07.2003 tarih ve 25176 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak ülkemizde uygulamaya konmuştur.

F.3.3.1.1. Sahipli Hayvanlar

İlimizde aileler tarafından kedi, köpek ve kuş beslenmektedir. Kütahya Belediyesi Sahipsiz Hayvan Bakım Evi ve Rehabilitasyon Merkezinde 2011 yılı içerisinde 199 adet kedi ve köpek sahiplendirilmiş, tedavi, aşılama ve kayıtları yapılarak yeni sahiplerine teslim edilmektedir.

Bu hayvanların korunma ve kontrolleri için sahiplerinin kimlik fotokopileri ve adresleri alınmaktadır. Ayrıca yine aynı şartlarda kendi evinde kedi ve köpek besleyenler de Kütahya Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğüne giderek hayvanlarını kayıt altına aldirtmakta her türlü bilgilerini kaydettirmektedirler. Ev ve süs hayvanı satış yeri İlimizde 10 adet bulunmakta, bunların İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı alabilmeleri için gerekli olan eğitim ve sertifikaları seminer düzenlenerek Kütahya Belediyesi, Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından verilmektedir. Buraların denetimleri İl Tarım Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Kütahya Şube Müdürlüğü ve Belediye Başkanlığı Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

Belediye Başkanlığı Sahipsiz Hayvan Bakım Evi ve Rehabilitasyon Merkezi haricinde barındırma imkanı sağlayan herhangi bir yer İlimizde bulunmamaktadır.

İlimiz hayvancılığının geliştirilmesinde hastalık ve zararlılarla mücadele önemli bir yer tutmaktadır. İlimizin doğudan batıya yapılacak hayvan nakillerinin geçit yerinde bulunması nedeniyle hayvan hareketlerinin kontrol altında tutulması mecburiyetini vardır. Bu durum, hayvan pazarlarının önemini daha da artırmaktadır. İlimizde hayvan popülasyonunun hastalıklara karşı korunabilmesinde çok daha dikkatli olunmasını gerektirmektedir. Hayvan varlığımızın salgın ve bulaşıcı hastalıklara karşı bağışık olabilmesi için Müdürlüğümüzün tüm imkanları zorlanarak koruyucu aşılamaların sağlıklı yapılması ve aşısız hayvan bırakılmamasına gayret edilmektedir.

F.3.3.1.2. Sahipsiz Hayvanlar

Belediyemize ait Sahipsiz Hayvan Barınağında 2011 yılında 426 adet sahipsiz hayvan barınmaktadır. Bunlardan hasta, saldırgan ve küçük olanlar hariç diğerleri kısırlaştırılıp aşılanmakta ve 10 gün müşahede altında tutulduktan sonra alındıkları yere geri bırakılmaktadır.

2011 yılında Barınağımızda 763 adet sahipsiz hayvan kısırlaştırılmış, 853 adet kuduz aşısı yapılmıştır.

Ayrıca alındıkları yere geri bırakılan küpeli hayvanlar için şehir içinde müsait bölgelere beslenme odakları kurulmuş, hem hayvanların kontrolü hem de aç kalmamaları için her gün düzenli olarak bu hayvanlara Belediyemizce yemek bırakılmaktadır.

F.3.3.2. Nesli Tehlikede Olan ve Olması Muhtemel Evcil ve Yaban Hayvanlar

Nesli tehlike altında olan ve olması muhtemel evcil ve yaban hayvanlar ile ilgili olarak İl Hayvanları Koruma Kurulu tarafından komisyon oluşturularak Orman ve Su İşleri Bakanlığı Kütahya Şube Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü ve Belediyemizce bunların korunması ve evraklarının kontrolü ile ilgili denetimler yapılmaktadır.

Toy kuşları tahıl ürünleri artıklarıyla beslenirler. Eşeyssel olgunluğa 7 yaşında ulaşır. Dişi iki üç yumurta bırakır. Kuluçka süresi 21-26 gündür, yavru süresi 5 haftadır. 8-10 saat ortalama sessiz kalabilirler. Rahatsız edildikleri zaman 3-5 km öteye toplu halde uçarlar. Kışın topluluklar halinde yazın 2-3 bireylik gruplar halinde hareket ederler.

Bern Sözleşmesi ve Merkez Av Komisyonu Kararı ile koruma altına alınan toyların Avrupa ve Türkiye’de nesli hızla azalan türlerden biri olması sebebiyle 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanununun 18.maddesi gereğince tefriki istenmiştir.

Yasal Konumu: Toy kuşları koruma ve üretme sahası Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünün 06.05.1993 tarih ve MPG.AYHD.1.Ks 26.01.451/1018 sayılı emirleri ile koruma altına alınmıştır.

F.3.3.3. Hayvan Hakları İhlalleri

İlimizde Hayvan Hakları ihlali yapılmamakta, sahipsiz hayvanlar Belediye Başkanlığı ekipleri tarafından gayet insancıl ve zarar görmeyecek bir biçimde elle yakalama aparatı ile toplatılmaktadır. Halkımız hem dernekler, hem de Belediye Başkanlığı tarafından gerek broşür ve afiş, gerekse toplantı ve seminerlerle bilinçlendirilmektedir.

F.3.3.4. Valilikler, Belediyeler ve Gönüllü Kuruluşlarla İşbirliği

Her üç ayda bir Valilik Toplantı Salonunda Kütahya Valisinin de katılımıyla İl Hayvanları Koruma Kurulu toplantısı yapılmakta, Belediye Başkanlığı, Doğa ve Hayvanseverler Derneği, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ve İl Tarım Müdürlüğü ile iletişim içinde çalışmalar sürdürülmektedir. Halktan gelen talepler, şikayetler, Derneklerden gelen talepler Kurulda değerlendirilmekte ve koordinasyonlu bir biçimde çalışılmaktadır.

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu gereğince; Kütahya Belediyesi sahipsiz sokak hayvanları toplanıp Sahipsiz Hayvan Bakımevi'ne götürülmektedir. Burada kısırlaştırma ve aşı yapılıp, belli bir süre geçtikten sonra alındıkları yere geri konulmaktadır.

Ayrıca, Kütahya Hayvan Severler Derneği ile ortak çalışmalar yapılmakta olup; afiş ve broşürler bastırılarak halkımız bilinçlendirilmektedir. Gönüllülere sertifika programı düzenlenerek gerekli eğitim verilmektedir.

Şehir içinde 20 nokta saptanmış olup, buralara sahipsiz sokak hayvanları için beslenme odakları Belediye tarafından yaptırılmıştır.

F.4. Hassas Yörelere Kapsamında Olup (*) Bölümündeki Bilgilerin İsteneceği Alanlar

F.4.1. Ülkemiz Mevzuatı Uyarınca Korunması Gerekli Alanlar

F.4.1.1. 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2. Maddesinde Tanımlanan ve Bu Kanunun 3. Maddesi Uyarınca Belirlenen “Milli Parklar”, “Tabiat Parkları”, “Tabiat Anıtları” ve “Tabiat Koruma Alanları”

Tablo 71. Koruma Altına Alınan Bazı Sahalar

İlçesi	Sahanın Adı
Domaniç	Mızık Çamı Tabiat Anıtı
Tavşanlı	Vakıf Çamlığı Tabiatı Koruma Alanı
Domaniç	Kaşalıç Tabiatı Koruma Alanı
Simav	Gölcük Orman İçi Dinlenme Yeri
Gediz	Murat Dağı Orman İçi Dinlenme Yeri
Gediz	Murat Dağı Altıkulaç Çamı
Tavşanlı	Çatak
Merkez	Çamlıca Orman İçi Dinlenme Yeri
Merkez	Enne Orman İçi Dinlenme Yeri
Merkez	Anasultan Orman İçi Dinlenme Yeri
Merkez	Tavşanlı Yolu Premidal Kara Çam Alanı

Kaynak: DKMP Şube Müdürlüğü

Milli Parklar

Başkomutan Tarihi Milli Parkı

1. Alanın Resmî Adı

Başkomutan Tarihi Milli Parkı (Dumlupınar Bölümü)

2. Coğrafi Konum

Kuzey $38^{\circ} 38' 46''$ - $38^{\circ} 59' 27''$ enlemleri ile doğu $29^{\circ} 52' 30''$ - $30^{\circ} 34' 04''$ boylamları arasında yer almaktadır.

3. Alan

21.006,5 ha (Dumlupınar Bölümü)

4. Alanın Açıklamalı Tanımı

Kocatepe ve Dumlupınar Meydan Muharebeleri 26 Ağustosta Kocatepe'den başlayan Türk Taaruzu ile 28 Ağustosta Afyon'a ulaşmıştır. 28-29 Ağustosta bozguna uğrayarak kaçan Yunan Kuvvetleri 30 Ağustos'da çevirme hareketi ile Dumlupınar Meydan Muharebesinde imha edilmişlerdir. Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk ordularına "İlk hedefiniz Akdeniz, İleri...." komutunu burada vermiştir.

Saha Kocatepe ve Dumlupınar olmak üzere 2 bölümde meydana gelmektedir. Sahanın 10.580 ha'ı orman arazisidir, geri kalan 39.603 ha'nın mülkiyeti ise hazine ve özel mülkiyeti teşkil etmektedir. Yörenin orman ve arazi kadastro çalışmaları henüz tamamlanmamıştır.

Milli Park Afyon'dan başlayıp Dumlupınar'a kadar süren bir yol bandı olan (53,4 km) 2.670 ha lık bir alan ve 8 ha Akören Günöbirlik Sahası ile birlikte toplam 42.183 ha lık saha oluşturmaktadır.

5. Yasal Konumu

Milli Parklar Kanunu'na uygun olarak 31.08.1981 tarih ve 8/3580 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Milli Park olarak ilan edilmiştir.

6. Toprak Envanteriyle ilgili Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler

Toprak türü : Balçıklı-killi, balçıktır.

7. İnsan Nüfusu

8. Ulaşım ve Altyapısı

Ulaşım sorunu yoktur. Köy ve ilçelere ulaşım sağlanmaktadır.

9. Fiziksel Özellikler

9.1.1. Jeoloji

Sahanın Kızıltepe kesiminde kırmızı kahve rengi topraklardan meydana gelmiş, neojen artıkları yer almaktadır. Akpirin Tepe-Gökçe Seki Tepe kesimi pek taşlı litosolik kristaize kalkerden meydana gelmiştir. Zafertepe kesimi yer yer yüzeyde ve prizmalar halinde andazit tüflerinden meydana gelmiştir. Cıbr Tepe kesimi gnays, sersit şistlerden oluşmuş bu oluşuma bir miktar kalker iştirak etmiştir. Nasif Tepe kesimi killi kireçli şisti yapılar üzerinde yer almaktadır.

9.1.2. Topografya

Başkomutan Tarihi Milli Parkı; Dumlupınar Bölümü engebeli topografik yazıya sahiptir. Bu bölümün en önemli yükseltileri; Kepez Tepe (1.560 m), Karagür Tepe (1.642 m), Danakalesi Tepe (1.300 m), Zafer Tepe (1.181m), Nasuh (1.209 m), Ada Tepe (1.171 m) Sırtlar ile Kocayatak Sırtı, Toprak Sırtı, Keklikkayası Sırtı, Çukuren Sırtı.

Şekil 16. Dumlupınar Şehitliği

Şekil 17. Dumlupınar Şehit Sancaktar Anıtı

9.1.2. Hidroloji

Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın Dumlupınar Bölümünde irili ufaklı birçok dereler vardır. Çoğu kuru dere olup, yağışlı mevsimlerde akmaktadır. Tüm sene akar dere olarak Milli Parkın hududunda Kabalar Deresi, Keçiller Köyünden geçen Oysu Deresi, Çaydere.

Su Alanı: Dumlupınar Göleti, Çalköy Göleti

9.1.3. İklim Özellikleri

İç Anadolu step iklimi ile Ege iklimi arasında geçiş kavşağındadır. Ortalama rakımı 1.100 m dir. Dumlupınar meteoroloji istasyonu kıyılarına göre yıllık ortalama yağış 656,9 mm'dir. Haziran-Eylül arası kurak periyottur.

10. Flora ve Fauna

Endemik nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilecek türler. (özellikle Şehit Sancaktar Anıtı çevresindeki türler)

- *Asperula lilaciflora* (Kökboyagillerden)
- *Astrogallus akseherensis* (Geven)
- *Astrogallus paccilanthus* (Geven)
- *Crocus flavus subsp phrygra* (Ballıbabagillerden)

- Paronychia Dudlei (Karanfilgillerin alt familyası)
- Paronychia carica (Karanfilgillerin alt familyası)
- Pseudophleum gibbum (Buğdaygillerden)
- Verbaskum adenocargum (Sığır kuyruğu)
- Verbaskum lachnopus (Sığır kuyruğu)

Tablo 72. Tabiat Parkları

İlçesi	Sahanın Adı
Simav	Gölcük Orman İçi Dinlenme Yeri
Gediz	Murat Dağı Orman İçi Dinlenme Yeri
Gediz	Murat Dağı Altıkulaç Çamı
Tavşanlı	Çatak
Merkez	Çamlıca Orman İçi Dinlenme Yeri
Merkez	Enne Orman İçi Dinlenme Yeri
Merkez	Anasultan Orman İçi Dinlenme Yeri
Merkez	Tavşanlı Yolu Premidal Kara Çam Alanı

Kaynak: DKMP Şube Müdürlüğü

Tabiat Anıtı

Kütahya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden alınan Kültür ve Tabiat Varlıkları, Doğal ve Arkeolojik Sit Alanları Listesi, korunmaya alınan tabiat anıtları niteliğindeki ağaçlar ekteki tablolarda verilmiştir.

Kütahya Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü tarafından verilen bilgilere göre Kütahya İl sınırları içindeki tabiat anıtlarından bir örnek olarak mızık çamı verilmiştir.

Anıt Çam –Mızık Çamı (Pinus nigra ann)

1. Alanın Resmi Adı

Mızık Çamı

2.Coğrafi konumu Enlemi

09050 kuzey enlemi, 288880 doğu boylamında yer almaktadır.

3. Alanı

0,5 ha (kapladığı alan yatık vaziyette, 160m²)

4. Alanın Açıklamalı Tanımı

Söylentiye göre, Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Bey küçükken huysuzmuş. Büyükannesi Hayme Ana bu yaramaz torununu hoş tutmak için ona salıncak kurar ninniler söylemiş. Salıncak her zaman aynı ağacın dalarında kurulduğundan yıllar içinde bu ağaç

Osman Bey ile özdeş hale gelmiş. Osman Bey'in eski huysuzluğunu vurgulamak için de adına mızık çamı denmiş.

Kendisine atfolunan bu öyküden ötürü yöre halkının saygınlığını kazanmakla birlikte, mızık çamının insan zararı görmemesinin asıl sebebi Osman Bey'in güçlü kişiliğinden ileri geliyor. Halk arasındaki yaygın inanişaya göre Osman Bey yapılan her türlü eza, cefa ve kötülüğü bir gün mutlaka cezalandırmaktadır. Çünkü güce inanmadığı için Mızık Çam'dan çıra koparan bir kişinin evi bir hafta içinde çıra gibi yanmış, dallarını koparan bir başka kişi kısa zamanda ölmüş.

1980 yılına kadar hayatiyetini koruyan ağaç 1980 yılında hayatiyetini kaybetmiş, 1988 yılına kadar dikili kuru olarak ayakta kalmış ve 27.10.1988 tarihinde rüzgar nedeniyle devrilmiş olup halen yatık olarak muhafaza edilmektedir.

Ağaç hava şartlarından korunmak üzere eternitlenerek verniklenmiş ve etrafi düzenlenmiştir.

Yapılan inceleme ve ölçümlere göre;

Boy : 11 metre
Çapı : 1,55 metre (1.30 metre yükseklikteki çapı)
Çevresi : 4.70 metre (1.30 metre yükseklikteki çevre)
Yaş : 1980 yılında yaşı 743 olarak tespit edilmiştir.

5. Yasal Konumu

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünün 12.7.1993 tarih ve MPG.MP.2.TA.MÇ.01/66 Sayılı olurları ile tabiat Anıtı olarak tefrik edilmiştir. Mülkiyeti köy tüzel kişiliği tarafından alınmıştır.

6. Toprak Envanteri İle İlgili Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler

Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler: Ağır killi toprak

7. İnsan Nüfusu

Domaniç nüfusu 4500'dür

8. Ulaşım ve Altyapısı

Anıt ağaç Domaniç İlçesi Domur Köyü bitişiğinde olup, İlçe merkezine 3,5 km uzaklıkta Domur Köy yakınındadır.

9. Fiziksel Özellikler

9.1. Kara Özellikleri

9.1.1. Jeoloji

Neojen katlarından meydana gelmiştir. İnce taneli sert killi topraktır.

9.1.2. Topografya

Anıt çamın bulunduğu mevki rakımı 950 m'dir.

9.1.3. Hidroloji

Anıt Çam alanının 30 m doğusunda içme suyu olarak kullanılan pınar vardır. Başka su kaynağı yoktur.

9.1.4. İklim Özellikleri

Kışları soğuk, yazları sıcak ve kuraktır.

Tabiat Koruma Alanı**Vakıf Çamlığı****1. Alanın Resmi Adı**

Vakıf Çamlığı (Abdulgaffar Acatay Ormanı)

2. Coğrafi Konumu

39° 27' 80", 39° 26' 50" kuzey enlemi, 29° 40' 50", 29° 42' 00" doğu boylamında yer almaktadır.

3. Alanı

685 ha

4. Alanın Açıklamalı Tanımı

Bu çamlık dünyada bir benzeri daha bulunmayan eşsiz, nadide bir karaçam varyetesi olması ve dünya üzerindeki yegane tabii yayılış alanı teşkil etmesi dolayısıyla bu değer korunarak bilim ve eğitim çalışmalarına ve gelecek nesillerin hizmetine sunulması amaçlanarak koruma altına alınmıştır. 1988 yılında Tabiatı Koruma Alanı olarak tefrik edilerek tescil edilmiştir.

Tefrik Sebepleri

Dünya üzerinde sadece bu yöremizde bulunan Ehrami karaçam (Pinus ssp. pallasiana var pyramidata) türüne sahip olması, yine yalnız yurdumuzda bulunan bir karaçam varyetesi olan Ebe çamın bulunuşu, karaçam ve iki varyetesinin bir arada

görülebildiği eşsiz eko sistem oluşu, mıntıkanın tehlikeye maruz ve kaybolmaya yüz tutmuş bir eko sistem oluşudur.

5. Yasal Konumu

Vakıf Çamlığının 292,5 ha'lık kesimi 8.6.1988 tarih ve OGM.MP. tefrik edilmiş, daha sonra da 685 ha'lık sahanın 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 3. maddesi ve 2. paragrafına istinaden Bakanlık Makamınının 28.5.1993 tarih ve M.P.G.MP 2/37sayılı olurları ile tabiatı koruma alanı olarak tefrik edilmiş bulunmaktadır.

6. Toprak Envanteri İle İlgili Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler

Toprak türü: Killi ve sığ taşı

7. İnsan Nüfusu

8. Ulaşım ve Altyapısı

Saha Vakıf Köyüne 2 km, Tavşanlı İlçesine 30 km, Kütahya'ya 45 km uzaklıktadır.

Orman içi stabilize yol mevcuttur.

9. Fiziksel Özellikler

9.1. Kara Özellikleri

9.1.1. Jeoloji

Neojen-kalker

9.1.2. Topografya

En yüksek yer, 1.290 m yükseklikteki Çetir Tepe Mevkii, en alçak yer 1.000 m yükseklikteki Değirmendere Mevkiidir.

9.1.3. Hidroloji

Başlıca su kaynağı Değirmendere Deresidir.

İklim Özellikleri

İç Anadolu iklim kuşağı; kışlar soğuk, yazlar sıcak ve kuraktır.

Kaşalığ

1. Alanın Resmi Adı

Kaşalığ Tabiatı Koruma Alanı

2. Coğrafi Konumu

Kuzey Enlem: 39° 24' kuzey enlemi, 29° 58' doğu enleminde yer almaktadır.

3. Alanı

134 ha

4. Alanın Açıklamalı Tanımı

İç Ege Bölgesinde çevresi step ekosistem ile kuşatılmış, büyük ölçüde Karadeniz orman eko sisteminin özelliklerini yansıtan bir tabiat parçasıdır. Kayın-karaçam karışık ormanların optimum yayılış alanlarında doğal özellikleri bozulmamış bir örneğini teşkil eder. Kayın ve karaçam anıt ağaç özelliklerini gösteren fertleri bulunmaktadır. Zengin bir alt flora ve yaban hayatı potansiyeline sahip bulunmaktadır.

Saha bu nadir ekosisteminin kaynak özelliklerinin korunarak bilim ve eğitim çalışmalarının hizmetine doğal özelliği bozulmamış alanlar sağlamak ve bu tabiat parçalarını bugün ve gelecek nesillerin istifadesine sunmak için ayrılmıştır.

5. Yasal konumu

Orman Bakanlığının OGM MP 1 sayı ve 5-2.1991 tarih olurları ile Kaşalıc Tabiat Koruma Alanı tefrik ve tesis edilmiştir.

6. Toprak Envanteri İle İlgili Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler

Ağır killi toprak

7. İnsan Nüfusu

Domaniç'in nüfusu 4.500'dür.

8. Ulaşım ve Altyapısı

Domaniç İlçesine 7 km mesafededir.

9. Fiziksel Özellikleri

9.1. Kara Özellikleri

9.1.1. Jeoloji

Üçüncü zaman (neozoik) neojen katlarından meydana gelmiştir. Serinin kuzey ve batı sahaları granit, granodiorit, kuarslı diorit gibi volkanik kayalardan meydana gelmiştir.

9.1.2. Topografya

En yüksek yeri 1.333 m, en alçak yeri ise 1.070 m'dir.

9.1.3. İklim Özellikleri

Ege Bölgesi iklimi etkisindedir.

**Tabiat Koruma Alanı:
Tabiat Parkları**

ÇAMLICA TABİAT PARKI

1-Alanın Resmi Adı: Çamlıca Tabiat Parkı

2-Coğrafi Konumu: Kütahya Merkezine 7 km.

3- Alanı : 35 hektar

4-Alanın Tanımı : 1964 yılında mesire yeri olarak inşaatına başlanan Çamlıca mesire yeri 1973 yılında B tipi dinlenme yeri olarak faaliyete geçmiştir. Saf kara çam mesçeresi ile örtülüdür. 2007 Yılında 1/1000' lik halihazır harita ile gelişme planı yaptırılmış olup, 2008 yılında onaylanmıştır.

5-Yasal Konumu : B Tipi Mesire Yeri , 11.07.2011 Tarih ve 903 sayı ile 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 3.Maddesi gereğince Tabiat Parkı İlan edilmiştir.

6-Toprak Envanteri İle İlgili toprak Tasarruf biçimine ilişkin bilgiler:

Toprak türü : Balçıklı, ince taneli killidir.

7-İnsan Nüfusu: En yakın İl Merkezi Kütahya 207.905 nüfusludur.

8-Ulaşım ve Alt Yapı: Çamlıca Orman İçi Dinlenme Yeri Kütahya'nın batısında İl Merkezine 7 km.'dir asfalt yol ile bağlanmaktadır. Sahanın içinde Vali Konağı (İl Özel İdareye ait) Kütahya Şube Müdürlüğü'ne ait bir adet kır gazinosu bulunmaktadır. Elektrik sorunu yoktur. Sahada yedi adet eski tuvalet, 50 tonluk su deposu bulunmaktadır. Bir adet giriş kontrol kulübesi vardır.

9. Fiziksel özellikleri:

9-1 Kara Özellikleri:

9-1-1 Jeoloji:

9-1-2 Topoğrafya : Arazi hafif engebeli yukarı doğru çıkıldıkça yer yer düzlükleri olan bir sahadır.

9-1-3 Hidroloji : Sahada su kaynağı devamlı olmayan dere mevcuttur.

9-1-4 iklim Özellikleri : Kışları soğuk, yazı sıcak ve kurak

ENNE TABİAT PARKI

Alanın Resmi Adı: Enne Barajı Tabiat Parkı

Coğrafi Konumu : Sınırları ek-1 listede

Alan : 47,2 Ha.

4-Alanın Açıklamalı Tanımı:Merkez İlçe Enne Köyü yanında, Seyit Ömer Termik Santralının su ihtiyacı için yaptırılan Enne Barajının Batı ve güney yönünde tesis edilmiş Ağaçlandırma sahasını kapsamaktadır. Bu piknik yeri tamamlandığında Kütahya İlinin ve Termal Su Kaplıcaları ile Yoncalı Kasabasının rekreasyon ihtiyacını karşılayacaktır. Manzara açılım ve gölgelenmesi çok iyidir. 47,2 Ha.lık tescilli sahanın 23,2 ha.nın gelişim planı mevcuttur. 1998 ve 1999 yıllarında Sahanın ihatası beton direk + kafesli tel ve dikenli tel ile yapılmıştır. Giriş ünitesi, 1 adet 4x4 wc, 1 ad.3+3 wc ve 2 ad.2+2 wc,60x60 M. ebadında stabilize kaplaması yapılmış bir otopark, 50 tonluk su deposu ve su ishale hattı, 6 adet çeşme yaptırılmıştır. Çok sayıda ahşap piknik masaları sahaya dağıtılmıştır. Sahada eskiden kalma 2 katlı bir bekeçi kulübesi mevcuttur. Sahanın birinci bölümünde su ishale hattı, su deposu ve su şebekesi, enerji nakil hattı ve trafosu 3.000 M. yaya yürüme yolu 4 adet çocuk oyun alanı girişte 1.600 M² kilit taşı kaplama yol Sahanın ikinci bölümünde 1.2 Km. 5 metre genişliğinde yol 1 Adet Alışveriş Ünitesi, yaya yürüme yollarını bağlayan 3 Adet ahşap köprü 36 M2 lik kamelya 3 adet yağmur barınağı, 1 ad. basketbol sahası, 1 ad. voleybol sahası, 3 ad. bulaşık yıkama yeri ve tanıtım levhaları mevcuttur.

5-Yasal Konumu: 1996 yılında Mesire Yeri olarak ilan edilmiştir. B Tipi Mesire Yeri , 11.07.2011 Tarih ve 903 sayı ile 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun 3.Maddesi gereğince Tabiat Parkı İlan edilmiştir.

6-Toprak Envanteri İle İlgili toprak Tasarruf biçimine ilişkin bilgiler:

Toprak türü: Kumlu balçık

7-İnsan Nüfusu: Merkez Enneköyü 542 nüfuslu

8-Ulaşım ve alt yapı: Kütahya Merkezden 17+250 km.uzaklıktadır. Her mevsim ulaşım şartları mevcuttur.

9-Fiziksel özellikleri:

Topoğrafya: Seyit Ömer Termik Santralının su ihtiyacı için yaptırılan Enne Barajının Batı ve güney yönünde tesis edilmiş göleti vardır.

Hidroloji: Yeterince su mevcuttur.

İklim özellikleri: Kışı soğuk, yazı kurak ve sıcak

F.4.1.2. 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu Uyarınca Çevre ve Orman Bakanlığı'nca Belirlenen "Yaban Hayatı Koruma Sahaları ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Alanları"

Av Hayvanları Koruma ve Üretim Sahaları

Çatak Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

1. Alanın Resmi Adı

Çatak Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

2. Coğrafi Konumu

3. Alanı

İstasyon alanı 3 ha'dır.

4. Alanın Açık Tanımı

Yurdumuz doğal kaynaklardan olan av hayvanlarımızdan geyiğin (*Cervus elaphus*) doğal yetişme ve yaşama ortamına sahip, Tavşanlı İlçesine bağlı Balıköy Çatak Ormanlarında sayıları son yıllarda azalmış bulunmaktadır. Bu amaçla üretme istasyonunda üretilerek çevre avlamlara ve koruma alanlarına yerleştirilerek sayılarının artırılması düşünülmüş ve 1987 yılında kurulmuştur. Sahanın etrafı 4 km beton direk ve kafes tel ile ihataya alınmıştır. 72 m² depo ve 3 adet ahşap çatılı standart geyik yemliği mevcuttur. Başlangıçta 2 dişi ve iki erkek olmak üzere toplam 4 adet geyik ile tesis edilmiş ve bugün sayıları 15'e ulaşmıştır. Hakim türü ağaç karaçamdır (*Pinus nigra*). Ayrıca alanın genişletilmesi düşünülmektedir.

5. Yasal Konumu

6. Toprak Envanteri İle İlgili Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler

Toprak türü: Balçıklı, killi balçıktır.

7. İnsan Nüfusu

En yakın yerleşim alanı Çobanlar Köyü 650 nüfusludur.

8. Ulaşım ve Altyapısı

Her mevsim ulaşım şartları mevcuttur. Çatak Mevkii Balıköy Beldesine 10 km ve en yakın diğer bir yerleşim alanına 5 km mesafededir. Çatak Mevkiinde daha önce işletmeye ait bekçi binası, 1 adet işçi binası bulunmakta olup iletişimi sağlamak için tesis tertibatı bulunmaktadır. Jeneratörle elektrik temin edilmektedir.

9. Fiziksel Özellikler

9.1. Kara Özellikleri

9.1.1. Topografya

Üretme istasyonunun bulunduğu mevkii engebeli yapıya sahiptir. Etrafi dağlık ve tepeliktir. Rakımı 700 m'dir.

9.1.2. Hidroloji

Üretme istasyonunu ikiye bölen ve her mevsim su taşıyan dere bulunmaktadır.

9.1.3. İklim Özellikleri

Kışları soğuk ve yağışlı, yazları sıcak ve kuraktır.

Kütahya'da üç alan, Merkez Av ve Komisyonu Milli Parklar Baş Mühendisliği tarafından Geyik Üretme ve Koruma Alanı olarak tahsis edilmiştir. Bunlar Sabuncupınar, Gediz-Murat Dağı ve Şaphane Dağıdır.

Türkmenbaba Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

1. Alanın Resmi Adı

Türkmendağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

2. Coğrafi Konumu

3. Alanı

Ormanlık alan 10.300 ha, tarım alanı 775 ha ve diğer alanlar 300 ha'dır. Toplam alan 11.375 ha'dır.

4. Alanın Açık Tanımı

Yurdumuz doğal kaynaklardan olan av hayvanlarımızdan geyiğin (Cervus elaphus)'un doğal yetiştirme ve yaşama ortamına sahip, Kütahya Merkeze bağlı, İncik, Kaşören, Güllüdere, Yumaklı ve Bayat Köylerini kapsar. Bu 5 adet köyün geçim kaynağı, ormancılık, hayvancılık ve tarımdır. Sahada gruplar halinde yaklaşık 35-40 adet geyik mevcuttur. Diğer mevcut yaban hayvanı türleri ise kurt, çakal, yaban domuzu, karaca, tilki, tavşandır.

5. Yasal konumu

Yaban hayatı geliştirme sahasıdır.

6. Toprak Envanteri İle İlgili Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler

Toprak türü: (jeomorfolojik, ana kaya toprak) III. zamanın neon serisinde teşekkül etmiş en çok rastlanan serpantin, manyezit, bazik intruzifler peridodit, piroksenit, harzburgit, bazalt, dolurit sahaları hakimdir. Bu ana kayaların kimyevi ve mihaniki tesirlerle etkileşiminden kumlu kil toprakları meydana gelmiştir.

7. İnsan Nüfusu

En yakın yerleşim alanı Kütahya Merkeze bağlı beş köy vardır. Bunlar İncik (68), Başören (31), Güllüdere (86), Yumaklı (40) ve Bayat (204) köyleridir.

8. Ulaşım ve Altyapısı

Kütahya-Eskişehir Karayolu, Sabuncupınar yol ayrımından itibaren 20 km mesafededir.

9. Fiziksel Özellikler

9.1. Kara Özellikleri

Orman, çalılık, akarsu, pınar ve kayalıktır.

9.1.1. Topografya

Yaban hayatı koruma sahası engebeli yapıya sahiptir. Etrafı dağlık ve tepeliktir. Rakımı 1461 m.'dir.

9.1.2. Hidroloji

Yaban hayatı koruma sahasında ikiye bölen ve her mevsim su taşıyan dere bulunmaktadır.

9.1.3. İklim Özellikleri

Kışları soğuk ve yağışlı, yazları sıcak ve kuraktır.

Altıntaş Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

1. Alanın Resmi Adı

Altıntaş Toy Kuşları Koruma ve Üretim Sahası

2. Coğrafi konumu

Türkiye'deki tek üreme sahaları Kütahya Altıntaş arasında, Kuyucak, Yalnızsaray ve Pusan Köyleri sınırlarındadır.

3. Alanı

15.040 ha

4. Alanın Açıklamalı Tanımı

Koruma altına alınan ve uçarken kanat açıklığı 170 cm'yi bulan toy kuşları çevre halkı tarafından da özenle korunmaktadır.

Kütahya'nın güneyinde Kocarçay'ın oluşturduğu Altıntaş Ovası, Anadolu'da kalan son toy kuşunun üreme alanlarından biri durumuna gelmiştir. Toy kuşları BM sözleşmesi ve Merkez Av Komisyonu kararı ile koruma altına alınan Avrupa ve Türkiye'de nesli hızla azalan kuş türlerindedir.

Doğusu;Yenice Petrol İstasyonundan başlayarak Kütahya-Afyon Karayolunun Aykırıkçı Köyüne kadar olan kısmı, güneyi; Aykırıkçı Köprüsü ve DSİ kanalı bu kanalı

takiben Yalnızsaray Köprüsü, Eymir Köprüsü, kuzeye doğru Nuhören Köyü, Haydarlar Köprüsü ve Ada Köy yolu sapağı, batısı; Adaköy yolu takiben Koçak Köyü Köprüsü Koçak Köyü yolunu takiben Koçak Köyüne, kuzeyi; Kocak Köyünden doğuya doğru Yenice Köy yolunu takiben Kütahya-Afyon Karayolu arasında kalan kısımdaki saha koruma alanında, genellikle tarım arazileri ve mera, az miktarda meşe baltalığı ve ağaçlandırma sahası vardır.

Tefrik Sebebi

Bern Sözleşmesi ve Merkez Av Komisyonu Kararı ile koruma altına alınan toyların Avrupa ve Türkiye’de nesli hızla azalan türlerden biri olması sebebiyle 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanununun 18.maddesi gereğince tefriki istenmiştir.

5. Yasal Konumu

Toy kuşları koruma ve üretme sahası 06.05.1993 tarih ve MPG.AYHD.1.Ks 26.01.451/1018 sayılı emirleri ile koruma altına alınmıştır.

6. Fiziksel Özellikleri

6.1. Kara Özellikleri

6.1.1. Jeoloji

Topografya: Alan genellikle düz yer yer tepecikler mevcuttur, yükseklik ortalama 980 metredir.

6.1.2. Hidroloji :Alanda birçok küçük ve sulu dere mevcuttur.

6.1.3. İklim Özellikleri : İç Anadolu İklimi ve kışı soğuk yazı sıcak geçer.

7. Flora ve Fauna

7.1. Flora

Söğüt, kavak, ahlat ve az miktarda karaçam ve ardıç bulunmaktadır.

7.2. Fauna

Büyük toy kuşu, çil keklik, kınalı keklik, tavşan, tilki, şahin ve atmaca mevcuttur. Toy kuşları tahıl ürünleri artıklarıyla beslenirler. Dişi 4, erkek 5-6 yaşında eşeyssel olgunluğa ulaşır. Dişi iki üç yumurta bırakır. Kuluçka süresi 21-26 gündür, yavru süresi 5 haftadır. 8-10 saat ortalama sessiz kalabilirler. Rahatsız edildikleri zaman 3-5 km öteye toplu halde uçarlar. Kışın topluluklar halinde yazın 2-3 bireylik gruplar halinde hareket ederler.

Akdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

1. Alanın Resmi Adı

Akdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

2. Coğrafi konumu

Akdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası; Kütahya-Simav ile Balıkesir-Dursunbey ilçeleri mülki sınırları içerisinde kalmaktadır (Şekil 1). Saha, Dursunbey ilçe merkezine 40 km, Simav ilçe merkezine ise 23 km, Emet ilçe merkezine ise 34 km kuş uçuşu mesafededir. Yaban hayatı geliştirme sahası, Simav-balıkesir Karayolu'na 18 km, Simav-Sındırgı Karayolu'na 30 km, Kütahya şehir merkezine 160 km olup karayolu ağı ile bağlıdır.

Yaban hayatı geliştirme sahasına ulaşım, birisi Simav ilçe merkezinden; Simav-Sındırgı Karayolu'nda Hisarbey-Efir yol sapağından sağa dönüp Efir, Kınık, Güney ve Koyunoba köylerinden, diğeri ise Simav- Balıkesir karayolu üzerinde Koyunoba yol sapağından sola dönerek Koyunoba köyü üzerinden sağlanmaktadır.

3. Alanı

Alanın toplam yüzölçümü 2.807,0 hektar

4. Alanın Açıklamalı Tanımı

Kütahya ili Simav ilçesinin doğusunda, Balıkesir Dursunbey ilçesinin batısında yer alan ormanlık alan, 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu kapsamınca “Av ve yaban hayvanlarının ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, av hayvanlarının yerleştirildiği, yaşama ortamını iyileştirici tedbirlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma plânı çerçevesinde avlanmanın yapılabildiği” alan olarak tanımlanmış ve 13.09.2006 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak tescil edilmiştir. Kızılgeyik, bu alana koruma statüsü verilerek korunması amaçlanan hedef tür olarak seçilmiştir.

Sahanın yaban hayatının yönetilmesi ise, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Kütahya Şube Müdürlüğü'ne aittir.

Yaban hayatı geliştirme sahası, sahadan yaklaşık 160 km uzaklıkta bulunan Kütahya Şube Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir.

5. Yasal Konumu ve Tefrik Sebebi

3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunua dayanarak 28.000 ha büyüklüğe genişletilmiş ve “Dursunbey–Alaçam Yaban Hayatı Koruma Sahası” ilan edilmiştir.

Dursunbey-Yayla Geyik Üretme Sahasından 2005 yılında bırakılan 59 adet kızıl geyiğin bir bölümü Kütahya Dağardı bölgesinde görülmüştür. Bunun üzerine sahanın 1.223,00 ha'lık kısmı, Kütahya il sınırları içerisinde kalan Akdağ bölgesi ile birleştirilerek (3560,0 ha saha) 2006/10966 sayılı bakanlar kurulu kararı ile “Balıkesir-Kütahya Yaban Hayatı Geliştirme Sahası” olarak tescil edilmiştir. Yaban hayatı geliştirme sahası içerisinde (SİT, Ramsar, ÖÇK vb. gibi) başka bir koruma statüsü yoktur. Alan, yukarıda da açıklandığı üzere 6831 Sayılı Orman ve 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde yönetilmektedir.

6. Fiziksel Özellikleri

6.1. Kara Özellikleri

Bölgede ana kaya, relief, iklim ve vejetasyon ve insan etkileri altında ortaya çıkmış, birbirinden farklı birtakım toprak tipleri yayılım göstermektedir. Sahada dağılım gösteren zonal topraklar, 4 ayrı grup olarak kendini göstermektedir. Bunlardan kireçsiz kahverengi orman toprakları, en geniş yayılıma sahip topraklardır. Metoforfik şist, melanjlı seri grant ve granodiyonit ile volkanik kayalar üzerinde nispeten yüksekçe kısımlarda karşılaşılan bu topraklar, çoğu kez yoğun bir orman örtüsüyle de kaplıdır.

6.1.1. Jeoloji

Bölgede en eski kayalar Paleozoik yaşlı mermerler ve muhtelif şistlerden müteşekkil seridir. Bu serinin en altında gnayslar görülür. Genellikle NE-SW yönünde olan bu serinin metamorfizma derecesi muhteliftir. İlk varistik orojenez ile iltivalanmış metamorfik seri üzerine fosilli permien gelir; gre ve kalkerden müteşekkil permien bölgenin hemen batısında geniş sahalar kaplar ve daha eski formasyonlar üzerinde diskordan olarak bulunur.

6.1.2. Hidroloji :Yaban Hayatı Geliştirme Sahası içerisinde, kaynağını Akdağ (Namazlartaşı Tepesi)'dan alan dereler bulunmaktadır

6.1.3. İklim Özellikleri : Kütahya ili Simav ve Balıkesir ili Dursunbey ilçe sınırları içinde bulunan saha, Marmara ve İç Anadolu Bölgesi arasında kalmaktadır. Sahanın yer aldığı havzada her üç bölgenin iklim tipleri arasında bir geçiş iklimine sahip özellikler görülmektedir. Bu iklim tiplerinde yaz ayları sıcak ve az yağışlı, kış ayları ise soğuk ve yağışlı geçmektedir

Kütahya'nın büyük bir bölümü yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlı tipik kara ikliminin etkisi altındadır. Ancak il hudutlarında bazı bölgelerde il merkezine göre oldukça bariz iklim farklılıkları bulunmaktadır. Tavşanlı ilçesinin Balıköy Beldesi, Emet

ile Hisarcık İlçeleri arasındaki saha, Gediz ilçesi Abide Köyü, Simav ilçe merkezi ve Yeniköy Havzasında iklim il merkezine oranla daha ılımandır.

7. Flora ve Fauna

7.1. Flora

Sahada tür sayısı açısından en zengin ilk 5 familya ve tür sayıları şu şekildedir; Asteraceae 43 tür, Fabaceae 27 tür, Lamiaceae 26 tür, Rosaceae 16 tür ve Liliaceae 12 tür. Sahada tespit edilen 276 türün 252 tanesi otsu, 11 tanesi çalı, 3 tanesi ağaççık ve 10 tanesi ise ağaç formundadır. Kayın ,karaçam, ardıç, saçlı meşe, laden,mürver, akçaağaç bulunmaktadır.

7.2. Fauna

Sahanın yasal statüsünü almasına gerekçe olan kızıl geyikler mevcut olup, ayrıca yaban domuzu, tavşan, sansar ve porsuğun iz ve dışkıları, sahada birçok yerde görülmekte iken köstebeklerin yuvasına nadiren rastlanılmıştır. Kirpi ve Anadolu sincabı ve nadiren karacada bulunmaktadır.

Kuşlar, kızıl şahin, sıvacı, Anadolu sıvacısı, çam baştankarası ve bunlara benzer türler olduğu gibi, kesin bir habitatu tercih etmeyen ve çok sayıda habitatta gözlenen ibibik, karatavuk, kestane kargası, florya, üveyik gibi türler de mevcuttur.

Diğer bölümlerde yer alan konularla ilgili ayrıntılı bilgiler, B.2. bölümünde ve F.1. bölümünde verilmiştir.

F.4.1.3. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 2. Maddesinin "a) Tanımlar" Bendinin 1., 2., 3. ve 5. Alt Bentlerinde "Kültür Varlıkları", "Tabiat Varlıkları", "Sit" ve "Koruma Alanı" Olarak Tanımlanan ve Aynı Kanun ile 3386 Sayılı Kanunun (2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddelerin Eklenmesi Hakkında Kanun) İlgili Maddeleri Uyarınca Tespiti ve Tescilli Yapılan Alanlar

Sit Alanları

Kütahya ilindeki sit alanları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 73. İlimizdeki Tescilli Taşınmaz Kültür Varlıkları

Kültür Varlığı	Sayısı
Askeri Yapılar	7
Dinsel ve Kültürel Yapılar	342
İdari Yapılar	1
Sivil Mimarlık Örnekleri	591
Endüstriyel Yapılar	3
Doğal Anıtlar	174
Arkeolojik	227
Kentsel Sit	4

Tarihi Sit	9
Doğal Sit	18
TOPLAM	1.376

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Tablo 74. Kütahya İli Merkez ve İlçelerdeki Arkeolojik Sit Alanları

S.N	Yeri	ADI	YERİ	TESCİL K.ve T
1.	Merkez	Kütahya Kalesi	Merkez	17.07.1987/3552
2.		Köprüören Höyük	Köprüören Köyü	03.04.1990/1064
3.		Uluyol Höyük	Bölcek Köyü	16.01.1993/2918
4.		Seyitömer Höyük	Seyitömer Köyü	19.07.1985/1304
5.		İnli köyü Mağaraları	İnli köyü Asma kaya m.	28.10.1989/792
6.		İnli köyü mağaraları	İnli köyü Kaya Baş Mev	28.10.1989/792
7.		Fındık Köyü Kaya Mağ.	Sabuncupınar Fındık	03.04.1990/1064
8.		1 Nolu Orman Alanı	Sofça Köyü	08.10.1989/761
9.		Porsuk Barajı Kıyısı	Sofça Köyü Güneyi	27.01.1995/3996
10.		Kocataştepe	Sabuncupınar K.Batısı	27.01.1995/3996
11.		Kaya altı yerleşimi	Doğuluşah ve İnli K.ara.	27.01.1995/3996
12.		Fındık vadisi	Fındık K.Doğu ve güneyi	27.01.1995/3996
13.		Söğüt Nekropolü	Söğüt K. Güney doğusu	27.01.1995/3996
14.		Yeniceiftliği yerleşimi	Yenice Ç.Güney Doğusu	27.01.1995/3996
15.		İncik Yerleşimi	İncik Köyü Güneyi	27.01.1995/3996
16.		Kayzer Kale	İncik -Çobanlar K. Arası	27.01.1995/3996
17.		Avren Önü yerleşimi	Azot Fabrikası Güneyi	27.01.1995/3996
18.		Haymana kalesi	Haymana köyü Batısı	27.01.1995/3996
19.		Deliklitaş Kalesi	Ovacık K.İnli M.Kuzeyi	27.01.1995/3996
20.		İnlince nekropolü	Ovacık K.İnlince M.Kuzeyi	27.01.1995/3996
21.		Panter Kale	Ovacık K.İnli M.Kuzeyi	27.01.1995/3996
22.		Malatça Höyük	Demirözü K. Kuzeyi	27.01.1995/3996
23.		Avdan Yerleşimi	Teşvikiye K. Güney b.	27.01.1995/3996
24.		Göçer kalesi	Göçer K. Kuzey Batısı	27.01.1995/3996
25.		Kangın Nek.ve Tümülüs	İncik ve Kangın K.arası	27.01.1995/3996
26.		Arnavut İni Yerleşimi	Sabuncupınar Köyü	27.01.1995/3996
27.		Bozcahöyük	Aslanlı Köyü	27.06.1997/367
28.		Boztepe Höyük	Ortaca Köyü	27.06.1997/368
29.		Çançan Tümülüsü	Doğuaslan Köyü	23.01.1998/464
30.		Tilki Tepesi Y-Tümülüsü	Merkez Dereköy	23.01.1998/465
31.		Parmakören Höyüğü	Parmakören köyü	04.09.1990/1312
32.		Parmakören tümülüsü	Parmakören köyü	09.01.1998/442
33.		Balpınar Nekropolü	Parmakören köyü	09.01.1998/442
34.		Arılıkbaşı nekropolü	Yaylababa köyü	27.02.1998/496
35.		Kocaambar Tüm.ve Nek	Yaylababa köyü	27.02.1998/496
36.		Tekke Höyük	Yaylababa köyü	27.02.1998/496
37.		Tombaktepe Tümülüsü	Aslanlı Köyü	04.09.1990/1312
38.		Ballıçeşme Höyüğü	Ayvalı Köyü	03.07.1998/596
39.		Yenibosna Höyük	Yenibosna Köyü	07.05.1999/819
40.		Belkavak Tümülüsü	Belkavak Köyü	07.05.1999/821
41.		Küçük Höyük	İkizhöyük Köyü	03.07.1998/608

42.		Kıran Höyük ve Negr.	Zığra köyü	03.07.1998/611
43.		Koca Höyük Tümülüsü	Siner köy	03.07.1998/607
44.		Yenice Tümülüsü	Yenice Köyü	03.07.1998/611
45.		Elekli Nekropolü	Elekli Çiftliği	03.07.1998/598
46.		Kadıncı Yeri Yerleşimi	Kıncık Köyü	01.08.1999/876
47.		Başdeğirmen yerleşimi	Eskiyüreğil Köyü	01.08.1999/877
48.		Tekke tepesi Höyüğü	Kızılcaören beldesi	02.08.1999/979
49.		Antik Taş ocağı	Enne Köyü	10.12.1999/1017
50.		Tepe Höyük	Gümüş Köy	23.06.2000/1162
51.		Gümüş Höyük	Gümüş Köy	10.12.1999/1014
52.		Belkavak Nekropolü	Belkavak köyü	01.08.1999/878
53.		Ambar Höyük	Yaylababa Köyü	10.12.1999/1015
54.		Söğütözü Yerleşimi	Yaylababa köyü	10.12.1999/1016
55.		Yoncalı Tümülüsü	Yoncalı Çiftliği Köyü	18.05.2001/1445
56.		Maltepe Höyük	Erenler Beldesi	13.4.2001/1419
57.		Koçak Tümülüsü	Merkez Koçak Köyü	04.09.2002/2069
58.		Uluköy Höyük	Merkez Uluköy	15.08.2002/2017
59.		Elmalı I Tümülüsü	Merkez Elmalı Köyü	04.10.2002/2143
60.		Elmalı II tümülüsü	Elmalı-Sevdiğin karaağaç	04.10.2002/2143
61.		Eski Mezarlık alanı	Karacaören-Erenler m.	04.0.2002/2143
62.		İnbolluk Nek	Ağızören köyü	29.11.2002/2211
63.		Sökmen yerleşimi	Sökmen köyü	29.11.2002/2212
64.		Gümüşköy nekropolü	Gümüşköy/harmanyeri	13.12.2002/2221
65.		Üyücek höyük	Elmacık köyü	10.01.2003/2240
66.		Hamamlık Yerleşimi	Eskiyüreğil Köyü	04.09.2003/2515
67.		Başsaray Höyük	Kırgıllı Köyü	04.09.2003/2514
68.		Yassıtepe Tümülüsü I	Geven Köyü	19.12.2003/2616
69.		Gelinkaya Kalesi	Gelinkaya Köyü	19.12.2003/2617
70.		Höyüktepe Nekropol ve Höyüğü-Ağızören Köyü		01.08.1999/880
71.		Kıran Tümülüsü	Mustafalar köyü	24.10.2004/111
72.		Yassıtepe Tümülüsü II	Geven Köyü	24.10.2004/110
73.		Yassıtepe Tümülüsü III	Geven Köyü	24.10.2004/110
74.		Yassıtepe Tümülüsü IV	Geven Köyü	24.10.2004/110
75.		Civli Tümülüsü	Geven Köyü	24.10.2004/110
76.		Avdan Mağara Yerleşimi	Avdan(Soğukçeşme) Ky.	12.02.2005/262
77.		Yassıtepe Tümülüsü V	Geven köyü	24.08.2006/1372
78.		Hıdırlık Tepesi	Merkez	26.01.2007/1684
79.		Koçak	Koçak Köyü	28.08.2007/2133
1	Altıntaş	Akçaköy Nekropolü	Akçaköy	07.05.1999/822
2		Höyüközü Höyüğü	Çayırbaşı Köyü	03.07.1998-600
3		Gecek Höyük	Gecek Köyü	03.07.1998-601
4		Hebilen Höyük	Yayla Köyü	09.01.1998-444
5		İnan Höyüğü	Altıntaş Merkez	10.12.1999-1030
6		Bozbay Höyük	Altıntaş Bozbay Mh.	10.12.1999-1029
7		Güllü Dede Tümülüsü	Altıntaş Mer.Ören Mev.	10.12.1999-1031
8		Gökçeler Höyük	Gökçeler Köyü	10.12.1999-1022
9		Gökçeler I Tümülüsü	Gökçeler Köyü	10.12.1999.1022
10		Gökçeler II Tümülüsü	Gökçeler Köyü	10.12.1999.1022
11		Üç Höyük Höyüğü	Üç Höyük Köyü	10.12.1999-1028
12		Büyük Tümülüs	Üç Höyük Köyü	10.12.1999-1028

13		Orta Tümülüs	Üç Höyük Köyü	10.12.1999-1028
14		Küçük Tümülüs	Üç Höyük Köyü	10.12.1999-1028
15		Altıntaş Höyük	Altıntaş Köyü	10.12.1999-1027
16		Alibey Höyük	Alibey Köyü	10.12.1999-1019
17		Yalnızsaray Höyüğü	Yalnızsaray Köyü	10.12.1999-1024
18		Çaltepe Kalesi	Altıntaş Merkez	28.03.1997-266
19		Kurucaova Yerleşimi	Oysu Köyü	03.07.1998-599
20		Abya Höyük	Pınarcık Köyü	03.07.1998-602
21		Bogaz Höyük	Pınarcık Köyü	03.07.1998-602
22		Sarıyer Höyük	Pınarcık Köyü	03.07.1998-602
23		Aykırıkçı Yerleşimi	Aykırıkçı Köyü	14.01.2000-1054
24		Tavşantepe Tümülüsü	Osmaniye köyü	19.07.1992-2619
25		Beşkarış Höyük	Beşkarış Köyü	10.10.1996-142
26		Genişler nekropolü	Genişler köyü	18.05.2001-1447
27		Osmanağılı Antik T.Oc	Çakırsaz Köyü	26.06.2001-1535
28		Yalnızsaray mezarlığı	Yalnızsaray Köyü	28.09.2001/1618
29		Eren Höyük	Erenköy (Tatarmuhat)	07.12.2001/1687
30		Sevdiğin Höyük	Sevdiğin Köyü	08.03.2002/1797
31		Dedelik Nekropolü	Genişler köyü	15.08.2002/2016
32		Kılıçlanmış nekropolü	Yenikaraağaç köyü	04.10.2002/2144
33		Yenikaraağaç tümülüsü	Yenikaraağaç köyü	04.10.2002/2145
34		Asartepe Nekropolü	Saraycık Köyü	14.01.2005/202
35		Aşağıköy Nekropolü	Sevdiğin Köyü	11.06.2005/492
36		Aşağıköy Höyük	Sevdiğin Köyü	11.06.2005/492
1	Aslanapa	Akalan tümülüsü	Karadığın köyü	27.06.1997/369
2		Koru I tümülüsü	Karadığın köyü	27.06.1997/369
3		Koru 2 tümülüsü	Karadığın köyü	27.06.1997/369
4		Koru 3 tümülüsü	Karadığın köyü	27.06.1997/369
5		Gavurdama taş ocakları	Karadığın köyü	27.06.1997/369
6		Taş Ocakları ve Atölyeleri	Göynükören Köyü	09.01.1998/448
7		Ortaca Höyük	Ortaca Köyü	03.07.1998/595
8		Değirmen-tepe Tümülüsü	Aslıhanlılar Köyü	18.5.2001/1450
9		Höyüktepe Höyüğü	Kureyşler Köyü	26.12.1996/235
10		Aktepe Nekropolü	Kureyşler Köyü	26.12.1996/235
11		Kepez I Tümülüsü	Ortaca Köyü	08.09.2001/1617
12		Kepez II Tümülüsü	Ortaca Köyü	08.09.2001/1617
13		Çalköy höyük	Çalköy	19.09.2002/2115
14		Ören Nekropolü	Adaköy	15.08.2002/2025
15		Yaka Nekropolü	Aslıhanlar köyü	15.08.2002/2025
16		Aslanapa höyük	Cumhuriyet Mah.	19.09.2002/2114
17		Taşlık Tümülüsü	Örenköy	04.09.2003/2519
18		Çukurca höyük	Çukurca Köyü	02.04.2005/335
19		Mezarlık	Nuhören Köyü	12.02.2005/265
20		Akçeşme Sarnıcı	Örenköy	11.06.2005/488
21		Siyalar Höyük	Haydarlar Köyü	11.06.2005/490
22		Ören Höyük	Örenköy	11.06.2005/489

23		Sağırlar Höyük ve Osmanlı M	Terziler	11.06.2005/491
1	Çavdarhisar	Aizonai örenyeri	Çavdarhisar	
2		Karabulut Nekropolü	Çavdarhisar karabulut mk.	
3		Demirtepe Nekropolü	Hacıkebir beldesi	13.11.1993/3516
4		Yığınçağıl tümülüsü	İlcikören köyü	02.08.1999/906
5		Tekke yerleşim ve nekropolü	İlcikören köyü tekke mevki	01.08.1999/886
1	Domaniç	Kocahöyük	Çiftlik köyü	03.04.1990/1064
2		Hamam Kalıntısı	Karaköy Ören mevki	03.04.1990/1064
3		Anıtsal Roma Mezarı	Hisar Mah.	11.01.2002/1712
4		Yolarası Nekropolü	Yeşilköy	13.12.2002/2222
5		Dumandede Nekropolü	Tıraz köyü	13.12.2002/2217
6		Fındıcak Antik Kenti	Fındıcak Köyü	23.11.2006/1563
07		Erikli I. Derece Ark Sit	Erikli Akkaya Mah. Tandırlık Mevki	23.11.2006/1564
1	Dumlupınar	Nekropol Alanı	Arpalı Köyü	03.04.1990/1062
2		Cafergazi Tümülüsü	Dumlupınar Uşak Yolu üze	03.04.1990/1066
3		Kızılca tümülüsü	Kızılca köy mezarlığı içinde	24.01.2003/2272
4		Tepeköy yerleşimi	Kızılca köy Tepeköy mevki	24.01.2003/2272
5		Ulualan Höyüğü	Dumlupınar Merkez	15.01.2004/2643
6		Yörük Mezarlığı	Dumlupınar Merkez	15.01.2004/2643
7		Alliören Höyüğü	Alliören Köyü	15.01.2004/2642
8		Ağaçköy Tümülüsü	Ağaçköy	15.01.2004/2642
9		Sümbültepe Nekropolü	Selkisaray Köyü	11.06.2004/2820
1	Emet	Maltepe Tümülüsü	Günlüce-Çiftlik Dam.Mevk	08.01.1996/35
2		Eskimezarlık	Köprücek köyü Karaçay Mevkii	08.01.1996/35
3		Damlıtepe Tümülüsü	Günlüce Damlıtepe Mevki	10.12.1999/1033
4		Baraklar Höyük	Esatlar Köyü	10.12.1999/1032
5		Avara Mağaraları	Esatlar Köyü	10.12.1999/1032
6		Örencik Asarı	Örencik Beldesi	14.01.2000/1056
7		Yarış Höyük	Yarış Köyü	23.06.200/1163
8		Subak Höyük	Subak Köyü	23.06.2000/1164
9		Eğrigöz Kalesi	Eğrigöz B. -Hisar Mah.	21.06.2002/1978
10		Kocakır Höyük	Çerte beldesi	24.10.2004/115
11		Günlüce An. Yerleş	Günlüce Beldesi	29.04.2005/384
1	Gediz	Eski Gediz Ark Sit	Eski Gediz	2.07.1992/2581
2		Eski Gediz Ark Sit	Eski Gediz	2.07.1992/2581
3		Gökler Nekropolü	Gökler Beldesi	10.10.1996/146
4		Höyüktepe Tümülüsü	Yenikent Beldesi	9.01.1998/ 445
5		Karaardıç Höyüktepe	Ece Köyü	9.01.1998/ 446
6		Hasköy Yerl ve Nekro	Ece Köyü	9.01.1998/ 446
7		Doğan Koç Der.Yerleş.	Altıntaş Köyü	03.07.1998/603
8		Yardeğirmeni Nekrop.	Fırdan köyü	03.07.1998/604
9		Çamlıktepe Ark Doğal	Fırdan köyü	03.07.1998/604
10		Gümüşlü Nekropolü	Gümüşlü Köyü	10.12.1999/1034
11		Teytepesi Yerleşimi	Yağmurlar Köyü	01.08.199/ 883

12		Hoyratkaşı Höyük	Çeltikçi Köyü	02.11.2001/1662
13		Damtepe Tümü.	Eski Gediz	04.09.2003/2516
14		Damtepe Küçük Tümü.	Eski Gediz	04.09.2003/2516
15		Yardeğirmeni Nekropolü	Fırdan Köyü (2 pafta, 211 parsel)	03.11.2006/1532
16		Karamustafalar Höyük	Üzümlü Beldesi Karamustafalar Mah.	22.12.2006/1650

1	Hisarcık	Zincirli Köprü Yerleşimi	Yenişınar Köyü	08.01.1996/35
2		Hasanlar Yerleşimi	Hasanlar Bel.	20.06.2003/2434
1	Simav	Mozaikli Ev (1)	Karşıyaka Mh.	29.04.1991/1710
2		Hisar Höyük (1)	Naşa Beldesi	26.12.1996-237
3		Yel değirmeni	Kelemyenice Beldesi	03.07.1998-606
4		Yel değirmeni (2)	Kelemyenice Beldesi	03.07.1998-606
5		Ankyra Antik Kenti	Boğazköy	10.02.1998/1039
6		Bahtıllı Kalesi	Bahtıllı Köyü	10.11.2000-1294
7		Hisarbey Kalesi	Hisarbey Beldesi	18.05.2001-1451
8		Akçaçeşme Yerleş.	Taşköy	18.05.2001-1451
9		Çağılası Yerleşimi v	Taşköy	18.05.2001-1451
10		Balabanlar Nekropolü	Muradımlar Mh.	29.11.2002/2214
11		Üyücek Höyük	Hisarbey Kasımlar Mh.	20.06.2003/2432
12		Simav Kalesi	Karşıyaka Mh.	01.10.2004/46
13		Üyücek Höyük	Çitgöl Beldesi	24.10.2004-16
14		Kelemyenice Tümülsü	Kelemyenice Beldesi	12.02.2005/263
15		Tarhana TepTümülsü	Kelemyenice Beldesi	12.02.2005/264
16		Viranağzı Yerleşimi	Ahmetli Köyü	02.04.2005/336
1	Tavşanlı	Köytepesi Höyük	Başköy	03.04.1990/1064
2		Tavşanlı Höyük	Merkez	03.04.1990/1064
3		Tepecik Höyük	Tepecik Beldesi	03.04.1990/1064
4		Kuruçay Höyük	Kayı Köy	03.04.1990/1064
5		Gazelyakup Höy.ve N.	Gazelyakup Köyü	08.10.1989/792
6		Cambazın Tepe Tümü.	Köprücek Köyü	08.01.1996/36
7		Moymul Höyük	Moymul Köyü	10.12.1999/1037
8		Koparan Tümülsü	Karacakaş Köyü	10.12.1999/1039
9		Baykuşluk Nekropolü	Karacakaş Köyü	10.12.1999/1038
10		Batak Çayır Tümülsü	Kayı Köy	14.01.2000/1055
11		Örenköy Höyük	Ören Köy	
12		Beyköy Höyük	Beyköy	01.08.1999/882
13		Göbel-Umarcık Yerle.	Göbel köyü	01.08.1999/884
14		Çamaşılık yerleşim yer	Yağmurlu Köyü	13.04.2001-1424
15		Frig Kaya Anıtı	Köprücek köyü	15.08.2002/2011
16		Cümeyleli yerleş. ve nek.	Köreken köyü	10.01.2003/2244

17		Köy önu yerleşimi	Karaşehir köyü	10.01.2003/2245
18		İkiçeşmeler Yerleşimi	Devekayası	20.06.2003/2414
19		Yel değirmeni Tümü.	Kayı Köy	19.12.2003/2614
20		Mozaikli alan	Tepecik Beldesi	18.07.2006/1335
21		İğneağzı Mevkii III. Dr. Ark Sit	Eşen Köyü	17.01.2008/2438

Kaynak: Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü

Tablo 75. Kütahya İlçeleri Doğal Sit Alanları

S.N	Yeri	ADI	ADRESİ	TESCİL K . ve T.
1	Merkez	Park		17.07.1987/3552
2		Yeşil alan	Taşköprü meydanı	17.07.1987/3552
3		Ahmet Yakupoğlu Par	Maltepe Mah.	17.07.1987/3552
4		Yeşil Alan	Taşköprü meydanı	17.7.1987/3552
5		Belediye parkı		17.7.1987/3552
				29.06.2001/1524
6		Yeşil alan		17.07.1987/3552
7		Yeşil alan		17.07.1987/3552
8		Azot sitesi	Maltepe Mah.	06.05.1999/811
1	Altıntaş	Fosil Yatakları	Karaağaç Köyü	
1	Gediz	1.Derece Doğal Sit	Eski Gediz	2.07.1992/2581
2		1.Derece Doğal Sit	Eski Gediz	2.07.1992/2581
3		1.Derece Doğal Sit	Eski Gediz	2.07.1992/2581
1	Simav	Kocain mağarası	Örencik köyü	03.07.1998/605
2		İnçal mağarası	Örencik köyü	03.07.1998/605
3		Çınarlık sit alanı	Gökçeler köyü	07.05.1999/825
1	Tavşanlı	Naldöken mağarası	Elmağacı köyü	01.08.1999/885
2		Ada Mesiresi	Mrk.Yeni Mahalle	13.06.2001-14870
3		Mesire Yeri	Çukurköy	30.06.1993/3256

Kaynak Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğü

Tablo 76. 2009 Yılında Yapılan Tesciller

S.N	E.N	ADI	YERİ
1.		Balabiniye(Nallı Medrese)	Merkez Maruf Mah.
2.		konut	İstiklal Mah.
3.		konut	Meydan Mah.
4.		konut	Saray Mah.
5.		konut	Maruf Mah.
6.		konut	Börekçiler Mah.
7.		konut	Börekçiler Mah.
8.		Çatlatan Hanı	Börekçiler Mah.
9.		Oducooğlu Mescidi	Karşıyaka Mh.
10.		Başkomutan Mey. Muh. Karargah Evi Sivil Mimarlık	Dumlupınar Zafer Mahallesi
11		Çınar Ağacı Anıt Ağaç	SİMAV Öreyler BELDESİİ
12		Çeşme Kültürel	Altıntaş Erenköy
13		Konut	Paşam Sultan Mah.

14		Ardıç(Anıt Ağaç)	Merkez Yenice Köyü
15		Tavşanlı Şahinköy Camii	Tavşanlı Şahinköy Camii
16		Konut	Kütahya Merkez Alipaşa Mh.
17		Konut	Simav Merkez Hisarardı Mh.

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

2011 yılında 185 adet yapının (Cami, Tümüls, Bina,Çeşme, Mezar vb.) tescili yapılmıştır

F.4.1.4. 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu Kapsamında Olan Su Ürünleri İstihsal ve Üreme Sahaları

Tarım Bakanlığı tarafından yayımlanan 2000-2002 Su ürünleri avcılığını düzenleyen 34/1 ve 34/2 numaralı sirküler gereği İlimiz sınırları içerisinde bulunan, baraj rezervuar alanları ile akarsularında yaşayan balıkların avlanmalarında dönemsel yasaklamalar getirilmiştir.

İlimizde bulunan tüm göletlerde amatör balık avcılığı Tarım İl Müdürlüğünden Amatör Balıkçılık Belgesi alınması kaydı ile zaman yasakları dışında serbest bırakılmaktadır. Amatör veya ticari kaçak balık avcılığının kontrol altında tutulması için Tarım İl Müdürlüğü kontrolörleri tarafından periyodik kontroller yapılmakla beraber kolluk kuvvetlerinin yapacağı kontrollerin daha caydırıcı olduğu görülmektedir.

İlimiz sınırları içerisinde iç sularda jandarma kontrollerinin daha düzenli ve sık yapılması kontrol faaliyetlerinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlayacaktır.

F.4.1.5. 4/9/1988 tarihli ve 19919 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği’nin 17 nci ve 1/7/1999 tarihli ve 23742 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Yönetmelikle Değişik 18.,19. ve 20. Maddelerinde Tanımlanan Alanlar

Porsuk Çayı İçme Kullanma Suyu Havzası özel hüküm belirleme çalışmalarının başlatılması için Valilik tarafından çalışmalar sürdürülmektedir. Gediz Havzasısındaki kirliliği önlenmesi için Gediz Havzası İleri Çevre Koruma Hizmet Birliği çalışmalar başlatmıştır. Bu konu ile ilgili 17. maddedeki mutlak koruma alanı bölümüne giren göllerin isimleri ve envanter çalışmaları verilmiştir.

Tablo 77. Mutlak Koruma Alanında Olan Göller

Göl/Rezervuar/Gölet Adı	Kütahya/Tavşanlı Kayaboğazı Barajı	Göl/Rezervuar/Gölet Adı	Kütahya - Merkez Enne Barajı
Bulunduğu Havza	Susurluk	Bulunduğu Havza	Sakarya
Alt Havza		Alt Havza	
Yüzölçümü (km ²)	4,2	Yüzölçümü (km ²)	1
Rakım (m)	934	Rakım (m)	998
Koruma Statüsü	Mutlak koruma	Koruma Statüsü	Mutlak Koruma
Kullanım Amacı	Sulama, taşkın koruma, içme ve sanayi suyu temini	Kullanım Amacı	Taşkından koruma, sulama ve sanayi suyu temini
Su Kalite Sınıfı (SKKY Tablo 1’e göre)	C 2 – S 1	Su Kalite Sınıfı (SKKY Tablo 1’e göre)	C 1 – S 1
Maksimum Derinlik (m)		Maksimum Derinlik (m)	24
Ortalama Derinlik (m)		Ortalama Derinlik (m)	17

Ortalama Su Sıcaklığı (°C)	17	Ortalama Su Sıcaklığı (°C)	15
Hacim (hm ³)	4,55	Hacim (hm ³)	4,55
Göle Etki Eden Kirlilik Kaynakları (Evsel, Endüstriyel, Tarımsal)	Evsel, tarımsal	Göle Etki Eden Kirlilik Kaynakları (Evsel, Endüstriyel, Tarım)	Evsel, tarımsal
Jeolojisi		Jeolojisi	
Göl Florası		Göl Florası	
Göl Faunası	Balık - İstakoz	Göl Faunası	Balık
Göl Tipi (Oligotrofik, Mezotrofik, Ötrofik)		Göl Tipi (Oligotrofik, Mezotrofik, Ötrofik)	
Göle Gelen Akarsular ve Yıllık Ortalama Debileri (m ³ /s)	Kocasu 4,284	Göle Gelen Akarsular ve Yıllık Ortalama Debileri (m ³ /s)	Felent çayı 0,2
Konum	Koordinatları	Konum	Koordinatları
	Mansaptan uzaklığı *(km)		Mansaptan uzaklığı *(km)
			371150 N 488500 E

Kaynak : DSİ III. Bölge Müdürlüğü

F.4.1.6. 2/11/1986 Tarihli ve 19269 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği’nin 49. Maddesinde Tanımlanan “Hassas Kirlenme Bölgeleri”

İlimiz sınırları içerisinde Hassas Kirlenme Bölgesi tespiti yapılmamıştır.

F.4.1.7. 2872 Sayılı Çevre Kanunu’nun 9. Maddesi Uyarınca Bakanlar Kurulu Tarafından “Özel Çevre Koruma Bölgeleri” Olarak Tespit ve İlan Edilen Alanlar

İlimiz sınırları içerisinde Özel Çevre Koruma Bölgesi bulunmamaktadır

F.4.1.8. 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu’na Göre Koruma Altına Alınan Alanlar

İlimizde 2960 sayılı Kanununa göre koruma alanı yoktur.

F.4.1.9. 6831 Sayılı Orman Kanunu Gereğince Orman Alanı Sayılan Yerler

F.1.1.2 Bölümünde incelenmiştir.

F.4.1.10. 3621 Sayılı Kıyı Kanunu Gereğince Yapı Yasağı Getirilen Alanlar

İlimizde 3621 sayılı kanununa göre yapı yasağı getirilen alanların envanter çalışması ile ilgili elimizde herhangi bir bilgi mevcut değildir.

F.4.1.11. 3573 Sayılı Zeytinciliğin İslahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanunda Belirtilen Alanlar

İlimizde 3573 sayılı kanununa göre belirtilen alanlar yoktur.

F.4.1.12. 4342 Sayılı Mera Kanununda Belirtilen Alanlar

F.1.2 Bölümünde incelenmiştir.

F.4.1.13. 30.01.2002 Tarih ve 24656 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanarak Yürürlüğe Giren “Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği”nde Belirtilen Alanlar

İlimizde “Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği”nde belirtilen alanlar yoktur.

F.4.2. Ülkemizin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler Uyarınca Korunması Gerekli Alanlar

İlimizde uluslar arası sözleşmeler uyarınca korunması gerekli alanlar yoktur.

F.4.2.1. 20/2/1984 Tarih ve 18318 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanarak Yürürlüğe Giren “Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi” (BERN Sözleşmesi) Uyarınca Koruma Altına Alınmış Alanlardan “Önemli Deniz Kaplumbağası Üreme Alanları”nda Belirtilen I. ve II. Koruma Bölgeleri, “Akdeniz Foku Yaşama ve Üreme Alanları”

İlimizde yukarıda belirtilen alanlar yoktur.

F.4.2.2. 12/6/1981 Tarih ve 17368 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanarak Yürürlüğe Giren “Akdeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi” (Barcelona Sözleşmesi) Uyarınca Korumaya Alınan Alanlar

İlimizde yukarıda belirtilen alanlar yoktur.

F.4.2.2.1. 23/10/1988 Tarihli ve 19968 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan “Akdeniz’de Özel Koruma Alanlarının Korunmasına Ait Protokol” Gereği Ülkemizde “Özel Koruma Alanı” Olarak Belirlenmiş Alanlar

İlimizde yukarıda belirtilen alanlar yoktur.

F.4.2.2.2. 13/9/1985 Tarihli Cenova Bildirgesi Gereği Seçilmiş Birleşmiş Milletler Çevre Programı Tarafından Yayımlanmış Olan “Akdeniz’de Ortak Öneme Sahip 100 Kıyısız Tarihi Sit” Listesinde Yer Alan Alanlar

İlimizde yukarıda belirtilen alanlar yoktur.

F.4.2.2.3. Cenova Deklerasyonu’nun 17. Maddesinde Yer Alan “Akdeniz’e Has Nesli Tehlikede Olan Deniz Türlerinin” Yaşama ve Beslenme Ortamı Olan Kıyısız Alanlar

İlimizde yukarıda belirtilen alanlar yoktur.

F.4.2.3. 14/2/1983 Tarih ve 17959 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanarak Yürürlüğe Giren “Dünya Kültür ve Tabiat Mirasının Korunması Sözleşmesi” nin 1. ve 2. Maddeleri Gereğince Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Koruma Altına Alınan “Kültürel Miras” ve “Doğal Miras” Statüsü Verilen Kültürel, Tarihi ve Doğal Alanlar

Dünya Kültür ve Tabiat Mirasının Korunması Sözleşmesinde Yer alan “Kültürel Miras”ve “Doğal Miras” Statüsü Verilen, Tarihi ve Doğal Alanlar

Tablo 78. Kütahya Merkez İlçede Bulunan Anıtsal Yapılar

Anıtın Adı	Sk/ Mevkii	Anıtın Adı	Sok/Mevkii
Taşköprü	Soğukçeşme Cad.	Evliya Efendi Türbesi	Ulu Cami Cad.
Soğukçeşme Camii	Soğuk Çeşme Cad.	Yardım Sevenler Der.	Ulu Cami Cad.
Mezarlık	Sultanbağı Mh.	İshak Fakih Camisi	Hisarlı Ahmet Cad.
Kırklar Camisi	Kırklar Cad.	Ali İzzeddin Türbesi	Hisarlı Ahmet Cad.
Çatalçeşmeli Ahi Arslan Camii		Kadidler Camisi ve Çeşme	L.H.Paşa Cad.
Çukurçeşme Mescidi		Şen Kemer Hamamı	L.H.Paşa Cad.
Çukurçeşme		Sadettin Camisi	Germiyan Cad.
Durmuş Çelebi Camisi ve Haz.	Gediz Cad.	Hal-Gedik Ahmet Paşa Bed.	Çemberciler Cad.
Ahi Aslan Camisi	Gediz Cad.	Küçük Bedesden	Kavafklar Çarşısı
Baldöken	Sultanbağı Mh.	Takvacılar Camii	Kavafklar Çarşısı
Kütahya Kalesi		Pirinçhan	Pekmez Pazarı
Kalai Bala Camisi	Kütahya Kalesi	Taş bina	Çemberciler Cad.
Kadı Şeyh Mescidi	Kadı Şeyh Sk.	Sebil	Balıklı Cad
Koşut Evi	Börekçiler Mh.	Molla Bey Camisi	Balıklı Cad
Dükkanlık Mescidi	Börekçiler Mh.	Mollabey Muvakkithanesi	Balıklı Cad
Şengül Camisi ve Haz.	Şengül Sk.	Şeyh Salih Efendi tekkesi	Balıklı Cad
Şengül Hamamı	Şengül Sk.	Ş. Mehmet Efendi Türbe	Balıklı Cad
Kurşunlu Camii ve Mescidi	Börekçiler Mahallesi Kurşunlu Sk.	Analıcı Mescidi	Kapan Sk.
Paşam Sultan Türbesi	Kurşunlu Sk.	Vahit Paşa Kütüphanesi	Gediz Cad.
Bola Efendi Türbesi		Saka Hane	Ulu Cami Cad.
Ulu Cami	Ulu Cami Cad.	Vacidiye Medresesi	Ulu Cami Cad.
Abdülvecidbin Mehmet Türbesi	Ulu Cami Cad.	Duvar kalıntısı	Poyraz Sk.
Hamam Kalıntısı	Gediz Cad.	Eski Kütüphane	Gediz Cad.
Mevlevihane Dergahı	Kapan Dere Sk.	Hazer Dınarı Mescidi	Kapan Deresi Sk.
Eydemir Hamamı	Eydemir Sk.	Menzilhane kapısı	Menzilhane Sk.
Balıklı Tekkesi	Kapan Deresi	Balıklı Hamamı ve Camii	Balıklı Cad.
Darul Kura	Kara Sk.	Rüstem Paşa Medrese Kalıntısı	Balıklı Cad.
Karagöz Camisi	Karagöz Paşa Sk.	Ziraat Bankası	Cumhuriyet Cad.
Kurtuluş İlkokulu	Kurtuluş Cad.	Hıdırlık Altı Mezarlığı	Hıdırlık
Hıdırlık Mescidi	Hıdırlık	Behdi Çayı Taş Köprü	İki kuyulu Sk.
Deve Yatağı Camisi	Beşikkaya Sk.	Özbek Camisi	Mecidiye Mah.
Yakup Çelebi Mescidi	Mecitönü Sk	Küpecik Camisi	Beht Sk.
Yakup Çelebi Türbesi	Mecitönü Sk	Hatuniye Camisi	Mecidiye Sk.
Yeşil Cami	Hükümet Cad.	Küçük Hamam	Cumhuriyet Cad.
Servi Camisi	Servi Sk.	Kürt Ali Paşa Cami	Cumhuriyet cad.
Saray Hamamı	Hükümet Cad.	Kütahya Lisesi	Fuat Paşa Cad.
Saray Camisi	Mahvel Sk.	Eski Hükümet Binası	Fuat Paşa Cad.
Ahır Ardi Camisi	Spor Sk.	Baldöken	Eski Mezarlık
Tayyare Şehitliği	Maltepe	Zeryan Camisi	Şehitlik Cad.
Gümüşşişik Tekkesi	2 Nolu Gümüşşişik	Merkez Komutanlığı	Fuat Paşa Cad.
Atatürk Anıtı	Hükümet Binası Önü	Site Camisi	Azot Sitesi
Şevelli Camisi	Tavşanlı Cad.	Musalla Mezarlığı 1.2	Meydan Mah.
Gaybi Sultan Türbesi	Meydan Mah.	Aslanbey Camisi	Kapanderesi Sk.
Cemalettin Sultan Tekkesi ve Türbesi	Kemer Sk.	Karadonlu Canbaba Tekkesi ve Türbesi	Karadonlu Sk.
Dablak Mescidi	Dablak Sk.	Karadonlu Mescidi	Karadonlu Sk.
Cemalettin Mescidi	Kemer Sk.	Alaaddin Camisi	Kobak Caddesi
Alemdar Sultan Tür.	L.H.Paşa Cad.	Lala Hüseyin Paşa Camii	L.H.Paşa Cad.
Şadırvan Kalıntısı	L.H.Paşa Cad.	2 Ad.Şadırvan	L.H.Paşa Cad.
Nallı Med.Haziresi	L.H.Paşa Cad.	Paşa Hamamı	L.H.Paşa Cad.
Ballıpınar Çeş.	L.H.Paşa Cad.	Cedid Mescidi	Domaç Sk.
Çeşme Ve Çamaşırılık	Domaç Sk.	Çeşme ve Çamaşırılık	H.Ahmet Cad
Ulupınar Mescidi	H.Ahmet Cad	Kilise	H.Ahmet Cad
Aşağı Kale	H.Ahmet Cad	Öksüzdoğan Camisi	Servi Sk.
Gavur Hamamı	Hamam Cad.	Zafer Camisi	Zafer Sk.
Ahi Evran Mezarlığı	Kütahya Kalesi Kuz.	Ahi Evran Camisi	Ahi Evran Sk.

Ahi Evran Türbesi	Yaylı Sk.	Karapınar Camisi	Karapınar Mah.
Çeşme Ve Çamaşırılık	Hatuniye Sk.	Sarıç	Kale İçi
Ballı Tekkesi Hazire	Balıklı Cad.	Anasultan	Afyon yolu Üzeri
Havva Nine Türbesi	Karaağaç Köyü	2 Ad.Türbe	Karaağaç Köyü
Pir Ahmet Beşiri Türbesi	Sabuncupınar Köyü	Özer Hamamı	Kemer Hamamı Yanı
Cami Ve Hamam	Yoncalı	Eski Askerlik Şubesi	Sabuncupınar Köyü
Çukurhan	Merkez	Gümüşeşik Tekkesi	Merkez
Teşvikiye Anıtsal Mezar	Teşvikiye Köyü	18 Çeşme	Muhtelif Yerlerde

Kaynak:Kütahya Kültür ve Turizm Müdürlüğü

F.4.2.4. 17/05/1994 Tarih ve 21937 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanarak Yürürlüğe Giren “Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi” (RAMSAR Sözleşmesi) Uyarınca Koruma Altına Alınmış Alanlar

İlimizde yukarıda belirtilen alanlar yoktur

F.4.3. Korunması Gereken Alanlar

F.4.3.1. Onaylı Çevre Düzeni Planlarında, Mevcut Özellikleri Korunacak Alan Olarak Tesbit Edilen ve Yapılaşma Yasağı Getirilen Alanlar (Tabii Karakteri Korunacak Alan, Biogenetik Rezerv Alanları, Jeotermal Alanlar vb.)

Tabii karakteri korunacak , biogenetik rezerv alanları ile ilgili bilgi mevcut değildir. Jeotermal sahalar hakkında B.1.8 Bölümünde arıntılı bilgi verilmiştir.

F.4.3.2. Tarım Alanları: Tarımsal Kalkınma Alanları, Sulanan, Sulanması Mümkün ve Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları I, II, III ve IV Olan Alanlar, Yağışa Bağlı Tarımda Kullanılan I. ve II. Sınıf ile, Özel Mahsul Plantasyon Alanlarının Tamamı

H.1. bölümünde bilgi verilmiştir.

F.4.3.3. Sulak Alanlar: Doğal veya Yapay, Devamlı veya Geçici, Suların Durgun veya Akıntılı, Tatlı, Acı veya Tuzlu, Denizlerin Gel-Git Hareketinin Çekilme Devresinde 6 Metreyi Geçmeyen Derinlikleri Kapsayan, Başta Su Kuşları Olmak Üzere Canlıların Yaşama Ortamı Olarak Önem Taşıyan Bütün Sular, Bataklık Sazlık ve Turbiyeler ile Bu Alanların Kıyı Kenar Çizgisinden İtibaren Kara Tarafına Doğru Ekolojik Açından Sulak Alan Kalan Yerler

B 2.3. bölümünde bilgi verilmiştir.

F.4.3.4. Göller, Akarsular, Yeraltı Suyu İşletme Sahaları

D. Su bölümünde bilgi verilmiştir.

F.4.3.5. Bilimsel Araştırmalar İçin Önem Arzeden ve/veya Nesli Tehlikeye Düşmüş veya Düşebilir Türler ve Ülkemiz İçin Endemik Olan Türlerin Yaşama Ortamı Olan Alanlar, Biyosfer Rezervi, Biyotoplar, Biyogenetik Rezerv Alanları, Benzersiz Özelliklerdeki Jeolojik ve Jeomorfolojik Oluşumların Bulunduğu Alanlar

Biyosfer rezerv alanları ile ilgili bilgi mevcut değildir.

Bilimsel Araştırmalar İçin Önem Arzeden veya Nesli Tehlikeye Düşmüş Türler ile, Endemik Olan Türlerin Yaşama Ortamı Olan Alanlar.

İl ormanlarında karaçam, kızılçam, sarıçam, kayın, ardıç, meşe, kavak, kızılağaç, kestane ağaç türleri bulunmaktadır.

Endemik orman ağacı olarak, Tavşanlı İlçesi Vakıf Köy civarında ehrami karaçam (Pinus nigra ssp.var.pyramidata) ve Domaniç İlçesi civarı ile Tavşanlı Kozluca Köyü çevresinde bulunan top çam , ebe çamı adlarıyla nitelenen (pinus nigra,ssp, pallasiana var. şeneriana) geniş sahalara yayılmış halde bulunmaktadır.

Ehrami karaçam ve ebe çamı dünya üzerinde sadece bu yöremizde tabii olarak yetişmekte olup ilmi araştırmalar ve turizm açısından paha biçilemez doğal kaynaklardır.

Tavşanlı ilçesindeki Prof.Dr. Abdülgaffur ACATAY tabiatı koruma alanı eşsiz doğal kaynaklarımızdan olup, bilimsel araştırmalar, neslin muhafazası ve turizm açısından çok önemli bir yeri olduğu için tabiatı koruma alanı olarak tefrik edilmiş ve korumaya alınmıştır.

İlimiz ormanları endemik bitkiler yönünden çok zengindir bunların içinde en değerlisi halk arasında cimtiyen, güşad otu, sivri kökü, defneyezid gibi adlarla bilinen censiye (Gentian lutea l.) bitkisidir. Değerli bir ilaç ham maddesi olan bitkinin kökleri iştah şurupları ve kan yapıcı şuruplarda kullanılmaktadır. Değerli olması, aşırı ve usulsüz faydalanma sonucu nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan bu bitkinin bulunduğu Radar Mevkii ve Domaniç Üçtepeliler Mevkindeki sahalara korumaya alınmıştır.

İlimiz Altıntaş İlçesi, Altıntaş Yaban Hayatını Koruma Sahası içerisinde, Türkiye’de ve dünya da sayısı gün geçtikçe azalan Toy Kuşu (Otis tarda) yaşamaktadır. Alan 1993 yılında Yaban Hayatı Koruma Sahası ilan edilmiştir.

Türkmen dağı Koruma sahası içerisinde, nadir türlerden olan Kara Akbaba yaşamaktadır,

Bitki türü olarak, Tavşanlı ilçesi Vakıf Çamlığında, ender bir tür olan ehrami karaçam yetişmektedir.

F.4.3.6. Mesire Yerleri; 6831 Sayılı Orman Kanununa Tabi Alanlarda Halkın Rekrasyonel Kullanımını Düzenleyip, Kullanımının Doğal Yapının Tahribine Neden Olmadan Yönlendirilmesini Sağlamak Üzere Ayrılan Alanlar

Orman İçi Dinlenme Yerleri

Kuruçay Göleti Orman İçi Dinlenme Yeri

1. Alanın Resmi Adı

Kuruçay Göleti Orman İçi Dinlenme Yeri

2. Coğrafi Konumu

3. Alanı

25 ha

4. Alanın Açıklamalı Tanımı

Saha Tavşanlı ilçesinin DSİ tarafından sulama amacı ile inşa edilen Kuruçay Göleti kenarında olup, Tavşanlı'ya 7 km mesafededir. İlçe merkezine yakınlığı ile yoğun bir talep görmektedir. 700 m beton, 1.300 m ahşap direk dikenli tel ile ihataya alınmıştır. 1993 yılında Tavşanlı Orman İşletmesi tarafından giriş kontrol binası ve 2 adet tuvalet yapılmıştır. Sahada 1 adet çocuk oyun alanı mevcuttur. Gölette sazan, yayın balıkları mevcut olup, balık avcılığına açılması konusu incelenecektir.

5. Yasal Konumu

Sahada hakim ağaç tür meşedir. Boyları 8-10 m civarındadır. Ağaç dağılımı ve yoğunluğu normaldir.

6. Toprak Envanteri İle İlgili Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler

Toprak türü: kumlu kil toprak

7. İnsan Nüfusu

Tablo 79. Kuruçay Göleti Etrafındaki Nüfus

Yerleşim Yeri	Nüfusu	Sahasına Mesafe (km)	Yol Kalitesi
Tavşanlı	30.500	7	Asfalt
Tunçbilek	10.000	12	Asfalt
Köprücek	1.000	10	Asfalt
Derbent	1.117	8	Bozuk Asfalt
Yeni Köy	1.120	5	Bozuk Asfalt
Şapar Köyü	519	6	Bozuk Asfalt
Göbel	2.500	2	Şose
Tepecik Köyü	1.000	1	Şose
Kuruçay Köyü	500	0,8	Şose

Kaynak:Kütahya Kültür ve Turizm Müdürlüğü

8. Ulaşım ve Altyapısı

Her mevsim ulaşımına uygundur. Tavşanlı ilçe merkezinden 7 km (4 km asfalt ve 3 km stabilize) saha içi 2 km stabilize yol mesafededir. Saha içinde elektrik mevcut değildir.

9. Fiziksel özellikleri

9.1. Kara özellikleri

9.1.1. Jeoloji

9.1.2. Topografya

Saha engebeli ortalama rakım 950 m'dir.

9.1.3. Hidroloji

İçme suyu saha içinde mevcut doğal kaynakların ıslahı ile temin edilecektir. Şu anda 1 adet su deposu inşaatı devam etmektedir, kullanma suyu göletten karşılanmaktadır.

9.1.4. İklim Özellikleri

Kışı soğuk ve yağışlı yazı kurak ve sıcaktır.

Gölcük Orman İçi Dinlenme Yeri

1. Alanın Resmi Adı

Gölcük Orman İçi Dinlenme Yeri.

2. Coğrafi Konumu

39° 19' 40" kuzey enlemi, 29° 5' 10" doğu boylamında yer almaktadır.

3. Alanı

12 ha.

4. Alanın Açıklamalı Tanımı

Saha Gölcük Yaylası Mevkiinde, yaşlı karaçam meşçeresi içinde ve gölet kenarında bulunmaktadır. Gölet; Orman İşletmesince 1985 yılında Köy Hizmetleri projesi örnek alınarak toprak dolgu tipinde tesis edilmiştir. Gölete aynalı sazan atılarak balıklandırma yapılmıştır. Saha 7 km kazıklı dikenli tel ile ihataya alınmıştır. Giriş kulubesi standartlara uygun etrafı kafes tel ile çevrili bir adet basketbol sahası, bir adet tenis kortu ve açık voleybol sahası, kır gazinosu, büfe 4 adet tuvalet 4 adet çocuk oyun alanı, 2 adet yağmur barınağı mevcuttur. Saha 55-65 yaşında ortalama 20 m boyunda karaçam ormanıdır.

5. Yasal Konumu

1978 yılında tabiatı koruma alanı olarak ilan edilmiştir.

6. Toprak Envanteri İle İlgili Toprak Tasarruf Biçimine İlişkin Bilgiler

Toprak türü: kumlu balçık

7-İnsan Nüfusu

En yakın yerleştiği yer olan Simav İlçesi 16.500 nüfusludur.

8. Ulaşım ve altyapısı

Ana karayolundan itibaren sahaya ulaşan yolun uzunluğu 10 km, saha içi yol ise stabilize ve 3 km'dir. Saha içi elektrik şebeke hattının uzunluğu 3 km (havai hat), 60 adet aydınlatma direği vardır. Alt yapısı tamamlanmıştır.

9. Fiziksel özellikleri

9.1. Kara özellikleri

9.1.1. Jeoloji

9.1.2. Topografya

Saha engesizdir, ortasında Gölcük Göleti vardır.

9.1.3. Hidroloji

Yeterince su mevcuttur.

9.1.4. İklim özellikleri

Kışlar soğuk, yazlar kurak ve sıcaktır.

Hassas Yörelere Kapsamına Giren Diğer Alanlar

Orman Kanununa tabi alanlardan halkın rekreasyonel kullanımı için 2004 yılında, Afyon Yolu civarı Sosyal Konutlar Mevkiinde 1.500 ha orman alanı Kent Ormanı olarak ayrılmış ve gerekli tesisler yapılarak halkın hizmetine sunulmuştur. Ilıca Kaplıcaları kenarındaki ormanlık alan günübirlik dinlenme ve mesire yeri olarak tefrik edilmiş raporu onaylanmak üzere Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir

Kaynaklar

Kütahya Kültür ve Turizm Müdürlüğü

DSİ III. Bölge Müdürlüğü

İlÇevre ve Orman Müdürlüğü (DKMP Şube Müdürlüğü)

Kütahya Orman Bölge Müdürlüğü

Kütahya Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü

G. TURİZM

G.1. Yörenin Turistik Değerleri

Kütahya'nın turistik değerlerini üç ana grupta inceleyebiliriz. Bunlar doğal, kültürel ve tarihi değerlerdir.

G.1.1. Yörenin Doğal Değerleri

G.1.1.1. Konum

Ege Bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde yer alan Kütahya doğal güzellikler açısından oldukça zengindir. Bu güzellikler güçlü bir çevre bilinci ile özellikle iç turizmin hizmetine sunulmuştur.

Kütahya'nın turistik varlıkları; doğal değerler, tarihi değerler ve Kütahya Çinileri olmak üzere üç bölüme ayrılabilir. Kent ve yöresi Hititlerden bu yana pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış, bu uygarlıkların eserleriyle bezelidir. Frig Vadisinde kaya kiliseleri, kaya mezarları, peri bacaları ve kaya anıtları, Roma Antik Kenti Aizanoi'da, Zeus Tapınağı, dünyanın ilk borsası, Mozaikli Hamamı ve Roma mimarisinde bir örneğine daha rastlanmayan stadyum–tiyatro kombinasyonunu, Germiyan ve Osmanlı eserleri Osmanlı İmparatorluğunun kurulduğu Domaniç yaylaları, Başkomutan Meydan Muharebesinin kazanıldığı Dumlupınar'daki zafer alanları, Germiyan Sokak'taki tarihi Türk evleridir.

Taşınmaz, kültürel varlıklarımızın yarısı sivil mimariye ait örneklerdir. Kütahya ve Tavşanlı İlçemizde Koruma Amaçlı İmar Planı uygulanmaktadır.

Kütahya kent kültür kimliğinin korunması, anıtsal mimariye ait örneklerin restorasyonu ve tarihi çevre koruma ve düzenleme çalışmaları yapılmaktadır. Bunun en iyi örneği Germiyan Sokağı'dır.

İlimizde Turizm Merkezi İlan Edilen Yerlerin Resmi Gazete Tarih ve Sayıları

- Kütahya Gediz Ilıcası, 19.04.1987 tarih, 87/11608 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir.
- Kütahya Muratdağı Kaplıcası, 19.04.1987 tarih, 87/11608 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir.
- Kütahya Ilıca Harlek Kaplıcası, 19.04.1989 tarih 89/13900 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir.
-
- Kütahya Simav Eynal Kaplıcası, 19.04.1989 tarih 89/13900 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir.
- Kütahya Emet Kaplıcaları, 17.10.1993 tarih 93/4833 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir.

- Kütahya Tavşanlı – Göbel Kaplıcaları ; 16.12.2006 tarih 2006/11354 sayılı.

Bakanlar Kurulu Kararı ile Termal Turizm Merkezi ilan edilmiştir.

Kütahya Hisarcık-Esire Kaplıcaları; 16.12.2006 tarih 2006/11354 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Termal Turizm Merkezi ilan edilmiştir

G.1.1.2.Fiziki özellikleri

Çamlıca

Kütahya'nın batısında, şehir merkezine 5 km uzaklıktaki Çamlıca Orman İçi Dinlenme Yeri olarak düzenlenmiştir. Orman İşletmesince yapılan altyapısı, piknik yerleri ve hizmet birimleri özelleştirilmiştir. Çamlıca çam ağaçları, soğuk suları temiz havası ve insanı rahatlatan manzarası ile geniş bir mesire yeridir.

Enne Barajı

Kütahya'nın batısında şehir merkezine 18 km. uzaklıktadır. Seyitömer Termik Santralının su ihtiyacını karşılamak için yapılan baraj zamanla olta balıkçılığının da yapıldığı güzel bir mesire yeri haline gelmiştir. Çevre düzenlemesi Kütahya Milli Parklar Başmühendisliği tarafından yapılmıştır.

Porsuk Barajı

Kütahya'nın kuzeydoğusunda şehir merkezine 20 km. uzaklıktadır.Porsuk Çayının taşkınlarından çevreyi korumak amacıyla yapılmış olan baraj son yıllarda balıkçılığın da önemli bir piknik yeri haline gelmiştir.

Kuruçay Göleti

Tavşanlı'nın güneyinde, ilçeye 7 km uzaklıktadır. Sulama amaçlı yapılmış olan gölet, asıl işlevinin yanısıra temiz çevresi ile önemli bir piknik yeridir.

Murat Dağı

Kütahya'nın güneyindeki Muratdağı Gediz'e 30 km uzaklıktadır. 2.312 m yükseklikteki Murat Dağı Kütahya'nın olduğu gibi İç Ege'nin de en yüksek dağıdır. Kestane, meşe ve çam ormanlarından oluşan zengin bir bitki kuşağına sahip olan Murat Dağı temiz havası, soğuk suları ve özellikle zengin termal kaynaklarıyla çok önemli bir merkezdir. Murat Dağı yayla turizmi için uygun bir merkezdir.

Domaniç Ormanları

Kütahya'nın kuzeyindeki Domaniç Ormanları ilçenin çevresinde çok geniş bir alana yayılmış durumdadır. Çok zengin bir bitki örtüsüne sahip olan Domaniç Ormanlarında pek çok endemik tür ve anıtsal değerde birçok ağaç bulunmaktadır.

Vakıf Çamlığı

Tavşanlı İlçesi Vakıf Köyü sınırları içerisindedir. 685 hektar büyüklüğündeki sahaya Kütahya-Tavşanlı karayolunun 28. km'sinden ayrılan 12 km'lik yol ile ulaşılmaktadır. Vakıf çamlığı, eşsiz ve nesli tükenmeye maruz bir karaçam varyetesi olan ehrami karaçamın dünya üzerindeki tek doğal yayılış alanını oluşturur. Yine yalnız yurdumuzda bulunan bir karaçam varyetesi olan ebe çamının varlığı, karaçam ve iki varyetesinin bir arada görülebileceği eşsiz bir ekosistem oluşu alanın özellikleridir. Sahada adı geçen çamların dışında ardıç, saçlı meşe, titrek kavak, söğüt, ihlamur bulunmaktadır. Tilki, porsuk, domuz, tavşan, keklik ve bildircin alanda bulunan başlıca hayvan türleridir.

Gölcük Yaylası ve Yaylalar

Kütahya'nın güneybatısındaki Gölcük Yaylası Simav'a 10 km uzaklıktadır. Çam ormanları arasındaki yayla her türlü altyapıya sahip olup, 1.450 m yükseklikte harika bir piknik yeri olarak hizmet vermektedir.

Kütahya'nın diğer önemli yaylaları Emet'te; Sarıalan, Kirazlı, Tetik, Kavaklı, Alıçlı, Alanoluk, Başmaklı ve Sümbüldere, Aslanapa'da; Emrez, Domaniç'te; Dere, Çarşamba, Eğridere, Bileylik, Kocayayla ve Üçtepeler, Simav'da; Çeyrekçi, Dokuzcan ve Gökölük Yaylalarıdır. Flora ve fauna yönünden zengin olan yaylalar yasal tedbirlerden çok güçlü çevre bilinciyle halk tarafından korunmaktadır.

Anasultan

Kütahya'nın doğusunda, şehir merkezine 24 km uzaklıktadır. Çevre düzenlemesi Millî Parklar Başmühendisliği tarafından yapılmıştır. Ağaçlandırma çalışmalarının da yapıldığı mesire yerinde bulunan aynı adlı türbe 1984 yılında ünlü ressam Ahmet YAKUPOĞLU tarafından restore edilmiştir.

Hıdırlık

Kütahya merkezdeki en önemli mesire yerlerinden birisidir. Aynı isimle anılan mescidinde bulunduğu mesire yerinin altyapısı ve çevre düzenlemesi yapılmıştır. Hıdırlık Mescidi'nin restorasyonu ünlü ressam Ahmet YAKUPOĞLU tarafından 1984 yılında yapılmıştır.

1000 Yıllık Kestane Ağacı

Kütahya'nın 7 km güneyinde bulunan Kumarı Köyü Boyacılar Mevkiinde bulunan 3 adet kestane ağacı oldukça ilginç bir gelişim göstermişlerdir. Halen meyve vermekte

olan bu ağaçtan özellikle bir tanesi 8 metreyi bulan çevresi ve 20 metreye yaklaşan yüksekliği ile 1000 yıllık bir anıt ağaçtır. Her üç ağaçta koruma altındadır.

Mızık Çamı

Domaniç'in Domur Köyü'ndedir. Osmanlı İmparatorluğunun kurucusu Osman Gazi ve Orhan Gazi'nin bebeklik beşiklerinin kurulduğu bu çam koruma altına alınmıştır. Zaman içinde yıkılan bu tarihi ve anıtsal çam ağacı özel bir kaide üzerine alınarak ziyarete açılmıştır.

Kütahya İli Termal Turizm Envanteri Veri Tabanı

1. İlçe adı : Merkez

Kaplıca Adı: Ilıca Kaplıcaları

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Harlek, Hasulhas, Kadınlar Hamamı.

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı: Kütahya Belediyesi bünyesindeki 180 yatak kapasiteli, açık havuz. Türk hamamı, halı saha, 120 kişilik konferans salonu, 120 kişilik restoranı. Şu anda özel sektöre devredildi. Gürallar tarafından yeni baştan yapılandırılıyor. İnşaat halinde, ayrıca 2 hamam, 2 açık havuz müstecir tarafından işletilmektedir.

Suların Özellikleri: Oligometrik sular grubu.

Sıcaklığı – İçerdiği Mineral Maden: 25-43 °C. Kalsiyum, magnezyum ve bikarbonat.

Etkili Oldukları Hastalıklar: Romatizma, cilt, sinir ve kadın hastalıkları, karaciğer yetersizliklerine, böbrek ve safra kesesi iltihaplarına iyi gelmektedir.

Ulaşım: Kütahya- Eskişehir karayolunun 21 km.sinden 4km içeridedir. Minibüsle ulaşım sağlanmaktadır.

Yenilebilir Özel Yemekler: Pide, küçük hayvan göveci.

Gezip Görülebilecek Yerler: Ilıca Mesirelik Alanı, Sarıkız Mağarası.

Turizme Tahsisli Arazi Var mı: Turizm merkezi sınırları içerisinde 52.542 m² yüzölçümlü saha 2634/4957 sayılı Turizm Teşvik Kanunu hükümlerine göre turizm amaçlı değerlendirilmek üzere Çevre ve Orman Bakanlığından, Kültür ve Turizm Bakanlığına tahsis edilmiştir.

Kütahya Merkezine 4 km uzaklıkta bulunan 286.000 m² yüzölçümlü orman alanı turizm amaçlı değerlendirmek üzere tahsislidir.

2. İlçe adı : Gediz.

Kaplıca Adı: Gediz Murat Dağı Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Murat Dağı.

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı: Belediye belgeli 98 bungalov,

Bungalov tipi barakalar,

Kıçıroğlu Yaylasında	20 adet
Ocakoğlu Yaylasında	15 adet
Gökoluk Yaylasında	22 adet
Kirazlı Yaylasında	03 adet
Dokuzçam Yaylasında	15 adet

13 apart, Orman İşletme Müdürlüğüne ait misafirhane ve konferans salonu ile 200 yataklı Kızılay Gençlik Kampı, sıcaksu havuzludur. 1991 yılında inşaatına başlanmış % 40'ı tamamlanmış, 3 yıldızlı otel inşaat halindedir. 100 yatak kapasitelidir. Sosyal tesis alanı 1.000 m²'dir.

Suların Özellikleri: Meteorik vadoz sular grubu.

Sıcaklığı – İçerdiği Mineral Maden: 29-50 °C. Sülfat, kalsiyum, magnezyum ve bromür.

Etkili Oldukları Hastalıklar: Romatizmal hastalıklar, deri, kalp, böbrek ve kadın hastalıklarıdır.

Ulaşım: Gediz'e 30 km uzaklıktadır.

Yenilebilir Özel Yemekler : Gediz göveci.

Gezip Görülebilecek Yerler: Kıçıroğlu Yaylası, Ocakoğlu Yaylası, Gökoluk Yaylası, Kirazlı Yaylası, Dokuzçam Yaylası.

Turizme Tahsisli Arazi Var mı: Doğal Hayatı Koruma Vakfı tarafından önemli bitki ve kuş alanı ilan edilmiştir.

3. İlçe adı: Gediz.

Kaplıca Adı: Gediz Ilıcasu Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Ilıcasu.

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı:

Apart Motel	40 adet	160 yatak kapasiteli,
Lojman	52 adet	208 yatak kapasiteli,
Perafabrik Evler	24 adet	96 yatak kapasiteli

Konaklama birimleri Gediz Belediyesi tarafından işletilmektedir 1 buhar banyosu, 1 çamur banyosu, 2 hamam ve 2 havuz

Suların Özellikleri: Hipotonik sular grubu.

Sıcaklığı –İçerdiği Mineral Maden: 40-85 °C. Sülfat, bikarbonat, sodyum ve magnezyum.

Etkili Oldukları Hastalıklar:

Romatizma, mide ve bağırsak hastalıkları, karaciğer ve safra kesesi hastalıklarıdır.

Ulaşım: İzmir, İstanbul ve Ankara'ya otobüslerle ulaşım vardır. Gediz İlçesine 18 km uzaklıktadır.

Yenilebilir Özel Yemekler: Gediz göveci.

Gezip Görülebilecek Yerler: Kıçıroğlu Yaylası, Ocakoğlu Yaylası, Gökoluk Yaylası, Kirazlı Yaylası, Dokuzçam Yaylası.

Turizme Tahsisli Arazi Var mı: Ocakoğlu Yaylası, Gökoluk.

4. İlçe Adı: Emet.

Kaplıca Adı: Emet Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Kaynarca, Yeşil, Osmanlı, Açık Havuz, Büyük Hamam

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı: Belediye Belgeli 36 apart, 1 motel, 3 hamam ve 3 kapalı havuz, 1 açık havuz, Osmanlı Hamamı, sauna, özel banyolar, spor tesisleri, botanik parkı, karavan parkı. 200 yataklı, tam olimpik açık yüzme havuzu ve her türlü sosyal üniteleri olan kongre oteli. 150 yataklı, yarı olimpik kapalı yüzme havuzu olan motel,

Suların Özellikleri: Hipotonik sular grubu.

Sıcaklığı-İçerdiği Mineral Maden: 43-56 °C. Sülfat, bikarbonat, kalsiyum ve magnezyum.

Etkili Oldukları Hastalıklar: Mide, bağırsak, karaciğer, safra kesesi, böbrek taşları, kadın hastalıkları ve ağırlı hastalıklardır.

Ulaşım: Emet İlçesi merkezindedir.

Yenilebilir Özel Yemekler: Keşkek, peynirli pide, fırın kebabı.

Gezip Görülebilecek Yerler: Tahtalı Yaylası, Sarıalan Yaylası.

5. İlçe Adı: Simav.

Kaplıca Adı: Simav Eynal Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Çamaşırılık Kaynağı, Çamaşırılık Üstündeki Yeni Kaynak, Erkek Hamamı Kaynağı, Kadın Hamamı Kaynağı, Böbrektaşı Kaynağı.

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı: Simav Belediyesince işletilen 2 adet oteli vardır. 14 üniteli motel (2 oda+banyo+mutfak) termal su kullanılmaktadır. Çok sayıda pansiyon işletilmektedir. 2 hamam, 1 kapalı havuz, ve aqua park.

Suların Özellikleri: Hipotonik su grubu.

Sıcaklığı - İçerdiği Mineral Maden: 70-90 °C. Kalsiyum, sodyum bikarbonat ve sülfat.

Etkili Oldukları Hastalıklar: Romatizma, nevralsi, cilt ve deri hastalıkları ve böbrek taşlarının dökülmesine, siyatik, kireçlenme, kadın hastalıkları ve sedef hastalığıdır.

Ulaşım: İzmir, İstanbul ve Ankara'ya otobüslerle ulaşım vardır. Simav'a 4 km uzaklıktadır. Simav İl merkezine 147 km uzaklıktadır.

Yenilebilir Özel Yemekler: Küp kebabı, göveç.

Gezip Görülebilecek Yerler: Gölcük, Akdağ.

6. İlçe Adı: Simav.

Kaplıca Adı: Çitgöl Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Çitgöl Kaplıcaları.

Kaplıcadaki termal tesis adı: Hamam.

Suların özellikleri:

Sıcaklığı – İçerdiği Mineral Maden: 87 °C. Sodyum, Bikarbonat sülfat.

Etkili Oldukları Hastalıklar: Romatizma, mide ve bağırsak hastalıkları, diabet ve şımanlık gibi beslenme bozukluğu hastalıklarıdır.

Ulaşım: İzmir, İstanbul ve Ankara'ya otobüslerle ulaşım vardır. Simav İl merkezine 147 km uzaklıktadır.

Yenilebilir Özel Yemekler: Küp kebabı, göveç.

Gezip Görülebilecek Yerler: Gölcük, Akdağ.

7. İlçe Adı: Simav.

Kaplıca Adı: Naşa Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Naşa Kaplıcaları.

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı: Naşa Belediyesi tarafından işletilen 200 kişilik hamamı, çamur banyosu, 32 adet motel.

Sıcaklığı – İçerdiği Mineral Maden: 90 °C

Etkili Oldukları Hastalıklar: Kireçlenme, bel fitiği, siyatik lumbago, romatizma, ekzama, böbrek kumları, mide ülseri, nefrit, cinsel hastalıklar, guatr, cilt rahatsızlıklarıdır.

Ulaşım: Simav'a 7 km uzaklıktadır.

Yenilebilir Özel Yemekler: Küp kebabı, göveç.

Gezip Görülebilecek Yerler: Akdağ, Gölcük.

8. İlçe adı: Hisarcık.

Kaplıca Adı: Sefaköy Esire Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Esire Kaplıcaları.

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı: Umuma ait banyo, 12 adet oda, 4 tanesi saatlik banyo, 8 tanesi yataklı, belediye işletmesi.

Suların Özellikleri: Oligometrik metalik.

Sıcaklığı – İçerdiği Mineral Maden: 51,5 °C. Kalsiyum, magnezyum sülfat, bikarbonat.

Etkili Oldukları Hastalıklar: Romatizmal eklem, yumuşak doku, nevralsi, nevrit diğer sinir sistemi hastalıkları, kadın hastalıkları, şişmanlık, guttur.

Ulaşım: İzmir, İstanbul ve Ankara'ya otobüslerle ulaşım vardır. Kütahya'ya uzaklığı 100 km'dir. İzmir'e Gediz bağlantılı otobüs seferleri mevcuttur.

Yenilebilir Özel Yemekler: Fırın kebabı, pide.

Gezip Görülebilecek Yerler: Ahi Resultürk (Şehitlik Türbesi)

9. İlçe Adı: Hisarcık.

Kaplıca Adı: Hamamköy Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Hamamköy Kaplıcaları.

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı: Hamam

Suların Özellikleri: Kalsiyum, magnezyum sülfat bikarbonat.

Sıcaklığı – İçerdiği Mineral Maden: 44 °C .

Etkili Oldukları Hastalıklar: Romatizmal eklem yumuşak doku nevralsi, diğer sinir sistemi hastalıklarıdır.

Ulaşım: İzmir, İstanbul ve Ankara'ya otobüslerle ulaşım vardır. Kütahya'ya 110 km uzaklıktadır.

Yenilebilir Özel Yemekler: Fırın kebabı, pide.

Gezip Görülebilecek Yerler: Ahi – Resultürk (Şehitlik Türbesi)

10. İlçe adı : Tavşanlı.

Kaplıca Adı: Göbel Kaplıcaları.

Kaplıcanın Termal Kaynak Adı: Göbel Kaplıcaları.

Kaplıcadaki Termal Tesis Adı: Göbel Hamamı.

Suların Özellikleri: Oligometrik su grubu.

Sıcaklığı – İçerdiği Mineral Maden: 32,8 °C. Bikarbonat, kalsiyum, magnezyum.

Etkili Oldukları Hastalıklar: Romatizmal ve siyatikli hastalıklar, çeşitli cilt hastalıkları, çıbanlar, yaralar, iltihaplar, bakteriyel şişlikler, mide ve bağırsak ülserleri, kulunç, adale ve kemik ağrıları, hemiploji, çocuk felci, kırık çıkık sekelleri, nevraljidir.

Ulaşım: Tavşanlı'ya 6 km uzaklıktadır.

G.1.2. Kültürel Değerler

Kütahya Tarihi

İlimizin yedi bin yıl öncelerine kadar uzanan tarihi bir geçmişi vardır. Antik kaynaklar ünlü masalcı Ezop'un doğduğu yer olarak Kütahya'yı gösterir. O çağlarda Kütahya'nın adının Kotiaeon olduğunu sikkelerden biliyoruz. İlimiz topraklarına yerleşen en eski halk Friglerdir. M.Ö. 12. yüzyılın sonlarında Anadolu'ya göç eden Frigler Hitit İmparatorluğunu ortadan kaldırarak bölgeye hakim oldular M.Ö. 676'da Kimmerler Frigya kralı III. Midas'ı bozguna uğratarak Kütahya ve çevresine egemen oldular.

Alyattes'in Lidya kralı olduğu dönemde Kimmer egemenliğini yıkan Lidyalılar yönetimi ele aldılar. M.Ö. 546'da Anadolu'ya istila eden Persler Lidya ordusunu yenilgiye uğrattılar. M.Ö. 334 yılında Biga Çayı yakınlarında, Makendonyalı Büyük İskender'in M.Ö. 323'de ölümüyle Kütahya ve yöresi, komutanlarından Antigonos'a geçti. M.Ö. 133'de Roma egemenliği altına girdi. Bizans döneminde piskoposluk merkezi olarak önemini koruyan Kütahya ve Kalesi, daha sonra Anadolu Selçuklularının hakimiyetine geçti. 1078'de Anadolu Selçuklu Devletini kuran Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Kütahya'yı da ele geçirdi. 1097'de Haçlıların saldırısına uğrayan Kütahya, kısa süren bir işgal döneminden sonra tekrar Türk hakimiyetine girdi. II.Kılçarslan kaybedilen sair yerlerle birlikte Kütahya'yı da tekrar geri aldı. Selçuklu dönemi eserleri arasında Kütahya merkezde Hıdırlık Mescidi, Yoncalı Hamam ve Camii, Balıklı Camii ve Balıklı Tekkesi olarak bilinen medresesi sayılabilir.

1277'de Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağılmasıyla birlikte bu topraklar Germiyanogulları beylerinin payına düştü. Germiyanogulları eserleri arasında en meşhurları İmaret Mescidi, Umur-bin Savcı Medresesi ve İshak Fakih Camii'dir. Son Germiyanoglu Beyi II. Yakup'un akrabalık tesis ettiği Osmanogulları'na bütün topraklarını ölümünden sonra terk etmesiyle Kütahya Osmanlıların sancağı oldu.

1850-1851 yılları arasında Macar bağımsızlık hareketinin milli kahramanlarından Lajos Kossuth şehrimizde misafir edilmiştir. 1867'den itibaren Hüdavendigâr vilayetine bağlı bir sancak merkezi olan Kütahya, 2. Meşrutiyetten sonra bağımsız bir sancak olmuştur.

1. Dünya savaşıdan sonra 17 Temmuz 1921'de Yunan işgal mezalimine uğrayan Kütahya Türk ordularının 26 Ağustos 1922'de başlattığı Büyük Taarruz sonucu 30 Ağustos tarihinde kazanılan zaferle sonsuza kadar yaşayacak Türkiye Cumhuriyetinin temellerinin atıldığı bir İli olmuştur. Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün; "Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri..." komutunu verdiği yer olan Başkomutanlık karargahı Kütahya Zafertepe Çalköy'dedir.

Kütahya gelişmekte olan sanayisi, zengin yeraltı ve yerüstü kaynakları, üniversitesi, termal kaynakları, el sanatları ve tarihi ile önemli bir turizm potansiyeli oluşturmaktadır.

Kütahya'yı gezerken dünyanın ilk antik borsanın Aizanoi'de (Çavdarhisar) bulunduğu, dünyadaki ilk bağımsız Çini Müzesinin Kütahya'da olduğunu, Evliya Çelebi'nin Kütahyalı olduğunu, "Dünyadaki ilk Toplu İş Sözleşmesinin" 1766 tarihinde Kütahya'da imzalandığını, Kütahya'daki termal kaynakların bin derde deva olduğunu, Osmanlı'nın kuruluşunda yaylalarında Osmanlı'nın at koşturduğu Domaniç İlçesi ile yakın tarihimizde Kurtuluş Savaşını kazandığımız, bugün anıt ve şehitliklerle dolu Dumlupınar ve Zafertepe-Çalköy'ün de Kütahya sınırları içinde yer aldığını unutmamak gerekir.

Kütahya Müzeleri ve Ören Yerleri

Kütahya'da ilk müze, Ulu Cami bitişiğindeki Umur-bin Savcı Medresesi'nde 1965 yılında ziyarete açılmıştır. Etnografik ve arkeolojik eserlerin birlikte sergilendiği bu yapı, 1999 yılındaki restorasyondan sonra Arkeoloji Müzesi olarak düzenlenmiştir. Bu müzede sergilenen çiniler, yine 1999 yılında restore edilen ve Çini Müzesi olarak düzenlenerek ziyarete açılan II. Yakup İmaretinde sergilenmeye başlamıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait İldeki diğer bir müze, 1982 yılında ziyarete açılan Kossuth Müzesi'dir. Müzelerin koleksiyonlarındaki toplam eser sayısı 35.563 tür. Bunların 10.520'si arkeolojik, 3.562'si etnografik eserdir. 21.812 adet sikke ve 6 adet mühüre sahip müzede, 44 adet 18. yüzyıla ait Macarca kitap vardır. Kurumsal kütüphanesinin kitap mevcudu ise 1.269'dur.

2005 yılı sonu itibariyle; dini, askeri, idari, sivil yapılar; arkeolojik, kentsel, doğal, tarihi sitler olmak üzere tespit ve tescilli yapılmış kültür ve tabiat varlıklarının sayısı 1.376'dır.

1. Arkeoloji Müzesi

İl Merkezinde, Börekçiler Mahallesi Ulu Camii bitişiğinde Umur bin Savcı Medresesi olarak bilinen yapıdır. Medrese binası 1314 yılında Germiyan Beylerinden Umur bin Savcı tarafından yaptırılmıştır. Vacidiye Medresesi olarak da anılır. Kesme taştan inşa edilen yapının girişi Selçuklu sanatının özelliklerini yansıtmaktadır. Kapıları kubbeli, orta mekâna açılan dokuz küçük odası vardır. Müzede yer alan vitrinlerde Geç

Miyosen döneminden itibaren Paleolitik, Kalkolitik, Eski Tunç, Hitit, Frig, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait eserler sergilenmektedir. Arkeoloji Müzesindeki en önemli eserlerden biri de, Amazonlar Lahdi'dir. Çavdarhisar-Aizanoi'de yapılan kurtarma kazısında bulunan lahit, yüksek kabartma tekniği ile yapılmıştır. Lahid'in yan yüzlerinde Greklerle Amazonlar arasındaki savaşları betimleyen yüksek kabartmalar vardır. Dünyada bulunan sayılı Amazon Lahitleri içinde en sağlam durumda olanlarındandır. Müze 1965 yılında ziyarete açılmıştır. 31.12.2009 tarihi itibarıyla 24.070 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

2. Kossuth Müzesi

İl merkezinde, Börekçiler Mahallesi, Macar Sokakta bulunan 18. yüzyıldan kalma bir Türk evidir. Halk arasında Macar Evi olarak bilinir. Macar özgürlük savaşının önderlerinden Avukat Lajos Kossuth (1802-1894) ailesiyle birlikte, 1850-1851 yılları arasında bu evde misafir edilmiş ve Macaristan Anayasa tasarısını yine bu evde hazırlamıştır. Kossuth, Bulgaristan Şumnu'dan başlayarak Türkçe bir gramer de hazırlamıştır.

Bahçe içinde yer alan ve Macar sokağa penceresi olmayan ev, iki katlı ve yedi odalıdır. Kütahya geleneksel ahşap mimari tarzındadır. Müze evde birinci katta selamlık, Türk yemek odası, yatak odası, bitişiğinde çocuk yatak odası ve çalışma odası bulunmaktadır.

Çalışma odasındaki eşyalar Macarlarla ilgilidir. Üst kata ahşap bir merdivenle çıkılır. Bu katta baş oda, aile odası ve anı odası olmak üzere üç oda bulunmaktadır. Baş oda misafir odası olup, camekan içinde Kossuth ile ilgili müzik aletleri, tütün kıyacağı tabaka vb. ile Şumnu'dan başlayarak yazdığı Türkçe gramer kitabının kapak sayfasının fotokopisi bulunmaktadır. Aile odasında 18. yüzyıldan kalma bir piyano, ünlü Macar porselen yemek takımları, bayanlara ait eşyalar ve Budapeşte'nin eski fotoğrafları bulunmaktadır. 31.12.2009 tarihi itibarıyla 13.140 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

3. Çini Müzesi

İl Merkezinde, Paşamsultan Mahallesi Ulu Camii yanında yer alan müze, Türkiye ve dünyadaki tek çini müzesidir.

Germiyan Beyi II. Yakup Çelebi (1387 -1429) tarafından 1411 yılında yaptırılan imaret, medrese, mescit, kütüphane ve hamamdan oluşan külliye'nin imaret ve türbe bölümü, Kültür ve Turizm Bakanlığınca çini müzesi olarak restore edilip, 1999 yılında ziyarete açılmıştır.

Kubbeli ve şadırvan orta mekâna, üç yönde kubbeli eyvan ile iki oda açılmaktadır. Türbe bölümünde II. Yakup Bey'in çinili sandukası bulunmaktadır. Yıkılan Medresenin vakıf kitabesi, müzenin giriş kapısının solunda yer alır. Müzedeki vitrinlerde, 14.y.y.'dan günümüze kadar Kütahya ve İznik'te üretilen çini mimari elemanlar, çini kitabeler, çini vazo, tabak, pano ve çiniden yapılmış ev gereçleri kronolojik bir sırayla sergilenmektedir.

Müzenin girişinde, son Germiyan beyi II. Yakup Çelebiye ait Osmanlı Türkçesiyle yazılmış dünyanın en büyük ikinci taş kitabesi bulunmaktadır.

“Gök Şadırvan” olarak da bilinen müzede 13 Temmuz 1766 yılında fincancı ustaları ile kalfalar arasında imzalanan tarihteki “İlk Toplu İş Sözleşmesi”nin metinlerini görmek mümkündür. 31.12.2009 tarihi itibarıyla 19.139 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

4. Aızanoı Antik Kenti

Çavdarhisar İlçe merkezinde olup, Kütahya'ya 60 km uzaklıktadır. Penkalas (Kocaçay) Irmağının yukarı kesiminde tanrıça Meter Steunene'nin kutsal mağarası civarında yaşayan Frigyalıların öncülü olarak antik kaynaklarda geçen Azan adlı mitoloji kahramanının su perisi Erato ile efsanevi kral Arkas'ın birleşmesinden Aızanoı şehrinin ortaya çıktığı sanılmaktadır. Aızanoı kenti, antik Frigya'ya bağlı olarak yaşayan Aizanitis'lerin ana yerleşim merkeziydi.

Kentin yüksek platosu üzerinde bulunan Zeus tapınağının çevresinde yapılan kazılarda, M.Ö. 3 bin yıllarına ait yerleşim izlerinin ortaya çıktığı görülmüştür. Helenistik dönemde bu bölge değişimli olarak Bergama'ya ve Bithynia'ya bağlı iken M.Ö. 133 de Roma egemenliğine girmiştir.

Roma imparatorluk döneminde tahıl ekimi, şarap ve yün üretimi sayesinde zenginleşmiş ve ünü bölge sınırlarını aşmış olan Aızanoı'de kesin kentleşme bulgularına ancak M.Ö.I.y.y. sonlarına doğru rastlanmaktadır. Yine ilk sikkelerin bu dönemde basıldığı bilinmektedir. Aızanoı antik kenti en parlak dönemini M.S.2 y.y. da yaşamış, büyük imar faaliyetleri görmüş ve bu dönemde bir çok yapı inşa edilmiştir. Erken Bizans döneminde piskoposluk merkezi iken,7.y.y.dan itibaren bu önemini yitirmiştir. Tapınak düzlüğü Orta Çağda bir hisara dönüştürülmüştür. Selçuklular döneminde Çavdar Tatarları tarafından üs olarak kullanılmasından dolayı (13.y.y.) buraya Çavdarhisar adı verilmiştir.

Aızanoı 1824 yılında Avrupalı gezginlerce yeniden keşfedilmiş,1830-1840'lı yıllarda incelenmiş ve tanımlanmıştır. 1926 yılında M. Schede ve D. Krencker başkanlığında Alman Arkeoloji Enstitüsünce ilk kazılar yapılmıştır. Ara verilen kazı çalışmalarına 1970 yılından bu yana her yıl sistematik olarak devam edilmektedir.

Roma döneminde Antik kentte yaklaşık 80.000 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Kalıntılar arasında Anadolu'daki en iyi korunmuş Zeus Tapınağı, 15.000 kişi kapasiteli tiyatro ve tiyatroya bitişik nizamda yapılmış 13.500 kişilik stadyum, iki hamam, dünyanın ilk ticaret borsa binası, sütunlu cadde, Kocaçay üzerinde ikisi ayakta kalmış beş köprü, iki agora, gymnasium, Meter Steunene kutsal alanı, nekropoller, antik bir bent, suyuolları, kapı yapıları bulunmaktadır. Aızanoı antik kenti Efes, Bergama, Side gibi kentlerle çağdaştır. 31.12.2009 tarihi itibarıyla 11.077 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

Zeus Tapınağı: Irmağın batı kıyısına 200 m. uzaklıkta, etrafı sütunlu galerilerle çevrili 130,5x112 m. boyutlarındaki alanın ortasında, bir podyum üzerine kuruludur. 8X15 ölçülerinde 120 adet İon ve 4 adet Korinti üslubunda sütunlarla dipteras planlı olarak inşa edilmiştir. Frig tanrıçası Meter Steunene'ye adanmış olan yer altı cellasına inen ve çatıya

ulaşan bir merdiveni bulunmaktadır. Anadolu'daki en iyi koruna gelmiş İon düzenindeki tapınaklardan biri olan yapının bezemelerinden özellikle akroterleri ilgi çekicidir. Batı alınlığında orta akroter akant dalları ve yaprakları arasında tanrıça Kybele'nin büstüyle bezenmiştir. Doğu alınlık akroterindeyse Zeus büstü bulunmaktadır. Dor sütunlu avlusu ve agorasıyla M.S. 117-138 yılları arasında yapılmış tapınağın ön galeri duvarlarında; imparator Hadrian'i ve Aızanoı için önemli hizmetler görmüş Apuleius'u öven yazıtlar yer almaktadır.

Tiyatro: Zeus tapınağının kuzeydoğusunda, stadiyumla aynı doğrultuda iki katlı olarak inşa edilen tiyatro, 15.000 izleyici kapasitelidir. Sahne çapı 56 m. olan yapının duvarlarındaki yazıtlardan, Zeus tapınağı ve 4 numaralı Roma köprüsünde adı geçen Apileius'un bu kompleksin yapımında da rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Stadium: Tiyatroya bitişik 220x50 m. ölçülerindeki yapının inşası M.S. 160' larda başlamış M.S.250' lere kadar sürmüştür. 13.500 kişilik stadiyumun batı yönünde genişçe bir kapısı, girişte de sporcuların kazandığı madalyaların bulunduğu “Şeref Köşesi” yer almaktadır. Stadium ile tiyatroyu ayıran mermer kaplı duvarın her iki yüzü av sahnesi betimlemeleriyle süslüdür.

Irmağın doğu yakasında; 16 sütunlu yuvarlak bir yapı ve kent idarecilerine ait anıt mezarlar ve nekropol alanı yer almaktadır.

Borsa Binası: M.S. 2. yy.ın ikinci yarısında tahıl pazarı olarak kullanılan yuvarlak yapının (macellum) duvarlarında; imparatorluk pazarlarında satılan tüm malların fiyat listeleri, M.S. 301 yılında İmparator Diocletian'ın enflasyonla mücadele için yaptığı ücret tespitlerini gösteren yazıtlar yer almaktadır. Bunlar arasında “kuvvetli bir köle iki eşek fiyatına, bir at üç köle fiyatına, yani 30 bin dinara eşit” şeklindeki tarife ve fiyat listeleri ilginçtir. Kentin mimari gelişimi ve sosyal yaşantısı hakkında kesin bilgiler vermesi bakımından önemli sayılan bu yapı, dünyanın ilk ticaret borsası olarak tanımlanmaktadır.

Sütunlu Cadde: Borsa binasına kuzeydoğudan bitişik dükkan ve galerilerin sıralandığı sütunlu yol, borsadan geçip bir köprüyle Zeus Tapınağı' na oradan Kybele Kutsal Alanı' na kadar uzanmaktadır. Yapımında bir deprem sonucu yıkılan Artemis Tapınağı' nın da mimari elemanları kullanılmış, çok sayıda heykel ve kapı ile süslenmiştir.

Antik Köprüler: Penkalas denilen Kocaçay' ın üzerindedir. Antik çağda iki yakayı bir birine bağlayan beş köprü mevcuttur. Bunlardan birisi yayalariçin yapılmış olan ahşap bir köprü, diğer dördü ise kemerli taş köprüleridir. Günümüze bunlardan sadece iki tanesi ulaşmıştır.

5. Özel Müzeler

a) Tavşanlı Belediye Müzesi

Tavşanlı İlçe merkezindedir. Belediye Başkanlığına bünyesinde olup, Kültür ve Turizm Bakanlığının denetimindedir. İki katlı sivil mimarlık örneği bir yapının ikinci katındadır. Müzede, yöreye ait arkeolojik ve etnografik kültür varlıkları sergilenmektedir. Müzenin toplam 362 adet arkeolojik ve etnografik eseri bulunmaktadır.

b) Dumlupınar Kurtuluş Savaşı Müzesi

Dumlupınar İlçe merkezindedir. Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü'ne bağlı olup Kültür ve Turizm Bakanlığının denetimindedir. Müzede Kurtuluş Savaşına ait çeşitli savaş aletleri, silah, kılıç, vb. gibi malzemeler ile o günleri yansıtan fotoğraflar ve eserler vardır. Müzenin toplam 71 adet eseri bulunmaktadır.

c) Atatürk Evi

Dumlupınar İlçe merkezindedir. Büyük önder Mustafa Kemal 30 Ağustos gecesi bu evde kalmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığınca yaptırılmış ve İl Özel İdaresine devredilmiştir. Mülkiyeti İl Özel İdaresine aittir. 30 Ağustos 2003 tarihinde ziyarete açılmıştır. İki katlı yapı Kurtuluş Savaşı sırasında Atatürk'ün kullandığı yapının yıkılmasından sonra aslına uygun yeniden yapılması üzerine 30 Ağustos tarihinde teşhir tanzimi yapılarak ziyarete açılmıştır. Alt katta sergi salonu, yemek odası, üst katta toplantı salonu, yatak odası ve oturma odası vardır.

d) Altıntaş Belediyesi Açık Hava Müzesi

Altıntaş İlçe merkezindedir. Altıntaş Belediye Başkanlığına bağlı olup, Kültür ve Turizm Bakanlığının denetimindedir. Yöreyle ait arkeolojik kültür varlıkları, açık hava müzesinde sergilenmektedir. Açık hava müzesinde toplam 45 adet eser bulunmaktadır.

e) Sadık Atakan Çini Evi

Avukat Sadık Atakan tarafından düzenlenen kendine ait evde eski dönemden günümüze kadar çiniler sergilenmektedir.

El Sanatları

Kütahya'nın zengin kültürünün önemli bir parçasını da el sanatları oluşturur. Kütahya'da geleneksel el sanatlarının yanı sıra yalnız bu yöreye özgü el sanatları da yaşamaktadır. Özellikle çiniciliğin Türkiye ve dünyadaki yaşayan önemli merkezlerinden birisi Kütahya'dır. Yine tahta kaşık oymacılığının yurdumuzda yapıldığı ender yerlerden biri, Gediz-Saruhanlar Köyüdür. Ata sanatlarımızdan olan elmas işlemeciliği halen yaşatılmaktadır. Tavşanlı'da leblebicilik ve kilitçilik ile Simav'daki halı, kilim, hasırcılık ve urgancılık sanatı bu yörelerimizde yaşatılmaktadır.

Çinicilik: İlimizin simgesi olan ve onu dünyaya tanıtan el emeği göz nuru "Çiniler" Kütahya'da en önemli sanat dalı olmanın yanı sıra, halkın bir bölümünün geçim kaynağıdır.

Kütahya'da Hititlerle başlayan keramik yapımı ve onun değişik versiyonları halen devam etmektedir. Kütahya, 100 yılı aşkın bir süre Selçuklularla Bizanslılar arasında tampon bölge olarak kalmıştır. Bu dönem çiniciliğinde Bizans ve Selçuklu kültürünün özellikleri birlikte kullanılmıştır.

Daha sonra Beylikler döneminde Kütahya'da Osmanlı etkisi görülmeye başlamıştır. 1314 tarihli Umur-bin Savcı Medresesi'ndeki Abdülvacit Efendi'nin sandukasındaki

çinilerden olan parçalar ile 1411/12 tarihli Yakup Bey Türbesi'nde ilk Osmanlı dönemi renkli sırlı çini tuğla örneklerinin kullanıldığı görülmektedir. 15. yy. Osmanlı seramik ve çini sanatı, mavi beyaz grubu çinileri ile dikkat çeker. Bu orijinal mavi beyazlar, Hisarbey Cami (1487) ile Kükürt Köyü Camiinde (1697) görülmüştür.

15. yy. mavi beyaz çinileri Kütahya'daki bazı yapıların yanı sıra İstanbul ve Kudüs mimari yapılarında da kullanılmıştır.

16. yy.'da Kütahya çini ve seramik sanatı faaliyetlerinin yavaşladığı görülmekle beraber, İstanbul ve diğer önemli merkezlerde yapılan mimari eserlerde, Kütahya çinilerinin kullanıldığı görülür.

Günümüzde ihraç malları arasına giren, desen ve renk zenginliği kazanan Kütahya Çiniciliği olumlu bir yoldadır. İrili, ufaklı 500'e yakın atölyede yapılan çiniler yurt içi ve yurt dışındaki pek çok eseri süslemektedir.

Çinicilikte kullanılan hammaddeler, Kütahya içinden ve komşu illerden sağlanmaktadır. Bu hammaddeler, plastik ve plastik olmayanlar diye ikiye ayrılır. Plastik hammaddeler grubuna; Kırklar toprağı, gri Bilecik kili, maya ve çamaşır kili, plastik olmayanlar grubuna; çakmak taşı, beyaz Bilecik kili ve tebeşir girmektedir. Bu hammaddelerin belli oranlarda karıştırılmalarıyla çark, döküm ve pres diye adlandırılan üç tür harman hazırlanır. Çark harmanında; düz duvar tabağı, vazo, saksı ve şekerlik, döküm harmanında; biblo, bardak, tabak ve küllük, pres harmanında düz veya desenli duvar karoları yapılır.

Dokumacılık: Halıcılık, köy ve kasaba evlerinde el tezgahlarında günümüzde de önemli bir gelir kaynağı olarak sürdürülmektedir. Saray halıları adıyla anılan ve Osmanlıların en parlak döneminde üretilen Simav halıları, daha çok yaprak ve çiçek motifleriyle bezenmiştir. Yün ve pamuktan halıların yüzeyi ve bordürü kıvrık damarlı yapraklar, rozet ve nar çiçekleri, sümbül, karanfil gibi motiflerle bezelidir. Simav halıları kök boya (alizarin) ile renklendirildiği için "kök boya halı" diye de anılır.

Geçmişte el tezgahlarında yöreye özgü kumaşlar dokunmaktaydı. Günümüzde daha çok Gediz ve Şaphane'de sürdürülen el dokumacılığında yalnızca bez üretilmektedir. Yine yöremize özgü Yörük halıları, Aslanapa'nın Bayramşah köyünde dokunmaktadır.

El İşlemeciliği: Eskiden beri sürdürülen el işlemeciliği, yöre kadınlarının becerilerini, beğenilerini yansıtır. Günümüzde Kütahya Müzesinde sergilenen peşkirler, uçkurlar, dane (yemeni) çevreleri, para, tütün ve saat keseleri bunların özgün örnekleridir. Peşkirlerin boyaları, iplikleri yerlidir. Keseler, pembe başta olmak üzere sarı, yeşil, al ve ak işlemlidir. Yer yer krem, bej ve gri kullanılmıştır. Çevre, arabeye, kaftan, kavuk vb. eşyada altın ve gümüş ipliklerle çeşitli motifler işlenmiştir.

Oya İşlemeciliği: Oya, işleme araç gereçlerine ve işleme tekniğine göre çeşitli adlar alır. İğne oyaları, tığ oyaları, mekik oyaları, koza oyaları, yün oyaları, mum oyaları, boncuk oyaları, dokuma oyaları bunların değişik örnekleridir.

Kütahya'da oyacılık, "iğne oyacılığı" biçiminde genellikle danenin çevresini süsleyen bir sanat olarak gelişmiştir. Kütahya oyaları biçimlerine göre beşe ayrılır. Bunlar gül, menekşe, zambak, papatya, karanfil, haşhaş gibi çiçeklere benzeyen oyalarda, ıtır, şeftali,

söğüt, karanfil yapraklarına benzeyen yaprak motifli oylar, Gönül Dolabı, Mecnun Yuvası, Yar Yare Küstü gibi soyut adlı oylar, Süreyya, Diba gibi özel yaşamları bilinenlere yakıştırılan oylar ve Kaynana Oyası, Elti Küstü, Ana Güldüren, Malak Sattıran gibi övgü, yergi niteliği taşıyan oylardır.

Elmas ve Gümüş İşlemeciliği: Diğer el sanatlarından birisi de elmas işlemeciliğidir.

Elmas işlemeciliği; Mıhlama, Sedakarlık, Minecilik, El Kalemi, Kraponyacılık, Ajurculuk, Foya Çakmacılık, Cilacılık, Kumla Eskitme, Kalibrecilik ve Kalıpcılık gibi alt bölümlerden oluşmaktadır. Osmanlı döneminde Küçük Bedesten (Bat Pazarı) ağır elbise ve elmas işlemeciliğinin merkezidir. Günümüzde ise bir kuyumcu tarafından yapılmaktadır.

Kütahya'da, çok eski dönemlerden beri gümüş madeni çıkarılmakta ve işlenmektedir. Bu nedenle gümüş işlemeciliği de zaman içinde gelişmiş bir el sanatıdır. Telkarilik olarak da bilinen bu el sanatımız ile ilgili Dumlupınar Üniversitesi'ne bağlı Altıntaş Meslek Yüksek Okulu bünyesinde yapılan çalışmalar ümit vericidir.

Porselen:Kütahya'da kurulan ilk porselen fabrikası 1974 yılında faaliyete başlamıştır.Yüzyıllardır çinilerde sergilenen maharetler porselenlerde de yaşamaya başlamıştır.

Porselen, beyaz, parlak, yüzeyinden ışığı geçiren, sert ve sağlıklı bir üründür. Ürünlerin 'Ateşte Açan Çiçekler' olarak isimlendirilmesinin nedeni sağlık, güzellik ve asalete eş porselenin, yüzyıllarca kullanılabilir kalıcı bir ürün olmasındandır.

Günümüzde Kütahya' da üretilen porselenler Türkiye'nin her yerine gönderilmekte olup, ayrıca pek çok ülkeye de ihraç edilmektedir.

Kütahya'daki ilk porselen fabrikası 1974 yılında faaliyete başlamıştır. Yüzyıllardır çinilerde sergilenen hünerler porselenlerde de yaşamaya başlamıştır. İlimizde Kütahya ve Gural Porselen fabrikaları kaliteli porselenler üreterek dünyanın her yerine ihraç etmekte ve Kütahya'nın adını duyurmaktadır.

Kadın Giyim Kuşamı

Anadolu'nun her yanında kendine has folklorik özellikle bölgenin kültürünü yansıtan giysileri vardır. İç Anadolu, Marmara ve Ege Bölgeleri kavşağında bir geçiş noktasında bulunan Kütahya'da özellikle kadın giyimi Anadolu'nun başka hiçbir yerinde olmayan bir farklılık ve zenginlik taşımaktadır.

Kütahya, Germiyan Beyliği ve Osmanlı saray giysilerinin etkisi altında en kaliteli renkli ipek işleme, sim sarma gibi tekniklerle kadife, atlas, yünlü mantın kumaşlar üzerine işlenmiş çok değerli kıyafetlere sahiptir. Anadolu'da düğün giysisi olarak bir veya iki çeşit giysi varken, Kütahya'da Bindallı, Yolaklı, Dallı, Eğrimli, Çatkılı, Tefebaşı gibi çok çeşitleri vardır. Bunlar da kendi içlerinde ayrıca üçetekli entari ve şalvarlı olarak ayrı türlere ayrılır. Giyilen elbise giyenin düğündeki durumunu, hangi taraftan olduğunu tanıtır.

Erkek Giyim Kuşamı

Geçiş noktasında bulunan Kütahya'da erkek giyiminde de kendine özgü özellikler vardır. Şehir merkezi ve ilçeler arasında farklılık görülmekte ilçeler çevre merkezlerden

etkilenmişlerdir. Merkezde kadın giyimindeki saray etkisi erkek giyimine de yansımıştır. Karasal iklimin hüküm sürmesinden dolayı erkek kıyafetleri yünlü ve kalın koyu renk kumaşlardan yapılmaktadır.

Kütahya'da Yeme-İçme

Yöre yemeklerinde hamur işleri, buğday ve süt ürünleri ağırlıklıdır. Haşhaşlı ekmek, Gökçemen hamursuzu, parmak pide, gözleme, tereyağlı şibit, su böreği, mantı çeşitleri, cimcik, hamur işlerinin en sevilenleridir. Küp eti, güveç, yahni, kavurma ve köfteler, labada, lahana, yaprak sarmaları, domates, biber, patates, patlıcan dolmaları yurdun diğer köşelerindeki gibi etli yemekleri oluşturur. Kütahya' da çorbaların özel bir yeri vardır. Kızılıcak tarhanası, miyane çorbası, oğmaç, teke ve sıkıcık çorbaları ile tutmaç çorbası hem kışın hem de oruç ayı ramazanda sofralara ilk gelen yiyeceklerdendir. Özel bir içle doldurulan kabak tatlısı, yufkalı tatlılar, güllaç, ev baklavası, helvalar çok sevilen tatlılardır.

Tavşanlı İlçesi leblebisi ile ünlüdür. Tavşanlı'da üretilen leblebinin sadesi yanında tuzlu, biberli, vanilyalı, şekerli, kakaolu, tarçınli gibi pek çok çeşidi vardır. Türkiye'nin her yerine gönderilmektedir. Simav'ın tahinli pidesini ve cevizli çöreğini yemeye doyum olmaz. Gediz'in ve Emet'in göveci ve bilinen özgün et yemekleri yanında Şaphane İlçesinin fırın kebabı ile Gediz İlçesinin ev tarhanası meşhurdur.

Yöre Halkının Kültürü

Atasözleri; bir ulusun yaşadığı doğa, iklim, sosyal koşullar, etnografi, iş aletleri, bitki, hayvan, tarihsel olaylar, eski dinsel görüşler ve inanıştaki gelişmeler sonucu oluşan hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri kıvrak zekayla bazen sert, bazen komik hallerde hüküm bildiren nesilden nesile aktarılan kısa, özlü, kalıplaşmış hikmetli cümleler olarak tanımı yapılmıştır.

Kütahya, Ege bölgesinin "İç Batı Anadolu bölümünün" doğusunda, İç Anadolu'yu Ege'ye, Marmara'yı Ege ve Akdeniz bölgesine bağlayan kara ve demiryollarının kavşağında yer almaktadır. Kütahya'nın merkez dahil 13 İlçesi, 75 Belediyesi, 543 Köyü vardır. İl nüfusu 714.375, Merkez nüfusu 168.045, yüzölçümü 11.889 km²'dir. Korunan tarihi dokusu, doğal zenginlikleri ve yaşayan folklorik değerleriyle Kütahya özellikli İllerimizden biridir. İlimizin yedi bin yıl öncelerine kadar uzanan tarihi bir geçmişi vardır. Antik kaynaklar ünlü masalcı Ezop'un doğduğu yer olarak Kütahya'yı gösterir. Binlerce yıl ötesinden süzülüp gelen bir yaşam ve uygarlık geleneğine sahip olan Kütahya, adete bir açık hava müzesi hüviyetindedir.

Kent ve yöresi Hititlerden bu yana pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış. Bizanslılar döneminin piskoposluk merkezi, Germiyanlılar döneminin başkenti, Osmanlılar döneminin Anadolu Beylerbeyliği merkezi Kütahya tarihin her döneminde önemini koruyan bir kent olmuştur. Kervansarayları, menzil haneleri, medrese, kütüphane, imaret, kilise, cami, külliyesi ve Mevlevihane'siyle döneminin ilim irfan ve medeniyet merkezlerinden biridir. Kütahya'da esnaf teşkilatı, dünden bugüne Ahilik geleneğine bağlı birer eğitim ve kültür merkezidir. Mevleviliğin de Anadolu'daki yayılma merkezlerinden biri olan Kütahya'da tekkeler halk yaşayışını önemli ölçüde etkilemiştir. Kütahya insanı kanaatkar, sabırlı ve geleneklerine bağlıdır. Çevresinde Kütahyalı için "Havası sert, insanı mert yerden" denir. Kütahya'da gelenek, görenekler ahlaki değerler ve dinsel yapı güçlü

bir kurum olarak toplumsal yaşayış üzerindeki belirleyiciliğini korumaktadır. Günlük yaşamda “Allahkerim” yetinme anlayışıyla da “ele güne karşı” korunma yaklaşımıyla da sıkça karşılaşılabilir.

Tablo 80. Kütahya İli Etkinlikler Takvimi

Etkinliğin Adı	Tarihi
Atatürk'ün Kütahya'ya Gelişi	24 Mart
Kütahya'nın Fethi ve Hıdırellez Şenlikleri	6 Mayıs
Simav Sünnet Şenliği	6-10 Mayıs
Simav Hıdırellez Kutlaması	Mayıs Ay. 1, II, III. Pazar Günü
Çavdarhisar Hacıkebir Rahvan At Yarışları	17-18 Mayıs
Kütahya Evliya Çelebi Satranç Turnuvası	Mayıs Ayının 3. Haftası
Geleneksel EMOK(Endru Motosiklet Kulübü) Şenliği	Haziran
Simav (Kuşu Kasabası) Gözleme, Bazlama Günü	Haziran'ın İlk Haftası
Tavşanlı (Çukurköy) Şaban Dede Leblebi Festivali	27 Haziran
Domaniç Yağlı Pehlivan Güreşleri	Haziran'ın 3. Haftası
Şaphane Vişne, Kiraz Festivali	Haziran'ın Son Haftası
Pazarlar Altın Kiraz, Vişne Festivali	01 Temmuz
Çavdarhisar Kültür ve Turizm Festivali	17-18 Temmuz
Gediz Tarhana Festivali	01-07 Ağustos
Şaphane (Üçbaş Beldesi) Sarımsak Festivali	7 Ağustos
Kütahya Hıdırlık Uçurtma Şenliği	Ağustos'un 3. Haftası
Tavşanlı Linyit Kültür ve Sanat Şenlikleri (Tunçbilek)	22 Ağustos
Dumlupınar Zafer Haftası	26-30 Ağustos
Kütahya Sünnet Şöleni	Ağustos'un 4. Haftası
Simav Panayırı	25 Ağustos-5 Eylül
Altıntaş 30 Ağustos Kültür ve Sanat Etkinlikleri	28 Ağustos
Altıntaş Zafertepe Çalköy Beldesi	27-28-29 Ağustos
Kütahya'nın Kurtuluşu	30 Ağustos
Kütahya Dumlupınar El Sanatları ve Ticaret Fuarı	15-31 Ağustos
Emet'in Kurtuluşu, Bor Kültür ve Termal tur.Festivali	30 Ağustos-5 Eylül- Şenlikleri
Altıntaş Zafertepe Çalköy Beldesi	3 Eylül
Tavşanlı Kurtuluş Günü	4 Eylül
Simav'ın Kurtuluşu	8-16 Eylül
Hisarcık Emtia, Hayvan, Müzik, Eğlence Panayırı	Muharrem Ayının 10. Günü
Kütahya Aşure Günü	28 Ağustos

Kaynak:Kütahya Kültür ve Turizm Müdürlüğü-2009

Şekil 18. Kütahya Kalesi

Şekil 19. Arizona Zeus Tapınağı

Osmanlı Döneminden Kalma Eserler

- Ulu Cami
- Takvacılar Camii
- Aslan Bey Camii
- Hisar Bey'i Oğlu
- Mustafa Camii
- Saadet Camii
- Karagöz Ahmet Paşa Camii
- Küpecik Camii
- Sultanbağı Mescidi
- Şengül Camii
- Ahırardı Camii
- Yeşil Camii
- Kaditler Camii
- Bülbül Mescidi
- Deve Yatağı Mescidi
- Cedid Mescidi
- Karadonlu Mescidi
- Lala Hüseyin Paşa Camii
- Hatuniye Camii
- Sultanbağı Hisaraltı mescidi
- Ahi Arslan Mescidi
- Özbek Camii
- Ali (Alo) Paşa Camii
- Mollabey Camii ve Külliyesi
- Ağırardı camii
- Ahi Evren Mescidi
- Molla Halil Mescidi
- Darülkurra
- Rüstem Paşa Medre.
- Şeyh Salih Tekke ve Türbesi Balıklı tekkesi
- Mevlevihane (Dönenler)
- Paşam Sultan Türbesi
- Karagöz Paşa Türbe.
- Fatma Ana Türbesi
- Ahi Evren TürbeZaviyesi
- Şeyh Buhari Türbesi
- Sultanbağı Türbesi
- Sunullah Gaybi Türbesi
- Küçük Hamam
- Eydemir Hamamı
- Balıklı Hamam
- Lala H.P Hamamı
- Kemer Hamamı
- Şengül Hamamı
- Yeni Mahalle Hamamı
- Kapan Hamamı
- Büyükve Küçük Bedesten
- Muvakkithane
- Hükümet konağı
- Macar Evi
- Kara Ahmet Bey Tür.
- Vahit Paşa İl Halk Kütü

Çinili Camii

1973 yılında yapılmış olup Kütahya'lı ressam Ahmet YAKUPOĞLU'nun bir eseridir.

G.2. Turizm Çeşitleri

Kültür Turizmi

Kütahya'da tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar çok çeşitli medeniyetler ve devletler hüküm sürmüştür. Ev sahipliği yaptığı bu medeniyetlerin hemen hepsinden pek çok kültürel değer günümüze miras olarak kalmıştır.

Friglerden günümüze kadar ulaşan binlerce barınma ve korunma amaçlı mağaralar, erken Hıristiyanlık dönemi şapel ve kiliseleri, Romalılardan kalan Aizanoi antik kenti, ilk hali Bizanslılardan kalan Kütahya Kalesi, Selçuklulardan kalan Hıdırlık Mescidi, Osmanlı İmparatorluğunun kurulduğu topraklar olan Domaniç, Germiyanogullarından kalan Vacidiye Medresesi ve II.Yakup İmaret Külliyesi, etnik kültürün son şahidi Yeni Mahalle Rum Ortodoks Kilisesi, Osmanlılardan kalma Ulu Camii, Adliye Binası (Eski Hükümet Konağı) ve Kütahya Lisesi ile Türkiye Cumhuriyetinin temellerinin atıldığı ve Başkumandan Meydan Savaşı'nın kazanıldığı Dumlupınar ve Altıntaş - Zafertepe Çalköy'deki Şehitlikler ve Anıtlar bu topraklarda yaşayan medeniyetlerin bizlere bıraktıkları kültürel mirasın ilk akla gelenleridir.

Arkeoloji Müzesi -Çini Müzesi-Kossuth Müzesi- Frig Vadisi-Aizanoi Antik Kenti-Borsa Binası-Stadyum Ve Tiyatro-Antik Köprüler-Sütunlu Yol-Germiyan Sokak-Bedestenler -Kütahya Kalesi-Ulu Cami-Adliye Sarayı (Eski Hükümet Konağı)-Hayme Ana Ve Osman Gazi Anıtı-Başkumandan Tarihi Milli Parkı- Zafertepe-Çalköy'de; Zafer Anıtı, (Başkumandan Meydan Savaşı İdare Yeri), Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı, Yüzbaşı Harputlu Şekip Efendi Anıtı, Atatürk Anıtı, Dumlupınar İlçemizde; Kurtuluş Savaşı Müzesi, Atatürk Evi, Atatürk Anıtı, Dumlupınar Şehitliği ve içinde; Mehmetçik Anıtı, Şehit Baba ve Oğul Anıtı, Milis Anıtı ve Gazi Mustafa Kemal-İsmet Paşa-Mareşal Fevzi Çakmak Anıtları bulunmaktadır.

Müzeler

Kütahya, müzeler açısından zengin bir İldir. Arkeoloji Müzesi, sahip olduğu eserler açısından emsalleri arasında önemli bir yere sahiptir. Çini Müzesi, Türkiye ve dünyadaki ilk olma özelliğine sahiptir. Kossuth Müzesi, tarihi değerinin yanı sıra etnografya müzesi olarak da nitelenebilecek bir konumdadır. Ayrıca İlimizde Tavşanlı Belediye Müzesi ile Dumlupınar Kurtuluş Savaşı Zafer Müzesi de bulunmaktadır.

Kütahya'da ilk Müze, Ulu Cami bitişiğindeki Umur-bin Savcı Medresesi'nde 1965 yılında ziyarete açılmıştır. Etnografik ve arkeolojik eserlerin birlikte sergilendiği bu yapı, 1999 yılındaki restorasyondan sonra Arkeoloji Müzesi olarak düzenlenmiştir. Bu müzede sergilenen çiniler, yine 1999 yılında restore edilen ve Çini Müzesi olarak düzenlenerek ziyarete açılan II. Yakup İmaretinde sergilenmeye başlamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ait ildeki diğer bir müze, 1982 yılında ziyarete açılan Kossuth Müzesi'dir.

Müzelerin koleksiyonlarındaki toplam eser sayısı 35.642'tür. Bunların 10.520'si arkeolojik, 3.562'si etnografik eserdir. 21.812 adet sikke ve 6 adet mühüre sahip müzede, 44 adet 18. yüzyıla ait Macarca kitap vardır. Kurumsal kütüphanesinin kitap mevcudu ise 1.269'dur.

2004 yılı sonu itibariyle; dini, askeri, idari, sivil yapılar; arkeolojik, kentsel, doğal, tarihi sitler olmak üzere tespit ve tescilli yapılmış kültür ve tabiat varlıklarının sayısı 1.284'tür.

Tablo 81. Kültür ve Tabiat Varlıkları

Yeri	Yapı Ve Anıtlar	Sitler	Genel Toplam
Merkez	612	82	694
Altıntaş	19	36	55
Aslanapa	3	17	20
Çavdarhisar	5	5	10
Domanıç	8	5	13
Dumlupınar	16	10	26
Emet	3	11	14
Gediz	173	19	192
Hisarcık	3	2	5
Simav	33	16	49
Tavşanlı	181	23	204
2004 Yılı Sonu	1058	226	1284

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Arkeoloji Müzesi

İl Merkezinde, Börekçiler Mahallesi Ulu Camii bitişiğinde Umur bin Savcı Medresesi olarak bilinen yapıdır. Medrese binası 1314 yılında Germiyan Beylerinden Umur bin Savcı tarafından yaptırılmıştır. Vacidiye Medresesi olarak da anılır. Kesme taştan inşa edilen yapının girişi Selçuklu sanatının özelliklerini yansıtmaktadır. Kapıları kubbeli, orta mekâna açılan dokuz küçük odası vardır. Müzede yer alan vitrinlerde Geç Miyosen döneminden itibaren Paleolitik, Kalkolitik, Eski Tunç, Hitit, Frig, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait eserler sergilenmektedir. Arkeoloji Müzesindeki en önemli eserlerden biri de, Amazonlar Lahdi'dir. Çavdarhisar-Aizanoi'de yapılan kurtarma kazısında bulunan lahit, yüksek kabartma tekniği ile yapılmıştır. Lahidin yan yüzlerinde Greklerle Amazonlar arasındaki savaşları betimleyen yüksek kabartmalar vardır. Dünyada bulunan sayılı Amazon Lahitleri içinde en sağlam durumda olanlarındandır. Müze 1965 yılında ziyarete açılmıştır.

Çini Müzesi

İl Merkezinde, Paşamsultan Mahallesi Ulu Camii yanında yer alan müze, Türkiye ve dünyadaki tek çini müzesidir.

Germiyan Beyi II. Yakup Çelebi (1387 -1429) tarafından 1411 yılında yaptırılan imaret, medrese, mescit, kütüphane ve hamamdan oluşan külliyeinin imaret ve türbe bölümü, Kültür ve Turizm Bakanlığınca çini müzesi olarak restore edilip, 1999 yılında ziyarete açılmıştır.

Kubbeli ve şadırvan orta mekâna, üç yönde kubbeli eyvan ile iki oda açılmaktadır. Türbe bölümünde II. Yakup Bey'in çinili sandukası bulunmaktadır. Yıkılan Medresenin vakıf kitabesi, müzenin giriş kapısının solunda yer alır. Müzedeki vitrinlerde, 14.y.y.'dan günümüze kadar Kütahya ve İznik'te üretilen çini mimari elemanlar, çini kitabeler, çini vazo, tabak, pano ve çiniden yapılmış ev gereçleri kronolojik bir sırayla sergilenmektedir. Müzenin girişinde, son Germiyan beyi II. Yakup Çelebiye ait Osmanlı Türkçesiyle yazılmış dünyanın en büyük ikinci taş kitabesi bulunmaktadır.

“Gök Şadırvan” olarak da bilinen müzede 13 Temmuz 1766 yılında fincancı ustaları ile kalfalar arasında imzalanan tarihteki “İlk Toplu İş Sözleşmesi”nin metinlerini görmek mümkündür.

Kossuth Müzesi

İl merkezinde, Börekçiler Mahallesi, Macar Sokakta bulunan 18. yüzyıldan kalma bir Türk evidir. Halk arasında Macar Evi olarak bilinir. Macar özgürlük savaşının önderlerinden Avukat Lajos Kossuth (1802-1894) ailesiyle birlikte 1850-1851 yılları arasında bu evde misafir edilmiş ve Macaristan Anayasa tasarısını yine bu evde hazırlamıştır. Kossuth, Bulgaristan-Şumnu'dan başlayarak Türkçe bir gramer de hazırlamıştır.

Bahçe içinde yer alan ve Macar sokağa penceresi olmayan ev, iki katlı ve yedi odalıdır. Kütahya geleneksel ahşap mimari tarzındadır. Müze evde birinci katta selamlık,

Türk yemek odası, yatak odası, bitişiğinde çocuk yatak odası ve çalışma odası bulunmaktadır.

Çalışma odasındaki eşyalar Macarlarla ilgilidir. Üst kata ahşap bir merdivenle çıkılır. Bu katta baş oda, aile odası ve anı odası olmak üzere üç oda bulunmaktadır. Baş oda misafir odası olup, camekan içinde Kossuth ile ilgili müzik aletleri, tütün kıyacağı tabaka vb. ile Şumnu'dan başlayarak yazdığı Türkçe gramer kitabının kapak sayfasının fotokopisi bulunmaktadır.

Aile odasında 18.yüzyıldan kalma bir piyano, ünlü Macar porselen yemek takımları, bayanlara ait eşyalar ve Budapeşte'nin eski fotoğrafları bulunmaktadır.

Avukat Sadık ATAKAN tarafından düzenlenen evde, son 200 yılın en güzel çinileri sergilenmektedir. Değerli çini ustalarının eserlerinin görülebildiği ev, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü oluşturmaktadır.

Frig Vadisi

Kütahya-Eskişehir karayolunun 26. km'sindeki Sabuncupınar'dan başlayıp Ovacık Köyüne kadar, İlin doğusu boyunca uzanan ve büyük bölümü çam ormanları arasında kalan alana "Frig Vadisi" denilmektedir.

Frig Vadisi iki ana bölümde incelenebilir.

Birinci bölüm; Sabuncupınar, Fındık, İncik, İnli, Söğüt mağaralarının bulunduğu kuzey bölümüdür. İkinci bölüm ise, daha güneydeki Ovacık Köyü, İnlice Mahallesi ve çevresidir.

Kütahya'nın doğusunda, eski bir yanardağ olan Türkmen Dağı'nın tüfleri ile örtülü olan Frig yaylaları, eski çağlardan beri çeşitli kavimler tarafından iskan edilmiştir. Volkan tufunun kolay işlenebilir bir kaya çeşidi olması, bölgenin en eski halklarından biri olan Frigler'in, bunları oyma ve yontma yoluyla çeşitli amaçlar için kullanmalarını sağlamıştır. Frigler'in ana tanrıçası Kybele'ye adanmış açık hava tapınakları ile savunma amaçlı yapılar, en çok göze çarpan eserler arasındadır. Bunların yanında Roma devrinde kayaları oymak suretiyle meydana getirilmiş çeşitli barınaklar, mezar odaları, ağıl ve ahır olarak kullanılan mekanlar, sarnıçlar ve ambarlar da bulunmaktadır. Erken ve Geç Bizans devirlerinde ise bunlara ilaveten kilise ve şapel de inşa edilmiştir

Frig Vadisi'nin ikinci bölümü ise Kütahya'ya 55 km. uzaklıkta bulunan Ovacık Köyü'nün İnlice Mahallesi'nin doğusunda başlayan çam ormanları arasındadır. Bölgenin bilinen tarihi M.Ö. 900-600 yıllarında Frigler, daha sonra Romalılar ve Bizanslılar tarafından kullanıldığı şeklindedir. Frig Vadisi'nde kayalara elle oyulmuş kaya mezarlar, kiliseler ve sığınma-barınma amacıyla kullanılmış yüzlerce mağara bulunmaktadır.

Aizanoi Antik Kenti

Aizanoi antik kenti, Kütahya'ya 57 km. uzaklıktaki Çavdarhisar İlçesindedir. Efes ile çağdaş olan kent Penkalas ırmağının iki yakasına kurulmuştur. Kentin ismi Su Perisi Erato ile efsanevi kral Arkas'ın birleşmesinden ortaya çıkan Azan isimli mitoloji

kahramanından kaynaklanmaktadır. Aizanoi antik kenti Frigya'ya bağlı yaşayan Aizanitislerin ana yerleşmeleri idi.

Kent alanı M.Ö. 3000 yıllarından itibaren yerleşmeye sahne olmuştur. Helenistik dönemde Bergama Krallığı ile Bithinya arasında el değiştirmiştir. M.Ö. 133'de Roma egemenliğine girmiştir. Erken Bizans döneminde Piskoposluk merkezi olan Aizanoi 7.yy.da önemini yitirmiştir. Ortaçağ'da (13.yy) Çavdar Tatarları'nın üssü olan kent daha sonraları Çavdarhisar ismini almıştır.

Antik kentte; Zeus Tapınağı, Antik Borsa, Stadyum ve Anfi Tiyatro ile Mozaikli Hamam, Antik Köprüler ve Sütunlu Yol görülmeye değerdir.

Zeus Tapınağı

Dünyadaki en sağlam kalan Zeus Tapınağının yapımına M.S. II. yüzyılda İmparator Hadrian zamanında başlanmıştır. Tapınakta kısa yanları her birinde 8'er, uzun yanların her birinde 15'er İon sütunu yer alır. 53x35 m ölçülerinde bir podyumun üzerinde yer alan tapınağın altında tonozlarla örtülü bir mekan yer almaktadır ki; bu plan Anadolu'da Roma mimari sanatında pek alışılmamış bir uygulamadır ve benzerine rastlanılmamıştır. Bu mekan muhtemelen kehanet yeri veya tapınağa ait depo olarak işlev görmüştür.

Borsa Binası

Dünyanın ilk borsası Aizanoi Antik Kentindedir. M.S. 2.yüzyılın 2. yarısında tahıl pazarı olarak kullanılmıştır. 1971 yılında kazısı yapılan borsa binasının kısmen onarılan duvarlarında M.S. 4.yüzyılın başlarında İmparator Diocletian'ın 304 yılında enflasyonla mücadele için yaptığı ücret tespitlerinin bir kopyası vardır. Bu yazıtta imparatorluk pazarlarında satılan tüm malların fiyatları yer almaktadır. Örneğin; kuvvetli bir köle iki eşeğin fiyatına, bir at ise üç köle fiyatına eşittir.

Stadyum ve Tiyatro

Aizanoi'deki stadyum-tiyatro kombinasyonunun dünyada benzeri yoktur. Yapımına M.S. I. yüzyılda başlanmış ve aralıklarla III. yüzyıla kadar sürmüştür. Stadyumun oturma grupları hafif çokgen biçimli olduğu için yapı orta kısımda genişlemektedir. Stadyum ile tiyatroyu ayıran duvarın stadyum cephesi mermerlerle kaplı olup tiyatronun sahne kısmı ise zengin mermer bezemelerle kaplıydı. Bu bezemeler depremler sonucu oturma basamaklarının ortasına yıkılmışlardır.

Antik Köprüler

Penkalas denilen Koca Çayın üzerindedir. Antik çağda iki yakayı bir birine bağlayan beş köprü mevcuttu. Bunlardan birisi yayalar için yapılmış olan ahşap bir köprü, diğer dördü ise kemerli taş köprüleridir. Günümüze bunlardan sadece iki tanesi ulaşmıştır.

Sütunlu Yol

1992-1995 yılları arasında yapılan kazılarda ortaya çıkartıldı. M.S. 400 yıllara tarihlenmektedir. Restore edilerek ayağa kaldırılan cadde kenarlarındaki sütunlar erken

antik yapılardan sökülmüştür. Dükkan kapıları bu sütunlu yola açılmakta olup yakınında onunla ilişkili borsa yapısı bulunuyordu.

Germiyan Sokak

Merkez Pirlar mahallesinde, 18. yüzyıl Kütahya evlerinin topluca korunduğu Germiyan Sokak, Arnavut kaldırımli yolu, elektrik ve telefon direkleri ile tellerinin bulunmadığı, Kütahya'daki tarihi kent dokusunun en güzel örneğidir.

Germiyan Sokak'taki Kütahya Evleri iki veya üç katlı ahşap evlerdir. Payandalarla desteklenmiş çıkmaları, çiftli koca kapıları, kafesli pencereleri ile ahşap Anadolu mimarisinin en güzel örneklerini oluşturur. 17. ve 18. yüzyıl Kütahya evleri açık sofalıdır. Sofalar odalar arası bağlantıyı sağlar. Ayrıca sofalarda seki yada köşk adı verilen dinlenme mekanları bulunur.

Giriş katlarına taşlık denir. Evlerin ön kapıları dışında geniş arka bahçelere açılan arka kapıları da vardır.

Depo, kiler samanlık hatta ahırlar buradadır. Birinci katta günlük yaşama ait odalar vardır. Bunlar oturma odası, mutfak ve yatak odasıdır. İkinci katta ise misafir odaları ve gelin odaları bulunur. 19. ve 20. yüzyıl Kütahya evleri kapalı sofalıdır. Önceki dönemlerin aksine, bu dönem evlerinin dışları, saçakları, pervazları ve payandaları süslenirken, iç mekanlar aksine sade tutulmuştur. Yine bütün Kütahya evleri payanda destekli çıkartmalara sahiptir. Bu çıkartmalar yola uyum ve iç mekanı düzeltme amaçlı yapılmıştır.

Bedestenler

Gedik Ahmet Paşa Vakfı olarak XV. yüzyılın ikinci yarısında yaptırılan bedestenler iki tanedir. Büyük Bedesten dört kapılıdır. Yapının içinde ortada bir şadırvan ve on yedi dükkan vardır. Kapı girişi üstünde madalyon içinde hayat ağacı ve aslan motifleri altında 1868 tarihi yazılıdır. Diğer kapı üstündeki madalyonda ise denizkızı figürü yer alır. Halen sebze bedesteni olarak kullanılmaktadır. Küçük Bedesten; iki kapılı olup duvarları tuğla ve saç örgüden yapılmıştır. Uzunlamasına dikdörtgen geniş alanın iki kenarında karşılıklı dörder geniş niş bulunmaktadır. Eskiden ağır elbiselerin ve elmas işlemeciliğinin yapıldığı yapı günümüzde eski eşya pazarı olarak kullanılmaktadır.

Kütahya Kalesi

Antik çağlardan günümüze kadar yerleşimin olduğu Hisar Tepesinde 70 burca sahip olan Kütahya Kalesi üç bölümden oluşur. Bunlar Kale-i Bala, Kale-i Sagir ve dış surlardır. Roma, Bizans, Selçuklu, Germiyan ve Osmanlı izleri görülen kalede herhangi bir döneme ait kitabe yoktur. Fakat yapılan incelemeler sonucunda 8.yy Bizans, 12.yy Bizans, 13/14.yy Türk dönemlerine ait inşaat özelliklerine rastlanmıştır. Kalede bilinen son inşaat Fatih Sultan Mehmet zamanında yapılmıştır. (1451-1481) Kale'de iki çeşme, iki mescit vardır. Kütahya Kalesinde, kendi ekseninde 45 dakika da bir tur atan Döner Gazino 1973 yılı yapımıdır. Lokanta olarak hizmet veren Döner Gazino'nun altındaki Kır Kahvesi yazın açıktır.

Kara Ahmet Bey Türbesi

Ünlü Seyyah Evliya Çelebi'nin dedesi olan Kara Ahmet Bey'in türbesi, kent merkezindedir. Evliya Çelebi'nin Kütahyalı olduğunu Seyahatname'sinin 9. cildinde belirtmektedir.

Ulu Cami

Kütahya'nın en ulu ve en büyük camisidir. Yıldırım Bayazıt zamanında yapımına başlanmış, Şehzade Musa Çelebi tarafından 1410 yılında tamamlanmıştır. Mimar Sinan tarafından tamir edilmiştir. Ortalama 45x25 m²'lik bir alanı kaplayan cami avlusuzdur. Caminin 3 kapısı, 64 penceresi, 2 kubbesi, 6 yarım kubbesi ve 5 bölümlü son cemaat yeri vardır. Caminin içindeki 4 sütunlu müezzin mahfeli ve mihrabın sağındaki Kabe tasvirli çini pano görülmeye değerdir.

Adliye Sarayı (Eski Hükümet Konağı)

Yapımına 1905 yılında Fuat Paşa zamanında başlanan ve 1907 yılında tamamlanan Eski Hükümet Konağı, son dönem sivil Osmanlı mimarisinin en güzel örneklerinden birisidir. Üç katlı yapının, giriş bölümü ile doğu ve batı kanatları hafif çıkıntılıdır. Girişi dört yüksek sütun ve ortadaki geniş üç kemerle bağlanmıştır. İki renkli taş tekniği, iki katı ayıran korniş hattı ve çinileriyle cephe örgülü bir görünüme sahiptir. Vali Odasının bacaları ortaya ay yıldız gelecek şekilde çini kaplıdır. Bina içinde tamamen çini kaplı bir mescit de yer almakta olup, 1998 yılında restore edilerek Adliye Sarayı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Hayme Ana Ve Osman Gazi Anıtı

Hayme Ana Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'nin ninesi, Ertuğrul Gazi'nin annesidir. Ertuğrul Gazi, Sürmeliçukur'dan Anadolu'ya geldiğinde kendisine Söğüt kışlak, Domaniç yaylak olarak verilmiştir. Yılın beş ayını geçirdiği Domaniç'te bir yayla mevsiminde Hayme Ana'yı yitiren Ertuğrul Gazi, annesini her yıl çadır kurduğu Çarşamba'da bir tepeye defnettirmiştir. Sultan, II. Abdulhamit, 1886'da Devlet Ana diye anılan atası Hayme ana'nın kabrini buldurarak üstüne bugünkü türbeyi yaptırmıştır.

Kütahya Valiliği, Osmanlı Devletinin kuruluşunun 700. yılı dolayısıyla bu türbe ve müştemilatını restore ettirerek çevre düzenlemesine tabi tutmuş, her yıl Hayme ana adına törenler yapılan alana 2.500 kişilik tribün yaptırmış, 100 bin fidanlı 700. Yıl Koruluğu kurdurarak, bir Osmanlı çeşmesi ve iki örnek Kütahya evi yaptırmıştır.

Başkumandan Tarihi Milli Parkı

Kurtuluş Savaşımızın geçtiği Zafertepe-Çalköy ve Dumlupınar'daki bu topraklar şehitlerimizin aziz hatırasına, müze ve anıt ve şehitliklerle donatılmıştır. Milli parktaki bu anıt, müze ve şehitlikler şunlardır:

Zafertepe- Çalköy'de; Zafer Anıtı, (Başkumandan Meydan Savaşı İdare Yeri), Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı, Yüzbaşı Harputlu Şekip Efendi Anıtı, Atatürk Anıtı.

Dumlupınar İlçemizde; Kurtuluş Savaşı Müzesi, Atatürk Evi, Atatürk Anıtı, Dumlupınar Şehitliği ve içinde; Mehmetçik Anıtı, Şehit Baba ve Oğul Anıtı, Milis Anıtı ve Gazi Mustafa Kemal-İsmet Paşa-Mareşal Fevzi Çakmak Anıtları bulunmaktadır.

Sağlık Turizmi

Termal Turizm Merkezi ile Türkiye'nin en zengin termal kaynaklarına sahip olan Kütahya, romatizmadan, felç hastalıklarına, kadın hastalıklarından, sinirsel rahatsızlıklara kadar bir dizi hastalığa derman olan termal suları ile yerli ve yabancı ziyaretçilere şifa dağıtmaktadır.

Ilıca-Harlek Kaplıcaları

Kütahya'nın kuzeyinde yer alan Ilıca Harlek Kaplıcaları Kütahya-Eskişehir Karayolunun 21. km sinden 4 km içeridedir. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan Ilıca Harlek Kaplıcaları Bakanlar Kurulu tarafından 23.03.1989 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilân edilmiştir. Kaplıca suları 25-43 °C sıcaklıkta olup oligometalik sular grubuna girer. Kalsiyum, magnezyum ve bikarbonat içeren kaplıca suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde 10 apart, 57 oda ve 168 yatak kapasiteli Harlek Otel, Belediye Belgeli diğer otel ve moteller, 3 hamam, 2 kapalı 4 açık havuz, spor tesisleri ve konferans salonu bulunmaktadır

Yoncalı Kaplıcaları

Kütahya'nın batısında yer alan Yoncalı Kaplıcaları merkeze 16 km uzaklıktadır. Kaplıca suları 42 °C sıcaklıkta olup bikarbonatlı sular grubuna girer. Kalsiyum, magnezyum ve kükürt içeren kaplıca suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Ayrıca parafin banyosu, selülüt tedavisi vb. uygulanmaktadır. Yoncalı Termal Turizm Merkezi'nde S.S.K' ya ait 200 yataklı Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesi bulunmaktadır. Kaplıca merkezinde 73 oda ve 180 yatak kapasiteli 4 yıldızlı Yoncalı TÜTAV Termal Otel ve Kür Merkezi ile 4'er kişilik 37, 2'şer kişilik 20 apart, Belediye belgeli otel ve moteller, 4 hamam, 3 kapalı, 2 açık havuz bulunmaktadır.

Emet-Yeşil ve Kaynarca Kaplıcaları

Kütahya'nın batısında bulunan kaplıcalar Emet İlçe merkezindedir. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamam olan Yeşil ve Kaynarca Kaplıcaları 17.09.1993 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilân edilmiştir. Kaplıca suları 43-56 °C olup, hipotonik sular grubuna girer. Sülfat, bikarbonat, kalsiyum ve magnezyum içeren kaplıca suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde Belediye Belgeli 4'er kişilik 36 apart, 3 hamam, 3 kapalı havuz, 1 açık havuz, Osmanlı Hamamı, sauna, özel banyolar, spor tesisleri, botanik parkı ve bir karavan parkı (kamping) bulunmaktadır.

Gediz-Ilıcasu Kaplıcaları

Kütahya'nın güneyinde Gediz'e 18 km uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan Ilıcasu Kaplıcaları 18.03.1987 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilan

edilmiştir. Kaplıca suları 65-98 °C sıcaklıkta olup hipotonik sular grubuna girer. Sülfat, bikarbonat, sodyum ve magnezyum içeren kaplıca Suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde Belediye belgeli 4'er kişilik 40 apart, 3'er kişilik 52 apart, 22 ahşap baraka, 10 betonarme baraka, 1 buhar banyosu, 1 çamur banyosu, 2 hamam ve 2 havuz bulunmaktadır. Kaplıca merkezinde seracılık yapılmaktadır.

Gediz-Murat Dağı Kaplıcaları

Kütahya'nın güneyinde Gediz'e 30 km uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan Murat Dağı Kaplıcaları 18.03.1987 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilan edilmiştir. Kaplıca suları 29-50 °C sıcaklıkta olup, meteorik vadoz sular grubuna girer.

Simav-Eynal Kaplıcaları

Kütahya'nın güney batısında Simav'a 4 km uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi tamamlanmış olan Eynal Kaplıcaları 23.03.1989 tarihinde "Termal Turizm Merkezi" ilan edilmiştir. Kaplıca suları 70-90 °C'dir. Kalsiyum, sodyum, bikarbonat ve sülfat içeren kaplıca suları muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde, Belediye belgeli biri 37, diğeri 30 odalı iki otel, 440 yataklı 125 apart, özel banyolar, 2 hamam ve 1 kapalı havuz bulunmaktadır. İlçe merkezinde seracılık gelişmiş olup ilçe merkezi jeotermal enerji ile ısıtılmaktadır.

Hisarcık - Esire Kaplıcaları

Kütahya'nın batısında Hisarcık'a 10 km uzaklıktadır. 51 °C sıcaklıktaki kaplıca suları içme uygulamaları ile değişik rahatsızlıklara iyi gelmektedir.

Tavşanlı-Göbel Kaplıcaları

Kütahya'nın batısında Tavşanlı'ya 7 km uzaklıktadır. Altyapısı ve çevre düzenlemesi yapılmıştır. Kaplıca sularının sıcaklığı 32 °C olup muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde moteller ve 2 hamam bulunmakta olup, yöre havasında oksijen oranı yüksek olduğundan astımlı hastalar kış aylarında dahi motellerde konaklamaktadırlar.

Simav Çitgöl Kaplıcaları

Simav'a 5 km uzaklıkta olan kaplıca suyunun sıcaklığı 62 °C olup, muhtelif hastalıklara iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde Çitgöl Belediyesine ait 60 dairesel moteller ve spor kompleksi vardır.

Dereli Kaplıcaları

Dereli Kaplıcaları Emet-Tavşanlı yolu üzerinde olup, Günlüce Beldesine 20 km uzaklıktadır. Kaplıca suları 38-40 °C olup, muhtelif hastalıklara banyo yolu ile iyi gelmektedir. Kaplıca merkezinde 3 adet havuzlu hamam, özel banyolar ve moteller mevcuttur.

Diğer Kaplıcalar

Kütahya'da başka termal kaynaklar da mevcuttur. Bunlar; Emet'te Samrık Ilıcısı, Hisarcık'ta Sefaköy Kaplıcaları ve Yukarı Yoncağaç Mürdesenk Suyu, Simav'da Naşa Kaplıcalarıdır.

İnanç Turizmi

1. Analı Mescidi

Kütahya'nın erken tarihli önemli yapılarından. Tek kubbeli, kare planlı küçük bir yapıdır. 1369 yılında Germiyanolu Süleyman Şah zamanında Yusuf oğlu Hacı Ahmet tarafından yaptırılmıştır. Kitabesinin Süleyman Şah'ın saltanatına ışık tutması açısından önemi vardır.

2. Kurşunlu Camii

Kütahya'da Paşam Sultan Mahallesindedir. 1377-1378 yılında Germiyanolu Süleyman Şah zamanında Ahilerden Şeyh Alaaddin oğlu Şeyh Muhammed tarafından yaptırılmıştır. Osmanlılar zamanında 1520'de Anadolu Beylerbeyi Kasım Paşa tarafından onarıldığı için Kasım Paşa Camii olarak da bilinir. Onarım sırasında önceden kiremitle örtülü olan kubbe kurşunla kaplandı için "Kurşunlu Camii" adını almıştır.

3. Çatal Çeşme Camii

Servi Mahallesinde Germiyanolu Süleyman Şah döneminde Hacı Süleyman tarafından yaptırılmıştır. Mescit daha sonraları son cemaat yeri ve minare eklenerek yenilenmiştir. Tek kubbeli, kubbesi tuğladan, kiremit örtülü, küçük bir yapıdır.

4. Balıklı Camii

Kitabesinden ilk yapılış şeklinin, Selçuklu devrinde Kütahya fatihi olarak kabul edilen Hezar Dinarı tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Dönem olarak Anadolu Selçuklu Sultanı II.Gıyaseddin Keyhüsrev zamanına (1237-1246) rastlamaktadır. 1237 yılındaki inşasından 150 yıl sonra 1381-1382 yıllarında Germiyanolu Süleyman Şah zamanında Özbek Subaşı tarafından onarılmıştır.

Çifte şerefeli minaresi 1642-1643 tarihini taşır. Kaidesi kesme taş arasında üç sıra tuğla örülüdür. Pabuç ve gövde kısmı tamamen tuğladandır. Camii daha sonraları da bir kaç kez tamir görmüştür.

5. Hıdırlık Mescidi

Kitabesinden 1243-1244 yılında Gıyaseddin Keyhüsrev devrinde Anadolu Selçuklu emirlerinden İmaüddin Hezar Dinarı tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kütahya'nın güneyinde Hıdırlık tepesinde ağaçlar içerisinde kaya blok üzerine oturtulmuş olan yapı 1980 yılında ressam Ahmet Yakupoğlu tarafından restore edilmiş, kubbenin üzeri karo seramikle geometrik desenli olarak kaplanmıştır. İç kısmına da karo mozaik döşenmiştir. Kütahya'daki ziyaret yerlerindedir.

6. Hezar Dinari Mescidi (Ergun Çelebi Türbesi)

Ulu camiinin doğusunda "Dönenler Camii" adı ile anılan mevlevihanenin semahane mescidine batıdan bitişiktir. Ergun Çelebi'nin buraya gömülmesinden sonra bunu diğerleri izlemiş ve burası mevlevi hanenin türbesi durumunu almıştır.

Kütahya Mevlevihanesi'nin ilk çekirdeğinin bu mescide kurulduğu geleneği yaşatılmaktadır. Yine geleneğe göre Hezar Dinari'ye mal edilen mescidin 1243-1244 yıllarında yapılmış olması muhtemeldir. Yapı özellikleri bu devre uymaktadır.

Kütahya'da Anadolu Selçuklu Döneminden kalma bir de Hezar Dinari tarafından yaptırılan bir sakahane olup bugün Saaddettin Camii'nin altında bulunmaktadır. Bir çok kereler tamir görmüştür. Ayrıca Servi Mahallesindeki Çatalçeşme'nin de Hezar Dinari vakfi olduğu bilinmektedir.

7. Yoncalı Hamamı Ve Mescidi

Yoncalı kaplıcasındaki hamam ve camii Selçuklu Sultanı II.Alaaddin Keykubat zamanında (1233) yapılmış ve devrinin özelliklerini büyük ölçüde koruyan eserlerdendir.

8. Ulu Camii

Gazi Kemal mahallesinde Vacidiye Medresesi (bugünkü Kütahya Müzesi) ile II.Yakup Çelebi İmaret Mescidi (Eski Vahitpaşa İl Halk Kütüphanesi) arasında yer alır. 45x25 m² bir alanı kaplar. Kütahya'nın en geniş iç hacmine sahip tarihi yapısıdır. Avlusuzdur. Tamamen kesme taştan yapılmıştır. İki tam kubbe ve 6 yarım kubbe ile desteklenmektedir. Dikdörtgen biçimlidir.

Minaresinin kaidesi kesme taş, gövde kısmı tuğladandır. Yapının bugünkü halinde doğu, batı ve kuzeyden olmak üzere üç girişi vardır. Beş bölümlü bir son cemaat yeri vardır. Batı tarafındaki bir bölüm 19. yüzyılda örülerek "Vahitpaşa Kütüphanesi" olarak kullanılmıştır. Dikkat çekici keçeli, saraçlı kapı örtüsü vardır.

Kapılardan girildiğinde iç mekan ayrımı geniş, aydınlık ve ferah bir etkiye sahiptir. Yüksek kaideler üzerine yerleştirilmiş, hafif yivli, antik altı büyük sütun geniş mekanı görmeyecek şekilde iki kubbe ile altı yarım kubbeyi taşımaktadır. Sütun başlıkları sade, üstleri ise yastıklıdır. Kemerler ise koyu kırmızı ve gri olmak üzere iki renkli işlenmiştir. İki tam, altı yarım kubbe yanı sıra köşelerde de dört küçük kubbesi vardır.

Caminin ortasında bir şadırvan vardır. Şadırvan üzerine altı küçük sütuna oturtulmuş ahşap tavanlı bir müezzin mahfili vardır. İç mekanın arka kısmının üstü boydan boya mahfilidir. Cami iç mekanında bütün yazı ve istif levhaları ile kalem işleri yoğun bir şekilde kullanılmış olmasına rağmen dağılışları göze batmayan dengeli bir süsleme oluşturmaktadır.

Yapının bugünkü sahip olduğu mekan ferahlığı yanında kalem işleri 19. yüzyıl sonunda gerçekleştirilen en başarılı yapılardan biri olarak tanımlanmaktadır. Ancak çiniler diyarının bu muhteşem eserinde mihrabın sağında dört kareden meydana gelmiş kabe tasvirli çini kompozisyonu dışında çini bulunmaması dikkat çekicidir.

Ulu Caminin ilk şekli ağaç direkli bir cami olarak Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırılmaya başlanılmış, Ankara Savaşından (1402) sonra oğlu Musa Çelebi tarafından tamamlanmıştır. (1410) Vakıf kayıtlarında camiden Yıldırım Beyazıt Han Camii olarak bahsedilmektedir. Ünlü seyyah Evliya Çelebi caminin Kanuni Sultan Süleyman döneminde Mimar Sinan tarafından tamir edildiğini de belirtmektedir.

Kanuni, Rodos (1522-1523) ve İrakeyn (1534-1535) seferlerinde bir süre Kütahya'da bulunmuştur. Bu sırada binanın onarımı için seferlere katılmış olan Mimar Sinan' a talimat vermesi mümkündür.

Bundan sonra da bazı onarımlar geçirmiş olmakla birlikte cami son şeklini 1893'de Sultan II.Aldülhamit Han zamanında almış ve bu son büyük onarım sırasında cami kubbeli olarak yapılmıştır.

1888'de başlayıp 1893'de bitirilen bu onarımda duvarlar temellere kadar yıkılıp, yeniden kesme taştan yapılmış, Aizanoi (Çavdarhisar)'dan getirilen sütunlar ve mermer plakalar kullanılarak kubbeli şekilde yeniden yapılmıştır.

Ulu Camii, bundan başka sonuncusu 1961-1962'de olmak üzere küçük onarımlar da geçirmiş, zaman zaman kurşun kaplamalar değiştirilmiştir.

9. Takvacılar Camii (Timurtaş Paşa Camii)

Yıldırım Beyazıt'ın ilk Kütahya valiliğinden sonra Kosova savaşına katılmak üzere Murad Hüdavendigârın yanına gittiği sırada Kütahya ve civarının muhafızlığına görevlendirilmiş olan Timurtaş Paşa tarafından 1389-1402 yılları arasında yaptırılmış olmalıdır. Aradan geçen uzun zaman içerisinde pek çok tamir görmüş olması gerekir. 1761 tarihlerinde Silahtar Mehmet Paşa tarafından onarım ve değişiklik yapılmıştır. 1834 yılında Kütahya Muaccelat nazırı Salih Efendi tarafından tekrar tamir ettirilmiştir.

Yalnız cami değil, imaret, medrese ve mescid olarak yapılmıştır. Bir yandan kuyumcular çarşısı, diğer yandan bedesten ve kavaflar çarşısı ile çevrili olduğundan, çarşının ortasında kaybolmuş, dış görünüşü ile kendini belli etmeyecek durumdadır. Uzaktan sadece 18. yy.'da eklenen kesme taş minaresi ile seçilebilmektedir. Mimari tekniği itibariyle diğer camilerden farklı olarak basık bir yapıdır.

10. Meydan Camii (Aslan Bey Camii)

Kayıtlarda "Aslanzade Mescidi" olarak geçmektedir. Şimdilerde Meydan Camii olarak tanınmaktadır.

Kesme taş ile taş-tuğla kullanılarak yapılmış olup, kare planlı tek kubbelidir. Üç bölümlü son cemaat yerine sahiptir. Minaresi son cemaat yerindeki duvara bitişiktir. Dere kenarında ve oldukça kalın duvarlara sahiptir.

Evliya Çelebinin "Meydan Mahallesinde Bey Camii" dediği yapı olması muhtemel Aslan Bey Camii'nde kitabe yoktur. Bicar Bey oğlu Aslan Bey' in Osmanlı emirlerinden olduğu anlaşılmaktadır. Geyve ve Tokat taraflarında da eserleri bulunan ailenin Selçuklu Dönemi devlet adamlarına dayandığı anlaşılmaktadır. 15.yy.' in 2.çeyreğinde (1425-1450) yapıldığı tahmin edilen camiinin pek çok onarım geçirmekle birlikte ana hatlarıyla günümüze ulaştığı söylenebilir.

11. Saray Camii (Hisar Beyi Oğlu Mustafa Camii)

Saray mahallesinde, tarihi hükümet konağının arka kapısındadır. Kütahya' da Saray Camii olarak bilinir. Asıl adı Hisar Beyi Oğlu Mustafa Camiidir. Kitabeye göre camiye yaptıran, II.Yakup Bey'in Subaşı Hisar Beyi oğlu Mustafa Bey' dir.

Duvarları bir kat kesme taş, bir kat 3 sıra tuğla ile örülmüştür. Tek kubbeli kare planlıdır. Orijinal mermer bir mihrabı, yine orijinal taş kesme ve çinilerle kaplı minberi vardır. Kütahya'daki en zengin çinili anıt eserlerden biridir. Osmanlı döneminde Kütahya'nın üç cuma camisinden biri olarak görev yapmıştır. Sonuncusu 1957'de olmak üzere bir çok kez tamir görmüştür.

12. Saadettin Camii (Saadet Camii)

Büyük bedestenin kuzey çıkışı karşısında köşededir. Bodrum katında Hezar Dinari tarafından yaptırılmış olan bir sakahane vardır. Sakahanenin üzerinde bir de mescid bulunduğu ve Hezar Dinarinin burada gömülmüş olduğu bilinmektedir. Camii 1700'de yangında yok olmuş, 1824'de Derviş Mehmet Paşa tarafından tekrar yapılmış ancak 1866'da tekrar yanmıştır. Camii son şekli ile 1870 yılında İşkodralı zade Hasan Hakkı Bey önderliğinde halktan toplanan paralarla kargir olarak yeniden, altında vakıf dükkanları ile birlikte yaptırılmıştır. Ufak tefek onarımlarla bugüne kadar gelmiştir.

13. Karagöz Ahmet Paşa Camii ve Medresesi

Cumhuriyet Caddesi üzerinde küçük çarşı denilen semttedir. Camii, medrese ve sübyan mektebi ile imaret bir arada planlanmıştır.

Beylerbeyi ve Anadolu valisi Karagöz Ahmet Paşa 1509 yılında kurduğu vakıfla burada yaptırmaya başladığı camii, medrese, mektep ve imaret bitmeden Şah Kulu isyanında asiler tarafından şehit edilmiştir (1511). Vasiyeti üzerine hanımı, yarım kalan camii, medrese ve mektebi tamamlamış, imaret bitirilememiştir.

Tamamen kesme taş kaplamalı büyük, tek kubbeli, revaklı son cemaat yeri bulunan, minare gövdesi tuğladan bir yapıdır. Eskiden kiremit çatılı iken sonradan çatı kaldırılarak (1970) onarımda kubbe ortaya çıkarılmış ve kurşunla kaplanmıştır.

14. Küpecik Camii

Hamidiye Mahallesi üzerinde taş köprü civarında, müderris yolu üzerindedir. 1911-1912 yapımı, iki katlı, alt katının eskiden sübyan mektebi olduğu bilinen bir yapıdır. Minarenin kaide kısmında tek çini üstünde Sultan Mehmet Reşat Tuğrası, caminin tavan

göbeğinde sekizgen çerçeve içine alınmış dört parçadan meydana gelen çini levha dikkati çeker.

15. Sultan Bağı Mescidi

Gediz Caddesi üzerinde, ara sokak başındadır. 19.yy.'ın ilk yarısında yapıldığı tahmin edilen yapı, son yıllarda onarım görmüş ve birde taş minare eklenmiştir.

16. Şengül Camii (Celal Efendi Mescidi)

Börekçiler Mahallesiinde Şengül Hamamının arkasındadır. Bitişğinde bir çeşme ve çamaşırılık vardır. Camii girişindeki sundurmada bir sübyan mektebi olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. Çeşme duvarlarına kitabe sanılarak şair Pesendinin bir bilmececi iki parça mermer halinde yerleştirilmiştir.

Ammeten gördüm babamdan küçük amma etlice,
Kaldım aç, hemen çektim yedim lezzetlice,

Zahida korkma ya sende Rabbinden ruhsatlıca
Ara bul bahsi hadiste aç gözün dikkatlice.

Şair Pesendi'ye ait bu bilmececi cevabını Ak Takke Hoca Efendi bulabilmiştir; "ÇEKİRGE".

Şengül Camiine, haziresinde yatan Molla Celal Efendi'den ötürü "Celal Efendi Mescidi" de denilmiştir. Kare planlı tek kubbeli ve kiremit çatı ile örtülüdür. 16.yy.'ın ilk çeyreğinde yapıldığı tahmin edilmektedir.

17. Lala Hüseyin Paşa Camii

Lala Hüseyin Paşa Mahallesiindedir. Karşısında hamamı ile geniş bir avlu içinde ağaçlar arasındadır. Tek kubbeli, beş bölümlü son cemaat yerine sahip, avlusunda iki şadırvanı, haziresi, tuğla minaresi vardır. Mimar Sinan tarafından yaptırılmış olması kuvvetle muhtemeldir.

Lala Hüseyin Paşa II. Selim'in lalası olup, onun padişah olması ile 1566'da Kütahya valisi, daha sonrada 1566-1568 arasında Anadolu Beylerbeyi olmuştur. Camiinin yapımına bu yıllarda başlanmış olmalıdır. Cami ile birlikte bugün artık olmayan bir sübyan mektebi de yaptırılmıştır.

Kesme taş kaplamalı yapı dengeli görünümü ile dikkat çeker. Minberi de taştır. 16.yy. Osmanlı mimarisinin klasik özelliklerini taşır.

18. Hatuniye Camii

Mecidiye Mahallesi hatuniye sokağından girişi bulunan cami, yüksek tuğla mimarisi ile dikkati çeker. Planı asimetrik bir düzene sahiptir. Tek kubbeli caminin batısına kubbeli kare bir mekan daha eklenmiştir. Burası bu gün türbe halindedir. Son cemaat yerinin kubbeleri oldukça geniştir. 16.yy. sonlarında yapılmış, 17.yy. ortalarında Rabia Hatun tarafından onarılıp minare eklenmiştir. Türbesinde Rabia Hatun ve kızının yattığı söylenmektedir.

19. Sultanbağı Hisaraltı Mescidi (Dükkancılık Mescidi)

Macar evinin karşısında harap vaziyettedir. Kitabesi ve hakkında bilgi yoktur.

20. Sultanbağı Çatalçeşme Mescidi (Ahi Arslan Mescidi)

Sultanbağı Mahallesinde, şimdi kapatılmış olan derenin kuzeyindedir. Güney kısmının altında çamaşırılık vardır. Geniş saçakları ve külahlı ahşap ezan balkonu ile küçük mahalle mescidlerinin güzel örneğidir. 16.yy.'ın ikinci yarısında yapılmış olması muhtemeldir.

21. Özbek Camii

Hamidiye Mahallesindedir. Külahlı şişkin taş minaresi ile dikkati çeker. 1699'da Müderris Yaylası sırtlarında çadır kuran Özbek aşiretinden İbrahim Ağa tarafından bir çeşme ve sonradan da mescid olarak yapıldığı bilinmektedir. 1946'da onarım görmüştür. 1974'de mihrabı Vedat Çinicioğlu imalatı çinilerle kaplanmıştır. Bugünkü durumunu 18.yy. sonlarındaki onarımdan sonra almıştır.

22. Ali (Alo) Paşa Camii

Cumhuriyet Caddesi üzerinde, Gazi Kemal (Eski Şehreküstü) Mahallesinde bulunmaktadır. Kagir, ahşap çatılı, kiremit örtülü, külliye halinde yapılmış olan yapının bugün medrese, sübyan mektebi ile eski şadırvanı ortada yoktur. Ahşap olduğu anlaşılan bu bölümler, yandıktan sonra bir daha ele alınmamış sadece camii bölümü yenilenmiştir. Kareye yakın dikdörtgen plan ile, buna batıdan bitişen ahşap eklerden meydana gelmektedir. Seyyit Süleymanağaoğlu Anadolu valisi Ali Paşa 1796'da yaptırmıştır. Kitabesi yoktur. Caminin çinilerle süslü mavi-beyaz kandil motifli orijinal bir mihrabı vardır. Bugünkü şekli Şeyh Hacı Ömer Efendi' nin öncülüğü ile halkın yardımları ile yüz sene kadar önce yapılmıştır.

23. Mollabey Camii ve Külliyesi

Kütahya'da 19.yy. ortalarında yaptırılan en önemli külliye olarak ele alınabilir. Medrese, camii ve kütüphaneden müteşekkildir. Sadettin camii gibi fevkani (üst katı olan) bir yapıdır.

Kütahya müftüsü Andız Köylü Abdurrahman Efendinin oğlu olan ve babasından dolayı "Müftüzade Molla Bey" olarak tanınan İbrahim Ethem Bey tarafından 1855-1856 tarihinde tamamlanan yapı halen Molla Bey Kur'an kursu ve camii olarak kullanılmaktadır. Kütahya' da külliye yaptırma geleneğinin son halkalarındandır.

İbrahim Ethem Bey üç yıl kadar Kütahya kaymakamlığı yapmış, külliyenin minaresini annesi Fadik Hanım adına yaptırmıştır.

24. Ahırardı Camii (Dilsizoğlu Hacı İbrahim Camii)

Onarım görmüş olmasına (1965) karşın, karakterini korumuş yapılarından. İlk şekli ile 1876 öncesinde Osmanoğlu Dilsizoğlu Hacı İbrahim tarafından yaptırılmıştır. 1965 onarımında mihrabı, vaaz kürsüsü ve mihrab duvarı Kütahya çinileriyle kaplanmıştır.

25. Yeşil Camii

Eski Hükümet Caddesi üzerinde Cumartesi Pazarının girişindedir. Kare planlı, tek kubbeli, iki sütuna oturtulmuş kubbeli bir girişi bulunan yapı, kesme taştan onikigen gövdeli, köşklü minaresi ile dikkati çeker. Minare bu şekli ile Kütahya'da tektir. Ana mekanın içi, kubbe kilidinden zemine kadar adeta boş yüzey bırakılmadan ağır bir süsleme ile bezenmiştir.

Alçı sıva üzerine kalem işi, yağlıboya, temperra, alçı kabartma malakari, altın yıldız, duvardan gelişen ve çok kollu kristal aplik ve avizeler, mahfilde kasetli, kakmalı bir tavan bulunmaktadır. Önceleri Recep Ağa Mescidi olarak bilinen bu yapının yerine Yahya Paşa genişletip yenileyerek ahşap fevkani bir yapı yaptırmıştır.

Bu yapı yanınca 1858'de ahşap olarak tekrar yaptırılmış, sonunda Kütahya Mutasarrıfı Fuat Paşanın önderliği ve ilgisi ile 1905 yılında bugünkü şekli ile yapılmıştır.

26. Kaditler Camii

Lala Hüseyin Paşa Caddesi üzerinde, hasır pazarı olarak bilinen bölgede çarşı içinde, üst katı tamamen kagir ve ahşap tavanlı olarak yapılmıştır. Yapının kuzeyinde su tesisleri özelliklerinden olan küçük bir sakahenesi bulunması dikkati çeken geleneksel yapı unsurlarındandır.

27. Bülbül Mescidi (Yakup Çavuş Mescidi)

Mecidiye Mahallesinden Hamidiye Mahallesinden geçişte yer almaktadır. Son yıllarda taş bir minare eklenen yapının kitabesi yoktur. 19. yy. başlarında yapıldığı tahmin edilmektedir.

28. Deve Yatağı Mescidi

Hamidiye Mahallesi Deve Yatağı Sokağındadır. Son onarımlarla eski karakterini tamamen kaybetmiş, sonradan yeni bir minare eklenmiş, mihrabı ve duvarların bir kısmı karo çinilerle kaplanmıştır. 19. yy. başlarında yapıldığı sanılmaktadır.

29. Cedid Mescidi (Yeni Mahalle Mescidi)

Nallı Medrese karşısında yer almaktadır. Bugün harap bir haldedir. 1571'de yapıldığı bilinmekle birlikte 19. yy. başlarında yeniden ele alınıp onarılmıştır.

30. Karadonlu Mescidi (Pirler Mahallesi Mescidi)

Pirler Mahallesi, Karadonlu Sokağı köşesinde Şükrü Şeker Evi ile Karadonlu Canbaba Türbelerinin karşısındadır. 16. yy. sonralarında aynı yerdeki başka bir mescidin yerine yapılmıştır. 1980'de tamamen onarım görmüş, ahşap Ezan Köşkü yerine betondan yenisi yapılmıştır.

31. Ahi Evren Mescidi (Hacı Evren Mescidi)

Ahi Evren Mahallesi Cennet Sokağındadır. 16. yy. sonlarında yapılan mescid 1917'de yenilenmiş 1956-1957'de onararak minare eklenmiştir. Mihrabı eski özelliğini korumuş olup karşı sokakta da bir zikir yeri bulunan Ahi Evren Türbe ve Tekkesi vardır.

32. Molla Halil Mescidi (Kazasker Mescidi)

16. yy. başlarında yapılan medrese bugün ayakta değildir. Sadettin cami köşesinden balıklıya giden yolda, Muvakkithane'nin arkasındaki boşlukta, Pamuk Hanı'nın doğusunda kalmaktaydı. Yeri 20 yıl öncesine kadar Kütahya Müftülüğü idi. Halili diye meşhur olan Halil Bin Mahmut Germiyani, İstanbul'da müderrislik yaptıktan sonra Kütahya'ya gelmiş, burada kurduğu medreseye hamamını da vakf etmiştir. Yapının durumu hakkında da kayıtlarda bilgi yoksa da avlulu bir medrese olması gerekmektedir.

33. Mevlevihane Dönenler Camii (Ergun Çelebi Zaviyesi)

Eskiden 'Eski Kapan Altı' denilen yerde Ulu Caminin doğusunda; Eydemir Hamamı yanındadır. Bu gün Dönenler Camii adıyla anılan Semahane bölümü 1959 yılında Vakıflar tarafından onararak ibadete açılmıştır Mevlevihane Asitane olarak bilinirdi.

Hezar Dinari Mescidi çekirdek baz alınarak etrafına semahane, dede hücreleri, meşruta ve kütüphane bina edilmiştir. Semahane, sonradan mescit olarak da kullanılmaya başlanınca Hezar Dinari Mescidi türbe haline getirilmiştir Türbe de Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin torunu Ergun Çelebi ve yakınlarının sandukaları bulunmaktadır.

Kütahya, Konya ve Afyon'dan sonra mevlevilik tarikatının üçüncü büyük merkezi olarak bilinir. Mevlana'nın torunu Ergun Çelebi'den başka oğlu Sultan Veled'de Kütahya'yı şerefliendiren ve Kütahya'yı gerçekten seven beğenen meşhurlar arasındadır.

Sultan Veled Kütahya için;

Kütahya'da bir ay kalana ne mutlu,
İki ay kalacak olursanız, daha fazla müstefid ve münfeyiz olursunuz.
Kütahya kusursuz bir güzeldir.
Böyle kusursuz güzele zeval olur mu?
Ya Rab, bu memlekete kaza-bela verme,
Cennet Kütahya'nın ya altındadır ya üstünde,
Feda olsun Lahor, Keşmir, Tebriz Kütahya' ya.

demmiştir.

Bu sözleri Mehmed Dumlu Hoca, Feridun Nafiz Uzluk beyden nakletmiştir. Bu gazel "Divan-ı Sultan Veled" de mevcut olup yayınlanmıştır. Semahanenin Kütüphanesi sonradan Vahit Paşa Kütüphanesine devredilmiştir.

İçeride türbeye açılan kemerin sağında "Adli" mahlası ile sultan II.Mahmud' un tuğrası ve iki tane kitabe vardır. Birinci 1812, ikincisi 1841'deki onarımlara ait kitabelerdir. Son onarım tarihi 1959' dur. Dede hücreleri olan kısım bu gün Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından fakirlere yemek dağıtımında aşevi olara kullanılmaktadır. Kütahya Mevlevihanesi, Konya ve Afyon'dan sonra erken dönem Mevlevihaneleri içinde ve mevlevi dergahlarından 76 zaviye ve 14 asitaneden birisi olarak bilinirdi.

34. Çinili Camii

1973 yılı yapımı olan camii, iki katlı olup içi ve dışı tamamen çinilerle kaplıdır. Orta Asya Türk Mimarisi örnek alınarak yapılan camii, tek kubbeli ve sekizgen biçimli yapısı ile dikkat çekicidir.

Kubbenin içi hat sanatı örnekleriyle süslenmiştir. Dünyada ve Türkiye'de bir benzeri olmayan camii, şehrimize pek çok hizmeti geçmiş meşhur Kütahyalı Ressam Ahmet YAKUPOĞLU'nun şehrimizin kültür ve sanat koleksiyonuna kattığı orijinal ve müstesna bir eserdir.

Atalarımızın bizlere bıraktığı zengin tarihi ve kültürel mirası, bizim de sonraki nesillere ulaştırabilmemiz için, bir yandan da bu örnekte görüldüğü gibi yeni, ancak geçmişin zevk süzgecinden geçmiş şaheser niteliğinde eserler yapılması gereklidir. Bu kabil eserlerin çoğalması en büyük temennimizdir.

Doğa Turizmi

Kütahya topraklarının % 53'ü ormanlarla kaplı olduğu için ilin her köşesi zengin doğa güzelliklerine sahiptir. Bu güzellikler güçlü bir çevre bilinciyle korunmakta, gününbirlik olduğu kadar uzun süreli dinlenme ve kamp imkanları içinde faydalanılabilmektedir. Yayla turizmi için önemli imkanları olan ilimiz, trekking için de aynı potansiyele sahiptir.

Çamlıca

Kütahya'nın batısında, şehir merkezine 5 km uzaklıktaki Çamlıca, orman içi dinlenme yeri olarak düzenlenmiştir. Orman İşletmesince yapılan altyapısı, piknik yerleri ve hizmet birimleri özelleştirilmiştir. Çamlıca çam ağaçları, soğuk suları, temiz havası ve insanı rahatlatan manzarası ile geniş bir mesire yeridir.

1000 Yıllık Kestane Ağacı

Kütahya'nın 7 km güneyindeki Kumarı Köyü Boyacılar Mevkiinde bulunan üç adet kestane ağacı halen meyve vermektedir, özellikle birisi 8 metreyi bulan gövde çapı, 20 metreye ulaşan yüksekliği ile bin yıldır ayakta durmaktadır.

Hıdırlık

Kütahya merkezdeki en önemli mesire yerlerinden birisidir. Aynı isimle anılan mescidin de, bulunduğu mesire yerinin altyapısı ve çevre düzenlemesi yapılmıştır. Hıdırlık Mescidi'nin restorasyonu 2003 yılında Vakıflar tarafından yaptırılmıştır.

Gölcük Yaylası

Kütahya'nın güneybatısındaki Gölcük Yaylası, Simav'a 10 km uzaklıktadır. Çam ormanları arasındaki yayla, her türlü altyapıya sahip olup, 1.450 m yükseklikte harika bir piknik yeri olarak hizmet vermektedir.

Vakıf Ormanları:

Kütahya-Tavşanlı Karayolunun güneyinde, Kütahya'ya 40 km uzaklıktadır. Piramidial karaçamların orman oluşturduğu Vakıf Çamlığı koruma altındadır.

Murat Dağı

Kütahya'nın güneyindeki Murat Dağı Gediz'e 30 km uzaklıktadır. 2.312 m yükseklikteki Murat Dağı, Kütahya'nın olduğu gibi İç Ege'nin de en yüksek dağıdır. Kestane, meşe ve çam ormanlarından oluşan zengin bir bitki kuşağına sahip olan Murat Dağı, temiz havası, soğuk suları ve özellikle zengin termal kaynaklarıyla çok önemli bir merkezdir. Murat Dağı yayla turizmi için uygun bir merkezdir.

Porsuk Barajı

Kütahya'nın kuzeydoğusunda şehir merkezine 20 km uzaklıktadır. Porsuk Çayının taşkınlarından çevreyi korumak amacıyla yapılmış olan baraj son yıllarda balıkçılığın da önemli bir merkezi haline gelmiştir. Porsuk Barajında, Sofça Köyü civarında su sporları (sörf, kürek, yelken vb.) için sabit iskele ve yüzey iskele çalışmaları yapılmıştır.

Mızık Çamı

Domaniç'in Domur Köyü'ndedir. Osmanlı İmparatorluğunun kurucusu Osman Gazinin bebeklik beşiğinin kurulduğu bu çam koruma altına alınmıştır. Zaman içinde yıkılan bu tarihi ve anıtsal çam ağacı özel bir kaide üzerine alınarak üzeri örtülmüştür.

Domaniç Ormanları

Kütahya'nın kuzeyindeki Domaniç Ormanları ilçenin çevresinde çok geniş bir alana yayılmış durumdadır. Çok zengin bir bitki örtüsüne sahip olan Domaniç Ormanlarında pek çok endemik tür ve anıtsal değerde birçok ağaç bulunmaktadır.

Kuruçay Göleti

Tavşanlı'nın güneyinde, İlçeye 7 km uzaklıktadır. Sulama amaçlı yapılmış olan gölet, asıl işlevinin yanı sıra temiz çevresi ile önemli bir piknik yeridir.

Enne Barajı

Kütahya'nın batısında şehir merkezine 18 km uzaklıktadır. Seyitömer Termik Santralının su ihtiyacını karşılamak için yapılan baraj zamanla olta balıkçılığının da yapıldığı güzel bir mesire yeri haline gelmiştir.

Dağ ve Doğa Yürüyüşü

Kütahya topraklarının % 54'ü ormanlarla kaplı olduğu için her köşesi zengin doğa güzelliklerine sahiptir. Bu güzellikler güçlü bir çevre bilinciyle korunmakta, günü birlik olduğu kadar uzun süreli dinlenme ve kamp imkanları içinde faydalanılabilmektedir.

Kütahya'da Eğrigöz Dağı, Murat dağı, Ak dağ, Simav Dağı, Frigya Vadisi, Çamlıca, Göçlük Yaylası ve Domaniç Ormanları gibi pek çok yerde doğa yürüyüşü yapılabilecek alanlar vardır.

Yayla Turizmi

Murat Dağı

Kütahya'nın güneyindeki Murat Dağı Gediz'e 30 km uzaklıktadır. 2.312 m yükseklikteki Murat Dağı, Kütahya'nın olduğu gibi İç Ege'nin de en yüksek dağıdır. Kestane, meşe ve çam ormanlarından oluşan bir bitki örtüsüne sahip olan Murat Dağı temiz havası, soğuk suları ve özellikle zengin termal kaynaklarıyla çok önemli bir yayla turizmi merkezidir.

Gölcük Yaylası

Kütahya'nın güneybatısındaki Gölcük Yaylası, Simav'a 10 km uzaklıktadır. Çam ormanları arasında yayla, her türlü alt yapıya sahip olup, 1.450 m yükseklikte eşsiz bir piknik yeri olarak hizmet vermektedir.

Kamp ve Karavan Turizmi

Temiz havası, soğuk suları, kuş çeşitliliği ve zengin termal kaynaklarıyla alternatif turizm olanakları sunan Murat Dağı, Gölcük Yaylası, Frig Vadisinde İnli Köyü ile Çamlıca Yaylası kamp ve karavan turizmi açısından önemli potansiyele sahiptir.

Sportif Olta Balıkçılığı

Kütahya'da Porsuk, Enne ve Kayaboğazı Barajları ile Doğuluşah, Zafertepe-Çalköy ve Kuruçay Göletlerinde sportif amaçlı olta balıkçılığı yapılmaktadır. Kütahya'da doğal göl yoktur. Fakat baraj göllerinde, göletlerde ve akarsularda balıkçılık yapılabilmektedir.

Özellikle sazan, aynalı sazan, kızılkanat, dargın ve yayın balıkları çok avlanan balıklardır. İlimizin Gediz ve Domaniç İlçelerinde modern alabalık tesisleri bulunmaktadır.

Porsuk Barajı, Kütahya'nın kuzeydoğusunda şehir merkezine 20 km uzaklıktadır. Porsuk Çayının taşkınlarından çevreyi korumak amacıyla olan baraj son yıllarda balıkçılığın da önemli bir merkezi haline gelmiştir. Porsuk Barajında, Sofça Köyü civarında su sporları merkezi oluşturma çalışmaları yapılmaktadır.

Yaban Hayatı (Avcılık)

Kütahya'da çok zengin bir bitki örtüsü vardır. İl topraklarının yarıdan fazlası ormanlarla kaplıdır. İlin geçiş iklimi kuşağında olması nedeniyle Kütahya'da çok zengin çam ormanları mevcuttur. Kütahya ormanlarında karaçam, kızılçam, kestane, katran ağacı, ardıç ve meşe en çok rastlanan ağaçlardır. Zengin bitki örtüsünden dolayı, ilin yaban hayatı da hayli zengindir. Kurt, çakal, tilki, yaban domuzu ve tavşan en çok rastlanan yabani hayvanlardır. Kütahya Kuşlar açısından da zengindir. Bildircin, keklik, ve bazı su kuşları oldukça boldur. Kütahya'da iki geyik üretme sahası ve bir adet toy kuşları koruma sahası mevcuttur.

Ayrıca Türkmen Dağı, Domaniç Ormanları ve Şaphane Dağı gibi sahalarda sürekli av yasağı uygulanmaktadır.

Kütahya'da göl yoktur. Fakat baraj göllerinde, göletlerde ve akarsularda balıkçılık yapılabilmektedir. Özellikle sazan, aynalı sazan, kızılkanat, dargın ve yayın balıkları en çok avlanan balıklardır. İlimizin Gediz ve Domaniç İlçelerinde modern alabalık istasyonları bulunmaktadır.

Kuş Gözetleme

Altıntaş Ovası Anadolu'da kalan son toy kuşlarının üreme alanlarından biridir.

Bitki İnceleme

Gediz Murat Dağı, Tavşanlı Vakıf Çamlığı, Sofça I Nolu Orman Koruma Alanı bitki inceleme açısından oldukça önemli alanlardır.

Atlı Doğa Yürüyüşü

Kütahya'da yer alan Frigya Vadisi'nde atlı doğa yürüyüşleri yapılabilecek potansiyel mevcuttur.

Korunan Alanlar

Kaşalığ Tabiatı Koruma Alanı

Domaniç İlçesinde bulunan bu alan balta girmemiş ormanlardandır. Kayın ve karaçam hakim ağaç türleri vardır. Ayrıca meşe, titrek, kavak, ahlat, armut, eğrelti sarmağı, sıyrımbağ, böğütlen, öksürük otu, papaz külahı, yabani çilek, Noel kül Kaşalığ'daki diğer bitki türleridir. Başlıca hayvan türleri; ayı, yaban domuzu, geyik, tilki, tavşan, porsuk ve kirpidir.

Vakıf Çamlığı Tabiat Koruma Alanı

Kütahya-Tavşanlı Karayolunun güneyinde, Kütahya'ya 40 km uzaklıktadır. Piramidial karaçamların orman olarak bulunduğu tek yer olan Vakıf Çamlığı koruma altındadır.

G.3. Turistik Alt Yapı

Turistik nitelikteki otel, motel, pansiyon, kamping ve apart otellerin sayıları, kapasiteleri, konumları, sınıfları hakkında,

Turistik nitelikteki eğlence yerlerinin kapasiteleri, sayıları, konumları ve sınıfları hakkında,

İkinci konut alanlarının çevreye ve turizme olumlu veya olumsuz etkileri hakkında bilgi verilecektir.

Turistik tesisler yer seçimi kriterleri açısından incelenecektir. Ayrıca bu tesislerin doğayla uyumlu yapılıp yapılmadığı araştırılacaktır.

Yörenin ulaşım, içme-kullanma suyu kaynak ve isale sistemleri açısından genel durumu hakkında bilgi verilecektir (Yöredeki kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşım sistemleri hakkında genel bilgi verilecektir. Turistik akışı sağlayan otogar, gar, havaalanı, liman, marina sayıları ve kapasiteleri verilecektir).

İlde mevcut Turizm İşletme Belgeli tesisler aşağıda liste halinde verilmiştir.

Tablo 82. Turizm İşletme Belgeli Tesisler

Tesis Adı	Sınıf	Oda	Yatak	Bulunduğu Yer
Erbaylar Otel	***	42	84	Kütahya –Merkez
Hotaş Otel	**	65	122	Kütahya-Merkez
Güral Harlek Termal Otel ve SPA	Özel Konaklama Tesis	98	200	Kütahya-Ilıca
Ispartalılar Konağı	Özel Konaklama Tesis	7	16	Kütahya-Merkez
Q TAHYA	***	35	70	Kütahya-Merkez
Melisa Otel	***	32	64	Kütahya- Simav
Yoncalı Huzur Apart Otel	Müstakil Apart Otel	22	36	Kütahya-Merkez
Hilton Garden Inn	****	121	242	Kütahya-Merkez

Anemon Otel	Butik Otel	47	94	Kütahya – Çavdarhisar
Yoncalı Termal Otel	***	73	150	Kütahya-Merkez
Toplam		542	1.078	Kütahya Geneli

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

2011 yılı itibariyle, İl’de Turizm Yatırım Belgeli 3 otelde 318 oda, 692 yatak kapasitesi bulunmaktadır. İlde mevcut Turizm Yatırım Belgeli tesisler aşağıda liste halinde verilmiştir.

Tablo 83. Turizm Yatırım Belgeli Tesisler

Tesis Adı	Sınıf	Oda	Yatak	Yatırım Tarihi	Bulunduğu Yer
Emet Resort Otel	*****	123	322	18.04.2008 11355	Kütahya- Emet
Hilton Garden Inn Otel	****	121	242	10.07.2008 11481	Kütahya – Merkez
Arslan Otel	***	64	128	25.08.2008 11561	Kütahya - Merkez
Toplam		318	692		Kütahya Geneli

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

İLİMİZDE TERMAL TURİZM MERKEZİ İLAN EDİLEN YERLER

- 1- Kütahya Gediz Ilıcası, 09.04.1987 tarih , 87/11608 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiş olup söz konusu merkezde fiziksel planlarla yaklaşık 2182 yatak kapasitesi öngörülmektedir.
- 2- Kütahya Muratdağı Kaplıcası, 19.04.1987 tarih, 87/11608 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiş olup söz konusu merkezde fiziksel planlarla yaklaşık 2475 yatak kapasitesi öngörülmektedir.
- 3- Kütahya Ilıca Harlek Kaplıcası, 19.04.1989 tarih 89/13900 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiş söz konusu merkezde fiziksel planlarla yaklaşık 2315 yatak kapasitesi öngörülmektedir.
- 4- Kütahya Simav Eynal Kaplıcası, 19.04.1989 tarih 89/13900 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiş söz konusu merkezde fiziksel planlarla yaklaşık 192 yatak kapasitesi öngörülmektedir.

5- Kütahya Emet Kaplıcaları, 17.10.1993 tarih 93/4833 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiş söz konusu merkezde fiziksel planlarla yaklaşık 6600 yatak kapasitesi öngörülmektedir.

6- Kütahya Tavşanlı – Göbel Kaplıcaları ; 16.12.2006 tarih 2006/11354 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir

Kütahya Hisarcık – Esire Kaplıcaları ; 16.12.2006 tarih 2006/11354 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir.

G.4. Turist Sayısı

Konaklayan kişilerin ilçelere ve milliyetlerine göre dağılımı hakkında bilgi verilecektir. Turizm mevsiminde nüfus artış miktarı tahmin edilecektir.

Tablo 84. Konaklayan Yerli Yabancı Sayıları

YILLAR		2008	2009	2010	2011
KONAKLAYAN KİŞİ	YERLİ	41.378	62.144	66.457	64.314
	YABANCI	1.514	1.898	2.889	2.746
GECELEYEN KİŞİ	YERLİ	60.730	87.630	100.165	105.227
	YABANCI	3.284	5.083	4.923	4.763
KONAKLAYAN KİŞİ TOPLAM	YERLİ, YABANCI	42.892	64.042	69.346	37.060
GECELEYEN KİŞİ TOPLAM	YERLİ, YABANCI	64.014	92.713	105.088	109.990

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

G.5. Turizm Ekonomisi

Döviz gelirleri, turizmde yerel halka sağlanan iş imkanları hakkında bilgi verilecek, yeni turizm fırsatları ve bunların ekonomiye muhtemel katkıları belirtilecektir.

Turizm bilindiği üzere 3 temel ayak üzerine kurulu bir faaliyet bütünüdür.

Konaklama,gastronomi tesisleri (yiyecek-içecek,eğlence yerleri) ve seyahat acenteleri. Bunların büyük çoğunluğu nitelikli bir iç ve dış turizmin ihtiyaçlarına cevap vermekte fakat yeterli değildir.

Turizm sektöründe otel,motel ve kaplıca tesisleri ,seyahat acenteleri,gastronomi tesisleriyle birlikte ilimizin simgesi çini alanında hizmet veren ustalar sayesinde turizm yerel halka hizmet etmektedir.

Kütahya, rezervler Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın öncelik sıralaması itibariyle termal kaynaklar bakımından Türkiye ilk sıralarda yer almaktadır. Sağlık Turizmi il ekonomisinin sektörel düzeyde çeşitlenmesine ve zenginleşmesine katkı sağlayabilecek lokomotif bir sektör durumundadır. Bu alanda kaydedilebilecek en küçük gelişme 33

sektöre direkt olarak girdi çıktı ilişkisi olması nedeniyle diğer bir çok faaliyet peşinden sürükleyebilecek özellikte bulunmaktadır.

İlimizde kurulu Dumlupınar Üniversitesi bünyesinde 40 bin öğrenci eğitim almaktadır. Bu öğrencilerin eğitim aldıkları aylar ilimizde turizm alanında daha fazla hareketlenme görülmektedir.

Bunun yanında ilimizde bulunan Hava ve Jandarma askeri birliklerin yemin törenlerinde olduğu günlerde de turizm hareketlenme ama kalış süreleri uzun olmamaktadır.

G.6. Turizm-Çevre İlişkisi

Örf, Adetlerin Olumlu-Olumsuz Yönleri

Nadide yöresel el sanatlarından sim sırma işlemeli düğün giysileri (Tefebaşı, Üçetek, Şalvar, Çatkılı, Eğrimli, Dizibağlı, Pullu, Dalli) ve iğne oyaları (Paşa Nişanı, Meclis Kuruldu, Zerran Kadeh, Gül Oyası vb) gümüş işlemeciliği, çiniler ve renkli nakışlar ile geleneksel yemekler halen yaşatılmaktadır.

Doğal ve tarihi sit alanlarının çok geniş olmasının yanı sıra Kentsel Sit Alanı'nda çok geniştir. Eski doku halen muhafaza edilmektedir.Kütahya halkı geleneklerine, örf ve adetlerine sıkı sıkıya bağlıdır.

Bu özellikleriyle, gezip görmek istediği yerlerin otantik değerleri ile ilgilenen “Kültür Turizmi” arayışı içindeki turistler için bir çekiciliktir

Kültür ve Tabiat Varlıklarımızın Tahribi ve Kaçakçılığının Önlenmesi

Çeşitli medeniyetlerin ve kültürlerin beşiği, geçit yolu olan Anadolu'da toprağın altı ve üstü tarihi eserlerle doludur. Yüzyıllar öncesine ait bu kültür varlıkları Türk Milletinin milli hazineleri, tarihimizin şahitleridir. Memleketimizde el sanatlarımızın da çok zengin bir geçmişi vardır. El sanatları da bir milletin kültürel kişiliğinin en canlı belgeleridir.

İlimizde halen Kültür Bakanlığına bağlı Arkeoloji, Etnografya ve Çini müzeleri ile Çavdarhisar Aızanoı örenyeri mevcuttur. Bu müzeler asırların sanat izlerini, milli sanat zevkimizi temsil ederler. Müzeler kişiler üzerinde Kültür varlıkları sevgisinin, tarih bilincinin yerleşmesinde en büyük rolü oynayan kurumlardır. Aynı zamanda Milli hazinelerimizin korunup değerlendirildiği, tanıtıldığı birer kültür yuvasıdır.

Kütahya Müze Müdürlüğünce, bölgemizin tarihi ve arkeolojik kalıntıları göz önünde tutularak çevreden toplanan ve halktan değeri karşılığında satın alınan kültür varlıklarıyla müzelerimiz her geçen gün biraz daha zenginleşmektedir.

Tarihten öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde ve yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklara kültür varlıkları denmektedir.

Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi olayların meydana geldiği yerler (Başkumandan Meydan Savaşı gibi) ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlara sit alanları denmektedir.

3386 sayılı Kanunla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Kanununa göre nitelendirilenler devletin malı sayıldığı ve bunların korunmaları, bakımları ile define aranması gibi hususlar yönetmeliklerle belirtildiği halde, İl ve ilçelerimizde ve bağlı köylerimizde kaçak kazılar yapılarak eski uygarlıklara ait eski eserlerimizin tahrip edildiği, kırıldığı, yıkıldığı ve bulunan tarihi eserlerimizin kaçakçılar vasıtasıyla el altından satıldığı ve bunların da yurt dışına kaçırılarak oralandaki yabancıların eline geçtiği bilinmektedir. Bu tür kaçakçılık olayları ile zengin kültürümüz her geçen gün yok olmakta ve eserlerimiz yurt dışına gitmektedir.

Bugün Avrupa ve Amerika müzelerinin en güzel salonlarında ülkemizden giden eserler bulunmaktadır. Yurdumuz öylesine yağmalanmıştır ki gözü doymayan kaçakçılar koskoca antik yapıları söküp götürmüşlerdir. Bunlardan en güzel iki örnek; Bergama Zeus Sunağı Almanya Berlin Müzesinde, Halikarnasos (Bodrum) mezar anıtı ise İngiltere British Müzesindedir.

Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü başlattığı yoğun çalışmalarla bu şekilde yurt dışına kaçırılan Kültür varlıklarımızın yeniden geri getirilmesi için yasal yollara başvurmakta ve ayrıca satın almalar yoluyla da birçok eserlerimiz yeniden yurdumuza geri getirilmektedir. Artık gözümüzü açmanın zamanı gelmiştir. Ülkemize turist olarak gelen hiçbir yabancıya eski eser vermeyelim ve satmayalım. Zaten bu kanunen de suçtur. Onların verdikleri değer çok fazlasını bu gün müzelerimiz ödemektedir. Yapılan kaçak kazılarla tarihimizin yok edildiğini unutmayalım. Kaçak kazı yapanlara engel olalım. Bunları en yakın mülki amirliğe köyde muhtara ve ilimiz müze müdürlüğüne haber verelim. Köylerde zaman zaman yapılan kaçak kazı tespitlerinin köy muhtarlarının ilgililere bildirmediği gözlenmektedir. Yurdumuzda bulunan her eski eserde bu vatanda yaşayan her yurttaşın hakkının olduğunu unutmayalım. Unutmayalım ki geçmişini bilmeyen milletler geleceğine de güvenle bakamaz.

Her türlü özel ve tüzel define aranması hususu Müze müdürlüğünün iznine tabi olup izinsiz define kazısı yapanlara 1 yıldan 5 yıla kadar ağır hapis cezası verileceğinin bilinmesi gerekmektedir.

2863 sayılı Yasanın 4. Maddesine göre Taşınır ve Taşınmaz Kültür ve Tabiat varlıklarını bulanlar malik oldukları veya kullandıkları arazinin içinde Kültür ve Tabiat varlığının bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler bunu en geç üç gün içinde en yakın Müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar.

Tüm halkımızın tarihi eserlerimizin tahribi ve yurt dışına kaçırılması girişimlerine karşı daha duyarlı olmaları en büyük dileğimizdir.

Kaynaklar**Kütahya Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü****H. TARIM VE HAYVANCILIK****H.1. Genel Tarımsal Yapı**

İlimizde yer alan doğal bitki örtüsü Akdeniz, Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinin özelliklerini taşır. Kütahya’da kuru ormanlar çoğunluktadır. Bunu bozkır bitki toplulukları takip etmektedir. İlimiz ormanları, daha çok dağ eteklerindeki platolarda yer alır. Yerleşim birimlerine yakın ormanlık alanlar çeşitli amaçlarla bilinçsizce tahrip edilmiştir. Bu oran %2-3 civarındadır. Kütahya 1.187.500.000 hektarlık yüzölçümüne sahip olup bu alanın 611.592.000 hektarlık bölümü, orman sahasıdır. Sevinerek söyleyebiliriz ki, ilimizin %52,97’sini ormanlık alanlar oluşturmaktadır. Orman alanlarımızın 296.464.000 ‘lik hektarı, %48’lik ekonomik değeri olan verimli ormanları oluşturur. Geri kalan kısmı ise, bozuk orman özelliği taşır.

Kütahya’da Yer alan Ağaç Türleri

%48 karaçam, %5 kızılçam, %1 kayın %14 meşe (Baltalık), %6 ardıç, %25 karışık orman, %1 sedir, kızılağaç, kestane, Kavak, köknardan ibarettir. Kütahya’da orman altı alanlarında toprak şartlarından dolayı bozkır bitki örtüsü hakimdir. Bozkır bitkileri içerisinde gelincik, yavşan, kuzukulağı, çoban çantası, aslanagzı gibi doğal bitkiler yer almaktadır

Tablo 85. Arazi Varlığı Ve Kullanım Alanları (Hektar)

	Tarım Alanı	Orman Ve Fundalık	Çayır-Mera	Diğer Araziler	Yüzölçümü
KÜTAHYA	409.488	612.592	88.209	77.211	1.187.500
TÜRKİYE	26.968.000	20.703.000	20.500.000	10.184.700	78.355.700

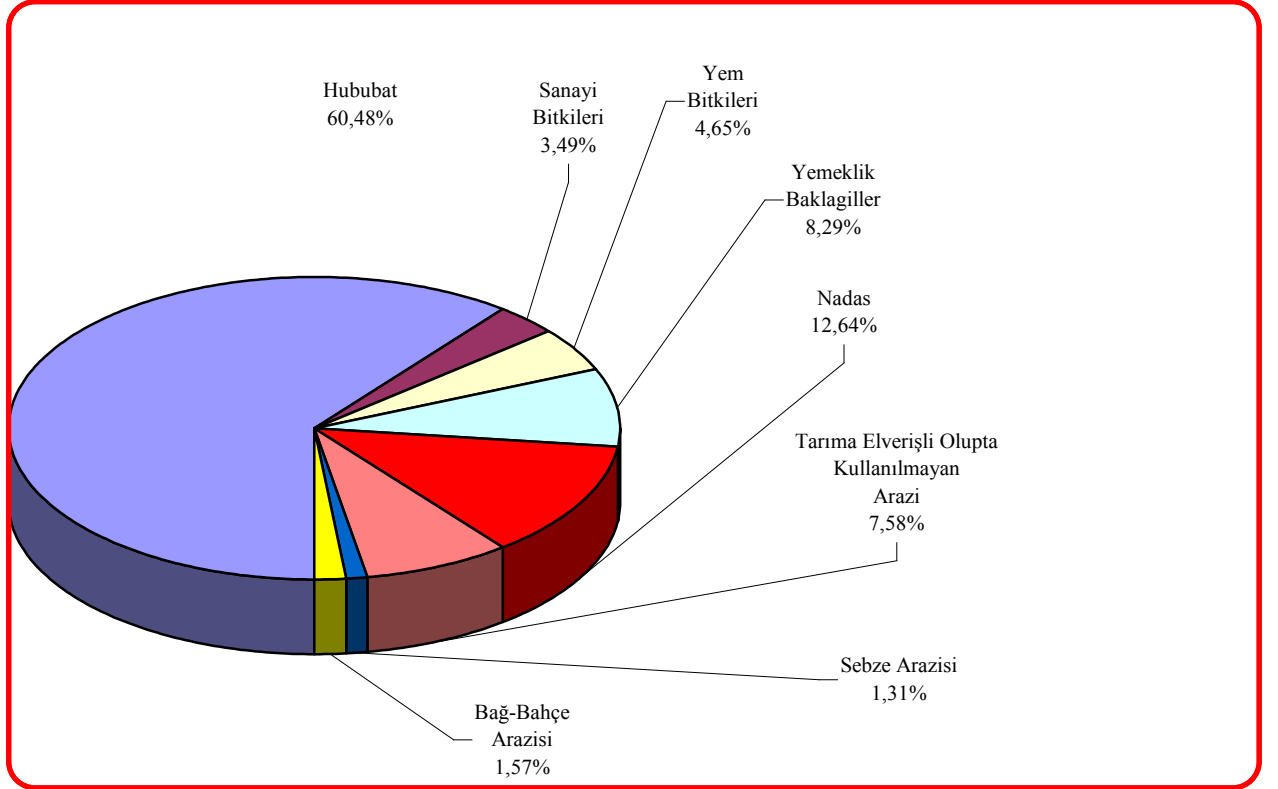
Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü, Kütahya

H.2 Tarımsal Üretim

Kullanma Kabiliyeti Sınıflaması, toprağı korumak ve özelliklerine uygun olarak planlı ve dengeli bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla birden sekize kadar yapılan sınıflandırmadır. Toprak verimlilik durumları I. sınıftan VIII. sınıfa doğru azalmaktadır. Çayır, mera, yaylak, otlak, kışlak, zeytinlik ve orman sınırları dışında kalan, I. II. III. IV. V. VI. ve VII. sınıf araziler tarım arazileridir. I. II. III. IV. sınıf araziler, toprak işlemeli tarıma elverişlidir. V. VI. ve VII. sınıf araziler toprak işlemeli tarıma elverişli olmamasına rağmen toprak muhafaza tedbirleri almak suretiyle tarım yapılabilir. VIII. sınıf araziler ise tarıma elverişli olmayan arazilerdir.

İşlemeli tarıma uygun ve kısıtlı uygun olan tarım topraklarının (I. II. III. ve IV. sınıf) amaç dışı kullanılmasından dolayı, işlemeli tarıma uygun olmayan mera alanlarının bozularak tarıma açılması, bu alanlarda toprak erozyonunun boyutlarını artırmıştır.

H.2.1 Bitkisel Üretim

Şekil 20. Bitkilerin Cinslerine Göre Dağılımı

H.2.1.1. Tarla Bitkileri

H.2.1.1.1. Buğdaygiller

Tablo 86. Buğdaygiller Ekiliş, Üretim ve Verim Durumları İle Arazi Dağılımı

Grup adı	Ürün adı	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Verim (Kg/Dekar)	Üretim (Ton)
Tabullar	Buğday (Durum)	279.821	315.694	330	98.281
	Buğday (Diğer)	1.268.437	1.267.237	300	380.531
	Arpa (Diğer)	483.276	481.276	325	157.065
	Arpa (Biralık)	3.500	3.500	350	1.225
	Çavdar	21.005	21.005	255	3.356
	Yulaf (Dane)	9.410	8.710	140	1.317
	Darı	9.800	8.710	300	2.940
	Mısır (Dane)	14.790	18.620	276,36	5.145,9
	Kuşyemi	0	0	0	0,00
	Triticale (Dane)	25.361	25.361	323	8.192
TOPLAM		2.133,400			

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.2.1.1.2. Baklagiller

Tablo 87. Baklagiller Ekiliş, Üretim ve Verim Durumları İle Arazi Dağılımı

Grup adı	Ürün adı	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)
Baklagiller	Bakla (Hayvan Yemi)	0	0	0	0
	Bakla (Yemeklik)	2.635	2.635	200	527
	Nohut	213.585	213.085	106	22.640
	Fasulye (Kuru)	32.053	32.053	200	6.411
	Mercimek (Yeşil)	3.897	3.697	120	403,116
	Mercimek (Kırmızı)	0	0	0	0
	Börülce (Kuru)	20	20	100	2
	Fiğ (ane)	11.235	11.235	150	1.685
	Burçak (dane)	820	820	93	76
	Mürdümük (Dane)	2.100	2.100	110,48	231
	TOPLAM	266.345			

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.2.1.1.3 . Yem Bitkileri

Tablo 88. Yem Bitkileri Ekiliş, Üretim ve Verim Durumları İle Arazi Dağılımı

Grup adı	Ürün adı	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)
Yem bitkileri	Yonca (Yeşil Ot)	52.680	52.580	1.410	74.279,7
	Korunga (Yeşil Ot)	13.855	13.830	1.052	14.617
	Mısır (Hasıl) (I. Ekiliş)	3.770	3.770	3000	11.310
	Mısır (Hasıl) (II. Ekiliş)	0	0	0	0
	Fiğ (Yeşil Ot)	102.164	101.074	792	80.914
	Burçak (Yeşil Ot)	140	140	110	15
	Üçgül	0	0	0	0
	Mısır (Silaj) (I. Ekiliş)	15.380	15.380	4.633	71.248
	Mısır (Silaj) (II. Ekiliş)	5.350	5.350	5.000,00	26.750
	Yulaf (Yeşil Ot)	7.023	5.423	655,56	4.605
	Sorgum (Kuru Ot)	0	0	0	0
	Tritikale (Yeşil Ot)	2.685	2.660	909,13	2.441
	Mürdümük (Yeşil Ot)	500	500	170,00	85
	TOPLAM	203.547			

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.2.1.1.4 . Endüstriyel Bitkiler

Tablo 89. Endüstriyel Bitkiler Ekiliş, Üretim ve Verim Durumları İle Arazi Dağılımı

Grup adı	Ürün adı	Ekilen alan (dekar)	Hasat edilen alan (dekar)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)
Endüstriyel Bitkiler	Tütün	450	450	70	31,5
	Ş. Pancarı	49.011	47.872	4.878	239.076
	Haşhaş (Kapsül)	22.549	26.675	64,30	1.443
	Acı Bakla	10	10	100	1
	Kekik	0	0	0	0
	TOPLAM	72.020			

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.2.1.2. Bahçe Bitkileri

H.2.1.2.1. Meyve Üretimi

Tablo 90. Kütahya İli Meyve Üretimi

ÜRÜNLER		Toplu Meyvelikler Alanı (Dekar)	Toplam Meyve Veren Ağaç (Adet)	Ağaç Başına Ortalama Verim (Kg/Ağaç)	Üretim (Ton)
Yumuşak Çekirdekli	Armut	686	168.555	40	6.742
	Ayva	44	33.130	33	1.093
	Elma (Golden)	1.498	120.184	42	5.048
	Elma (Starking)	3.065	153.160	43	6.586
	Elma (Amasya)	1.605	136.025	40	5.441
	Elma (Grannysmith)	76	1785	45	80
	Elma (Diğer)	747	61.790	38	2.348
	Muşmula	0	5780	17,56	110,59
TOPLAM		7.721			
Taş Çekirdekli	Erik	170	145.635	30	4.369
	İğde	30	12.126	17	206
	Kayısı (Zerdali Hariç)	25	13.180	23	303
	Zerdali	0	2550	21,85	58,07
	Kiraz	26.454	1.028.630	26	26.744
	Kızılcık	1	25.380	13,24	490,06
	Şeftali (Nektarin)	0	1134	14,50	17,01
	Şeftali (Diğer)	235	23.235	27	627
	Vişne	26.785	905.070	20	18.101
TOPLAM		53.700			
Sert Kabuklu	Antep Fıstığı	2.115	49.700	6	298
	Ceviz	6.611	77.640	30	2.329
	Badem	348	19.540	26	508
	Fındık	30	3010	2	6
	Kestane	200	70.620	40	2.825
TOPLAM		9.304			
Üzüm ve Üzümsü	Çilek (Örtüaltı dâhil)	1.548	0	1.250	1.935
	Dut	7	50.310	32	1.610
	İncir	0	1500	15,2	22,5
	Nar	0	700	5,71	3,5
	Trabzon Hurması	0	900	40	36
	Üzüm (Şaraplık)	0	0	0	0
	Üzüm (Sofralık Çekirdekli)	8.757	0	1.500	13.136
Üzüm (Sofralık Çekirdeksiz)	70	0	1.500	184	
TOPLAM		10.382			
Toplam Alanı (Dekar)		81.107			

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.2.1.2.2. Sebze Üretimi

Tablo 91. Sebze Ekiliş ve Üretim Miktarları

	ÜRÜNLER	Ekiliş (Dekar)	Verim (Kg/Dekar)	Üretim (Ton)
Yaprağı Yenen Sebzeler	Lahana (Beyaz)	1899	1316	2499,00
	Lahana (Kırmızı)	20	820	16,40
	Marul (Göbekli)	1.436	919,22	1.320,00
	Marul (Kıvırcık)	478	707,11	338,00
	Ispanak	2.902	545,14	1.582,00
	Pırasa	3.763	1630,77	6.104,00
	Semizotu	9	400	3,60
	Tere	9	261,1	2,35
	Nane	13	261,5	3,40
	Maydanoz	36	388,88	14,00
	Lahana bürüksel	10	1000	10,00
	Roka	6	216,6	1,30
	Marul (Aysberg)	2	1000	2,00
		TOPLAM	10.583	
	ÜRÜNLER	Ekiliş (Dekar)	Verim (Kg/Dekar)	Üretim (Ton)
Baklagil Sebzeler	Fasulye (Taze)	4755	659,72	3.137,00
	Bakla (Taze)	795	577,35	459,00
	Bezelye (Taze)	6	700	4,20
	Barbunya Fasulye	218	568,80	124,00
	Börülce	80	1000	80,00
		TOPLAM	5.854	
Meyvesi Yenen Sebzeler	Bamya	63	349,22	22,00
	Balkabağı	1.425	1360,70	1.939,00
	Kavun	4.330	1312,93	5.685,00
	Karpuz	3.385	1586,11	5.369,00
	Kabak (Sakız)	892	677,13	604,00
	Hıyar (Sofralık)	2.925	1642,73	4.805,00
	Hıyar (Turşuluk)	165	1006,06	166,00
	Patlıcan	18	944,44	17,00
	Domates (Sofralık)	14.590	2328,58	33.974,00
	Domates (Salçalık)	120	2500	300,00
	Biber (Dolmalık)	1.670	1096,22	1.830,70
	Biber (Sivri)	4.822	1288,46	6.213,00
	Biber (Salçalık)	130	1515,38	197,00
	Kabak (Çerezlik)	20	115	2,30
Acur	20	1600	32,00	
	TOPLAM	34.935		
Soğansız, Yumru, Kök Sebzeler	Sarımsak (Taze)	693	705,05	488,60
	Soğan (Taze)	1.123	905,6	1.017,00
	Havuç	538	1264,00	680,00
	Turp (Bayır)	361	1141,27	412,00
	Turp (Kırmızı)	103	699,02	72,00
	Kırmızı pancar	120	4000	480,00
		TOPLAM	2.938	
Diğer Sebzeler	Mantar (Kültür)	4	8400	33,60
	Karnıbahar	23	1000	23,00
		TOPLAM	27	
	Ekiliş Alanları (Dekar)		54.337	

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

Son yıllarda Simav ve Gediz İlçelerinde jeotermal enerji kullanılarak yapılan seracılığın yanında bütün İlçelerde yüksek tünel plastik örtü altı sebze yetiştiriciliği hızla yaygınlaşmaktadır.

H.2.1.2.3. Süs Bitkileri

İlimizde süs bitkileri ile ilgili veri mevcut değildir.

H.2.2 Hayvansal Üretim

H.2.2.1 Büyükbaş Hayvancılık

Tablo 92. Büyükbaş Hayvansal Üretim İstatistiklerinin İlçelere Göre Dağılımı

Hayvan Adı	İlçe Adı	Yetişkin	Genç-Yavru	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)
Sığır (Kültür)	Merkez	8.345	3.897	5.757	22.573,040
	Altıntaş	5.205	1.749	2.255	8.843,580
	Aslanapa	2.130	340	1.258	4.934,186
	Çavdarhisar	2.470	598	1.482	5.810,608
	Domaniç	3.335	450	1.936	7.591,056
	Dumlupınar	669	326	357	1.400,895
	Emet	1.925	500	1.232	4.830,672
	Gediz	3.684	1.341	1.661	6.514,506
	Hisarcık	2.197	1.267	1.205	4.723,707
	Pazarlar	665	440	361	1.414,697
	Simav	3.214	816	2.171	8.512,334
	Şaphane	280	257	129	507,221
	Tavşanlı	2.360	1.100	924	3.623,004
	TOPLAM	36.479	13.081	20.729	81.279,507
Manda	Merkez	301	49	218	212,599
	Altıntaş	51	4	23	22,562
	Çavdarhisar	3	0	3	2,603
	Simav	37	8	27	26,033
	Tavşanlı	245	130	134	130,163
	TOPLAM	637	191	405	393,959
Sığır(Melez)	Merkez	9.489	3.845	5.786	15.801,566
	Altıntaş	3.296	1.749	1.917	5.234,344
	Aslanapa	2.795	530	1.663	4.542,199
	Çavdarhisar	675	190	434	1.184,817
	Domaniç	1.300	250	748	2.042,788
	Dumlupınar	449	111	297	812,309
	Emet	2.543	1.359	1.238	3.381,415
	Gediz	5.857	1.868	2.808	7.668,866
	Hisarcık	325	149	164	447,010
	Pazarlar	341	280	194	528,722
	Simav	11.640	2.715	7.869	21.490,130
Şaphane	633	424	224	612,836	

	Tavşanlı	8.980	5.450	4.928	13.458,368
	TOPLAM	48.323	18.920	28.270	77.205,370
Sığır(Yerli)	Merkez	1.415	667	473	614,525
	Altıntaş	456	508	209	271,853
	Aslanapa	1.720	200	1.012	1.313,576
	Çavdarhisar	502	143	260	336,961
	Domaniç	118	40	62	79,957
	Dumlupınar	78	5	61	78,815
	Emet	2.342	1.185	1.408	1.827,584
	Hisarcık	253	159	91	117,651
	Simav	5.788	1.032	3.136	4.070,943
	Şaphane	55	45	26	34,267
	Tavşanlı	4.150	2.100	1.804	2.341,592
	TOPLAM	16.877	6.084	8.542	11.087,724

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.2.2.2. Küçükbaş Hayvancılık

Tablo 93. Küçükbaş Hayvansal Üretim İstatistiklerinin İlçelere Göre Dağılımı

Hayvan Adı	İlçe Adı	Yetişkin	Genç-Yavru	Toplam	Sağılan hayvan sayısı (baş)	Süt (Ton)	Kırkılan hayvan sayısı (baş)	Yün kıl tiftik (ton)
Koyun (Yerli)	Merkez	38.890	6.482	45.372	28.271	2.148,567	45.372	83,031
	Altıntaş	18.916	3.953	22.869	8.999	683,932	22.869	41,850
	Aslanapa	13.650	4.340	17.990	6.164	468,472	17.990	32,922
	Çavdarhisar	3.718	3.410	7.128	1.906	144,851	7.128	13,044
	Domaniç	11.200	2.000	13.200	7.290	554,040	13.200	24,156
	Dumlupınar	4.274	2.846	7.120	2.705	205,610	7.120	13,030
	Emet	5.110	3.022	8.132	2.430	184,680	8.132	14,882
	Gediz	17.893	5.997	23.890	5.459	414,914	23.890	43,719
	Hisarcık	2.347	2.703	5.050	249	18,899	5.050	9,242
	Pazarlar	60	75	135	45	3,386	135	0,247
	Simav	42.926	10.954	53.880	22.134	1.682,189	53.880	98,600
	Şaphane	5.340	4.838	10.178	2.390	181,602	10.178	18,626
	Tavşanlı	21.070	9.000	30.070	9.882	751,032	30.070	55,028
		Toplam	185.394	59.620	245.014	97.923	7.442,173	245.014
Keçi(Kıl)	Merkez	4.593	1.666	6.259	2.662	260,849	4.593	2,434
	Altıntaş	1.647	900	2.547	804	78,753	1.647	0,873
	Aslanapa	5.390	2.470	7.860	2.870	281,260	5.390	2,857
	Çavdarhisar	2.242	1.678	3.920	703	68,869	2.242	1,188
	Domaniç	2.700	1.100	3.800	902	88,396	2.700	1,431

	Dumlupınar	82	65	147	16	1,607	82	0,043
	Emet	4.156	5.125	9.281	2.011	197,043	4.156	2,203
	Gediz	9.680	5.290	14.970	1.730	169,560	9.680	5,130
	Hisarcık	2.597	2.703	5.300	435	42,591	2.597	1,376
	Pazarlar	1.159	211	1.370	738	72,324	1.159	0,614
	Simav	16.556	8.044	24.600	7.642	748,955	16.556	8,775
	Şaphane	1.793	1.613	3.406	683	66,940	1.793	0,950
	Tavşanlı	2.200	2.650	4.850	984	96,432	2.200	1,166
	Toplam	54.795	33.515	88.310	22.179	2.173,577	54.795	29,041
Keçi (Tiftik)	Merkez	12.764	2.076	14.840	8.904	400,680	12.764	26,460
	Aslanapa	1.070	510	1.580	546	24,570	1.070	2,218
	Toplam	13.834	2.586	16.420	9.450	425,250	13.834	28,678
Koyun(Merinos)	Merkez	12.116	3.761	15.877	8.287	447,504	15.877	58,126
	Altıntaş	4.755	2.400	7.155	2.426	131,001	7.155	26,194
	Aslanapa	9.870	4.720	14.590	5.022	271,188	14.590	53,414
	Çavdarhisar	644	578	1.222	198	10,716	1.222	4,474
	Gediz	2.030	1.310	3.340	689	37,179	3.340	12,228
	Pazarlar	1.545	470	2.015	1.077	58,174	2.015	7,377
	Simav	180	90	270	92	4,943	270	0,988
	Şaphane	235	270	505	65	3,499	505	1,849
	Toplam	31.375	13.599	44.974	17.856	964,205	44.974	164,650

Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.2.2.3. Kümes Hayvancılığı (Kanathı Üretimi)

İlimiz ve ilçelerinde bulunan 99 adet işletmeye ait 65 yumurtacı ve 60 etçi (broyler) olmak üzere toplam 125 adet kümes kayıtlı altına alınmıştır.

Tablo 94. Kütahya İli 2008 Kümes Hayvanları Üretim İstatistikleri

Hayvan Adı	İlçe Adı	Mevcut sayı	Yumurta sayısı (1000 Adet)
Et Tavuğu	Merkez	21.000	0
	Altıntaş	4.550	0
	Aslanapa	2.500	0
	Çavdarhisar	1.100	0
	Domanıç	400	0
	Dumlupınar	828	0
	Gediz	1.210	0
	Simav	120.000	0
	Tavşanlı	25.000	0
	Toplam	176588	0
Yumurta Tavuğu	Merkez	25.000	3297
	Altıntaş	15.800	1150,275
	Aslanapa	5.000	400
	Çavdarhisar	6.310	1135,8
	Domanıç	8.100	805

	Dumlupınar	2.792	307,12
	Gediz	23.500	3525
	Hisarcık	6.563	984,45
	Pazarlar	4.200	493
	Simav	22.000	2100
	Şaphane	7.348	734,8
	Tavşanlı	400.000	32000
	Toplam	526613	46932,445
Hindi	Merkez	3.100	0
	Altıntaş	3.420	0
	Aslanapa	1.700	0
	Çavdarhisar	312	0
	Domaniç	110	0
	Dumlupınar	420	0
	Gediz	740	0
	Hisarcık	65	0
	Pazarlar	120	0
	Simav	1.250	0
	Şaphane	135	0
	Tavşanlı	500	0
	Toplam	11872	0
Kaz	Merkez	1.200	0
	Altıntaş	5.995	0
	Aslanapa	2.000	0
	Çavdarhisar	298	0
	Domaniç	30	0
	Dumlupınar	435	0
	Gediz	165	0
	Hisarcık	20	0
	Pazarlar	25	0
	Simav	650	0
	Tavşanlı	115	0
	Toplam	10933	0
Ördek	Merkez	930	0
	Altıntaş	2.970	0
	Aslanapa	200	0
	Çavdarhisar	170	0
	Domaniç	80	0
	Dumlupınar	105	0
	Gediz	112	0
	Hisarcık	17	0
	Pazarlar	30	0
	Simav	600	0
	Şaphane	9	0
	Tavşanlı	130	0
Toplam	5353	0	

Kaynak İl Tarım Müdürlüğü

Tablo 95. Kümes Hayvanı Varlığının İlçelere Göre Dağılımı

İlçe Adı	Yumurta Tavuğu		Et Tavuğu	Hindi	Kaz	Ördek
	Mevcut sayı	Yumurta sayısı (1000 Adet)	Mevcut sayı	Mevcut sayı	Mevcut sayı	Mevcut sayı
Merkez	26.000	3.331	21.215	3.160	1.215	940
Altıntaş	17.157	1.287	5.003	3.443	6.037	2.988
Aslanapa	9.500	500	4.500	2.000	3.000	675
Çavdarhisar	6.300	1.136	1.110	970	380	175
Domanıç	8.000	800	0	120	30	50
Dumlupınar	3.133	345	751	521	405	114
Emet	9.500	627	0	350	35	154
Gediz	25.600	3.840	1.400	800	180	120
Hisarcık	6.563	984	0	65	20	17
Pazarlar	4.500	500	1.800	300	15	15
Simav	23.500	2.250	150.000	1.500	750	700
Şaphane	7.650	777	0	110	0	13
Tavşanlı	495.000	40.002	69.000	550	50	140
TOPLAM	642.403	56.378	254.779	13.889	12.117	6.101

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.2.2.4. Su Ürünleri

. 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu ve buna dayalı olarak çıkarılan Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yönetmeliği ve 2004/1 – 18362 ile 2006/1 sayılı “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yönetmeliğine İlişkin Uygulama Esasları Genelgesi” çerçevesinde su ürünleri faaliyetleri yürütülmektedir. Bu yönetmelik ve genelge çerçevesinde su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili her türlü yatırım projeleri müracaatları ve izinleri İl Müdürlüğümüze yapılmaktadır.

13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun geçici 12 nci maddesi ile su ürünleri kiralama Bakanlığımıza verilmiştir.

Bu kanuna dayalı olarak hazırlanan “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yatırımlarında İhtiyaç Duyulan Su Ve Su Alanları İle Deniz Ve İç Sulardaki Su Ürünleri İstihsal Hakkının Kiraya Verilmesi Hakkında Yönetmelik” 01.06.2011 tarih ve 27951 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yatırımlarında İhtiyaç Duyulan Su Ve Su Alanları İle Deniz Ve İç sulardaki Su Ürünleri İstihsal Hakkının Kiraya Verilmesi Hakkında Yönetmeliğe İlişkin Uygulama Esasları Genelgesi de (Genelge No: 2011/9) Bakanlığımızca yürürlüğe konulmuştur.

Bakanlığımızın her yıl uyguladığı Balıklandırma Programı çerçevesinde il genelinde ihtiyaç duyulan göl ve göletlerin balıklandırılması işlemi şubemiz tarafından yürütülmektedir.

İl genelinde üretim yapan su ürünleri işletmelerine uygulanan destekleme uygulamaları da şubemiz tarafından yürütülmektedir. Destekleme icmal ve hak edişleri 2'şer aylık dönemler halinde hazırlanarak Bakanlığa bildirilmektedir.

Tablo 96. Kütahya İli Su Ürünleri Üretim Tesisleri Su Kullanma Miktarları

SIRA	BELDE/KÖY/MEVKİİ/İLÇE	PROJE VE SAHİBİ	BELGE NO/VİZE TARİHİ	YAVRU ÜR.KAP.(adet/yıl)	PORS. ÜR. KAP.(ton/yıl)	KULL. SU MİK. (lt/sn) / KİRA BİT. TAR.
1	Çukurca B. Sarıkız M. / DOMANIÇ	Durmayaz Su ve Su Ürünleri Gıda Nak. Teks. Em. Oto. Elk. San. ve Tic. Ltd. Şti. " Uğur DURMAYAZ " (Süleyman Katılmış'tan Kiralanmıştır. 21.07.2004/10 yıl) " <i>Alabalık Yavru ve Alabalık Semirtilme Projesi</i> "	43.01.0005/	50.000	8	100/ 01.01.2007 3 yıl
2	Çukurca B. Sarıkız M. / DOMANIÇ	Adem DURMAYAZ (Köy Tüzel Kişiliğinden Kiralanmıştır.08.08.2001/15 yıl) " <i>İlcaksu Alabalık Üretim Tesisleri Projesi</i> "	43.01.0007/	47.000	9	70/
3	Çukurca B. / Değirmenönü M. / DOMANIÇ	Mersu Su Ürünleri ve Yem San. Tic. A.Ş " Bekir ATEŞTEPE " " <i>Mersu Alabalık Domanıç Üretim Tesisleri Projesi</i> "	43.01.0010 / 01.10.2007	520.000	130	700 / 12.03.2008 - 3 yıl
4	Çukurca B. Değirmenönü M. DOMANIÇ	" Nazım AYDENİZ " " <i>Aydeniz Alabalık Tesisi Projesi</i> "	43.01.0001 29.01.2009	112.000	28	200
5	Çukurca B. Ada M. DOMANIÇ	İlcaksu Su ürünleri Tar. San. Ve Tic. Ltd. Şti " Ahmet ATEŞTEPE " " <i>İlcaksu Alabalık Üretim Projesi</i> "	43.01.0018 24.09.2008	5.000.000	100	600 / 19.08.2008 3 yıl
6	Çukurca B. Sarıkız M. / DOMANIÇ	" Rüstem KOCABAŞ " (Salim Aydeniz'den kiralanmıştır. 22.08.2008 5 yıl)" <i>Aydeniz Alabalık üretim ve Geliştirme Tesisi</i> "		0	20	200
7	Bükerler K. Sarıçam M. DOMANIÇ	Serhat Alabalık Üre.Nak. İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti. " Serhat ATALAY " (Üretime 1 yıl ara vermiştir. 27.05.2008) " <i>Alabalık Semirtilme Projesi</i> "	43.01.0012 31.12.2007	0	40	240
8	Sefa k. Bükdibi M. DOMANIÇ	" Mehmet ÖZHAN " " <i>Alabalık Üretim Tesisi</i> " (<i>Arazi Orman arazisidir. Kiralama:.....</i>)		58.000	10	104
9	Sefa k. Bükdibi M. DOMANIÇ	Osmanlı Mad. Nak. Tur. Teks. Or. Su ür. San. Ve Tic. Ltd. Şti " A.Nafi ÖZCEYLAN " " <i>Alabalık Yavru Üretim ve Alabalık Semirtilme Projesi</i> " (<i>Arazi Ormandan kiralanmıştır.01.06.2007 3 yıl</i>)	43.01.0016 07.02.2008	400.000	50	104 01.06.2007 3 yıl
10	Sefa k. Köyiçi M. DOMANIÇ	" Bayram USLU " " <i>Alabalık Üretim Tesisi Projesi</i> " (<i>Üretime 1 yıl ara vermiştir.</i>)	43.01.0014 30.01.2008	0	2	22
11	Sefa k. Ekinlik M. DOMANIÇ	" Osman BAYRAM " " <i>Alabalık Üretim Tesisi Projesi</i> "	43.01.0009 27.09.2007	0	2	15 01.06.2007 3 yıl
12	Karaköy Döküntaşaltı m. DOMANIÇ	Karaköy Su Ürünleri Ür. Paz. Tic. İhr. Ve İth.Ltd. Şti " Mustafa GÜMÜŞEL " " <i>Haymeana Alabalık Üretimi Projesi</i> " (<i>kapasite artırımı (500 ton) yapılmış, üretime başlanmamıştır. Mevcut üretim 250 ton</i>)	43.01.0011 25.12.2007	0	250	833 19.09.2007 3 yıl
13	Çukurören K. Sarıkaya M. GEDİZ	" Cemil KAHRAMAN " " <i>Sarıkaya Alabalık Üretim Çiftliği</i> " " KULUCKAHANE "	43.01.0004 05.09.2006	150.000	0	55
14	Çukurören K. Karapınar M. GEDİZ	" Süleyman MUTLU " " <i>Karapınar Alabalık Üretim Tesisi</i> " (Çukurören Tar. Kalk.Koop. Kiralanmıştır.)	43.01.0006 11.07.2006	500.000	25	200
15	Çukurören K. Karapınar M. GEDİZ	" Süleyman MUTLU " " <i>Karapınar Alabalık Üretim Tesisi</i> " (Kendi arazisi)	43.01.0020 02.12.2008	500.000	10	60
16	Göynük K. Köyaltı M. GEDİZ	" Kemal GÜLER " " <i>Yüksel Alabalık Üretim Çiftliği</i> "		200.000	30	100 14.10.2008 3 yıl

17	Uğurluca K. Bayboğan M. GEDİZ	" Talip ÇETİN " " <i>Çetin Alabalık Yetiştiricilik Projesi</i> "	43.01.0013 09.01.2008	0	17	70 01.11.2004 10 yıl
18	Oysu K. Yayla m. ALTINTAŞ	" Ramazan ALPASLAN " " <i>Yayla Alabalık Üretim Tesisi</i> " (orman arazisi: 31.08.2000 10 yıl)	43.01.0002 11.07.2006	0	2	8
19	Saraycık k. ALTINTAŞ	" Emin AKYOL " " <i>Akyol Alabalık Üretim Tesisleri</i> " (orman arazisi: 21.11.1996 10 yıl)	43.01.0003 11.07.2006	30.000	5	50
20	Gökler K. Ç.HİSAR	"Premier Kültür Balıkçılığı Ür. Paz. A.Ş" " Kemal BABİLA " " <i>Alabalık Üretim Tesisleri Projesi</i> "	43.01.0008 26.06.2007	25.000.000	950	2250
21	Ören K. Yukarıöz M. ASLANAPA	" Mümin COŞKUN " " <i>Coşkun Sazan Üretim Tesis Projesi</i> " (arazi su ile birlikte İl Özel İdareden kiralanmıştır. " SAZAN YETİŞTİRİCİLİĞİ "	43.01.0017 14.02.2008	0	4	25 01.09.2004 10 yıl
22	Aksu Bentbaşı m. DOMANIÇ	Karaköy Su Ürünleri Ür. Paz. Tic. İhr. Ve İth.Ltd. Şti " Mustafa GÜMÜŞEL " " <i>Aksu Alabalık Üretimi Projesi</i> "	43.01.0022 24.11.2009	0	420	1200 17.07.2009 3 yıl
23	Ada M. Domaniç	Ali Özhan	43.01.0015 07.02.2008	0	6	60 01.02.2006 5 yıl

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

Kütahya İli sınırları dahilinde su ürünleri üretimi yapan toplam 21 adet mevcut tesislerin 1692 ton porsiyonluk üretim ve 31.550.000 adet yavru üretim kapasitesi bulunmaktadır. 2008 yılı içerisinde 1142 ton porsiyonluk balık ve 6.550.000 adet yavru üretimi gerçekleşmiştir. Bu üretimin sadece 4 tonluk kısmını Sazan üretimi oluşturmaktadır.

H.2.2.5. Kürk Hayvancılığı

İlimizde kürk hayvanı olarak kurt, tilki, çakal, ayı, tavşan, porsuk, sansar, ars, sincap gibi hayvanlar bulunmakla beraber bu hayvanlarla ilgili İlimizde yetiştirme çiftlikleri hakkında veri mevcut değildir.

H.2.2.6. Arıcılık ve İpek böcekçiliği

Merkez, İlçe ve Köylerde çiftçilerimizden gelen talepler doğrultusunda en az 15 kişi olması şartı ile Halk Eğitim Merkezi ile işbirliği içerisinde "Arıcılık Eğitimi" kursları düzenlenmektedir. 80 saat - 14 gün süreli bu kurslar sonucunda sınav yapılmakta ve bu sınavda başarılı olan çiftçilerimize sertifika verilmektedir. **2011 yılında 26 kişinin katılımı ile 1 kurs düzenlenmiştir.**

Tablo 97. İlimizde Mevcut Bulunan Arı Kovanları İlçelere Göre Dağılımı

Sıra No	İlçe Adı	Birliğin Adı	Toplam İşletme (Arıcı) Sayısı	Desteklenecek Koloni Sayısı	Destekleme Tutarı (TL)
1	Altıntaş	Arıcılar Birliği	24	2.972	20.804,00
2	Aslanapa	Arıcılar Birliği	4	262	1.834,00
3	Çavdarhisar	Arıcılar Birliği	1	96	672,00
4	Domaniç	Arıcılar Birliği	2	155	1.085,00
5	Dumlupınar	Arıcılar Birliği	2	214	1.498,00
6	Emet	Arıcılar Birliği	8	870	6.090,00

7	Gediz	Arıcılar Birliği	5	633	4.431,00
8	Hisarcık	Arıcılar Birliği	1	150	1.050,00
9	Merkez	Arıcılar Birliği	21	3.174	22.218,00
10	Pazarlar	Arıcılar Birliği	1	150	1.050,00
11	Simav	Arıcılar Birliği	15	1.695	11.865,00
12	Şaphane	Arıcılar Birliği	3	250	1.750,00
13	Tavşanlı	Arıcılar Birliği	11	1.288	9.016,00

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.3. Organik Tarım

Ekolojik sistemde hatalı uygulamalar sonucu kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik insana ve çevreye dost üretim sistemlerini içermekte olup, esas itibariyle sentetik kimyasal ilaçlar ve gübrelerin kullanımının yasaklanmasının yanında organik ve yeşil gübreleme, münavebe, toprağın muhafazası, bitkinin direncini artırma, parazit ve predetörlerden yararlanmayı tavsiye eden, bütün bu olanakların kapsamlı bir sistemde oluşturulmasını talep eden, üretimde miktar artışını değil ürünün kalitesinin yükseltilmesini amaçlayan bir üretim şeklidir.

İlimiz organik tarım üretiminde önemli potansiyele sahiptir. İstatistiklere göre İlimiz organik elma üretiminde Türkiye 1. organik kiraz üretiminde Türkiye 2. olarak yer almaktadır. Bu önemli potansiyelimiz Bakanlığımız nezdinde de değerlendirilmiş ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca yürütülecek olan “Organik Tarımın Geliştirilmesi ve Mevzuatın AB Mevzuatı İle Uyumlu Hale Getirilmesi Projesi” kapsamında; İlimizde Yarı Kurak Ekosistemlerde doğal yağışa bağlı Organik Hububat üretimine ilişkin pilot proje uygulanmasına karar verilmiştir.

İlimizde, Bakanlıkça yetkilendirilmiş kuruluş olana Ceres ve IMO ile sözleşme imzalayarak organik üretim yapan 150 adet müteşebbis vardır bu işletmeler Merkez Karaağaç, Demirciören, Emet Küreci, Domaniç Safa köyde, Şaphane Karamanca da bulunmaktadır. Simav İlçemizde bir adet organik ürün işleyen tesis bulunmaktadır. Söz konusu üreticiler 146 da alanda kiraz, çilek, vişne ve elma üretmektedir.

2008 Yılı Organik Tarımın Yaygınlaştırılması ve Kontrolü Projesi kapsamında genel bütçeden 18.000 TL ödenek gönderilmiş ve Emet Gürpınar köyünde 50 da nohut üretilmiştir. Yıl boyunca yapılan eğitim çalışmalarında Organik Tarıma giriş, ilgili kanun ve mevzuatlar, sertifikasyon kuruluşları, toprak işleme, gübreleme, hastalık ve zararlılar ile mücadele metotları, organik nohut yetiştiriciliği, organik buğday yetiştiriciliği, organik meyve yetiştiriciliği, organik arıcılık konularında 12 köyde 150 çiftçiye eğitim verilmiştir.

2009 yılı eğitim ve yayım çalışmaları kapsamında; Organik Tarıma giriş, ilgili kanun ve mevzuatlar, sertifikasyon kuruluşları, toprak işleme, gübreleme, hastalık ve zararlılar ile mücadele metotları, organik nohut yetiştiriciliği, organik buğday yetiştiriciliği, organik meyve yetiştiriciliği, organik arıcılık konularında 12 köyde 225 çiftçiye eğitim verilmiştir.

Organik tarıma giriş, sertifikasyon kuruluşları, toprak işleme, gübreleme, hastalık ve zararlılar ile mücadele, kimyasal mücadele, ilgili kanun ve mevzuatlar, organik nohut yetiştiriciliği, organik buğday yetiştiriciliği, organik meyve yetiştiriciliği, organik arıcılık konularında eğitim çalışması yapılmıştır.

2009-30 Sayılı tebliğ hükümlerine göre İlimizde 48 çiftçiye, toplam 577 dekar arazi için 10.402 TL ödeme yapılmıştır.

H.4. Tarımsal İşletmeler

Tarım Sektörünün Kütahya İli Ekonomisindeki Yeri

Tarım sektörü, Kütahya'daki toplam GSYİH içinde her zaman önemini korumuştur. Tarımın İlin GSYİH'sı içindeki payında son yıllar dikkate alındığında fazla bir değişim görülmemektedir. Bununla birlikte dalgalanmalar görülse de tarım sektörünün büyüme hızında artış gözlenmiştir. İlin 12 yaşın üstündeki faal nüfusu 280.097'dir. Toplam nüfusun % 48,5'i faaldir. İktisaden faal nüfusun yaklaşık % 65'i tarım sektöründe çalışmaktadır. İlde tarıma dayalı sanayinin pek fazla geliştiği söylenemez. Yaklaşık 400 kadar küçük ve orta ölçekli tarımsal sanayi kuruluşu bulunmaktadır.

Tablo 98. Kütahya İli Gıda Üretim Yerleri Dağılımı

KONU	İŞLETME SAYISI	Merkez	Altıntaş	Aslanapa	Çavdarhisar	Domanıç	Dumlupınar	Emet	Gediz	Hisarcık	Pazarlar	Simav	Şaphane	Tavşanlı
Süt ve Süt Ürünleri	29	13	0	0	0	0	0	2	3	3	0	1	0	7
Et Ürünleri	23	13	2	0	1	0	0	1	1	0	0	2	1	2
Ekmek Fırın	123	57	3	0	0	7	0	3	7	1	1	8	1	35
Un Ve Unlu Mamuller	96	48	7	1	2	1	0	1	5	2	0	11	1	17
Meyve ve Sebze İşleme Yerleri	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkolsüz İçecek	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Şeker ve Şekerli Mamuller	21	13	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3	0	4
Kuruyemiş	25	4	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0	17
Yemek Fabrikaları	21	6	1	1	0	1	0	2	4	1	0	2	1	2
Tasnif Dışı	34	11							3			9		11
TOPLAM	374	167	13	2	3	9	0	9	26	7	1	38	4	95

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

Tablo 99. İlimizde Çalışma ve Üretim İzni Almış Et ve Et Ürünleri Tesislerinin Listesi

Tesisin Cinsi	Adedi
Mezbaha	6
Kesim hane	-
Kombina	1
Kanatlı Kesim hane	-
Entegre Tesis	-
Mamul Madde Üretim Tesisi(Kırmızı Et İşleyen)	15
Soğuk Hava Deposu	1
Toplam	23

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

Tablo 100. Yem Fabrikaları

İşletmenin Türü	Adedi
Yem Fabrikası	5
Yem Bayii	180

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

Tablo 101 Gıda Sektöründeki İşletmeler

Gıda Sektörünün Adı	TOPLAM	Merkez	Altıntaş	Aslanapa	Çavdarhisar	Domaniç	Dumlupınar	Emet	Gediz	Hisarcık	Pazarlar	Simav	Şaphane	Tavşanlı
<i>Et ve Et Mamulleri</i>	25	16	2			1								6
Süt ve Mamulleri	34	13		1	1			2	4	2	1	3		7
<i>Meyve – Sebze İşleme</i>	5	3									1	1		
<i>Yaş Meyve Sebze</i>														
<i>Ekmek</i>	160	66	2	1	1	7		8	8	3	1	18	2	43
<i>Un ve Unlu Mamuller</i>	158	79	7	1	1	2		4	10	3		18	1	32
<i>Bitkisel Yağ ve Margarin</i>	1											1		
<i>Şeker ve Şekerli Mamuller</i>	18	9							1			4		4
<i>Alkollü İçkiler</i>														
<i>Alkolsüz içecekler</i>	1	1												
<i>Su Ürünleri</i>														
<i>Tasnif Dışı Gıdalar</i>	45	13							7			7		18
<i>Bal</i>	3	2												1
<i>Kuru meyve</i>	37	6							2			3		26
<i>Tuz</i>														
<i>Baharat</i>	5	3												2
<i>Gıda ile temasta bulunan madde ve malzemeler</i>	5	4												1
<i>Yemek Fabrikaları</i>	37	12	1	2	1	2		3	4	1	1	4	1	5

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

H.5. Tarımsal Faaliyetler

İlimizde 4 adet yem fabrikası mevcut olup, bu fabrikalara 2011 yılında 9 denetim gerçekleştirilmiştir. İlimizde yem satış ve depolama ruhsatına sahip olan 114 işletme bulunmaktadır. 2011 yılında 12 adet yeni yem bayii ruhsatı verilmiştir

İlimiz ve İlçelerinde kapasiteleri 5-20 ton/saat arasında değişen 6 adet yem fabrikası mevcuttur. 32 adet un fabrikası, 27 adet mandıra, 10 adet yağhane, 92 adet tarımsal mamuller üreten işletme mevcuttur.

Kooperatifler;

-Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK)

TKK Türkiye genelinde yaygın olarak örgütlenmişlerdir. Çiftçiye üretimde girdi desteği ve nakit kredi olanağı sağlamaktadır. Kütahya'da Afyon, Bilecik, Eskişehir, Kütahya ve Uşak İllerinin bağlı olduğu 1 Tarım Kredi Kooperatifleri Bölge Birliği ve 45 Tarım Kredi Kooperatifi mevcuttur. Mevcut 45 Tarım Kredi Kooperatifinin toplam 24.174 ortağı bulunmaktadır.

-Tarım Satış Kooperatifi

Kütahya İli'nde Tarım Satış Kooperatifi olarak yalnızca Trakya Birlik Tarım Satış Kooperatifi mevcuttur.

-Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

Kütahya'da 157 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi mevcuttur. Genel kooperatif ilkelerine sahip olup kuruluş amaçları doğrultusunda belli ürünler bazında kalite ve istikrarı sağlayacak ürünleri üretimden pazarlanmasına kadar ortaklarına destek olmak amacı ile kurulmuştur.

-Pankobirlik

Kütahyada 1 adet Pankobirlik'e bağlı kooperatif ve 6 adet satış mağazası vardır. Kooperatifin Kütahya'da kayıtlı ortak sayısı 45.034 dır.

-Sulama Kooperatifleri

Bu kooperatiflerle yeraltı ve yerüstü suların çiftçiler tarafından kullanımı amaçlanmış olup, 79 Sulama Kooperatifi vardır.

-Su Ürünleri Kooperatifi

Su ürünleri yetiştiriciliği ve pazarlama amacı ile Kütahya'da 3 adet kooperatif kurulmuştur.

Tarımsal Şirketler

Tarım sektöründe şirketleşme olmamakla birlikte genelde limited az da olsa anonim şirketler mevcuttur. Bunlar genelde büyük aile işletmeleri şeklindedir.

Üretici Birlikleri

Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu çıkmıştır. Her ürün için üreticiden tüketim ve pazarlamaya kadar çiftçilerin bir araya gelerek güçlenmesi hedeflenmiştir.

6 Temmuz 2004 tarih ve 25514 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5200 sayılı bu kanun kapsamında, İlimizde;

- 1-Merkez Süt Üreticileri birliği,
- 2-Aslanapa Süt Üreticileri birliği,
- 3-Altıntaş Süt Üreticileri birliği,
- 4-Simav Süt Üreticileri birliği,
- 5-Pazarlar Süt Üreticileri birliği

- 6-Tavşanlı Süt Üreticileri Birliği
- 7-Tavşanlı Yumurta Üreticileri Birliği
- 8-Simav Meyve Üreticileri Birliği
- 9-Domaniç Süt Üreticileri Birliği olmak üzere toplam 9 adet üretici birliği mevcuttur.

Ziraat Odası

Tüzel kişiliğe sahip kamu yararına çalışan “Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği”, bağımsız politika üretememeleri ve üreticilerin ekonomik örgütleri olan kooperatiflerle işbirliği yapmamaları gibi nedenlerle üreticilere yeterince hizmet verememekte olup, ülke düzeyinde tüm kesimini temsil eden devlet müdahalesinin olmadığı bir örgüt yapısına da kavuşamamıştır.

TZOB’ ne bağlı Türkiye’ de 500 civarında oda bulunmaktadır. Kütahya İli’nde ve bütün İlçelerde Ziraat Odası bulunmaktadır. Toplam üye sayısı : 67105 ‘dir.

Çiftçi Birlikleri

- Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

Köyün altyapısını iyileştirme, köye içme suyu, yol gibi hizmetleri götürmek amacı ile kurulmuş birlikler olup Türkiye’de bir zamanlar yaygın olan bir örgütlenme biçimidir.

- Sulama Birlikleri

DSİ tarafından yapılan sulamaları kullanıcılara devri sonucu oluşan birliklerdir.

Yetiştirici Birlikleri

İl bazında 3 adet yetiştirici birlikleri bulunmaktadır.

- 1- Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği

Kütahya’da sığır yetiştiricilerinin kurmuş olduğu 1 adet birlik mevcuttur. (İl bazında kurulur)

- 2- Arı Yetiştiricileri Birliği (İl bazında kurulur)

- 3- Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği

Tarımsal Üretici Birlikleri :

“5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu” 06.07.2004 tarih ve 25514 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

“Tarımsal Üretici Birliklerinin Kuruluş, Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik” 16.01.2005 tarih ve 25702 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

İlimizde toplam olarak 9 adet Süt Üreticileri Birliği kurulmuştur.

- 1- Merkez İlçesi Süt Üreticileri Birliği

- 2- Altıntaş İlçesi Süt Üreticileri Birliği
- 3- Aslanapa İlçesi Süt Üreticileri Birliği
- 4- Pazarlar İlçesi Süt Üreticileri Birliği
- 5- Simav İlçesi Süt Üreticileri Birliği
- 6- Tavşanlı İlçesi Süt Üreticileri Birliği
- 7- Tavşanlı İlçesi Yumurta Üreticileri Birliği
- 8- Simav İlçesi Meyve Üreticileri Birliği
- 9- Domaniç ilçesi Süt Üreticileri Birliği

Gediz İlçesi Süt Üreticileri Birliği kurulma aşamasındadır.

Kooperatif Üst Birlikleri :

İlimizde genelinde 2 adet Üst Birlik Kurulmuştur.

Kütahya Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Birliğinin (KÖY-KOOP), **S.S.Kütahya Bölgesi Orman Kooperatifleri Birliği (OR-KOOP)** ile OR-KOOP bünyesinde birleşmesi 2008 yılında gerçekleşmiştir.

3476 Sayılı Kanunla değişik 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamında **Kütahya Bölgesi Hayvancılık Kooperatifleri Birliği (HAY-KOOP)** 2007 yılından beri faaliyetine devam etmektedir.

Kooperatif Kuruluş Çalışmaları:

Tarımsal amaçlı kooperatiflerin kuruluşu 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre gerçekleştirilmektedir. Kooperatiflerin kuruluş izinleri Bakanlığımız tarafından İl Müdürlüklerine devredilmiştir. Sadece pancar ekicileri kooperatifleri ve kooperatif üst birliklerinin kuruluşuna Bakanlığımız TEDGEM tarafından izin verilmektedir. 2009 yılında Kooperatif kurmak için 5 adet müracaat olmuştur. 1 adet sulama kooperatifi, 2 adet tarımsal kalkınma kooperatifi olmak üzere toplam 3 adet kooperatif kurulmuştur.

Altıntaş ilçesinde Gökçeler Sulama Kooperatifi, Merkez ilçede Demirciören Sulama Kooperatifi, Çavdarhisar ilçesinde Hacıkebir Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Domaniç ilçesinde Muratlı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Hisarcık ilçesinde Kurtdere Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, kurmak için müracaat etmiştir.

Altıntaş İlçesinde Gökçeler Sulama Kooperatifi, Domaniç ilçesinde Muratlı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Hisarcık ilçesinde Kurtdere Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulmuştur.

H.5.1. Pestisit Kullanımı

İlimizin genelinde doğal dengenin bozulmaması, flora ve faunanın korunması ve yaban hayatının sürdürülebilmesi ile ilgili Avcılık-Atıcılık Kulübü, Orman İşletmeleri ve Jandarma ile ortak işbirliği yapılmıştır. İlimizde eğitim ve yayım çalışmalarında yerel basın organları ile işbirliği yapılarak halkımızın bilinçlendirilme ve konuya duyarlılığı sağlanmıştır.

İlimiz dahilindeki tarım arazileri arasındaki doğal çit, çalı, ağaçların ve tarla aralarında oluşmuş toprak yapısı farklılıklarının özenle korunması gerektiği, sürdürülebilir tarım için yaban hayatının korunması gerekliliği hakkında çiftçilere bilgiler aktarılmıştır.

Gece eğitimlerinde, çiftçilerle tarla başı sohbetlerinde, çiftçilerimizin İl Müdürlüğümüzü ziyaretlerinde zirai mücadele ilaçlarının doğru zamanda ve yeterli miktarda atılması gerektiği, boş zirai mücadele ilaç kutularının arazilere ve su ortamlarına atılmaması, bunların atılmasından oluşan çevre kirliliği, insan ve hayvan zehirlenmelerinden bahsedilmiş, boş ilaç kutularının kullanılamaz bir duruma getirilerek imha edilmesi gerektiği, kağıt torba ve kartonlardan oluşan ilaç artığı kaplarının tarlada uygun şekilde yakılması, şişe, cam kaplar ve teneke kutuların tahrip edilerek toprağa gömülmesi gerektiği bu eğitimlerde anlatılmıştır. Tarla faresi mücadelede kullanılan zehirli yemlerin tarladaki deliklerin içerisine konması gerektiği, delik etrafına bırakılırsa kuşların ve diğer canlıların bu zehirli yemle beslenerek zehirlenip ölümlerine neden olacağından doğal hayatın korunması gerektiği belirtilmiştir.

Bitki koruma ürünlerinin 2009 yılından itibaren reçeteli satışına başlanmış olup, fazla ilaç tüketimi ve pestisit kalıntılı ürün oluşumunun engellenmesi amaçlanmıştır.

Sebze, meyve, hububat, endüstri bitkileri zararlılarına karşı direk kimyasal ilaç kullanımı yerine bu zararlıların Parazitoid ve predatörlerinin olduğu, bu yararlıların ortamda yoğun bir şekilde bulunduğu takdirde zirai mücadele ilaçlarının kullanılmaması çiftçilerimize anlatılmıştır. Hastalık ve zararlıların mücadelesinde tek çözümün kimyasal ilaç kullanımı olmadığı diğer kültürel tedbirlerle de mücadele edilebileceği belirtilmektedir. Doğal dengeyi bozmayacak tedbirleri almak hepimizin görevi olduğu çiftçilerimize anlatılmaktadır. Bu konu ile ilgili ilimizde yürütülen entegre mücadele konularından buğday entegre ve kiraz entegre mücadelelerinde uygulama alanları genişletilmiş, 2009 yılında 76.722 da buğday entegre ve 20.157 ağaç ta Kiraz Entegre Mücadele uygulanmıştır. 2010 yılı programında buğday entegre 200.000 dekar , kiraz entegre 50.000 ağaç olarak hedeflenmiştir.

Zirai Mücadele İlaç bayilerinin denetimleri İl ve İlçe Müdürlüklerimizde bulunan teknik elemanlar tarafından yapılmaktadır.

H.5.2. Gübre Kullanımı

Tablo 102. İlçeler Üzerinden Kimyevî Gübre Tüketimi (kg) (Genel)

İLÇE ADI	21%	26%	33%	Üre	TSP	DAP	20.20.0	20.20.0 + Zn	15.15.15	15.15.15 +Zn	12.30.12	Pot.N it	TOPLAM
Merkez	829,0	3.488,60	556,50	833,95	0,50	1.304,65	1.741,65	287,00	29,70	0,00	132,00	0,25	9.203,80
Altıntaş	60,80	2.532,10	1.407,65	398,10	1,30	440,80	1.103,75	816,45	571,10	0,00	463,10	0,00	7.795,15
Aslanapa	301,8	1.038,55	427,70	101,00	0,00	751,80	1.011,40	29,00	27,95	0,00	141,50	0,00	3.830,75
Çavdarhisar	147,5	1.361,10	175,90	60,10	0,00	136,80	1.429,90	20,00	40,00	0,00	108,00	0,00	3.479,35
Domaniç	0,00	357,00	110,00	12,00	0,00	12,40	294,10	61,00	0,00	0,00	0,00	0,00	846,50
Dumlupınar	108,7	426,15	111,55	36,50	0,00	56,00	461,80	68,30	21,85	42,00	0,00	0,00	1.332,85
Emet	6,00	275,15	0,00	11,60	0,00	7,30	274,00	0,00	0,00	0,00	25,45	0,00	599,50
Gediz	180,2	2.386,06	201,65	89,20	67,90	69,15	1.599,35	0,00	8,55	35,00	0,05	0,50	4.637,66
Hisarcık	73,10	595,95	20,00	21,65	0,00	33,35	291,90	0,00	2,00	0,00	33,75	2,00	1.073,70
Pazarlar	70,40	374,00	70,50	0,00	0,00	32,45	117,55	60,00	22,30	0,00	0,00	0,00	747,20
Simav	264,6	2.198,90	309,55	72,70	0,00	95,10	828,20	19,50	64,35	100,00	0,00	5,05	3.957,95
Şaphane	37,35	77,00	22,00	0,00	0,00	26,85	2,00	20,00	0,00	0,00	0,00	0,00	185,20
Tavşanlı	83,30	1.989,11	111,40	135,00	30,10	150,25	1.145,15	29,00	9,10	0,00	78,15	0,00	3.760,56
TOPLAM	2.162	17.099,67	3.524,40	1.771,80	99,80	3.116,90	10.300,7	1.410,25	796,90	177,0	982,00	7,80	41.450,17

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

İlimizde kullanılan gübrelerin yaklaşık % 10'u çiflik gübresi, diğeri kimyevi gübre kullanılır. Yaprak gübresi olarak bilinen katı ve sıvı formda gübreleden sadece İlimiz Simav İlçesinde (seracılık yapılan yerlerde) kullanılır. Açık tarım yapılan yerlerde kullanılması yaygın değildir.

Son zamanlarda gündeme oturan organik tarım nedeniyle başta hümik asit türevleri olmak üzere (leonardit adlı bir madenden elde edilir, leonardit kömür maden sahalarında bulunur) firmalar tarafından üretim ve pazarlama çalışmaları yoğunlaşmakla beraber, İlimizde yoğun tarım yapılmadığı için pek yaygınlık kazanmamıştır.

H.5.3. Toprak Kullanımı

Tablo 103. Tarımsal Faaliyetlerde Toprak Kullanım Şekilleri

TOPRAK KULLANIMI	2002 yılı	2003 yılı	2004 yılı
Tarla Ürünleri	303.893	303.894	307.632
Nadas	64.594	62.990	59.437
Tarıma Elverişli Olup Kullanılmayan Arazi	26.937	29.156	29.026
Sebze Arazisi	8.093	7.208	7.185
Meyve Arazisi	5.971	6.240	6.208
Toplam Tarla Alanı	409.488	409.488	409.488

Kaynak: Kütahya Tarım İl Müdürlüğü(2011 için yeni veri verilmemiştir.)

Kaynaklar

Kütahya Tarım İl Müdürlüğü

Merkez, Çavdarhisar, Emet, Gediz, Simav, Şaphane ve Tavşanlı Kombina ve Mezbahane

I. MADENCİLİK

Ülke ekonomilerinin önemli sektörlerinden biri olan madencilik, ulusların sosyo ekonomik kalkınmaları için gerekli olan enerji ve sanayinin temel hammaddelerini sağlayan tüm faaliyetleri kapsamaktadır.

Madenler, ülkelerin doğal kaynaklarından biri olup, giderek artan talepleri karşılamak yüzünden de işletilmeleri kaçınılmazdır.

Ancak kullanılmakta olan maden çıkarma metodlarına bakılmaksızın, her türlü maden işletmeleri yoğun olarak arazi bozulmalarına ve doğal çevrenin tahribine sebep olmaktadır.

Madencilik işletmeleriyle doğal kaynaklar olan madenler ve mineraller insan refahı için bir taraftan ekonomiye kazandırılırken, diğer taraftan ekolojik çevreye verilen büyük tahribat ve zararları çoğu zaman gözardı edilmektedir.

Faaliyetlerin yapıldığı alanlarda ve özellikle açık işletme yöntemi ile çalışılan sahalarda, çalışmalar bittikten sonra topografya, jeolojik yapı, röliyef, su rejimi, iklim ve peyzaj tamamen değişmekte ve bitki örtüsü de harap olmaktadır.

Kütahya İlinde bulunan madenlerin çıkarıldıkları yerleri gösteren tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 104. Metalik Madenler Kütahya İli Maden Yataklarının Yeri

MADEN CİNSİ	YERİ: İLÇE-KÖY-MEVKİİ
Altın – Gümüş	Merkez Gümüşköy Yatağı
Antimuan	Altıntaş-Oysu ve Yüylük Köyleri Zuhurları
	Gediz-Cebrail, Çukurviran, Göynük, Uğurluca, Karaağaç Köyleri Zuhurları
	Simav-Dağardı-Çulfalar, Evciler, Gerni, Manastır, Örencik, Sarkatlar, Arıklar, Acemler, Sünnetçiler, Evciler (2), Ahmetli Köyleri Zuhur ve Yatakları
Bakır	Domanıç-Kaleyertepe ve Ortaca Köyü Zuhurları
Civa	Gediz-Karaağaç ve Eskiköy Zuhurları
Demir	Altıntaş-Saraycık Köyü Zuhuru
	Domanıç-Dereçarşamba, Ortaca ve Sarıot Köyleri
	Emet-Çatak Yatağı, Küreci Yatağı, Gönçek Yatağı, Sopalı Yatağı, Güldüren Yatağı, Karaağıl Yatağı, Gölcük Yatağı Samrık, Azant, Tokat, Yağcık, Düşecek Köyleri Zuhurları
	Gediz-Cıvarı Gürlek, Giraman Köyleri Zuhurları
	Simav-Kalkan, Gökçeler, Karakoca, Koyunoba Köyleri
Krom	Merkez-Karsak, Körpe, Alayunt Köyleri Zuhurları
	Domanıç-Fındıcak, Muhacir, Kırık Köyleri Zuhurları
	Emet-Mümye, Dereli Köyleri Zuhurları
	Gediz-Çukurviran Köyü Zuhuru
	Simav-Gerni, Sarkatlar, Avcılar, Örencik Köyleri
	Tavşanlı-Uluçam, Doğanlar, Kargılı, Alabarda, Derbent, Abdüsselamdemirli, Karakaya, Arttıranlar, Nusretler, Eşen, Elmağacı, Yörgüç, Burhan, Hereke, Ablum, Eğrigöz, Bektaşlar Köyleri Zuhur ve Yatakları
Kurşun-Çinko	Merkez-Göynükören, Aydoğdu, Gümüşköy Zuhurları
	Domanıç-Dereçarşamba Zuhuru
	Emet-Günlüce Köyü, Çakırçiftliği Zuhuru, Eğrigöz Köyü Zuhuru
	Simav-Karakoca Köyü Zuhuru
Manganez	Merkez-Akoluk, Andız Köyleri Zuhurları
	Altıntaş-Karaağaç, Uzunpınar, Genişler Köyleri
	Emet-Kayı, Çayır, Yağcık, Samrık Köyleri Zuhurları
	Simav-Evciler, Sünnetçiler, Karacahisar, Köseler Köyleri
	Tavşanlı-Ovacık, Çobanlar, Avcılar, Arifler, Aydınlar, Karacakaş Köyleri Zuhurları
Volfram	Domanıç-Dereçarşamba Zuhuru
Gümüş	

Kaynak: Kütahya Sanayi Ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 105. Enerji Hammaddeleri Kütahya İli Maden Yataklarının Yeri

Bitümlü Şist	Tavşanlı-Seyitömer Köyü
Jeotermal Enerji Sahaları	Merkez-Yoncalı Jeotermal Sahası, Harlek Jeotermal Sahası
	Emet Jeotermal Sahası
	Gediz-Abide Jeotermal Sahası
	Simav-(Eynal, Naşa, Çitgöl) Jeotermal Sahası
Kömür (Linyit)	Merkez-Seyitömer Köyü Yatağı
	Altıntaş-Oysu Köyü Yatağı
	Emet-Çatak Köyü ve Hamamköy Yatakları
	Gediz-Sazköy, Gökler, Ayçatı Yatakları, Saruhanlar Köyü Yatağı
	Simav-Külcü Köyü Yatağı
	Tavşanlı-Çobanköy Yatağı, Değirmisaz Köyü Yatağı, Alabarda Köyü Yatağı, Emirler Köyü Yatağı, Tunçbilek Yatağı, Şapçı Köyü Yatağı
	Domanıç-Ömerler Köyü, Karamanlar Köyü Yatağı

Kaynak: Kütahya Sanayi Ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 106. Endüstriyel Hammaddeleri Kütahya İli Maden Yataklarının Yeri

Alümit	Simav-Şaphane Yatağı
Aplit	Domanıç-Ortaca Köyü-Dereçarşamba Zuhuru Simav-Kınık Köyü Zuhuru
Asbest	Emet-Kayıköy Zuhuru
Barit	Merkez-Gümüşköy Zuhuru Tavşanlı-Dudaş Köyü Zuhuru
Bortuzu	Emet-Hisarçık Köyü Sahası, Espey Çiftliği Sahası, İğdeköy ve Doğanlar Köyü Sahaları, Çalcağıl Köyü Sahası (7)
Çimento Hammaddesi	Emet Yatağı (4)
Diyatomit	Merkez-Alayunt ve Akmescit Köyleri Zuhurları
Dolamit	Merkez-Aydoğdu Köyü ve Kepçekel Tepe Yatakları
Feldispat	Simav-Azizler Köyü Yatağı, Külcü ve Kurtдуман Köyleri Arası Yatağı, Karacaviran Köyü İle Hacıahmet Köyü Çevresi Yatağı, Söğüt İle Kalkan Köyleri Arası Yatağı, Kusumlar Köyü Yatağı
Fluorit	Tavşanlı-Ovacık Köyü Zuhuru
Jips	Gediz-Traşdere, Deresevindik, Yayla Güzüngülü, Hacıaliler, Kayacık, Gökler, Yenigüney Köyleri
Kaolen	Merkez-Gevrekseydi Köy Yatağı(15) Altıntaş-Oysu, Yüylük, Allıören Köyleri Yatakları Emet-Ulaşlar, Kestel, Dağyenice, Kurtdere, Kızılçukur, Saklar Köyleri Yatakları, Değirmisaz Köyü Zuhuru Simav-Yağmurlar, Maden, Acemler Köyleri Yatakları
Kil (Refrakter)	Merkez-Kepçekel Tepe Yatağı
Kükürt	Simav-Pulluca ve Karacahisar Köyleri Yatakları(4)
Manyezit	Merkez-Avdan Köyü-Çaydere Yatağı, Yeni Kızılcaören Köyü Yatağı, Sobran Köyü-Beşçam Köyü Yatağı, Ayvalı-Elmacık-Sırören Köyleri Arası Yatağı, Büyüksaka Köyü Yatağı Domanıç-Aygırlar-Berçin-Tiraz-Kozluca Köyleri Arası Yatağı Simav-Kınık Köyü Yatağı (20) Tavşanlı-Beyköy-Tunçbilek-Gürağaç Köyleri Arası Yatağı, Dedeler-Devekaya Köyleri Arası Yatağı, Alabarda Köyü-Sekbandemirli-Demirli İstasyonu Arası Yatağı, Bektaşlar-Tığlı-Sakızlı Köyleri Arası Yatağı, Karacakaş ve Yağmurlu Köyleri Arası Yatağı
Mermer	Merkez-Eskişehir Karayolu Üzeri Mermer Yatağı, Köprüören İstasyonu Boztepe Mermer Yatağı, Demirciören İstasyonu Mermer Yatağı (7) Altıntaş-Çatırsaz Köyü Mermer Yatağı Domanıç-Fıranlar Köyü ile Sarıot Köyü Arası Yatağı Tavşanlı-Kayaboğazı Mevki Mermer Yatağı
Opal	Simav-Karamanca Köyü(7)
Talk	Merkez-Enne Zuhuru Emet-Çavdarhisar Zuhuru (6) Domanıç-Elmalı, Fındıcak, Gümüşyeniköy, Akkaya Köyleri

Kaynak: Kütahya Sanayi Ve Ticaret İl Müdürlüğü

Kütahya, maden rezervleri ve enerji kaynakları açısından oldukça zengin bir ilimizdir. Bu nedenle, bu kaynakları değerlendirmek üzere il sınırları içerisinde büyük ölçekli kamu yatırımları gerçekleştirilmiştir.

Tablo 107. İlimizde Faaliyette Olan Maden Sahaları

İl	İlçe	Erişim	Sicil	Aşaması	Grubu	Maden Adı	Üretim	Birimi	Ruhsat Sahibi	Adresi
Kütahya	Altıntaş	3058607	20051757	İşletme	İl. Grup	Kalker	298.819	Ton	Kartal Yol Yapı İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti.	Çetin Emec Blv. 2. Cad. No:34/6 Öveçler Çankaya/Ankara
Kütahya	Altıntaş	1012767	919	İşletme	Maden	Maden Kömürü	8.415	Ton	Atabek Mad.Ve Tic.Ltd.Şti.	Menderes Cad. Ata Apt. Bürolar Katı No:89 Merkez/Kütahya
Kütahya	Altıntaş	1101027	10595	İşletme	Maden	Maden Kömürü	1.948	Ton	Feridun Fazıl İntepe	Anbarlar Yolu Yeşil Cami Geçidi No:22

KÜTAHYA İLİ ÇEVRE DURUM RAPORU

										Merkez/Afyonkarahisar
Kütahya	Altıntaş	3142246	74499	İşletme	Mermer	Mermer	3.932	Metre Küp	Uğur Mer. San. Tic. Ltd. Şti.	Tepecik Mah.No:1 İscehisar/Afyonkarahisar
Kütahya	Altıntaş	2308478	40534	İşletme	Mermer	Traverten	2.543	Metre Küp	Orhan Özsarı	Asri Mezarlık Cıvarı Afyon Cad. No:61 İscehisar/Afyonkarahisar
Kütahya	Altıntaş	1058388	2352	İşletme	Mermer	Mermer	1.132	Metre Küp	Özsaç Mer.San.Ve Tic.Ltd.Şti.	Garaj Karşısı No:19 Merkez/Afyonkarahisar
Kütahya	Altıntaş	2184288	29571	İşletme	Mermer	Mermer	683	Metre Küp	Reisoğlu Mer. San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Ankara Karayolu Üzeri 22. Km İscehisar/Afyonkarahisar
Kütahya	Altıntaş	2058109	44375	İşletme	Mermer	Mermer	105	Metre Küp	Adem Güngörmez	Fatih Mah.Karakol Sok. No:39 İscehisar/Afyonkarahisar
Kütahya	Altıntaş	2216783	28891	İşletme	Mermer	Mermer	105	Metre Küp	Reisoğlu Mer. San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Ankara Karayolu Üzeri 22. Km İscehisar/Afyonkarahisar
Kütahya	Altıntaş	2143223	21963	İşletme	Mermer	Mermer	100	Metre Küp	Mehmet Özcan	Afyon-Ankara Yolu Üzeri 23. Km Kara Mehmet Mer.Fab. İscehisar/Afyonkarahisar
Kütahya	Altıntaş	2459513	58077	İşletme	Mermer	Mermer	48	Metre Küp	Osman Şen	Tepecik Mah.Ankara Cad.No:11 İscehisar/Afyonkarahisar
Kütahya	Domaniç	1153802	36111	İşletme	Maden	Maden Kömürü	5.916.105	Ton	Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü	Hipodrom Cad. No:12 06330 Yenimahalle/Ankara
Kütahya	Emet	3074962	20057059	Arama	II. Grup	Traverten	1.680.00	Metre Küp	Beştaş Mad. İnş. Tem. Tur. Taş. San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Cumhuriyet Mah. Cumhuriyet Cad. No:28 Hisarcık/Kütahya
Kütahya	Emet	1125086	6407	İşletme	IV. Grup	Bor Tuzları	1.203.970	Ton	Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	Cihan Sok. No:2 06430 Şhhiye Merkez/Ankara
Kütahya	Emet	1101276	6921	İşletme	Maden	Maden Kömürü	6.955	Ton	Mahmut Ozan	Fatih Mah. Barbaros Cad. 1. Blok No:4 Simav/Kütahya
Kütahya	Emet	2056601	32763	İşletme	Mermer	Traverten	4.911	Metre Küp	Hürer Madencilik İnş. Tic. Ltd. Şti.	Tavşanlı Yolu 7. Km. Merkez/Kütahya
Kütahya	Gediz	1161442	72627	İşletme	II. Grup	Kalker	7.680	Ton	Gökkırsan Gökler Kireç San. Ve Tic. A. Ş.	G.M.K. Bulvarı No:149/2 Tandoğan Çankaya/Ankara
Kütahya	Gediz	1016968	1284	İşletme	Maden	Maden Kömürü	30.979	Ton	Atilal Madencilik Ltd. Şti.	Kütahya Yolu Üzeri No:1 Gediz/Kütahya
Kütahya	Gediz	1005318	424	İşletme	Maden	Maden Kömürü	25.030	Ton	Karaelmas Madencilik Ltd. Şti.	Bursa Cad.No:32 Merkez/Eskişehir
Kütahya	Gediz	1002416	141	İşletme	Maden	Maden Kömürü	17.590	Ton	Gediz Mad. A.Ş.	Özyurt Mah. 130 Sok. No:3 Gediz Gediz/Kütahya
Kütahya	Gediz	1060448	36	İşletme	Maden	Antimuan	1.636	Ton	Karaelmas Madencilik Ltd. Şti.	Kütahya Yolu Üzeri No:1 Gediz/Kütahya
Kütahya	Gediz	1153587	34412	İşletme	Maden	Antimuan	871	Ton	Metsan Met. Tic. Ve San. A. Ş.	Kızılay İşhanı No:1 Gediz/Kütahya
Kütahya	Gediz	1045887	2271	İşletme	Maden	Maden Kömürü	148	Ton	Ünsa Mad. Turz. Enerji Tar. Ve Orm. Ürn.	Yeni San. Sitesi 1. Cad. No:1 Merkez/Kütahya

KÜTAHYA İLİ ÇEVRE DURUM RAPORU

									San.A.Ş.	
Kütahya	Gediz	1013902	1057	İşletme	Maden	Maden Kömürü	11	Ton	Kömür İşletmeleri A.Ş.	Selanik Cad. No: 17/8 Yenışehir Merkez/Ankara
Kütahya	Hisarcık	1031643	1896	İşletme	Maden	Kaolen	50	Ton	Çanakçılar Seramik San. Ve Tic. A.Ş.	Çukur Köyü Mevkii Gökçebey/Zonguldak
Kütahya	Hisarcık	2149698	25673	İşletme	Mermer	Mermer	2.046	Metre Küp	Hisar Mad. San. Ve Tic. A.Ş.	Acıbadem Beyaz Karanfil Sok. No:16/1 Kadıköy/İstanbul
Kütahya	Hisarcık	2562518	70942	İşletme	Mermer	Mermer	1.103	Metre Küp	Asya Mad.Ve Mer.San.Ve Tic.A.Ş.	Esentepe Mah. Harman Cad. Polat Center No:4 Blok Kat:14 Şişli/İstanbul
Kütahya	Merkez	2575121	71871	Arama	Mermer	Kayrak Taşı	997	Ton	Osman Barut	Alipaşa Mah.Atatürk Bul.Kösem Ap B.B1.No:24 Merkez/Kütahya
Kütahya	Merkez	3057454	20050404	İşletme	II. Grup	Kalker	105.523	Ton	Salih Bülbüloğlu	Anadolu Cad. Güven Sitesi No:6/C Merkez/Trabzon
Kütahya	Merkez	1058456	7588	İşletme	II. Grup	Dolomit	60.632	Ton	Yıldız Entegre Ağaç San.Ve Tic.A.Ş.	Organize Sanayi Bölgesi No:5 Aslanbey Merkez/Kocaeli
Kütahya	Merkez	2555986	69779	İşletme	II. Grup	Bazalt	55.401	Ton	Emir Mad. Tur. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.	İnönü Cad.Ilgaz İşhanı No:64/14 Merkez/Eskişehir
Kütahya	Merkez	3125274	200611789	İşletme	II. Grup	Kalker	5.827	Ton	Haz Beton İnşaat Makine Elektrik Elektronik Gıda İthalat İhracat Sanayi Ve Tic. Ltd. Şti.	Atatürk Bulvarı Akalın Apt. No:26/A Merkez/Kütahya
Kütahya	Merkez	3054647	20050188	İşletme	II. Grup	Kalker	4.100	Ton	Salih Bülbüloğlu	Anadolu Cad. Güven Sitesi No:6/C Merkez/Trabzon
Kütahya	Merkez	2518154	65247	İşletme	II. Grup	Tüf	600	Ton	İzdem Nak.Taah. Ve Tic.Ltd.Şti.	Alipaşa Mah.Uygur Sok. Kocaismailoğlu Apt.No:2 Merkez/Kütahya
Kütahya	Merkez	1150581	27809	İşletme	IV. Grup	Manyezit	160.460	Ton	Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	Cihan Sok. No:2 06430 Sıhhiye Merkez/Ankara
Kütahya	Merkez	1016589	1412	İşletme	Maden	Maden Kömürü	14.612.000	Ton	Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü	Hipodrom Cad. No:12 06330 Yenimahalle/Ankara
Kütahya	Merkez	1061676	31743	İşletme	Maden	Maden Kömürü	80.000	Ton	Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü	Hipodrom Cad. No:12 06330 Yenimahalle/Ankara
Kütahya	Merkez	1058966	1234	İşletme	Maden	Manyezit	25.945	Ton	Kromiş Madencilik Ltd. Şti.	2 Eylül Cad.No:102/3 Merkez/Eskişehir
Kütahya	Merkez	1059201	17318	İşletme	Maden	Maden Kömürü	3.500	Ton	Domaniç Belediye Başkanlığı	Domaniç - Kütahya Domaniç/Kütahya
Kütahya	Merkez	1150895	5795	İşletme	Maden	Talk	1.971	Ton	Ramazan Özdemir	Atatürk Bul. Kınacioğlu Apt. B Blok No:8/39 Merkez/Kütahya
Kütahya	Merkez	1051361	6720	İşletme	Maden	Manyezit	871	Ton	Kozanoğlu Mad. Pet.Ürün.Paz.Ve Tic. A.Ş.	İstiklal Mah.Reşadiye Sok. No:21/C Merkez/Eskişehir
Kütahya	Merkez	1077029	16977	İşletme	Maden	Bentonit	800	Ton	Esan Eczacıbaşı End.Hamm.San	Kısıklı Cad. Sarkuysan Ak İş Merkezi No: 4 A Blok Kat:1 34662

KÜTAHYA İLİ ÇEVRE DURUM RAPORU

									.Ve Tic.A.Ş.	Altunzade Üsküdar/İstanbul
Kütahya	Merkez	1087026	9872	İşletme	Maden	Bentonit	700	Ton	Esan Eczacıbaşı End.Hamm.San .Ve Tic.A.Ş.	Kısıklı Cad. Sarkuysan Ak İş Merkezi No: 4 A Blok Kat:1 34662 Altunzade Üsküdar/İstanbul
Kütahya	Merkez	2322891	68335	İşletme	Mermer	Kalsit	806.728	Ton	Tuncer Kırdar	Benli İş Merkezi No:16 Merkez/Kütahya
Kütahya	Merkez	2542771	67691	İşletme	Mermer	Kalker	178.387	Ton	Ecemtaş Maden İnş. Nak. San.Ve Tic.Ltd. Şti.	Sebilrenler Cad. Altun Apt. Zeminat No:1 Merkez/Kütahya
Kütahya	Merkez	2552474	69304	İşletme	Mermer	Kalker	116.190	Ton	As Mad.Haf.Nak. Oto.San.Ve Tic.Ltd.Şti.	M.Paşa Cad.Fakıf Apt. 29/B Merkez/Kütahya
Kütahya	Merkez	1101253	7623	İşletme	Mermer	Dolomit	6.510	Ton	Nizamettin Güngör	3121 Sok. No:7 Gülkaya Mah. Merkez/İzmir
Kütahya	Merkez	2551398	69126	İşletme	Mermer	Mermer	1.040	Metre Küp	Burhanettin Eraslan	Rauf Paşa Hanı Sok. 36/6 Acıbadem Üsküdar/İstanbul
Kütahya	Merkez	2228252	32039	İşletme	Mermer	Mermer	847	Metre Küp	Altınaylar Yapı - Mik. San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Atatürk Cad. No:86/C Merkez/Eskişehir
Kütahya	Simav	2309242	64233	İşletme	II. Grup	Kalker	27.207	Ton	Halet Fırattekin	Kükürtlü Mah. Mudanya Cad. Tan Sit B Blok. No 81/1 Orhangazi/Bursa
Kütahya	Simav	1158411	72400	İşletme	Maden	Altın	750	Ton	Pusula Mad.San. Ve Tic.Ltd.Şti.	Farabi Sok.No:15/11 Çankaya/Ankara
Kütahya	Simav	1129554	2093	İşletme	Maden	Feldispat	639	Ton	Esan Eczacıbaşı End.Hamm.San .Ve Tic.A.Ş.	Kısıklı Cad. Sarkuysan Ak İş Merkezi No: 4 A Blok Kat:1 34662 Altunzade Üsküdar/İstanbul
Kütahya	Simav	2056946	42244	İşletme	Maden	Altın	450	Ton	Pusula Mad.San. Ve Tic.Ltd.Şti.	Farabi Sok.No:15/11 Çankaya/Ankara
Kütahya	Simav	2306676	41750	İşletme	Maden	Altın	375	Ton	Pusula Mad.San. Ve Tic.Ltd.Şti.	Farabi Sok.No:15/11 Çankaya/Ankara
Kütahya	Simav	1095265	32563	İşletme	Maden	Feldispat	179	Ton	Kütahya Porselen San.Anonim Şti.	Atatürk Bulvarı 8. Km 43001 Merkez/Kütahya
Kütahya	Simav	2273388	37232	İşletme	Maden	Feldispat	50	Ton	Söğüt Madencilik A.Ş.	2 Eylül Cd. Başan Sk. No:1/108 Merkez/Eskişehir
Kütahya	Tavşanlı	3117956	73952	İşletme	IV. Grup	Manyezit	30.441	Ton	Süleyman Zengin	Yunus Emre Mah. Refahkent B Blok D9/A Merkez/Kütahya
Kütahya	Tavşanlı	1045756	718	İşletme	Maden	Gümüş	2.089.422	Ton	Eti Gümüş A.Ş.	Turan Güneş Bulvarı 15. Cad. No:30 Yıldız Çankaya/Ankara
Kütahya	Tavşanlı	1063677	6711	İşletme	Maden	Manyezit	16.250	Ton	Süleyman Zengin	Yunus Emre Mah. Refahkent B Blok D9/A Merkez/Kütahya
Kütahya	Tavşanlı	1060466	1105	İşletme	Maden	Manyezit	10.143	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275- 277-5/9 Osmanbey- Şişli/İstanbul Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1152659	28408	İşletme	Maden	Manyezit	7.708	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275- 277-5/9 Osmanbey- Şişli/İstanbul Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1151455	68917	İşletme	Maden	Manyezit	6.674	Ton	Süleyman Zengin	Yunus Emre Mah. Refahkent B Blok D9/A Merkez/Kütahya

KÜTAHYA İLİ ÇEVRE DURUM RAPORU

Kütahya	Tavşanlı	1105427	1839	İşletme	Maden	Krom	6.374	Ton	Krom Maden San. Ve Tic. A.Ş.	Dikilitaş Mah. Ayazmadere Cad. Y.Çimen Sokak No.7/4 Beşiktaş/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1048303	954	İşletme	Maden	Maden Kömürü	4.761	Ton	Ahmet Dönmez	Çardaklı Mah. Tavşanlı/Kütahya
Kütahya	Tavşanlı	1152702	28726	İşletme	Maden	Maden Kömürü	4.610	Ton	Özerdemler Madencilik San. Ve Tic. A.Ş.	Çukurambarlar Mah. 467. Sok. No.5/2 Çankaya/Ankara
Kütahya	Tavşanlı	2251712	34227	İşletme	Maden	Maden Kömürü	4.200	Ton	Mehmet Ali Ural	Yeni Mah.Hacı Arifoğlu Sok. No:3/3 T Tavşanlı/Kütahya
Kütahya	Tavşanlı	1106473	200	İşletme	Maden	Maden Kömürü	3.317	Ton	Volkan Mad. İnş. Taah. Enerji Ve Tic. Ltd. Şti.	Uğur Mumcu Cad. Çayhane Sk. No:44/4 Çankaya/Ankara
Kütahya	Tavşanlı	1128913	983	İşletme	Maden	Maden Kömürü	2.414	Ton	Tavşanlı Belediye Başkanlığı	Tavşanlı Belediye Başkanlığı Tavşanlı/Kütahya
Kütahya	Tavşanlı	1109247	10514	İşletme	Maden	Krom	2.069	Ton	Murat Akbıyık	İpar Cad. Erdoğan Mah. Şafak Apt. No:5/10 Mudanya/Bursa
Kütahya	Tavşanlı	1060466	1105	İşletme	Maden	Manyezit	1.414	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	2269281	37555	İşletme	Maden	Talk	1.159	Ton	Işık Madencilik San.Ve Tic.Ltd.Şti.	Baksan San.Sit.76.Blok No:9 Merkez/Eskişehir
Kütahya	Tavşanlı	1026796	7968	İşletme	Maden	Krom	1.097	Ton	Madkim Mad. Ve Kimya San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Ethemefendi Cad. Sefa Apt. No:110/12 Erenköy Merkez/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1152649	28409	İşletme	Maden	Manyezit	1.000	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1045642	662	İşletme	Maden	Maden Kömürü	977	Ton	Atasoy Mad.San.Ve Tic.Ltd.Şti	Yeni Mah.Ada Cad.No:10 Tavşanlı/Kütahya
Kütahya	Tavşanlı	1113988	710	İşletme	Maden	Maden Kömürü	865	Ton	Tarhan Mad.San.Ve Tic.A.Ş.	Ada Cad. Tavşanlı/Kütahya
Kütahya	Tavşanlı	1026796	7968	İşletme	Maden	Manyezit	850	Ton	Madkim Mad. Ve Kimya San. Ve Tic. Ltd. Şti.	Ethemefendi Cad. Sefa Apt. No:110/12 Erenköy Merkez/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1019876	1470	İşletme	Maden	Manyezit	750	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	2059815	42092	İşletme	Maden	Altın	700	Ton	Pusula Mad.San.Ve Tic.Ltd.Şti.	Farabi Sok.No:15/11 Çankaya/Ankara
Kütahya	Tavşanlı	1152659	28408	İşletme	Maden	Manyezit	600	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1045688	1278	İşletme	Maden	Manyezit	400	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1101166	5900	İşletme	Maden	Talk	255	Ton	Ramazan Özdemir	Atatürk Bul. Kınacıoğlu Apt. B Blok No:8/39 Merkez/Kütahya

Kütahya	Tavşanlı	1053327	6690	İşletme	Maden	Manyezit	250	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1053273	7395	İşletme	Maden	Maden Kömürü	221	Ton	C.S.Mak.Oto.İnş.San.Tic.Ltd.Şti.	Ankara-İstanbul Karayolu Sarayköy Kazan/Ankara
Kütahya	Tavşanlı	1151523	23623	İşletme	Maden	Manyezit	167	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1152649	28409	İşletme	Maden	Manyezit	160	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1045688	1278	İşletme	Maden	Manyezit	133	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1019876	1470	İşletme	Maden	Manyezit	67	Ton	Calmag Kalsine Manyezit İmalat Ve Tic. A. Ş.	Halaskargazi Cad. Halas Apt. No:275-277-5/9 Osmanbey-Şişli/İstanbul Şişli/İstanbul
Kütahya	Tavşanlı	1058996	554	İşletme	Maden	Krom	30	Ton	Pınarbaşı Mad.San.Vetic.Ltd.Şti.	Artmak Köyü Pınarbaşı/Kayseri
Kütahya	Tavşanlı	1101166	5900	İşletme	Maden	Krom	29	Ton	Ramazan Özdemir	Atatürk Bul. Kınacıoğlu Apt. B Blok No:8/39 Merkez/Kütahya
Kütahya	Tavşanlı	1007828	978	İşletme	Maden	Krom	25	Ton	Pınarbaşı Mad.San.Vetic.Ltd.Şti.	Artmak Köyü Pınarbaşı/Kayseri
Kütahya	Tavşanlı	2555272	69752	İşletme	Mermer	Kalsit	734.526	Ton	Yılmazlar Mad.San.Ve Tic.Ltd.Şti.	Tavşanlı Tunçbilek Karayolu 7.Km. Tavşanlı/Kütahya

Kaynak: Kütahya Sanayi Ve Ticaret İl Müdürlüğü

Maden zenginliği ve işletilmekte olan madenler sebebiyle Kütahya bir madencilik merkezi konumundadır. Alunit, antimuan, demir, feldspat, kaolen, gümüş, bor ve çimento hammaddeleri önemli maden rezervleri arasındadır. Bu madenler arasında stratejik önemi sebebiyle bor mineralleri önem arz etmektedir

Maden Varlığı

Maden varlığı olarak, altın, alunit, antimuan, bakır, kurşun, çinko, bor, çimento hammaddeleri, demir, diatomit, feldspat, florit, gümüş, jips, kalsit, kaolen, krom, kükürt, manganez, manyezit, perlit, talk, linyit kömürü ve bitümlü şist rezervleri bulunmaktadır.

İlin yeraltı doğal zenginlik kaynağını oluşturan madenlerin bir bölümü işletilmektedir. Bunlar, manyezit, bor, feldspat, gümüş cevherlerdir. Bazı yataklar ise geçmişte işletilmesine karşın ekonomikliğini kaybettiği için günümüzde işletilmemektedir. İlde üretilen cevherlerin bir kısmı, yine ilde kurulu bulunan işletmeler tarafından zenginleştirilerek piyasaya verilirken, bir kısmı ise cevher olarak yurt içi veya yurt dışına pazarlanmaktadır.

Tablo 108. Kütahya İli Önemli Madenlerinin Türkiye Maden Varlığı İçerisindeki Yeri

Maden Cinsi	Türkiye Rezervi (ton)	Kütahya İli Rezervi (ton)	Kütahya İlinin Türkiye Rezervi İçerisindeki Yeri (%)
Antimuan	6500.000	392.000	6.03
Demir	277.000.000	17.640.000	6.37
Kurşun-Çinko	62.000.000	1.215.120	1.96
Manganez	5.000.000	316.200	6.32
Bortuzu	817.280.000	371.442.997	45.44
Kaolen+Refrakter Kils	615.000.000	2.985.541	0.48
Manyezit	130.000.000	40.876.492	31.44
Kömür (Linyit)	8.000.000.000	564.724.000	7.06

Kaynak:Maden İşleri Genel Müdürlüğü-Eti Bor A.Ş.

Kütahya İli Maden-Endüstriyel Hammaddeler Üretim Miktarları

İlin yeraltı doğal zenginlik kaynağını oluşturan madenlerin bir bölümü işletilmektedir. Bunlar, manyezit, bor, feldspat, gümüş cevherlerdir. Bazı yataklar ise geçmişte işletilmesine karşın ekonomikliğini kaybettiği için günümüzde işletilmemektedir.

İlde üretilen cevherlerin bir kısmı, yine ilde kurulu bulunan işletmeler tarafından zenginleştirilerek piyasaya verilirken, bir kısmı ise cevher olarak yurt içi veya yurt dışına pazarlanmaktadır.

I.1. Maden Kanununa Tabi Olan Madenler ve Doğal Malzemeler

I.1.1. Sanayi Madenleri

İlde bulunan sanayi madenlerinin rezervleri, analiz değerleri ve yerleri ile ilgili değerler tabloda verilmiştir. Çalıştırılan işçi sayıları K.4. bölümünde yer verilmiştir. Yarattığı katma değer hakkında herhangi bir bilgi edinilememiştir.

Tablo 109. Sanayi Madenleri

Madenin Cinsi	Bulunduğu Yer	Tenör ve Kalite	Rezerv (ton)	Açıklamalar
Bor	Emet-Hisarcık	% 28,5 B ₂ O ₃	24.839.395 ton görünür	Eti Bor A.Ş. tarafından işletilmektedir
	Emet-Espey	% 24,4 B ₂ O ₃	195.658.110 ton görünür 67.079.652 ton muhtemel	
	Emet-İğdeköy-Doğanlar	% 24,4 B ₂ O ₃	77.700.000 ton görünür 566.000.000 ton muhtemel	
Çimento Hammaddeleri	Emet	-	60.000.000 m ³ kaynak (kalker) 70.000.000 m ³ kaynak (killi mam)	
	Tavşanlı-Tunçbilek-Göbel Kaplıcası güneyi	-	25-30.000.000 ton kaynak (kalker)	
	Tavşanlı-Tunçbilek-Beye ve Ömerli Köyleri	-	Yüzlerce milyon ton (Kil +Mam)	
Diyatomit	Merkez-Alayurt	Düşük kaliteli		Geçmiş yıllarda işletilmiş olup düşük kalitelidir
Feldspat	Simav-Azizler, Acemler	% 7,6 K ₂ O, % 1,48 Na ₂ O	2.600.000 ton muhtemel	
	SimavKülcü,Kurtduman		34.125.000 ton muhtemel	
	Simav-Karacaviran,		1.300.000 ton muhtemel	

	Haciahmet				
	Simav-Söğüt, Kalkan		97.500 ton muhtemel		
	Simav-Kusumlar	% 5,7 K ₂ O, % 2,42 Na ₂ O	320.000 ton mümkün		
Flourit (F)	Tavşanlı-Ovacık	% 51 CaF ₂	25.000 ton gör.+ muh.	Geçmiş yıllarda işletilmiştir.	
Jips (Alçıtaşı)	Gediz	İyi	26.000.000 ton muhtemel	Geçmiş yıllarda işletilmiştir.	
Talk	Domanıç, Merkez ve Emet	-	-	Geçmiş yıllarda işletilmiştir	
Kalsit	İl merkezi	% 95 CaCO ₃	Rezerv miktarı bilinmiyor	-	
Kaolen	Emet-Ulaşlar, Kurtdere Alandağı	% 15-30 Al ₂ O ₃	1.070.286 ton görünür + muhtemel + mümkün		
	Hisarcık-Kızılçukur				
	Yarengediği				
	Saklar				
	Kütahya-Gevrekseydiköy- Yumruktaş-Kayakuran- İlman	% 20-24 Al ₂ O ₃	727.924 ton görünür + muhtemel +mümkün		Alünit içeriği nedeniyle seramik sanayiinde kullanılmamaktadır. Düşük demirli olan kısmırları kağıt sanayiinde kullanılabilir.
	Altıntaş-Alhören	% 20-31 Al ₂ O ₃	1.210.000 ton görünür		Alünlü kaolenlerin düşük demirli kısımları kağıt sanayiinde kullanılmaktadır.
	Altıntaş-Oysu-Çamlıtepe	% 20-31 Al ₂ O ₃	10.904 ton muhtemel		
	Altıntaş-Balatoğlu-Meşetepe	-	2.500.000 ton muhtemel		
	Gediz-Sazak Köyü	-	25.000 ton gör.+ muh.		
	Simav-Yağmurlar, Maden Köy	% 15-30 Al ₂ O ₃	60.000 ton muhtemel 27.300 ton mümkün		Yüksek demir ve alünit içeriği nedeniyle düşük kaliteli
Kükürt (S)	Simav-Pulluca	% 40-50 S	2.000-4.000 ton potansiyel		
	Simav-Karacahisar	% 15-20 S	10.000 ton potansiyel		
	Kütahya-Simav	% 20 S	5.000-6.000 ton potansiyel		
Perlit	Eskişehir-Mestan Pınarı ve Akoluk	Orta kalite	2.000.000 ton görünür 6.000.000 ton mümkün		
	Etrafşehir (Akoluk)	% 55 Mn	40-45 ton		
Manganez (Mn)	Merkez-Andız	% 27,7 Mn	1.000 ton mümkün		
	Altıntaş	% 30 Mn	7.000 ton mümkün		
	Emet	% 30 Mn	-		
	Gediz	-	-		
	Tavşanlı	% 30 Mn	4.500 ton mümkün		
	Köselere	% 28,6 Mn	300 ton mümkün		
Manyezit	Tavşanlı-Bektaşlar	-	-	İşletilmektedir	
	Tavşanlı-Sakızlı	-	-	İşletilmektedir	
	Bektaşlar-Kurtuni	-	-	İşletilmektedir	
	Bektaşlar-Henri	-	-	Geçmişte işletilmiştir	
	Tavşanlı-Çamlıca	-	8.000 ton muhtemel		
	Kozcağız-Çayırtarla	-	-	Yatak işletilmektedir	
	Tavşanlı-Aktaş	-	16.200 ton	Yatak işletilmektedir.	
	Tavşanlı-Kocakır T.- Vayva D.	% 45 MgO	34.000 ton	Yatak işletilmektedir	
	Tavşanlı-Karacakaş yatağı	% 47 MgO	30.000 ton muhtemel		
	Kütahya-Avdan-Saka- Nusret	% 36,9-47,5 MgO	1.800.000 ton görünür 2.100.000 ton muhtemel 3.000.000 ton mümkün		
	Büyüksaka	% 45 MgO	250.000 ton görünür 250.000 ton Muhtemel	Yatak işletilmektedir	
	Kütahya-İlca-Beşçam	% 40 MgO	7.497.058 ton gör + muh 3.182.000 ton mümkün	Ocakların büyük çoğunluğu işletilmektedir.	
	Kütahya-İlca-Ortacak-ve Turan Ocağı kuzebatısı	% 47,19 MgO	4.500.000 ton gör + muh		
	Kütahya-Sobran- Türkmentepesi	% 46,42 MgO	22.000.000 ton gör + muhtemel +mümkün		
	Tavşanlı-Yaylacık	% 43,12-47,4 MgO	3.500.000 ton gör +muh		
Tavşanlı-Karacakaş	% 47,01 MgO	182.000 ton gör + muh			
Grafit	Gediz-Yağmurlar	% 2-17 C	20.000 ton muhtemel		
Mermer	Kütahya Cıvarı	İyi	50-55.000.000 m ³ kaynak		

Kaynak: Türkiye'nin Doğal Kaynakları Rehberi, ITO, 1997 – Maden İşleri Genel Müdürlüğü

I.1.2. Metalik Madenler

İlimiz Sınırları içerisinde faaliyet gösteren metalik maden ocaklarının ruhsatlandırılması, denetimlerinin yapılması Maden İşleri Genel Müdürlüğünce yapılmaktadır. Söz konusu işletmelerin 3213 Sayılı Maden Kanununa göre vermek zorunda oldukları yıllara ait faaliyet bilgi formları işletmeler tarafından Maden İşleri Genel Müdürlüğüne verilmektedir.

Tablo 110. Metalik Madenler

Madenin Cinsi	Bulunduğu Yer	Tenör ve Kalite	Rezerv (ton)	Açıklamalar
Antimuan (Sb)	Gediz-Dereköy Göynük	% 1.00 Sb	924.000 ton mümkün	-
	Simav-Esenbağ, Dağardı	% 1,48-15 Sb	2.319.980 ton mümkün	Yataklardan bir kısmı geçmiş yıllarda işletilmiştir.
	Aydınlar			
	Çulfakır			
	Örencik			
	Çobanlar			
	Evciler			
	Sarkatlar			
	Arıklar			
	Sinekler			
	Ihlamur			
	Sünnetçiler			
Simav-Karakoca Köyü Yatağı				
Bakır-Kurşun-Çinko (Cu-Pb-Zn)	Emet-Çatak	% 5,5 Pb % 3 Zn % 0,3 Cu	94 700 ton	Kükürt ve arsenik nedeni ile saha işletilmemektedir.
Demir (Fe)	Emet-Küreci	% 33-61 Fe	2.640.000 ton gör + muh	Yüksek SiO ₂ old. için işletilmemekte
	Emet-Gönçek	% 34-52 Fe	640.000 ton gör + muh	
	Emet-Sopalı	% 35-45 Fe	140.000 ton gör + muh	
	Emet-Güldüren	% 45-50 Fe	52.500 ton gör + muh	
	Emet-Karaağıl	% 45-59 Fe	100.800 ton gör + muh	
	Simav-Kalkan	% 45-55 Fe	1.950.000 ton gör + muh	Kükürt ve SiO ₂ nedeniyle saha işletilmemektedir.
	Simav-Dağardı	% 50-60 Fe	400.000 ton gör + muh	Geçmiş yıllarda işletilmiş olup, düşük kalitelidir.
	Köprüören-Gümüşköy	% 45.5 Fe	3.640.000 ton potansiyel	Halen işletilmekte
Gümüş (Ag)	İl genelinde 100 civarında krom zuhuru bulunmaktadır	173,61 gr/ton Ag	26.216.698 ton görünür	Günümüzde sadece bir ocakta işletme yapılmakta olup rezerv vardır
Krom (Cr)	Tavşanlı-Karakaya	% 20 Cr ₂ O ₃	16.000 ton görünür	
	Kapıören-Aktepe	% 48-54 Cr ₂ O ₃	33.900 ton gör + muh 62.800 ton mümkün	Yatak işletilmekte
Altın (Au)	Gediz-Şaphane	0,935 g/ton	-	Yatak işletilmekte
Alunit		% 19,2 Al ₂ O ₃	4.000.000 ton gör + muh 3.000.000 ton mümkün	

Kaynak: Türkiye'nin Doğal Kaynakları Rehberi, ITO, 1997 – Maden İşleri Genel Müdürlüğü

I.1.3. Enerji Madenleri

İlimiz Sınırları içerisinde faaliyet gösteren enerji madenlerinin ruhsatlandırılması, denetimlerinin yapılması Maden İşleri Genel Müdürlüğünce yapılmaktadır. Söz konusu işletmelerin 3213 Sayılı Maden Kanununa göre vermek zorunda oldukları yıllara ait faaliyet bilgi formları işletmeler tarafından Maden İşleri Genel Müdürlüğüne verilmektedir.

Tablo 111. Enerji Madenleri Enerji Hammaddeleri Linyit

Enerji Hammaddeleri- Linyit									
Saha Adı	Rezerv (1000 ton)					Petrol Eşdeğeri (1000 ton)	Taş kömürü Eşdeğeri (1000 ton)	Kullanım Yeri	İşletme Şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	İşletilebilir				
Gediz-Sazköy-Gökler-Ayçatı	145	12.300	11.500	23.945	-	12.451	17.788	Teshin	Kapalı
Seyitömer	198.666	-	-	198.666	-	37.747	53.924	Teshin, Santral	Açık
Tunçbilek Açık İşl.	52.876	46.882	-	99.758	39.657	20.161	28.802	Teshin, Santral, Sanayi	Kapalı
Tunçbilek Kapalı İşl.	94.174	-	-	94.174	84.756	25.022	35.746	Teshin, Santral, Sanayi	Açık
Tunçbilek Ömerler	15.800	-	-	15.800	11.850	3.345	4.778	Teshin, Santral, Sanayi	Açık
Tunçbilek Derin	108.000	-	-	108.000	81.000	22.864	32.662	Teshin, Sanayi	Kapalı
Tavşanlı- Alabarda	-	-	1.700	1.700					
Simav- Dağardı	-	100	-	100					
Emet-Cavgalar zuhuru	-	-	-	-					
Altıntaş-Uysu	-	-	-	-					
Emet-Değirmisaz	-	-	-	-					
TOPLAM	469.658	59.282	13.200	542.140	217.263	121.590	173.700		

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

I.1.4.Maden Kanuna Tabi Olan Doğal Malzemeler

5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanununa göre 26.05.2004 tarihinden itibaren Taş Ocakları Nizamnamesi yürürlükten kalkmış olup 1-a Grubu Maden (Kum-Çakıl Ocağı) ruhsatları İl Özel İdarelerince diğer grup madenler Maden İşleri Genel Müdürlüğünce verilmeye başlanmıştır.

Tablo 112. Taş Ocağı Listesi

S. NO	RUHSAT SAHİBİNİN ADI SOYADI	İLÇESİ	KÖYÜ (MEVKİİ)	OCAĞIN CİNSİ
1	D.S.İ. 3. Bölge Müdürlüğü	Merkez	Alayunt / Kocadere	II. Grup (kalker)
2	D.S.İ. 3. Bölge Müdürlüğü	Dumlupınar	Hamur	II. Grup (kalker)
3	Karayolları 3. Bölge Müd	Altıntaş	Murathanlar	II. Grup (kalker)
4	Kütahya Belediyesi	Merkez	Hacıazizler/Deveanırtan	II. Grup (kalker)
5	Karayolları 14. Bölge Müd	Tavşanlı	Esenköy	II. Grup (kalker)
6	Karayolları 14. Bölge Müd	Merkez	Çifteoluklar	II. Grup (kalker)
7	Karayolları 14. Bölge Müd	Merkez	Anasultan	II. Grup (Kalker)
8	Karayolları 14. Bölge Müd	Altıntaş	Pusan	II. Grup (Kalker)
9	Karayolları 14. Bölge Müd	Emet	Günlüce	II. Grup (Kalker)
10	Karayolları 14. Bölge Müd	Tavşanlı	Kayı	Kum-Çakıl
11	Karayolları 14. Bölge Müd	Merkez	İnköy	Ariyet Ocağı
12	Karayolları 14. Bölge Müd	Merkez	Geven	Ariyet Ocağı
13	Karayolları 14. Bölge Müd	Çavdarhisar	Doğancılar	II. Grup (Kalker)
14	Karayolları 14. Bölge Müd	Merkez	Ortaca	II. Grup (Kalker)
15	Karayolları 14. Bölge Müd	Merkez	Avdan	II. Grup (bazalt)
16	Karayolları 14. Bölge Müd	Şaphane	Kalabak	Ariyet Ocağı
17	Karayolları 14. Bölge Müd	Şaphane	Kalabak	II. Grup (bazalt)
18	Karayolları 14. Bölge Müd	Emet	Örencik	II. Grup (Kalker)
19	Karayolları 14. Bölge Müd	Gediz	Gürlek Beldesi	II. Grup (kalker)
20	D.S.İ. 3. Bölge Müdürlüğü	Emet	Hasanlar	II. Grup (granit)
21	Karayolları 14. Bölge Müd	Altıntaş	Alıncık	II. Grup (Kalker)
22	Karayolları 14. Bölge Müd	Merkez	Göynükören	Ariyet Ocağı

23	Hisarcık Kaymakamlığı	Hisarcık	Gülderen /Kocadere	Kum Ocağı
24	Karayolları 14. Bölge Müd	Simav	Yeşilköy	II.Grup (Kalker)
25	Karayolları 14. Bölge Müd	Aslanapa	Göynükören	II.Grup (Kalker)
26	D.D.Y. 7. Bölge Müdürlüğü	Merkez	Kızılcaören / Killik	II.Grup (Kalker)
27	Kütahya Belediyesi	Merkez	Yenice / Tuzlatepe	II.Grup (Kalker)
28	Kütahya Belediyesi	Merkez	Ortaca	II.Grup (Kalker)
29	Kütahya Belediyesi	Aslanapa	Örenköy / Güvenlikır Sırtı	II.Grup (Tüf)
30	D.S.İ. 34. Şube Müdürlüğü	Merkez	Alayunt / Kocadere	Taş Ocağı
31	D.D.Y. 7. Bölge Müdürlüğü	Tavşanlı	Dümrekulu / Kovantaşı	Taş Ocağı
32	D.S.İ.34. Şube Müdürlüğü	Gediz	Yenikent / Aynafalı	Taş Ocağı
33	Karayolları 14. Bölge Müd	Altıntaş	Pusan/Mezarlık Üstü	II.Grup (Kalker)
34	D.S.İ.34. Şube Müdürlüğü	Altıntaş	Beşkarış / Hamurköy	II.Grup (Kalker)
35	D.S.İ.34. Şube Müdürlüğü	Tavşanlı	Akçaşehir	II.Grup (Kalker)
36	D.S.İ.34. Şube Müdürlüğü	Merkez	Koçak/Gürlenkaya	II.Grup (Kalker)
37	Karayolları 14. Bölge Müd.	Aslanapa	Göynükören/Çeşmeli Sırtı	Kum-ÇakılAriyet
38	DSİ 3. Bölge Müd.	Emet	Doğanlar/ÇomakÇayırı-Çaykenarı	Kum-ÇakılAriyet
39	DSİ 3. Bölge Müd.	Emet	Doğanlar/ÇomakÇayırı-Çaykenarı	Kum-ÇakılAriyet
40	DSİ 3. Bölge Müd.	Altıntaş	Beşkarış/Kokarçay Deresi	Kum-ÇakılAriyet
41	DSİ 3. Bölge Müd.	Altıntaş	Beşkarış/-	Kum-ÇakılAriyet
42	DSİ 3. Bölge Müd.	Altıntaş	Beşkarış/-	Kum-ÇakılAriyet
43	Yeşildere Belediyesi	Simav	Yeşildere Beldesi/-	Kum-ÇakılAriyet
44	DSİ 3. Bölge Müd.	Altıntaş	Oysu Köyü/DelikliÇam	Kum-ÇakılAriyet
45	Karayolları 3. Bölge Müd.	Altıntaş	Genişler Köyü	Kum-ÇakılAriyet
46	Karayolları 14. Bölge Müd.	Altıntaş	Göynükören/Dikilitaş Kocaçaltepe	Kum-ÇakılAriyet
47	DSİ 3. Bölge Müd.	Gediz	Gediz Çayı	Kum-ÇakılAriyet
48	DSİ 3. Bölge Müd.	Gediz	Gediz Çayı	Kum-ÇakılAriyet
49	DSİ 3. Bölge Müd.	Gediz	Gediz Çayı	Kum-ÇakılAriyet
50	Karayolları 14. Bölge Müd.	Çavdarhisar	Afşar/Sivritepe	Kum-ÇakılAriyet
51	Simav Belediye Başkanlığı	Simav	Külcü	Kum-ÇakılAriyet
52	Simav Belediye Başkanlığı	Simav	Külcü	Kum-ÇakılAriyet
53	Simav Belediye Başkanlığı	Simav	Taşköy	Kum-ÇakılAriyet
54	Hasanlar Belediye Başkanlığı	Hisarcık	Sarıot	Kum-ÇakılAriyet
55	Ahmet AKÇAY	Merkez	Çayca	Kum Ocağı
56	Kamil KONYA	Merkez	Çayca	Kum Ocağı
57	Yunus FERİZ	Merkez	Çayca	Kum Ocağı
58	İzdem Nak.Taah.ve Tic.Ltd.Şti. (İzzet DEMİR)	Merkez	Çayca	Kum Ocağı
59	TEKELLER Ltd.Şti.	Simav	Yeniler	Kum Ocağı
60	İsmail GÜNAL	Emet	Yenice Beldesi	Kum Ocağı

61	Ali YILMAZ	Gediz	İbrahimkahya	Kum Ocağı
62	USAŞ İnşaat Tah.San.Tic.A.Ş.	Gediz	İbrahimkahya	Kum Ocağı
63	Yeniköy Belediye Başkanlığı	Simav	Yeniköy	Kum Ocağı
64	TEKELLER Ltd.Şti.	Simav	Kalkan	Kum Ocağı
65	Güney Belediye Başkanlığı	Simav	Güney	Kum Ocağı
66	Yeşildere Belediye Başkanlığı	Simav	Yeşildere	Kum Ocağı
67	Mehmet TOPAL	Emet	Eğrigöz	Kum Ocağı
68	Simav Madencilik A.Ş.	Simav	Kalkan	Kum Ocağı
69	Ahmet Sami KELEŞ	Emet	Eğrigöz	Kum Ocağı

Kaynak: Kütahya İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği

Tablo 113. Ruhsat ve Rezerv miktarı Belirtilen Taş Ocağı Listesi

Ruhsat Tarihi ve Geçerlilik Süresi	Ruhsat Sahibi	İlçesi	Köyü/ Mevkii	Ocağın Cinsi	Ruhsat Alanı (m ²)	Rezerv Miktarı (ton)	Yıllık Üretim Miktarı (m ³)
	DSİ 34. Şube Müdürlüğü	Gediz	Yenikent/ Aynafyalı	Kum-Çakıl			
06/11/2005-06/11/2010	İsmail Günal Tem.Gıda Mad.San.Tic.Ltd.Şti.	Emet	Yenice Beldesi	Kum-Çakıl	5.370,00	193.320	40.000
05/09/2005-05/09/2010	Tekeller Harf. Mad. İnş. Tar. Akary. Tic. San. Ltd. Şti.	Simav	Yeniler	Kum	23.717,56		5.000
09/08/2005-09/08/2010	İzdem Nakliyat Taahhüt ve Tic. Ltd. Şti.	Merkez	Söğüt	Kum	14.018	210.270	20.000
08/08/2005-08/08/2010	Yunus FERİZ	Merkez	Çayca	kum	64.461	580.149	20.000
12/07/2005-12/07/2010	Kamil KONYA	Merkez	Çayca	Kum	5214	70389	4600
12/07/2005-12/07/2010	Ahmet AKÇAY	Merkez	Çayca	Kum			11621

Kaynak: Kütahya İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği

I.2. Madencilik Faaliyetlerinin Yapıldığı Yerlerin Özellikleri

Seyitömer linyit işletmesi İ.R. 4364 ruhsat no.lu imtiyaz sahası içinde üretim faaliyetlerini sürdürmektedir. İmtiyaz sahamız toplam 13.477,28 Hektar olup dört çeşit arazi barındırmaktadır.

Bunlar;

Ziraat Arazisi: 5600 Ha

2/B Orman Vasfını Yitirmiş Hazine Arazisi: 465,665 Ha

Orman Arazisi: 5667,075 Ha

Kadastro Görmeyen Arazi: 1744,54 Ha

Seyitömer Linyit Havzası pliosen yaşlı olup, bir göl teşekkülüdür. Havzanın temeli serpantinleşmiş ultrabazik kayaçlardan (gabro, diorit) müteşekkildir.

Sedimanlar tabanda konglemera ile başlar, daha sonra mavi-yeşil taban killeri gelir. Bunun üzerinde (B) damarı olarak adlandırılan ana damar vardır. Ana damarın tavanında killi marnlardan ibaret tavan serisi bulunur. Daha sonra kil ve marnlarla birlikte üst damar oluşmuştur (Genellikle Seyitömer Bölümünde). En üstte ise 0,5-1 metre kalınlığında bitkisel örtü mevcuttur.

Seyitömer formasyonu olarak adlandırılan akarsu ve göl sel tortuları beş ayrı üyeden oluşmuştur.

Bunlar alttan üste doğru;
Kumtaşı-konglomera üyesi
Çamurtaşı-kiltaşı üyesi,
Laminalı şeyl üyesi,
Silisli kireçtaşı üyesi,
Killi kireçtaşı üyesidir.

Rezerv sahamız ve çevresinde herhangi bir sulak alan, kıyı kesimleri, dağlık ve ormanlık alanlar, tarım alanları, milli parklar, özel koruma alanları vb. benzeri önemi olan alanlar bulunmamaktadır.

Tunçbilek Linyit Havzasının Jeolojisi

Stratigrafi

Tunçbilek kömür havzasında en yaşlı birim olarak Paleozoyik yaşlı metamorfik şist ve kristalize kireç taşları ile Paleozoyik üzerinde diskordan olarak kretase yaşlı ultrabazik kayalar bulunmaktadır. Tüm bu birimler Neojen yaşlı birimini oluşturmaktadır.

Neojen;

Miyosen; 1-Kumtaşı–Konglomera 2-Marn 3-Kireçtaşı 4-Kumtaşı–Konglomera
Pliyosen; 1-Tüfit 2-Kireçtaşı 3- Bazalt 4- Kireçtaşı olmak üzere 2 seri ile temsil edilir.

Paleozoyik:

-Metamorfik şist: Havzanın kuzeyinde dar bir alanda görülmektedir. Şistozite az belirgindir.

-Kristalize kireçtaşı: Havzanın kuzeyinde Firanlar – Sarıot arasında oldukça geniş alanlarda görülür.

Mesozoyik: Ultra bazik kayalardan oluşur.

-Ultra bazik kayalar: Havzanın çevresini tamamen kaplar.

Senezoyik:

-Havzada Senezoyik: Paleosen yaşlı Granit sokulumu Miyosen Pliyosen yaşlı göl sel çökellerle, kuvaterner yaşlı alüvyon ve yamaç malazları ile temsil edilmiştir.

a. Paleosen:

Granit: Havzanın kuzeybatısında Sarıot dolaylarında görülmektedir.

b. Miyosen:

Kumtaşı – Konglomera: Bu birim güneyde Yörgüç, Demirbilek ve Hamitabat dolaylarında görülmektedir. Orta baylanmış olup, çakılları yuvarlak, yarı yuvarlak ve küt köselidir.

Marn: Havzanın güneyinde özellikle Müessesemiz işletme sahalarında geniş alanlarda görülmektedir. Genellikler marna killi marn, şistli marn, şist taşı, kil taşı, mil taşı, ardolanmasından oluşmuştur. Rengi; kahvemsî, krem-grimsî, krem renkli olup, belirli tabakalama gösterir. Yer yer lamiraldir. Alt seviyeleri bol bitki fosili içermektedir.

Kireçtaşı: Havzada Soğucak, Böçen, Ömerler dolaylarında oldukça geniş alanlar kaplar. Genellikle kireçtaşı ve silisifiye kireçtaşından oluşur.

Kumtaşı – Konglomera: Havzanın güneyinde sadece Muhacir köyü dolaylarında görülmektedir. Genellikle gevşek tutturulmuş kumtaşı – konglomera ve kil ara katkılarından oluşmuştur.

c. Pliyosen:

Tüfit: Havzada oldukça geniş alanlarda görülür. Genellikle gri renkli olup bol biyotitlidir.

Kireçtaşı: Havzada tipik olarak Saruhanlar ve Karamanlar dolaylarında görülmektedir.

Bazalt: Havzada yoğun olarak Karaköy ve Güney köyleri dolaylarında görünen bu birim, tüfit içerisinde bazalt akıntılarında oluşur.

Kuvaterner: Daha yaşlı birimler üzerine diskordan olarak bulunan kuvaterner; yamaç molozu ve alüvyon ile temsil edilmektedir. Yamaç molozu havzada sadece Dededüz Tepenin kuzeyinde, alüvyon ise akarsu vadilerinde görülmektedir.

Havzanın Yapısal Jeolojisi

Neojende yapısal olarak önemli olabilecek fay ve kıvrım eksenlerine rastlanmaktadır. Genelde havzanın belirli aralıklarla çökmesine bağlı olarak eğim atımlı normal faylar gelişmiştir.

Sahanın tektonikliğine yönelik jeofizik-rezistivite ve kömürlü zonun tavan kotuna göre yapılan yapı-kontur haritalarından fayların genelde kuzey-güney doğrultusuna da geliştikleri gözlenmiştir. Tabaka eğimleri genelde 5-20 eğimle kuzey doğuya doğrudur.

Koyu sistemi ile üretim yapılacak sahada mevcut sondajlar ile kömür tavan kotuna göre yapılan yapı-kontur haritasında da görüleceği üzere birkaç eğim atımlı normal faylar ve ufak çaplı dalgalanmalar haricinde ortamın daha az tektonik hareketlere maruz kaldığı görülmektedir.

Tunçbilek Bölgesinde halen işletmekte olan ana linyit damarının kalınlığı 4-12 m arasında değişmekte olup, damar içerisinde muhtelif kalınlıkta ara kesmeler bulunmaktadır.

Gümüş Madeni Çıkarılan Aktepe Yöresinin Jeolojik Oluşumu

Saha ve laboratuvar çalışmaları sonucu formasyonların üç jeolojik zamanda oluştuğu belirlenmiştir. Bunlar sırası ile şöyledir:

1. Paleozoik

Aktepe yöresinin en eski formasyonları paleozoik yaşlı kristalen şistler ve mermerlerdir. İşletme alanının tabanını kristalen şistler oluşturmakta ve bunlar 32 km²'lik Aktepe maden sahasının doğu, kuzey, güney ve güneydoğu yönlerindeki alanlarda yüzeylenmiştir. Yer bilimciler tarafından bu şistler; mikaşist, grafitli mikaşist ve killi şist olarak adlandırılmıştır.

Aktepe yöresinin paleozoik yaşlı formasyonu olan mermerler kristalin şistlerle aynı yaşta olup çalışma alanının doğusunda iki ayrı noktada yüzeylenmiştir.

2. Mezozoik

Mezozoik yaşlı formasyon olarak karmaşık seri (melanj) bulunmaktadır. Sahanın NW'sinde 2 km² bir alanda adacıklar şeklinde yüzeylenen karmaşık seri alt seviyelerinde serpantinleşmiş peridotitler içermektedir.

3. Senozoik

Senozoikin alt katı olan tersiyerde iki formasyon oluşmuştur. Bunlar neojenin miyosen ve pliyosen katlarının oluşukları olan tuf ve tüfitler ile kireç taşlarıdır. Diğer genç olan üçüncü formasyon ise kuvaterner boyunca çökelen alüvyonlardır. Yaş tayinlerinde silisleşmiş tufün miyosen kireç taşlarının pliyosen, alüvyonların ise kuvaterner boyunca çökeldiği belirlenmiştir.

Yörenin Stratigrafi Ve Petrografisi

Aktepe yöresinde gözlenen kayaçların stratigrafik istifi yaşlıdan gence doğru şu şekildedir:

- Kristalen şistler
- Mermerler
- Karmaşık Seri (Melanj)
- Bozmuş Tuf Tüfit
- Dolomitli kireçtaşı ve kireç taşları
- Bazalt (Andezik Bazalt)
- Alüvyon

1. Kristalen Şistler: Kristalen şistler Aktepe maden sahasının güneyinde yüzeylenmiş olup işletme alanının taban kayacını oluştururlar. Bölgenin batısındaki şistler NW-SE doğrultusunda Ağıldere boyunca uzanmıştır.

2. Mermerler: Dört değişik yerde yüzeylemiş olan mermerler en geniş dağılımı Karaağaç ve Ortaca Köyleri arasında göstermektedir. Sahanın NE'de 1 km² alanda Boztepe mermeri yer almaktadır. Yörede bulunan mermerler beyaz renkli olup oldukça kırıklı ve kalınlıkları 1-2 m arasında değişmektedir.

3. Karmaşık Seri: Bölgenin NW'de Yazlıkkırı Karcıkaya ve Boğaz Mevkiinde 2 km² bir alan kaplayan karmaşık seri, tabana yakın seviyelerinde serpantinleşmiş peridotit ile birlikte yeşil renkli çörtlü oldukça bozmuş oluşumlar içermektedir. Karmaşık serinin üst seviyelerinde çok silistli, limonitli, kalsedonlu kırmızı ve kahve renkli bir kabuk oluşmuştur.

4. Tüf ve Tüfitler: Bu formasyon daha çok maden sahasının doğusunda silişleşmiş tüfün tabanına ve aralarına yerleşmiştir. 2,5 km² bir alan tüf ve tüfitlerin bazı araştırma verileri neticesinde sedimantasyon havzasında olduğu kabul edilmektedir. Aktepe bölgesinde üç türüne rastlanılmıştır.

5. Neojen Kireç taşları ve Dolomitli Kireçtaşları : Kireçtaşları Aktepe maden sahasının S, W, NE'sinde 18 km² bir alan kaplamaktadır. Dolomitli kireçtaşlarına ise sadece Aktepe maden sahası ile Aktepenin güneyinde Tavukkıran Mevkiinde ve kireçtaşları ile yanal geçiş oluşturduğu gözlenmiştir. Kireçtaşlarının yapılan kimyasal analiz neticesinde CaCO₃ % 49,63, MgCO₃ % 40,09, SiO₂ % 5 olarak saptanmıştır.

6. Bazalt: Sahanın genç volkanik oluşukları olan bazaltlar Aktepe maden sahasının kuzeyinde Taşlı ve Solcalı Tepelerde yaklaşık 1,5 km²'lik bir alanda yüzeylemiştir. En genç kayalık olması nedeni ile alüvyon dışındaki formasyonları kesmiş olan bazaltlar taşlı tepenin NE'de pliyosen yaşlı kireçtaşlarının üzerine yerleşmişlerdir.

7. Alüvyon: Çalışma alanının kuzey ve NE'de tren yolunun iki tarafında doğu-batı uzanımlı 18 km²'lik bir alanı kaplar. Genç olan bu alüvyon, kuvaternerden günümüze kadar oluşumu sürdürmüştür. Ana maddelerini kil, mil, çakıl ve blok parçaları teşkil etmekle birlikte kil ve mil çoğunluktadır. Hatta yer yer saf kil seviyeleri önem kazanmaktadır.

Aktepe Yöresinin Yapısal Jeolojisi

Aktepe yöresinde rastlanan formasyonların yapısal özelliklerinde benzer ve farklı bazı yönler saptanmıştır.

1. Doğrultu ve Eğim: Yörenin kayalık gruplarının doğrultuları NE-SW, NW-SE eğimleri ise NE ve NW yönlerindedir. Kristalen şistlerin yapraklanma doğrultuları ile tüfit tüfitlerin katman doğrultuları arasında bir uyum olmamakla beraber her iki formasyonun eğim dereceleri arasında bir uyum gözlenmektedir.

2. Kırıklar ve Faylar: Tabanı teşkil eden kristalen şistler mermerler ve melanj N-S ve E-W yönlü çatlaklar bu çatlak arasındaki yoğun fissürler nedeni ile oldukça çok parçalanmışlardır. Cevherleşme öncesi çatlak ve fayların en çok geliştiği N-S ve buna yakın doğrultularda gelişmiştir. Cevherleşme sonrası faylar ise bir çok yönde gelişmiş olup, bunlardan bir tanesi Aktepe maden sahasının doğusundaki NE- SW doğrultulu olan normal faydır. Gümüşköyü'de keserek geçen bu fay ile kristalen şistler yükselmiş; tüf, tüfit ve kireçtaşları aşağıya atılmıştır.

3. Kıvrımlar: Aktepe ve çevresindeki kayaçları kıvrımlanma yönünden iki grupta toplamak mümkündür.

- a. Çok kıvrımlanmış olan paleozoik taban serileri
- b. Daha az kıvrımlanmış neojen serileri

Aktepe Madenin Tipi Ve Yan Kayaç İlişkisi

Aktepe maden yatağı polimetalik (çok metalli) bir cevherleşmedir. Makroskopik olarak bakıldığında Pb-Sb cevherleşmesi görülmektedir. Bunlara çinkoblent ve realgar eşlik etmektedir. Oksidasyon zonunda antimuan okları limonit, serizit, skorodit, malakit, azurit, simitsonit gibi oksidasyon zonu minerallerine rastlanılmaktadır.

Aktepe'de gözlene cevherler içerdiği mineraller, kristal boyutları ile yerleşim özellikleri dikkate alınarak gruplandırıldığında şu cevher tipleri belirlenmiştir;

- Damar tipi cevher
- Saçınımlı tip cevher

Boşluk dolgusu, barit, kuvars, kalsedon, MnO ve simitsonit mineralleri, damar tipi ve saçınımlı tip cevherlerde içerdiği mineral farklılığı nedeni ile kendi içlerinde alt gruplara ayrılmaktadır:

Damar Tipi Cevher

- Kuvars ganglı iri kristalli galen damarları
- Barit ganglı galenli damarlar
- Kuvars ve barit ganglı Pb-Zn-Sb'li polimetalik damarlar
- Som galen damarları
- Som antimonit damarları
- Barit ve kuvars damarları.

Saçınımlı Cevher

- Saçınımlı galenler
- Saçınımlı çinkoblendler
- Saçınımlı antimonitler
- Saçınımlı polimetalik cevher.

Aktepe Madenin Parajenez Ve Sukseyonu

Parajenez

Aktepe parajenezinde 40 üzerinde mineral bulunmaktadır. Bunların en önemlileri ve kimyasal formülleri aşağıda belirtilmiştir:

I.3. Cevher Zenginleştirme

İlde, Maden Kanununa tabi madenler ile Taş Ocakları Nizamnamesine tabi doğal malzemelerin çıkarılmasını müteakiben yapılan cevher zenginleştirme yöntemleri ile çevreye olan çevresel etkileri ile alınan tedbirler hakkında bilgi verilmelidir.

Açılmış kömür yükleyici veya kazıcı yükleyici ile kamyonlara yüklenerek, kırma-eleme tesislerine gönderilmektedir.

Taşıma aşamasında tozlanma olmakta ve su tankerleri ile yollar sulanarak tozlanma önlenmektedir. Kırma eleme tesislerindeki tozlanmada pulvarize su püskürtme sistemi ile önlenmekte ve çalışma ortamı tüzük hükümlerine uygun hale getirilmektedir. İşlem tamamlandığında kömürün bir kısmı santrale bir kısmı da yakacak kömürü olarak kamyonlara yüklenerek sevk edilmektedir. Yakacak kömürü lavvar tesisinde yıkanma işleminden geçtikten sonra kömür torbalama tesisinde torbalandıktan sonra piyasaya verilmektedir.

I.4. Madencilik Faaliyetlerinin Çevre Üzerine Etkileri

Kömür üzerindeki örtü tabakası dekapaj faaliyeti ile kaldırılarak , kömürün damarından üretim işlemi gerçekleştirilir. Açılmış kömür yükleyici veya kazıcı yükleyici ile kamyonlara yüklenerek, kırma – eleme tesislerine gönderilmektedir.

Taşıma aşamasında tozlanma olmakta ve su tankerleri ile yollar sulanarak tozlanma önlenmektedir. Kırma eleme tesislerindeki tozlanmada pulvarize su püskürtme sistemi ile önlenmekte ve çalışma ortamı tüzük hükümlerine uygun hale getirilmektedir. İşlem tamamlandığında kömürün bir kısmı santrale bir kısmı da yakacak kömürü olarak kamyonlara yüklenerek sevk edilmektedir.

Patlayıcı madde kullanımı vardır. Patlatma delik makinesi ile delik delme işlemi sonrası, bu deliklerin patlayıcı madde kullanılarak patlatılması işlemidir. Bu şekilde örtü tabakası yüklemeye hazır hale getirilmiş olur.

Delğin delinmesi ve patlatma anında ortamda bir miktar toz oluşur. Ancak geçici bir olaydır. Bir müddet sonra ortamda toz kalmaz. Açık arazi çalışmasının doğal sonucudur.

Üretimi biten arazilerde düzenleme çalışmaları yapılmakta, dik yamaçlar teraslanmakta, buralarda ve hafriyat malzemesi olan toprak harmanlarında ağaçlandırmaya yönelik faaliyetler yapılmaktadır.

Üretim faaliyetleri gerçekleştirirken kullandığımız çeşitli iş makinalarından bir miktar atık yağ çıkmaktadır. Bu yağların çevreye zarar vermesini engellemek için sızdırmaz özel tanklara doldurulup belirli aralıklarla bertaraf tesislerine gönderilerek bertaraf edilmektedir.

I.5. Madencilik Faaliyetleri Sonucunda Arazi Kazanım Amacıyla Yapılan Rehabilitasyon Çalışmaları

İlde bulunan Maden Kanunu ve Taş Ocakları Nizamnamesi kapsamındaki faaliyetlerin (açık-kapalı, yerüstü madencilik işletmelerinin) ekonomik ömürlerinin tamamlanmasına müteakiben çevreye vermiş oldukları tahribatların rehabilitesi amacıyla yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilecektir (tarım, ormancılık, rekreasyon gibi geri kazanım faaliyetleri).

Öncelikle bilgi toplama ve değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmalar saha bilgilerini (Eski ve yeni yeryüzü şekli , yağış , rüzgar yönü ve şiddeti ile ilgili diğer bilgiler, yeryüzü ve yer altı su durumu, yerel bitki türleri, yığılan materyallerin nitelikleri, yükseklikleri, kalınlıkları, alanları) ve laboratuvar bilgilerini (artık ham maddelerin özellikleri; hacim ağırlığı, derinlik, taşlılık tane çapı dağılımı, nem, su tutma kapasitesi gibi fiziksel özellikleri, ph, tuzluluk, organik madde içeriği Corg, N, P, vb gibi kimyasal özellikleri) içermektedir.

Sonrasında arazi düzenleme çalışmalarına geçilmekte;

Yığınların kenarlarındaki dik yamaçlar teraslanarak düzeltilmesi, Ağaçlandırmaya uygun olmayan killi, taşlı, çok kireçli, tuzlu vb. materyallerin alta serilmesi, Su ekonomisi hesaplarına göre ekolojik toprak serisi haritalarının hazırlanması.

Buradan hareketle, 2009 yılında yaklaşık 40 hektarlık alana dikmiş olduğumuz 81.345 adet fidan ile birlikte, geçen yıllarda terk edilen yaklaşık 6.200.000 m² metrekare alana muhtelif türlerde yaklaşık 1.120.000 adet fidan dikilmiş, bakım ve tamamlama dikimi faaliyetleri de yapılan ağaçlandırma çalışmalarında beklenenin üzerinde başarılı olunmuştur.

Ağaçlandırmaya müsait hale gelen yeni sahalarla ilgili çalışmalarımız Etüt-Proje Tesis Şubesi bünyesinde oluşturulan bir komisyon vasıtasıyla devam ettirilmektedir.

Döküm yapılan alanlarda ağaçlandırmaya yönelik faaliyetler yapılmakta olup, bugüne kadar yaklaşık 371 hektar alana çeşitli tipte 860.000 adet fidan dikilmiştir. Fidan dağılımında karaçam, sedir, akasya, mahlep, akçaağaç türü ağırlıkta olup, 2010 yılı içinde Eskişehir Orman Bölge Müdürlüğünden aldığımız 81.000 adet fidanın ve Kütahya İl Çevre ve Orman Müdürlüğünün tahsis edeceği 130.000 adet fidanın dikim işleri Mart ayı sonunda yapılacaktır.

Düzenleme ve iyileştirmenin başlıca amacı bozulan arazilerin yeniden kullanıma kazandırılması olduğundan düzenleme ve iyileştirme planlamasının arazi kullanım planlaması ile yakın bağlantısı vardır. Düzenleme ve iyileştirme planı genel hatlarıyla arazi kullanımı, planların teknik ve ekonomik fizibilitesini ve madencilik endüstrisini kapsayan sürekli planlama işlemlerini etkileyen doğal ve kültürel faktörleri içerir.

Açık kömür işletme alanlarında ağaçlandırma amacına yönelik planlama, düzenleme, ıslah ve izleme çalışmalarına ait bilgiler aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

Kömür Üretimi Öncesi Çalışmalar

Ağaçlandırma Amaçlı Planlama Çalışmaları

- Üretim Planı
- Ekolojik Plan
- Yeniden Kullanım Planı(Ağaçlandırma)
- Arazi Kullanım Planı (Orman)
- Maliyet Analizi

Arazinin ve materyallerin ıslah işlemlerinin sonradan yapılması, ekonomik ve ekolojik yönden çok pahalı işlemlerdir. Artık materyallerin ağaçlandırmaya uygun olarak yığılması ve ıslahı kömür ocağının işletilmesi sürecinde uygun bir planlama ile yapılmalıdır. Böylece hem maliyetler azalacak, hem de başarı oranı artacaktır.

Kömür Üretimi Sonrası Çalışmalar

- Arazi Düzenleme Ve Materyal Islahı

Bilgi Toplama ve Değerlendirme Çalışmaları

Saha bilgileri (Eski ve yeni yeryüzü şekli, yağış, rüzgar yönü ve şiddeti ile ilgili diğer bilgiler, yeryüzü ve yer altı su durumu, yerel bitki türleri, yığılan materyallerin nitelikleri, yükseklikleri, kalınlıkları, alanları)

Laboratuar bilgileri (Artık ham maddelerin özellikleri; hacim ağırlığı, derinlik, taşlılık, tane çapı dağılımı, nem, su tutma kapasitesi gibi fiziksel özellikleri, pH, tuzluluk, organik madde içeriği C_{org} , N, P vb gibi kimyasal özellikleri)

Arazi Düzenleme Çalışmaları

- Yığınların kenarlarındaki dik yamaçlar teraslanarak düzeltilmesi
-
- Ağaçlandırmaya uygun olmayan killi, taşlı, çok kireçli, tuzlu vb. materyallerin alta serilmesi
-
- Su ekonomisi hesaplarına göre ekolojik toprak serisi haritalarının hazırlanması.

Materyal Islahı ve Ağaçlandırma

- Islah işlemleri (Kireçleme, gübreleme ve ıslah edici bitki türlerinin seçilmesi)
- Dikilecek türlere göre dikim aralığı ve ağaçlandırma teknikleri belirlenmelidir.
-
- Dikimden sonra yapılacak kültür bakımları (yöntem ve tekrarı) belirtilmelidir.

Madencilik alanlarının korunması ve iyileştirilmesi için geçerli olan ilkeler ana hatları ile şunlardır:

- Cevher zenginleştirme ile birlikte, maden işletmeciliğinin yarattığı çevre sorunlarının belirlenmesi.

- Bozulan sahaların iyileştirilmesi ve arazi kullanım planlarının hazırlanarak işletmecilik yöntemleriyle bunlar arasında paralellik sağlanması.
-
- Jeolojik, hidrojeolojik, toprak, bitki, meteorolojik, ekonomik ve sosyal konuların incelenmesi.
-
- Düzenleme ve iyileştirmenin kanuni, hukuki ve mali konularının belirlenmesi,
- Uzman personel yetiştirilmesi.

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı maden işletmesi faaliyetleri sonucunda değişikliğe uğrayan arazinin eski durumuna getirilmesi, diğer bir deyimle restorasyonu önem kazanmaktadır.

Madencilik faaliyetleri sonucunda bozulan arazilerin yol açtığı olumsuz etkilerin giderilmesi için değişik amaçlı iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmaların başlıcaları şunlardır:

- Ziraat (Tarım, bahçe, mera vs.)
- Orman (Ticari ve ticari olmayan)
- Rekreasyon (Parklar, halka açık dinlenme yerleri vs)
 - Su kullanımı Balıkçılık, toplumsal ihtiyaçlar)
 - İnşaat (Hafif endüstriyel binalar, konut)
 - Yaban hayatı (Doğal koruma alanları).

GLİ Müessese Müdürlüğünde halen Açık Ocak işletme faaliyetleri sonucu:

a) Kullanılan orman arazilerinin irtifak bedelleri ödenmekte bozulan arazinin ağaçlandırılması Orman Genel Müdürlüğü'ne bırakılmaktadır.

b) Mülkiyeti İşletme adına tescil edilen ziraat arazileri genel olarak toprak harmanı olarak kullanılmakta ve belirli bir süre sonra terk edilmektedir.

Ziraat arazisi üzerindeki toprak harmanlarının ekonomiye kazandırılması ile ilgili etüt çalışmaları sonucu, harmanların ziraat arazisine dönüştürülmesi veya ağaçlandırılması alternatifleri değerlendirilmiş ve ağaçlandırma alternatifi uygun görülmüştür.

Buradan hareketle, 2008 yılında yaklaşık 85 hektarlık alana dikilen 162.000 adet fidan ile birlikte, geçen yıllarda terk edilen yaklaşık 5.250.000 m² metrekare alana muhtelif türlerde yaklaşık 1.050.000 adet fidan dikilmiş, bakım ve tamamlama dikimi faaliyetleri de yapılan ağaçlandırma çalışmalarında başarılı olunmuştur.

Kaynaklar

Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Maden İşleri Genel Müdürlüğü-Eti Bor A.Ş.

Türkiye'nin Doğal Kaynakları Rehberi, ITO, 1997 – Maden İşleri Genel Müdürlüğü

Kütahya GLİ Müessese Müdürlüğü-SLİ Müessese Müdürlüğü

Kütahya İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği

J. ENERJİ

J.1. Birincil Enerji Kaynakları

J.1.1. Taş Kömürü

İl sınırları içinde taş kömürü rezervi yoktur.

J.1.2. Linyit

Devlet eliyle yapılan linyit işletmeciliği ilk defa 16.02.1938 tarihinde Etibank'a bağlı olarak Değirmisaz İşletmesinin kurulmasıyla başlamıştır. Daha sonra 18.05.1939 tarihinde Tunçbilek ve 23.09.1939 tarihinde Soma İşletmeleri (Yunus Nadi Şirketi'nden devir alınarak) faaliyete geçmiştir. Bu üç işletme 01.01.1940 tarihinde birleştirilerek Etibank'a bağlı "Mahdut Mes'uliyetli Garp Linyitleri İşletmesi Müessesesi" kurulmuş ve 15.09.1957 tarihinden itibaren 6974 sayılı Kanunla kurulan "Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Kurumu" içinde yer almıştır.

Kütahya İli hudutları içinde bulunan Seyitömer linyit havzası ise 01.06.1960 tarihinde Müessese bir üretim bölgesi olarak işletmeye açılmıştır. Değirmisaz Linyit İşletmesi 1966 yılında rezervi tükenerek kapatılmış; Seyitömer Bölgesi de 1990 yılında kurulan "Seyitömer Linyitleri İşletmesi (SLİ) Müessesesine devredilmiştir. Daha sonra 1995 yılında TKİ bünyesindeki tüm Müesseseler Bölge Müdürlüğü statüsüne, 30.04.2002 tarihinden itibaren İşletme Müdürlüğü statüsüne geçmiştir.

Kütahya ilinde çıkarılan linyit kömürünün rezerv durumları tabloda verilmiştir.

Tablo 114. Enerji Hammaddeleri- Linyit Durumu

Enerji Hammaddeleri- Linyit									
Saha Adı	Rezerv (1000 Ton)					Petrol Eşdeğeri (1000 ton)	Taş kömürü Eşdeğeri (1000 ton)	Kullanım Yeri	İşletme Şekli
	Görünür	Muhtemel	Mümkün	Toplam	İşletilebilir				
Gediz-Sazköy-Gökler-Ayçadı	145	12.300	11.500	23.945	-	12.451	17.788	Teshin	Kapalı
Seyitömer	198.666	-	-	198.666	-	37.747	53.924	Teshin Santral	Açık
Tunçbilek Açık İşl.	52.876	46.882	-	99.758	39.657	20.161	28.802	Teshin Santral Sanayi	Kapalı
Tunçbilek Kapalı İşl.	94.174	-	-	94.174	84.756	25.022	35.746	Teshin Santral Sanayi	Açık
Tunçbilek Ömerler	15.800	-	-	15.800	11.850	3.345	4.778	Teshin Santral Sanayi	Açık
Tunçbilek Derin	108.000	-	-	108.000	81.000	22.864	32.662	Teshin Sanayi	Kapalı
Tavşanlı- Alabarda	-	-	1.700	1.700					
Simav- Dağardı	-	100	-	100					
Emet-Cavğalar zuhuru	-	-	-	-					
Altıntaş-Uysu	-	-	-	-					
Emet-Değirmisaz	-	-	-	-					
TOPLAM	469.658	59.282	13.200	542.140	217.263	121.590	173.700		

Kaynak: GLİ Müessese Müdürlüğü

GLİ Müessese Müdürlüğü

GLİ 4364 No'lu imtiyaz sahası, Tavşanlı-Domaniç karayolu üzerinde olup, Tavşanlı'ya 13 km uzaklıktadır.

Rezerv sahası içinde yeraltı ve açık ocak sahası sınırları günümüz teknolojik ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurularak ve büyük atımlı faylar dikkate alınarak belirlenmiş olup, rezervin büyük bir bölümü yer altı işletmesi ile üretilebilecek durumdadır. Tunçbilek havzasında kömür damar kalınlığı tektonizmaya bağlı olarak 5-12 m arasında değişmekte olup, ortalama 8 m civarındadır.

Damarın kaloritik değer itibariyle en kaliteli kısmı en üstte yer almaktadır.

İkinci derecede kaliteli zon, damarın alt bölümü olup en fakir kısmı orta bölümdür. Kaliteli linyit özelliklerine sahip rezervler ülkemizde sınırlıdır. Yalnız Tunçbilek ve Soma havzalarında oluşan yaklaşık 500 milyon ton civarındaki bu rezervlerden yapılan üretimler ağırlıklı olarak teshin ve sanayi sektöründe tüketilmektedir.

Kömür Çıkarımda Kullanılan Teknoloji

Açık İşletme Yöntemi

GLİ açık işletme konusunda ve uygulamasında ülkemizde yıllardır öncülük yapan bir kuruluştur. Modern işletmeciliğin gerektirdiği makine ve teçhizata sahip olan GLİ gelişmiş teknolojiyi yakından izlemektedir.

Açık işletme faaliyetleri delme-patlatma, dekapaj ve kömür üretimi olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmektedir.

Delme Patlatma

Kömür üzerindeki örtü tabakası, doğrudan kazılabilecek özellikte değildir. Bu nedenle; kazıdan önce 9" çapında ortalama 8 m aralıkla delme işlemi yapılmakta, kuru delikler teknik amonyum nitrat mazot karışımı, sulu delikler ise emülan ile yeterli miktarda şarj edildikten sonra patlatılarak örtü tabakası gevşetilmektedir.

Kendi imkanlarımızla yapılan 26.882.000 m³ dekapaj için 2004 yılı sonu itibarı ile 20 945 adet, 356.799 metre delik delinmiş, patlatma için 3.749.450 ton anfo, 318,4 ton emülan, 57.358 ton dinamit, 247.250 metre infilaklı fitil kullanılmıştır.

Yer Altı İşletme Sahaları

Yeraltı işletme sahalarında 2005 yılı başı itibariyle 173.110.000 ton işletilebilir rezerv bulunmaktadır. Yeraltı işletme sahaları konumları itibariyle 6 bölümde değerlendirilmekte olup, aşağıdaki gibidir.

Tunçbilek Yeraltı İşletmesi, Ömerler Yeraltı İşletmesi, İğdekuzu Yeraltı İşletmesi Büyükdüz Yeraltı İşletmesi, 42 Pano Yeraltı İşletmesi, Derin Sahalar.

Tablo 115. İşletilebilir Rezerv Miktarları

Bölüm	İşletilebilir Rezerv	Ortalama Kül (%)	Alt Isıl değeri (kcal/kg)
Ömerler	64.083.000	45,40	2888
Tunçbilek (İdame)	346.000	44,36	3047
Tunçbilek (42 pano)	6.000.000.	59,45	1963
Büyükdüz	6.000.000	41,27	3413
İğdekuzu	8.250.000.	54,55	2445
Derin Sahalar	87.750.000	43,34	2791
TOPLAM	173.110.000	45,23	2848

Kaynak: GLİ Müessese Müdürlüğü

Müessesede halen Tunçbilek ve Ömerler Yeraltı İşletmelerinden üretim yapılmaktadır. Zorluklar nedeniyle uygulamaya geçirilememiştir.

Yer Altı İşletme Yöntemi

Ömerler Klasik Yeraltı Ocağında geri dönümlü blok göçertmeli uzun ayak tavan-taban sistemi ile üretim yapılmaktadır. Üretim organizasyonu; ayna çalışması, emniyet atılması, söküm, arka kömürünün alınması (taban ayaklarda), oluk havesi ve çekim aşamalarından oluşmaktadır. Ayaklarda tahkimat ünitesi olarak hidrolik direk ve mafsallı çelik sarmalar kullanılmaktadır.

Ayna genişliği 75-150 m olan ayaklardan üretilen kömür, pano nakliye galerilerinden çift zincirli konveyör ve bantlı konveyörlerle ocak dışına çıkartılmaktadır.

Malzeme naklinde ise son yıllarda tesis edilen monoray ve şanting trolleyden yararlanılmaktadır.

Üretim Kapasitesi

Müessesemizce 2007 yılı sonu itibariyle yer altı ve açık ocaklardan üretilen toplam kömür

Tüvenan: 5.916.705 ton
Satılabilir: 3.337.672 ton'dur.

Üretilen kömürün alıcıları üç ana sektörde toplanmaktadır. Bu sektörler;

a. Teshin b. Sanayi c. Termik santrallerdir

Teshine verilen kömürde son yıllarda hava kirliliği sebebiyle kısıtlamalar olmuştur. Linyit tüketen en önemli sanayi kolları arasında çimento, şeker, azot sanayi gelmektedir. Düşük fiyatlı petrokok, satışlarımızı azaltmış, ancak hava kirliliğine sebep olması yüzünden yasaklanması satışlarımızı rahatlatmıştır.

Termik santrallere verilen kömürün alternatifi yoktur. Son 5 yılın satışlarının ortalaması;

Piyasa : 1.252.672 ton
Termik santral : 2.341.385 ton
Toplam : 3.594.057 ton

satılan kömür olmaktadır. Bunun sağlanabilmesi için 5.000.000 ton/yıl tüvenan üretim yapılmaktadır.

Tablo 116. Tüvenan ve Satılabilir Üretim (ton, Tunçbilek)

Tüvenan üretim	2009 YILI		2010 YILI	
	Program	Fiili	Program	Fiili
Büyükdüz-müteahhit	750.000	963.621	750.000	
Ömerler-müessesese	350.000	219.000	350.000	
Yeraltı toplamı	1.100.000	1.182.621	1.100.000	
Açık ocak	5.100.000	5.218.000	5.100.000	
Genel toplam	6.200.000	6.400.621	6.200.000	
Satılabilir üretim	2009 YILI		2010 YILI	
	Program	Fiili	Program	Fiili
Büyükdüz-müteahhit	400.000	441.557	410.0002	
Ömerler-müessesese	350.000	219.000	350.000	
Yeraltı toplamı	750.000	660.577	760.000	0
Açık ocak	3.223.299	2.852.283	3.000.000	
Genel toplam	3.973.299	3.512.860	3.760.000	0

Kaynak: GLİ Müessesese Müdürlüğü

Tablo 117. Tüvenan ve Satılabilir Üretim Analiz Sonuçları

KÖMÜR Cinsleri	Rutubet (%)	Kül (%)	Alt Isıl Değer (kcal/kg)	Üst Isıl Değer (kcal/kg)	Yanıcı Kükürt (S) (%)
Ömerler torba +18	12,91	19,04	4.991	5.312	1,65
Ömerler 0,5-18	16,84	16,07	4.931	5.263	1,54
Ömerler mikst 0-150	12,65	47,08	2.413	2.733	1,47
Tunçbilek torba +18	16,82	14,45	5.028	5.363	2,19
Tunçbilek torba 10-18	17,85	12,35	5.043	5.379	2,07
Tunçbilek torba 0,5-18	20,11	12,60	4.856	5.199	1,92

Kaynak: GLİ Müessesese Müdürlüğü

Çevre Koruma

Madencilik, özellikle açık ocak işletmeciliği ve zenginleştirme faaliyetlerinin, çevreyi olumsuz etkilediği bir gerçektir.

Rehabilitasyon Çalışmaları

Açık ocak işletme faaliyetleri sonucu;

1. Kullanılan orman arazilerinin irtifak bedelleri ödenmekte bozulan arazinin ağaçlandırılması Orman Genel Müdürlüğü'ne bırakılmaktadır.
2. Mülkiyeti GLİ adına tescil edilen ziraat arazileri genel olarak toprak harmanı olarak kullanılmakta ve belirli bir süre sonra terk edilmektedir.

Ziraat arazisi üzerindeki toprak harmanlarının ekonomiye kazandırılması ile ilgili etüt çalışmaları sonucu, harmanların ziraat arazisine dönüştürülmesi veya ağaçlandırılması alternatifleri değerlendirilmiş ve ağaçlandırma alternatifi uygun görülmüştür.

Lavvar Atık Suları

Tunçbilek Lavvarında kömürün yıkanması için 1000 ton/saat su kullanılmaktadır. Önceleri tesiste kullanıldıktan sonra Kocaçay'a verilen atık suların gerek çevreye verdiği zararı önlemede, gerekse içerdiği toz ve kaçak kömürleri kazanmak amacıyla;

- a) 1980 yılında 2 adet dinlenme havuzu inşa edilmiş ve havuzlarda atık suyun içerdiği solid maddelerin çökmesi sağlanmıştır.
- b) 1983 yılında soruna çözüm getirecek olan lavvar atık suları arıtma tesisi işletmeye alınmış, tesisten alınan atık sular 3 nolu eski açık ocak panolarına inşa edilen havuza basılmıştır.

Tesisten 2200 kcal/kg içeren ürün elde edilmiştir. Arıtma tesisinden beklenen fayda sağlanmış ise de boru hattında meydana gelen patlamaların tamirine kadar atık suyun Kocaçay'a verilmesine devam edilmiş dolayısıyla soruna kesin çözüm sağlanamamıştır.

1993 yılında Ömerler Lavvarının tesis edilmesiyle bu tesiste mevcut atık su arıtma ile ilgili tikiner sisteminin, Tunçbilek Lavvarına da uygulanmasına karar verilmiş ve imkanlar dahilinde 1996 yılı başında tesis işletmeye alınmıştır. Tikiner sisteminde, lavvarda yıkama sonucunda açığa çıkan atık su tikiner havuzuna gelmekte, burada kimyasal madde ilavesiyle içindeki katı madde çöktürme işlemine tabi tutulmakta ve çöken katı madde şlam halinde eski imalatlardan oluşan çukurlara basılmaktadır.

Eski imalat sahalarına şlam halinde basılan şist ağırlıklı atığın içerdiği su kadar (150-200 ton/saat) tesise besleme yapılmakta, havuzdan taşan temiz su ise tekrar lavvarda sistem yıkama suyu olarak kullanılmakta olup bu şekilde çevrenin kirlenmesi önlediği gibi enerji giderlerinden de tasarruf edilmektedir.

Seyitömer Linyitleri İşletmesi Müessese Müdürlüğü (SLİ)

1960 yılından 1990 yılına kadar Garp Linyitleri İşletmesi Müessesesi'ne bağlı iken 1990 yılında müessese olmuş, Yönetim Kurulu'nun 28.08.1995 tarih ve 3501/314 sayılı kararıyla da bölge müdürlüğüne dönüştürülmüştür. En son, Yönetim Kurulu'nun 15.04.2002 tarih ve 14/123 sayılı kararıyla işletme müdürlüğüne dönüştürülen işletmenin, alt ısıl değeri 2080 kcal/kg olan 172 milyon ton rezervi bulunmaktadır.

İşletme, 4x150 MW gücündeki Seyitömer Termik Santraline yakıt temin etmekte ve sanayi ve ısınma sektörünün kömür talebi karşılanmaktadır. İşletmenin merkezi Seyitömer'de olup Kütahya'ya 28 km mesafededir.

Tablo 118. Seyitömer Müessese Müdürlüğüne Ait Ruhsat Sahası Koordinatları

Ruhsat	Nokta No	Nokta Adı	Y	X
İR 31743	1	Mahmudiye Köyü	42380	91050
	2	Seydiler Çamı Tepe	42740	89900
	3	Yunus Tepe Civarı	41910	88135
	4		43060	88780
	5	Aslanlı Köyü	43320	87950
	6	İshakçılar Köyü	36940	86125
	7		40200	89085
	8	Eğriöz Köyü	36000	90625
	9	Gazelyakup Köyü	40325	92650
	10		41720	90450
İR 2594	1	İshakçılar Köyü	36930	86125
	2	Aslanlı Köyü	43320	87950
	3	Elmacık Köyü	50625	89100
	4	Akçapınar Çeşme	51525	88375
	5	Sırçaoluk Çeşme	53625	87625
	6	Ayvalı Köyü	51700	85675
	7	Hacının Pınar Çeşmesi	50510	86525
	8	Kınık Köyü	50150	82300
	9	Boztepe	48325	81950
	10	Kerkenez Tepe	43450	82825
	11	Kızık Köyü	40880	83140

Kaynak: SLİ Müessese Müdürlüğü

<u>Linyit madeni üretim yöntemi</u>	: Açık İşletme metoduyla
<u>Rezervleri</u>	: 132.763.302 ton
<u>Türleri</u>	: Linyit kategorisi
<u>Çalıştırdığı İşçi Sayısı</u>	: 620
<u>Ruhsat Sayıları</u>	: İR 2594 ve İR 31743
<u>Alt Isıl değeri</u>	: Ortalama 2000 Kcal/Kg

Üretilmesinde kullanılan teknoloji:

İşlememizde açık işletme faaliyeti ile istihsal yapılmaktadır. Açık ocakların istihsal yöntemi, dekapaj (toprak-kazı) ve kömür-kazı olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmektedir.

Ocaklarda üretilen kömür, Kömür Hazırlama Tesislerinde işlemlere tabi tutularak sektörlere göre arz edilmektedir.

Dekapaj (Toprak-Kazı)

İşletmemizde açık maden işletmesi ile istihsal faaliyetleri sürdürüldüğünden, bu faaliyetler içinde dekapaj (toprak-kazı) faaliyetlerinin büyük önemi vardır. Bu faaliyetler ana hatlarıyla delme, patlatma, yükleme, taşıma, dökme ve serme işlemlerini ihtiva etmektedir.

Delme işi (9) inch çaplı delik makinaları ile gerçekleştirilmekte, deliklere (Amonyum Nitrat-Mazot) karışımı doldurularak patlatılmaktadır. Kömür üzerindeki 35-60 metre kalınlıktaki örtü tabakası bu şekilde gevşetildikten sonra 10'ar metrelik dilimler halinde (10 yd³ kepçe kapasiteli) ekskavatörlerle kazılıp, 85 short tonluk toprak kamyonları ile kömürü alınmış veya kömürsüz alanlara taşınarak dökülmektedir.

1988 Yılı Haziran ayından itibaren ise Seyitömer bölümü Gülbektepe mevkiinde dragline (70 yd³ kepçe kapasiteli) ile dekapaj sisteminin uygulanmasına geçilmiş olup, sahanın dragline hazır hale getirilmesi ekskavatör-kamyon yöntemi ile yapılmıştır.

Dragline söz konusu panoda 23-11-2004 tarihinde çalışmasını tamamlamış ve revizyona alınmıştır. Revizyon ; 17-10-2006 tarihinde sona ermiş, dragline Aslanlı panodaki yeni çalışma alanına yürütülerek çalışmasına 5-4-2007 tarihinde başlamıştır.

İstihsal Faaliyeti (Kömür-Kazı)

Dekapaj faaliyetleri sonucu üzeri tamamen açılan kömür yine Ekskavatör-Kamyon yöntemi ile kömür hazırlama tesisleri ve lavvar 'a taşınarak, (+ 50mm-100 mm) boyutundaki kısımları torbalanarak teshine, toz (-50 mm) kısımları ise kömür kalitesine ve ihtiyaca göre Termik Santrallere sevk edilmektedir.

Kömür taşımada 85 short ton'luk damperli kömür kamyonları kullanılmaktadır. Yüklemede ise değişik kapasitelerde ekskavatör ve lastik tekerlekli yükleyiciler çalıştırılmaktadır.

Tablo 119. Kömür Damarı Ortalama Analiz Değerleri

Damar	Kül (kuru bazda) (%)	Nem (%)	Kükürt (%)	Alt Isıl değeri (kcal/kg)
A Damarı	47,00	33,00	1,75	1.550
B Damarı	42,00	36,00	1,42	1.776

Kaynak: SLİ Müessese Müdürlüğü

Madencilik Faaliyetinin Çevre Üzerine Etkileri

Kömür üzerindeki örtü tabakası dekapaj faaliyeti ile kaldırılarak , kömürün damarından üretim işlemi gerçekleştirilir. Açılmış kömür yükleyici veya kazıcı yükleyici ile kamyonlara yüklenecek, kırma–eleme tesislerine gönderilmektedir. Patlayıcı madde kullanımı sonucunda, taşıma aşamasında ve kırma eleme tesislerinde işlem görmesi sırasında ortamda tozlanma oluşmaktadır. Bunun yanında kömürün konveyörlerle taşınmasından sonra bunkerlere dökülmesi sırasında da ortamda toz oluşur.

Üretim esnasında tozlanma dışında önem arzeden başkaca bir çevresel etki söz konusu değildir.

Tablo 120. SLİ Toz Ölçümleri

Kaset No	Tarih	Ölçüm Yapılan Yer	Ölçüm Yap.Saat	Toz Mikrarı	Toz Kod	Süre
3	08.07.2004	Kızık Tesisi - Ayıklama B antları	09.00 - 11.00	2,13 mg/m ³		2 saat
1	02.09.2004	Dekapaj Makinası altı	13.00 - 15.00	2,17 mg/m ³		2 saat

2	04.09.2004	Dekapaj Makinası yanık temizliği	13.00 - 15.00	11,08 mg/m ³	2 saat
4	06.09.2004	Kömür Makinası Altı	13.00 - 15.00	6,04 mg/m ³	2 saat
5	09.09.2004	Tüvenan Yolu	13.00 - 15.00	0,63 mg/m ³	2 saat

Kaynak: SLİ Müessese Müdürlüğü

Son yıllarda gelişen çevre bilinci atık üretimi konusunda yeni kavram ve eğilimleri beraberinde getirmiştir. Bir faaliyet sonrası, çevreyi, fiziksel, kimyasal, biyolojik veya görsel olarak kirletme potansiyeline sahip ve/veya buldukları yerde gözlem, ölçüm ve denetim amacıyla sürekli harcama gerektiren arazi ve yapılar, katı, sıvı veya gaz halinde bulunan maddeler atık olarak tanımlanabilir. Buna göre işletilmiş ve hiçbir arazi (ocak) ıslahı yapılmadan terkedilmiş madenler de atık olarak nitelendirilir. Üretilen atığın çoğu doğal malzeme ve hammadde niteliğindedir. Burada amaç madencilikte yaratılan atık ve bozulan arazinin doğaya geri kazandırılması olmalıdır.

İş makinelerinin büyük bir kısmının ekonomik özelliklerini doldurmuş olmaları (Özellikle 20 yıllık ağır iş kamyonları); üretim panolarında damar kalitesinin bozulması; selektif madencilğe imkan verecek uygun iş makinelerinin yetersiz olması (Özellikle 6-7 yd³ kapasiteli hidrolik ekskavatörler); yükleme ünitelerinin (shovel eks.) kapasitesine göre mevcut taşıma kapasitesinin yetersizliği (ağır iş kamyonu); yıl içerisinde programda birkaç sefer revize yapılmasına rağmen programa uyulmaması (2005 yılı içerisinde yaklaşık 1 milyon tondan fazla programın üstüne çıkmıştır); höyük kazısına başlanmış olup, kurtarma çalışmalarının tamamlanması 5 yıl gibi bir sürede gerçekleştirilecektir (10-12 milyon ton kaliteli kömürü etkilemektedir).

J.1.3. Asfaltit

İlimiz sınırları içinde asfaltit rezervi bulunmamaktadır.

J.1.4 Bitümlü Şist

İlimiz sınırları içinde bitümlü şist rezervi ve analiz değerleri tabloda verilmiştir.

Tablo 121. Enerji Hammaddeleri- Bitümlü Şist Durumu

Enerji Hammaddeleri- Bitümlü Şist								
Saha Adı	Rezerv (1.000 ton)				Analiz Sonuçları		Taşkömürü Eşdeğeri (1.000 ton)	İşletme Şekli
	Görünür	Muhtemel	İşletilebilir	Toplam	Ortalama Bitüm %'si	Ortalama Alt Isıl Değeri (kcal/kg)		
Seyitömer	83.320	83.850	63.292	122.170	7	860	17.224	Açık

Kaynak: SLİ Müessese Müdürlüğü

J.1.5. Ham petrol

İlimiz sınırları içinde petrol rezervi bulunmamaktadır.

J.1.6. Doğalgaz

Kütahya İl Sınırları içerisinde Doğalgaz rezervi bulunmaması sebebi ile yüksek basınçlı iletim boruları vasıtası ile ilimize gelen doğalgaz dağıtım şebekesi vasıtası ile abonelere ulaştırılmaktadır. Doğalgaz ısınma amaçlı olarak Konutlarda, Resmi Kurumlar ve Ticarethanelerde kullanılmaktadır, ayrıca Sanayi Tesislerinde de kullanılmaktadır. 2009 yılı sonu itibari ile Sanayi Tesislerinde 50.500.000m³/yıl Konutlarda ise 36.800.000m³/yıl Doğalgaz kullanımı olduğu tespit edilmiştir.

J.1.7. Nükleer Kaynaklar

İlimizde radyoaktif madde rezervi ve nükleer enerji santrali yoktur.

J.1.8. Orman

2008 yılında Kütahya Orman Bölge Müdürlüğüne 500 000 m³ dikili damga programına karşılık 601.839 m³ dikili damga yapılmıştır. 355 000 m³ endüstriyel odun programına karşılık 517.601 m³ endüstriyel odun ile 118.500 ster yakacak odun üretimi yapılmıştır. Ayrıca takriben 100 000 ster yakacak odun orman köylülerine tarife bedeli karşılığında verilmiştir. Odun satışlarından toplam 50.863.110 TL. gelir elde edilmiştir. Üretim gideri 20.090.890 TL. olarak gerçekleşmiştir.

F1.1.2 İlin orman envanteri bölümünde bu konu ile ilgili bilgi verilmiştir.

J.1.9. Hidrolik

İlimizde hidrolik potansiyel ile ilgili elimizde herhangi bir bilgi yoktur.

J.1.10. Jeotermal

Kütahya jeotermal kaynaklar bakımından da en zengin illerimizden birisidir. Bu kaynaklardan turizmde, ısınmaya yönelik olarak ve seracılıkta faydalanılmaktadır. Halen Simav İlçesinde 2700 konut jeotermal enerji ile ısıtılmaktadır. 150 dönüm sera jeotermal enerji ile faaliyetini sürdürmektedir.

B.1.8 Jeotermal sahalar bölümünde bu konu ile ilgili bilgi verilmiştir.

J.1.11. Güneş

Giderek pahalılaşılan ve tükenmeye mahkum olan kömür, petrol, doğalgaz vb.enerji kaynaklarının yerine daha ekonomik olup, iletim ve dağıtım gibi sorunları olmayan güneş enerjisinin kullanılması kaçınılmazdır.

İlimizde son yıllarda genellikle su ısıtmak amacıyla güneş enerjisinden yararlanılmaktadır. B.1.1 Güneş bölümünde ilimizin güneşlenme süreleri, ışınım şiddetleri verilmiştir.

J.1.12. Rüzgar

Rüzgar enerjisinden, Dumlupınar Üniversitesince merkez kampüs sahası içinde kurulan rüzgar ölçüm istasyonunda 01.07.2001 ile 31.12.2003 tarihleri arasında alınan ölçümler değerlendirilmiştir.

Gözlem sahasında 30 ay boyunca ölçülen rüzgar hızının ortalama değeri 30 m yükseklik için 4,55 m/s, enerji yoğunluğu ise 35,92 w/m² olarak bulunmuştur. Kütahya bölgesinde, eldeki mevcut verilere göre rüzgar enerjisinden elektrik üretimi olasılığı incelenmiştir. Bu nedenle çeşitli firmalara ait rüzgar türbinleri güç ve kapasite faktörleri açısından değerlendirilmiştir. Bulunan sonuçlar, bölgenin rüzgar enerjisinden elektrik üretimi için mevcut teknolojiye göre şimdilik ekonomik olmadığını göstermektedir.

B.1.5 Rüzgar bölümünde ilimizin rüzgar ile ilgili olan bilgiler verilmiştir

J.1.13. Biyokütle

B.1.6. Biyokütle bölümünde bahsedilmiştir.

J.2. İkincil Enerji Kaynakları

J.2.1. Termik Enerji

İlimizde 2 adet termik santrali mevcuttur. Bunlar;

1. Seyitömer Termik Santrali,
2. Tunçbilek Termik Santrali.

Tablo 122. Elektrik Enerjisi Üretim Miktarı (kWh)

Santral Adı ve Yeri	Kurulu Kapasite (MW)	Üretim İşletme Kapasitesi (kWh)	2008 Yılı Üretimi (kWh)	2009 Yılı Üretimi (kWh)
Seyitömer Termik Santrali	600	5.256.000.000	4.051.385.000	4.021.980.000
Tunçbilek Termik Santrali	365	3.197.400.000		

Kaynak: Tunçbilek Termik Santrali İşletme Müdürlüğü- Seyitömer Termik Santrali İşletme Müdürlüğü

Seyitömer Termik Santrali

- Kullanılan yakıt türü ve miktarları:

- Kömür : 6.426.330 ton/yıl
- Su : 11.164.350 ton/yıl
- Fuel-oil : 3.467,258 ton/yıl
- Motorin : 2.226,150 ton/yıl

İlimiz Kütahyanın 28 km kuzey batısında, Seyitömer bölgesinde 1973 yılında elektrik enerjisi üretimi faaliyetine başlayan santralımız 1989 yılında 600 MW kurulu güce ulaşmıştır.

Elektrik üretimi için Seyitömer bölgesinden istihsal edilen linyit kömürü kullanılmaktadır. 1 kWh elektrik için yaklaşık 1,5 kg kömür tüketmektedir.

Seyitömer Termik Santrali çevre boyutları

1) Atık Yağlar:

Termik santralde oluşan atık yağlar işletmemiz türbinlerinden, trafolarından, işletme tesislerinden ve işletmemiz bünyesindeki araç ve iş makinelerinden kaynaklanmaktadır.

Oluşan atık yağlar İşletmemiz ambar sahasında beton zemin üzerinde lisanslı geri dönüşüm ve bertaraf tesislerine teslim edilene kadar bekletilmektedir. Bekletilen atık yağların analizleri TUBİTAK Bursa Test ve Analiz laboratuvarında yaptırılmaktadır. Analizleri yaptırılan atık yağlar en kısa süre içerisinde lisanslı geri dönüşüm/ bertaraf firmalarına teslim edilmektedir. Atık yağlarla ilgili beyanlar düzenli olarak 'Atık Yağ Beyan formunda' ve 'Atık Yönetim Planında' İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne sunulmaktadır.

2) Atık Yağ Ambalajları (varil):

Atık yağ varilleri işletmemiz için temin edilen madeni yağların kullanımı sonucu boşalan ambalajlardan kaynaklanmaktadır. Atık yağ varilleri İşletmemiz ambar sahasında bekletilmekte ve en kısa sürede geri dönüşüm/bertaraf firmalarına teslim edilmektedir.

Atık yağ varilleri ile ilgili beyanlar 'Atık yönetim planında' ve 'Atık yağ beyan formunda' İl Çevre Orman Müdürlüğü'ne sunulmaktadır.

3) Atık Aküler:

Atık aküler ise işletme bünyesinde kullanılmakta olan araç, iş makinelerinden ve tesisimizin içerisinde her zaman doğru akım ihtiyacı olan ekipmanı besleyen akü gruplarından kaynaklanmaktadır. İşletmede oluşan atık aküler lisanslı geri dönüşüm firmasına teslim edilmektedir. Bu işlemler her yıl "Atık yönetim planında" ve "Atık yağ beyan formunda" İl Çevre Orman Müdürlüğü'ne beyan edilmektedir.

4) Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL):

Oluşan atık lastikler işletmede bulunan araçlardan ve iş makinelerinden kaynaklanmaktadır. Atık lastikler ambarda depolanmaktadır. Ömrünü tamamlamış lastiklerin, irtibat halinde bulunduğumuz lisanslı geri dönüşüm firması marifetiyle geri dönüşümü sağlanmaktadır.

5) Radyoaktif Kaynaklar:

İşletmemiz bünyesinde, seviye ölçüm amaçlı kullanılan yaklaşık 83 adet Endress Hauser marka radyoaktif kaynaklı seviye ölçüm cihazı bulunmaktadır. 2010 Mart ayı içinde söküm işlemlerine başlanacaktır. Lisanslı firma tarafından söküm işlemleri tamamlandıktan sonra Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezine depolanmak üzere lisanslı firma tarafından teslimi yapılacaktır.

6) Kül ve cüruf:

Kazanda yanan kömür, yandıktan sonra kül şeklinde çıkar. Uçucu küller elektro filtrede tutulur ve elektro filtre altı kül bunkerlerine dökülür. Bunkerlere dökülen küller pnömatik kumanda ile kül silolarına gönderilir. Buradan da uçucu kül satış bunkerlerine nakil edilir ve çimento fabrikalarına satılır.

Kazan altına dökülen cüruflar ise; içi su dolu kazan altı teknelerinde soğutularak paletli çıkarıcılar vasıtası ile bantlara dökülür ve cüruf silolarına iletilir ve sulu sistemle taşınarak İşletmemiz Kül Barajında depolanmaktadır.

7) Arıtma tesisleri:

Santralin tümünü kapsayacak şekilde kireç çamuru arıtma ve cüruf lu su arıtma tesisleri 1990 yılında tamamlanmıştır. Cüruf lu su arıtma tesislerinde üretilen su kül ıslatma suyu olmak üzere tekrar sisteme verilmektedir.

Kireç çamuru arıtma tesislerinde biriken kireç çamuru ise şlam pompaları vasıtası ile vidanjörlere yüklenerek kül-cüruf döküm sahasına nakledilmektedir.

Ayrıca santralimize “2 x 500 kişilik evsel atık su arıtma tesisi” 2008 yılı içerisinde tamamlanmış ve geçici kabul aşamasındadır.

8) Hava Kalitesi Kontrolü:

İşletme etki alanındaki 2 noktada kükürt dioksit (SO₂), azot oksit (NO) ve toz ölçümü için 2 adet “hava kirliliği ölçüm istasyonu, 1 adet meteoroloji ölçüm istasyonu” kurulmuştur. Hava kalitesi sürekli takip edilmektedir.

9) Gürültü Kirliliği:

İşletmede gürültü kontrolü ile ilgili bir haritalandırma yapılmıştır. Gürültü seviyesinin 80 desibeli aştığı noktalarda iş güvenliği çerçevesinde koruyucu donanım kullanılması zorunlu hale getirilmiştir.

Tunçbilek Termik Santrali

Kurulu Gücü :

III. Ünite	65 MW
IV. Ünite	150 MW
V. Ünite	150 MW
Toplam Santral	365 MW

Yakılan Yakıt Miktarları:

Kömür	1.179.975,170	Ton
Fuel – Oil	8.054	Ton
Motorin	658	Ton

Çevre Yönünden Alınan Tedbir ve Önlemler: Yakılan kömürden dolayı oluşan kül+ cüruf miktarı 541.254,61 ton/yıl olup, bunun 225.415,989 tonu kül olarak Tunçbilek Termik Santrali İşletme Müdürlüğü içerisinde bulunan iki adet özel şirkete ait kül separe

tesisinde işlenerek çimento fabrikalarına satılmakta geri kalan kül+curuf santral atık sahasına gönderilmektedir. Her bir üniteye elektro filtre mevcut olup teorik verimleri 14 Kasım 2000 tarihinde TUBİTAK Marmara Araştırma Merkezi'nce yapılan ölçümlerde % 98,5 olarak tespit edilmiştir. 2007 yılı içerisinde elektro filtreleri rehabilite edilmesi amacıyla elektro filtrelerin çıkışında max. 80 mgr/m³ (kuru bazda % 6 O₂ ve standart basınç ve sıcaklıkta; yani 0 °C, ve 760 mm cıva basıncında) uçucu kül emisyonunu garanti edilecek şekilde ihalesi yapılacaktır. Ayrıca santralde oluşan atık sular içinde atık su arıtma tesislerinin kurulması aşamasına gelinmiştir.

J.2.2. Hidrolik Enerji

İlimizde Gediz Kayaköyde kurulu bulunan Kayaköy Santralından, Kayaköy Hidro-elektrik Santrali kurulu kapasitesi 2.560 kW, üretim işletme kapasitesi 12.000.000 kWh, 2004 yılı elektrik üretimi 10.332.063 kWh olmuştur. 2005 yılı elektrik üretimi ise 9.539.019 kWh olmuştur.

J.2.3. Nükleer Enerji

İlimizde nükleer enerji santrali ile ilgili herhangi bir çalışma yoktur.

J.2.4 Yenilenebilir Elektrik Enerjisi Üretimi

Kütahya İlinde yenilenebilir elektrik enerjisinin üretimi ile ilgili bir çalışma yapılmış J.1.12 bölümünde bahsedilmiştir.

J.3. Enerji Tüketiminin Sektörlere Dağılımı

2004 yılı kayıp kaçak oranı miktarı 59.195 MWh'dır buda üretilen elektriğin % 9'na tekabül etmektedir.

Kütahya İli elektrik tüketiminin Türkiye ve Ege Bölgesi içindeki yeri incelendiğinde, 2003 yılı itibariyle, İl toplam elektrik tüketimi Türkiye elektrik tüketiminin % 0,52'sini, Ege Bölgesi elektrik tüketiminin ise % 3,17 gibi bir kısmını oluşturduğu görülmektedir. Ege Bölgesi elektrik tüketiminin Türkiye elektrik tüketimi içindeki payı ise % 16,50'dir..

J.4. Enerji Tasarrufa İle İlgili Yapılan Çalışmalar

İlimizde enerji tasarrufu sağlanabilmesi için kayıp ve kaçakların azaltılması çalışmaları sürdürülmektedir. Aynı zamanda ENVER projesi kapsamında tüm resmi binalarda aydınlatma amacıyla tasarruflu ampul kullanılmaya başlanmıştır.

Şehir Şebekesi çalışmaları iki grup halinde ihalesi gerçekleştirilmiş ve senelere sari olarak devam eden çalışmalarla teknik kayıpların minimum seviyeye düşürülmesine çalışılmaktadır. % 80 seviyesinde olan gerçekleştirme tamamlandığında, teknik kayıpların standartlara uygun seviyelere indirilmesi sağlanmış olacaktır.

Özel kayıp kaçak ekiplerince titizlikle çalışılarak kayıp ve kaçakların tespiti ve önlenmesi yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. 2003 yılı kayıp kaçak miktarı 47.672

MWh dır buda üretilen elektriğin % 7,6'na tekabül etmektedir. TEDAŞ'dan güncelleşmemiş 2004 yılı değerleri ise, kayıp kaçak miktarı 59.195 MWh dır buda üretilen elektriğin % 9' na tekabül etmektedir.

- 1) I., II., III. Ünite makine dairelerinde bulunan 173 adet civa buharlı (250 watt) lambaların yerine I., II., III. Ünite makine dairelerinde 3x2000 watt, IV. Ünite makine dairesinde 2x1000 watt'lık projöktörler kullanılmıştır.
- 2) Ambar ocak saha aydınlatmalarında kullanılan 70x1000 watt'lık projektör yerine 12 adet 250 watt'lık projektör kullanılarak yeterli aydınlanma sağlanmıştır.
- 3) İşletmemiz üniteleri içerisinde ve sosyal tesislerde kullanılan floresan armatürlere kondansatör takılarak ($\cos\Phi=1$) reaktif akımlar minimuma çekilmiştir.
- 4) I. ve II. Ünitelere ait kömür besleyicileri frekans kontrollü sisteme dönüştürülerek demeraj akımları sınırlandırılmıştır.
- 5) İşletme içerisindeki binaların izolasyonu ve kalorifer tesisatları rehabilite edilerek ısıtıcı kullanılmasını minimuma indirilmiştir.

Kaynaklar

GLİ Müessese Müdürlüğü
SLİ Müessese Müdürlüğü
Orman Bölge Müdürlüğü
TEDAŞ İstatistikleri, 2002, 2003, 2004

K. SANAYİ VE TEKNOLOJİ

K.1. İl Sanayinin Gelişimi, Yer Seçimi Süreçleri ve Bunu Etkileyen Etkenler

Sanayileşme 1950'li yıllarda başlamış, önemli tesisler devlet tarafından yapılmıştır. Bu kapsamda önemli kamu sanayi kuruluşları; Seyitömer Termik Santrali İşletme Müdürlüğü, TEAŞ-Tunçbilek Termik Santrali İşletme Müdürlüğü, TKİ-Garp Linyitleri İşletmesi, TKİ-Seyitömer Linyitleri İşletmesi, Eti-Bor A.Ş. Emet Bor İşletme Müdürlüğüdür.

Şeker, azot, gübre, porselen, gümüş, karo ve çinicilik alanında özel sektörün büyük kuruluşları mevcuttur.

İlimizde özel ve devlet kuruluşu olan **456** adet sanayi kuruluşunda **23.385** kişi çalışmaktadır. İlimizde özel sektöre ait **451** adet sanayi kuruluşunda **17.494** kişi, kamuya ait **5** adet sanayi kuruluşunda **5891** kişi istihdam olunmaktadır.

K.2. Genel Anlamda Sanayinin Gruplandırılması

İlimiz genelinde sanayinin hızlı gelişimini sağlamak, sanayi kuruluşlarına alt yapısı hazır sanayi parselleri vermek ve sanayicilerimiz, rahat ve huzurlu bir ortamda üretimlerini sürdürmelerini temin ile ayrıca ilimizde uygulanmakta olan teşviklerden azami derecede istifade etmelerini sağlamak amacıyla Valiliğimizin önderliğinde Belediyelerimiz ve Ticaret ve Sanayi Odalarımızın katılımı ile Organize Sanayi Bölgelerinin kuruluşlarına hız verilmiş olup, bu yöndeki çabalar olanca hızı ile devam ettirilmektedir. Bunlar;

1) Kütahya Organize Sanayi Bölgesi :

İlk kuruluş çalışmaları 1973'lere dayanan OSB son yıllarda gözle görülür bir inkişaf göstermiş olup, Kütahya sanayinin lokomotifi olacak bir şekle gelmiştir. Kütahya Merkez O.S.B. Kütahya-Afyon karayoluna 6.5 Km. mesafede şehir merkezine 14,5 Km. mesafede Alayunt ile Büyüksaka köyleri arasındaki 2.213.100 m² lik bir alanda kurulmuştur. Bu alanın 1.559.209 m² si sanayi parselleri ,kalan alanlar ise sosyal donatı ve yeşil alanlardır.

Bugün itibariyle O.S.B.'de 63 firma üretimde, 6 firma inşaat safhasında, 4 firma proje safhasındadır.

2) Kütahya Merkez 2. Organize Sanayi Bölgesi :

Kütahya Merkez 2. O.S.B. Kütahya-Eskişehir karayolu eski Azot tesisleri arkasındaki 3.500.000. m² lik bir alanda kurulmuştur. 2.OSB'nin kuruluş amacı ilimizde uygulanan teşvikler nedeniyle ilimize gelecek büyük yatırımcılar için sanayi parsellerini hazırlamaktır. Bu amaçla 2.OSB'de sanayi parselleri daha büyük tutulmuş olup, parsel büyüklükleri 30.000-90.000 m² arasında öngörülmüştür. 2.OSB'de toplam 30 parsel sanayi alanı olup, bu parsellerin toplamı 1.735.678 m² dir. Geri kalan kısımlar ise sosyal donatı ve yeşil alanlardır.

Bugün itibariyle 2. O.S.B.'de 3 firma üretimde, 4 firma inşaat safhasında, 2 firma proje safhasındadır. Bölgede madencilik, seramik, cam, mobilya ve madeni yağ sektörlerinde çalışan firmalara yer verilmiştir.

3) Gediz Organize Sanayi Bölgesi :

Gediz OSB Gediz-Uşak karayolu üzerinde 120 hektarlık bir alanda kurulmuştur. OSB'nin tüm alt yapısı bitirilmiş olup, toplam sanayi alanı 622.413 m² dir. Bu alan yine toplam 31 parselden oluşmuştur.

Bugün itibariyle Gediz O.S.B.'de 13 firma üretimde olup, 3 firma inşaat aşamasında 1 firma ise proje aşamasındadır. Bölgede plastik, seramik, makine, mobilya, gıda, tekstil sektörlerinde faaliyet gösteren firmalar yer almıştır.

4) Tavşanlı Organize Sanayi Bölgesi :

Tavşanlı OSB Kütahya-Tavşanlı karayolu üzerinde 141 hektarlık bir alanda kurulmuştur. Tavşanlı OSB 2 etap dan oluşmakta olup,1. etap da 34 parsel 2. etap da 22 parsel bulunmaktadır. Şu anda bölgenin alt yapı imalatlarının bitirilmesine çalışılmaktadır. Bu amaçla bölgede 1. Etapta kamulaştırma çalışmaları tamamlanmış olup, 2. etap da kamulaştırma çalışmaları devam etmektedir.Tahsis yapılan firmalardan 1 adedi üretime geçmeye çalışmakta olup,arsa tahsisi yapılan diğer firmalar proje hazırlama safhasındadır.

Bugün itibariyle Tavşanlı O.S.B.'de 1 firma üretimde olup, 5 firma inşaat aşamasında, 9 firma ise proje aşamasındadır. Bölgede kablo, asansör, gıda, makine, madencilik ve enerji sektörlerinde firmalar yer almaktadır.

5) Simav Organize Sanayi Bölgesi :

Simav ilçesi Güney kasabasında yapılması düşünülen OSB'nin kuruluş çalışmaları halen devam etmektedir.

Ayrıca İlimizin teşvik kapsamında olması nedeniyle dışarıdan gelebilecek otomotiv sanayi yatırımcılarına bütün olarak tahsis edilmek üzere İlimiz Kütahya-Afyon karayolu 30.Km.de Pusan mevkiinde bir OSB kurulması için çalışmalara başlanılmış olup, 1. aşama yer seçimi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 123. İlde Bulunan Küçük Sanayi Sitelerinin Durumu

Adı	Yeri	Kuruluş Yılı	Alanı (m ²)	Faaliyete Geçtiği Yıl	Toplam İşyeri	Dolu İşyeri	Bos İşyeri	Doluluk Oranı %	Toplam Çalışan Sayısı
Kütahya KSS Merkez 1	Kütahya	1966	4200	1969	60	60	-	100	189
Kütahya KSS Merkez 2	Kütahya	1973	25000	1977	160	160	-	100	640
Birlik KSS.	Kütahya	1982	23805	1987	218	218	-	100	872
Gediz 1 KSS	Gediz	1970	18000	1978	223	173	50	78	519
Gediz 2.Kısım KSS	Gediz	1986	25000	1989	100	65	35	65	195
Tavşanlı 1.KSS	Tavşanlı	1971	3188	1979	186	186	-	100	270
Tavşanlı 2.KSS	Tavşanlı	1985	47000	1995	176	112	64	64	323
Fatih KSS	Kütahya	1984	130000	1995	351	351	-	100	515
Ahi KSS	Kütahya	1987	13520	1995	96	96	-	100	106
Kereste İmalatçı. KSS	Kütahya	1991	70000	1995	35	35	-	100	48
Simav KSS	Simav	1971	60000	1993	310	299	11	96	598
Emet KSS	Emet	1976	32240	1996	42	42	-	100	82
Aslanapa KSS	Aslanapa	1991	14817	2004	36	36			
Domanıç KSS	Domanıç	2004	0						
Tavşanlı Leblebi ve Kuruyemişİmal. KSS	Tavşanlı	1991	0						
Tavşanlı Marangoz Mobilyacılar Kereste KSS	Tavşanlı	1997	11382						
Kütahya Çini ve Seramik İmalatçıları KSS	Kütahya	2006	41908						
TOPLAM			505243		1993	1833	160	92	4357

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

İl İmalat Sanayi Verileri

Kütahya İli imalat sanayi verileri Ege Bölgesi ve Türkiye geneli açısından incelendiğinde; yılda çalışılan işçi-saat toplamı açısından Kütahya İli Bölge içerisinde % 2.85, Türkiye içerisi de % 0,46 paya sahip olduğu; kurulu çevirici güç açısından

Kütahya'nın bölge içinde % 5,94; yaratılan katma değer olarak ise bölge içinde % 1,01 ve Türkiye geneli içinde ise % 0,20 gibi düşük paylara sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra çalışan başına katma değer açısından Kütahya İlının, bölge değerinin % 34,5'i ve Türkiye geneli değerine göre yaklaşık % 41,7'si civarında olduğu dikkati çekmektedir.

K.3. Sanayinin İlçelere Göre Dağılımı

Tablo 124. Kamu ve Özel Sanayi Kuruluşlarının Sektör Olarak Dağılımı

		Merkez	Altıntaş	Aslanapa	Çavdarhisar	Domanıç	D.Pınar	Emet	Gediz	Hisarcık	Pazarlar	Simav	Şaphane	Taşaanlı	Toplam
1-Madencilik ve taş ocakçılığı sanayi (metal dışı mad. kömür dahil, metalik madenler)	Firma Sayısı	9	1	-	-	-	-	1	8	1	-	2	-	11	33
	İstihdam Sayısı	1929	-	-	-	-	-	812	729	-	-	98	-	3548	7116
2-Seramik,porselen ve çini sanayi	Firma Sayısı	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39
	İstihdam Sayısı	4696	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4696
3-Taş ve toprağa bağlı sanayi	Firma Sayısı	21	2	-	-	-	-	-	4	-	-	3	-	4	34
	İstihdam Sayısı	1372	21	-	-	-	-	-	154	-	-	27	-	94	1668
4-Şeker, un, bitkisel ve hayvansal yağlar gıda sanayi	Firma Sayısı	30	6	1	3	1	-	-	7	3	-	15	1	15	82
	İstihdam Sayısı	1002	54	6	3	3	-	-	49	39	-	155	10	344	1665
5-Orman ürünleri ve mobilya sanayi (Parke, Kereste,ambalaj, ağaç mobilya, döşeme)	Firma Sayısı	8	-	-	-	-	-	-	3	-	-	32	-	3	46
	İstihdam Sayısı	117	-	-	-	-	-	-	126	-	-	389	-	-	632
6-Kimya,gübre,lastik,plastik,cam,kağıt sanayi, (pvc boru)	Firma Sayısı	16	-	-	-	1	-	-	6	-	-	-	1	1	25
	İstihdam Sayısı	841	-	-	-	-	-	-	313	-	-	-	50	24	1228
7-Dokuma,giyim,deri sanayi	Firma Sayısı	7	-	-	-	-	-	-	5	-	2	9	-	3	26
	İstihdam Sayısı	511	-	-	-	-	-	-	350	-	136	227	-	100	1324
8-Madeni eşya ve makine imalat sanayi (metal yapı malz.,kalerifer kazanı,egzost)	Firma Sayısı	24	-	-	-	1	-	-	4	-	-	3	-	4	36
	İstihdam Sayısı	392	-	-	-	10	-	-	50	-	-	74	-	9	535
9-Enerji sektörü (Termik ve Hidroelektrik santralleri)	Firma Sayısı	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	3
	İstihdam Sayısı	604	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	459	1072
TOPLAM	Firma Sayısı	155	9	1	3	3	-	1	38	4	2	64	2	42	324
	İstihdam Sayısı	11464	75	6	3	13	-	812	1780	39	136	970	60	4578	19936

Kaynak: Ekonomik ve Ticari Durum Raporu,Kütahya,2007,STM

K.4. Sanayi Gruplarına Göre İşyeri Sayıları ve İstihdam Durumu

Sanayileşme 1950’li yıllarda başlamış, önemli tesisler devlet tarafından yapılmıştır. Bu kapsamda önemli kamu sanayi kuruluşları; Seyitömer Termik Santrali İşletme Müdürlüğü, TEAŞ-Tunçbilek Termik Santrali İşletme Müdürlüğü, TKİ-Garp Linyitleri İşletmesi, TKİ-Seyitömer Linyitleri İşletmesi, Eti-Bor A.Ş. Emet Bor İşletme Müdürlüğüdür.

Şeker, azot, gübre, porselen, gümüş, porselen, karo ve çinicilik alanında özel sektörün büyük kuruluşları mevcuttur.

İlimizde özel ve devlet kuruluşu olan 371 adet sanayi kuruluşunda 22.254 kişi çalışmaktadır. İlimizde özel sektöre ait 366 adet sanayi kuruluşunda 16.363 kişi, kamuya ait 5 adet sanayi kuruluşunda 5.891 kişi istihdam olunmaktadır.

Tablo 125. Kütahya İli İmalat Sanayii Firma Adedi Ve İstihdam Sayısı

İMALAT SANAYİ KOLLARI		31.12.2009 Tarihi İtibariyle	
		Firma Adeti	İstihdam (Kişi)
TÜKETİM MALI ÜRETEN SANAYİLER	Gıda ve İçecek Ürünleri		
	Gıda	149	2.364
	İçki	-	-
	Tütün Ürünleri	-	-
	Tekstil	30	1.221
	Giyim ve Kürk Ürünleri	11	549
	Ambalaj Sanayi	3	254
	Deri ve Deri Ürünleri	-	-
	Diğer	3	1.066
	TOPLAM	196	5.454
	ARA MALI ÜRETEN SANAYİLER	Ağaç ve Mantar Ürünleri	46
Kağıt ve Kağıt Ürünleri		3	102
Basım ve Yayım			-
Kok ve Petrol Ürünleri			-
Kimyasal Ürünler			
Kimya		7	146
Gübre		1	169
Lastik ve Plastik Ürünler		21	127
Metalik Olmayan Mineral Ürünler			
Cam		6	1.073
Çimento		4	114
Seramik, Kil, Taş ve Çimentodan Gereçler		91	8.249
Ana Metal			
Demir Çelik			
Demir Dışı Metaller		34	6.554
Diğer		2	13
TOPLAM	215	17.087	
YATIRIM MALI ÜRETEN SANAYİLER	Metal Eşya İmalat Sanayi	9	222
	Makine ve Teçhizat		
	Makine İmalatı	16	192
	Tarım Makineleri	4	34
	Bilgi İşlem Makineleri (Bilişim, Donanım)		
	Elektrikli Makineler	2	38
	Elektronik		
	Motorlu Kara Taşıtları	5	250
Diğer Ulaşım Araçları			

	Gemi İnşa		
	Demiryolu Taşıtları		
	Havayolu Taşıtları		
	Bisiklet, Motosiklet ve Diğerleri		
	Tıbbi, Hassas, Optik Aletler ve Saatler		
	Mobilya	6	71
	Diğer	3	37
	TOPLAM	45	844
GENEL TOPLAM		456	23.385

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

İlimizde 51 adet banka şubesi olup, 24 adedi merkez ilçede, 27 adedi ise diğer ilçelerdedir. Merkez ilçede 3 adet katılım bankası faaliyet göstermek istemektedir.

İlde 4 Ticaret ve Sanayi odası sayısı, 391 Anonim Şirket, 1.919 Limited Şirket, 11 Kollektif Şirket, 2177 şahıs türü kuruluş mevcuttur.

Ticaret Borsasının 237 şahıs ve 201 tüzel kişilik üyesi vardır.

Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğinin **18.257 kayıtlı üyesi** bulunmaktadır.

Sanayi Kuruluşların Merkez ve İlçelere Göre Sektörel Dağılım

Tablo 126. Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler) (Genel)

İşletmenin Unvanı	Adresi	Üretim Konusu	İşletme Kapasitesi		İstihdam Durumu
			Üretim Miktarı	Üretim Miktarı	
S.L.İ. Müessese Müdürlüğü	Seyitömer Kasabası-Kütahya	Linyit Kömürü	7.100.000 ton/yıl	5.521.347 ton/yıl	1.086
Eti Gümüş A.Ş. Gn.Md.	PK.106 Merkez Gümüşköy-Kütahya	Granür Gümüş (%99,9)	122,4 ton/yıl	162,2 ton/yıl	192
Kümaş Kütahya Manyezit İşlt A.Ş.	Eskişehir karayolu 9 Km.43001 Kütahya	Sinter Manyezit Harç Dolomit Tuğla Pişmiş Tuğla Magnezyum Tuzları	185.000 ton/yıl 40.000 ton/yıl 60.000 ton/yıl 32.500 ton/yıl 500 ton/yıl	159.075 ton/yıl 25.889 ton/yıl 33.588 ton/yıl 21.113 ton/yıl 183 ton/yıl	431
Özmaltaş Ltd.Şti.	Keresteciler Sitesi 9.Sk.No:32-Kütahya	Maden Öğütme Maden Kurutma Magnezyum sülfat Üleksit	56.300 ton/yıl 12.600 ton/yıl 3.600 ton/yıl 3.600 ton/yıl	16.883 ton/yıl 9.663 ton/yıl 485 ton/yıl 3.703 ton/yıl	46
Özbudak Madencilik San.Ltd.Şti.	Haceloğlu İşhanı No:113	Talk Dolomit	5.000 ton/yıl 7.000 ton/yıl	5.000 ton/yıl 7.000 ton/yıl	6
Asmaş Ağır San. Mal. İmal ve Tic. A.Ş.	Organize Sanayi Bölgesi – Kütahya	Refrakter Harç	54.500 ton/yıl	Yeni kuruluş	25
Altın Gönen Mad.Tic.Ltd.Şti.	Menderes Cd. Ata Apt. A Blok No: 89 –Kütahya	Linyit Kömürü	10.000 ton/yıl	8.290 ton/yıl	69
Özen Mikronize Madencilik, İnşaat Nakliye Sanayi ve Ticaret	Cumhuriyet Cd.Haceloğlu İşh. Kat:3 No:132 Kütahya	Manyezit Feldispat Kuvars Talk Kaolen	2.200 ton/yıl 1.500 ton/yıl 900 ton/yıl 1.000 ton/yıl 500 ton/yıl	250 ton/yıl 250 ton/yıl 100 ton/yıl 100 ton/yıl 300 ton/yıl	38
Levent Toptan Kuyumculuk	Balıklı Mah. Germiyan İşhanı No: 56 Kütahya	Altın işleme	6,2 ton/yıl	3,2 ton/yıl	36

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 127. Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü (Genel)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Kütahya Porselen San. A.Ş.	Eskişehir Yolu 8. Km. Kütahya	Porselen Mamul Duvar Karosu Yer Karosu	51.500.000 parça/yıl 8.100.000 m ² /yıl 7.500.000 m ² /yıl	31.902.519 parça/yıl 4.384.878 m ² /yıl 7.291.303 m ² /yıl	1.283 631
Kütahya Seramik Porselen Turizm A.Ş.	Eskişehir Yolu 8.Km. Kütahya	Porselen Sofra ve Süs Eşyaları	20.000.000 parça/yıl	4.692.317 parça/yıl	316
Heriş Seramik ve Turizm San AŞ Güral Porselen Fb. Vitrifiye Fb. Güral Serigrafi	Eskişehir Karayolu 5. Km. Kütahya	Porselen Sofra - Süs Eşyası	47.370.000 parça/yıl	42.687.112 parça/yıl	1.625
		Seramik Sağlık Gereçleri	22.692 ton/yıl	11.407,58 ton/yıl	
		Dekorlu çıkartma	648.000 plaka/yıl	391.055 plaka/yıl	
Altın Çini ve Seramik sanayi A.Ş	Eskişehir Yolu 8.Km. Kütahya	Duvar karo Dekor Bordür Hediyelik eşya Karo	1.618.273 m ² /yıl 81.085 adet/yıl 582.865 adet/yıl 54.512 adet/yıl 3.599.925 adet/yıl	1.618.273 m ² /yıl 81.085 adet/yıl 582.865 adet/yıl 54.512 adet/yıl 3.599.925 adet/yıl	244
Umut Seramik A.Ş.	Eskişehir Yolu 8.Km. Kütahya	Seramik karo	623.000 m ² /yıl	443.015 m ² /yıl	111
Evliya Çelebi Çini Fabrikası	Bahçelievler mh. Ş.H.Tüzün sk. No:2 Küt.	Muhtelif cinste çini	600.000 ton/yıl	495.000 ton/yıl	37
Ertuğrul Çini Fabrikası	L.H.P. Mah. Eski Sanayi Cd.No:18 Kütahya	Muhtelif Çini tabak ve vazolar	60 ton/yıl	20 ton/yıl	3
Elhamra Çini İmalathanesi	İstiklal Mah. Ertuğrul Gazi Cad. No:110 Kütahya	Muhtelif Çini tabak, vazo	50.000 adet/yıl	1.217 adet/yıl	1
Huzur Çini İmalathanesi	Osmangazi Mh.F.Nalçacı Sk No:12 Kütahya	Çini	30.000 adet/yıl	15.000 adet/yıl	5
El-Sam Çini Seramik Tur. San. Tic.Ltd.Şti.	Sebilerenler Cd. Çakmak Apt. no:6/A Kütahya	Çini tabak-Vazo	22.572 Kg/yıl	7.901 Kg/yıl	7
Özgüven Çini İmalathanesi	E. Çelebi Mh.Gökmen Cd.No:8-27 Kütahya	Çini tabak-vazo	3.900 adet/yıl	3.200 adet/yıl	2
Alopaşalı Ata Sanatları Merkezi	Atatürk Bul.No:78 - Kütahya	Çini	17.000 adet/yıl	15.800 adet/yıl	6

Doğuş Çini El Sanatları Ltd.Şti.	Fatih San. Sitesi 34. Sk. No:2 – Kütahya	Karo,vazo,tabak,kase	14 ton/yıl	12 ton/yıl	3
Seladon Çini ve Seramik San.A.Ş.	Eskişehir Yolu 5.Km.- Kütahya	Karo,vazo,tabak,kase	161.000 adet/yıl	92.000 adet/yıl	13
Marmara Çini Ticaret San. Ltd.Şti.	Saray Mah. Zeryen Sokak no:52/A Kütahya	Çini mamül	120.143 adet/yıl	108.617 adet /yıl	40
Saray Çini –Selçuk Zeyrek	Atatürk Bulvarı Müftülük sitesi no:13 Kütahya	Karo Çini	18.900 m ² /yıl 45.500 adet/yıl	3.100 m ² /yıl 1.230 adet/yıl	8
Armoni Çini Birsen GÜZEN	İstasyon Cd.Ziya Örnek apt.altı Kütahya	Muhtelif Çini	10.000 adet/yıl	1.000 adet/yıl	1
Kaşı Çini Seramik-Hüseyin Ekici	Fatih Sanayi Sitesi 33.Sk. No:2 Kütahya	Tabak,vazo,kase vs.	30.000 adet/yıl	6.528 adet/yıl	5
Gürensöy Orman Ürünleri Ltd. Şti.	Y. Sanayi Sitesi 3.Sk. No.14-Kütahya	Duvar Karosu Seramik	12.282 m ² /yıl 16.500 adet/yıl	12.282 m ² /yıl 16.500 adet/yıl	6
Mavi Gümüş Çini ve Seramik İml. Ltd. Şti.	Ahi Sanayi Sitesi 33. Sokak No: 36 Kütahya	Çini tabak,vazo vs	25.750 adet/yıl	22.500 adet/yıl	13
Genç Ortaklar Seramik San.Ltd.	O.S.Bölgesi 4. Cad. Kütahya	Bardak-kase seramik	1.350.000 adet/yıl	1.050.000 adet/yıl	16
Klas Çini-Nimet VARLI	Eskişehir Yolu 3.Km Kütahya	Tabak,vazo,Kupa, Kase,Hayvan figürleri	235.000 adet/yıl	235.000 adet/yıl	36
Osmanlı Çini Sıtkı OLÇAR	Atatürk Bulvarı Tuğcular Apt. Altı No:87/A Kütahya	Bisküvi, tabak,kase v Sırlı tabak kase v.s.	5.400 adet/yıl 2.500 adet/yıl	890 adet/yıl 1.375 adet/yıl	6
İznic Çini	Atatürk Bulvarı No:57 Kütahya	Tabak, Vazo, çini eşya	865 adet/yıl	865 adet/yıl	11
Elmas Dış Tic. Çini Seramik İml. Ltd.Şti. (Seren Çini)	Menderes Cad. Eren Apt. No: 58 Kütahya	Ham Tabak, Vazo	8 ton/yıl	8 ton/yıl	4
Gizem Seramik Halime ÇELİK	Fatih Sultan Mehmet Bulvarı No:7 Kütahya	Tabak, vazo, çini vs.	145.800 adet/yıl	67.000 adet/yıl	8
Süsler Çini	Selvi Mahallesi Akabe Sk Güvensaray Apt. Kütahya	Tabak, Vazo, Kase	3.250 adet/yıl	3.250 adet/yıl	3
Merve Çini	Atatürk Bulvarı Alikalfa Çarşısı Kütahya	Vazo,Tabak	11.500 adet/yıl	7.000 adet/yıl	3
Art-Ser Çini Seramik Ltd.Şti	Fatih San.Sit. 35.Sk. No: 19 Kütahya	Çini kase, tabak vs.	180.000 adet/yıl	18.000 adet/yıl	2

Serçebaylar Çini Seramik Ltd.Şti	İstiklal Mah. Cennet Çeşme Sk.No:23/A	Tabak, Vazo, çini eşya	59.000 adet/yıl	59.000 adet/yıl	6
Ercan Cam Mozaik San.Tic. Ltd. Şti.	Evliya Çelebi Mah. Hasan Polatkan Cad. Çinikoop Tesisleri Kütahya	Cam mozaik Seramik çamuru Çini karo	150.000 m2/yıl 3.600 ton/yıl 150.000 adet/yıl	137.160 m2/yıl 1.500 ton/yıl 2.000 adet/yıl	14
Fettah Çini Ltd.Şti.	Afyon Yolu 7 Km. Kütahya	Muhtelif seramikten eşya	181.850 adet/yıl	83.786 adet/yıl	45
Aşanlar Seramik A.Ş.	Eskişehir Yolu 8.Km. Kümaş yanı Kırğıllı köyü yolu üzeri Kütahya	Çini seramik çamuru	16.000 ton/yıl	8.000 ton/yıl	32
Eren Çini Seramik San.Tic. Ltd. Şti.	Eskişehir Yolu Çiniciler Çarşısı 1.Çarşı No: 38 Kütahya	Çini süs eşyası	90.000 adet/yıl	21.495 adet/yıl	16
Bilsoy Çini Seramik Ltd.Şti	İstiklal Mh.Hamam Sk.No:26Kütahya	Çini çamuru	300.000 ton/yıl	257,90 ton/yıl	14
Naturel Çini Seramik Mad. San. Tic. Ltd.Şti.	Eskişehir yolu Çiniciler Çarşısı Kervansaray İş merkezi No: 127 Küt.	Duvar karosu	12.972 m2/yıl	10.940 m2/yıl	17
Keramika Seramik Dekorasyon San. Tic. Ltd.Şti.	Fatih San.Sit. 39.Sokak No: 4 Kütahya	Çini, seramik, cam eşya vb.	100.950 adet/yıl	Bilgi vermemiştir.	-
Özçağlar Çini El Sanatları San.Ticaret	Meydan Mah.Kapançayı Sk.No251 Kütahya	Tabak	55.000 adert/yıl	Üretim değerlerini vermemiştir.	30
Ünsa Mad.Turizm, Enerji, Ser,Orman Ür. San. Tic. A.Ş.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Seramik		Yeni kuruluş	73

Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 128. Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) (Genel)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Akdemir Toprak Sanayi A.Ş.	Tavşanlı Yolu 1.Km. Kütahya	Kiremit Tuğla	8.800.000 adet/yıl 7.444.480 adet/yıl	11.560.000 ad/yıl 5.605.000 ad/yıl	230

Heriş Seramik ve Tur. San. AŞ Gürallar Kiremit Fb.	Eskişehir Yolu 4. Km Kütahya	Kiremit	15.400.000 adet/yıl	11.299.821 adet/yıl	182
Heriş Seramik ve Tur. San.A.Ş. Heriş Kiremit Fb.	Tavşanlı Yolu 2 Km. Kütahya	Kiremit	10.164.000 adet/yıl	8.283.017 adet/yıl	107
Güral İnternet A.Ş.	Eskişehir Yolu 5. Km Kütahya	Kiremit		Yeni kuruluş	-
Özat Kiremit San.ve Tic. A.Ş.	Eskişehir asfaltı 3.Km İnköy yol kavşağı Kütahya	Kiremit (Marsilya)	9.500.000 adet/yıl	7.914.000 adet/yıl	177
Özer Toprak ve Gıda San.A.Ş.	Eskişehir yolu 5.km. Kütahya	Kiremit	15.528.240 adet/yıl	5.500.000 adet/yıl	Özer Un kayıtlı
Kütahya Gönen Tic. Ltd. Şti	O.Gazi Mh.Parmakören Yolu-Kütahya	Blok Tuğla	1.500.000 adet/yıl	Üretim Yok	-
Hatipoğlu Güneş Kiremit ve Tuğla Sanayi A.Ş.	Eskişehir yolu 5.Km. Kütahya	Kiremit Mahya Tuğla	5.775.000. adet/yıl	5.600.000 adet/yıl 120.000 adet/yıl 50.000 adet/yıl	169
Doğan Tuğla San. ve Tic. A.Ş.	Osmangazi Mh.No:66 – Kütahya	Blok Tuğla	12.680.465 adet/yıl	10.890.000 adet/yıl	105
Berk Alev Toprak Madencilik İnşaat San.Tic.Ltd.Şti.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Ateş tuğlası Ateş toprağı	2.520 ton/yıl 3.360 ton/yıl	450 ton/yıl 458 ton/yıl	6
Kütahya Mermer Sanayi M.Reşat GÜNER	Sanayi Sit. Tabakhane Sk. No: 49-Kütahya	Mermer Plaka	12.000 m ² /yıl	5.000 m ² /yıl	8
Hürok İnşaat San.Tic. Ltd.Şti.	Atatürk Bulv.Akalın Apt.No:28-Kütahya	Traverten Mermer	90.000 m ² /yıl	110.000 m ² /yıl	60
Kütahya Hazır Beton A.Ş.	Eskişehir Yolu 9.Km. Kütahya	Hazır beton	150.000 m ³ /yıl	Üretim değerlerini açıklamamıştır.	20
Haz Beton Ltd.Şti.	Tavşanlı Yolu 1.Km. Kütahya	Hazır beton Kilit Taşı	150.000 m ³ /yıl 450.000 m ² /yıl	35.000 m ³ /yıl 230.000 m ² /yıl	47
Kütahya Doğaltaş Ltd.Şti.	O.S.B. -Kütahya	Traverten	10.000 m ² /yıl	Üretim yok	-
emirer Mozaik Mermer Ltd.	Organize Sanayi Bölgesi - Kütahya	Mozaik	67.200 m ² /yıl	55.763 m ² /yıl	65

Ares Çimento İnş.San.Tic.A.Ş.	TEAŞ-Seyitömer Termik Santrali Ares AŞ Seyitömer Tesisi Kütahya	Uçucu Ham Kül Uçucu Separe Kül	480.000 ton/yıl 96.000 ton/yıl	53.617,3 ton/yıl 90.871,3 ton/yıl	8
Kardeşler Madencilik –Tuncer KIRDAR	Tavşanlı Yolu 12. Km. Kütahya	Mıdır, taş tozu, kireç taşı vs.	2.305.120 ton/yıl	898.267,7 ton/yıl	41
Bursa Beton A.Ş.	Seyitömer Yolu 15.Km.Geyrekseydi Köyü Mevkii Kütahya	Hazır Beton	350.000 m3/yıl	107.276 m3/yıl	15
İlham Likit Petrol Gazı Gıda İnşaat Turizm Tic.ve San. Ltd.Şti.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Andezit Andezit bordür Traverten Traverten bordür Söğüt taşı-tüf	10.000 m2/yıl 17.500 adet/yıl 5.000 m2/yıl 33.000 adet/yıl 220 m3/yıl	10.000 m2/yıl 17.500 adet/yıl 5.000 m2/yıl 33.000 adet/yıl 220 m3/yıl	36
Bülbüloğlu İnş. Ltd.Şti.	Afyon Yolu 26 Km Doğalar Köyü Taş Ocağı Kütahya	Taş, mıdır	673.400 ton/yıl	185.000 ton/yıl	96

Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 129. Şeker, Un Ve Unlu Mamulleri, Bitkisel Ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi) (Genel)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Kütahya Şeker Fabrikası A.Ş.	Atatürk Bulvarı 1. Km-Kütahya	Kristal Şeker Melas Yaş Kúspe	40.012 ton/yıl 9.010 ton/yıl 91.000 ton/yıl	30.001 ton/yıl 6.750 ton/yıl 83.213 ton/yıl	311
Birleşik Şeker ve Gıda San. A.Ş.	Organize sanayi Bölgesi- Kütahya	Küp Şeker Toz şeker	300 ton/ yıl 1.026,6 ton/yıl	150 ton/ yıl 513,3 ton/yıl	17
Ülkem İşletmecilik Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Fatih sanayi Sitesi 34.Sk. No:26 Kütahya	Küp Şeker Aromalı Toz İçecek	3.000 ton/ yıl 2.000 ton/ yıl	Üretim yok	-
Özçelik Otomotiv Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.	Kütahya-Eskişehir Karayolu 2.Km. Kütahya	Küp Şeker Pudra Şekeri	5.400 ton/yıl 72 ton/yıl	1.536 ton/yıl 27 ton/yıl	17
Altınkaya Un Fab.Koll.Şirketi	Tavşanlı Cad.No:50 – Kütahya	Un Kepek-Razmol	22.272 ton/yıl 5.568 ton/yıl	2.683 ton/yıl 793,4 ton/yıl	19
Öztürk Kardeşler Un Mamülleri İmalat Tic. Ltd.Şti.	Osmangazi Mah.Öztürk Sk.No:19 Kütahya	Un Kepek	1.300 ton/yıl	900 ton/yıl 380 ton/yıl	4

Özer Toprak ve Gıda San. A.Ş. Un Fabrikası	Eskişehir Yolu 3. Km. – Kütahya	Un Kepek	24.320 ton/yıl 6.080 ton/yıl	5.250 ton/yıl 700 ton/yıl	160
Bereket Un Gıda San.Ltd.Şti.	Tavşanlı yolu 4.Km. -Kütahya	Un Kepek	30.720 ton/yıl 7.680 ton/yıl	3.149,4 ton/yıl 1.106,5 ton/yıl	9
Kübaş Kütahya Bakkallar Tüketim Malları Tic. San.A.Ş.	Eskişehir Yolu 2.Km.Kütahya	Kahve Kakao Nişasta Bakliyat Toz Şeker Kurutmuş	51 ton/yıl 1,69 ton/yıl 19 ton/yıl 909 ton/yıl 115 ton/yıl 162,9 ton/yıl	44 ton/yıl 1,2 ton/yıl 17,6 ton/yıl 846 ton/yıl 26,8 ton/yıl 103,2 ton/yıl	40
Kütahya Yem Sanayi A.Ş.	Eskişehir Yolu 3.Km. – Kütahya	Karma yem	28.350 ton/yıl	98,2 ton/yıl	2
Besler Süt Ürünleri Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Eskişehir Yolu 5.Km.Özek Çukuru Mevkii - Kütahya	Süt Yoğurt Beyaz Peynir Tereyağı-Krema	10.200 ton/yıl 1.395 ton/yıl 750 ton/yıl 220,9 ton/yıl	57 ton/yıl 260 ton/yıl 275 ton/yıl 59 ton/yıl	35
Işıl Süt Sanayii	Merkez Yenibosna Köyü - Kütahya	Yoğurt Pastörize Süt Peynir Kaşar Tereyağı Krema Ayrar	2.500.000 kg/yıl 720.000 lt/yıl 40.000 kg/yıl 20.000 kg/yıl 15.000 kg/yıl 50.000 kg/yıl 7.200.000 adet/yıl	879.600 kg/yıl 354.000 lt/yıl 7.050 kg/yıl 5.700 kg/yıl 7.200 kg/yıl 36.700 kg/yıl 1.485.000 adet/yıl	15
Bozüyük Süt Gıda Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Bahçelievler Mh. Şehit erdem Cd. No:47 – Kütahya	Yoğurt Peynir Kaşar Tereyağı Ayrar Süt	13195 ton/yıl 13.131 ton/yıl 2.016 ton/yıl 46 ton/yıl 6.230 ton/yıl 13.260 ton/yıl	4.700 ton/yıl 1.520 ton/yıl 500 ton/yıl 46 ton/yıl 1.200 ton/yıl 2.100 ton/yıl	120
Çamlıca Helva Ömer BAYRAM	Eski San.Çarşısı No:36 –Kütahya	Helva	254,9 ton/yıl	249,1 ton/yıl	16
Helvacı Sabri Mah.Helva Gıda Tarım San.Tic.Ltd.Şti.	Kıbrıs Cd.Domaç Sok.No:5 Kütahya Samanpazarı Cad. No:1 Kütahya	Helva çeşitleri Tahin	75 ton/yıl 100 ton/yıl	60 ton/yıl 40 ton/yıl	9

Helvacıoğlu Gıda Mad. Tic. San. Ltd.Şti	Çemberciler Çarşısı No: 44 Kütahya	Helva çeşitleri Susam Tahin Pekmez ağda Haşhaş ezmesi	140,64 ton/yıl 5,1 ton/yıl 41,3 ton/yıl 8,1 ton/yıl 18 ton/yıl	12.72 ton/yıl 0,5 ton/yıl 37,17 ton/yıl 6,93 ton/yıl 13,5 ton/yıl	8
Alkış Kadayıf Unlu Mam. Ltd.Şti	Bahlıklı Mh.Saatkule Sk.No:17-Kütahya	Tel Kadayıf Kalbura bastı	10 ton/yıl 0.8 ton/yıl	9 ton/yıl 0,7 ton/yıl	6
Özüm Gıda Sanayi Ticaret A.Ş.	Bölcek Köyü – Kütahya	Reçel Konsantreler Kompostolar	100 ton/yıl 500 ton/yıl 100 ton/yıl	120 ton/yıl 700 ton/yıl 50 ton/yıl	24
Ak Kuruyemiş	Afyon Yolu 8.Km. Kütahya	Kuruyemiş	1.750 ton/yıl	400 ton/yıl	4
Sunar Madeni Yağlar Akaryakıt San.Tic.Ltd.Şti. Türkmen Su	Adnan Menderes Bulv. Hatipağa Apt. Altı 35/D Kütahya	Kaynak suyu 0,5 lt Kaynak suyu 1,5 lt Kaynak suyu 19 lt	2.617.608 adet/yıl 288.762 adet/yıl 668.406 adet/yıl	2.617.608 adet/yıl 288.762 adet/yıl 668.406 adet/yıl	21
Özkar Gıda Unlu Mam.San. Tic. Ltd.Şti.	Yenidoğan Mah.Afyon Cad.no: 55/A Kütahya	Erişte,Tarhana,Mantı	156 ton/yıl	130,7 ton/yıl	16
Ceyda Gıda Mad. Tic. Ve San. Ltd.Şti.	Kıbrıs cad.Kermer apt.altı no:5 Kütahya	Mantı Tarhana Erişte Yufka	90,72 ton/yıl 12,48 ton/yıl 10,08 ton/yıl 345,6 ton/yıl	90 ton/yıl 7,5 ton/yıl 3,6 ton/yıl 180 ton/yıl	10
Arkaçlar Pastacılık San. Ltd.Şti.	Cumhuriyet Cd. No.17 Kütahya	Dondurma Kuru pasta Yaş pasta Muhtelif tatlılar	20.160 kg/yıl 16.200 kg /yıl 15.000 kg /yıl 10.737 kg/yıl	20.140 kg/yıl 16.160 kg/yıl 14.780 kg/yıl 10.435 kg/yıl	17
Kütahya Süt A.Ş.	Gaybiefendi Mh. Fırat Sokak No.47 Kütahya	Süt Beyaz peynir Lor peynir Ayrın Yoğurt Tereyağı Kaşar	1.440 ton/yıl 1.035 ton/yıl 38,12 ton/yıl 218.548 adet/yıl 100,5 ton/yıl 2.28 ton/yıl 6.72 ton/yıl	480 ton/yıl 3.105 ton/yıl 11,43 ton/yıl 655.644 adet/yıl 301,59 ton/yıl 6,85 ton/yıl 2 ton/yıl	7

Günay Süt ve Ürünleri	Fatih Sanayi Sitesi 39.Sk. No:27 Kütahya	Süt Peynir Kaşar Ayran Yoğurt Tereyağı Kaymak Lor peynir	172,5 ton/yıl 185,5 ton/yıl 36 ton/yıl 100,8 ton/yıl 100,8 ton/yıl 9,1 ton/yıl 9,1 ton/yıl 7,5 ton/yıl	54,82 tont/yıl 65,85 ton/yıl 11,34 ton/yıl 5 ton/yıl 30,36 ton/yıl 1 ton/yıl 3,4 ton/yıl 2,36 ton/yıl	11
Hüseyin Hilmi Zeren - İsmail Zeren - Zeren Süt	Y.Doğan Mh.Ragıp Gümüş Pala Cd.No:10 Kütahya	Süt Tereyağı Peynir Ayran Yoğurt	4.896 ton/yıl 2.880 ton/yıl 150 ton/yıl 300.000 adet/yıl 189 ton/yıl	72 ton/yıl 1.152 ton/yıl 60 ton/yıl 150.000 adet/yıl 756 ton/yıl	6
Poyraz Gıda Tarım Tic.A.Ş.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Karma Hayvan Yemi	96.000 ton/yıl	69.002 ton/yıl	47
Seydi Yakacı Et Ürünleri A.Ş.	Eskişehir Yolu 2.Km.-Kütahya	Et ürünleri	285,2 ton/yıl	221,33 ton/yıl	36
Mustafa ÖZDEMİR Et ve Et Ürünleri Ltd.LŞti.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Et	2.033 ton/yıl	200 ton/yıl	10
Ketsan Kütahya Et San.Tic.A.Ş.	Samanpazarı Eski Belediye Dükkanları No:61 Kütahya	Et ve et ürünleri	248,93 ton/yıl	12,47 ton/yıl	5

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 130. Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) (Genel)

Fırmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Güzenler Kereste Fabrikası	İstasyon karşısı kavis hattı No:1 Kütahya	Çam Kereste	5.400 m³/yıl	2.850 m³/yıl	9
Gencerler İnşaat Kereste San.veTic.AŞ	Tavşanlı Yolu Y.Sanayi Girişi- Kütahya	Kereste	5.000 m³/yıl	3.500 m³/yıl	45

Çamsan Ağaç San.Ltd.Şti.	Keresteciler Sitesi 28.sk. No:32 - Kütahya	Ahşap palet,kasa	292.383 adet/yıl	132.924 adet/yıl	23
Akantus Ahşap Emprenye LtdŞti	Tavşanlı Yolu 10. Km. Kütahya	Ağaç Direk Embrenye	28.800 m³/yıl	4.269 m³/yıl	5
Zirve Orman Ürünleri	Ahi Sanayi Sit. 33.Sk. no:43-45- Kütahya	Kasa,Kanat, Pervaz	10.500 takım/yıl	Bilgi vermemiştir.	-
Özgüven Kereste İnşaat Ltd.Şti.	Keresteciler Sitesi 10 sk no:22 Kütahya	Çam Kereste	4.010 m³/yıl	1.970 m³/yıl	5
Çoruh Mobilya Tekstil,Yatak Çini San.ve Tic.Ltd.Şti.	Menderes Cad.Menderes Apt.Altı No:5 Kütahya	Kanepe Oturma Gruba Baza	2.304 adet/yıl 600 adet/yıl 550 adet/yıl	1.500 adet/yıl 350 adet/yıl 300 adet/yıl	8
Tava Orman Ürünleri San.Tic. Ltd.Şti.	Organize San. Bölgesi Kütahya	Palet	45.000 adet/yıl	35.000 adet/yıl	22

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 131. Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi (Genel)

Firmanın Unvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Yıldız Entegre Ağaç San.veTic. A.Ş. Kütahya Azot Tesisleri	Eskişehir Yolu 7. Km.-Kütahya	Pril amonyum nitrat gübre (% 26 N) Seyreltik nitrik asit Teknik amony. nitrat Derişik Nitrik Asit % 33 Pril Amon.Nitrat gübre	338.500 ton/yıl 201.000 ton/yıl Aynı tesiste 15.000 ton/yıl Aynı tesiste	189.250 ton/yıl 133.897 ton/yıl 1.125 ton/yıl 1.123 ton/yıl	171
Gürallar Yapı Malz.ve Kimya Ür. San. Tic.A.Ş.	Eskişehir Yolu 5.Km Kütahya	Bitki düzenleyici si, hümik asit	300 ton/yıl	20,39 ton/yıl	7
Işık Akü A.Ş.	Yeni sanayi Sitesi 15.Sk.No:4-Kütahya	Akümülatör-Starter	32.160 adet/yıl	5.000 adet/yıl	5
Gürok Tur.Mad. A.Ş. Güral Cam	Atatürk Bulvarı 5. Km -Kütahya	Camdan mamul ev eşyası	52.148 ton/yıl	60.866 ton/yıl	250

Şeker Cam Tezyinat Hüseyin ŞEKEROĞLU	Fatih Mah. Keresteciler Sitesi No: 12 Kütahya	Çeşitli cam mamul	2.304.000 adet/yıl	2.200.000 adet/yıl	11
Nur Tezyinat Ali ŞEKEROĞLU	Afyon Yolu 8. km Güven Çini Arkası Nur cam Kütahya	Çeşitli cam mamul	3.600.000 adet/yıl	3.400.000 adet/yıl	51
Yeşil Plastik Sanayi Mansur YEŞİL	Yeni sanayi sitesi tabakhane Sk.No:48 Kütahya	Bidon Fıçı, Pvc Top	500.000 adet/yıl	70.400 adet/yıl	1
Hürok İnşaat Tic.San.Ltd.Şti.	Eskişehir Yolu 3.Km – Kütahya	Lastik Kaplama	6.600 adet/yıl	1.659 adet/yıl	Mermer kayıtlı
Güveniş Oto Lastik Kaplama	Yeni San. Sit.Yukarı san.cd. no:29 Kü	Kaplanmış lastik Kauçuk mamul Lastik kaynak	10.000 adet/yıl 30 ton/yıl 25.000 adet/yıl	1.000 adet/yıl 5 ton/yıl 2.250 adet/yıl	2
Omkasar Ambalaj San. A.Ş.	Eskişehir Yolu 4. Km. Kütahya	Oluklu Mukavva	5.000 ton/yıl	2.500 ton/yıl	44
Kütahya Porselen A.Ş. Ambalaj	Eskişehir Yolu 8.Km Kütahya	Oluklu mukavva kutu- levha	40.341 ton/yıl	27.210 ton/yıl	189
Derya Madencilik San.ve Tic. Ltd.Şti.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Seramik Yapıştırıcısı Derz dolgusu	1.208.130 ad/yıl 422.000 ad/yıl	1.208.130 ad/yıl 422.000 ad/yıl	37
Özçınarlar Petrol Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.	Tavşanlı Çevre Yolu DSİ Makine İkmal Karşısı Kütahya	Motor Yağları,Hidrolik Yağları, Gresler, antifriz vs	57.500 ton/yıl	12.752,3 ton/yıl	31
Genaxoil Petrol Enerji Mad. Doğalgaz Taş. Alkol San.Tic. Ltd. Şti.	Tavşanlı Çevre Yolu DSİ Makine İkmal Karşısı Kütahya	Gres		Yeni kuruluş	18
Plas-Der Plastik ve Deri San. Tic. Ltd. Şti.	Tavşanlı Çevre Yolu Kamyon Garajı Yanı KÜTAHYA	Granür PVC	575 ton/yıl	400 ton/yıl	13
Akdaş Kimya Sanayi Ticaret Ltd.Şt.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Magnezyum Sülfat Kristal Çinko Sülfat Kristal	12.000 ton/yıl 2.400 ton/yıl	3.305 ton/yıl 22 ton/yıl	11

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 132. Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb.) (Genel)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Akdemir Tekstil San.Tic. Ltd. Şti.	Organize Sanayi Bölgesi –Kütahya	Ham kumaş	236.057 m/yıl	671.663 m/yıl	43
Seher Tekstil Ltd.Şti.	Organize Sanayi Bölgesi 5. Cadde – Kütahya	Fanila Atlet	772.800 adet/yıl 761.600 adet/yıl	756.000 adet/yıl 760.000 adet/yıl	342
Abdullah GÖK - Dokuma ve Apre Fabrikası	Yeni Sanayi Sitesi 10.Sk.No:32Kütahya	Yaka tela Ceplik bezi	600.000 m/yıl 250.000 m/yıl	440.000 m/yıl 270.000 m/yıl	8
Bemka Turizm Tekstil San.Tic.A.Ş.	Eskişehir yolu 2.km Kütahya	Pamuk,Polyester dokuma	553.460 m2/yıl	454.821,48 m2/yıl	35
Saraçoğlu Tekstil San.Tic.Ltd.Şti	Organize Sanayi Bölgesi-Kütahya	Pamuklu kumaş	196.714 m/yıl	502.460 m/yıl	43
Saran Tekstil San.Tic. Ltd.Şti.	Kıbrıs Cad. Furkan Apt.Altı No:20 Fatih San.Sit. 32.Sk.No:9 KÜTAHYA	Çorap	10.800 dzn/yıl	10.320 dzn/yıl	7
Erefe Dokuma San. Ltd.Şti.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Pamuklu kumaş	118.028 m/yıl	812.905 m/yıl	33

Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü**Tablo 133. Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi (Genel)**

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Gürok Turizm ve Madencilik A.Ş. Güral Makine Sanayi	Yeni Sanayi Sitesi 1.Cad. No:1 Kütahya	Seramik, porselen ve cam eşya üretim makine ve yedek par.	1.073 ton/yıl	215 tont/yıl	26
Gürallar Yapı Malz.ve Kimya Ür. San. Tic.A.Ş.	Eskişehir Yolu 5.Km Kütahya	Cam üretim kalıpları	1.174 ton/yıl	246,26 ton/yıl	22
Ergenler Makine Sanayi	Afyon Karayolu 7.Km. – Kütahya	Mermer kesme mak. Mermer ebatlama m.	28 adet/yıl 26 adet/yıl	26 adet/yıl 21 adet/yıl	15

Gürpınar Makine San.Tic.Ltd.Şti.	Fatih San. Sitesi 38.Sokak No:6 Kütahya	Porselen kalıpları	506,3 ton/yıl	520,03 ton/yıl	11
Kılıç Kazan Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Fatih Sanayi Sitesi 33.Sk.No:24 Kütahya	Kalorifer kazanı Boylar Buhar kazanı Yakıt tankı Genleşme Deposu	50 adet/yıl 20 adet/yıl 5 adet/yıl 10 adet/yıl 10 adet/yıl	3 adet/yıl 1 adet/yıl - adet/yıl - adet/yıl 2 adet/yıl	6
Gürsu Kazan Sanayi	Sanayi Sitesi 9.Sk. No:10 Kütahya	Kalorifer kazanı Boylar	60 adet/yıl 40 adet/yıl	35 adet/yıl 20 adet/yıl	4
Sopakoymazlar Döküm San. A.Ş.	Organize Sanayi Bölgesi – Kütahya	Pik-sfero-çelik döküm	720 ton/yıl	445 ton/yıl	32
Halit Metal Sanayi	Yeni Sanayi Sitesi 13.Sk.No:45 Kütahya	Cr Ni Muhtelif Endüstri Mutfak Ekip	420 ton/yıl	63 ton/yıl	20
Temiz iş Termosifon Sanayi	Yeni san. Sitesi Yukarı san. Cd. No:34 Kütahya	Termosifon	1.000 adet/ay	200 adet/ay	2
Ceyhan Araç Üstü Ekipman ve Remork San. Tic. Ltd.Şti.	Yeni Sanayi Sitesi 18.Sk.No:19 – Kütahya	Ferforje-makine parçası	20 ton/yıl	15,74 ton/yıl	14
Tayfun Elektrik/Halil ÇAKIR	Fatih Sanayi 31. Sk. No:2 Kütahya	Dahili pano Harici Pano Pnomatik sürgü O.Gerilim hüç.muh.	30 adet/yıl 10 adet/yıl 50 adet/yıl 1 adet/yıl	22 adet/yıl - adet/yıl - adet/yıl 15 adet/yıl	5
Panosan	Yeni Sanayi Sitesi Aşağı _akine Cad. No:10 –Kütahya	Seramik Fırını Cam Fırını Elektrik Panoları	20 adet/yıl 20 adet/yıl 10 m2/gün	15 adet/yıl 15 adet/yıl 1 m2/gün	3
Kütahya Öztaş Makine ve Metal Sanayii	Bereket Sanayi Sitesi 1.Blok No: 4 Kütahya	Çelik konstrüksiyon	55 ton/ay	30 ton/ay	22
Satel Elektrikli Ev Gereçleri San. Tic. Ltd.Şti.	Afyon Yolu 3. Km. Kütahya	Et Kıyma Mak. Mutfak Robotu Saç Kurutma Ev Tipi Saç Kurutma Profes.	16.000 adet/yıl 20.000 adet/yıl 66.000 adet/yıl 150.000 adet/yıl	4.310 adet/yıl 6.044 adet/yıl 11.156 adet/yıl 648 adet/yıl	7

Erdoğmuşlar Mak. San. Ltd.Şti.	Sanayi Sit. 6.Sk No:5 Kütahya	Demir çelik ürünleri Talaşlı imalat		Sipariş dayalı üretim yapılmaktadır.	8
Anadolu Tic.-Abdullah KONUK	Yeni Sanayi Sit. 7.Sk No: 32 Kütahya	Açık-Kapalı Kamyon Kasası	275 adet/yıl	145 adet/yıl	5
Kiper Mot. Araç. Ve Kabin İml. Sa.veTic.Ltd.Şti.	Köprüören Kütahya	Kabin	790 adet/yıl	20 adet/yıl	1
Emba Elektro Mekanik BobinajElekt.Malz.San.Tic. Ltd.Şti.	Fatih San. Sitesi 32.Sk.No:14 Kütahya	Rezistans	6.000 adet/yıl	3.750 adet/yıl	5
Hilal Sarrafiye ve Profil Ticaret ve Sanayi	Fuatpaşa Mah.Bereket Sanayi Sitesi 5.Bl.No:11 Kütahya	Galvaniz Sac	15.072 ton/yıl	800 ton/yıl	4
Başıyığıt Makine İmalat Sanayi	Fatih Sanayi Sitesi 39.Sk.No:18 Kütahya	Dikey cam yıkama makinası	48 adet/yıl	36 adet/yıl	9
Doğ-Tem Doğan Temel Doğrama San.Ltd.Şti.	Fuatpaşa Mah.Bereket Sanayi Sitesi Ahievren Cad.14.Bl.No:1 Kütahya	Pvc Doğrama Isı cam	100.000 mtül/yıl 50.000 m2/yıl	55.000 mtül/yıl 38.000 m2/yıl	13
Ref-San İzolasyon Sanayi ve Ticaret	Eskişehir Yolu 3.Km.Mezbaa Yolu 500 m.No:3 kütahya	Seramik Fırın	321 tom/yıl	280 ton/yıl	9
Kros Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Organize Sanayi Bölgesi Kütahya	Yakıt emisyon geri dönüşüm sistemi	2.759.394 adet/yıl	559.656 adet/yıl	133
Sunar Madeni Yağlar Akaryakıt San.Tic.Ltd.Şti. Ersfilter	Adnan Menderes Bulv. Hatipağa Apt. Altı 35/D Kütahya	Hava filtresi	250.000adet/yıl	60.000 adet/yıl	16

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 134. Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) (Genel)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
TEAŞ-Seyitömer Termik Santral İşletme Müdürlüğü	Seyitömer –Kütahya P.K.:8	Elektrik Enerjisi	5.256.000.000 Kwh	2.986.695.000 Kwh	604

Kaynak: Kütahya Sanayi ve İl Müdürlüğü

Altıntaş İlçesi

Tablo 135. Metal Dışı Madenler

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Karabacak Metal Ve Maden Sanayi Ticaret Ltd. Şti..	Oysu Köyü Altıntaş	Antimuan Konsantre Antimuan Trioksit	50.000 m2/yıl	Bilgi açıklaması yapılmamıştır.	-

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü – Yok

Tablo 136. Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Altıntaş Mermer San.Tic. A.Ş.	Hükümet Konağı Kat: 3 Altıntaş (yazışma adresi)	Mermer Levha	50.000 m2/yıl	Bilgi açıklaması yapılmamıştır.	-
Uğur Mermer Sanayi Ticaret	Aykırıkçı İbriktepe Mevkii Altıntaş	Blok Mermer Plaka Mermer	1.536 m3/yıl 19.200 m2/yıl	3.793 m3/yıl 48.372 m2/yıl	21

Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 137. Gıda Maddeleri

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Şabanoğlu Un Gıda Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.	İstiklal Mah.Mevlana Sk.No:21 Altıntaş	Un Kepek	1.824 ton/yıl 456 ton/yıl	463 ton/yıl 165 ton/yıl	5
Akbulut Kardeşler Tarım Ürünleri .Ltd.Şti.	Bozbey Mh. PTT Sk. No:43- Altıntaş	Un	5.120 ton/yıl 1.280 ton/yıl	1.264 ton/yıl 427 ton/yıl	12

Altıntaş Un ve İrmik Sanayi ve Tic. Ltd.Şti.	Kütahya Yolu üzeri Altıntaş	Un Kepek Buğday	17.328 ton/yıl 4.332 ton/yıl 22.743 ton/yıl	17.328 ton/yıl 4.332 ton/yıl 22.743 ton/yıl	13
Akça Un San. Tic.Ltd.Şti.	Kütahya yolu 2. Km Altıntaş	Un Kepek Bonkalit Kırık buğday	28.800 ton/yıl 7.200 ton/yıl	4.372 ton/yıl 1.250 ton/yıl 574,8 ton/yıl 138,9 ton/yıl	15
Ceylan Kardeşler Un Fab.Şakir CEYLAN	İstiklal Mah. Doğan Sk. No: 83 Altıntaş	Un-Kepek	300 ton/yıl	223,4 ton/yıl	4
Ömer ÖZBAY-Özbay 2000	Bozbay Mh. Akutlu Cd. -Altıntaş	Un Kepek	69,12 ton/yıl 15,55 ton/yıl	10,4 ton/yıl 4,99 ton/yıl	5

Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

5-Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) Yok

6- Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi - Yok

7- Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb. - Yok

8- Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi - Yok

9- Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) – Yok

Aslanapa İlçesi

1- Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler) - Yok

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü - Yok

3-Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) - Yok

Tablo 138. Şeker, Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Ayata Gıda ve Tarım Ürünleri San.Tic. Ltd.Şti. (Öznur Un Ltd.Şti.den kiralık)	Kütahya Cd. No: 42 – Aslanapa	Un	4.000 ton/yıl	4.000 ton/yıl	6

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

5- Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) – Yok

6- Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi- Yok

7- Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-ÖrmeĞe-Deri vb. – Yok

8- Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi- Yok

9- Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) – Yok

Çavdarhisar İlçesi

1- Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler) – Yok

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü – Yok

3-Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) – Yok

Tablo 139. Şeker, Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi)

Fırmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Bereket Un Fabrikası	Çavdarhisar	Un	250 ton/yıl	Bilgi açıklaması yapılmamıştır.	-
Karaca Un Fabrikası	Hacıkebir kasabası Çavdarhisar	Un Razmol	5.000 ton/yıl	Bilgi açıklaması yapılmamıştır.	-
Halit TOPBAŞ	Kütahya Yolu 1.Km. Hacıkebir Kasabası Çavdarhisar	Un Kepek	8640 ton/yıl 2160 ton/yıl	182 ton/yıl 61 ton/yıl	3

5- Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) - Yok

6- Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi - Yok

7- Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb. - Yok

8- Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi - Yok

9- Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) - Yok

Domaniç İlçesi

1-Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler) - Yok

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü- Yok

3-Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) - Yok

Tablo 140. Şeker, Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Dosan Gıda San. Ltd.Şti.	Hisar Mh. Tavşanlı yolu 1.Km. Domaniç	Un Kepek	10.800 ton/yıl 2700 ton/yıl	Üretim değerlerini açıklamamıştır.	3

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

5- Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) - Yok

Tablo 141. Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Arda Nakliyat Taah.Pet.Üm. San.Tic. Ltd.Şti.	Tıraz Yolu 1.Km.Küçük Sanayi Sitesi Bölgesi Domaniç	Boya Tiner Vernik	781 ton/yıl 500 ton/yıl 2.073 ton/yıl	Bilgi açıklaması yapılmamıştır.	-

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

7- Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb. - Yok

Tablo 142. Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Karaduman Tarım Makineleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	Karşıyaka mah. Ahmet Yesevi cad. no:1 Domaniç	Römork Pulluk Gazayağı Kalorifer kazanı	50 adet/yıl 50 adet/yıl 50 adet/yıl 50 adet/yıl	20 adet/yıl 10 adet/yıl 5 adet/yıl 49 adet/yıl	10

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

9- Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) - Yok

Dumlupınar İlçesi

1- Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler) - Yok

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü - Yok

3-Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) - Yok

4-Şeker,Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi) - Yok

5- Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) - Yok

6- Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi - Yok

7- Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb. - Yok

8- Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi - Yok

9- Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) - Yok

Emet İlçesi

Tablo 143. Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler) (Hisarcık)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Eti Bor A.Ş.Emet Bor İşletme Müdürlüğü	Simav Caddesi -43700 Emet	Kolemanit Borik asit	665.500 ton/yıl	455.788 ton/yıl	812
			100.000 ton/yıl	105.769 ton/yıl	

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü- Yok

3-Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) - Yok

4-Şeker,Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi) - Yok

5- Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) – Yok

6- Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi - Yok

7- Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb. - Yok

8- Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi – Yok

9- Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) - Yok

Gediz İlçesi

Tablo 144. Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Gediz Madencilik A.Ş.	Kütahya Cd.1.Km. – Gediz	Linyit Kömürü	20.000 ton/yıl	17.410,5 ton/yıl	99
Kömür İşletmeleri A.Ş. Gediz Linyit İşl.	Belediye Cad. No:3 –Gediz	Linyit Kömürü	26.350 ton/yıl	8.109 ton/yıl	86
Metsan Metal Ticaret ve Sanayi A.Ş.	Cebraillköyü – Gediz Kızılay İşh.No:1 –Gediz	Antimuan Metal Antimuan Oksit	1.008 kg/yıl 1.800 kg/yıl	12.152 kg/yıl 370.255 kg/yıl	33

Karaelmas Madencilik Ltd.Şti.	Kütahya yolu no:1 Gediz	Antimuan Cevheri	355.080 ton/yıl	2.300 ton/yıl	32
Gediz Pınar Madencilik Ramazan AKÇAPINAR	Özyurt Mah. 130 Sk. No: 3 Gediz (Karaelmas Mad. Ltd.Şti.'nin taşeron)	Linyit Kömürü	10.000 ton/yıl	10.000 ton/yıl	118
Atılal Madencilik Ltd.Şti.	Kütahya yolu – Gediz (Vahdet Mad.Ltd.Şti taşeron)	Linyit Kömürü	75.000 ton/yıl	28.362 ton/yıl	211
Barış Mad. San. Ve Tic. Ltd.Şti.	Gökler Kasabası – Gediz	Linyit Kömürü	40.000 ton/yıl	8.000 ton/yıl	6
Kıcıroğlu Madencilik Hüseyin Cahit KICIROĞLU	Abdalcık Deresi Gökler Kasabası Gediz	Linyit Kömürü	40.000 ton/yıl	24.432 ton/yıl	144

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü-Yok

Tablo 145. Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Yapısan Yapı San. ve Tic. A.Ş.	Kütahya yolu 5. Km. Pk.5 – Gediz	Mermer plaka Mermer Fayans	50.400 m ² /yıl 122.400 m ² /yıl	122439 m ² /yıl 455.562 m ² /yıl	100
Tosunlar Mermer San.Ltd.Şti.	Özyurt Mah. Sanayi Yolu Üzeri Gediz	Mermer podye Karo Mermer ürünleri	5.000 m ² /yıl 10.000 m ² /yıl 35.000 mtül/yıl	9,46 m ² /yıl 1.706 m ² /yıl 249,78 mtül/yıl	3
Egemar Mermer Maden İnşaat Nak. San.ve Tic. Ltd.Şti.	Eskigediz San. Sit. No: 14-15-16-17 Eski Gediz	Denizlik ve Basamak Mozaik (Fon+circle) Fayans (Fon+circle)	57.600 m ² /yıl 60.000 m ² /yıl 54.000 m ² /yıl	11.520 m ² /yıl 13.800 m ² /yıl 8.646 m ² /yıl	43
Gökkirsan Gökler Kireç San. Tic. A.Ş.	Özyurt Mah. Şengöz Apt. No: 12 GEDİZ	Sönmemiş kireç Mıdır	150.000 ton/yıl 75.000 ton/yıl	Üretim yapılmadı Üretim yapılmadı	8

Tablo 146-Şeker,Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi)

Fırmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Gediz Un Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Maden Yolu 1.Km. – Gediz	Un Kepek	27.360 ton/yıl 6.840 ton/yıl	4.420 ton/yıl 1.105 ton/yıl	15
Alan Tarım Ür. San Tic Ltd. Şti.	Cami Kebir Mh.Mezbaha Yanı-EskiGediz	Buğday Kepek	2.016 ton/yıl 672 ton/yıl	105,5 ton/yıl 35,5 ton/yıl	3
Seç-al Sar Gıda Tarım Ltd.Şti.	Sanayi Sitesi No:11 Gediz	Un	200 ton/yıl	Üretim yok	-
Gessan Gediz Et ve Süt San.AŞ.	Dainler Köyü Mevkii Gediz	Çiğ Süt	1.836.000 lt/yıl	1.336.000 lt/yıl	10
Özge Süt Ürünleri-Macit AYDIN	Sanayi Sitesi GEDİZ	Beyaz Peynir	2.000 ton/yıl	120 ton/yıl	4
Apay Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti	Sanayi Sitesi Gediz	Tereyağı Kaşar Peynir Yoğurt Ayran	5,5 ton/yıl 51 ton/yıl 172 ton/yıl 150 ton/yıl 693 ton/yıl	3,8 ton/yıl 47 ton/yıl 292 ton/yıl 99 ton/yıl 50 ton/yıl	11
İbrahim Güner Özgüner Süt Ürünleri	Camikebir Mah.Afyon Cd. Eskigediz/Gediz	Süt ürünleri	802 ton/yıl	Yeni kuruluş	6

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü**Tablo 147. Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme)**

Fırmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Kocadağlar Mobilya A.Ş.	Kütahya Yolu Üzeri – Gediz	Genç odası takımı Yatak odası takımı Yemek odası takımı Mutfak dolap kapağı	1.000 tk/yıl 6.000 tk/yıl 1.500 tk/yıl 40.000 m2/yıl	694 tk/yıl 4.704 tk/yıl 978 tk/yıl 26.000 m2/yıl	80
Yılmaz Kereste- Mehmet Yılmaz	Sanayi Caddesi – Gediz	Palet Kasa Kereste	83.000 adet/yıl 15.300 adet/yıl 1.500 m3/yıl	78.350 adet/yıl 6.859 adet/yıl 475 m3/yıl	18
Saraoğlu Elektrik San. Tic.Ltd.Şti.	Kooperatif Dükkanları No:12 Gediz	Modüler Mobilya	8.000 adet/yıl	7.500 adet/yıl	28

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 148. Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb.)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Korkmaz Tekstil ve Kauçuk Lt.Şti.	Akçaalan Kasabası –Gediz	Astar Bezi	1.020.000 metre/yıl	472.404 metre/yıl	7
Gimsan Gediz İplik ve Mensucat Sanayi A.Ş.	Kütahya Yolu 1. Km Dainler Köyü Mevkii 43600–Gediz	Pamuk ipliği Örgü üretimi Viskon iplik	3.962 ton/yıl 4.000 ton/yıl 1.560 ton/yıl	2.030,7 ton/yıl 933,8 ton/yıl 1.357,2 ton/yıl	210
Soylu İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Uşak Yolu Üzeri 9.Km. – Gediz	Kendir İpi Taranmış elyaf Jüt halat Bükümlü örme halat ANB-Zirai ipler	432 ton/yıl 35 ton/yıl 52 ton/yıl 563 ton/yıl 1.621 ton/yıl	93 ton/yıl 21 ton/yıl 47 ton/yıl 181 ton/yıl 1.256 ton/yıl	53
Vi-ge Vizon Gediz Dokuma A.Ş.	Uşak Yolu Üzeri Jandarma Karakolu Karşısı no:1 Gediz	T-Shirt patlı-düz-sweat	1.082.880 adet/yıl	611.893 adet/yıl	80
İnter-t Tekstil San.Ldt.Şti.	Camikebir Mah.Afyon Cad.No:45 Eskigediz	Çorap	1.260.000 çift/yıl	Üretim yok	-

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 149. Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Gapsan Gediz Altıntaş Plastik San. Ve Tic. A.Ş.	Gediz Altıntaş Karayolu 5. Km Gediz	PVC	2.086 ton/yıl	1.988 ton/yıl	32
Yahya KARASHAHİN Gediz Gör-Al Lastikleri	Uşak-Simav yolu üzeri E.Gediz	Lastik Ayakkabı	70.000 çift/yıl	50.000 çift/yıl	5
Gediz Ambalaj Sanayi A.Ş.	Kütahya Yolu Üzeri 3.Km. - Gediz	Polipropilen levha	6.200 ton/yıl	3.528 ton/yıl	220
Mutlu Akü ve Malz. San. A.Ş.	Uşak Yolu 5.Km. Gediz P.K. 8	Kurşun Metal	14.000 ton/yıl	7.260 ton/yıl	28

Artes Mak. Tes.San.Tic.Ltd.Şti.	Sanayi Sitesi Uşak yolu üzeri Gediz	Pvc kapı pencere	3.800 adet/yıl	2.600 adet/yıl	14
Sarıkaya Petrol Ürn.Madeni Yağlar San.Ticaret	Sabırgazi Mah.Soylu Cad.No:5 Eskigediz	Makine yağı Pas ve korozyon önle Tekstil san. yağı Dizel katkısı	4.536 ton/yıl 3.024 ton/yıl 3.024 ton/yıl 864 ton/yıl	875,39 ton/yıl 998 ton/yıl 741,55 ton/yıl 14,45 ton/yıl	14

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 150. Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi (Simav)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Hermeksan Madencilik İnş. Reklamcılık Ltd.Şti.	Sanayi sitesi no:3 Gediz	Kömür yıka. tamburu Kömür Eleği Konveyör Bant yükleme-taşıma Kömür Silosu Vagon	4 adet/yıl 8 adet/yıl 800 m/yıl 600 m/yıl 20 adet/yıl 160 adet/yıl	1 adet/yıl 2 adet/yıl 300 m/yıl 400 m/yıl 5 adet/yıl 40 adet/yıl	9
Sussan Susturucu San.Tic.A.Ş.	Sanayi Sitesi No:155 – Gediz	Susturucu	120.000 adet/yıl	30.000 adet/yıl	7
Mehmet DEMİRAY	Özyurt Mah. Ziraat Bankası Karşısı Gediz	Sac Soba Kova Çapa Maltız Tırmık Yaba Annat	3.500 adet/yıl 25.000 adet/yıl 60.000 adet/yıl 4.000 adet/yıl 5.000 adet/yıl 5.500 adet/yıl 7.500 adet/yıl	3.100 adet/yıl 22.000 adet/yıl 58.000 adet/yıl 4.500 adet/yıl 5.500 adet/yıl 4.900 adet/yıl 7.000 adet/yıl	19
Gespa Gediz Egzoz Paz Ltd.Şti.	Sanayi Sit.No:35 Gediz Jandarma Karakolu Yanı-Gediz	Susturucu Çatal Boru Ana Boru	50.000 adet/yıl 50.000 adet/yıl 30.000 adet/yıl	15.000 adet/yıl 20.000 adet/yıl 5.000 adet/yıl	15

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 151. Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Met A.Ş. Kayaköy H. E. Santrali	Kayaköy-Gediz	Elektrik Enerjisi	7.200.000 Kwh	10.108.287 Kwh	9

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Hisarcık İlçesi

Tablo 152. Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Hisersan Seramik Hammadesi Zenginleştirme A.Ş.	PK 11 Hisarcık	Rafine dolgu kaoleni Mikronize dolgu kalsiti Kuşe kalsit	14.000 ton/yıl 14.000 ton yıl 7.400 ton/yıl	Üretim Yok	-

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü- Yok

3-Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) - Yok

Tablo 153. Şeker,Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Kocayusufoğlu Un Yem ve Gıda San. Tic. Koll. Şti.	Yeni San.Çarşısı Hisarcık	Un	14.100 ton/yıl	4.050 ton/yıl	Yem ile birlikte

Akyüz Süt Ür. Gıda San.Ltd.Şti.	Dereköy Hisarcık	Beyaz peynir Kaşar peynir Tereyağı Diğer peynir çeşitleri	148 ton/yıl 46,5 ton/yıl 4,41 ton/yıl 50 ton/yıl	518 ton/yıl 46,5 ton/yıl 4 ton/yıl 49,29 ton/yıl	39
A.ZENGİN Un Fabrikası	Karşıyaka Mah. No: 70 Hisarcık	Un	10.000 ton/yıl	Bilgi vermemiştir.	-

5- Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) – Yok

6- Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi – Yok

7- Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb. – Yok

8- Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi – Yok

9-Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) – Yok

Pazarlar İlçesi

1- Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler) – Yok

2- Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü- Yok

3- Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) – Yok

4- Şeker,Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi) – Yok

5- Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) – Yok

6- Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi- Yok

Tablo 154. Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb.)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Özgür Pazarlar Tekstil San. ve Tic. Ltd.Şti.	Şehitler Bulvarı No: 28 Pazarlar	Pantolon Gömlük-Bluz Şort Etek Bayan elbise Ceket Yelek	60.900 adet/Yıl 146.160 adet/Yıl 18.270 adet/Yıl 19.488 adet/Yıl 12.180 adet/Yıl 12.180 adet/Yıl 5.846 adet/Yıl	30.000 adet/Yıl 75.000 adet/Yıl 9.000 adet/Yıl 9.500 adet/Yıl 6.000 adet/Yıl 6.000 adet/Yıl 2.500 adet/Yıl	70
Sim Nur Tekstil San. ve Tic. Ltd.Şti.	Sofular Kasabası Pazarlar	Pantolon Gömlük-Bluz Şort Etek Bayan elbise Ceket Yelek	60.900 adet/Yıl 146.160 adet/Yıl 18.270 adet/Yıl 19.488 adet/Yıl 12.180 adet/Yıl 12.180 adet/Yıl 5.846 adet/Yıl	30.000 adet/Yıl 75.000 adet/Yıl 9.000 adet/Yıl 9.500 adet/Yıl 6.000 adet/Yıl 6.000 adet/Yıl 2.500 adet/Yıl	66

8- Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi- Yok

9- Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) - Yok

Şaphane İlçesi

1- Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler) – Yok

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü- Yok

3-Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer) - Yok

Tablo 155. Şeker,Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Bereket Çelik Un Fabrikası Ltd.Şti.	Karaca derbent Mh. No:15 – Şaphane	Ekmeklik Un Kepek	11.520 ton/yıl 2.880 ton/yıl	1.153 ton/yıl 288 ton/yıl	10

5- Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) - Yok

Tablo 156. Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Dostel Alüminyum Sülfat A.Ş.	Teregün Mh.Fuatbey Cd.No:1 Şaphane	Alüminyum Sülfat K Alüminyum Sülfat	50.000 ton/yıl 2.000 ton/yıl	38.000 ton/yıl 50 ton/yıl	50

7- Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb. Yok

8- Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi- Yok

9- Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri) – Yok

Simav İlçesi

Tablo 157. Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Ozan Madencilik A.Ş.	Fatih Mah. Barbaros Sk No: 4 Simav	Kömür	20.000 ton/yıl	7.893 ton/yıl	98
Batı Kromları Hafriyat Mad. Ltd. Şti.	Doğanlar Mevkii Simav	Krom		Bilgi verilmemiştir.	-

Tablo 158. Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Usaş A.Ş.	Uşak Yolu 4.Km Simav	Hazır Beton Hazır Sıva	120.000 ton/yıl 10.000 ton/yıl	15.000 ton/yıl 450 ton/yıl	11
Engin İnşaat Turz.Tic.Ltd.Şti	Yeni Mah. Haşım Benli Bulvarı Yıldız Sitesi D Blok No: 10 Tavşanlı Fab.: Çitgöl Yolu 1. Km Simav	Beton Parke Beton bordur	166.400 m2/yıl 64.000 m/yıl	166.400 m2/yıl 64.000 m/yıl	16
Uğur Blok Ticaret Ve Sanayi Ltd. Şti.	Beyce Kasabası	Tuğla		Bilgi verilmemiştir.	-

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 159. Taş Şeker,Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Kocayusufoğlu Un Fabrikası	Naşa Yolu üzeri 5.Km. – Simav Hanlar Mevkii Dağardı Simav	Un Kepek K.Buğday	17.859 ton/yıl 6.378 ton/yıl 1.275 ton/yıl	5.160 ton/yıl 1.376 ton/yıl 344 ton/yıl	35

Kocayusufoğlu Un Yem ve Gıda San. Tic. Koll. Şti.	Naşa yolu 5.km-Simav	Karma yem	10.800 ton/yıl	6.410 ton/yıl	40
Hisar Un Yem Sanayi Ltd. Şti.	Hisarbey Kasabası – Simav	Un	12.768 ton/yıl	540,27 ton/yıl	5
Mehmet Orhan Un Fab.	Öreğler Kasabası-Simav	Un Kepek	10.687 ton/yıl 3.562 ton/yıl	10,6 ton/yıl 2,6 ton/yıl	3
Irmak Kereste ve Pekmez San.Tic.Ltd.Şti.	Çitgöl Yolu üzeri-Simav	Pekmez	1.845,79 ton/yıl	1.845,79 ton/yıl	31
N.Karaşerifoğlu Helva İmalat Tic	Ağdacılar Cd. Simav	Helva Tahin	17 ton/yıl 6 ton/yıl	17 ton/yıl 6 ton/yıl	1
Doğan Yağ Gıda Ltd.Ltş.	Çitgöl Yolu Üzeri – Simav	Fındık yağı Zeytin yağı	7.200 ton/yıl 7.200 ton/yıl	1.288 ton/yıl 3.853 ton/yıl	11
Tahiroğlu Yağ İmalathanesi	Değirmenciler Mh. –Simav	Ham Yağ Küspe	200 ton/yıl 294 ton/yıl	42 ton/yıl 50 ton/yıl	2
Simtar Simav Gıda Tarım Ür.Kurutma San.Tic.A.Ş.	Naşa Yolu 5 Km. Hüsüm Köyü Mevkii – Simav	Doğal bitki çayı Doğal bitki yağları	240.000 kg/yıl 5.400 kg/yıl	57.300 kg/yıl 110 kg/yıl	7
Simav Un Gıda İht.Mad.A.Ş.	Yemişli Kasabası SİMAV	Un Kepek	19.152 ton/yıl 4.788 ton/yıl	975 ton/yıl 243 ton/yıl	6
Ak Un San. ve Tic.Ltd. Şti.	Yeniköy Kasabası - SİMAV	Un Kepek	12.825 ton/yıl 4.275 ton/yıl	129 ton/yıl 32 ton/yıl	5
Sarımamoğlu Ayçiçeği Yağı Fab.Zeynep SARI	Fatih Mah.Eynal Yolu Üzeri 1.Km.	Ayçiçeği Yağı Küspe	868 ton/yıl 1.079 ton/yıl	868 ton/yıl 1.079 ton/yıl	4
Özcanlar Gıda İmalat ve Pazarlama Hüdayi ÖZCAN	4 Eylül mah.Eynal Yolu Üzeri Simav	Turşu Konsantresi Üzüm Sirkesi Limon Sosu	480 ton/yıl 1440 ton/yıl 768 ton/yıl	53,73 ton/yıl 1.039 ton/yıl 100,86 ton/yıl	5
Neslan Karaman-Ege Bitkisel Yağ Sanayi	Demirci Kasabası Simav	Yağ Küspe	400 ton/yıl 500 ton/yıl	Bilgi verilmemiştir.	-
Işık Gıda-Zeki IŞIK	Sanayi Sitesi 4. Bl.No:52 Simav	Helva	44,7 ton/yıl	Bilgi verilmemiştir.	-

Tablo 160. Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme) (Tavşanlı)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Simav Simker Simav Kereste Tic. A.Ş.	Eynal Yolu Üzeri – Simav	İnşaatlık Kereste	7.200 m ³ /yıl	Üretim yok	1
Koç Kereste Ltd.Şti.	Naşa Kasabası – Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	5.400 m ³ /yıl	11
Kadir-Serdar Topaloğlu Kereste	Çevre Yolu yanı-Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	7.200 m ³ /yıl	6
EROĞLU Kereste Fab Mehmet EROĞLU	Uşak Cd.-Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	1.645 m ³ /yıl	6
Orçam Kerestecilik Ltd.Şti.	Eynal Yolu Üzeri – Simav	Kereste	8.000 m ³ /yıl	4.000 m ³ /yıl	7
Has Kerestecilik İml.Tic.	Naşa Kasabası – Simav	Çam Tomruk	7.200 m ³ /yıl	1.528 m ³ /yıl	6
Usluer Kereste Fab. Ali Usluer	Uşak Cd.No:211 – Simav	Kereste	5400 m ³ /yıl	104 m ³ /yıl	1
Ulus Kereste Fab.-Kamil Ulus	Uşak Cd.No:35 – Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	4.145 m ³ /yıl	10
Curalar Kereste San.Tic.Ltd.Şti.	Naşa Kasabası – Simav	Kereste	7.600 m ³ /yıl	5.980 m ³ /yıl	13
Peker Kereste	Demirci kasabası – Simav	Kereste	1.500 m ³ /yıl	350 m ³ /yıl	4
Yolçam Orman Ür. San. ve Tic. A.Ş.	Uşak Yolu üzeri no:45– Simav	Kontraplak	4.653 m ³ /yıl	2.000 m ³ /yıl	50
Koyuncuoğlu Ağaç San.Tic. A.Ş.	Sanayi Bölgesi No:167 – Simav	Kereste Mdf. Kaplama	21.600 m ³ /yıl 42.000 adet/yıl	14.809 m ³ /yıl 13.400 adet/yıl	37
Çıplak Kereste San. ve Tic. A.Ş.	İzmir Cd.No:266 – Simav	Kereste	10.224 dm ³ /yıl	1.519 dm ³ /yıl	23
Panel Kontraplak San. Tic. Ltd.Şti	Eski Uşak Yolu üzeri Yeşilköy Kasabası – Simav	Kontraplak	2100 adet/yıl	1.460 adet/yıl	82
mav Sunta San ve Tic. A.Ş.	Kertil Mevkii – Simav	Yonga Levha	90.000 m ³ /yıl	Üretim yok	-
Şeref Büroğul Kereste Fab.	Sanayi Sitesi – Simav	Kereste	10.000 m ³ /yıl	1.726 m ³ /yıl	10
Hürçam Ağaç San. Ltd. Şti.	Naşa Kasabası-Simav	Kereste	10.000 m ³ /yıl	110,74 m ³ /yıl	3
Müezzinoğlu Ağaç San.Ltd.Şti.	Sanayi Bölgesi No.73-Simav	Kereste	10.800 m ³ /yıl	7.860 m ³ /yıl	18
Baştuğ Kereste Fab.	Çitgöl Yolu üzeri Cezaevi altı-Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	2.687 m ³ /yıl	18
Ertan Kereste Fab.	Uşak Cd. No:42- Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	7.200 m ³ /yıl	12

Mehmet Topaler Kereste Fab.	Uşak Cd. No:217-Simav	Kereste	7.200 m ³ /yıl	3.000 m ³ /yıl	11
Erişim Kereste Ltrd.Şti.	Eynal Yolu 1.Km. –Simav	Kereste	5.845 m ³ /yıl	7.200 m ³ /yıl	8
Sezer Kereste-Tahir SEZER	Demirciköy Kasabası –Simav	Kereste	18.720 m ³ /yıl	14.040 m ³ /yıl	5
Güven Doğrama Atölyesi-Melihat DUVARCI	Çavdır Mah. İzmir Yolu No: 185 – Simav	Kereste	150 m ³ /yıl	Üretim değerlerini vermemiştir.	2
Murat Ali ERBEK Keresteci	Fatih Mah. Çitgöl Cad. Simav	Kereste	7.200 m ³ /yıl	1.812 m ³ /yıl	3
Kudret ÖZBEK- Keresteci	Gökçeler Köyü-Simav	Kereste	6.000 m ³ /yıl	1.850,98 m ³ /yıl	7
İbrahim ÖZBEK-Özbekler Kereste	Yeni Mah.Uşak Cad. Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	2.484,38 m ³ /yıl	7
İsmail ULUS	Uşak Cad.Çeyrekçi Mevkii Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	7.500 m ³ /yıl	5
Ulus Kerestecilik Sezai ULUS	Yeni Mah.Uşak Cd.No:215 Simav	Kereste	7.200 m ³ /yıl	4.403,97 m ³ /yıl	9
Albayrak Kerestecilik San.Tic.Ltd.Şti.	Güney Kasabası Simav	Kereste	1.000 m ³ /yıl	450 m ³ /yıl	2
Mehmet AYHAN	Setaş Arkası Çevre Yolu Üzeri No: 51 SİMAV	Kereste	5.400 m ³ /yıl	6.660 m ³ /yıl	7
Aldemirler Kerestecilik Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.	Sanayi Bölgesi Gökçeler Yolu Üzeri Simav	Kereste	5.400 m ³ /yıl	2.650 m ³ /yıl	5

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

6-Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi- Yok

Tablo 161. Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb.) (Tavşanlı)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Ahmet -Sunay GİRGİNOĞLU Yün Halı İpi ve Battaniye Fab	Uşak yolu üzeri – Simav	Battaniye	58.000 adet/yıl	16.000 adet/yıl	19
Özyurtlar Yün İplik Ltd.Şti, Bahri ÖZYURT	Hüsüm Yolu Üzeri – Simav	Yıkanmış Yün	1.008 ton/yıl	144,84 ton/yıl	5
Ahmet TEPE	Gökçeler Köyü Yolu üzeri SİMAV	Halı İpi	65,8 ton/yıl	18,15 ton/yıl	9
Hazıroğlu Güven Boyahanesi	Uşak Cd. No:189 –Simav	İp Boyama	1.265.000 kg/yıl	80.230 kg/yıl	8
Çınar Halıcılık San. Tic. Ltd. Şti.	Tabakhane Mah.A.Taşköprü Cad.No:26 Simav	Halı	29.376 m2/yıl	8.767 m2/yıl	8
Yünisan Yün İplik San. Tic. Ltd. Şti.	Hüsüm Köyü Simav	Yapak	12.096 ton/yıl	579,94 ton/yıl	7
Kuşu Tekstil Abdülsamet ALTEKİN	Kuşu Kasabası Simav	Pantolon Gömlek-Bluz Şort Etek Mont- Kaban	100.800 adet/Yıl 50.400 adet/Yıl 62.000 adet/Yıl 10.080 adet/Yıl 3.100 adet/Yıl	52.500 adet/Yıl 25.600 adet/Yıl 31.750 adet/Yıl 5.100 adet/Yıl 1.500 adet/Yıl	69
Çiftköy Tekstil San. ve Tic. Ltd.Şti.	Atatürk Caddesi No:2 Akdağ Kasabası Simav	Bayan bluz	181.440 adet/yıl	6.600 adet/yıl	45
Doğanay Tekstil Oto. İç ve Dış San. ve Tic. Ltd.Şti.	Tabakhane Mah. Belediye Meydanı Belediye Eski Düğün Salonu Simav	Tişört Bayan bluz Bayan elbise Bayan tayt Çocuk şort	241.920 adet/yıl 96.766 adet/Yıl 20.160 adet/Yıl 40.320 adet/Yıl 30.240 adet/Yıl	850.000 adet/yıl 86.000 adet/Yıl 15.000 adet/Yıl 40.000 adet/Yıl 25.000 adet/Yıl	57

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Tablo 162. Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Kazcıoğlu Otomotiv San. ve Tic. Ltd.Şti.	Sanayi Çarşısı Küçük Sanayi Sitesi D Blok No. 51 Simav	Rekor Hortum Boru	2.032.940 adet/yıl 101.647 adet/yıl 406.588 adet/yıl	1.800.000 adet/yıl 95.000 adet/yıl 375.000 adet/yıl	37
Özmetal İnş.Nak.San.Tic.Ltd.Şti.	Çevreyolu üzeri Gökçeler yol kavşağı Simav	Damperli kasa Damperli yarı römork Boylar kazan	172 adet/yıl 40 adet/yıl 992 adet/yıl	82 adet/yıl 17 adet/yıl 457 adet/yıl	32
Gök Çelik Ahmet GÖK	Fatih Mah. Kayacan Cad. No:35 Simav	Kürek Soba kovası Odun sobası kuzine	445.994 adet/yıl 180.867 adet/yıl 7.486 adet/yıl	111.500 adet/yıl 38.520 adet/yıl 1.870 adet/yıl	5

Kaynak: Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

9- ENERJİ SEKTÖRÜ (TERMİK VE HİDRO ELEKTRİK SANTRALLERİ) – YOK

Tavşanlı İlçesi

Tablo 163. Madencilik-Taşocakçılığı (Metal-Metaldışı Madenler)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
G.L.İ.İşletmesi Bölge Müdürlüğü	Durak Mah.Etiler Sk. –Tavşanlı	Linyit Kömürü	4.034.600 ton/yıl	3.449.129 ton/yıl	2.933
Tarhan Madencilik San.ve Tic. A.Ş.	Yeni Mh. Ada Cd.Tarhan Apt. No:11 Tavşanlı	Dekapaj		Dekapaj miktarını açıklamamıştır.	295
Tavşanlı Madencilik A.Ş.	Yeni Mh. Ada cd. No:10 ve18 C Tavşanlı	Toz Kömür	5.000 ton/yıl	Bilgi verilmemiştir.	-
Yılmazlar Madencilik Ltd.Şti.	Tunçbilek Yolu 7.Km. – Tavşanlı	Kalsit taşı Kömür (Torbalama)	600.000 ton/yıl 150.000 ton/yıl	379.750 ton/yıl 93.295,86 ton/yıl	146
Talebe Kömür Pazarlama ve Nakliye Ltd.Şti.	Tunçbilek yolu 8.Km. Tavşanlı	Kömür Briket-pres kömür	75.000 ton/yıl 47.000 ton/yıl	2006 yılında Üretim yok	4

Tuncerler Maden Sanayi Ltd.Şti.	Tunçbilek Yolu Tavşanlı	Kömür	50.000 ton/yıl	Bilgi verilmemiştir.	-
Calmag Kalsine Manyezit İmalat San.ve Tic. A.Ş.	Dağçeşme Mah. Tunçbilek yolu üzeri Tavşanlı	Ham Manyezit Kalsine Manyezit	50.000 ton/yıl 27.000 ton/yıl	13.900 ton/yıl 4.887 ton/yıl	35
Dönmez Madencilik San.Ltd.Şti.	Yeni Mh. Ada Cd. No:1 -Tavşanlı	Kömür	9.000 ton/yıl	2.778 ton/yıl	13
Özyıldırım Madencilik Ltd.Şti.	Çevre Yolu İstasyon Karşısı No:1/eTavş.	Kömür	5.400 ton/yıl	5.400 ton/yıl	13
İsmail TOY	Balıköy Beldesi TAVŞANLI	Kömür	1.500 ton/yıl	815 ton/yıl	29
Ünsa Madencilik San. A.Ş.	Değirmisaz Kömür İşletmeleri	Kömür	50.000 ton/yıl	35.374 ton/yıl	42
Kervan Mad. Dış Tic. Ltd. Şti	Durak Mah. Numune Sokak No: 41 TAVŞANLI	Krom	2.000 ton/yıl	Açıklamamıştır.	38

2-Seramik, Porselen, Çini Sanayi Sektörü- Yok

Tablo 164. Taş ve Toprağa Bağlı Sanayi (Tuğla-Çimento-Kireç-Alçıtaşı-Mermer)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Özerdemler Madencilik San.A.Ş.	Kütahya Yolu Üzeri -Tavşanlı	Mermer fayans	150.000 m2/yıl	15.000 m2/yıl	26
Bursa Beton A.Ş.	Kütahya Yolu 6.Km. Tavşanlı	Hazır Beton	144.000 m3/yıl	49.738 m3/yıl	17
Baş-taş İnş.San. ve Tic. Ltd. Şti.	Kütahya yolu 4 Km. Yeni San. Sit. Karşısı PK.043 Tavşanlı	Beton parke taşı Beton bordür taşı Beton büz	384.000 m2/yıl 110.080 m/yıl 78.336 adet/yıl	383.417 m2/yıl 109.521 m/yıl 20.673 adet/yıl	43
Tunçkül Çimento Mineral Katkıları İnş. San. Tic. A.Ş.	Eski PTT Cad. Tavşanlı İş Mrk No: 17 Tavşanlı	Ham Kül Separe Kül	108.000 ton/yıl 96.000 ton/yıl	22.852,94 ton/yıl 107.729,23 ton/yıl	8

Tablo 165.a Şeker,Un ve Unlu Mamulleri, Bitkisel ve Hayvansal Yağlar (Gıda Maddeleri Sanayi)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim	Miktarı	İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Ali Onbaşı Süt Ürn.San.ve Tic. Ltd. Şti.	Soğuk Hava deposu Çukurköy Tavşanlı	Beyaz peynir Kaşar Lor peynir Tereyağı	902 ton/yıl 510 ton/yıl 137 ton/yıl 61 ton/yıl	449 ton/yıl 354 ton/yıl 92 ton/yıl 8,7 ton/yıl	38
Yıldız Mandıra Bali YILDIZ	Emet Yolu Ada Köprüsü Yanı Tavşanlı	Peynir Yoğurt Tereyağı	189 ton/yıl 135 ton/yıl 3,4 ton/yıl	145 ton/yıl 110 ton/yıl 2 ton/yıl	20
Tavşanlı Un Sanayi Tic. A.Ş.	Stadyum Karşısı No:32 – Tavşanlı	Un	10.713,6 ton/yıl	2.311 ton/yıl	16
Akaylar Un San.Tic.A.Ş.	Balıkesir yolu 2.Km. – Tavşanlı	Un	42.560 ton/yıl	42.560 ton/yıl	22
Özden Un San. Ltd. Şti.	Tunçbilek Yolu 3.Km. - Tavşanlı	Un	43.320 ton/yıl	22.979 ton/yıl	30
Mutlular Gıda İnşaat Yem Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.	Yeni Mah. Y.Sanayi Sitesi Selçuklu Cd. No:74 Tavşanlı	Un Kepek	3.886 ton/yıl 967 ton/yıl	719 ton/yıl 189 ton/yıl	6
Demiroğlu Gıda San. Ltd.Şti.	Kütahya Yolu 4.Km. Tavşanlı	Un Kepek	40.960 ton/yıl 10.240 ton/yıl	1.538 ton/yıl 404 ton/yıl	10
Akın Gıda San.ve Tic. Ltd. Şti.	Merkez Mh. Menderes Cd. No:64 Çukurköy- Tavşanlı	Un	9.600 ton/yıl	1.050 ton/yıl	10
Tavşanlı Yem San. ve Tic. A.Ş.	Balıkesir yolu 5.Km. - Tavşanlı	Karma yem Yumurta	2.349 ton/yıl 12.270.999 adet/yıl	2.349 ton/yıl 12.270.999adet/yıl	8
As Tarım Ür. San.Tic. Ltd.Şti.	Moymul Mah. Çaybaşı Mevkii-Tavşanlı	Karma tavuk yemi Yumurta	12.000 ton/yıl 5.760.000 adet/yıl	2.000 ton/yıl 5.760.000 adet/yıl	8
Sait AKAY- Akaylar Yem Sanayi	Balıkesir yolu 3.Km.- Tavşanlı	Karma Yem	35.207 ton/yıl	35.207 ton/yıl	95
Namık Kemal ERTEKİN Leblebi İmalatı	Durak Mh.Ömür Sk. No:6-Tavşanlı	Leblebi Kırık Leblebi	26.839 kg/yıl 5.990 kg/yıl	21.438 kg/yıl 5.990 kg/yıl	5

Korkmazlar Gıda ve Taşımacılık San. Ve Tic. A.Ş.	Kütahya Yolu 3.Km. – Tavşanlı	Muhtelif Leblebi	4.967 ton/yıl	2.314 ton/yıl	49
Mehmet AĞDABAŞ	Durak Mh.İstasyon Cd.No:22-Tavşanlı	Kuruyemiş	69 ton/yıl	69 ton/yıl	2
Şirin Et ve Sucuk İmalat San. ve Tic. Ltd.Şti.	Emirler Cd. No:45 Tavşanlı	Sucuk Hayvan kesimi	200 ton/yıl 5.000 ton/yıl	175 ton/yıl 4.200 ton/yıl	25

Tablo 166. Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörü (Kereste, Parke, Ağaç ve Mobilya-Döşeme)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Gimpaş A.Ş.	Durak Mh. Destanlar Sk. No:22 Tavşanlı	Yatak Odası Yemek Odası Genç Odası	90 tk/yıl 150 tk/yıl 48 tk/yıl	Bilgi verilmemiştir.	-
Tavşanlı Mobilya Halı Orman Ürün.San.Tic.	Kütahya Karayolu 6.Km.Tavşanlı	Muhtelif Mobilya	4300 adet/yıl	Bilgi verilmemiştir.	-
Ziyet Halı Mobilya San.Tic.	Balıkesir Yolu 3.Km.Tavşanlı	Kanepe	8.000 adet/yıl	Bilgi verilmemiştir.	-

Tablo 167. Kimya, Gübre, Lastik, Plastik, Cam, Kağıt ve Ürünleri, Basım Sanayi

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Güleç Kimya Temizlik Ür.Taş. San. Tic.Ltd.Şti.	Çırçırçeşme Mh. Çırçırçeşme Cd. Kütahya Karayolu 2. Km. Tavşanlı	Çamaşır suyu Tuz ruhu Sıvı bulaşık deterjanı Yağ çözücü Cam temizleyici Yüzey genel temizleyici	640 ton/yıl 640 ton/yıl 1.326 ton/yıl 626,4 ton/yıl 648 ton/yıl 648 ton/yıl	385 ton/yıl 132 ton/yıl 220 ton/yıl 75 ton/yıl 55 ton/yıl 77 ton/yıl	24

Tablo 168. Dokuma-Giyim-Deri Sanayi (Halı-Kilim-İp-Sicim-Örme-Deri vb.

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Yaren Tekstil Turizm Mad. Ltd.Şti.	K.Zeytinoğlu Cad. Aşevi Karşısı Efeler Pasajı Kat:3 Tavşanlı	Tayt	15.000 adet/yıl	5.000 adet/yıl	1
Kaytancıoğlu Tekstil San.Ltd.Şti.	Küçük Sanayi Sitesi 3.Cd. 4.Bl. No.16 Tavşanlı	Çorap	122.400 düzine/yıl	74.000 düzine/yıl	20
Sait AKAY- Akjüt Sentetik Dokuma	Balıkesir yolu 3.Km.- Tavşanlı	Sentetik Çuval	24.462.500 m/yıl	19.567.500 m/yıl	79

Tablo 169. Madeni Eşya ve Makine İmalat Sanayi

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
Işın Demir Makine İmalat Ltd.Şti.	K.S.S. 3.Cd. 12.Bl.No:20 Çukurköy Tavşanlı	Mermer İşleme Mak.	10 adet/yıl	üretim yok	-
Özcan Güneş Enerji Sistemleri	Yeni Mah. Ada Cad. No:6/B Tavşanlı	Enerji depoları Kalorifer boyler	60 adet/yıl 10 adet/yıl	Bilgi verilmemiştir.	-
TMS Tavşanlı Metal ve Mak. San.Tic. Ltd.Şti.	Çukurköy San. Sit.1.Cad.No: 4 Tavşanlı	Konveyör bant	2.000 mt/yıl	200 mt/yıl	5
Armağan Torna Mak. Ltd.Şti.	Yeni San.Kuruçay geçidi No: 16 Tavşanlı	Toz kömür makinesi Makine yedek parças	180 adet/yıl 250 adet/yıl	180 adet/yıl 250 adet/yıl	4

Tablo 170. Enerji Sektörü (Termik ve Hidro Elektrik Santralleri)

Firmanın Ünvanı	Adresi	Üretim Konusu	Üretim Miktarı		İstihdam Durumu
			İşletme Kapasitesi	Üretim Miktarı	
TEAŞ-Tunçbilek Termik Santral İşletme Müdürlüğü	Tunçbilek-Tavşanlı	Elektrik Enerjisi	3.197.400.000 Kwh	1.148.408.950Kwh	459

K.5. Sanayi Gruplarına Göre Üretim Teknolojisi ve Enerji Kullanımı

Tablo 171. Kütahyada Bulunan Üretim Tesislerinin Enerji Tüketimi ve Arıtma Tesisi Durumları

TESİSLER II								
Şirketin Adı	Belgeler		Kullanılan Enerji Cinsi (Yıllık Tüketim. Miktarı yazılacak)				Arıtma Tesisi	
	Sanayi	İmalat	LPG (ton)	D.Gaz (m3)	Elektrik(kwh)	Diğer (ton)	Biyolojik	Kimyasal
S.L.İ. Müessese Müdürlüğü	X				14.728.846	13.218,47		
Eti Gümüş A.Ş. Gn.Md.	X				36.943.059	1.442,67		
Kümaş Kütahya Manyezit İşlt A.Ş.	X			11.039.402	25.473.015	37.691,17		
Özmaltaş Ltd.Şti.	X			501.574	588.751	85.335		
Özbudak Madencilik San. Ltd.Şti.					-			
Asmaş Ağır San. Mal. İmal ve Tic. A.Ş.				47.888.323	6.249.675			
Altın Gönen Mad.Tic.Ltd.Şti.	X				268.692	28,73		
Özen Mikronize Madencilik İnşaat Nakliye San.ve Ticaret	X				96.000			
Levent Toptan Kuyumculuk	X				81			
Kütahya Porselen San. AŞ Porselen Vitrikiye	X			13.680.603	13.551.952	1,5		
Kütahya Seramik Por. Tur.A.Ş.	X			31.761.189	39.709.161			
Heriş Seramik ve Turizm SanAŞ Porselen,Vitrikiye,Güral Serigrafi	X		31,4	18.872.768	36.715.656	176,8		
Altın Çini ve Seramik sanayi A.Ş	X			4.813.092	4.506.306	25,64		
Umut Seramik A.Ş.	X			1.397.619,74	1.475.704,73			
Evliya Çelebi Çini Fabrikası	X				324.115	-		
Ertuğrul Çini Fabrikası					1.850	-		
Elhamra Çini İmalathanesi					4.386	4,5		
Huzur Çini İmalathanesi					15.000	-		
El-Sam Çini Seramik Tic. Ltd.Şti.	X				16.600	-		
Özgüven Çini İmalathanesi					3.550			
Alopaşalı Ata Sanatları Merkezi					20.000	-		
Doğuş Çini El Sanatları Ltd.Şti.	X				96.250	-		
Seladon Çini ve Seramik San.A.Ş.	X				87.000			
Marmara Çini Ticaret San. Ltd.Şti.	X				114.440			
Saray Çini –Selçuk Zeyrek	X				42.700			
Armoni Çini Birsen GÜZEN					1.000	-		
Kaşi Çini Hüseyin EKİCİ	X				22.000	11,5		
Gürensöy Orman Ürünleri Ltd. Şti.	X				4.645	6		

Mavi Gümüş Çini Ltd. Şti.	X				11.352	-		
Genç Ortaklar Çini Seramik Ltd.Şti.	X				600.000			
Klas Çini-Nimet VARLI	X				6.562.000	15		
Osmanlı Çini Sıtkı OLÇAR	X				8.530	17		
İznic Çini								
Elmas Dış Tic. Çini Seramik İml. Ltd.Şti. (Seren Çini)					25.000			
Gizem Seramik Halime ÇELİK	X				100			
Süsler Çini				650	3.000	3		
Merve Çini					15.000	2		
Art-Ser Çini Seramik Ltd.Şti	X				20.117			
Serçebaylar Çini Seramik Ltd.Şti	X				14.000			
Ercan Cam Mozaik San.Tic Ltd.Şti.	X				310.000			
Fettah Çini Ltd.Şti.	X				92.409,9	4,42		
Aşanlar Seramik A.Ş.	X				490.000			
Eren Çini Seramik San.Tic. Ltd. Şti.	X				34.382			
Bilsoy Çini Seramik İml.Ltd.Şti	X				6.516			
Naturel Çini Seramik Mad. San. Tic. Ltd.Şti.	X				62			
Keramika Seramik Dekorasyon San. Tic. Ltd.Şti.	X				10.686			
Özçağlar Çini El Sanatları San.Ticaret	X				60			
Ünsa Mad.Turizm, Enerji, Ser.,Orman Ür. San. Tic. A.Ş.	X				18.924			
Akdemir Toprak San. A.Ş.	X				3.099.569	6.727		
Heriş Seramik ve Tur. San. AŞ Güral Kiremit Fb.	X				2.950.371	85.379,24		
Heriş Seramik ve Tur. San.A.Ş. Heriş Kiremit Fb.	X				1.954.174	66.062,68		
Güral İnternet A.Ş.	X							
Özat Kiremit San.ve Tic.A.Ş.	X				2.362.650	4.600		
Özer Toprak ve Gıda San.A.Ş. Kiremit Fabrikası	X				1.836.550	1.890		
Kütahya Gönen Ticaret Ltd. Şti	X				-	-		
Hatipoğlu Güneş Kiremit ve Tuğla Sanayi A.Ş.	X				1.040.064	1.924.000		
Doğan Tuğla San. ve Tic. A.Ş.	X				1.182.906	3.049		
Berk Alev Toprak Madencilik Ltd.	X					23		
Kütahya Mermer M.Reşat GÜNER								
Hürok İnşaat San.Tic. Ltd.Şti.	X				1.926.615			
Kütahya Hazır Beton	X				12.000	24		

A.Ş.								
Haz Beton Ltd.Şti.	X				95.880	215.425		
Kütahya Doğaltaş Ltd.Şti.								
Demirer Mozaik Mermer Ltd.	X				81.120			
Ares Çimento İnş.San.Tic.A.Ş.	X				82.903.500			
Kardeşler Madencilik Tuncer KIRDAR	X				1.951.761,44	101.223		
Bursa Beton A.Ş.					437.000	369,14		
İlham Likit Petrol Gazı Gıda İnş. Turizm Tic.ve San. Ltd.Şti.	X				355.494			
Bülbüloğlu İnş. Ltd.Şti.	X				1.004.582			
Kütahya Şeker Fabrikası A.Ş.	X				6.875.498	16.303		
Birleşik Şeker ve Gıda San. A.Ş.	X				45.324	-		
Ülkem İşletmecilik Gıda Giyim İnş.San.Tic. A.Ş.	X							
Özçelik Otomotiv Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.	X			150	34			
Altınkaya Un Fab.Koll.Şirketi	X				348.300	-		
Öztürk Kardeşler Un Mamülleri Ltd.	X				102.000			
Özer Toprak ve Gıda San.A.Ş. Un Fabrikası	X							
Bereket Un Gıda San.Ltd.Şti.	X				407.892	-		
Kübaş Kütahya Bakkallar A.Ş.	X		2.450		89.876			
Kütahya Yem Sanayi A.Ş.	X				11.210			
Besler Süt Ürünleri Limited Şirketi	X				403.041,4	200		
İşilda Süt Sanayii	X				79.012	470		
Bozüyük Süt Gıda Sanayi Ltd. Şti.	X				1.729.071	1.533,55		
Çamlıca Helva Ömer BAYRAM	X				41			
Helvacı Sabri Mahdumları	X		24		31.000			
Helvacioğlu Gıda Mad. Tic. San. Ltd.Şti	X		2		3.000			
Alkış Kadayıf Unlu Mam. Ltd.Şti	X				43.447			
Özüm Gıda Sanayi Ticaret A.Ş.	X				9.500	10		
Ak Kuruyemiş	X					10		
Sunar Madeni Yağlar Akaryakıt San.Tic.Ltd.Şti. Türkmen Su	X				19.728	50		
Özkar Gıda Unlu Mam.San. Tic. Ltd.Şti.	X			342.012				
Ceyda Gıda San. Ltd.Şti.	X		21		72.000			
Arkaçlar Pastacılık San. Ltd.Şti.	X			128.814	31.200			
Kütahya Süt A.Ş.	X				1.385	85		
Günay Süt ve Ürünleri	X				19.778	12,2		
Hüseyin Hilmi Zeren	X				1.223	55		

İsmail Zeren Zeren Süt								
Poyraz Gıda Tarım Tic.A.Ş.	X			4.159.506	1.222.128	-		
Seydi Yakacı Et Ürünleri A.Ş.	X			8.575	4.603			
Mustafa ÖZDEMİR Et ve Et Ürünleri Ltd.LŞti.	X			93.000	67.500	14,23		
Ketsan Kütahya Et San.Tic.A.Ş.	X				12.233			
Güzenler Kereste Fethi Güzen	X				42.054	-		
Gencerler İnşaat Kereste AŞ					1.030	1.652		
Çamsan Ağaç San.Ltd.Şti.	X				98.988			
Akantus Ahşap Emprenye Ltd.Şti.	X				824			
Zirve Orman Ürünleri	X				6.000			
Özgüven Kereste İnşaat Ltd.Şti.	X				24.000			
Çoruh Mobilya Tekstil,Yatak Çini San.ve Tic.Ltd.Şti.								
Tava Orman Ür. San. Tic. Ltd. Şti.	X				14.868,66			
Yıldız Entegre Ağaç San.veTic. A.Ş. Kütahya Azot Tesisleri				1.350.459	18.347.503			
Gürallar Yapı Malz.ve Kimya Ür. San. Tic.A.Ş.					57.570	2,77		
Işık Akü A.Ş.	X		1.500		90.000			
Gürok Tur.Mad. A.Ş. Güral Cam	X		137	22.796.166	43.267.657	142		
Şeker Cam Tezyinat Hüseyin ŞEKEROĞLU	X				30.000			
Nur Tezyinat Ali ŞEKEROĞLU	X				40.000			
Yeşil Plastik Sanayi Mansur YEŞİL	X				31.400			
Hürok İnşaat Tic.San.Ltd.Şti.	X							
Güveniş Oto Lastik Kaplama					4.500	12		
Omkasar Ambalaj San. A.Ş.	X			289.000	292.639			
Kütahya Porselen A.Ş. Ambalaj	X			1.827.214	3.663.371	59		
Derya Madencilik San.veTic. Ltd.Şti	X				14.240			
Özçınarlar Petrol Ürünleri Ltd.Şti.	X				207.855			
Genaxoil Petrol Enerji Mad. Doğalgaz Taş. Alkol San Ltd. Şti.	X							
Plas-Der Plastik ve Deri Ltd.Şti.	X				295.265			
Akdaş Kimya Sanayi Tic.Ltd.Şti.	X			45.698	35.700	15,88		
Akdemir Tekstil San.Tic. Ltd. Şti.	X				422.517			
Seher Tekstil Ltd.Şti.	X				280			

Abdullah GÖK - Dokuma ve Apre Fabrikası	X				120.000	40		
Bemka Tekstil TurizmSan.Tic.A.Ş.	X				315.974			
Saraçoğlu Tekstil San.Tic.Ltd.Şti	X				483.650			
Saran Tekstil San.Tic.Ltd.Şti.	X				275			
Erefe Dokuma Ltd.Şti.	X				380.501			
Gürok Turizm ve Madencilik A.Ş. Güral Makine Sanayi	X				66.360			

Gürallar Yapı Malz.ve Kimya Ür. San. Tic.A.Ş.	X				197.549	12		
Ergenler Makine Sanayi	X				6.750			
Gürpınar Makine San.veTic.Ltd.Şti.	X				96.357			
Kılıç Kazan Sanayi Ltd Şti	X				1.300	0,8		
Gürsu Kazan Sanayi					9.675	2		
Sopakoymazlar Döküm San. A.Ş.	X				630.000			
Halit Metal Sanayi	X				17.805	3.930		
Temiz iş Termosifon Sanayi						6		
Ceyhan Araç Üstü Ekipman Ltd.Şti.	X							
Tayfun Elektrik	X				1.783	5		
Panosan			0,6		11.000	2		
Kütahya Öztaş Makine ve Metal Sanayii	X				1.250	4,8		
Satel Elektrikli Ev Gereçleri San. Tic. Ltd.Şti.	X				2.953			
Erdoğanlar Mak.San.Ltd.Şti.	X				27.500	5		
Anadolu Tic.-Abdullah KONUK	X				1.120			
Kiper Mot. Araç. ve Kabin İml. San. Ve Tic.Ltd.Şti.	X				9.800			
Emba Elektro Mekanik Bobinaj Elekt.Malz.San.Tic.Ltd.Şti	X				8.160			
Hilal Sarrafiye ve Profil Ticaret ve Sanayi	X				24.000			
Başığit Makine İmalat Sanayi	X				9.322			
Doğ-Tem Doğan Temel Doğrama San.Ltd.Şti.	X				14.720			
Ref-San İzolasyon Sanayi ve Ticaret	X				1.280			
Kros Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.	X			56.070	153.037	39,45		
Sunar Madeni Yağlar Akaryakıt San.Tic.Ltd.Şti. Ersfilter	X					4		
TEAŞ-Seyitömer Termik Santral İşletme Müdürlüğü	X				348.763.621	4.578.983		X
Karabacak Metal Ve Maden Sanayi Ticaret Ltd. Şti..	X							
Altıntaş Mermer San. A.Ş.								

Uğur Mermer Sanayi Ticaret	X				356.200			
Altıntaş Un ve İrmik San.Ltd.Şti.	X				415.329			
Şabanoglu Un Gıda Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.	X				135.094			
Akbulut Kardeşler Tarım Ür. Ltd.Şti.	X				29.480			
Akça Un San. Tic.Ltd.Şti.	X				606.993	130,68		
Ceylan Kardeşler Un	X				15.620			
Ömer ÖZBAY-Özbay 2000	X				9.668,88			
Ayata Gıda ve Tarım Ürünleri San.Tic. Ltd.Şti.					2.500			
Bereket Un Fabrikası	X				-	-		
Karaca Un Fabrikası	X				5.000			
Halit TOPBAŞ	X				48.375			
Dosan Gıda San. Ltd.Şti.	X				62.163	-		
Arda Nakliyat Taah.Pet.Ürn. San. Tic. Ltd.Şti.	X							
Karaduman Tarım Makineleri Ltd.	X	0,2			9.827	11,2		
Eti Bor A.Ş.Emet Bor İşletmeMüd.			30,11	20.381.776	27.259.793	1.660,29		
Gediz Madencilik A.Ş.	X				343.579	-		
Kömür İşletmeleri A.Ş. Gediz Linyit İşl.	X				539.931	106,2		
Metsan Metal Ticaret ve San. A.Ş.	X			353.400	338.840	320,6		
Karaelmas Madencilik Ltd.Şti.					30.000			
Gediz Pınar Madencilik Ramazan AKÇAPINAR					100.000	22		
Atılal Madencilik Ltd.Şti.					130.000			
Barış Mad. San. ve Tic. Ltd.Şti.	X				405.889	65,4		
Kırcıoğlu Madencilik Hüseyin Cahit KİCİROĞLU	X				734.460,78			
Yapısan Yapı san. ve Tic. A.Ş.	X				1.368.739,2			
Tosunlar Mermer San.Ltd.Şti.	X				1.710			
Egemar Mermer Tic. Ltd.Şti.	X		5		130.000	100		
Gökkırsan Gökler Kireç San. Tic. AŞ.	X							
Gediz Un sanayi ve Ticaret A.Ş.	X				1.032.076			
Alan Tarım Ür. San Tic Ltd. Şti.					279,84	-		
Seç-al Sar Gıda Tarım Ür.Ltd.Şti.					-	-		
Gessan Gediz Et ve Süt San.AŞ					105.500	20		
Özge Süt Ürünleri-Macit SAYIN					12	54		
Apay Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti	X				90.000	130		
İbrahim Güner Özgüner Süt Ürünleri	X				3.000	170		
Kocadağlar Mobilya A.Ş.	X				283.000			

Yılmaz Kereste- Mehmet Yılmaz	X			8.750			
Saraoğlu Elektrik San.Tic.Ltd.Şti.				32.700			
Gapsan Gediz Altıntaş Plastik San. ve Tic. A.Ş.	X			864.570			
Yahya KARAŞAHİN Gediz Gör-Al Lastikleri	X			18.000	35		
Gediz Ambalaj Sanayi A.Ş.	X			3.372.338			
Mutlu Akü ve Malzemeleri San. A.Ş.	X		941	2.500.000	562		
Artes Mak. Tes.San.Tic.Ltd.Şti.				17.940			
Sarıkaya Petrol Ürn.Madeni Yağlar San.Ticaret	X			300			
Korkmaz Tekstil ve Kauçuk Lt.Şti.	X			24.986	75		
Gimsan Gediz İplik ve Men. A.Ş.	X			14.705.632			
Soylu İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş.	X			2.346.365	12,4		
Vi-ge Vizon Gediz Dokuma A.Ş.	X			116.697	34		
İnter-t Tekstil San.Ltd.Şti.	X						
Hermeksan Madencilik İnş.Ltd.Şti.	X			14.150			
Sussan Susturucu San.Tic.A.Ş.	X			18.445			
Mehmet DEMİRAY	X			34.000			
Gespa Gediz Egzoz Paz Ltd.Şti.				30.000	5		
Met A.Ş. Kayaköy H.E.Santralı				36.629	-		
Hisersan Seramik Hammadesi Zenginleştirme A.Ş.	X						
Kocayusufoğlu Un Fab. Koll.Şti.	X						
Akyüz Süt Ün. Gıda San.Ltd.Şti.	X			229.850	254,68		
A.ZENGİN Un Fabrikası	X			3.000			
Özgür Pazarlar Tekstil San. ve Tic. Ltd.Şti.	X			6.076			
Sim Nur Tekstil San. Tic. Ltd.Şti.	X			8.346			
Bereket Çelik Un Fabrikası Ltd.Şti.	X			371.407	-		
Dostel Alüminyum Sülfat San.A.Ş.	X		3.900	392.000			
Ozan Madencilik A.Ş.	X			331.234	62,6		
Batı Kromları Hafriyat Mad.Ltd.Şti.	X						
Usaş A.Ş.	X			80.000			
Engin İnşaat Turz. Tic. Ltd.Şti	X			137.320			
Uğur Blok Ticaret ve San. Ltd. Şti.	X						
Kocayusufoğlu Un Fabrikası	X			631.871			
Kocayusufoğlu Yem Fabrikası	X			410.927			
Hisar Un Yem Sanayi Ltd.	X			3.413,3			

Şti.							
Mehmet Orhan Un Fab.	X				39.215		
Irmak Pekmez San.Tic.Ltd.Şti.	X				472.336	1.138	
N. Karaşerifoğlu Helva İmalat Tic.					50.000	0,76	
Doğan Yağ Gıda Ltd.Ltş.	X				6.420	0,2	
Tahiroğlu Yağ İmalathanesi	X				15.000		
Simtar Simav Gıda Tarım Ür.Kurutma San. Tic.A.Ş.	X				40.800	15	
Simav Un Gıda İht.Mad.A.Ş.	X				153.296		
Ak un San. ve Tic.Ltd. Şti.	X				84.120		
Sarımamoğlu Ayçiçeği Yağı Fab.Zeynep SARI	X				5.000	12	
Özcanlar Gıda İmalat ve Pazarlama Hüdayi ÖZCAN	X				3.750		
Neslan Karaman-Ege Bitkisel Yağ Sanayi	X						
Işık Gıda-Zeki IŞIK	X	4,8			1.526		
Simker Simav Kereste A.Ş.	X						
Koç Kereste Ltd.Şti.	X				99	22	
Kadir-Serdar Topaloğlu Kereste	X				24.995,59	-	
EROĞLU Kereste Fab Mehmet EROĞLU	X				1.067		
Orçam Kerestecilik Ltd.Şti.	X				2.600	2	
Has Kerestecilik İml.Tic.	X				5.760		
Usluer Kereste Fab. Ali Usluer	X						
Ulus Kereste Fab.-Kamil ULUS	X				20.080		
Curalar Kereste San.Tic.Ltd. Şti.	X				13.450		
Peker Kereste					12.500	-	
Yolçam Orman Ür. San.Tic. A.Ş.	X				504.000	500	
Koyuncuoğlu Ağaç San.Tic. A.Ş.	X				239.040	35	
Çıplak Kereste San. ve Tic. A.Ş.	X				68.100	-	
Panel Kontraplak San.Tic.Ltd.Şti	X						
Simav Sunta San ve Tic. A.Ş.	X						
Şeref Büroğul Kereste Fab.	X				2.105		
Hürçam Ağaç San. Ltd. Şti.	X				2.043		
Müezzinoğlu Ağaç San.Ltd.Şti.	X					17.740	
Baştuğ Kereste Fab.	X				56.400		
Ertan Kereste Fab.	X				87.623	-	
Mehmet Topaler Kereste Fab.	X				3.375		
Erişim Kereste Ltd.Şti.	X				11.800		
Sezer Kereste-Tahir SEZER	X				40.000	4,3	
Güven Doğrama Atölyesi-Melihat DUVARCI	X						
Murat Ali ERBEK	X				1.941		

Keresteci							
Kudret ÖZBEK- Keresteci	X				3.224,46		
İbrahim ÖZBEK-Özbekler Kereste	X				115.780		
İsmail ULUS	X				12.905		
Ulus Kerestecilik Sezai ULUS	X				5.690		
Albayrak Kerestecilik San.Tic. Ltd. Şti.	X				100		
Mehmet AYHAN	X				18.450		
Aldemirler Kerestecilik Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.	X				8.450		
Ahmet-Sunay Girginoğlu Yün Halı İpi ve Battaniye Fabrikası	X				81		
Özyurtlar Yün İplik Ltd.Şti, Bahri ÖZYURT	X				75.000	130	
Ahmet TEPE	X				9.782		
Hazıroğlu Güven Boyahanesi	X				4.936	402,5	
Çınar Halıcılık San. Tic. Ltd.Şti.	X				43.630		
Yünisan Yün İplik San.Tic.Ltd. Şti.	X				7.091		
Kuşu Tekstil Abdülsamet ALTEKİN	X				84.455		
Çiftköy Tekstil San. ve Tic. Ltd.Şti.	X				244.300		
Doğanay Tekstil Oto. İç ve Dış San. Ve Tic. Ltd.Şti.	X				11.760		
Kazcıoğlu Otomotiv Tic. Ltd.Şti.	X				181.071		
Özmetal İnş.Nak.San.Tic.Ltd.Şti.	X				66.150		
Gök Çelik Ahmet GÖK	X				7.425		
G.L.İ. İşletmesi Bölge Müdürlüğü					37.369.508	12.892	
Tarhan Madencilik San.Tic. A.Ş.	X				68.190	77.720	
Tavşanlı Madencilik A.Ş.							
Yılmazlar Madencilik Ltd.Şti.	X				17.000	40,5	
Talebe Kömür Paz.Ltd.Şti.	X				290.826		
Tuncerler Maden San. Ltd.Şti.	X		0,9		800	58	
Calmağ Kalsine Manyezit A.Ş.	X			765.000	189.048	88,65	
Dönmez Madencilik Ltd.Şti.	X				68	186	
Özyıldırım Madencilik Ltd.Şti.						239	
İsmail TOY	X				15.140		
Ünsa Mad.Turizm Enerji A.Ş.	X				790.021	1.004,7	
Kervan Mad. Dış Tic. Ltd. Şti	X				250		
Özerdemler Madencilik San.A.Ş.	X				227.980		
Bursa Beton A.Ş.					188.886	168,47	
Baş-taş İnş.San. ve Tic. Ltd. Şti.					231.712		

Tunçköl Çimento Mineral Katkılar İnş. San. Tic. A.Ş.	X			34.651.862			
Alionbaşı Süt Ür. San.Tic. Ltd. Şti.	X			2.675	380		
Yıldız Mandıra Bali YILDIZ	X			39.000	60		
Tavşanlı Un Sanayi ve Tic. A.Ş.	X			697.745			
Akaylar Un San.Tic.A.Ş.	X		0,7	912.848	60		
Özden Un San. Ltd. Şti.	X			364.242	-		
Mutlular Gıda İnşaat Yem Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.	X			74.662			
Demiroğlu Gıda San. Ltd.Şti.	X			180.984			
Akın Gıda San.ve Tic. Ltd. Şti.	X			292.928			
Tavşanlı Yem San.ve Tic. A.Ş.	X			83.187,49	-		
As Tarım Ür. San.Tic. Ltd.Şti.	X			505	-		
Sait AKAY- Akjüt Sentetik Dokuma -Akaylar Yem Sanayi	X		142,17	1.508.295,89	357,8		
Namık Kemal ERTEKİN Leb. İmalathanesi	X			9.456	15		
Korkmazlar Gıda ve Taşımacılık San. ve Ticaret A.Ş.	X			270.517	653		
Mehmet AĞDABAŞ			1,9	678	12		
Şirin Et ve Sucuk İmalat San.Ltd.	X			102.250			
Gimpaş A.Ş.	X						
Tavşan Mobilya Halı Orman Ürün.San.Tic.	X			114			
Ziyet Halı Mobilya San.Tic.	X			2.500			
Güleç Kimya Temizlik Ür.Taş. San. Tic.Ltd.Şti.	X			2.726,9	32		
Yaren Tekstil Turizm Mad. Ltd.Şti.				1.200			
Kaytancıoğlu Tekstil San. Ltd.Şti.	X			107.300	8		
Sait AKAY- Akjüt Sentetik Dokuma	X			2.024.952			
Işın Demir Makine İmalat Ltd.Şti.				-			
Özcan Güneş Enerji Sistemleri				2.650			
TMS Tavşanlı Metal ve Mak. San.Tic. Ltd.Şti.	X			6.218			
Armağan Torna Mak. Ltd.Şti.	X			6.000	10		
TEAŞ-Tunçbilek Termik Santral İşletme Müdürlüğü				152.439.383	1.188.976		

Kaynak: Ekonomik ve Ticari Durum Raporu-Yeni Format (Rakamlarla Kütahya Kütahya, 2007, STM)

K.6. Sanayiden Kaynaklanan Çevre Sorunları ve Alınan Önlemler

K.6.1. Sanayi Tesislerinden Kaynaklanan Hava Kirliliği

Sanayi kuruluşlarında meydana gelen emisyonlar kükürdioksit, azotoksitler, hidrokarbonlar, karbonmonoksit, karbondioksit, hidrojen sülfür, florür, koku, duman ve diğer organik maddelerle partikül maddeleri içermektedir.

İlimiz sınırlarında yer alan TKİ Seyitömer Termik Santralinin dört bacasına elektro filtre sistemi takılarak emisyon konusunda etkin çalışmalarda bulunulmuştur, Azot-gübre sanayinin ve diğer sanayi kuruluşlarının baca sistemlerinde çevreyi daha az kirletecek teknolojileri kullanma çalışmalarına başlanmış ve etkin olarak sürdürülmektedir.

K.6.2. Sanayi Tesislerinden Kaynaklanan Su Kirliliği

1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu ve ilgili Su Ürünleri Yönetmeliği çerçevesinde su ürünleri istihsal sahalarında, alıcı ortamlarda su kirliliği denetim ve kontrol hizmetleri çalışmaları Kütahya Valiliği İl Tarım Müdürlüğü tarafından sürdürülmektedir. Ayrıca Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliği Yönetmeliği çerçevesinde koordinatları belirlenen yüzeysel su ve yeraltı sularında nitrat kirliliği kontrolü de Kütahya Valiliği İl Tarım Müdürlüğü tarafından izlenmektedir.

Kütahya İlimiz sınırları içerisinde toplam uzunlukları yaklaşık 536.5 km. olan akarsu ve kolları geçmektedir. DSİ tarafından sulama amaçlı yapılmış göletler ve baraj gölleri bulunmaktadır. İlimiz sınırları içerisinde bulunan Akarsularımız: Felent Çayı, Porsuk Çayı, Murat Çayı, Kureyş Deresi, Kokar Çayı, Avşar Deresi, Gediz Çayı, Emet Çayı, Bedir Deresi, Tavşanlı Çayı, Simav Çayı, Hamzabey Çayı (Kocaçay)'dır. Hali hazırda işletmede olan Baraj ve göletlerimiz Çavdarhisar, Enne, Kayaboğazı, Söğüt, Yenice, Çerte, Gümele, Pullar, Kuruçay'dır. Baraj ve göletlerimiz Sulama, Taşkın Koruma, Enerji ve İçme suyu amaçlıdır.

Evsel ve endüstriyel atık suların arıtılmadan deşarj edilmesi sonucu yerüstü ve yeraltı su kaynakları kirlenmekte bu kirlilik tarımsal faaliyetleri de olumsuz etkilemektedir.

Ruhsatlandırma çalışmaları ve yeni kurulacak olan tesislerin ÇED Ön İzin İşlemlerinde Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'nde belirtilen koruma mesafelerine dikkat edilmektedir.

İlimizde Kütahya Şeker Fabrikasının, Güral Porselen Fabrikasının, Kütahya Porselen Fabrikasının, Kütahya Ambalaj Fabrikasının, Bozüyük Süt Fabrikasının, Seyitömer Termik Santralinin, GLİ Tunçbilek Lavvarının, Emet Bor İşletme Müdürlüğünün, Kütahya ve Gediz Belediyelerinin atık su arıtma tesis bulunmaktadır.

A1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu ve ilgili yönetmelik hükümleri gereğince baraj, gölet ve akarsularımızdan her ay periyodik olarak su numuneleri alınmakta ve alıcı ortam su kirliliği kontrolü amacıyla analizleri yapılmaktadır.

İlimizde 2009 yılı sonu itibarıyla 31 adet su numunesi alınmış ve komple analizleri yapılmıştır. Alıcı ortam su numuneleri analiz neticeleri 3 ayda bir İl Tarım Müdürlüğü tarafından Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına gönderilmektedir.

K.6.3. Sanayi Tesislerinden Kaynaklanan Toprak Kirliliği**Tablo: 172. 5403 Sayılı Toprak Koruma Ve Arazi Kullanımı Kanunu Kapsamında Yapılan Başvurulara Ait Liste**

Yıllar	Başvuru sayısı	İzin verilen (ha)								İzin verilmeyen (ha)	İrtifak Hakkı Verilen (ha)	Kanun Kapsamı Dışında Bulunan Alan	Genel Toplam
		MT		TA		OT		DT	Toplam				
		SMT	KMT	KTA	STA	SOT	KOT						
2009	28	-	-	-	-	-	-	-	368,5538	16,36538	-	120,80547	505,72469
	46	4,8868	10,4554	83395143	9,77	0	0	3,007345	106,627888	3,103833	0	53,136024	162,867745
Toplam	74	4,8868	10,4554	83395143	9,77	0	0	3,007345	475,181688	19,469208	0	173,941490	668,592432

Kaynak: Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü**K.6.4. Sanayi Tesislerinden Kaynaklanan Gürültü Kirliliği**

İlimizde gürültü kirliliğine sebep olan sanayi tesisleri ve küçük sanayi işyerleri hakkında yapılan şikayetler Belediye Başkanlığı denetim ekiplerince “Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği” çerçevesinde değerlendirmeye alınarak gerekli işlemler yapılmaktadır.

K.6.5. Sanayi Tesislerinden Kaynaklanan Atıklar

İlimizde sanayi tesislerinden kaynaklanan atıklar; sanayi tesislerinin büyüklük, küçüklük ve faaliyet konularına göre çeşitlilik göstermekte olup atıkların miktarları ve çeşitleri ile ilgili herhangi bir envanter mevcut değildir. Sanayi tesislerinin belirli bir kısmında arıtma tesisi bulunmakta ancak çalıştırılıp çalıştırılmadığı ve deşarjları ile ilgili denetimler Kütahya Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Gümüş Tesisleri İle İlgili Örnek Bir Çalışma

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Kimya Bölümü Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Temir Ali DEMİR tarafından yürütülen “Kütahya İli Gümüş Tesisleri Civarındaki Toprak, Su, Bitki ve İnsanlardaki Gümüş Düzeylerinin Saptanması” konulu proje Mısırdaki Dünya Sağlık Örgütü destekli Sağlık Çevre Gelişme Üzerine Uluslararası Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

Bu çalışmanın amacı bir gümüş madeni yakınında yaşayan kişiler üzerinde gümüşün etkilerini belirlemektir. Bu amaçla potansiyel olarak gümüşe maruz kalmış 30 yaş üzerindeki 59 Gümüş Köyü sakini denek olarak seçilmiştir. Kontrol grubu olarak ta gümüş işlemesi ile ilişkisi olmayan kişiler seçilmiştir.

Gümüş konsantrasyonuna maruz kalan kişilerin gümüş analiz değerleri ortalama olarak; kanda 11.356 µg/L, idrarda 2.619 µg/L ve saçta 2.592 µg/L olarak saptanmıştır.

Aynı bölgede toprak ve kayalardaki toplam gümüş konsantrasyonu sırasıyla 3.265 µg/g ve µg/g, suda ise gümüş tespit edilememiştir.

Hububatlardaki ortalama gümüş konsantrasyonu 0,105 µg/L olarak tespit edilmiş olup, kontrollere oranla yüksektir. Çalışma sonuçlarından gümüş madeni yakınlarında yaşayan kişilerde kan, idrar ve saçlarında yüksek gümüş konsantrasyonuna rastlanmış olsa da argyria (Bir çeşit gümüş zehirlenmesi) gelişmediği saptanmıştır.

K.7. Sanayi Tesislerinin Acil Durum Planı

Tehlikeli özellik taşıyan bazı kimyasal maddeleri belli miktarların üzerinde bulunduran tesislerde meydana gelebilecek kazalar çevreye ve tesis civarındaki insanların sağlığına önemli ölçüde zarar verebilecek nitelikte olup, bu tür tesislerin bulunduğu İllerde kaza durumunda çevreye olabilecek zararlı etkilerin en aza indirilmesi için acil durum planlarının hazırlanması ve uygulanması önem arz etmektedir.

Planın amacı; İllerde çevre ve toplumu etkileyebilecek düzeyde büyük kaza riski taşıyan sabit tesislerde meydana gelebilecek acil durumlarda zararı en aza indirmek için hazırlıklı olmaktır. Ancak; nükleer kazalar, askeri tesislerdeki kazalar, genetik olarak değişikliğe uğramış organizmaların kaza ile ortaya çıkması, deniz araştırmaları dahil, denizdeki faaliyetlerden kaynaklanan kazalar, deniz araçlarından denize petrol ya da başka kimyasal maddelerin dökülmesi plan kapsamı dışındadır.

İlimizde endüstriyel kaza riski olan tesislerin tespitine yönelik bir çalışma yapılmamıştır. Büyük endüstriyel kazalara sebebiyet verebilecek tehlikeli maddelerin yer aldığı sanayi tesislerinin sayısı, tehlike arzeden maddeler ve bunların eşik değerleri ile ilgili veri mevcut değildir.

Kaynaklar

Kütahya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü
DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2001
Ekonomik ve Ticari Durum Raporu, Kütahya, 2007, STM

L . ALTYAPI, ULAŞIM VE HABERLEŞME

L.1. Altyapı

Tablo 173. İlçelerdeki ve Bazı Beldelerdeki Altyapı Durumu

Belediye Adı	Su Sistemi	Kanalizasyon	Yeşil Alanlar
Altıntaş	Alt yapısı tamamlanmıştır	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Azalma yoktur.
Zafertepe Çalköy	Yeterlidir	% 80'i tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Aydıncık	Tamamlanmamıştır	Tamamlanmamıştır.	Azalma yoktur.
Günlüce	Alt yapısı tamamlanmıştır	Alt yapısı tamamlanmış. Dereli Kaplıcalarına arıtma tesisi kurulması gerekir.	Boş alanlara ceviz ve çam dikilmektedir.
Hisarcık	Alt yapısı tamamlanmıştır	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Gediz	%98'i tamamlanmıştır	Alt yapısı tamamlanmıştır..	18 m ² /kişi yeşil alan
Yenikent	Altyapısı tamamlanmıştır.	% 20'si tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Akçaalan	Alt yapısı tamamlanmıştır. 9.000 m su şebekesi, 275 m ³ hacminde üç adet su deposu mevcuttur.	Alt yapısı tamamlanmıştır 10.000 m ² 'lik şebeke mevcuttur.	Sahalar korunmaktadır. 10.000 m ² lik yeşil alan, 4.000 m ² çocuk parkı, 20.000 m ² mesire yeri mevcuttur.
Gökler	Alt yapısı tamamlanmıştır.	% 70'i tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Yeşilçay	% 90'ı gerçekleştirilmiştir	Yetersiz olup keşfi yapılmıştır.	19,39 m ² /kişi yeşil alan
Seyitömer	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Her yıl 5-6 bin yapraklı ağaç dikilmekte olup 110 ha alan ağaçlandırılmıştır.
Şaphane	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Ç.Hisar	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Güney	Alt yapısı yoktur.	Alt yapısı yoktur.	Sahalar korunmaktadır.
Beyce	Mevcut alt yapı yetersizdir.	Mevcut altyapı yetersizdir.	Sahalar korunmaktadır.
Simav	Alt yapı yetersizdir.	Alt yapı yetersizdir.	Sahalar korunmaktadır.
Yeniköy	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Demirci	Alt yapısı yetersizdir.	Alt yapısı yetersizdir.	Sahalar korunmaktadır.
Hisarbey	% 50'si tamamlanmıştır.	Çalışmalar devam etmektedir.	Sahalar korunmaktadır.
Öreyler	% 95'i tamamlanmış olup, 450 ton kapasiteli su deposu mevcuttur.	% 95-98 lik kısmı tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Gürağaç	Alt yapısı tamamlanmıştır	Alt yapısı tamamlanmış.	Sahalar korunmaktadır.
Tunçbilek	Alt yapısı tamamlanmış olup içme suyu arıtma tesisi mevcuttur.	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Tepecik	1998 yılında imarı tamamlanmış olup 50 yıllık su ihtiyacını karşılayacak düzeydedir .	Alt yapısı tamamlanmıştır.	Sahalar korunmaktadır.
Gürlek	Alt yapısı yeterlidir.	Alt yapısı yeterlidir..	Sahalar korunmaktadır.
Eskigediz	Alt yapısı yeterlidir.	Alt yapısı yeterlidir.	Sahalar korunmaktadır.
Emet	1650 tonluk 7 adet su deposu mevcut olup 2 adet kaynak suyu 4 noktadan şehre verilmektedir.	1970 yılında 6.454 mve daha sonra 10.000 m kanalizasyon hattı döşenmiş olup yetersiz kalmaktadır.	1997 yılından itibaren 150.000 adet ağaç dikimi yapılmıştır.

Kaynak: İlçe ve Belde Belediyeleri

L.1.1 Temiz Su Sistemi

2006 yılında Kütahya şehir su ihtiyacı kayıplar hariç 365 L/s, 2035 yılında ise 810 L/s olarak öngörülmektedir. Kayıpları önlemeye yönelik şebeke yenileme çalışmaları devam etmektedir. Mevcut su kaynaklarının kapasitesi 1.095 L/s'dir.

Buna göre Kütahya'nın içme ve kullanma suyu yeterlidir ve İl merkezinde 2050 yılına kadar su sıkıntısı beklenmemektedir.

Kütahya İl Merkezinde içme suyu temin eden tesisler ve dağılımı şöyledir :

- Porsuk Terfi Merkezi Toplama Deposu 1.000 m³ (6x200 L/s'lik motor gücü, 8.756 m, Ø 1000 mm çelik)
- Hacı Azizler Ara Deposu 1000 m³
- Özbek Deposu
- Hisar Su Deposu
- Aydınlık Evler (Yukarı) Su Deposu 200 m³
- Okmeydanı Su Deposu 200 m³

Porsuk kaptajından alınan su mevcut Ø900mm L=212 m boyutundaki Çelik Boru Hatları ile cazibeli olarak mevcut toplama odasına iletilmektedir. Gelinkaya Kaptajından alınan su ise mevcut Ø=900mm L=5695.62 m'lik asbest boru hattı ile kendi cazibesi ile toplama odasına gelmektedir. Bu tesisler 1990 yılında İller Bankası tarafından yaptırılmıştır. Mevcut terfi merkezi 7 grulu olup klorlamada burada yapılmaktadır. Terfi merkezinde 5 asil 2 adet yedek olmak üzere, 6 adet dikey milli 1 adet de yatay milli EM pompa bulunmaktadır. Terfi merkezlerinden basılan toplam debi 5x200=1000 lt/sn olup basma yüksekliği Hm=104 m'dir. Terfi merkezi vasıtasıyla toplama deposundan basılan debi mevcudu Ø 1000 mm'lik terfi hattı (L=2430.70 m. çelik Boru) vasıtasıyla mevcut Hacı Azizler ara deposuna basılmaktadır. Hacı Azizler deposuna basılan su, mevcut Ø 1000 mm'lik hat vasıtasıyla (L= 8749m Çelik Boru) paralel çalışan 5000+15000 m³ 'lük mevcut Özbek deposuna cazibeyle gelmektedir.

Şebekenin Projesi eski ve yetersiz olması nedeniyle Belediyemizce 2002 yılında gelişme bölgeleri de dikkate alınarak İçmesuyu projesi yaptırılmıştır. Yaptırılan içmesuyu projesinde özetle, mevcut şebeke su kayıpları ve eski olması nedeniyle kullanılmaz kabul edilmiş ve 611.645 m içmesuyu hattı projelendirilmiştir.

- Şehir şebekesi içme suyunun düzenli olarak klorlanıp dezenfeksiyonunun yapılabilmesi için porsukta bulunan klorlama ünitesi çalışmaktadır.

- Kütahya şehir merkezinde içmesuyu olarak kullanılan ikinci kaynak Aksu Membarı'dır. Membar verimi Kasım 1973'te 28lt/sn ölçülmüş olup halen 25lt/sn civarında debi akışı vardır. Kaynak suyu 2005 yılında hizmete sunulan 1000 m³'lük içmesuyu deposuna akmaktadır.

- Şehrimizin merkezinden kullanılan üçüncü doğal içmesuyu kaynağı Kundukviran Membarı'dır. Kundukviran ortalama 40lt/sn debiye sahiptir. Kundukviran kaynaklarından temin edilen su 200 m³'lük Okmeydanı su deposuna dökülmektedir.

- Şehir şebekemize destek veren Aksu, Kundukviran'da bulunan depolarda dezenfeksiyonu dozaj pompaları ile yapılmaktadır.

- Bunlardan başka şehrimize bağlanan 19 adet köyün içmesuyu kaynakları mevcuttur ama bu köylerin kaynak bilgileri belediyemizde bulunmamakla beraber, her bir köyün içme suyu depoları da klorlama açısından kontrol edilmektedir.

- Belediyemize bağlı iki adet kaplıcadan biri olan Yoncalının Köy Hizmetleri tarafından yapılan, Kızılçakaya köyü yakınlarından çıkma su Yoncalı yakınlarında yapılan 1000 m³'lük depoya, buradan yoncalıya dağıtım yapılmaktadır. Kızılçakaya köyü yakınlarından çıkarılan ve halen kullanılan su sertliğinden dolayı şikayetlere neden olmaktadır. Bu nedenle yoncalı

içmesuyunun merkez şebekesinden beslenmesi gerekmektedir. Bu içinde 16 km civarında bir isale hattının yapımına gerek vardır. Yoncalı İçme suyu şebekesinin mevcut hali oldukça sıkıntılara sebep olmakta olup, su sıkıntıları ve ihtiyaçları lokal olarak çözülmektedir. Acilen bir sıkıntı olmamakla beraber zaman içerisinde şebekenin tamamının yenilenmesi gerekmektedir.

- İkinci kaplıca olan Ilıca kaplıcalarındaki mevcut su ve mevcut su deposunun yeterli olmayışından dolayı mevcut deponun yanına 200 ton kapasiteli yeni su deposu Su İşleri Müdürlüğü tarafından ihale edilerek inşaatı bitirilmiştir. Ayrıca idare amirliği arasındaki, MA Genel Müdürlüğünce jeolojik ve jeofizik etütleri yapılan bölgeye sıcak su sondajı yaptırılması kararın müteakip MA Genel Müdürlüğüne müracaat edilerek 190 m. derinliğinde sıcak su sondaj kuyusu açılmıştır. Eskişehir DSİ Bölge Müdürlüğüne açtırılan kuyu deney ve analiz sonuçlarına göre 34 °C sıcaklıkta 36 lt/sn Jeotermal su tesbiti yapılmıştır. Bu suyun 15 lt/sn'lik kısmı çevre kaynaklarını etkilemeden kullanılabilir durumdadır. Hamam içerisindeki mağaradan çıkıp otel sahasındaki depoya motor gücü ile basılan sıcak suyun mevcut isale hattı meskenler altında kalması dolayısı ile bakım ve benzeri yönlerden sakıncalı durumda olması sebebi ile güzergahın değiştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla motor dairesi ile depo arasındaki mevcut hat iptal edilerek; hem hamamdan gelen 42°C'lik sıcak su hattı, hem de sondaj kuyusundan çıkartılan 34°C'lik sıcak su hattı Ø200mm'lik çelik ve polietilen boru olarak 2 ayrı hat ile mevcut ve yeni yapılan depolara akıtılarak otel tesisleri ve yerleşim yerlerinin su ihtiyacı karşılanacak duruma gelmiştir. 2003 yılı içerisinde MTA Genel Müdürlüğü'ne Ilıca sıcak su Jeofizik Elektrik etüdü yapılmıştır.

L.1.2. Atık Su Sistemi, Kanalizasyon ve Arıtma Sistemi

- Kanalizasyon ana projesi 1997 yılında M. Sabri Kuyulu tarafından yapılmış olup N2007 yılı hedef nüfusu N2007=272187 kişi olarak alınmıştır. Burhan Bakışkan tarafından ilave şebeke projesi yapılarak mevcut sisteme ilave edilmiştir (1986). Şenka tarafından yapılan ilave proje Yenidoğan semti için hazırlanmıştır, kolektörün 343 nolu bacasından sisteme dahil edilmiştir (1987). 1993 yılında RAMEK tarafından yapılan ilave projede yukarıdaki projeleri komple kapsamış ve ilave olarak;

-	
Çamlıca bölgesi	: 30300 kişi
Şirinler bölgesi	: 67950 kişi
Yoncalı bölgesi	: 19200 kişi olarak alınmıştır.

Ramek tarafından yapılan son projede Nüfus N2008 = 402.624 kişi olarak dikkate alınmıştır. Kütahya kanalizasyon inşaatı İller Bankasınca 1977 yılında ihale edilerek inşaatına başlanmıştır. İnşaat kapsamında 1996 yıllara kadar 184.745 m Ø200-Ø1200mm çaplar arası şebeke ve toplayıcı hattın inşaatı tamamlanmıştır. 1996 yılından itibaren ise Belediyemizce İller Bankası Projesine uygun olarak 289.698 m şebeke hattının inşaatını tamamlamıştır. Yapılan toplam hat uzunluğu 474.443 m'dir.

Ayrıca Kütahya Belediyesine mahalle olarak bağlanan köylerden daha önceden kanalizasyon şebekesi olmayan iki adedinin şebekeleri inşaa edilmiştir.

Kütahya merkezde ilk aşamada yapılması gerekli kanalizasyon inşaatı bulunmamaktadır. Ancak henüz yerleşim olmayan kesimlerde ki 18.671 m uzunluğundaki şebeke hatları ile henüz imarda oluşmamış kesimlerdeki tahmini 20.000 m şebeke hatlarının zaman içerisinde yapılması gerekmektedir.

- Kütahya'da yağmursuyu şebekesi bulunmamakla beraber sel olan kesimlerde ve bazı ana caddelerde Belediyemizce yapılmış kısmi şebekeler vardır. Bu kısmi yağmursuyu hatları genelde

derelere verilmekle beraber çoğu yerde kanalizasyon sistemine bağlanmıştır.

- Kütahya Belediyesi Atıksu Arıtma Tesisi, İller Bankası'nca 1985 yılında projelendirilmiş, 1992 yılında çalışmaya başlamıştır. Şehir merkezinin evsel nitelikli atıksularını arıtmak amacıyla yaptırılmıştır. Klasik aktif çamur prosesine göre dizayn edilmiştir. Eskişehir ilinin içme suyunu porsuk barajından karşılaması nedeniyle Türkiye genelinde il bazında yaptırılmış ilk büyük arıtma tesisidir. 1992 birim fiyatlarına göre 40.000.000.000 TL (6.000.000.\$) mal olmuştur.

Tesiste aşağıdaki üniteler mevcuttur;

Ön Arıtma Ünitesi (Kaba ızgara, 3 Adet ince ızgara, 3 Adet kum tutucu

Terfi Pompa İstasyonu (4 Adet 90 kW.lık pompa)

Ön çökeltme Ünitesi (2 adet ön çökeltme havuzu)

Havalandırma Ünitesi (4 adet havalandırma havuzu, 12 adet 37 kW.lık havalandırıcı)

Son çökeltme Ünitesi (4 adet son çökeltme havuzu, 2 adet geri devir pompa istasyonu, 6 adet geri devir pompası)

Çamur Susuzlaştırma Ünitesi (2 adet yoğunlaştırma havuzu, 2 adet çürütme havuzu, 40 adet kurutma yatağı, 6 adet çamur pompası)

Sistemden öngörülen çıkış suyu kalitesinin elde edilmesi ile, tesisin 2. kısmında revizyon çalışmalarına 2005 yılında başlanılmıştır. Yine 1 adet ön çökeltme havuzu fosfor selektör tankına dönüştürülmüş, 3. ve 4. havalandırma havuzlarında oksidasyon hendekleri oluşturulmuştur. Bu şekilde inşaat revizyonu tamamlanan 2. kısım için, 20.07.2005 tarihinde ekipman ihalesi yapılmıştır. İhale kapsamında;

- 1 Adet Burgulu Pompa
- 12 Adet Dalgıç Pompa
- 9 Adet Dalgıç Mikser
- 1 Adet Blower
- 1500 Adet Difüzör
- 2 Adet Step tip Izgara
- 1 Adet Izgara presi
- 1 Adet Vidalı Konveyör

alınmıştır. Yapılan ihale sonucunda ekipmanlar 415.951YTL bedelle temin edilmiştir. 2.Kısım revizyonunun tamamlanması ile tesis, 3300 m³/h.atıksu arıtacak potansiyele ulaşmıştır. Tesis 2.kısım revizyonu ise (inşaat işleri dahil) toplam 632.451YTL'ye tamamlanmıştır. Tesis, gelen atıksuyun tamamı olan ortalama 2800 m³/h atıksuyu, azot ve fosfor giderimi de yaparak arıtır hale gelmiştir.

- Tesisimizde atık çamur, İller Bankasının ilk yaptığı şekliyle kurutma yataklarına serilerek susuzlaştırılmaktaydı. Kütahya gibi yazın sıcak günlerinin az olduğu yerlerde kurutma yataklarında çamuru susuzlaştırmak neredeyse mümkün değildir. Kurumayan çamur çevre sağlığını tehdit etmekte ve kötü kokuya neden olabilmektedir. Bu kötü etkenleri ortadan kaldırmak için 31.07.2006 tarihinde çamur susuzlaştırma ekipman alım ihalesi yapılmış ve ihale 350.000 YTL ile gerçekleşmiştir. Çamur susuzlaştırma işlemi 2 adet Santrifüj Dekantör çalıştırılarak yapılmaktadır. Biyolojik çamurun santrifüj dekantörlerin girişindeki kuru madde içeriği % 1.5-2 olup, dekantör çıkışında % 20-24 kuru madde halinde yaklaşık 30.000 kg/gün çamur çıkmaktadır. Her gün bu miktarlarda çamurun çıkması, çamurun tasfiyesi hususunda Belediyemizi güç durumda bırakmaktadır. Sorunun çözümü için çamur kurutma tesisine acil olarak ihtiyaç duyulmaktadır.

L 1.3. Yeşil Alanlar

İlimizde kişi başına düşen yeşil alan 12 m²'dir. İlimizin toplam kentsel yeşil alan yüzölçümü 2.800.000 m²'dir. Doğal veya kent koşullarına uyum sağlamış bitki türleri ve ağaç türleri olarak; ters dut, akasya, katalpa, sedir, karaçam, ladin, mazı, akçaağaç, dışbudak, ıhlamur, huş, söğüt, at kestanesi, ılgın, süs eriği, süs kirazı, erguvan, sabin ardıcı, çınar, iğde, meşe, mürver, ateş diken, kotanester, berberis, vanpalya, forsitya, kartopu, abelya, mahonya, şimşir, ligustrum, filbahri, ispirye ve süs kızılıcıği kullanılmaktadır.

L.1.4. Elektrik İletim Hatları

Tablo 174. İletim Hatları

Enerji Nakil Hattı Adı	Gerilimi (kV)	Devre Adedi	Direk Adedi	Uzunluğu (km)
Seyitömer - İzmir	380	T	382	146
Seyitömer-Seydişehir	380	T	493	179
Seyitömer-Tutuşalt	380	T	116	44
Seyitömer-Gökçekaya	380	T	331	119
Tutuşalt-Santral	380	T	8	1
Tutuşalt-Bursa	380	T	105	46
Gökçekaya- Ümraniye	380	T	3	0+713
Gökçekaya-Gölbaşı	380	T	11	3+319
Kütahya-Seyitömer	154	Ç	63	22+132
Kütahya-Tutuşalt	154	Ç	153	55
Kütahya-Altıntaş	154	T	144	57
Kütahya-Azot.1	154	T	21	6
Kütahya-Azot.2-3	154	Ç	21	6
Altıntaş-Afyon II	154	T	170	59
Afyon.1-Uşak	154	T	298	103+596
Afyon.1-Afyon.2	154	T	20	5+448
Afyon.2-Çay Seka	154	T	142	47+414
Çay Seka- Emirdağ	154	T	175	59+798
Afyon.1-Barla	154	T	137	47+391
Çay Seka- Sandıklı	154	T	254	83+667
Uşak-Y.Gediz	154	T	101	37+049
Y.Gediz-Simav	154	T	120	39+219
Simav-Demirci	154	T	85	28
Tutuşalt-Emet	154	T	120	39
Emet-Y.Gediz	154	T	174	57
Tutuşalt-Dursunbey	154	T	201	79
Tutuşalt-TunçSantral(1-2)	154	Ç	11	2+359
Bilorsa-Tunç.Santral	154	Ç	239	86+430
Paşalar-Tunç.Santral	154	Ç	129	38+467
Eskişehir-2-Eskişehir.1	154	Ç	110	39+289
Eskişehir.2-Yenice	154	T	134	42+152
Eskişehir.2-Çifteler	154	T	223	71+041
Seyitömer-Kırka	154	T	179	64+922
Seyitömer-Bozüyük	154	T	161	65
Kırka-Çifteler	154	T	155	49+472
Eskişehir.3-Eskişehir.2/2(Brş.TCDD)	154	Ç	2	0+299
Tunç.Santral - Eskişehir.3	154	Ç	263	101+537
Eskişehir.3-Eskişehir.2/1	154	Ç	114	41+314
Eskişehir.3-Eskişehir.2/2	154	T	94	33+199
Bozüyük - Eskişehir.3	154	T	119	42+039
Tunç.Santral-Eskişehir.2	154	Ç	285	112

Kaynak:Kütahya TEİAŞ Müdürlüğü

L.1.5. Doğal Gaz Boru Hatları

İlimizde 44.824,00m (4"- 6"- 8"- 10"- 12") Çelik Boru Hattı, 537.239,00m (Dn 40, Dn 63, Dn 125) Dağıtım Şebekesi, 16.997 adet (Dn 20, Dn 32) Servis Hattı bulunmaktadır.

İlimizde Doğalgaz kullanımı 2009 yılı sonu itibari ile Sanayi Tesislerinde 50.500.000m³/yıl Konutlarda ise 36.800.000m³/yıl olarak tespit edilmiştir. Doğalgazın yüzdesel dağılımı ise Sanayi için % 51,39 Konutlar için %26,67 Resmi Kurumlar ve Ticarethaneler için %21,94 oranında gerçekleşmektedir.

L.2. Ulaşım

L.2.1. Karayolları

L.2.1.1. Karayolları Genel

İlde Karayolları 3. ve 14. Bölge Müdürlüklerine bağlı toplam 898 km karayolu ağı bulunmaktadır. Devlet yolu ağı 475 km'dir. Bu yolların tamamı asfalttır. İl yolları ağı 423 km'dir. Bu yolların 430 km'si asfalt, 3 km'si parke yoldur. İl genelinde toplam köy yolu ağı 3.834 km olup, bunun 2.419 km'si 1. derece öncelikli yol, 1.415 km'si ise II. derece öncelikli yoldur. Birinci derece öncelikli yolların 1.640 km'si asfalt, 759 km'si stabilize, 20 km'si tesviye yoldur.

Kütahya; İstanbul–Antalya karayolu üzerinde olup, gerek turizm açısından, gerekse sebze, meyve ve sanayi ürünlerinin naklinde önem taşımaktadır. Double yol çalışmaları devam etmektedir.

Ankara –Eskişehir karayolu double yoldur. Eskişehir Kütahya arası 76 km olup yol standardı yükseltilmektedir.

Kütahya–Bursa karayolu Bozüyük üzerinden double yol olarak yapımı devam etmektedir. 179 km uzunluktadır.

Ayrıca Afyon-Uşak üzerinden de İzmir karayolu bağlantısı yoğun şekilde kullanılmaktadır.

L.2.1.2. Ulaşım Planlaması

Şehir İçi Ulaşımı:

İlimizde günlük olarak hareket halindeki insan sayısı ortalama 74.000 kişidir. Toplu Taşıma Araçları ile taşınan yolcu oranı yaklaşık %77'dir Toplu Taşıma Araçları güzergahlarda ki yoğunluğa göre 1 ile 15 dakika ara ile çalışmaktadır.

L.2.1.3. Toplu Taşıım Sistemleri

İlimizde Kent içi toplu taşımacılıkta Özel Halk Otobüsleri (Midibüs) kullanılmaktadır. Halihazırda 287 adet olan toplu taşıma araçları 21 oturan yolcu 22 ayakta yolcu kapasitesine sahiptir. Özel Halk Otobüsleri Günlük ortalama 40 lt. Aylık 1200 lt. Yıllık ise 14400 lt Motorin kullanmaktadır. Yolcu taşımacılığının Özel Halk Otobüsleri vasıtası ile sağlanmasının çevreye verdiği veya verebileceği zararlar ise araçların özellikleri ve kullandıkları yakıtlar gözönünde bulundurulduğunda neden oldukları Egzoz Emisyonları küçümsenecek seviyelerde değildir.

L.2.1.4. Kent İçi Yollar

İlimizde araç ve yayaların kullanımına ayrılmış toplam 2.446.220 m² ulaşımaya açık yol bulunmaktadır. Yol profilleri açısından bu yolların 1.893.406 m²'si Asfalt, 346.105 m²'si Kilittaş ve 206.709 m²'si stabilize dir. Kent içi trafik ve yaya yollarının halkın araçlardan kaynaklanan hava kirliliği, trafik sıkışıklığı ve gürültü gibi olumsuz etkilerden zarar görmesini engellemek veya en aza indirmek için çalışmalar aralıksız sürmektedir.

L.2.1.5. Araç Sayıları

Tablo 175. İl Genelinde Kayıtlı Bulunan Tescilli Motorlu Araçlar

2011 ARALIK sonu itibariyle	MERKEZ	ALTINTAŞ	DOMANIÇ	EMET	GEDİZ	SİMAV	TAVŞANLI	Toplam
YARI RÖMORK	457	34	18	147	77	84	502	1319
TRAKTÖR	10276	1416	603	2342	3330	4424	5576	27967
TANKER	118	9	0	17	17	21	43	225
SAKAT ARACI	27	0	0	0	6	2	2	37
RÖMORK	19	0	0	2	1	3	12	37
ÖZEL AMAÇLI	146	7	7	32	40	57	39	328
OTOMOBİL	35851	1498	1454	4691	7042	8804	15066	74406
OTOBÜS	983	63	52	118	129	198	290	1833
MOTOSİKLET	4681	280	481	625	1088	3230	5129	15514
MOTORLU BİSİKLET	3873	12	23	210	453	1240	3516	9327
MİNİBÜS	1522	77	144	215	520	562	842	3882
KAMYON	2594	224	71	337	380	617	1070	5293
KAMYONET	9241	395	389	852	1375	2037	3845	18134
JEEP	164	0	12	12	13	4	62	267
İŞ MAKİNASI	2	0	0	0	0	0	0	2
ÇEKİCİ	410	32	17	139	72	78	420	1168
BİLİNMIYOR	5	0	3	2	1	0	5	16
TOPLAM	70369	4047	3274	9741	14544	21361	36419	159755

Kaynak:Kütahya İl Emniyet Müdürlüğü

L.2.2. Demiryolları

Kütahya Gar Müdürlüğü 1933 yılında ilimize hizmet vermekte olup 1970 yıldaki Gediz depreminde yıkılarak, mevcut binası 1972 yılında faaliyete geçmiş ve hizmet vermeye başlamıştır. Konumu itibariyle kavşak notası olması Haydarpaşa-Denizli-İzmir-Ankara-Adana ve güzergahındaki İllerle bağlantısı sağlamaktadır.

Tablo 176. Kütahya Gar'ından Kalkan Trenler

Güzergahı	Adet
Ankara	2
İzmir	3
İstanbul	4
Konya	3
Denizli	1
Afyon	5
Balıkesir	4
Haydarpaşa-Gaziantep	1
Adana-Diyarbakır	1
Diyarbakır-Eskişehir	1
Toplam	25

Kaynak:Kütahya TCDD Gar Müdürlüğü

L.2.2.1. Kullanılan Raylı Sistemler

Kütahya İli kent içi ulaşımı karayolu araçları ile sağlamakta olup, mevcut durumda metro, banliyö demiryolu sistemleri kullanılmamaktadır. Mahalli idarelerinde bu yönde bir çalışmaları söz konusu değildir. Kütahya ili yerleşim merkezinden geçmekte olan mevcut demiryolu hat uzunluğu 13 kilometrelik anahat ve tali hatlardan oluşmaktadır.

L.2.2.2. Taşımacılıkta Demiryolları

Konumu itibari kavşak noktası olması, yurt geneli İstanbul-Denizli-İzmir-Ankara-Adana ve güzergahındaki illerle bağlantıyı sağlaması ve bu nedenle yolcu potansiyelinin yüksek seviyelerde seyretmesi, karayolu taşımacılığı ile demiryolu taşımacılığındaki maliyet farkı ve TCDD kurumunca toplu taşımacılık yapılması, hizmetten yararlanma maliyetinin (bilet ücreti) düşük olması her geçen yolcu sayısı ve talebini artırmaktadır.

Gar Müdürlüğünden hareketli ve geçen yolcu tren sayısı günlük 21 adet ve yine aynı şartlarda 24 adet yük treni mevcut olup toplam 24 saat içerisinde 45 adet yolcu ve yük treni geçmektedir. Şu anda demiryolu güzergahında elektrifikasyon bulunmamakla beraber fizibilite çalışmaları yapılmaktadır. Trenler dizel lokomotiflerle seyirleri sağlamakta olup ortalama bir lokomotifin kilometrede 3,73 litre motorin tükettiği ve bunun iklim faktörleri ve trenin yük durumuna göre artış meydana geldiği gözlenmektedir.

Mevcut trenlerin motorinle çalışan lokomotiflerle temin edilmesi nedeniyle, karayolu vasıtalarının çevre verdiği hava kirliliği ve gürültü kirliliğine rağmen nispeten daha az bir kirlilik yaratmaktadır. Ancak bu kirliliğinin de önüne geçilmesi ancak demiryolu hattının elektrifikasyon sistemine dönüştürülmesi, gerekli yatırımların yapılarak hayata geçirilmesi sonucu çevreye vermiş olduğu hava ve gürültü kirliliğininde önüne geçilmiş olacaktır.

Bölgemizin kömür rezervlerinin yüksek olması, çıkarılan kömürlerin açık vagonlarda vagon üzerilerinin örtülmemesi nedeniyle çevreye vermiş olduğu kirliliğin önüne geçilmesi amacıyla AB uyum yasalarına uyum çalışmaları sonucu 2005 Mayıs ayı itibariyle açık vagonlarda taşınan dökme yüklerin üzerinde muşamba örtme zorunluluğu getirilmiştir.

Kütahya Garı'na günde yaklaşık 20 adet ekspres ve yolcu treni uğramakta olup, yolcu kapasitesi de yoğunluk arz etmektedir. 2005 yılı sonu itibariyle Kütahya'ya bağlı Gar Müdürlüğü ve Şefliklerce 1.738.425 ton giden eşya taşınmıştır.

L.2.3. Deniz, Göl ve Nehir Taşımacılığı

L.2.3.1. Limanlar

İlimizde liman yoktur.

L.2.3.2. Taşımacılık

İlimizde deniz, göl, nehir taşımacılığı yoktur.

L.2.4. Havayolları

Kütahya'da askeri havaalanı bulunmaktadır. Ancak sivil kullanıma açık değildir.

Kütahya, İstanbul ve Ankara hava alanlarından karayolu bağlantısı ile yararlanmaktadır.

L.3.Haberleşme

Kütahya İl ve İlçelerinde toplam 177 adet haberleşme santrali kurulu bulunmaktadır. Bu santrallerin toplam kapasitesi; 111.151 şehir, 60.642 köy olmak üzere toplam 171.793'dir. Mevcut çalışan abone sayısı ise 104.430, şehir ve 54.120 köy olmak üzere toplam 158.550'dir. Buna göre İlde santral kapasitesi mevcut abone taleplerini karşılamakta yeterli olup, santral sıkıntısı bulunmamaktadır.

Şehirlerarası ve milletlerarası otomatik telefon görüşmelerine açık olan Kütahya'da, köylerin tamamında otomatik telefon vardır.

L .4. İlin Plan Durumu

Çevre düzeni planı onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Bölge planı ve flora-fauna planları bulunmamaktadır. İmar uygulamaları, harita planlama, imar çap, imar planlama, ruhsat, iskân, emlak istimlâk, emlak, kaçak inşaat ve yapı kontrol, numarataj çalışmaları ile ilgili yaklaşık olarak 2.000 adet işlem yapılmıştır.

L.5. İldeki Baz İstasyonları

İlimizde 2011 yılı itibari ile AVEA İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.'ye ait 142 adet, VODAFONE TELEKOMÜNİKASYON A. Ş.'ye ait 166 adet ve TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.'ye ait 169 adet baz istasyonu kurulu bulunmaktadır.

İlimizde baz istasyonları ile ilgili ölçüm verileri mevcut değildir.

Kaynaklar

**Kütahya Belediye Başkanlığına,
Kütahya Gar Müdürlüğü
Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü
Kütahya İl Emniyet Müdürlüğü
İlçe ve Belde Belediyeleri
TEİAŞ Müessese Müdürlüğü
Karayolları 14. Bölge Müdürlüğü
İzmir Bölg.Müd.Bilgi Tekn.ve İletş. Kurumu**

M. YERLEŞİM ALANLARI VE NÜFUS**M.1. Kentsel ve Kırsal Planlama**

Kütahya kentinde Afet İşleri Genel Müdürlüğünce 2004 yılında onaylanan, jeolojik – jeoteknik – jeofizik etüdlere bulunmaktadır. İlk Nazım İmar Planı Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 1982 yılında onaylanmıştır. 1982 yılından sonra yapılan revizyonlar ve ilaveler sonucunda, kent meskun dokusunun olduğu, kuzeybatı, güneydoğu yönlü lineer yapıda, 3.850 hektarlık Nazım İmar Planları oluşmuştur. Kentin kuzey kesiminde tarım alanlarından sonra başlayan, 1. ve 2. Toplu Konut Alanları ve Parmakören Konut Alanının da dahil olduğu konut gelişim sahalarına ait ilave nazım imar planları ise, 1.450 hektarlık alanı kapsamaktadır. 1. O.S.B. Alanında 240 hektar, 2. O.S.B alanında, 350 hektarlık Nazım İmar Planı bulunmaktadır. Karayoluna cepheli bölümlerde ise mülkiyet bazında yapılan mevzii imar planları yer almaktadır

M.1.1. Kentsel Alanlar**M.1.1.1. Doğal Özelliklerin Kent Formuna Etkileri**

Güneyinde orman alanları ve topografik engeller, kuzeydoğuda askeri hava alanı, kuzeyde ve batıda tarım toprakları ile kent genelindeki jeolojik yapısı itibarı ile sıkıntılı olan alanlar yapılaşmayı engelleyici ve sınırlayıcı etmenlerdir. Bu sebeple kent doğu-batı doğrultusunda bir gelişim göstermiştir. Bu yapının dışında kuzey kesimde, İnköy mahallesinin batısında 1. Toplu Konut Alanı tamamıyla meskun saha olmuştur. 2. Toplu Konut ve Parmakören Konut Alanları ise gelişme göstermektedir. Kütahya kenti 2. derece deprem kuşağında yer almaktadır.

M.1.1.2. Kentsel Büyüme Deseni

Kütahya kenti M.1.1.1 maddesinde belirtilen sınırlayıcı etmenler sebebiyle kuzeybatı, güneydoğu yönlü lineer yapıda oluşmuştur. Güney kesimindeki Orman alanları, kuzey kesimde Porsuk Çayı, Felent Çayı çevreleri tarım alanları yerleşime uygun olmayan alanlardır. Yerleşime uygun olan alanlar, Kümaş Tesisleri ile Dumlupınar Üniversitesi Merkez Kampüsü arası sahalarda olup, yeni gelişme alanlarının bu bölgelerde gerçekleşmesi beklenmektedir. Tarihi kent merkezi bugünkü yerleşimlerin güney kesiminde yer almaktadır. Kentin tarihsel yerleşme çekirdeği Hisar ve Hıdırlık tepeleri önündeki kesimdir. Kent Hisar Kalıntılarının bulunduğu tepenin eteklerinden, kuzeydeki ovaya doğru genişlemiştir. Türkler zamanında önce kalenin doğu eteklerine yerleşmiştir. Burada Kapan Deresinin ikiye bölündüğü alanda yer alan Balıklı ve Paşam Sultan Mahalleri ile biraz daha kuzeydeki Pirlar ve Servi Mahalleri, kale dışındaki en eski yerleşmelerdir. Daha sonra, bugünkü Belediye Meydanının olduğu alana doğru yayılan yerleşmenin bir başka gelişme yönü, Saray - Sultanbağı Mahallesi arasında kalan Kapan Deresi Vadisidir.

M.1.1.3. Planlı Kentsel Gelişme Alanları

Kentsel gelişme planlı şekilde gerçekleşmekte olup doğu-batı yönü lineer bir gelişim aksı üzerinde gerçekleşmektedir. Yüz ölçümü 11.875 km² olup, ülke alanının % 1,48'dir.

1/5000 Kütahya Nazım İmar Planı

02/09/1982 tarihinde İller Bankasınca 21/10/1982 tarihinde İmar İskan Bakanlığınca onaylanmıştır.

Tablo 177. Plan Raporunun Hazırlandığı Tarihte Kentin Durumu

Toplam Meskun Alan	905 ha (453 ha konut, 452 ha diğer)
Kullanılabilir Boş Alan	381 ha
Kullanılmaz Boş Alan	42 ha
Toplam Kentsel Alan	1.328 ha
Konut Alanları İçi Net Yoğunluk	222 kişi/ha
Planlama Hedef Yılı	1995
Hedef Yılı Nüfus Tahmini	247.000 kişi
Hedef Yılı Konut Alan İçi Net Yoğunluk	250 kişi/ha
Hedef Yılına Göre Gerekli Toplam Kentsel Alan	2.225 ha
Konut	988 ha
İmalat Depolama	50 ha
Ticaret	25 ha
Top. Kentsel Hizmet	350 ha
Açık Alanlar	370 ha
Yollar	442 ha
Toplam Kentsel Alan	2.225 ha

Kaynak: Kütahya Belediyesi

Organize Sanayi Bölgesi

19.06.1987 tarih, 133 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmıştır. 20.11.1987 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.

Tablo 178. Kütahya OSB İle İlgili Bilgiler

Sanayi Alanı	114,34 ha
Servis Yönetim	27,26 ha
Yollar	29,18 ha
Ağaçlandırılacak	54,23 ha
Toplam Planlama Alanı	225 ha

Kaynak: Kütahya Belediyesi

Cephanelik Toplu Konut Alanı

07.10.1992 tarih, 188 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmıştır.

Tablo 179. Cephanelik Toplu Konut Alanı İmar Planı İle İlgili Bilgiler

Planlama Alanı	42 ha
Yoğunluk	285 kişi/ha
Toplam İnşaat Alanı	30.000 m ²
Konut Adedi	3000
Nüfus	12.000 kişi

Kaynak: Kütahya Belediyesi

Mevcut imar planımız sınırları içerisinde, iç düzenlemesi yapılan taksirüt alanı 12 ha'dır.

Çamlıca Prestij Bölgesi

19.06.1990 tarih, 147 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmıştır.

Tablo 180. Çamlıca Prestij Bölgesi İmar Planı İle İlgili Bilgiler

Plan Alanı	185 ha
Yoğunluk	250 kişi/ha
Konut	111 ha % 60
Yol-Otopark	46 ha % 25
Yeşil Alan	20 ha % 10,6
Sosyal Donatım	8 ha % 4,4

Kaynak: Kütahya Belediyesi

Bahçeli Evler-Demiryolu Kuzeyi Islah İmar Planı

06.02.1998 tarih, 15 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmıştır.

Tablo 181. Bahçeli Evler-Demiryolu Kuzeyi Islah İmar Planı İle İlgili Bilgiler

Toplam Planlama Alanı	57 ha
Ağaçlık Alan	16,5 ha
Tarım Alanı	3 ha
İskan Alanı	37,5 ha

Kaynak: Kütahya Belediyesi

Parmakören Toplu Konut Alanı Nazım İmar Planı

07.10.1998 tarih, 187 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmıştır.

Tablo 182. Parmakören Toplu Konut Alanı Nazım İmar Planı İle İlgili Bilgiler

Toplam Planlama Alanı	368,5 ha
Ağaçlık Alan	46,2 ha
Tarım Alanı	62 ha
İskan Alanı	260,3 ha

Kaynak: Kütahya Belediyesi

1/1000 uygulama imar planları henüz yapılmamıştır.

İlca İmar Planları

İlca (Harlek) Kaplıcaları ilk imar planları, 12.04.1972 tarihinde İller Bankası'na, 26.6.1972 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 1989 yılında İlca imar planları yeniden çizilmiş, 19.10.1989 tarih, 189 sayılı Belediye Meclis kararı ile onaylanmıştır. 1/2000 ölçekli nazım planı 08.07.1991 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı 27.9.1991 tarihinde Turizm Bakanlığınca onaylanmıştır. En son ilca revizyon imar planları, 20.02.1995 tarih, 32 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmıştır. 1/2000 ölçekli nazım plan 26.09.1995 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca, 1/1000 ölçekli uygulama imar planı 09.10.1995 tarihinde Turizm Bakanlığınca onaylanmıştır.

İlca imar planı alanı : 61.881 ha

Yoncalı Kaplıcaları İmar Planı

19.10.1984 tarih, 142 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmıştır. 07.11.1985 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca onaylanmıştır.

Plan alanı : 125 ha

Yeni yapılan Yoncalı imar planı, 29.12.1997 tarih, 232 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmıştır. Planlar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Turizm Bakanlığında onay aşamasında bulunmaktadır.

Plan alanı : 168 ha

Toplam Planlı Alanlar

Tablo 183. Planlı Alanların Büyüklükleri

Alanın Adı	Büyüklüğü (ha)
Kütahya Merkez	2.225
Siner Köy	250
Organize Sanayi Bölgesi	225
Cephanelik	42
Çamlıca	185
Bahçelievler	57
Parmakören (nazım plan)	368,5
İlca	61,88

Yoncalı	168
Toplam planlı alan	3582,38

Kaynak: Kütahya Belediyesi

Belediye ve Mücavir Alan Sınırları

Belediye ve Mücavir alan sınırı:

Kütahya Belediyesi : 37.222 ha

Mücavir alanı : 3.500 ha.

Toplam : 40.722 ha.

M.1.1.4. Kentsel Alanlarda Yoğunluk

Kentsel ortalama yoğunluk 125 kişi/ha'dır. Kentin en yoğun bölgesi, Atatürk Bulvarı, Adnan Menderes Bulvarı ve Cumhuriyet Caddesi çevreleri ile Atakent bölgesidir. Bu bölgelerin çevresinde ve yeni konut bölgelerinde, toplu konut alanlarında, Parmakören konut bölgesinde orta yoğunluk göze çarpar.En düşük yoğunluklu bölge Çamlıca bölgesidir.

M.1.1.5. Kentsel Yenileme Alanları

Koruma Amaçlı İmar Planı

06.12.1985 tarih, 149 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmış, 17.7.1987 tarih, 3552 sayılı Taşınmaz Kültür Ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

Tablo 184. Koruma Amaçlı İmar Planı İle İlgili Bilgiler

Bölümler	Büyüklüğü (ha)	Oranı (%)
Konut alanları	48,20	23,74
Ticaret alanları	33,53	16,51
Eğitim kurumu alanları	5,46	2,68
İdari kurum alanları	2,66	1,30
Dini ve tarihi yapı alanları	17,50	8,62
Aktif yeşil alanlar	26,48	13,03
Mezarlıklar	7,95	3,91
Otoparklar	12,36	6,07
Yollar	49,02	24,14
Toplam	203,16*	100,00

* Kentsel Sit, Arkeolojik ve Doğal Sit, Etkilenme Geçiş Alanı Toplamı

Kaynak: Kütahya Belediyesi

Sit ve etkilenme geçiş alanı içerisinde yerleşip oturacak konut (gece) nüfusu : 35.000 kişi

Toplam meskun alan içindeki yoğunluk : 400 kişi/ha

Toplam aktif yeşil alandan kişi başına düşen miktar yaklaşık : 7,5 m²

Sit ve etkilenme geçiş alanları içerisinde, 147 anıtsal yapı, 287 sivil mimarlık örneği, 32 tabiat varlığı olmak üzere 466 adet tescilli eser mevcuttur.

Siner Köy Toplu Konut Alanı

19.6.1987 tarih, 135 sayılı Belediye Meclis Kararı ile onaylanmış, 03.09.1987 tarihinde Belediye Başkanı tarafından onaylanmıştır. 13.02.1987 tarih, 45 sayılı Belediye Meclis Kararı ile toplu konut alanı olarak ilan edilmiş, 04.03.1987 tarihinde toplu konut alanı onaylanmıştır.

Planlama alanı : 250 ha
Yoğunluk : 220 kişi/ha

M.1.1.6. Endüstri Alanları Yer Seçimi

Bu konu sanayi ve teknoloji başlığı altında incelenmiştir. Kütahya kenti ilk büyük sanayi tesislerine devlet eliyle kavuşmuştur. Bunlar Şeker Fabrikası ve Azot Fabrikasıdır. Bunun yanında Eskişehir Yolunda porselen fabrikaları bulunmaktadır. Kentin doğu kesiminde 1.Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Bunun yanında Yıldız Entegre AŞ.'nin batı kesiminde yaklaşık 400 ha'lık alanda Organize Sanayi Bölgesi veya sanayi alanı planlaması yapılmaktadır.

M.1.1.7. Tarihi, Kültürel, Arkeolojik ve Turistik Özellikli Alanları

Germiyan Sokağı Kütahya Evleri :

19. yy. Sivil mimarlık örneklerinden Kütahya evleri kendine özgü iki üç katlı mimarileriyle İrvasa Konağı, İspartalılar Konağı, Germiyan Konağı gibi eski konak kültürünü yansıtan yapılarıdır.

1. Sadık ATAKAN Çini Müzesi :

Son 250 yılın en güzel çinilerinin sergilendiği Çini Müzesi Kütahyalı Avukat Sadık ATAKAN tarafından düzenlenmiştir.

2. Arkeoloji Müzesi :

1314 yılında Germiyan Beylerinden Umur Bin Savcı tarafından yaptırılan medrese 1965 yılında Arkeoloji Müzesi haline getirilmiştir.

3. Kossuth Müzesi (Macar Evi) :

Macar milli kahramanı Lajos KOSSUTH'un savaş dönemi sığındığı 18. yy. Kütahya evi müze haline getirilmiştir.

4. Evliya Çelebi Anıtı ve Müzesi :

1611 yılında Kütahya'da doğan Evliya Çelebi'nin 2002'de anıtı yapılmış ve doğduğu ev aslına uygun olarak müze haline getirilmiştir.

5. Kent Tarihi Müzesi :

Şapçızade-Karaca konakları Valilik'ten satın alınarak restore edilmiş ve halka açılmıştır.

6. Yeraltı Kaynakları (Jeoloji) Müzesi :

36 çeşit madeniyle bir madencilik kenti olan Kütahya'da zengin yeraltı kaynaklarını sergilemek amacıyla tarihi Şengül Hamamı Jeoloji Müzesi haline getirilmiştir.

7. Çevre Kültür Evi :

Yahya Efendi Konağı restore edilerek Çevre Kültür Evi olarak gençlerin ve öğrencilerin hizmetine sunulmuştur.

8. Hava Tugayı Anadolu Kültür ve Sanat Müzesi :

Kütahya Hava Tugay Komutanlığı bünyesinde kültür ve sanat müzesi oluşturularak 2005 yılında ziyarete açılmıştır.

9. Rüstem Paşa El Sanatları Merkezi :

Zengin el sanatlarının sergilendiği merkezimizdir.

10. Büyük ve Küçük Bedestenler :

14. yy.'da Gedik Ahmet Paşa tarafından yaptırılan Büyük Bedesten'de el sanatları ve yöresel yemekler sergilenmektedir.

Aynı dönemde yapılan Küçük Bedesten ise sarraflar ve kuyumcular çarşısı olarak hizmet vermektedir.

11. Dumlupınar Şehitliği :

Kurtuluş Savaşı'mızın geçtiği Zafertepe- Çalköy ve Dumlupınar'daki topraklar şehitlerimiz anısına müze, anıt ve şehitlik olmuştur.

12. Frig Vadileri :

M.Ö. 900-600 yıllarında ilimiz sınırları içerisinde yaşayan Friglere ait sunaklar, kaleler, kaya mezarları, açık hava tapınakları mevcuttur.

13. Kütahya Kalesi :

5. yy.'da Bizanslıların yaptırdığı surlar Selçuklular, Germiyanogulları ve Osmanlılar tarafından yapılan onarım ve erklerle güçlendirilmiştir.

14. Hıdırlık Mesire Alanı :

Çevre düzenlemesi yapılarak halkın hizmetine açılmıştır.

15. Kaplıcalar :

Termal su bakımından zengin olan ilimizde Ilıca Harlek Kaplıcaları ve Yoncalı kaplıcaları ziyaretçilere şifa olmakla beraber önemli dinlence ve eğlenceyerlerimizdendir.

Bunun yanında şehrimizde Selçuklular, Germiyanogulları ve Osmanlılar döneminden kalma çok sayıda mescid, cami, çeşme, medrese ve türbeyi barındırmaktadır.

KÜTAHYA FUAR ALANI

* 5080 m² kapalı alanı ve 60.000 m² açık alanı bulunan Kütahya Fuar Alanı'nda her yıl yaz döneminde geleneksel Kütahya el sanatları ve ticaret fuarı düzenlenmektedir.

* Bunun yanında 130 bin öğrenci ve binlerce eğitimciyi buluşturan 1. Eğitim Teknolojileri ve Kitap Fuarı Ekim ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

* 15-18 Nisan 2010 tarihleri arasında ise Kütahya 2. Tarım, Hayvancılık, Seracılık ve Süt Endüstrisi Fuarı halkla buluşmuştur.

M.1.2. Kırsal Alanlar

M.1.2.1. Kırsal Yerleşme Deseni

Kütahya Merkez Seyitömer Belediyesi

İmar planları 07/06/1986 tarihinde onaylanmıştır. 110 ha alana çam fidanı dikilmiştir. Bunun dışında her yıl 5-6 bin yapraklı ağaç dikilmektedir.

Çavdarhisar Belediyesi

İlçe 1967 yılında belediye olmuştur. 1970 yılında meydana gelen depremde mevcut binalar zarar görmüş ve aynı yıl imar planı yapılarak deprem konutları inşaa edilmiştir. İlçe eski yerleşim alanı Aizanoi antik kenti kalıntıları üzerinde bulunduğundan birinci derece arkeolojik sit alanı içerisine alınmış olup, bu saha üzerinde hiçbir yapılaşmaya izin verilmemektedir. İlçede imar planına uygun olarak yeşil alanlar korunmaktadır.

Gediz Belediyesi

İmar planı 2010 yılını kapsayacak şekilde yapılmış olup, plan dahilinde kentleşme devam etmektedir. İlçede yeşil alan ortalama kişi başına 18 m² dir.

Gediz Akçaalan Belediyesi

3194 Sayılı İmar Kanununa uygun olarak yapılaşma sürdürülmektedir. 10.000 m²'lik yeşil alan, 4.000 m²'lik çocuk parkı, 20.000 m²'lik mesire yeri mevcut olup, bakım onarım ve temizliği belediye tarafından yapılmaktadır.

Gediz İlçesi Yenikent Belediyesi

1970 yılında yaşanan depremden sonra planlı olarak inşaa edilen belde 1992 yılında belediyenin kurulmasıyla birlikte, 1993 yılında onaylanan imar planına göre yapılaştırılmaktadır.

Gediz İlçesi Gürlek Belediyesi

Kasabanın imar planı 1975 yılında hazırlanmıştır. Yeşil alanlar bu plana uyularak koruma altına alınmıştır.

Gediz İlçesi Yeşilçay Belediyesi

Belediye 1992 yılında kurulmuştur. 1994 yılında yürürlüğe giren imar planına uygun olarak yapılaşma planlı bir şekilde devam etmektedir. İmar planında 134.385 m² aktif yeşil alan yapılması öngörülmüştür. Kişi başına düşen aktif yeşil alan oranı 19,39 m² dir. İmar planında aktif olmayan yeşil alanlar 50.317 m² dir.

Gediz İlçesi Eskigediz Belediyesi

Belde imar planı olmamasına rağmen plansız değıldir. 1970 depremi nedeniyle kullanılmayan binalar mevcut olup, yeni yapılaşmaya gerek duyulmamaktadır.

Beldenin muhtelif yerlerine 1997 ve 1998 yıllarında 150 adet çam, 70 adet akasya, 150 adet seki, 150 adet söğüt ağacı dikilmiştir.

Emet Belediyesi

Belediye 1923 yılında kurulmuş olup, İlçe imar planı 1964 yılında yürürlüğe girmiştir. Yeterli ve bilgili teknik eleman eksikliği nedeniyle imar planına uyulamamış ve genellikle kerpiç ve ahşap binalar yapılmıştır. 1970 yılındaki depremden sonra imar planına tam anlamıyla uyulmaya başlanmış, depreme dayanıklı betonarme karkas evler yapılmıştır. 1964 yılında yapılan imar planı 6 paftadan oluşmakta ve yanlış eski yapılaşma bölgesini içine alması nedeniyle 1984 yılında imar planı revize edilmiştir.

14.10.1994 tarihinde imar planı yeniden ele alınmıştır. Plansız yapılaşmaya izin verilmemektedir.

Mevcut imar planı ve mücavir alanlar içinde yeşil alanların çoğaltılması için Belediye ve Devlet Orman İşletmesi koordineli olarak çalışmaktadır. 1997 yılında yalnızca Belediye olarak 150.000 adet ağaç dikilmiştir. Belediye mücavir alanı dışında yer yer yeşil alanların tahrip edilmesi gözlenmekte ve bununla mücadele yapılmaktadır.

Emet İlçesi Günlüce Belediyesi

1973 yılında Belediyenin kurulmasıyla yaptırılan imar planına uygun olarak planlı kentleşme sürdürülmektedir.

Yeşil alanların azalması bilindiğinden ekonomik imkanlar ölçüsünde boş alanlara çam, ceviz gibi diğer fidanlar dikilmektedir.

Simav Belediyesi

Simav ilçesinin imar planı 1967 yılında yapılmış olup, 1988 yılında ilaveler yapılarak revize edilmiştir. 1991 yılında gecekondu önleme bölgesi imar planına eklenmiştir. İlçede kentleşme plan dahilinde yapılmaktadır.

Simav İlçesi Yeniköy Belediyesi

Belediye 1992 yılında kurulmuş olup 1994 yılında imar planı hazırlanmıştır. Halen bu plan dahilinde kentleşme devam etmektedir.

Simav İlçesi Beyce Belediyesi

1972 yılında yapılan imar planına uyulmaktadır.

Simav İlçesi Hisarbey Belediyesi

Belde 4 Haziran 1995 tarihinde Belediye olmuş, 1998 yılında imar planı yürürlüğe girmiştir.

Simav Öreylar Belediyesi

Belde 1992 yılında belediye olmuştur. Simav'a uzaklığı 7 km olup, İller Bankası ile yaptırılmış olan imar planı gereğince İzmir Caddesi alt tarafına imar izni verilmemiştir.

Simav Güney Belediyesi

Beldede imar planı 1992 yılında yürürlüğe konulmuştur.

Tavşanlı Tunçbilek Belediyesi

Beldenin 1/1000 ölçekli 16 paftadan oluşan 5 mahalleli bir yerleşim birimidir. İmar planları 1969 yılında İller Bankası tarafından düzenlenmiş olup, bir defaya mahsus olmak üzere 1989 yılında da revize edilmiş bulunmaktadır.

Beldenin yukarıda 5 mahalleden meydana geldiği belirtilmiş olmakla bu mahallelerin kasabanın fiziki ve coğrafi yapısına uygun alt yapısı, ulaşım ve yerleşim alanı olarak fen işlerince parselasyon, yapı ruhsat işlemleri, su ve kanalizasyon işlemleri imar planlarında gösterildiği şekilde uygulattırılmaktadır.

Merkez Mahallesi en eski yerleşim birimi olmasına rağmen eski kültür ve adetlerini korumakla beraber yapılaşma yönünden kentleşmeyi anımsatmasa da iyi bir yerleşim birimidir. Fiziki olarak da farklı sosyal sınıflar ifade eden bir karakter yapısına sahip olmasıdır.

Köprübaşı, Merkez Mahallesi gibi eski bir yerleşim birimi olup, yapılaşmaya da açık bir konum arz etmektedir. Fakat TEAŞ Müdürlüğünün mücavir sahasının geniş olması, yüksek gerilim hatlarının da çok olması nedeniyle fazla bir yapılaşmaya sahip değildir.

Madenciler Mahallesi, Garp Linyitleri Kömür İşletmesinin lojmanları niteliğinde olup, zamanımızda aranan yapılaşmaya vasıf bir nitelikte farklı kültürlerden oluşan bir halk topluluğuna sahiptir.

Çamaltı, Madenciler Mahallesi gibi GLİ lojmanları olmakla beraber teknik personelin ve yüksek düzey amirlerinin ikamet etmekte olduğu bir yerleşim birimidir. Bu mahalle Belediye ve GLİ tarafından çift taraflı hizmet gördüğünden sosyal yapılaşma, çevre düzenlemesi, spor tesisleri ve çocuk oyun sahaları gibi tesisler tertiplenmiş olup, kısaca kentleşme olarak günümüzde aranan vasıflara sahip bulunmaktadır.

Işık Mahallesi TEAŞ Tunçbilek Elektrik İşletmesi Lojmanları niteliğinde olup, bu mahallede ikamet edenler adı geçen kurumun işçileri, memurları ve yüksek düzey amirlerinden oluşmaktadır.

1979-1981 yılları arasında KİKTAŞ AŞ. tarafından yapılmış olan bu site yapı niteliği, çevre düzenlemesi, spor tesisleri, oyun parkları ve sosyal yaşam bakımından konfora sahip en iyi mahallelerimizden başında gelmekte olup, planlı kentleşmelere ve sitelere örnek bir yerleşim birimidir.

İmar planlarında da ayrıldığı gibi yeşil alanlar, park sahası, oyun bahçesi ve spor faaliyetlerine ihtiyaç duyulduğu şekilde düzenlenmektedir. Yeşil alanlara gerek duyuldukça kamulaştırma ve istimlak edilmek suretiyle çoğaltılması cihetine gidilmektedir.

M.1.2.2. Arazi Mülkiyeti

İlimizde arazi kadastro ve orman kadastro çalışmaları tamamlanmamıştır. Halen kadastro çalışması yapılmamış çok sayıda köy bulunmaktadır. Buralarda kadastro çalışmaları hızla yapılmaktadır. Halen çok sayıda kadastro komisyonu İlimizin değişik köylerinde kadastro çalışmalarına devam etmektedirler.

M.2. Altyapı

Kütahya ilinin içme suyu, kanalizasyon, telekominasyon olarak alt yapısı tamam olup eksiksiz hizmet vermektedir. Şehir şebekesi içme suyunun haricinde, Kütahya Belediyesi tarafından 1998 yılı içerisinde, İlimize kırk kilometre mesafeden incik suyu izale hattı döşenerek incik suyu kullanımı halkın hizmetine sunulmuştur.

İlimiz karayolu ile komşu iller olan Eskişehir, Bursa, Afyon, Balıkesir illerine bağlıdır. Ayrıca yapımı 1997 yılında tamamlanmış olan çevre yoluna sahiptir.

İlimiz merkez belediyesi sınırları içinde Yoncalı ve Ilıca da dahil olmak üzere yaklaşık 200 km uzunluğa varan kanalizasyon sistemi mevcuttur. Yeni gelişme alanlarının da ihtiyaçları göz önüne alınarak her yıl ortalama 10 km yeni kanalizasyon hattı ilave edilmektedir.

M.3. Binalar ve Yapı Çeşitleri

Kütahya kent merkezinde yaklaşık 25.000 bina 40.000 konut bulunduğu varsayılmaktadır. Yeni yapılan binaların yaklaşık 1/3'ü yığma, 2/3'ü betonarme inşaat tarzında yapılmaktadır.

M.3.1. Kamu Binaları

Kütahya'daki resmi ve idari tesislerin çoğunluğu merkezi idareye bağlı binalardan oluşmaktadır.

Bu binaların başında Vilayet binası, Adalet binası, Emniyet Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Defterdarlık ve Maliye binası, PTT, DSİ, TCDD, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Özel İdare Müdürlüğü, restorasyonu tamamlanmış olan eski hükümet binası, belediye binası ve belediye kültür sarayı binalarından oluşmaktadır.

M.3.2. Okullar

İl sınırları içindeki ilköğretim, lise (özel / kamu) ,öğrenci kapasiteleri ile bu okullar bünyesinde yer alan yurtların öğrenci kapasiteleri hakkında bilgiler verilecektir.

Tablo: 185. Kütahya Eğitim kurumları

parametreler	KAMU			ÖZEL		
	merkez	ilçe	toplam	merkez	ilçe	toplam
okul sayısı	66	183	249	5	5	10
öğrenci sayısı	14549	17435	31984	778	391	1169
öğrenci kapasitesi						
yurtlardaki öğrenci sayısı	93		93			
Yurtların kapasitesi	200		200			
okul sayısı	47	102	149	5	4	9
öğrenci sayısı	14043	16913	30956	827	570	1397
öğrenci kapasitesi						
yurtlardaki öğrenci sayısı						
Yurtların kapasitesi						
okul sayısı	27	3	30	3	1	4
öğrenci sayısı	10652	14465	25117	354	351	705
öğrenci kapasitesi						
yurtlardaki öğrenci sayısı	1049	2411	3460	365	609	974
yurtların kapasitesi	1160	3247	4407	606	1605	2211

Kaynak :İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Tablo 186. Yüksek Öğrenim Kredi Yurtlar Kurumu Kütahya Müdürlüğüne Bağlı Yurtların Kapasiteleri ve Barınan Öğrenci Sayıları

	Kapasitesi				Barınan Öğrenci sayısı		
	Sayısı	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
Kamu	3			2.276			1.936
Özel	54	2982	1520	4502	1973	1092	3065

Kaynak :İl Milli Eğitim Müdürlüğü

M.3.3. Hastaneler ve Sağlık Tesisleri

İlimizdeki devlet hastaneleri şunlardır; Kütahya devlet hastanesi, Evliya çelebi devlet hastanesi, Hidroterapi ve fizik tedavi hastanesi, Dumlupınar üniversitesi hastanesi, Altıntaş ilçe hastanesi, Çavdarhisar ilçe hastanesi, Domaniç entegre ilçe hastanesi, Emet devlet hastanesi, Gediz devlet hastanesi, Tavşanlı doç.dr. Mustafa kalemlı devlet hastanesi

M.3.4. Sosyal ve Kültürel Tesisler

Kütahya İli Merkez İlçe sınırları içerisinde işletmesi Kütahya Belediyesi tarafından yapılan sosyal ve kültürel tesisler aşağıda belirtilmektedir.

Kütahya Belediyesi Sosyal Tesisleri

(30 Ağustos Mahallesi Şehit Harun Kahya Caddesi)

- * Misafırhane (30 Ağustos Mahallesi Şehit Harun Kahya Caddesi)
 - 1 No'lu Misafırhane 30 yataklı
 - 2 No'lu Misafırhane 59 yataklı
- * Restaurant (30 Ağustos Mahallesi Şehit Harun Kahya Caddesi)
 - 250 kişilik
- * Düğün salonu (30 Ağustos Mahallesi Şehit Harun Kahya Caddesi)
 - 350 kişilik
- * Fitness Spor Merkezi (30 Ağustos Mahallesi Şehit Harun Kahya Caddesi)
 - Fitness, step, aerobik, plates, jimnastik dallarında eğitim verilmektedir.
- * Satranç Eğitim Merkezi (30 Ağustos Mahallesi Şehit Harun Kahya Caddesi)
 - 150 kişilik
- * Halter Salonu (30 Ağustos Mahallesi Şehit Harun Kahya Caddesi)
- * Kültür, Sanat ve Eğitim Merkezi (30 Ağustos Mahallesi Şehit Harun Kahya Caddesi D/157 Blok)
 - SBS kursu (400 öğrenci)
 - Müzik, tiyatro, halk oyunları, resim kursları (75 kişi)

2) Bilgi Evleri

- * Sosyal Konutlar Bilgi Evi (100.Yıl Mahallesi Sosyal Konutlar Muhtarlık Yanı)
- * Çevre Kültür Evi (Börekçiler Mahallesi Sultanbağı Caddesi No:28 Kütahya)
 - 50 Kişilik

3) Müzeler

* Yeraltı Kaynakları (Jeoloji) Müzesi (Börekçiler Mahallesi Sultanbağı Caddesi No:28
Kütahya)
-50 Kişilik

* Kent Tarihi Müzesi

4) Evliya Çelebi Kültür Ve Sanat Merkezi

(Saray Mahallesi 2. nolu Gümüşeşik Sokak Şehitlik Karşısı Evliya Çelebi Konağı
Kütahya)

* Tezhip, minyatür, klasik ebru kursları, hat ve ney kursları
-8 Derslik Kapasite (40-50 kişilik)

5) Kültür Sarayı Tiyatro Salonu
-383 Kişilik**M.3.5. Endüstriyel Yapılar**

Endüstriyel tesislerin yerleri sanayi ve teknoloji bölümünde verilmiştir.

Teşvik Yasasının 2007 yılı sonuna kadar sağladığı imkanlar, I. OSB’de yatırımda sağlanan sinerji ile büyük ölçekli yatırımcılara yer bulunamaması nedeniyle hemen II .OSB ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Kütahya Belediyesi, Valilik, Ticaret ve Sanayi Odası müşterek kararı ile yeni bir müteşebbis heyet oluşturulmuş, yer tesbitinde kent konseyi dahil, her kesimin düşüncesi alınarak Kütahya Belediyesi İmar Komisyonunda belirlenen Eskişehir yolunda şehre 5 km mesafede halen sanayi kuruluşlarının yer aldığı Azot Sanayiinden de bir bölüm alınarak Çalca Köyü ile Azot Sanayii arasında kalan 3.327.000 m² arazide II. OSB ilan edilmiştir. Bir taraftan resmi müracaatlar yapılırken Kütahya Belediyesi müteşebbis üye olarak zaman kazanmak adına halihazır haritalarını hazırlatmıştır. Kütahya Belediyesi II. OSB’nin planlama çalışmaları dahil her aşamasında yönetime destek olmakta ve yatırımcı davet ve görüşmelerinde birebir görev almaktadır. Halen 11 yatırımcı müracatı bulunmakta olup, Sanayi Bakanlığımızdan plan onayını müteakip yer tahsislerine başlanacaktır.

- Kütahya –Eskişehir yolu üzerinde, il merkezine 5,5 km mesafededir. 620.000 m² Azot Tesislerinden ayrılan parça ile birlikte toplam 4.020.000 m² dir.
- Kütahya – Eskişehir duble yola cephelidir.
- Yer altı su seviyesi yüksektir. Kuyulardan su temin edilecektir.
- Elektrik, doğal gaz hattı mevcuttur.

- Bölgeye bitişik Azot Sanayiinde demiryolu hattı mevcuttur.

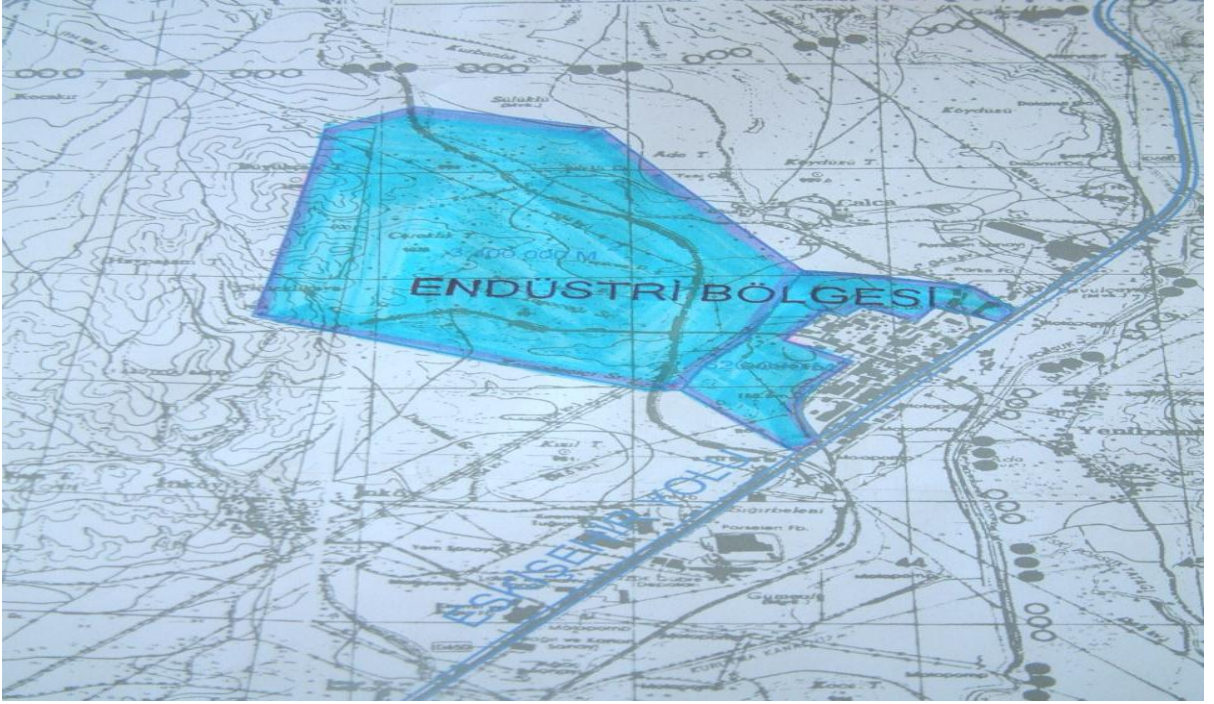
Endüstri Bölgesi Avantajları

Yatırım yapmak isteyenlerin müracaatı üzerine ön yer tahsisi yapılır. ÇED kararı alındıktan sonra hazinece tescil edilen arazinin irtifak hakkı dahil tüm ruhsatları üç ay içinde tamamlanır.

İhtisas endüstri bölgesi; bilişim teknolojisi, tıp teknolojisi ve tarımsal endüstri konularında oluşturulabilir.

Münferit yatırımlarda; en az 75 trilyon TL yatırım tutarı olmalı, ileri teknoloji kullanılmalı, kurulacak alan en az 150.000 m² büyüklükte olmalıdır.

5084 sayılı Teşvik Yasası hükümlerinden faydalanır.

Şekil 21.Kütahya Endüstri Bölgesi Haritası

M.3.6. Göçer ve Hareketli Barınaklar

Kütahya'da göçerler ve hareketli barınaklar hemen hemen yok denecek kadar azdır. Ancak şehrin ücra köşelerinde mevsimlik göçerler gelip geçici olarak görünürler.

M.3.7. Otel, Motel ve Turizm Amaçlı Diğer Binalar

Turizm amaçlı olarak Turem Tesisleri, Ilıca'da Harlek Otel ve Restorant, Yoncalı'da moteller ve üç yıldızlı Tütav Tesisleri mevcuttur.

Yoncalı Tütav Termal Otel ve Kür Merkezi Tesisleri, Yoncalı Kaplıcaları Tavşanlı yolu üzerinde 1.344.989 m² lik alan üzerinde kurulmuş olup, 1995 yılında hizmete açılmıştır. 70 adet 2 şer yataklı normal, 6 suit ve 2 adet kral odası, 350 kişilik restoran, 1 toplantı oyun salonu, 50 kişilik lobi bar, 2 adet türk hamamı, 1 sauna, 1 açık, 2 kapalı yüzme havuzu, 7 adet günübirlik banyo odası, hidroterapi tedavi üniteleri, jimnastik salonu ve idari üniteleri ile il daimi encümeninin ve il genel meclisinin 3 kasım 1997 tarih ve 01 sayılı kararlarıyla 15 yıllığına Türk Tanıtma Vakfına (Tütav) kiraya verilmiştir. Tesislerde 25 L/s kapasiteli termal suyu mevcuttur.

Kütahya merkezde bulunan otellerin bazıları; Hotaş Hotel (sinema salonu mevcut) Hotel Tahya, Otel Erbaylar, Otel Gülpalas, Otel Gönen, Otel Park, Otel Sözen, Grand Çınar, Hilton Oteldir.

İl merkezinde 3 adet turizm işletme belgeli restaurant vardır.

Bahane Restoran,	180 kişilik lokanta, 75 kişilik özel yemek
0274 Lokanta,	83 ve 365 kişilik yemek salonu, Bar, 300 kişilik açık yemek alanı
Güral Ocakbaşı	135 kişilik yemek salonu 80 kişilik açık yemek alanı

Yoncalı Kaplıca Bölgesindeki olumsuz yapılaşma ve alt yapı, bölgenin Termal Turizm Bölgesinden çıkarılmasına sebep olmuştur. Yine diğer Termal ve Kaplıca Merkezlerinde de olumsuz bir yapılaşma söz konusudur.

Çavdarhisar ören yeri gibi tescil sınırları içindeki bölgelerde yeni yapılaşmaya izin verilmemektedir. TÜRSAB Otantik Otel Ören Yerinin dışında ilçe merkezinde yapılmaktadır.

M.3.8. Bürolar ve Dükkanlar

Kütahya ilinde bürolar ekseriyetle resmi daireler çevresinde yoğunlaşmıştır. Dükkanlar ise Cumhuriyet Caddesi, Menderes Caddesi, Hürriyet Caddesi ve Atatürk Bulvarında yer almaktadır. Ayrıca Merkez köylerden gelen insanların alış-veriş yaptığı Aşağı Çarşı ve Eski Saman Pazarında da çok sayıda dükkan mevcuttur.

M.3.9. Kırsal Alanda Yapılaşma

Kütahya İlimizin kırsalında yapılaşma, geleneksel köy yapılanması olarak karşımıza çıkar. Köylü, hayvanlarını ve ekim için gerekli ekipmanını muhafaza edebilecek planda avlulu tek veya çift katlı ve ahır bulunan genellikle düz ve düze yakın yapılarda oturmaktadır.

Son yıllarda yol, su, elektrik, TV ve telefon gibi çağın gerekleri ve imkanları köylere kadar ulaşmıştır. Yapılar özellikle taş, kerpiç, tuğla ve biriketten yapılmış yığma yapılar olup ekseriyetle çatı örtüsü kiremit örtüsüdür.

M.3.10. Yerel Mimari Özellikler

Çoğunlukla sit bölgesi içinde kalmakta olup, Koruma İmar Planı ile Eskişehir Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun denetimindedir.

Kütahya İlimizin yerel mimari özelliği eski Osmanlı mimarisini taşımaktadır. Dış giriş kapısı iki kanatlı ve ahşap, pencereleri cumbalı, taş kaplı avlusu bulunan ve taş duvarlı kagir yapı veya duvarları ahşap çatkılı bunların arası kerpiç dolgulu ve çatıları alaturka kiremit örtülüdür.

İç mimarisinde, köşeler süslü, bacalı ocaklar, yatak ve eşya koymak için geniş ve bol dolaplar mevcuttur.

Yeni yapılaşmalar ise sokak ve cadde genişliğine göre değişen üç ve dört katlı yığma kagir veya çok katlı betonarme karkas türünde olup dış duvar ve pencereleri ısı yalıtım yönetmeliğine göre mimari özellik arz etmektedir.

M.3.11. Bina Yapımında Kullanılan Yerel Materyaller

Betonarme sistemin tamamlanmasını müteakip dış duvarlar sandiviç duvar veya gaz beton olarak yapılmakta, çatılar marsilya tipi kiremit örtü ile kapatılmaktadır.

İç mekanlarda plastik badana, saten boya, yağlı boya ve alçı tavan süslemesi yapılmaktadır. Döşemelerde koridor ve ıslak hacimler seramik diğer mahallede PVC yer döşemesi (marley) veya ahşap parke kaplaması yapılmaktadır. Pencereler ısı camlı plastik pencere (PVC) olarak yapılabilmekte ve hazır mutfak mefruşatları kullanılabilir.

M.4. Sosyo-Ekonomik Yapı

M.4.1. İş Alanları ve İşsizlik

Kütahya İlinde ağırlıklı olarak tarıma dayalı bir ekonomik yapı bulunmakla birlikte sanayi sektörünün büyük bölümünü de bugün bir kısmı özelleştirilmiş olan kamu iktisadi teşebbüsleri oluşturmaktadır. Bu işletmeler; Garp Linyit İşletmeleri, Seyitömer Linyit İşletmeleri, Eti Gümüş A.Ş., ETİ Holding Bor İşletmeleri, Azot Sanayi, Tunçbilek ve Seyitömer Termik Santrali olarak sayılabilir.

Bunun yanında İl hudutları içerisinde çok çeşitli madenlerin bulunması nedeniyle madencilik sektörü ve seramik, porselen, çini üreten işletmelerde önemli miktarda iş alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte sanayi yatırımlarında Kütahya da özel sektör yatırımları işsizliğe çözüm olarak yeterince gelişim gösterememiştir. Bu nedenle teşvik kapsamına alınması söz konusudur.

İl yüzölçümünün yarısından fazlasının ormanlarla kaplı olması ormancılık sektörü ve özellikle Simav İlçesinde bulunan kereste fabrikaları istihdam alanı olarak görülmektedir.

M.4.2. Göçler

Kütahya İlimizde diğer komşu veya dış illerden gelen göç yoktur. Sadece köylerden ve İlçelerden şehir merkezine olan göçler vardır. Ayrıntılı olarak M.6.1 bölümünde incelenmiştir.

M.4.3. Göçebe İşçiler (Mevsimlik)

Bölge ekonomisinde önemli olan bazı iş alanlarının çektiği göçebe işçiler ve ikamet yerleri hakkında bilgi verilecektir. (örneğin, inşaat sektöründe çalışan işçiler, tarım sektöründe çalışan işçiler, turizm sektöründe çalışanlar vb.)

Göçebe işçiler; Kütahya ekonomisinin çektiği göçebe işçi tespit edilememiştir. İnşaat sektöründe çalışan işçi sayısı ise 847 kişidir. Tarım sektöründe ise çalışan işçi sayısı 11.093 kişidir. Turizm sektöründe çalışan sayısı 78 kişidir.

M.4.4. Kent Toprağının Mülkiyet Dağılımı

Bu konuda yeterli veri mevcut değildir.

M.4.5. Konut Yapım Süreçleri

Tarihi kent merkezi ve çevresinde, parsel bazında yapılan konut üretimleri çoğunlukla yap satıcı sistemle gerçekleştirilmektedir. Kentin dışına doğru gidildiğinde arazi değerlerinin daha düşük olduğu bu bölgelerde ise genelde yapı kooperatifleri aracılığıyla konut üretiminin yapıldığı görülmektedir.

Hızlı bir şekilde konut üretim ihtiyacının karşılanması için gerçekleştirilen kent bütünden kopuk İnköy Mahllesinin batı kesimindeki 1. ve 2. Toplu Konut Alanlarında ise yapılamışların tamamına yakını Toki tarafından yaptırılmaktadır.

1. ve 2. Toplu Konut Alanlarında toplam 2.152 konut bulunmaktadır. Dumlupınar Üniversitesi Merkez Kampüsü karşısındaki gelişme konut sahalarının uygulanmasından yapı kooperatifinin kurulduğu belirlenmiştir.

M.4.6. Gecekondu Islah ve Önleme Bölgeleri

Kütahya' nın çeşitli mahallelerinde ve ilçelerinde gecekondu yapılaşmasının vermiş olduğu görüntüyü önlemek, imarlı yapılaşmaya yön vermek bakımından gecekondu çalışma yapılan bölgeler şunlardır:

Kütahya	İstiklal Mevkii
Kütahya	Evliya Çelebi Mevkii
Kütahya	Maltepe Mevkii
Kütahya	Taşlı Bayır Mevkii
Kütahya	Okmeydanı Mevkii
Hisarcık	Şehitler Mevkii
Altıntaş	Hürriyet Mevkii
Demirci	Sofu Mevkii
Tavşanlı	Şekerlik Ulucami Mevkii

M.5. Yerleşim Yerlerinin Çevresel Etkileri

M.5.1. Görüntü Kirliliği

İlimizde görüntü kirliliği olarak mağaza ve dükkanlardaki insanların altından geçtiği tabelalar ve önlerine çıkıntı yaparak kullanımını yasaklamıştır.

M.5.2. Binalarda Ses İzolasyonu

İmar yönetmeliğinde izolasyon hakkında bir hüküm bulunmamasına rağmen, ilimizdeki yeni yapılaşma bölgelerindeki inşa edilen konutlarda ses, gürültü ve iklim şartlarına göre izolasyon materyalleri kullanılmaktadır. Bunlar duvarlarda izotuğla, strafor, gazbeton gibi, döşemede ise asmoleh türündedir.

M.5.3. Hava Alanları ve Çevresinde Oluşturulan Gürültü Zonları

İlimizde şu anda hava alanı mevcut değildir. Kütahya Havaalanı Altıntaş İlçesi Alibeyköy civarına yapılması planlanmıştır.

M.5.4. Ticari ve Endüstriyel Gürültü

Endüstriyel yapılar şehir dışında bulunmaktadır. Şehir içinde ise semt semt küçük atölyeler bulunmaktadır.

Endüstriden kaynaklanan gürültü, sanayinin türüne, yapı içi akustik özelliklerine ve kullanılan makine adedine bağlı olarak değişmektedir. Sanayide gürültünün kontrolü, gürültü meydana getiren makine ve teçhizatın, gürültüsüz olanlar ile değiştirilmesi ile başlar. İkinci yöntem, gürültülü kısımlarda meydana gelen sesin çevreye yayılmasının önlenmesidir.

Bunun için motor veya makinenin etrafı ses geçirmez malzeme ile izolasyonu gerekir.Üçüncü yöntem ise, fabrikada çalışanlara kulaklık verilmesidir.Bu en çok uygulanan yöntemdir.

Yerleşim Alanlarında oluşan gürültü kaynakları insanların eğlendikleri , yaşadıkları ve çalıştıkları yapıların içinde yer almaktadır. Bunlar; adım sesleri ve darbe sesleri, müzik, radyo ve TV sesleri, ev aletlerinin sesleri, çarpan kapı ve pencere sesidir. Kolluk gücüyle birlikte rutin denetimlere çıkılmaktadır.

Gürültü ölçümü yapılmakta ve gerek bar, dernek ve lokal eğlence yerleri gerek iş yerlerinin klima, havalandırma gibi şikayetlerde değerlendirilmektedir. Özellikle elektronik aletlerle yükseltilmiş yada canlı müzik yayını yapan işletmelerden akustik rapor istenmekte ve ilgili mevzuat ve yasa çerçevesinde gerekli uygulamalar yapılmaktadır.

Akustik raporunu Çevre ve Orman Bakanlığında Yeterlilik yada ön yeterlilik almış firmalara yaptırarak Gürültü Ölçüm cihazı takılması gerekmektedir. Uygun görülen işletmelere Gürültü Kontrol izin Belgesi verilmektedir.

Buna bağlı olarak 90 dbA yı geçen durumlarda cihaz kontörü attığından rutin denetimler esnasında tutanak ile yaptırımlar uygulanmaktadır.

Benzer şekilde denetimlerde kolluk gücüyle hareket edilmekte ve şikayetler değerlendirilerek gürültü kirliliğinin önüne geçilmesine çalışılmaktadır.

Gürültü sorununa önlemler; kent planlaması, ulaşım planlaması, mevzi imar planlarının yapılması, yapıların projelendirilmesi, yapı elemanı ve bileşenlerinin tasarımı, malzeme seçimi, gürültü kaynağının bulunduğu mekanın tasarımı, etkileme süresinin kontrolü gibi etkenlere önem vererek mücadele edilmektedir.

Gürültü ile mücadele Şehrimizin Gürültü haritası çıkartıldıktan sonra önlemler alınması planlanmıştır. Gürültü haritası oluşturuluncaya kadar mevzuat kapsamında rutin denetimler ve şikayetler değerlendirilmekte ve önlemler alınmaktadır.

M.5.5. Kentsel Atıklar

Kent merkezinde ve ilçe merkezlerinde kentsel atıklar genelde herhangi bir ayırım yapmadan (evrensel atık, kağıt, pislik, şişe v.b.) yerel yönetimlerin tesbit ettiği çöp toplama merkezlerinde belediyelere ait araçlarla toplanmaktadır. Çöp sorununu çözmek için Kütahya Belediyesi ve bazı ilçelerle birlikte Katı Atık Yönetim Projesi çalışmaları başlatılmıştır.

M.5.6. Binalarda Isı Yalıtımı

Binalarda ısı yalıtımı 3030 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan belediyeler imar mevzuatına göre yapılmaktadır. İmar mevzuatında pencere alanı, döşeme alanının % 55'ini geçemez kuralına uygun olarak tatbik edilmesi; bina dış duvarlarının gaz beton veya sandviç duvar (çift tuğla duvar arasında beş santimetrelük strafor konulması) olarak yapılması şeklindedir.

M.6. Nüfus

M.6.1.Nüfusun Yıllara Göre Değişimi

Türkiye’de sanayileşme süreci ile birlikte kırsal kesimden kentsel kesime büyük bir nüfus hareketliliği yaşanmıştır. Bu süreci sanayileşmiş ülkeler geçtiğimiz yüzyılda yaşamış iken ülkemizde 1950 yılından sonra göçler başlamış, 1960 yılından sonra Batı Avrupa ülkelerine işgücü göçü hızlanmış özellikle 1970 yılında meydana gelen Gediz Depreminden sonra ilimiz Batı Avrupa ülkelerine önemli sayıda işçi göndermiştir. Ülkemizde nüfusun artması ile birlikte oluşan işsizlik nedeni ile kırsal bölgelerden kentsel bölgelere önemli ölçüde nüfus hareketliliği yaşanmıştır.

Tablo 187. 1927-2007 Yılları Arası Kütahya İli Nüfus Artış Hızı

Yıl	Nüfus	Yıllık nüfus artış hızı %
1927	303.641	16,93
1935	347.682	6,9
1940	359.890	13,29
1945	384.625	18,93
1950	422.815	18,36 (*)
1955	330.978	21,07

1960	367.753	15,85
1965	398.081	20,01
1970	439.967	13,39
1975	470.423	11,03
1980	497.089	17,81
1985	543.384	12,36
1990	578.020	12,79
2000	656.903	
2007	583910	

*Uşak ili 15.07.1953 tarih ve 6129 sayılı kanunla Kütahya ilinden ayrılarak kurulmuştur. Bu nedenle 1950—1955 dönemindeki nüfus artış hızı hesaplanırken 1955 idari bölünüşe göre düzeltilmiş olan 1950 genel nüfus sayımı nüfusu kullanılmıştır. Kütahya ilinin 1955 idari bölünüşe göre 1950 nüfusu 301.948dir.

Kaynak : İl Nüfus Müdürlüğü

Yıllık nüfus artış hızı: iki sayım tarihi arasındaki dönemde her 1.000 nüfus için yıllık artan nüfustür, doğal artış bağıntısı $P_{n+t} = P_n \times e^{RT}$ ile hesaplanmaktadır.

P_n : n tarihindeki nüfus

P_{n+t} : n + t tarihindeki nüfus

e : doğal logaritma tabanı

R : yıllık nüfus artış katsayısı

T : iki tarih arasındaki süre

Kütahya’da iç göç ile dış göç oranı birbirine yakındır. 1975-1980 yılları arasında az sayıda göç alan ilimiz 1980-1990 yılları arasında önemli miktarda göç verdiği görülmüştür.

Bu sayı 1990 sayımında 4.609 kişiye ulaşmıştır. Tablo 225’te Kütahya İlinin göç durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Kütahya dan en fazla göçün sanayileşmiş büyük şehirlere olduğu görülmektedir. Bunun yanında ilimiz Afyon, Balıkesir ve Konya’dan göç almıştır. Kütahya İlinin göç aldığı verdiği yaş grubu 25-29 arasında yoğunlaşmaktadır. Bu da özellikle çalışma çağı nüfusunu oluşturmaktadır.

1990 göç istatistiklerinde yapılan incelemede 5-9, 35-39 yaş grubunun kırdan kente göç ettiği görülmektedir. 1990 nüfus sayımına göre Kütahya nüfusunun % 81,95’i okuyamaz, % 18,05’i okuma yazma bilmeyenleri oluşturmaktadır. 1985-1990 döneminde Kütahya’daki iç göçlerde okuma yazma bilmeyenler % 9’u, okuma yazma bilenler % 91’i oluşturmaktadır. Yüksek okulu bitirenlerin oranı ise % 12,17’dir.

Dış göçlerde yüksek okulu bitirenlerin oranı % 9,86 düzeyindedir. İktisadi faaliyet kollarına göre tarım kesiminde göç verme oranı % 16,64’dür. Toplum hizmetleri ve kişisel hizmetler kesimindeki oran % 35,60 olmuştur.

Göçlerde en büyük pay ücretli kesimindedir (iç göçlerde % 68,64, dış göçlerde % 81,60). Bu oran işverenlerde % 1,13’dür.

Tablo 188. Kütahya İli İlçelerinin Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi

Yıl	Kütahya	Türkiye	Kütahya Nüfusu / Türkiye Nüfusu (%)
1927	303,641	13648,27	2,22
1935	347,682	16158,02	2,15
1940	359,890	17820,95	2,02

1950	422,815	20947,18	2,02
1960	367,753	27754,82	1,32
1970	439,967	35605,17	1,24
1980	497,089	44736,95	1,11
1990	578,020	56473,03	1,02
2000	656,903	67803,92	0,97
2010	590,496	73722,98	0,80
2011	564,264	74724,26	0,75

Kaynak : İl Nüfus Müdürlüğü

1965-1990 döneminde 73 ilin 20 sinin aldığı göç verdiği göçten fazla olmuştur. Net göç alan illerin tamamı sosyo-ekonomik bakımdan gelişmiş batı bölgelerinde, göç eden iller ise doğu, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde bulunmaktadır. Ülkemizde nüfus hareketlerinin büyük çoğunluğunu kırdan kente göçler teşkil etmektedir.

M.6.2. Nüfusun Yaş, Cinsiyet ve Eğitim Gruplarına Göre Dağılımı

Kütahya İli içerisinde yapılan sayımlar sonucunda elde edilen veriler aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

Tablo 189. Kütahya İlinin Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı

.06-.13	Erkek	7	31.296	67	31.370
	Kadın	12	29.404	71	29.487
14-17	Erkek	14	16.488	37	16.539
	Kadın	13	15.733	27	15.773
18-21	Erkek	62	18.250	132	18.444
	Kadın	79	19.480	56	19.615
22-24	Erkek	71	13.555	105	13.731
	Kadın	79	13.310	68	13.457
25-29	Erkek	148	21.783	204	22.135
	Kadın	147	21.200	85	21.432
30-34	Erkek	111	22.299	91	22.501
	Kadın	131	22.106	75	22.312
35-39	Erkek	84	20.271	74	20.429
	Kadın	142	20.428	76	20.646
40-44	Erkek	97	18.150	60	18.307
	Kadın	198	18.732	79	19.009
45-49	Erkek	116	19.399	77	19.592
	Kadın	381	20.087	59	20.527
50-54	Erkek	140	17.597	55	17.792
	Kadın	643	17.309	63	18.015
55-59	Erkek	177	16.862	67	17.106
	Kadın	1.296	15.634	92	17.022
60-64	Erkek	329	12.044	104	12.477
	Kadın	2.042	11.560	101	13.703
65 +	Erkek	2.547	24.148	175	26.870
	Kadın	12.173	20.984	152	33.309
	Toplam	21.239	498.109	2.252	521.600

Kaynak : İl Nüfus Müdürlüğü

M.6.3. İl ve ilçelerin Nüfus Yoğunlukları

Tablo 190. Kütahya İlinin İlçelere Göre Nüfus Yoğunluğu

İl ve İlçeler	2000 Genel Nüfus Sayımı Kesin Sonuçları			Nüfus Yoğunluğu (1 km ² ye Düşen Nüfus)	
	Toplam	Şehir	Köy	Yüzölçümü km ²	Yoğunluk
Merkez	237.804	214.286	23.518	2.461	96,5
Altıntaş	18.026	5.151	12.875	947	21,5
Aslanapa	10.900	1.563	9.337	781	15,4
Çavdarhisar	7.969	2.333	5.636	200	44,5
Domaniç	16.425	4.641	11.784	536	33,3
Dumlupınar	3.106	1.291	1.815	276	11,87
Emet	22.428	10.805	11.623	1.096	22,3
Gediz	51.291	20.113	31.178	1.441	37,6
Hisarcık	14.225	5.202	9.023	373	39,7
Pazarlar	5.803	3.383	2.420	159	44,6
Simav	67.786	24.186	43.600	1.561	48,8
Şaphane	7.500	3.536	3.964	238	32,3
Tavşanlı	101.001	65.784	35.217	1.908	52
Toplam	564.264	362.274	201.990	11.977	47,1

Kaynak : İl Nüfus Müdürlüğü

Yüzölçümüne göller dahil değildir. Harita Genel Komutanlığından temin edilen 1/1.000.000 ölçekli haritadan hesaplanmıştır.

M.6.4. Nüfus Değişim Oranları

Son 73 yılda Türkiye'nin nüfusu beş kat artış göstermiştir. Aynı dönemde Kütahya İlinin nüfusu 2,2 kat artış göstermiş ve 2000 yılında 656.903'e yükselmiştir. 1927-2000 döneminde Kütahya İlinin nüfusu sürekli artış göstermiştir. İlde en yüksek yıllık nüfus artış hızı % 2,1 ile 1955-1960 döneminde, en düşük yıllık nüfus artış hızı % 6, 9 ile 1935-1940 döneminde gerçekleşmiştir.

1990-2000 döneminde Kütahya ilinin yıllık nüfus artış hızı % 12,8 dir. 1927 yılında Kütahya ili ülke nüfusu içinde % 2,2'lik bir paya sahip iken 2000 yılında yaklaşık % 1'lik bir paya sahiptir. Buda Kütahya ilinin nüfus artış hızının ülke ortalamasından daha düşük olduğunu göstermektedir. Şehir nüfusu Kütahya İlinde % 17,3 olan şehirde yaşayan nüfusun payı 1950 yılına kadar azalma göstermiş ve bu oran % 14,8'e düşmüştür. bu yıldan sonra sürekli artış gösteren şehir nüfusunun payı 2000 yılında % 48,5'e yükselmiştir.

Kaynaklar

İl Nüfus Müdürlüğü
 Kütahya Belediye Başkanlığı
 İl Milli Eğitim Müdürlüğü
 İl Sağlık Müdürlüğü
 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
 Çalışma ve Sosyal Güv. Bak. Bölge Müdürlüğü

N. ATIKLAR

N.1. Evsel Katı Atıklar

İlimizde evsel katı atıkların toplanması işi özel sektör tarafından yapılmaktadır. Evsel katı atıklar; konteyner sistemi, tank sistemi, poşet sistemi (şehrimizin pilot bölgeleri olarak kabul edilen (Cumhuriyet Caddesi, Asım Gündüz Caddesi, Atatürk Bulvarı, Cumhuriyet Mahallesi Çinikent) yerlerde saatlik poşetle atık toplama sistemi devam etmektedir), teneke sistemi ile toplanmaktadır.

Tablo191.2011 yılı evsel katı atık verileri

Toplanan Atık (ton/gün)		Ortalama Miktarı		Geri Kazanılan Ortalama Atık Miktarı (ton/gün)		Atık Kompozisyonu (%)			
Yaz	Kış	Yaz	Kış	Organik	Kağıt	Cam	Metal	Plastik	Kül
195	210	5,26	10,6	54,2	3,8	12,8	2,9	10	16,3

Kaynak: Kütahya Belediyesi-2011

N.2. Tehlikeli ve Zararlı Atıklar

Çevre problemlerinin çoğu sebep ve potansiyel çözümlerine göre, kimyasal maddelerden kaynaklanan sorunlardır. Günümüzde kimyasal maddelerin sayısı büyük boyutlara ulaşmıştır. Tehlikeli atıklar, teknolojik gelişmeye bağlı olarak ortaya çıkan ve insan sağlığını tehdit eden endüstriyel nitelikli atıklardır.

Bu tür atıklar doğrudan alıcı ortama verilemez. Bunlar uygun deponi alanlarında gömülmeli ve meydana gelen sızıntı sularının yer altı suyuna karışmaları engellenmelidir.

Maden sektörünün atıkları termik santrallerin ve TÜGSAŞ Fabrikasının curuf ve kül barajlarının önemli çevre problemi yarattığı bir gerçektir. Bu soruna Çevre ve Orman Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı, üniversite, sanayi kuruluşları, mahalli idareler ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile çözüm aranması gereklidir.

Kütahya'da yapılacak olan Düzenli Katı Atık Depolama Tesisi Projesi için yapılan çalışmalara göre bazı sanayi tesislerinden kaynaklanan tehlikeli atıklar;

Garp Linyitleri İşletmesi:

Isıl işlem tuzları: 1,5 ton/yıl

Makine yağları : 40 ton/yıl

Isıl işlem tuzları ve makine yağları belirli aralıklarla İZAYDAŞ'a gönderilerek bertaraf edilmektedir.

Art-Craft Cam Fabrikası:

Atık yağ : 13 ton/yıl

Krom kaplama banyosu atığı (kromik asit+su) : 3 ton/yıl

Yağlı-üstüğü bez: 2,5 ton/yıl

N.3. Özel Atıklar

N.3.1. Tıbbi Atıklar

2011 yılında Belediye sınırları içinde tıbbi atık üreten özel ve resmi kurumların tıbbi atıkları lisanslı Eskişehir-İnte-Ary tarafından toplanarak, lisanslı tıbbi atık araçları ile lisanslı tesise taşınmak suretiyle sterilize edilmektedir.

2011 yılında 75 adet sağlık hizmeti verilen kişi ve kurumlardan toplam 281.840 kg tıbbi atık toplanmıştır ve bertaraf ettirilmiştir

Tıbbi Atıkların Bertarafı

- a) **Tıbbi atık bertaraf tesisinin bulunduğu yer :** Merkez Turgutlar Köyü yolu üzeri, Yedigöller bölgesi.
- b) **Bertaraf amacıyla uygulanacak yöntemler :** Şehrimizden toplanan tıbbi atıklar, döküm sahasında etrafı tel örgü ile çevrili özel döküm yerine dökülerek üzerine kireç kaymağı atılmak suretiyle imha edilmektedir.
- c) **Tıbbi atık bertaraf tesisi ve görevli personel yoktur.**
- d) **Atıkların toplanmasında ve taşınmasında alınacak tedbirler :** Şehrimizde evsel nitelikli atıklar ile tıbbi atıklar ayrı ayrı yönetmeliklere uygun olarak toplanmaktadır.

Ayrıca şehir atıkları için ayrı bir bölge seçilmiş olup, burada evsel atıklar düzenli depolama ile depolanacak veya kompostlaştırılacak, tıbbi atıklar için ise düzenli depolama tesisi veya yakma fırınları kurulacaktır.

- e) **Acil durumlarda yönetmelik çerçevesinde hareket edilmektedir.**

Toplanması :

Hastanelerin servis/tıbbi birimlerinde kaynağında ayrı olarak toplanan tıbbi ve tehlikeli nitelikli atıklar kırmızı renkli (Tıbbi atık yazılı) torba içinde kırılmayacak, yırtılmayacak, delinmeyecek nitelikte özel kaplarda biriktirilmekte; kaplar dolduğunda ağzı kendi kapağı ile kapatılmakta ve kırmızı renkli torbalar içerisinde geçici tıbbi atık deposuna götürülmektedir.

Vardiya değişimlerinde veya torba dolduğunda bu iş için paslanmaz çelikten yapılmış araçlarla tıbbi atıklar için ayrılan geçici biriktirme deposuna taşınmaktadır.

İmhası :

Geçici biriktirme deposundaki tıbbi atıklar imha edilmek üzere Belediyeye ait tıbbi atık toplama aracı ile haftada iki gün alınmaktadır.

Tıbbi atıklar evsel atıklardan ayrı olarak toplanıp Belediye tarafından imha edilmektedir.

N.3.2. Atık Yağlar

İlimizde 2011 yılı atık yağ miktarı 406181 lt olup lisanslı tesislerde bertaraf ettirilmek üzere Çevre ve Şehircilik bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş Frig Kimya Petrol Ürünleri Tem. İnş. Taah. San. Tic. Ltd.Şti, Engin Geri Kazanım Tesisleri Petrol Ürn. San. ve Tic.Ltd.Şti., Murat Tunç Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi, Acıöz Petrol Hurdacılık Nakliye Demir Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti., G.D.S. Geri Dönüşebilir Atık Maddeler İnş. Pet. Ürün. Tur. Temizlik Nak. Taah. San. ve Tic. Ltd.Şti., Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. Eskişehir Çimento Fabrikası, Limak Batı Çimento Sanayi ve Tic. A.Ş. Ankara Çimento Fabrikası, Baştaş Başkent Çimento San.ve Tic.A.Ş., Bursa Çimento Fab.A.Ş., Asaş Petrol Ürünleri Geri Dönüşüm Nak. San. ve Tic. A.Ş., İssan Kimya San Tic Ltd Şti., Denizli Çimento San.T.A.Ş., Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Eskişehir Çimento Fabrikası'na teslim edilmiştir. Söz konusu atık yağlar başlıca maden endüstrisi, taş ve toprağa dayalı endüstri, enerji endüstrisi, besin endüstrisi ve kimya endüstrisi tesislerinden kaynaklanmaktadır. Toplanan atık yağların % 43.88 enerji geri kazanımı amacıyla çimento fabrikalarına gönderilmiş, % 56.12 geri kazanım amacıyla rafinasyon tesislerine gönderilmiştir.

N.3.3. Bitkisel ve Hayvansal Atık Yağlar

19/04/2005 tarih ve 25791 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” gereği otel, motel, yemek fabrikaları ve benzeri yerlerden kaynaklanan kullanılmış kızartmalık yağların toplanması için Lisanslı geri dönüşüm firması Ezici Yağ Elektrik Üretim San. Ve Tic. A.Ş. ile protokol yapılmıştır.

N.3.4. Pil ve Aküler

İlimizde 2011 yılında 45.769 kg atık pil/akü ilimizde faaliyet göstermekte olan işletmeler vasıtasıyla toplanmış olup, toplanan atık pil ve aküler Aküder, Anel Doğa Entegre Geri Dönüşüm Endüstri A.Ş, Çıldırlar Metal Metalurji San. Ve Tic.Ltd.Şti., Kudret Metal İzabe Sanayi İşletmesi ve Ticaret A.Ş., Mutlu Akü ve Malzemeleri San. A.Ş., Tümaküder, Anel Doğa Entegre Geri Dönüşüm Endüstri A.Ş., Exitcom Recycling Atık Taşıma Toplama Depolama Elektronik ve Gemi Sanayi Ticaret Limited Şirketi ve Tap - Taşınabilir Pil Üreticileri Ve İthalatçıları Derneği'ne bertaraf ve geri kazanım amacıyla gönderilmişlerdir. 45089 kg atık pil ve akü Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü yöntemi ile 672 kg herhangi birine tabi tutuluncaya kadar atıkların stoklanması (atığın üretildiği alan içinde geçici depolama, toplama hariç), 8 kg ise Özel mühendislik gerektiren toprağın altında veya üstünde düzenli depolama yöntemi ile bertarafı sağlanmıştır.

N.3.5. Cips ve Diğer Yakma Fırınlarından Kaynaklanan Küller

Konu ile ilgili veri mevcut değildir.

N.3.6. Tarama Çamurları

İlimizde bu tür atıklarla ilgili etkin bir çalışma yapılamamaktadır. Ancak Kütahya İli Katı Atık Bertaraf Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği tarafından kurulan ve yakın zamanda faaliyete geçmesi planlanan Katı Atık Bertaraf Tesisinin faaliyete geçmesi ile birlikte etkin bir çalışma başlatılması düşünülmektedir.

N.3.7. Elektrik ve Elektronik Atıklar

Konu ile ilgili veri mevcut değildir.

N.3.8. Kullanım Ömrü Bitmiş Araçlar

İlimizde bu tür atıklarla ilgili etkin bir çalışma yapılamamaktadır. Ancak Kütahya İli Katı Atık Bertaraf Tesisleri Yapma ve İşletme Birliği tarafından kurulan ve yakın zamanda faaliyete geçmesi planlanan Katı Atık Bertaraf Tesisinin faaliyete geçmesi ile birlikte etkin bir çalışma başlatılması düşünülmektedir.

N.4. Diğer Atıklar

N .4.1. Ambalaj Atıkları

Belediyemiz mücavir alan sınırları içinde bulunan tüm mahalle, cadde, bulvar, konut, işyeri, ticarethane, kamu kurum ve kuruluşları, okul, otel, hastane, askeri tesis, alışveriş merkezleri, sanayi ve sokaklardan veya şehir geneline konulmuş lan geri dönüşüm kumbaralarından toplanan ambalaj atığı, kağıt-karton, plastik, metal, cam vs. atıkların kaynağında ayrı toplanması, taşınması ve değerlendirilmesi Onaylı Ambalaj Atıkları Yönetim Planı'na göre yapılmaktadır.

02.07.2010 tarih ve 40268 sayılı yazı ile Çevre ve Orman Bakanlığınca onaylanan Kütahya Belediyesine ait Ambalaj Atıkları Yönetim Planı Temmuz-2010 itibariyle uygulanmaya başlanmıştır.

Kütahya Belediyesi Ambalaj Atıkları Yönetim Planı 5 aşamalı olarak hazırlanmıştır. Aşamalar, ambalaj atıklarının yoğun olduğu yerlerde ve sosyo-ekonomik seviyenin yüksek olduğu bölgelerden başlayacak şekilde belirlenmiş ve 3 yıl sonunda tüm Kütahya'ya yayılması amaçlanmıştır.

Atık alım günleri ve saatleri, Belediye Temizlik İşleri'nin alım günleri ve saatleri baz alınarak Pazartesi ve Perşembe günleri olarak belirlenmiştir. 12845 konut ve 40031 kişiye poşet ve broşür dağıtımı yapılmıştır. Ayrıca apartman ve site girişlerine stickerlar yapıştırılarak, atık alım gün ve saatleri, hangi ambalaj atıklarının ayrı toplanacağı gibi hususların duyurulması da sağlanmıştır. İkinci aşamada, 12000 adet broşür, 1500 adet afiş, 1000 adet sticker ve 25.000 adet mavi poşet dağıtımı yapılmış, poşet dağıtımı halen yapılmaktadır.

Kütahya Belediyesi sınırları içerisinde ambalaj atıklarının yoğun olduğu Kamu Kurum ve Kuruluşlarına, okullara, bakkallara, yurtlara ve işyerlerine iç mekan kutuları konulmuştur. Bunlar Yetkili Toplayıcı firma tarafından günlük düzenli olarak toplanmaktadır. 2011 yılında 250 adet iç mekan kutusu dağıtımı yapılmıştır.

Satış noktaları ve marketler, kendilerine ait alanda, uygun bir yerde biriktirme sistemi oluşturmuşlar ve ambalaj atıklarını burada ayrı olarak biriktirmektedirler. Bu atıkların alımı, firma tarafından günlük olarak yapılmaktadır.

AB Katılım Öncesi Mali İşbirliği Programı çerçevesinde "Kütahya Katı Atık Yönetimi" Projesi Sözleşmesi kapsamında alınmış olan ambalaj atığı kumbaralarının yerleşimi, bu kumbaraların boşaltılmasında kullanılacak olan vinç sistemine sahip olan araçların çalıştırılabilmesini müteakip Haziran 2011 ayı içerisinde başlamıştır. Kumbara

yerleşimleri Ambalaj Atıkları Yönetim Planına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Kumbaralar, cam, metal, plastik ve kağıt atıklar olmak üzere 4'lü gruplar şeklinde Haziran 2011'de Kütahya Belediyesi tarafından yerleştirilmiştir.

Ambalaj Atık Kompozisyonu:

ATIK TÜRÜ ORANI %

PET 10,68

PE 6,88

PVC 0,42

PP 9,86

KAĞIT-KARTON 72,16

TOPLAM 100

Tablo 192. Ambalaj Üretim Miktarı

	AMBALAJ CİNSİ	Yurtiçinde Üretilen Ambalaj Miktarı (Kg)	İthal Edilen Ambalaj Miktarı (Boş) (Kg)	İhraç Edilen Ambalaj Miktarı (Kg)	Yurtiçinde Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (Kg)	
PLASTİK	Polietilen (PE)					Detay
	Polietilen terftalat (PET)					Detay
	Polipropilen (PP)	827.467			913.920	Detay
	Polistiren (PS)					Detay
	Polivinilklorür (PVC)					Detay
	Toplam	827.467	0	0	913.920	Detay
METAL	Alüminyum					Detay
	Çelik-Teneke					Detay
	Toplam	0	0	0	0	Detay
KOMPOZİT	Kağıt-Karton Ağırlıklı					Detay
	Metal Ağırlıklı					Detay
	Plastik Ağırlıklı					Detay
	Toplam	0	0	0	0	Detay
KAĞIT KARTON	31.987.731				31.987.731	Detay
CAM	0					Detay
AHŞAP	0					Detay
TOPLAM	32.815.198	0	0	0	32.901.651	

Kaynak: Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü

Tablo 193. Piyasaya Sürülen Toplam Ambalaj Miktarları

	AMBALAJ CİNSİ	Yurtiçinden Temin Edilen Ambalaj Miktarı (Kg)	İthal Edilen Ambalaj Miktarı (Dolu) (Kg)	İhraç Edilen Ambalaj Miktarı (Dolu) (Kg)	Tekrar Kullanılan Ambalaj Miktarı (Kg)	Yurtiçinde Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (Kg)
TEKSTİL		0				
PLASTİK	Polietilen (PE)	1.913.372		372.836		1.333.738
	Polietilen terftalat (PET)	646.386		1.407		590.272
	Polipropilen (PP)	3.914.900	3.606	597.907		3.663.812
	Polistiren (PS)	66.790		1.102		66.955
	Polivinilklorür (PVC)	6.541.448	3.606	973.252	0	5.654.777
METAL	Alüminyum	864				524

	Çelik-Teneke	965.947		64.363		991.287
KOMPOZİT	966.811	0	64.363	0	991.811	0
	Metal Ağırlıklı	25.018		4.199		23.314
	Plastik Ağırlıklı	4.448				3.372
KAĞIT KARTON		17.321.694	6.699	6.622.313		9.373.856
CAM		17.351.160	6.699	6.626.512	0	9.400.542
AHŞAP		5.233.613		3.689.744		1.735.511
TOPLAM		30.105.165	10.305	11.353.871	0	17.794.158

Kaynak: Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü

Tablo 194. Geri Kazanım Miktarları

	AMBALAJ CİNSİ	Yurtiçinde Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (Kg)	Yurtiçinde Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı Y.K(Kg)	Geri Kazanılması Gereken Oran (%)	Geri Kazanılması Gereken Miktar (Kg)	Geri Kazanılması Gereken Miktar Y.K(Kg)	Geri Kazanılan Miktar (Kg)	Geri Kazanılan Miktar Y.K (Kg)	Geri Kazanım Oranı (%)
TEKSTİL		0		0	0		0		0,00
PLASTİK	Polietilen (PE)	1.333.738		40	76.994		56.470		73,3
	Polietilen terftalat (PET)	590.272		40	0		0		0,00
	Polipropilen (PP)	3.663.812		40	169.119		0		0,00
	Polistiren (PS)	66.955		40	0		0		0,00
	Polivinilklorür (PVC)	5.654.777		40	246.113		56.470		22,94
	Toplam	0		0	0		0		0,00
METAL	Alüminyum	524		40	0		0		0,00
	Çelik-Teneke	524		40	0		0		0,00
	Toplam	0		0	0		0		0,00
KOMPOZİT	Kağıt-Karton Ağırlıklı	0		40	0		0		0,00
	Metal Ağırlıklı	23.314		40	0		0		0,00
	Plastik Ağırlıklı	23.314		40	0		0		0,00
	Toplam	0		0	0		0		0,00
KAĞIT KARTON		9.373.856		40	0		0		0,00
CAM		0		40	0		0		0,00
AHŞAP		1.735.511		0	0		0		0,00
TOPLAM		17.794.158			246.113		56.470		22,94

Kaynak: Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü

N .4.2. Hayvan Kadavraları

15/03/1989 tarih ve 20109 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde bertaraf edilmektedir

N.4.3. Mezbaha Atıkları

İlimizde 1 adet mezbaha bulunmaktadır. Kütahya Kasaplar Odası Mezbaha İşletmesinde çıkan atık kemik kan ve benzeri atıkların Doğa Hayvancılık San. Ve Tic. Ltd. Şti. tarafından alındığına dair Belediye Başkanlığımıza yazı sunulmuştur.

N.5. Atık Yönetimi

Kütahya Katı Atık Yönetimi Projesi hazırlanarak Avrupa Birliği ile uyum çerçevesinde projemiz yalnız Kütahya merkez belediyeyi kapsamamakta ve üye diğer belediyelerle iş birliği içersinde yürütülerek, belediyeler birliği kurulmuştur.

N.6. Katı Atıkların Miktar ve Kompozisyonu

Belediyemiz sınırları içinde günlük ortalama yaz ayları için 195 ton, kış ayları için 210 ton civarında evsel atık ve kül cüruf toplanmaktadır.

Tablo 195. Atık Kompozisyonu

Atık Kompozisyonu (%) (1 yıllık ortalama)					
Organik	Kağıt/Karton	Cam	Metal	Plastik	Kül
54,2	3,8	12,8	2,9	10	16,3

Kaynak: Kütahya Belediyesi

N.7. Katı Atıkların Biriktirilmesi, Toplatılması, Taşınması ve Aktarma Merkezleri

İlimizde katı atıkların toplama işlemlerinin yürütülmesi görevi Belediyemiz tarafından özel bir şirkete yaptırılmaktadır.

İlimizde atıklar

- 1- Konteyner sistemi
- 2- Tank sistemi,
- 3- Poşet sistemi, şehrimizin pilot bölgeleri olarak kabul edilen (Cumhuriyet Caddesi, Asım Gündüz Caddesi, Atatürk Bulvarı, Cumhuriyet Mahallesi Çinikent) yerlerde saatlik poşetle çöp toplama sistemi uygulanmaktadır.
- 4- Teneke sistemi
- 5- Yeni mahallelerimizde varil sistemi ile alınmakta ve depolama sahalarına götürülmektedir.

N.8. Atıkların Bertaraf Yöntemleri

N.8.1. Katı Atıkların depolanması

Evsel Katı Atık Düzenli Depolama Sahası, Kütahya Merkez ilçesi, Perli Köyü, Şabanözü mevkiinde, tapunun 23 pafta (kadastro paftası), 185 ada, 985 parsel numarasında kayıtlı, 246,416,5 m² yüzölçümlü alan üzerinde, 1521 m² yüzölçümlü kapalı alanda yer almaktadır. İşletme Evsel Katı Atık Düzenli Depolama konusunda faaliyet göstermekte olup, çevre izni/ lisans konuları için 27 Aralık 2010 tarihinde Geçici Faaliyet Belgesi almış

ve 25 Nisan 2011 tarihi itibari ile faaliyetine başlamıştır. İşletme yukarıda belirtilen adreste bina sahibi olarak faaliyet göstermektedir.

N.8.2. Atıkların Yakılması

İlimizde katı atık yakma tesisi bulunmamaktadır.

N.8.3. Kompost

İlimizde kompost tesisi bulunmamaktadır. Ancak Kütahya Bölgesel Katı Atık Yönetim Projesi kapsamında organik atıklardan doğal havalandırma yöntemi ile kompost üretimi projesi çalışmaları devam etmektedir. Kompost tesisine ait bilgiler aşağıda verilmektedir: Kompost evsel atıkların hacminin azaltılması için tercih edilen uygulanabilir bir metottur. Organik maddenin bakteriler ve diğer mikroorganizmalar tarafından biyolojik olarak parçalanmasına dayanır. Sonuçta oluşan ürün toprak koşullarını iyileştirici, malç yada üst toprak katkı maddesi olarak kullanılır.

Proje kapsamında kullanılan metot park/bahçe atıklarının biyolojik olarak bozunabilmesi için basitçe karıştırılarak havalanmasını içermektedir. Pilot tesisin kapasitesi yılda 2,500 ton'dur.

N.9. Atıkların Geri Kazanımı ve Değerlendirilmesi

Şehrimiz vahşi çöp deponi sahasında bulunan çöp ayıklama müsteciri tarafından çöplerin içinden işe yarayan maddelerin ekonomiye geri kazanımı amacı ile ayıklama işi kiraya verilmiş ve Sicim Kağıt tarafından ayrıştırma yapılmıştır.

N.10. Atıkların Çevre Üzerindeki Etkileri

Düzenli depolama tesisinin faaliyete geçmesiyle birlikte vahşi depolama alanı rehabilite edilmiştir.

Kaynaklar

Kütahya Katı Atık Yönetimi Projesi Tasarım Esasları Raporu

Kütahya Belediyesi

Sağlık İl Müdürlüğü

İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü (Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü)

Sanayi İl Müdürlüğü

O. GÜRÜLTÜ VE TİTREŞİM

O.1. Gürültü

Ses, titreşim yapabilen her hangi bir kaynağın bütün maddesel ortamlarda yaptığı dalgalanmalar sonucu oluşan, insanda işitme organının verdiği duyumdur. Ses bir dalgalanma hareketidir.

Gürültü ise “istenmeyen ses” olup düzensiz titreşimlerden oluşur. Gürültü insan yaşantısında çok önemli bir etkidir. Zamanla işitme bozuklukları, dikkatsizlik, ruhsal dengesizlikler meydana getirmektedir.

İnsan kulağının en çok hassas olduğu orta ve yüksek frekansların özellikle vurgulandığı ses değerlendirilmesi birimi “desibel” dBA’dır. Gürültü azaltılması veya kontrolünde çok kullanılan dBA birimi, ses yüksekliğinin subjektif değerlendirmesi ile de ilişkilidir.

Ses dalgasının bir zamandaki titreşim sayısı olan frekansın birimi “hertz”dir. İşitilebilen frekans limitleri 20 Hz -20 kHz arasındaki gürültülerin en basit ölçüsüdür.

O.1.1. Gürültü Kaynakları

O.1.1.1. Trafik Gürültüsü

Toplumdaki gürültü kaynaklarının en önemlilerinden biri de trafik gürültüsüdür. Karayolu taşımacılığının günden güne artması, çeşitli kara nakil vasıtalarının büyük ölçüde kullanılması trafik gürültüsünün şiddetini arttırmıştır. Bunun için pek çok sanayileşmiş ülkede trafik gürültüsünü kontrol edecek ve düzeltecek idari tedbirler alınmıştır. Trafik gürültüsü kontrolü çeşitli şekillerde yapılabilmektedir. Bunlardan bazıları,

- Her bir nakil vasıtasının gürültüsünün azaltılması,
- Bölgelere ayırarak ve yol planlaması yapılarak hassas bölgelerdeki trafik yoğunluğunun azaltılması,
- Trafik akışının düzenlenmesi için tek yönlü trafik gibi tedbirlerin alınması,
- İlimizde trafikten kaynaklanan gürültünün azaltılabilmesi için motorlu taşıt egzoz-gazı emisyon ölçümlerinde, motorlu taşıtların egzozlarındaki susturucu ve ses giderici parçalarını çıkarıp çıkarmadıklarına da bakılmaktadır.

O.1.1.1.2. Endüstri Gürültüsü

Endüstriden kaynaklanan gürültü, sanayinin türüne, yapı içi akustik özelliklerine ve kullanılan makine adedine bağlı olarak değişmektedir. Sanayide gürültünün kontrolü, gürültü meydana getiren makine ve teçhizatın, gürültüsüz olanlar ile değiştirilmesi ile başlar. İkinci yöntem, gürültülü kısımlarda meydana gelen sesin çevreye yayılmasının önlenmesidir. Bunun için motor veya makinenin etrafı ses geçirmez malzeme ile izolasyonu gerekir. Üçüncü yöntem ise, fabrikada çalışanlara kulaklık verilmesidir. Bu en çok uygulanan yöntemdir.

O.1.1.3. İnşaat Gürültüsü

İnşaat gürültüleri genelde yerleşim birimleri içinde ya da yakınında oluşmaktadır. Bu nedenle inşaat gürültülerinin toplumu rahatsız etmesi ve gürültünün azaltılması bakımından önemli özellikleri vardır. İlde yerleşim alanlarına ait gürültü ölçüm değerleri bulunmamaktadır.

O.1.1.4. Yerleşim Alanlarında Oluşan Gürültüler

Yerleşim Alanlarında oluşan gürültü kaynakları insanların eğlendikleri , yaşadıkları ve çalıştıkları yapıların içinde yer almaktadır. Bunlar; adım sesleri ve darbe sesleri, müzik, radyo ve TV sesleri, ev aletlerinin sesleri, çarpan kapı ve pencere sesidir. İlde yerleşim alanlarına ait gürültü ölçüm değerleri bulunmamaktadır.

O.1.1.5. Havaalanları Yanında Oluşan Gürültü

İlde bir adet askeri hava alanı bulunmaktadır. Fakat gürültü ile ilgili ölçüm verisi bulunmamaktadır.

O.1.2. Gürültü İle Mücadele

Gürültü sorununa önlemler; kent planlaması, ulaşım planlaması, mevzi imar planlarının yapılması, yapıların projelendirilmesi, yapı elemanı ve bileşenlerinin tasarımı, malzeme seçimi, gürültü kaynağının bulunduğu mekanın tasarımı, etkileme süresinin kontrolü gibi etkenlere önem vererek mücadele edilmelidir.

O.1.3. Gürültünün Çevreye Olan Etkileri

O.1.3.1. Gürültünün Fiziksel Çevreye Etkileri

İl genelinde madencilik faaliyetleri sırasında patlayıcı maddeler kullanılarak atmosferde şok dalgaları ve yüksek ses dalgaları oluşmaktadır. Faaliyet sahipleri tesisin çevre ve insan sağlığına olan olumsuz etkilerini önlemek için gerekli taahhütlerde bulunmaktadırlar.

O.1.3.2. Gürültünün Sosyal Çevreye Etkisi

Çalışanların iş verimliliğini düşürmesi, dikkat dağıtması ve sonucunda da iş kazalarını meydana getirmesi açısından oldukça önemli olup, sosyal çevreyi etkilemektedir.

O.1.4. Gürültünün İnsanlar Üzerine Etkileri

Gürültü insanların işitme sağlığını ve algılamasını olumsuz yönde etkileyen, fizyolojik ve psikolojik dengelerini bozabilen, iş performansını azaltan, çevrenin hoşluğunu ve sakinliğini yok ederek, niteliğini değiştiren önemli bir çevre kirliliği türüdür.

Gürültü kaynakları; ulaşım gürültüsü, endüstri, yol ve inşaat makineleri gürültüsü, eğlence yerleri gürültüsü, yerleşim alanlarındaki gürültüler şeklinde gruplandırılabilir.

O.1.4.1. Fiziksel Etkisi

Gürültünün işitme duyusunda oluşturduğu olumsuz etkilerdir. Geçici ve kalıcı olarak iki ayrı bölümde incelenebilir. Geçici etkilerin en çok karşılaşılanı geçici işitme eşiği kayması veya duyma yorulması olarak bilinen işitme duyarlılığındaki geçici kayıptır. Etkilenimin çok fazla olduğu ve işitme sisteminin eski özelliklerine kavuşmadan tekrar gürültüden etkilendiği durumlarda işitme kaybı kalıcı olmaktadır.

O.1.4.2. Fizyolojik Etkisi

Fizyolojik etkilerinin başlıcaları kas gerilmeleri, stres, kan basıncında artış, kalp atışlarının ve kan dolaşımının değişmesi, göz bebeğinin büyümesi ve uykusuzluktur. Ayrıca migren, ülser, gastrit vb. hastalıkların ortaya çıkmasında gürültünün de önemli bir etkisi olduğu ileri sürülmekle birlikte bu hastalıkların oluşmasında doğrudan etkili olduğu henüz kanıtlanmış değildir.

O.1.4.3. Psikolojik Etkisi

Gürültünün psikolojik etkilerinin başında ise; sinir bozukluğu, korku, rahatsızlık, tedirginlik, yorgunluk ve zihinsel etkilerde de yavaşlama gelir. Ani olarak yükselen gürültü düzeyleri insanlarda korku yaratabilmektedir.

O.1.4.4. Performans Üzerine Etkisi

Gürültünün en önemli etkileri şunlardır;

- Karşılıklı konuşmanın etkilenmesi (Anlama güçlüğü),
- Okuma ve öğrenmenin olumsuz etkilenmesidir (Konsantrasyon bozulması gibi),
- İş performansının etkilenmesi (iş kazaları, işin yanlış yapılması).

O.2. Titreşim

İlimiz ve ilçelerinde yer alan taş ocakları yerleşim birimlerinden uzak alanlarda faaliyet göstermektedirler. Patlatma anında ilgili yönetmeliklere uymakla yükümlüdürler.

Kaynaklar

Sağlık İl Müdürlüğü

İl Çevre Ve Şehircilik Müdürlüğü(Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü)

P. AFETLER

P.1. Doğal Afetler

Genel Olarak; İnsan için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen Doğal, Teknolojik ve İnsan Kökenli olaylara AFET denilmektedir.

Nerede, ne zaman, ne ölçüde, nasıl ve türde olacağı bilinmeyen doğal afetler varolduğu gündün beri insanların can ve malına yönelik en büyük tehlikedir.

Can ve mala yönelik diğer tehlikeleri (Düşman saldırısı ve yangınlar) önlemek insan ve insanlık için imkan dahilinde ise de, DOĞAL AFETLERİN önlenmesi her zaman mümkün olamamaktadır. Zira, doğal afetlerin bazıları önceden bilinebilmekte ise de, bazıları ani ve hiç beklenmedik zamanlarda ortaya çıkmaktadırlar. Ancak, hiçbir afet "ÖNLENEMEZ" veya "ETKİLERİ AZALTIYLAZ" diye düşünülmemelidir.

Araştırmalardan, gözlemlerden ve deneyimlerden edinilen bilgiler birleştirilerek ve çağdaş teknolojiye yararlanılarak afetlerin etkileri azaltılabilir ve can-mal kaybı en az düzeye indirilebilir.

Kaçılamayacağı ve yüzde yüz önlenemeyeceği için bazı önlemler alınarak bu büyük tehlikeyle (DOĞAL AFETLERLE) iç içe yaşamak, insan ve insanlık için zorunluluk olmaktadır. Bu konuda insana düşen görev gerekli önlemleri önceden alarak tehlike ile iç içe yaşamak, bilim ve tekniğe düşen görev insan için tehlikesi az yaşam sağlamaktır.

Ülkemiz, dünya üzerindeki konumu ve jeolojik yapısı nedeniyle uzun yıllardan beri büyük afetlerle karşılaşmış ve bu yüzden can ve mal kaybı yanında sosyal ve ekonomik gelişmemizde küçümsenemeyecek duraklamalar meydana gelmiştir.

Tanımlar

Doğal Afet: Yerleşim, üretim, altyapı, ulaşım, haberleşme gibi, genel hayatın zorunlu vasıtalarını ve akışını bozacak ölçüde aniden ve belirli bir süreç içerisinde meydana gelen doğal yer ve hava hareketleridir.

Afet Bölgesi: Doğal afetin olumsuz sonuçlarından ciddi boyutlarda etkilenen ve yetkililerce acil yardıma ihtiyaç duyulduğuna "Afet Bölgesi" ilan edilmesi şartı aranmaksızın doğal olarak ortaya çıkan bölgelerdir.

Afet Çeşitleri

Doğal Afetler

Deprem (yer sarsıntısı), su baskını (sel), kaya düşmesi, toprak kayması, çığ, kuraklık, fırtına-kasırga-tayfun-tornada- hortumlar, volkan patlaması, tsunami (deprem sonrası oluşan dev dalgalar), hava, su, çevre kirlenmesi, yangın vb.

Teknolojik Afetler

Baraj patlaması, sınıai kazalar vb.

İnsan Kökenli Afetler

Yangın, hava, su, çevre kirlenmesi, ulaşım (karayolu-demiryolu-hava-deniz) kazaları vb.

Yukarıda sayılan teknolojik ve insan kökenli afetler, doğal afetler kapsamında, genel hayatı etkilediği ve doğal afetlerle sonuçta birleştiği için sayılmışlardır.

Sebebi ve çeşidi ne olursa olsun gerekli önlemler alınmadan doğal afetlerden korunmak mümkün olmadığı gibi can ve mal kaybı da her zaman büyük olmaktadır. Zira afet sözcüğünün karşısı her zaman ve her yerde çok büyük zayıttır.

P.1.1. Depremler

Deprem ve Etkileri

Yerkabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsma olayına “DEPREM” denir. Bir başka tanımlama ile;

“DEPREM”; Yer kabuğunun derin katmalarının kırılıp yer değiştirmesi ya da yanardağların püskürme durumuna geçmesi nedeniyle oluşan sarsıntılardır.

Deprem çok kısa süre devam eder. Yerden gelen uğultu ve gürültüyle birlikte azdan çoğa doğru yükselen bir sarsıntı ile kendisini hissettirir. Büyük depremlerin öncesi ve sonrasında da depremler olur. Büyük depremlerden önce gerçekleşen şiddetli olmayan depremlere “Öncü depremler” denir. Şiddetli depremlerin ardından olan depremlere de “Artçı depremler” denir. Bu depremler uzun bir süre devam eder ve büyük bir depremlerle kırılmış yeraltı tabakalarının iyice yerleşmesini sağlar.

Yeryüzünde depreme daha hassas bölgeler vardır. Önceden kırılmış bölgeler, büyük yer altı boşlukları ve tuz kaynaklarının olduğu araziler bu hassas bölgeler arasındadır.

Yurdumuz, dünyanın en etkili deprem kuşaklarından birinin üzerinde bulunmaktadır. Geçmişte yurdumuzda bir çok yıkıcı deprem olmuştur. Gelecekte de deprem gerçeği ile iç içe yaşayacağımız gayet iyi bilinmelidir.

Ülkemiz topraklarının %92'sinin deprem bölgeleri içinde olduğu, nüfusumuzun %95'inin bu bölgeler üzerinde yaşadığı ve ayrıca büyük sanayi merkezlerinin %98'inin ve barajlarımızın %93'ünün deprem bölgelerinde bulunduğu bilinmektedir.

Deprem sadece can ve mal kaybına neden olmakla kalmaz. Baraj patlamalarına, taşkın sulara, yangınlara, kaya düşmelerine, çığ ve yer kaymalarına... neden olur ki, bu etkisi bazen doğrudan meydana getirdiği zarardan daha büyük olur.

Deprem; yerleşim, üretim, altyapı, ulaşım ve haberleşme gibi genel hayatın zorunlu vasıtalarını ve akışını bozduğu gibi, insanlar üzerinde şok etkisi yaratır. Sakatlıklara, öksüz kalmalara, bulaşıcı ve salgın hastalıklara ve psikolojik bozuklukların çıkmasına neden olur. Ülkenin ve yörenin ekonomik yapısını bozar ve yatırımları geciktirir.

Kütahya İl ve İlçelerinde Meydana Gelen Depremler

Ege Bölgesinin İç Batı Anadolu bölgesinde yer alan İlimiz 1. ve 2. Derece deprem bölgesinde bulunmaktadır. İlin Batısı ve Güneyi 1. Derece Bölgesinde, Kuzeyi Doğusu ve Güneydoğusu ise ikinci derece deprem bölgesinde yer almaktadır. Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar Reisliğinin yayınlamış olduğu 1952 tarihli "Türkiye Depremleri İzahlı Kataloğu"nda; Batı Anadolu deprem alanında yer alan İç Ege deprem Bölgesinden 3 Bölge Kütahya İlinin içerisinde bulunmaktadır.

- a. Sındırgı-Simav-Gediz Çukurluğu
- b. Emet Çukurluğu
- c. Kütahya

Depremler konusunda yapılmış araştırmalara ve eski kaynaklara göre; Cumhuriyet dönemi öncesinde Kütahya ilinde iki adet şiddetli deprem olduğu öğrenilmiştir. Bunlardan birincisi 17. yy. sonları veya 18. yy. başında, ikincisi ise 16 Nisan 1896 yılında Emet'te meydana gelen depremdir. Bu depremlerde birçok ev hasara uğramış, minareler yıkılmış, ılıcaların suları fişkırmış kısmen çoğalmış kısmen azalmıştır.

Cumhuriyet sonrası ise deprem kayıtları daha sağlıklıdır. Buna göre Kütahya Merkez ve İlçelerinde 1956 yılında hafif şiddetli birçok deprem kaydedilmiştir. 1970 yılında ise Kütahya'nın birçok ilçesinde 4.3 ile 5.4 şiddetleri arasında özellikle Mart, Nisan, Mayıs aylarında birçok deprem kaydedilmiştir. Ancak bu depremlerde Gediz depremi hariç can kaybı olmamış binalar hafif hasar görmüştür.

28 Mart 1970 yılındaki Gediz depremi ise Kütahya İlinde meydana gelmiş en şiddetli depremdir. Bu deprem, Türkiye'de literatürlere geçen şiddetli depremler arasındadır. Gediz depremi 7.2 şiddetindedir.

17.02.2009 tarihinde saat 07:28'de yaşanan Simav depreminde büyüklük:5.0 derinlik ise:7.3 olarak gerçekleşmiş olup; bir kişi kalp krizi sonucu hayatını kaybetmiş, bir kişi de yaralanmıştır. Binalarda ise; 17 ağır hasarlı, 24 orta hasarlı ve 193'ü hafif hasarlı olmak üzere toplam : 234 bina bu depremden etkilenmiştir.

1970 YILINDA MERKEZ ÜSSÜ GEDİZ İLÇESİ OLAN DEPREMİN HASAR DURUMU

Gediz Depreminde ağır hasarlı bina 9452, orta hasarlı bina 9840, az hasarlı bina 7737, ölü sayısı 1086, yaralı sayısı 1260, ayrıca bölgede 649 işyeri, 448 kamu tesisinin ağır hasar gördüğü tespit edilmiştir.

P.1.2. Heyelan ve Çığlar

Bölgemiz İç Ege İklimi ve İç Anadolu İklimi arasında bulunmaktadır.Bu bakımdan fazla yağış almadığından çığ olaylarına rastlanmamıştır.Simav İlçesi Kayalıdere köyünde kaya düşmesi ile Karacahisar köyü,Gediz İlçesi Gölcük köyü, Şaphane Karamanca Beldesi heyelan afetinden yerleşim yerleri değiştirilmiştir.

P.1.3. Seller

İlimiz sınırları içerisinde sık olmamakla birlikte normal iklim salınımlarına göre sel afeti olmaktadır.

İlimiz Merkezinde meydana gelen 04.01.2002 tarihinde yoğun kar yağışında gerekse 9-10 Temmuz 2002 tarihinde yoğun yağışlar sonucunda meydana gelen su baskınları karşısında Acil Yardım ve Kurtarma Ekipleri aktif olarak görev yapmışlardır.

P.1.4. Orman, Otlak ve Sazlık Yangınları

İlimiz meydana gelen Orman Yangınları genelde ihmalden kaynaklanmaktadır.İlimiz sınırları içerisinde yanan ağaç türleri arasında Kızılcım, Meşe, Sedir, Karaçam gelmektedir. Orman Yangınlarına karşı gerekli önlemler alınmış olup Orman Bölge Müdürlüğüne kurulmuş olan ekipler tarafından alınmakta ve gerekli koordinasyon ve işbirliği yine bu kurum tarafından sağlanmaktadır.

P.1.5. Ormanlar Üzerinde Biyotik veya Abiyotik Faktörlerin Etkileri

Bu konu ile ilgili veri mevcut değildir.

P.1.6. Fırtınalar

Bölgemizde kış mevsiminin belirli zamanlarında şiddetli rüzgarlar sık olmamakla beraber herhangi bir afet vasfında fırtına olayına rastlanmamıştır. Genellikle tahrip edici nitelikte değildir.

P.2. Diğer Afetler

P.2.1. Radyoaktif Maddeler

Kimyasal ve Biyolojik Silahlar

Kimyasal Silahlar

Günümüzde savaşlar cephelerde yapılmamaktadır.

Yani yalnız silahlı kuvvetler arasında cereyan etmemektedir. Savaşan ülkeler asker ve sivil olarak topyekün bu acımasız, yok edici kavganın içinde yer almaktadır.

Doğrudan insana yönelik olarak yapılan sıcak savaşlarda kullanılan silahları, şu başlıklar altında saymak mümkündür.

- Klasik ve modern silahlar,
- Nükleer silahlar,
- Kimyasal silahlar,
- Biyolojik silahlar,
- Kozmik ve elektronik silahlar,
- Meteorolojik silahlar,
- Psikolojik silahlar.

Tüm bu silahların hedefi kesinlikle insanlardır. Gerçekte hepsi de büyük tehlike arzederler. Fakat nükleer, kimyasal ve biyolojik silahlar özel bir sınıfa dahildir. Çünkü, duyu organları ile keşifleri mümkün değildir. Bu nedenle insan hayatı daha çok tehlike altındadır.

Kimyasal Savaşın Tanımı

Kimyasal özelliği nedeniyle öldürücü, yaralayıcı ve tahriş edici özellikler gösteren, sis ve yangın meydana getiren Katı, Sıvı, Gaz ve Aerosol halindeki maddeler ile yapılan savaştır.

Biyolojik Savaş ve Korunma

Tanımı

Biyolojik savaş; insan, evcil hayvan ve faydalanılan bitkilerde ölüm veya zarar meydana getirmek, malzemeyi hasara uğratmak amacıyla mikroorganizmaların veya bunların toksinlerinin (zehirlerinin) kasten kullanılmasıdır. Bakteriler riketsialar, virüsler, funguslar, protozoalar gibi mikroorganizmalar biyolojik savaş maddesi (ajanı) olarak kullanılabilirler.

Biyolojik Savaş Maddelerinin Genel Özellikleri

Biyolojik savaş maddelerinin belli başlı özellikleri şunlardır:

1. Üretimleri kolay ve ucuzdur.
2. Depolama şartlarına ve dış şartlara dayanırlıkları fazladır.
3. Enfeksiyon yetenekleri fazla olup, salgın yapabilmektedir.
4. Hastalık yapmaktadır.
5. Vücuda çeşitli yollardan girer.
6. Kuluçka devreleri genellikle kısadır.
7. Teşhis ve tedavileri güç olup, çok zaman almaktadır.
8. Öldürücüdür.

Biyolojik Savaş Maddelerinden Korunma Tedbirleri

Genel Tedbirler

- Patlama ışığını görür görmez, hemen çukur bir yere veya duvar dibine veya kuytu bir yere YATIN!
- Kollarınızı başınızın üstünde kavuşturun! (gözler kapalı olacak veya ışığı görmeyecek)
- Dizlerinizi karnınıza doğru çekip KAPANIN!
- Çıplak yerlerinizi (giysilerinizle) ÖRTÜN !
- Bu durumunuzu ışık, yakıcı hava hareketi ve yıkılmalar sona erene kadar koruyun (1 dk.)
- Bombanın patladığını kuvvetli ışıktan hemen anlayın.
- Sonra da kalkıp telaş etmeden en yakın sığınağa yönelin; SİĞINAĞA GİRMEDEN ÖNDE 30-60 DK. ZAMANINIZ VAR!
- Ağızınızı ve burnunuzu tozlara karşı bir bezle, elbise parçasıyla vb. koruyun.
- Sığınağa girmeden önce giysinizdeki tozu mutlaka çırpın, süpürün. Gerekirse değiştirin.
- El, yüz, saçlar ve diğer çıplak kalmış yerlerinizi mutlaka yıkayın.
- Sığınakta kullanacağınız gerekli malzemeleri alın ve sığınağa girin.

Radyoaktif Maddeler, Nükleer Silahlar

Gerek atom, gerekse hidrojen silahları infilak ettirildikten sonra yaptıkları etkinin özelliklerinden hiçbir fark göstermediklerinden hepsine birden “nükleer silah” deyimini kullanmakta bir sakınca yoktur.

Bir Nükleer Saldırı Olduğunda Alınacak Tedbirler

1. Patlama ışığını görür görmez, hemen çukur bir yere veya duvar dibine veya kuytu bir yere yatılmalı,
2. Kollar başın üstünde kavuşturulmalı (gözler kapalı olacak veya ışığı görmeyecek) ,
3. Dizler karna doğru çekip kapanılmalı,
4. Çıplak yerler (giysilerle) örtülmeli,
5. Bu durum ışık, yakıcı hava hareketi ve yıkılmalar sona erene kadar muhafaza edilmeli (1 dk),
6. Bombanın patladığı kuvvetli ışıktan hemen anlaşılmalı,
7. Sonra da kalkıp telaş etmeden en yakın sığınağa yönelmeli,
8. Ağız ve burun tozlara karşı bir bezle, elbise parçasıyla vb. korunmalı,
9. Sığınağa girmeden önce giysilerdeki toz mutlaka çırpılmalı ve süpürülmeli, gerekirse değiştirilmeli,
10. El, yüz, saçlar ve diğer çıplak kalmış yerler mutlaka yıkanmalı,
11. Sığınmakta kullanılacak gerekli malzemeleri alınmalıdır.

P.2.2. Denize Dökülen Petrol ve Tehlikeli Maddeler

İl sınırları dahilinde deniz bulunmaması sebebiyle böyle bir tehlike söz konusu değildir.

P.2.3. Tehlikeli ve Zararlı Maddeler

İlde tehlikeli ve zehirli maddelerle ilgili veri bulunmamaktadır.

P.3. Afetlerin Etkileri ve Yardım Tedbirleri

Afetlerin etkileri genel olarak şöyle sıralanabilir.

Özellikleri

1. Çeşitli güç ve genişlikte olurlar.
2. Alt yapıyı bozarlar.

3. Şok tesiri yaratırlar.
 4. Ölüm, sakatlık ve öksüz kalma gibi sonuçlar doğururlar.
 5. Bulaşıcı ve salgın hastalıkların (Tifo, tifüs, sarılık, veba vb.) çıkmasına neden olurlar.
 6. Yörenin ekonomik yapısını bozarlar.
 7. Devletin planladığı yatırımları geciktirirler.
- Yukarıda sayılan özellikler aynı zamanda doğal afetlerin olağan sonuçlarıdır.

Özellikleri

Afetlere Karşı Alınabilecek Tedbirler

İstatistiklerden ve geçmiş tecrübelerden öğrenildiği üzere İlimizde görülebilecek doğal Afet çeşidi depremdir. Bu Afet içinde şu tedbirleri alabiliriz;

- 1-Bina yapılacak alanın zemin etüdünün yapılması
- 2-Deprem yönetmeliğine uygun bina yapılması.
- 3-Hasar görebilecek binaların tespiti desteklenip kuvvetlendirilmesi
- 4-Halka deprem konusunda Eğitim verilerek olası bir afetten en az hasarla kurtulmak
- 5-Kurumumuzca hazırlanan Afetlerde Çalışma Rehberi, Afet Halinde İlk 72 Saat Çalışma Planı, İl Acil Yardım Planı vs. planların ve diğer kurumlarca hazırlanan Planların devamlı olarak güncel tutulması.

P.3.1. Sivil Savunma Birimleri

Taşra Teşkilatı

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un geçici 2 nci maddesine istinaden, Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulunun 16.12.2009 tarih ve 1 sayılı Kararı ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın 17 Aralık 2009 tarihi itibarıyla faaliyete geçmesi kararlaştırılmıştır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının faaliyete geçmesiyle birlikte; Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile birlikte Sivil Savunma Genel Müdürlüğü' de kapatılmıştır.

İlimizde de Afet Acil Durum Müdürlüğü kurulmuştur.

Kamu ve Özel Daire veya Müesseselerin Sivil Savunma Uzmanlık veya Amirlikleri

Mahalli Kuvvetler

Bu kuvvetler 7126 sayılı Yasa gereği halktan seçilecek yükümlülerden oluşur. 7126 Sayılı Yasanın 85 Sayılı Yasa ile değişik 33 ncü maddesine göre, Sivil Savunma Mahalli Kuvvetleri; İl ve İlçe Sivil Savunma teşkilleri ve korunma kılavuzluklarından, kamu kurum ve kuruluşlarının kadrolu personel, araç ve gerecinden Valilikçe oluşturulan acil kurtarma ve yardım ekiplerinden, kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının sivil savunma teşkillерinden ibarettir.

a) İl ve İlçe Sivil Savunma Teşkilleri ve Korunma Kılavuzları: İl ve İlçe Sivil Savunma Teşkilleri esas servisler, Sivil Savunmaya yardımcı servisler ve korunma kılavuzları olmak üzere üç kısımdan meydana gelmiştir.

Sivil Savunma Esas Servisleri:

Karargah Servisi,
Kurtarma Servisi,
İlkyardım ve Ambulans Servisi,
Sosyal Yardım Servisi,

Sivil Savunmaya Yardımcı Servisler:

Emniyet Trafik Servisi,
İtfaiye Servisi,
Hastaneler Servisi,
Teknik Onarım Servisi,
Korunma Kılavuzları
- Şef Kılavuz, Baş Kılavuz, Kılavuz,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarının kadrolu personel, araç ve gerecinden Valiliklerce oluşturulan Acil Kurtarma ve Yardım Ekipleri: Acil Kurtarma ve Yardım Ekipleri; kamu kurum ve kuruluşlarının kadrolu personel, araç ve gerecinden Valiliklerce oluşturulan acil kurtarma ve yardım ekipleridir.

a) Kamu ve Özel Kurum ve Kuruluşların Sivil Savunma Teşkilleri: Kontrol Merkezi ve Karargah Servisi, Emniyet ve Kılavuz Servisi, İtfaiye Servisi, Kurtarma Servisi, İlkyardım Servisi, Sosyal Yardım Servisi, Teknik Onarım Servisi.

(1) Sivil Savunma ESAS Servisleri:

- Karargah Servisi,
- Kurtarma Servisi,
- İlkyardım ve Ambulans Servisi,
- Sosyal Yardım Servisi,

(2) Sivil Savunmaya YARDIMCI Servisler:

- Emniyet Trafik Servisi,
- İtfaiye Servisi,
- Hastaneler Servisi,
- Teknik Onarım Servisi,

(3) Korunma Kılavuzları:

- Şef Kılavuz, - Baş Kılavuz, - Kılavuz,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarının kadrolu personel, araç ve gerecinden Valiliklerce oluşturulan Acil Kurtarma ve Yardım Ekipleri:

Acil Kurtarma ve Yardım Ekipleri; Kamu kurum ve kuruluşlarının kadrolu personel, araç ve gerecinden Valiliklerce oluşturulan acil kurtarma ve yardım ekipleridir.

(1) Kontrol Merkezi ve Karargah Servisi,
(2) Emniyet ve Kılavuz Servisi,
(3) İtfaiye Servisi,
(4) Kurtarma Servisi,

- (5) İlk Yardım Servisi,
- (6) Sosyal Yardım Servisi,
- (7) Teknik Onarım Servisi,

P.3.2. Yangın Kontrol ve Önleme Tedbirleri

Kurum ve kuruluşlarda olması muhtemel bir yangına karşı önlem alınması amacıyla Valilik ve Kaymakamlıklarca oluşturulan komisyonlarca zaman zaman denetlemeler yapılarak, kurumlarda bulunan yangın araç ve gereçlerin çalışıp çalışmadığı kontrol edilir.

2002/4390 sayılı Binaların Yangınlardan Korunması Hakkındaki Yönetmelik gereğince bütün kamu –özel kurum ve kuruluşları kendi binaları için yangından Korunma Yönergesi hazırlayarak gerekli tedbirleri alırlar.Bu tedbirleri şu şekilde sıralayabiliriz :

1. Yangın söndürme ekipleri kurulur.
2. Bina İç kapılarına numara verilir.
3. Sigara yasağı olan yerlere “Sigara İçilmez” levhası konur.
4. Çevrede Yangın Çıkarabilecek olan Kağıtlar toplanır.
5. Çatı ,Evrak arşiv ve bina önü güvenliği tedbirleri alınır.
6. Elektrik Tesisatı Yönetmeliğine göre yaptırılır
7. Elektrik Planı Elektrik Sayacının yanına asılır.
8. Otomatik sigorta ve Yıldırımlik tesisi kurulur.
9. Kalorifer tesisatı, kömürlük ve bacalara ait önlemler alınır.
10. Yangın ihbar sistemi kurulur
11. Gece ekipleri bulundurulur.
12. Yönetmelikte belirtilen yangın malzemeleri bulundurulur.
13. Yangın söndürme ekiplerinin eğitimleri yaptırılır.
14. Yerel İtfaiye teşkilatı ile işbirliği yapılır.
- 15.

Kuruluşlar, Mülki Amir tarafından görevlendirilen komisyonlarca yangınlardan korunma hizmetleri denetleme formuna göre denetlenir.

P.3.3. İlk Yardım Servisleri

Sivil savunma servislerinden birisi de ilk yardım-ambulans servsidir. Bu servisin görev yerleri olayların seyrine göre belirlenir. İlk yardım ambulans servisi ve ekibi 08.05.1997 tarihinden itibaren sivil halktan ve İl Sağlık Müdürlüğü personelinin oluşturulmaktadır. Bu serviste halktan 90 kişiye yükümlülük verilmiştir. Servisin başkanı İl Sağlık Müdürüdür. Servisin eğitiminden sevk ve idaresinden Sağlık Müdürü sorumludur.

P.3.4. Afetzedeler ve Mültecilerin Yeniden İskanı

Afetzedeler, Bayındırlık ve İskan Müdürlüğünce hazırlanan “Afetler Acil Yardım Planı” gereğince tespit edilen yerlerde geçici olarak iskan edilirler. Mülteciler ise İl Emniyet Müdürlüğünce hazırlanan Mülteci ve Sığınanların Nakil Kontrol ve Barındırma Detay Planı'nda belirtilen ve tespit edilen yerlere yerleştirilmek suretiyle iskanları planlanmaktadır. Ayrıca Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünce hazırlanan Göçmen Yerleştirme Detay Planına göre de göçmenlerin iskanı planlanmaktadır.

P.3.5. Tehlikeli Maddelerin Yurtiçi ve Sınırlar Arası Taşımını İçin Alınan Tedbirler

İlgili yönetmelik gereği tehlikeli madde taşıyan nakil vasıtaları Tehlikeli Madde Taşıma Lisansı alma zorunluluğu bulunmaktadır. Lisans belgeleri İl Çevre ve Orman Müdürlüğünce verilmektedir.

P.3.6. Afetler ve Büyük Endüstriyel Kazalar

İlimizde 1970 yılında yaşanan Gediz Depremi haricinde büyük çapta afet ve endüstriyel kaza meydana gelmemiştir. Gediz Depremi sonrası bulunduğu yerin deprem riskinin yüksek olması nedeniyle Gediz İlçe Merkezi bugün kurulu olduğu yere taşınmıştır.

Kaynaklar

İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

R. SAĞLIK VE ÇEVRE

R.1. Temel Sağlık Hizmetleri

R.1.1. Sağlık Kurumlarının Dağılımı

Sağlık Müdürlüğünden 2011 yılı değerleri alınamamıştır.

Tablo 196. Kütahya İli Sağlık Kurumlarının İlçelere Göre Dağılımı

SIRA NO	İLÇELER	Sağlık Merkezi Sayı	Sağlık Ocağı Sayı	Sağlık Evi Sayı	Ağız ve Diş Sağ.Mrk . Sayı	AÇS/AP Merkezi Sayı	Verem Savaş Dis. Sayı	Halk Sağ.Lab . Sayı	Kanser Erken Teşhis Tarama Merk.	112 İSTASYONLARI				HASTANE SAYI	
										Tip A1	Tip A2	Tip B1	Tip B2	Devlet Hast.	Dal Hast.
1	Merkez	1		1	24	13	1	1	1	1	4			1	1*
2	Altıntaş			1	2	9						1	1		
3	Aslanapa			1	2	5						1			
4	Ç.hisar			1	1	4						1	1		
5	Domaniç			1	2	9						1	1		
6	D.pınar			1	1	1						1			
7	Emet			1	4	8						1		1	
8	Gediz	1**		1	9	15						1		1	
9	Hisarcık		1	1	2	4						1			
10	Pazarlar			1	1	3						1			
11	Simav	1**		1	10	19		1			1	1		1	
12	Şaphane			1	1	4						1			

13	Tavşanlı			1	10	17					2	1		1	
T O P L A M		120	186	3	2	4	4	1	2	1	8	5	6	1	3

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü-2011

- (*) Kütahya Devlet Hastanesi bünyesinde faaliyet göstermektedir.
 (**) Yoncalı Hidroterapi ve Fizik Tedavi Hastanesi
 (***) Kütahya Ağız ve Diş Sağlığı Merkezine bağlı şube olarak hizmet vermektedirler

R.1.2. Bulaşıcı Hastalıklar

İlimiz Sağlık Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Şube Müdürlüğü çalışmaları, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün talimatları doğrultusunda yürütülmektedir.

R.1.2.1. İçme, Kullanma ve Sulama Suları

İçme suyu kokusuz, renksiz, berrak ve içimi hoş olmalıdır. Sularda fenoller, yağlar gibi suya kötü koku ve tat veren maddeler bulunmamalıdır. Su tortusuz ve renksiz olmalıdır. Hastalık yapan mikroorganizma ihtiva etmemelidir. Suda bulunan vibrio cholera, salmonella typhi, hepatit virüsü gibi mikroorganizmalar sudan geçerek hastalığa sebep olurlar. İçme sularının kesinlikle bakteriyolojik kirlilik taşımaması gerekir. Suda sağlığa zararlı kimyasal maddeler bulunmamalıdır.

Bazı kimyasal maddeler zehirli etki yapabilir. Arsenik, kadmiyum, krom, kurşun, civa gibi. Bunun yanında baryum, nitrat, florür, radyoaktif maddeler, amonyum, klorür gibi maddeler sınır değerlerinin üzerinde sağlığa olumsuz etkileri olan maddelerdir. Aynı zamanda bazıları suya kirli suların karıştığına göstergesidir. Sular kullanma maksatlarına uygun olmalıdır. İçme suyu ve kullanma sularında demir, manganez ve sertlik değerleri önemlilik arzeder. Sular agresif olmalıdır. Suların agresifliği, serbest karbondioksit (CO₂) ile bikarbonat (HCO₃⁻) iyonunun dengede olmasından ileri gelir. Suların agresifliği boruların korozyonuna sebebiyet verir. Ayrıca boruların aşınması halinde borudan ayrılan elementler su kalitesinin bozulmasına sebep olur.

Tüm dünyada hızlı nüfus artışı ve endüstriyel gelişimin bir sonucu olarak, su kaynaklarında ciddi bir azalma meydana gelmiştir. Bu sıkıntının giderilebilmesi amacıyla, mevcut su kaynaklarının korunması, kaynaktan alınan kalitesiz suların kullanma ve içme amaçlı arıtımı ve kirlenmiş suların arıtılarak zararsız hale getirilmesi son yıllarda önem kazanmıştır.

Şehir şebekesi içme suyunun düzenli olarak 24 saat klorlanıp dezenfeksiyonunun yapılabilmesi için porsukta bulunan klorlama ünitesinin yedek parça, bakım, onarım vs. gibi eksiklikleri giderilmektedir.

İncik suyu deposu dezenfeksiyonu dozaj pompası ile klorlanmaktadır. Fiziksel temizliği gerekli olduğu hallerde (hatlarda arıza ve aşırı kirlenme olduğu zaman)

yapılmaktadır. İncik çeşmelerinin depoya bağlı olmayanlarının fiziksel temizliği 15 ila 20 gün aralıklarla yapılarak dezenfeksiyonu tablet klor ile yapılmaktadır. Tablet klor her dolunda tankerde kullanılmaktadır.

Şehrimizde bulunan sokak çeşmeleri maslakları mevcut olanlarının dezenfeksiyonu hipoklorit ile yapılmaktadır. Dezenfeksiyonu yapıp sonuç alınamayanlarının üzerine İl Sağlık Müdürlüğü'nün uyarısı üzerine "İÇİLMEZ" yazısı yazılarak vatandaşın sağlığının korunması temin edilmektedir.

Şehir şebekemize destek veren Aksu, Kundukviran ayrıca Ilıca ve Yoncalı'da bulunan depolarında dezenfeksiyonu dozaj pompaları kullanılarak hipoklorit ile yapılmaktadır. Dozaj pompası ile yapılan klorlama miktarı yapılan ölçümlerle tesbit edilmektedir. Ayrıca Belediyemize bağlanan 19 adet köyün içme suyu depolarında klorlama açısından kontrol edilmektedir.

R.1.2.2. Denizler

İlin denize kıyısı yoktur.

R.1.2.3. Zoonoz Hastalıkları

Tablo 197. 2006-2010 Yılları Zoonoz Hastalıkların Dağılımı

HASTALIK	2006	2007	2008	2009	2010
Brusella	101	68	101	73	105
Şarbon	3	0	0	0	0

Kaynak:İl Sağlık Müdürlüğü-2010(2011 verileri verilmemiştir.)

Tablo 198. 2010 Yılı Zoonoz Hastalıkların Aylara Göre Dağılımı

HASTALIK	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	TOP LAM
Brusella	0	8	3	3	6	8	21	10	10	6	16	14	105
Şarbon	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak:İl Sağlık Müdürlüğü-2010(2011 verileri verilmemiştir.)

Tablo 199. 2010 Yılı Brusella Vakalarının İlçelere Göre Ay Dağılımı

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	TOP LAM
Merkez	0	1	1		1	1	3		4	3	4	3	21
Altıntaş	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Aslanapa	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Ç.Hisar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Domaniç	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D.Pınar	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Emet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gediz	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	4
Hisarcık	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pazarlar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Simav	0	1	2	0	1	2	5	6	5	3	10	8	43
Şaphane	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Tavşanlı	0	2	0	0	3	4	13	4	1		2	2	31
TOPLAM	0	8	3	3	6	8	21	10	10	6	16	14	105

Kaynak:İl Sağlık Müdürlüğü-2010(2011 verileri verilmemiştir.)

R.1.3. Gıda Hijyeni

13.06.2010 tarih ve 27610 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’nun gıda denetimi ile ilgili hükümleri 13.12.2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 5996 sayılı kanun ile 5179 sayılı kanunun hükümleri kaldırılmıştır. Ancak ilgili yönetmelik ve talimatlar yayımlanana kadar Halk sağlığını korumak ve tüketiciye güvenli gıda arzını sağlamak için 5179 sayılı kanuna bağlı yönetmelik ve talimatlar çerçevesinde;

- Üretim yapmak isteyen tesislere kayıt veya onay vermek,
- Üretim yerleri ve satış-toplu tüketim noktalarını denetlemek,
- Gıda işyerlerini kayıt altına almak,
- Bakanlığımızın denetim ve izleme programlarını gerçekleştirmek,
- İhracat işlemlerini düzenlemek gibi hususlar şube müdürlüğümüzün gıda konusundaki temel görevleridir.

Gıda denetim hizmetleri en az 2 gıda denetçisi ile yapılmaktadır. İlçe müdürlüklerimizdeki denetçi sayısının yetersizliğinden dolayı gıda denetim hizmetlerinin aksatılmadan yürütülmesi amacıyla Valilik Makamının Oluru ile ilçeler arası yakınlık ve yeterlilik göz önüne alınarak teknik personel görevlendirmeleri yapılmıştır.

İl ve ilçe müdürlüklerimizde gıda kontrol hizmetlerinde görevli 21 adet gıda kontrolörü bulunmaktadır. Bunlardan 5 adedi aynı zamanda idareci vasfıyla çalışmaktadırlar.

Tablo 200. İlimizdeki Gıda Kontrolörlerinin Merkez ve İlçelere Göre Dağılımı

	Gıda Kontrolör Sayısı	Gıda Kontrolör Yardımcısı Sayısı
Merkez	7	-
Altıntaş	-	-
Aslanapa	1	-
Çavdarhisar	2	-
Domaniç	-	-
Dumlupınar	-	-
Emet	1	-
Gediz	2	-
Hisarcık	-	-
Pazarlar	1	-
Simav	3	-
Şaphane	-	-
Tavşanlı	2	-
TOPLAM	19	-

Kaynak: İl Tarım Müdürlüğü-2011

Gıda Maddesi Üreten İşletmelerin İzin ve Tescil İşlemlerini Yürütmek ve Denetlemek

İlimizde 34 adet süt ve süt mamulleri işletmesi, 25 adet et mamulleri işletmesi, 158 adet un ve unlu mamuller üretim yeri, 160 ekmek fırını, 18 şekerli mamuller üretim yeri,

37 kuruyemiş imalathanesi, 37 yemek fabrikası, 65 adet tasnif dışı konularda üretim yapan işyerleri olmak üzere toplam **534 adet gıda üretim yeri** mevcuttur.

2011 yılı gıda üretim yerleri 546 defa denetlenmiştir. Yapılan bu denetimlerin etkinliğinin artırılması için 81 adet numune alınmıştır. Yapılan denetim ve alınan numuneler sonucu 13 işletmeye idari para cezası uygulanmıştır.

2011 yılında Uygulanan İdari Para Cezaları

Yapılan kontrol ve denetimlerde işletmelere 19 adet idari para cezası uygulanmış olup cezaların toplam miktarı 138.634 TL dir. İnsan sağlığına zarar verecek muhteviyatta gıda maddeleri üretimi yapmaktan dolayı 2 işletme için savcılığa suç duyurusunda bulunulmuştur.

Tablo 201: 2011 yılı Gıda Üretim Yerleri Denetim Faaliyetleri

Faaliyet Alanı	İşletme Sayısı	Denetim Sayısı	Alınan Numune Sayısı	İPCK Sayısı	Savcılık
Süt Mamulleri	34	100	35	4	-
Et Mamulleri	25	51	2	8	-
Un-Unlu Mamuller	158	87	-	-	-
Ekmek Fırını	160	196	16	1	-
Şekerli Mamuller	18	8	-	-	-
Kuruyemiş	37	12	-	-	-
Yemek Fabrikası	37	33	4	-	1
Tasnif Dışı	65	59	24	2	-
TOPLAM	534	546	81	15	1

Kaynak : Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Tablo 202: 2011 Yılı İhracat Bilgileri

Ürün Grubu	İhraç Edilen Ülkeler	Sağlık Sertifikası Sayısı	Toplam İhraç edilen miktar(Ton)
Süt Ürünleri	Irak, Azerbaycan	12	127,25
Un ve Unlu Mamüller	Almanya, Hollanda	7	35,85
Meyve – Sebze İşleme	Kıbrıs, Gürcistan	7	33,49
Ambalaj	Cezayir	2	120,61
Tasnif Dışı Gıdalar	Bulgaristan, Almanya	10	201,7
TOPLAM		38	518,9

Kaynak : Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Tablo 203: 2011 yılı Gıda Üretim Yerlerinin İlçelere Göre Dağılımı

Gıda Sektörünün Adı	TOPLAM	Merkez	Altıntaş	Aslanapa	Çavdarhisar	Domanıç	Dumlupınar	Emet	Gediz	Hisarcık	Pazarlar	Simav	Şaphane	Tavşanlı
<i>Et ve Et Mamulleri</i>	25	16	2			1								6
Süt ve Mamulleri	34	13		1	1			2	4	2	1	3		7

Meyve – Sebze İşleme	5	3									1	1		
Yaş Meyve Sebze														
Ekmek	160	66	2	1	1	7		8	8	3	1	18	2	43
Un ve Unlu Mamuller	158	79	7	1	1	2		4	10	3		18	1	32
Bitkisel Yağ ve Margarin	1											1		
Şeker ve Şekerli Mamuller	18	9							1			4		4
Alkollü İçkiler														
Alkolsüz içecekler	1	1												
Su Ürünleri														
Tasnif Dışı Gıdalar	45	13							7			7		18
Bal	3	2												1
Kuru meyve	37	6							2			3		26
Tuz														
Baharat	5	3												2
Gıda ile temasta bulunan madde ve malzemeler	5	4												1
Yemek Fabrikaları	37	12	1	2	1	2		3	4	1	1	4	1	5

Kaynak : Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Tablo 204: 2011 Yılı Gıda Satış ve Toplu Tüketim Yerlerinin İlçelere Göre Dağılımı

Kontrol ve Denetimi Yapılan İşyeri	TOPLAM	Merkez	Altıntaş	Aslanapa	Çavdarhisar	Domanıç	Dumlupınar	Emet	Gediz	Hisarçelk	Pazarlar	Simav	Şaphane	Tavşanlı
Gıda Satış Yeri														
Her türlü market	1687	676	80	49	46	100	15	130	150	53	26	199	20	143
Manav	41	10	1			1		2	6	1		16	1	3
Pazar	20	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Büfe	264	140	6	3	4	11	3	10	14	2	3	24	3	41
Hareketli taşıt araçları														
Toptancı Halleri	34	25							1			4		4
Kahvehane, Çay ocağı	1147	331	50	36	39	61	11	92	125	66	27	187	26	96
Aktarlar	20	9						1	2			3		5
Kuruyemişçiler	28	17							1	1		5		4
.....vb.														
Gıda ile Temasta Bulunan Madde ve Malzemelerin Satış Yeri														
Toplu Tüketim Yeri														
Her türlü yemekhane	40	15	2	1	1			2	4	1		6	2	6
Hızlı yemek servisi yapılan yerler (fast food)	54	28	1					1	3	1		7	1	12

Lokanta	305	103	8	4	4	16	4	18	42	7	5	39	4	51
Restoran	57	43			1	2		1	3		1	3		3
Kantin	88	46			1	4	1	5	7			5	4	15

Kaynak : Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

R.1.4. Aşılama Çalışmaları

İlimizde rutin aşılama hizmetleri 168 Aile Hekimliği Birimi, 3 İlçe Hastanesi, 13 Toplum Sağlığı Merkezi, 2 Verem Savaş Dispanseri, Özel Hastaneler ve Devlet Hastaneleri tarafından yapılmıştır. Müdürlüğümüzün aşılama çalışmaları ile ilgili soğuk zincir malzemesi, enjektör, atık kutu vb. malzemeler sağlık kurumlarımızda tam ve eksiksiz olarak bulunmaktadır.

İlimizin aşı ihtiyaçları Bakanlığımızca üçer aylık dönemler halinde gönderilmekte olup, bunun dışında ihtiyaç olduğunda görevli personelimiz tarafından getirilmiştir. Aile Hekimliği Birimlerinin aşı ihtiyaçları soğuk zincir görevlileri tarafından haftalık, on beş günlük ve aylık olarak, plan dahilinde dağıtılmıştır.

Tablo 205. 2006-2010 Yılları Rutin Aşı Sonuçları

HEDEF	2006		2007		2008		2009		2010	
	Yapılan	%	Yapılan	%	Yapılan	%	Yapılan	%	Yapılan	%
AŞILAR										
POL 1*	7509	84	7458	98	6211	98	7057	94	7062	99
POL 1*	7553	85	7503	98						
POL 2	7461	84	7457	98						
POL 3	7527	84	7458	98						
DBT 1/ DaBT-İPA-Hib 1	7527	84	7458	98	7477	98	7057	94	7037	98
DBT 1/ DaBT-İPA-Hib 2*	7559	85	7503	98	6880	98	7228	96	7086	99
DBT 1/ DaBT-İPA-Hib 3*	7479	84	7457	98	6211	98	7297	97	7062	99
KPA 1**							7187	96	7033	98
KPA 2**							8242	110	7078	99
KPA 3**							8340	111	7053	99
Hib 1			7606	100						
Hib 2			6963	91						
Hib 3			6285	82						
BCG	7391	83	7349	96	7423	97	7046	94	7037	98
KIZ./KKK	5756	86	7403	97	7351	96	7335	98	6909	97
HEPATİT 1	7486	84	7564	99	7135	94	6820	91	6858	96
HEPATİT 2	7497	84	7358	97	7284	96	9605	92	7060	99
HEPATİT 3	7380	83	8119	107	7152	94	7108	95	7048	99
GEBE TT 1	4645	52	4571	60	4640	61	4472	59	4774	67
GEBE TT2+	6696	75	7094	93	6835	90	6416	85	6040	84

- * Aşı takvimindeki değişikten dolayı eksik kohortlu yüzde hesabı yapılmıştır.
 ** KPA Aşı dozlarına, chatch-up kampanyasında uygulanan aşilar dahildir.

R.1.5. Bebek Ölümleri

Tablo 206. Bebek Ölümünün Yıllara, Yaş Ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı

KÜTAHYA	Erken Neonatal Hız (1000'de)		Erken Neonatal Ölüm Sayısı			Geç Neonatal Hız (1000'de)			Geç Neonatal Ölüm Sayısı			Neonatal Ölüm Hızı (1000'de)			Neonatal Ölüm Sayısı			Post Neonatal Hız (1000'de)			Post Neonatal Ölüm Sayısı			Bebek Ölüm Hızı (1000'de)			TOPLAM Bebek Ölüm Sayısı		
	0-7 gün	0-7 gün			8-28 gün	8-28 gün			0-28 gün	0-28 gün			29-364 gün	29-364 gün			0-1	0-1											
		E	K	T		E	K	T		E	K	T		E	K	T		E	K	T									
	2003	4,93	20	13	33	1,94	4	9	13	6,88	24	22	46	10,47	34	36	70	17,35	58	58	116								
2004	8,24	32	26	58	3,12	14	8	22	11,36	46	34	80	6,53	22	24	46	17,89	68	58	126									
2005	7,54	34	18	52	2,03	11	3	14	9,57	45	21	66	7,25	31	19	50	16,82	76	40	116									
2006	10,79	53	21	74	3,21	13	9	22	14	66	30	96	6,56	24	21	45	20,56	90	51	141									
2007	9,03	42	22	64	2,54	11	7	18	11,58	53	29	82	5,65	18	22	40	17,22	71	51	122									
2008	7,22	29	21	50	1,59	7	4	11	8,81	36	25	61	5,06	21	14	35	13,87	57	39	96									
2009	8,06	29	24	53	2,43	9	7	16	10,5	38	31	69	2,59	6	11	17	13,08	44	42	86									

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü-2009(2011 verileri verilmemiştir.)

Tablo 207. Bebek Ölümünün Nedenleri

ÖLÜM NEDENİ	2009		2010	
	SAYISI	YÜZDE	SAYISI	YÜZDE
Prematürite-İmmatürite	38	44,2	32	32,3
Konjenital anomali	16	18,6	13	13,2
Konjenital kalp hastalığı	8	9,3	12	12,1
RDS	6	7,0	3	3,0
Diğer solunum sis. prob.	4	4,6	5	5,1
Sepsis	3	3,4	6	6,1
ASYE	2	2,3	4	4,0
Perinatal asfiksi	2	2,3	4	4,0
Ani bebek ölümü sendromu	2	2,3	5	5,1
Malnütrisyon	0	0	3	3,0
Mek. aspirasyon sendromu	0	0	2	2,0
Metabolik hastalıklar	0	0	2	2,0
Böbrek yetmezliği	0	0	2	2,0
Diğer	5	6,0	6	6,1
TOPLAM	86	100,0	99	100,0

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü-2010(2011 verileri verilmemiştir.)

Tablo 208. 2009 ve 2010 yılında meydana gelen bebek ölümlerinin ilçelere göre dağılımı

İlçeler	2009		2010	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Merkez	48	55,8	52	52,7
Altıntaş	3	3,4	2	2,0
Aslanapa	0	0	2	2,0
Çavdarhisar	1	1,2	0	0
Domaniç	2	2,3	3	3,0
Dumlupınar	0	0	0	0
Emet	4	4,6	4	4,0
Gediz	6	7,0	7	7,1
Hisarcık	5	6,0	3	3,0
Pazarlar	0	0	1	1,0
Simav	9	10,5	11	11,1
Şaphane	0	0	1	1,0
Tavşanlı	8	9,2	13	13,1
Toplam	86	100,0	99	100,0

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü-2010(2011 verileri verilmemiştir.)

R.1.6. Ölümlerin Hastalık, Yaş ve Cins Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 209. Ölümlerin Hastalık Ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Kütahya		Yaş Grupları									TOP.
		0 Yaş	1-4 Yaş	5-9 Yaş	10-14 Yaş	15-24 Yaş	25-44 Yaş	45-49 Yaş	50-64 Yaş	65+ Yaş	
AĞIZ BOŞLUĞU VE FARENKS	K										
	E							1	1	2	
	T										
BEYİN DAMARI VE HAST	K			1	1		5	3	20	135	165
	E	2	2				5	2	16	99	126
	T										
BEYİN TÜMÖRÜ	K							1	1	2	4
	E						1	2	3	3	9
	T										
DİYABET	K							1	4	8	13
	E								1	7	8
	T										
TETANOZ	K										
	E										
	T										
ÜROGENİTAL HAST.	K						1	1	8	35	45
	E	2				1	2	3	8	25	41
	T										
DİĞER BELİRTİLMİYEN YERLERDEKİ HABİS URLAR	K						3	1	4	10	18
	E							1	14	24	39
	T										
DİĞER	K	13	3			2	4	5	22	116	165
	E	22	1	2	1	3	16	5	37	119	206

	T										
DOLAŞIM YETMEZLİĞİ	K	10		1		1		4	7	23	46
	E	9	1			1	1		13	29	54
	T										
GÖĞÜS KANSERİ	K										
	E										
	T										
HEPATİT	K										
	E								1		1
	T										
HİPERTANSİYON	K								5	21	26
	E								2	14	16
	T										
KALP HAST.	K	10		2	1	3	7	11	76	542	652
	E	9	1	3		1	26	18	148	477	683
	T										
KEMİK BAĞ DOKUSU, DERİ VE MEME HABİS URU	K						2	1	4	2	9
	E								3	3	6
	T										
PREMATÜRE	K	1									1
	E										
	T										
SAFRA KESESİ KANSERİ	K								1	1	2
	E									1	1
	T										
SİNDİRİM ORG.PERİTON HABİS URLAR	K						2		5	16	23
	E						1	1	9	17	28
	T										
SİNDİRİM SİSTEMİ HASTALIKLARI	K						3	2	3	15	23
	E	4				2	2	2	9	15	34
	T										
SOLUNUM SİSTEMİ HABİS URLARI	K						1	1	1	10	13
	E						2	1	31	38	72
	T										
SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARI	K	13				1	2	7	13	135	171
	E	19				2	8	4	37	167	237
	T										
KIZAMIK	K										
	E										
	T										
LENFATİK VE HEMATOİYE TİK DOKU URU	K										
	E										
	T										
MENENJİT	K	1									1
	E										
	T										

ÖLÜ DOĞUM	K										
	E										
	T										
İL TOPLAMI	K	48	3	4	1	7	30	38	174	1071	1376
	K	67	5	5	2	10	64	39	333	1039	1564
	E	115	8	9	3	17	94	77	507	2110	2940

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü-2010 (2011 verileri verilmemiştir.)

R.1.7 Aile Planlaması Çalışmaları

Anne sütünün teşviki ile ilgili yapılan eğitim ve denetim çalışmalarımız sonucunda Bakanlığımız AÇSAP Genel Müdürlüğü'nde toplanan komite kararına göre İlimize verilen "Altın Bebek Dostu İl" unvanı korunarak ve çalışmalar artırılarak devam etmektedir.

Demir Gibi Türkiye Projesi kapsamında;

2010 Yılında profilaksi amacıyla 11913 adet demir damlası ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

Ulusal Anne Ölümleri Çalışması;

Bakanlığımızın emri ile Ulusal Anne Ölümleri Çalışması'na devam edilmiş, muhtar ve belediye görevlilerinden gelen veriler kaydedilmiştir.

Yıl içerisinde meydana gelen anne ölümleri ile ilgili komisyon toplantıları ve gerekli çalışmalar yapılmıştır.

D Vitamini Yetersizliğinin Önlenmesi Projesi kapsamında; 2010 Yılında, 14939 adet D Vitamini damlası ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

Üreme Sağlığı Projesi Kapsamında;

63 bayan din görevlisine ve 150 kadına Kadın Sağlığı, hijyen, CYBE, Meme CA konularında, 8 sağlık personeline de "Üreme Sağlığına Giriş, Aile Planlaması, Güvenli Annelik, CYBE ve Gençlere Yönelik Üreme Sağlığı Hizmetleri" konularında eğitimler verildi.

Gençlik Danışma ve Sağlık Hizmet Merkezimizce 1843 öğrenciye ergenlik dönemi, sigara diğer kötü alışkanlıklar, iletişim ve sınav kaygısı ve meme kanseri ve hijyen konularında okul eğitimi, 122 gence ve 79 veliye de başvuru konularına göre danışmanlık ve eğitim hizmetleri verilmiştir.

Neonatal Tarama Programı Kapsamında;

Yıl içinde alınan numuneler elektronik ortamda kayıt edilerek haftada 2 kez İstanbul Hıfzısıhha Merkezi Laboratuvarına gönderilmiştir.

Konjenital Hipotiroidi tanısı konulan bebeklere ilimizde tedaviye başlanmıştır. Fenilketonüri şüphesi ile sevki yapılan 2 bebekte de geçici hiperfenilanemi tespit edilmiş ve takibe alınmıştır.

Yenidoğan İşitme Tarama programı kapsamında yenidoğan bebeklerimize işitme tarama testleri uygulanmış şüpheli olan bebeklerin sevkleri yapılarak teşhis ve tedavilerine başlanmıştır.

Aile Planlaması hizmetlerinde;

2010 Yılında Aile Hekimliklerimiz, Toplum Sağlığı Merkezlerimiz ve hastanelerimiz aracılığı ile hap, kondom dağıtımı yapılmış aynı zamanda aile hizmetleri de devam ettirilmiştir.

Gebelere Demir Destek Projesi kapsamında; Sağlık Ocaklarımızda 2010 yılında gebe ve loğusalara 5589 adet demir tableti ücretsiz dağıtılmış, 3539 adet de demir tableti reçete edilmiştir.

Ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması konularında “Bebeğimin Gelişim Rehberi”, “Bebeğinizin Bakımı ile ilgili her şeyi biliyor musunuz” kitapçıkları ve çeşitli konularda broşür sağlık kuruluşlarına dağıtılmıştır.

Yeni doğan tespitlerini arttırmak amacıyla düzenlenen doğum kayıt defterinin 2. nüshaları her hafta toplanarak ilgili sağlık ocaklarına gönderilmektedir.

Müdürlüğümüz tarafından yürütülen, eğitim ve denetim çalışmalarına şubemiz çalışanları da katılmıştır.

R.2. Çevre Kirliliği Ve Zararlarından Oluşan Sağlık Riskleri

R.2.1. Kentsel Hava Kirliliğinin İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri

Soluduğumuz hava yalnızca yaşamı destekleyen özelliğe sahip değildir. İdeal koşullar altında soluduğumuz hava insan sağlığını koruyan, sürdürülmesini sağlayan, niteliksel ve niceliksel bir dengeye sahiptir. Havada katı, sıvı ve gaz şeklindeki yabancı maddelerin insan sağlığına, canlı hayatına ve ekolojik dengeye zarar verecek ya da yaşamdan maddi nesnelere zararlanılmasını engelleyecek miktar, yoğunluk ve sürede atmosferde bulunması hava kirliliği olarak tanımlanır.

Kısaca Hava kirliliği, havanın doğal (el değmemiş) bileşiminin çeşitli nedenlerle değişmesi olarak tanımlanabilir. Havanın tabii bileşimini değiştiren gaz, sıvı veya katı halde bulunabilen kimyasal maddelere hava kirleticileri adı verilmektedir. Gaz dışındaki kirleticiler havada aerosol halde olup, bazıları sis, mist, duman gibi özel adlar ile adlandırılmaktadır.

Artan enerji talebinin genellikle petrol ve kömür gibi fosil yakıtlarla karşılanması atmosferdeki karbondioksit miktarını artırmasının yanı sıra oluşturduğu hava kirliliği de

insanlarda solunum yolu hastalıklarının yaygınlaşmasına yol açmaktadır.

Özellikle düşük kaliteli linyitin aşırı tüketimi ile motorlu taşıtlardan çıkan egzoz gazları, sanayi tesislerinin kuruluşunda yanlış yer seçimi, baca filtresi olmaması ile yüksek kükürtlü yakıtların kullanılması da hava kirliliğini artırmaktadır.

Bitkiler üzerinde öldürücü ve büyümelerini engelleyici olabildiği bildirilen hava kirliliği, sanatsal ve mimari yapılar üzerinde de bozucu ve tahrip edici etkiler yapmaktadır.

Renksiz, keskin kokulu gaz olan ve kömür, fueloil gibi kükürt içeren yakıtların yanması sırasında ortaya çıkan kükürtdioksit ve partiküller, özellikle kış aylarında hava kirliliğini önemli ölçüde artırarak, çocuklar ve astımlı yetişkinleri olumsuz etkilerler.

Kurşun temel olarak yakıt katkı maddeleri, metal ergitme ve pil üretim tesislerinden yayılır, ancak kurşunlu benzin kullanımı kurşun açığa çıkaran en önemli kaynaktır.

Yanlış kentleşme, uygunsuz ve yetersiz yakma teknikleri, yeşil alanların azalması, motor araçların sayısındaki artış ve artıkların yetersiz atılımının bu sorunun boyutlarını daha da artırmaktadır.

Şehirlerimizde detaylı emisyon envanterleri bulunmasa da trafikte seyreden motorlu taşıtların sayısındaki artıştan, CO, NO_x ve partikül madde gibi hava kirleticilerin artmasında önemli rol oynadığı sonucunu çıkarmak mümkündür.

Geleneksel ve yaygın hava kirleticilerinin yanında, düşük konsantrasyonlarda olmasına rağmen toksik ve kanserojen kimyasalların emisyonlarının arttığı tespit edilmiştir. Bunlar bazı ağır metaller (berilyum, kadmiyum, civa vb.), organik bileşikler (benzen, poliklorodibenzo-dioksin ve -furanlar, formaldehit, vinil klorür, poliaromik hidrokarbonlar gibi), radionükleidler (radon gibi) ve liflerdir (asbest gibi). Bu kimyasallar atık yakma tesisleri, atık su arıtım tesisleri, endüstriyel ve imalat prosesleri, çözücü kullanımı, inşaat materyalleri ve motorlu taşıtlardan oluşan oldukça geniş bir kaynaktan yayılmaktadır. Bunların emisyonları geleneksel kirleticilerinkiyle karşılaştırıldığında oldukça düşük olmakla beraber, yüksek toksisite ve kanserojen potansiyelleri veya ikisinin bileşimi göz önüne alındığında, insan sağlığı açısından ciddi tehlikeler yol açabilmektedir.

Hava Kirliliğinin Etkileri

Akciğerler vücudun dış ortamla en yoğun teması olan organlardır. Her gün ortalama 10 000 litre havanın 7-100 m² alveol yüzeyi ile teması söz konusudur.

Bu nedenle geleneksel hava kirleticilerin çoğu, solunum ve kardiyovasküler sistemleri direk etkiler. Hastalık, ölüm ve akciğer fonksiyon bozukluklarındaki artışlar SO₂ ve partikül madde düzeylerindeki artışlarla ilişkilidir. NO₂ ve ozon da solunum sistemini etkiler, bunlara akut maruz kalma iltihaplı (enflamatuvar) hastalık ve geçirgenliğe duyarlılık, akciğer fonksiyon bozuklukları ve nefes borusu reaktivitesinde artışlara neden olur. Ozonun aynı zamanda göz, burun ve boğazı tahriş ettiği ve baş ağrılarına neden olduğu bilinmektedir. CO hemoglobine bağlanabildiğinden ve kandaki oksijenin yerini alır, bu da kardiyovasküler ve sinirsel davranış problemlerine yol açar.

Kurşun kemik iliğindeki kırmızı kan hücrelerinde hemoglobın sentezini engeller, karaciğer ve böbrekleri bozar ve nörolojik zararlara yol açar.

Yapılan çalışmalarda, hava kirliliğinin özellikle yaşlılar, kalp ve akciğer hastalarında ölüm riskini artırdığı, kanser riskini de yükselttiği tespit edilmiştir. Türkiye'de kentlerdeki hava kalitesi göstergelerini yansıtan istatistikler kükürdioksit ve partiküller gibi hava kirlleticilerin konsantrasyonlarının zaman zaman Türkiye Hava Kalitesini Koruma Yönetmeliğinin belirlediği sınırların üzerine çıktığını göstermektedir. Partiküllere maruz kalındığında, mevcut akciğer hastalığı olan kişiler ve çocuklar normal koşullarda yapabildikleri halde, derin veya kuvvetli olarak soluk alamayabilirler, öksürük ve kesik kesik nefes alma gibi belirtiler de görülebilir.”

Kirliliğin olumsuz etkileri sağlıklı kişilerde bile gözlenmekle birlikte, bazı duyarlı gruplar daha kolay etkilenmekte ve daha ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu gruplardan biri yaşlılardır. Fizyolojik kapasitesi ve fizyolojik savunma mekanizması fonksiyonlarındaki azalma, kronik hastalıklardaki artma nedeniyle yaşlılar normal popülasyondan daha duyarlıdır, bu nedenle daha kolay etkilenmektedir. Kentlerde ısınma amaçlı doğal gaz kullanılmasının sağlanması durumunda kirliliğin azalacağından, olumsuz yansımalar da giderilecektir.

Astım, kronik tıkaçıcı akciğer hastalığı ve kalp hastalığı olan kişilerin partiküllere maruz kaldığında, erken ölüm riskinin artar.

Hava kirliliğinin doğrudan insan sağlığına etkileri, kirliliğe maruz kalınan süre ve yoğunluk ile ilgili nüfusun genel sağlık durumuna bağlı olarak değişir. Çocuklar ve yaşlılar, solunum ve kardiyovasküler hastalığı olanlar, alerjik olanlar ve egzersiz yapanlar gibi nüfustaki bazı gruplar daha çok risk altındadır.

Çevresel hava kirliliğinin toplum sağlığı ile ilişkisi değerlendirilirken yukarıda sıralanan doğrudan sağlık etkilerinin yanı sıra içme ve sulama suyu kaynaklarının, bitki örtüsünün zarar görmesi ve mikro klima değişiklikleri nedeniyle dolaylı etkilerini de göz önünde bulundurmak gereklidir.

Neleryapmalı

Hava kirliliğinden olabildiği kadar az etkilenmek için en azından kirliliğinin ve sisin yoğun olduğu saatlerde mümkün ise dışarı çıkmamak gerekir. Bunun bebekler, yaşlılar ile kalp ve akciğer hastaları için daha da önemli olduğu unutulmamalıdır.. Dışarı çıkmamız kaçınılmaz ise fazla efor harcanmamalıdır. Ağızdan değil, daima burundan nefes alıp verilmelidir. Evinizin, arabanızın kapı ve pencerelerini sıkı kapatmalı, kapalı mekanların havasının temiz olmasına dikkat etmek;hava temizleyici aletlerden yararlanmak faydalıdır.

R.2.2 Su Kirliliğinin İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri

Su, hava ve toprakla birlikte canlıların yaşamasında çok etkili olan doğal bir kaynaktır. Uygarlığın gelişmesiyle birlikte su kirliliği sorunu da ortaya çıkmıştır. Su

kirliliği, su kaynaklarına birtakım zararlı maddelerin karışmasıyla oluşur. Bunun sonucunda suyun doğal yapısı bozularak kullanma amacının dışına çıkar ve canlıların yaşamlarını tehdit eder. Lâğım sularıyla kirlenen sularda mikroplar oluşur. Tifo, dizanteri, sarılık, kolera vb. hastalıklar bu yolla yayılır.

Suyun kirlenmesi, yalnızca atıkların doğrudan suya bırakılmasıyla değil, dolaylı olarak da gerçekleşir.

Hava ve toprak kirliliği, suyun doğal çevrimiyle su kaynaklarını etkiler. Aşırı yağışın tarım toprakları sürüklenerek göllerin, göletlerin, limanların tabanlarını doldurur ve etkinlik sürelerini kısaltır. Suda yaşayan canlı varlıkları yok eder.

Tarla tarımında kullanılan gübreler ve tarımsal mücadele ilaçları, yağın yağmurlarla su kaynaklarına taşınarak onları kirletir.

Hayvan barınaklarının da yağışlarla yıkanması yüzeysel suların kirlenmesine neden olur.

Bunun yanında sanayi kuruluşlarının sıvı atıklarıyla da sularımız doğrudan kirlenmektedir. Birtakım sanayi kuruluşlarının atıkları, arıtılmadan akarsulara ya da diğer su kaynaklarına bırakılırsa buradaki canlıların yaşaması olanaksızlaşır.

Bu durum çevrede kötü bir görünüm yaratır ve pis kokuların çevreye yayılmasına neden olur. Kimi zaman da bu atıkların toprağa gömülmesi, yağmur suları ve sızıntılarla yeraltı sularının kirlenmesine yol açar.

R.2.3. Atıkların İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri

Tıbbi Atıkların Toplanması, Taşınması ve Bertaraf Edilmesi :

Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği 22.07.2005 tarih ve 25883 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu yönetmeliğin amacı; “tıbbi atıkların üretiminden bertarafına kadar, çevre ve insan sağlığına zarar verecek şekilde doğrudan ve dolaylı bir biçimde alıcı ortama verilmesinin önlenmesini, kaynağında ayrı olarak toplanmasını, ünite içinde taşınması, geçici depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin aşamaları içermektedir.

Yine yönetmelik ile; Bakanlık, Sağlık Kuruluşları, Belediyeler ve İl Çevre ve Orman Müdürlüklerine görev ve sorumluluklar verilmiştir.

Yönetmelikte “ünite” adıyla tanımlanan sağlık kuruluşları kaynağında ayrı toplama çalışmalarını başlatmıştır. Atığın türüne göre uygun renkteki (kırmızı, mavi ve siyah) poşetler kullanılmaktadır. Kesici delici atıklar için delinmeye, yırtılmaya ve patlamaya dayanıklı üzerinde “Uluslararası Biyotehlike” amblemi ile “Dikkat! Tıbbi Atık” ibaresi taşıyan plastik kutular kullanılmaktadır.

Hastanemizde ünite içi tıbbi atık aracı ve geçici atık deposu bulunmaktadır. Ünite içinde atıkların toplanmasından sorumlu personel, insan ve çevre sağlığı açısından eldiven,

koruyucu gözlük, maske kullanmaktadır. Çizme ve özel koruyucu turuncu renkli elbise giymektedir.

Tıbbi atıkların ünite içinde taşınması, toplanması ve tıbbi atıkların geçici atık depolarından alınarak bertaraf sahasına sahalarına taşınması konusunda hastanemizde temizlik şirketi personellerine eğitim verilmektedir.

R.2.4. Gürültünün İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri

Gürültü insanların işitme sağlığını ve algılamasını olumsuz yönde etkileyen, fizyolojik ve psikolojik dengelerini bozabilen, iş performansını azaltan, çevrenin hoşluğunu ve sakinliğini yok ederek, niteliğini değiştiren önemli bir çevre kirliliği türüdür.

Gürültü kaynakları; ulaşım gürültüsü, endüstri, yol ve inşaat makineleri gürültüsü, eğlence yerleri gürültüsü, yerleşim alanlarındaki gürültüler şeklinde gruplandırılabilir.

Gürültünün insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri dört ana başlık altında incelenebilir:

Fiziksel etkileri : Gürültünün işitme duyusunda oluşturduğu olumsuz etkilerdir. Geçici ve kalıcı olarak iki ayrı bölümde incelenebilir. Geçici etkilerin en çok karşılaşılanı geçici işitme eşiği kayması veya duyma yorulması olarak bilinen işitme duyarlılığındaki geçici kayıptır. Etkilenimin çok fazla olduğu ve işitme sisteminin eski özelliklerine kavuşmadan tekrar gürültüden etkilendiği durumlarda işitme kaybı kalıcı olmaktadır.

Fizyolojik etkileri : Fizyolojik etkilerinin başlıcaları kas gerilmeleri, stres, kan basıncında artış, kalp atışlarının ve kan dolaşımının değişmesi, göz bebeğinin büyümesi ve uykusuzluktur. Ayrıca migren, ülser, gastrit vb. hastalıkların ortaya çıkmasında gürültünün de önemli bir etkisi olduğu ileri sürülmekle birlikte bu hastalıkların oluşmasında doğrudan etkili olduğu henüz kanıtlanmış değildir.

Psikolojik etkileri : Gürültünün psikolojik etkilerinin başında ise; sinir bozukluğu, korku, rahatsızlık, tedirginlik, yorgunluk ve zihinsel etkilerde de yavaşlama gelir. Ani olarak yükselen gürültü düzeyleri insanlarda korku yaratabilmektedir.

Performans etkileri : Gürültünün iş veriminin azalması ve işitilen seslerin anlaşılması gibi görülen etkileridir.

R.2.5. Pestisitler İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri

Pestisitlerin insanlarda belirli miktarlarda toksik olmaları nedeniyle savaşımında çalışan herkesin bunların kullanımı sırasında meydana gelebilecek potansiyel zarardan sakınmaları gerekir. İnsanların pestisitlere maruz kalması mesleki zehirlenmeler veya kaza ile meydana gelebilmektedir.

Her iki tür zehirlenmenin ana nedenleri:

1. Halkın bu konuda yetersiz eğitime sahip olması ve pestisitlerin toksisite potansiyellerinin bilinmemesi,
2. Uygun olmayan koşullarda depolama,
3. Kaza ile saçılma sonucu gıdaların kontamine olması,

4. Dikkatsiz yükleme ve taşıma,
5. Yıkılmamış pestisit kaplarının kullanımı,
6. Genel bakım ve atık değerlendirme işlemleri

R.2.6. İyonize Radyasyondan Korunma

Radyasyondan korunma prensibi olan üç temel kural zaman, mesafe ve iyonizan radyasyona karşı koruyucu malzemelerin kullanılmasıdır. Diğer prensipler ise primer ışının yolunun üzerinde durmamak ve mümkün olan en düşük dozun kullanılmasıdır. Alınan doz, radyasyona maruz kalınan süre ile doğru orantılıdır. Artık bir çok floroskopi cihazında, kV ve mA floroskopi cihazı tarafından otomatik olarak ayarlanmaktadır. Genelde operatör sadece X ışınının verildiği süreyi kontrol eder. X ışını demetindeki foton sayısı tüpe uygulanan kV, mA ve ışınlama süresi ile kontrol edilir. Düşük kV, düşük enerjili X ışını, hastada ise daha yüksek cilt dozlarına neden olur. Yüksek kV ise cilt dozunu düşürürken daha yüksek derinlik dozlarına ve daha fazla saçılan X ışınına neden olur. Bu durumun görüntü kontrastını azaltacağı da unutulmamalıdır. Dozun manuel olarak ayarlanabildiği incelemelerde istenen görüntüyü sağlayan en yüksek kV ve en küçük mA miktarı tercih edilmelidir

Tablo 210. İyonlaştırıcı Radyasyonun Normal İnsan Vücudu Üzerindeki Etkileri

Somatik etkiler			
Doz (rem)	Akut-bütün vücut ışınlama	Lokal ışınlama	Kronik
0-25	Gözlenebilir etkiler yok	Belkemiğinde geçici kemik iliği depresyonu	Normal yaşam süresinde kısımla (eşiksiz doz)
25-100	Kan tablosunda ufak değişiklikler dışında gözlenebilir etkiler yok	Belkemiğinde kemik iliği hasarı. Deride gözlenebilir etki yok.	(etki olasılığı sigara zararından ve otomobil kazalarından daha az)
100-200	Yorgunluk ve iştahsızlıkla birlikte 3 saat içinde % 5 ila 50 oranında kusmalar. Kan tablosunda orta derecede değişimler. Kan yapan organlar dışında tüm vakalar birkaç hafta içinde iyileşecektir.	Göze kısa sürede verilirse katarakt.	200 remde gözlenebilir etkiler yok. 300 remde lösemi, anemi (eşik dozu) 400 rem ve fazla doz eller ve gözlerde birikirse cilt kanseri ve katarakt olasılığı yüksek, kanser.
200-600	300 rem veya daha fazla doz alan herkeste 2 saat veya daha kısa bir süre içinde kusmalar görülecektir. İç kanama ve infeksiyon ile birlikte kan tablosunda büyük değişiklikler meydana gelecektir. 300 remden daha fazla olan doz alanların 2 hafta sonra saçları dökülmeye başlayacaktır. 1 ay ile 1 yıl arasında % 20'den % 100'e kadar iyileşme görülecektir.	300 remde deride geçici şişme, kızarma ve eritem (eritem dozu). 500 rem ve fazlası doz alan kritik organ ve dokularda (kemik iliği, dalak, göz merceklere, deri ve sindirim kanalı epiteli ve gonadlar) büyük olasılıkla ölüm ve sürekli kısırlık (sterilite).	
500-1200 (gis)	Sindirim sistemi mukozası haraplanır. Açık yaralar oluşur. Su ve elektrolit kaybı, infeksiyon ve hemoraji (5-10günde). Bulantı, kusma, diare, 500 rem üstünde ölüm.	Abdomenin ışınlanmasıyla gis.	
600-1000	Bir saat içinde kusma, kan tablosunda ciddi değişiklikler, iç kanama, enfeksiyon ve saç dökülmesi, radyasyona maruz kalanların % 80 ila 100'ü 2 ay içinde ölecektir. Sağ kalanların iyileşmesi uzun zaman alacaktır.		600 remden fazla doz kritik organ ve dokuların haraplanmasına, ölümüne neden olabilir.

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü

Radyasyon korunmasında temel standartlar milletlerarası radyolojik korunma komisyonu (ICRP) tarafından bildirilmektedir. Radyasyonla çalışanların bir haftada alabilecekleri maksimum müsaade edilen doz şiddeti (mpd); 100 miliremdir. Radyasyonla çalışan bir kimsenin bütün vücuduna, gonadlarına veya kırmızı kemik iliğine herhangi bir yıl içinde alacağı maksimum müsaade olunan doz 5 remdir. Radyasyon kaynakları ile çalışan kimselerin cep dozimetresi, film dozimetresi, radyasyon kontrol aletleri vs. gibi özel alet ve cihazları kullanmaları ve bir planlama yapılması zorunludur.

Radyasyondan Korunmada Temel Prensipler

Tüpü Aşağıda Tutulmalı: Radyasyon hastanın içinde saçıldığı zaman enerjisini hızla kaybeder. Saçılan radyasyonun miktarı primer ışının hastaya giriş yeri olan bölgede çıkış yerine oranla 985 kez daha fazladır. Bu nedenle X ışını tüpünü hastanın veya masanın altında tutmak önemlidir. Ayrıca floroskopik görüntü almak için radyasyon güvenliği açısından en uygun pozisyon X ışını tüpünün hastadan uzak olduğu, görüntü güçlendiricinin ise yakın olduğu pozisyonudur. Bu şekildeki kullanımlarda hastaya giren ve saçılan X ışını şiddeti en azdır.

Işın Kaynağından Uzak Durulmalı: Nokta kaynaktan yayılan elektromanyetik radyasyonların şiddeti uzaklığın karesi ile ters orantılı olarak azalır yani radyasyon kaynağından olan uzaklık iki katına çıkınca radyasyon yoğunluğu da dörtte bire iner.

Saçılma Profilini Dikkate Alınmalı: Floroskopi cihazının C koluna açı verilince saçılan ışın da açılır ve doktora ulaşan saçılan radyasyonun miktarı, oblik açı ile dört katına kadar artabilmektedir.

Işının Kullanım Süresi Kısa Tutulmalı: Kişi ne kadar uzun süre radyasyon alanına maruz kalırsa o kadar fazla ışın alır. Floroskopi sırasında alınan iyonizan ışını azaltmanın yolu; skopiye sadece aralıklı olarak kullanıp anlık görüntüler almak, son görüntüyü hafızaya alarak kullanmak, uzun süre devamlı görüntü almaktan kaçınmaktır.

Işın Alan Boyutu Sınırlanmalıdır: Yayılan radyasyonun miktarı ile orantılıdır. Kolimatörler kullanılarak ışınlanan alan sınırlanmalıdır.

Cihazın Kontrolleri Yapılmalı: Floroskopide kullanılan cihazların görüntü güçlendiricisi eskidikçe ve etkinliğini yitirdikçe, cihazın otomatik parlaklık kontrol modu, kamerada yeterli ışın düzeyini korumak için otomatik olarak primer ışın ve ışınlama süresini artırır.

Koruyucu Giysiler Kullanın: Zırhlama genel anlamda, iyonize radyasyon yayan kaynak ile bu kaynağın etki yapacak nesne arasına engel koyarak radyasyonun etkisinin azaltılma işlemidir. Önlük, yelek, gömlek, etek, tiroid koruyucu ve eldiven gibi elastiki koruyucu giysilerin yanı sıra, yan korunaklı koruyucu gözlükler de sabit veya hareketli zırhlama olmayan ortamlarda girişim yapan personel tarafından kullanılmaktadır. Kurşun önlük gibi, invaziv girişimler sırasında kullanılan radyasyon bariyerleri bunu giyen kişiye ulaşan radyasyon miktarını azaltmasına karşılık hiçbir zaman tamamen durduramaz ancak sadece kabul edilebilir düzeye indirir.

Zaman, mesafe ve zırhlama radyasyondan korunmada dikkate alınması gereken üç esas prensiptir. Doğru olarak kullanılan kurşun önlük, kan yapımında aktif rol oynayan organlarda % 80 koruma sağlar. İyi seçilmiş bir önlük manubrium sterniden başlayarak simfizis pubisi de içine alır ve dizin biraz üstüne kadar iner. Bunun yanında korunmanın etkin olabilmesi için girişim yapan kişi floroskopi sırasında ışına arkasını dönmemelidir. Kurşun önlükler katlanmamalı, rasgele bir yere atılmamalı, yıllık kontrolleri yapılmalıdır. Önlük ile korunan organlar dışında radyasyona en fazla maruz kalan organ tiroid olduğu için mutlaka tiroid koruyucu kullanılmalı ve mesafe mümkün olduğunca artırılarak maruz kalınan ışın en aza indirilmelidir.

R.2.7. Baz İstasyonlarından Yayılan Radyasyonun İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri

Baz istasyonlarının neden oldukları ışınım iyonlaştırıcı olmayan radyasyon sınıfında olup baz istasyonları nükleer radyasyona neden olmazlar. İyonlaştırıcı radyasyon bölgesindeki dalgaların frekansları baz istasyonlarının çalışma frekanslarından yaklaşık milyon kere daha yüksektir.

İyonlaştırıcı radyasyonun hücrelerin genetik malzemesini (DNA) etkileyerek mutasyon ve kansere yol açtığı bilinmekle birlikte, RF dalgaların benzer etkiler yaptığı kanıtlanmamıştır. Son yıllarda cep telefonlarının özellikle beyin tümörlerini artırıp arttırmadığı konusu gündeme gelmiş, ancak bugüne kadar yapılan incelemelerde cep telefonu kullanımının kansere yol açtığını gösterecek kesin deliller bulunamamıştır. Son olarak A.B.D. ve Danimarka'da yapılan ayrıntılı çalışmalar cep telefonu kullanımının beyin tümörü riskini arttırmadığını açıkça ortaya koymuştur. Öte yandan bugüne kadar yapılan çalışmalar, cep telefonu teknolojisiyle kanser arasında kesinlikle 5 bir ilişki yoktur demek için yetersizdir. Bu nedenle, başta Dünya Sağlık Örgütü (WHO) olmak üzere çeşitli kuruluşlar bu konuda daha kapsamlı çalışmalar başlatmışlardır.

Bütün vücudun ısınmasına yol açacak derecede RF dalgaların etkisinde kalmak düşük doğum ve sakat doğuma neden olabilir. Ancak mobil telefonlar ve baz istasyonu antenlerinin yaydığı güç, bu tür bir ısınmaya neden olmak için çok düşüktür. Mobil telefon ve baz istasyonları antenlerinden yayılan RF dalgaların yol açtığı ve halkın etkilendiği güç seviyelerinin düşük doğuma ya da sakat doğuma yol açtığını gösterir hiçbir laboratuvar ve epidemiyolojik kanıt yoktur.

Kaynaklar

**İl Sağlık Müdürlüğü,
Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü**

S. ÇEVRE EĞİTİMİ

S.1. Kamu Kurumlarının Çevre Eğitimi İle İlgili Faaliyetleri

İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Çevre Eğitimi İle İlgili Yaptığı Faaliyetler

Milli Eğitim Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı arasında yapılan protokol gereği, her ilden 3 öğretmenin çevre formatör öğretmen olarak yetiştirilmesi için 1994 yılında üç öğretmen Ankara'ya hizmet içi eğitim kursuna gönderilmiş ve bu öğretmenlerimize "çevre formatör öğretmen" kursu aldırılmıştır.

İlköğretimde çevre eğitiminin daha verimli olması amacıyla ilkokul 4.ve 5.sınıflara derse giren öğretmenlere ilimizde seminer düzenlenerek, formatör öğretmenler tarafından bu konuda bilgilendirmesi sağlanmıştır.

Bu çerçevede seminer konuları olarak; "Çevre Konularını Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi", Çevre Eğitimi ve Din", Su, Toprak, Hava, Gürültü Kirliliği" konuları seçilmiştir 1996 ve 1998 yıllarında direksiyon eğitimi öğreticilerinin yetiştirilmesi kursu düzenlenmiştir.Belirtilen yıllarda düzenlenen hizmet içi eğitim kurslarında formatör öğretmenler aşağıda belirtilen konularda kursiyerlere bilgi vermişlerdir.

- Çevremiz ve çevre kirliliği hakkında bilgi. Çevre kirliliğini önlemek için dikkat edilmesi gereken hususlar.
- Sürücü ve motorlu taşıtların sebep oldukları çevre kirliliği gibi konular.
- Çevre eğitimi olarak il izci kurulunun yaptığı işlemler
- Okulların bünyesinde çalışmalar yapan izci üniteleri her konuda olduğu gibi öğrencilerimize çevre eğitimi olarak aşağıdaki konularda eğitim vermektedir.

Çevrenin insan veya başka bir canlının yaşamı boyunca ilişkilerini sürdürdüğü ortam olduğu; doğada canlıların kendi aralarındaki ve fiziksel çevreleriyle olan ilişkileri canlıların sağlıklı gelişmesine imkan vermesine doğal denge olduğunu (diğer tabirle) ekosistem veya ekolojik sistem denildiğini; bu sistemi inceleyen bilim dalına da ekoloji (çevre bilimi) denildiğini öğretilir. Öğrencilerin toplumsal yaşam ilişkileri içinde doğal kaynakları nasıl kullanacaklarını öğretilir.

5 Haziran Dünya Çevre Günü olduğunu bu konuda neler yapılması gerektiği izcilere öğretilir.

İnsanlar tarafından meydana getirilen yapay çevrenin doğal varlıklarından oluşan doğal çevre üzerine olumsuz etkileri yapay çevrenin sağlık şartlarına uygun olmayışı, doğal kaynakların aşırı ve yanlış kullanımı ve çevrenin bu şekilde tahribi sonucu meydana geldiği; buna da çevre kirliliği denildiği; çevre kirliliğinin temel nedeninin, doğanın insan etkinlikleriyle ortaya çıkan atıkları kendiliğinden giderme yeteneğine aşması ve bozması olduğu; asrımızın diğer çok önemli bir konusu olan çöp kirliliğinin nasıl ortadan kaldırılacağı; yeniden dönüşümü olan oluklu ambalaj kağıtların kullanılması gerektiği; kağıt çocuk bezleri yerine kumaş bezlerin kullanılmasının gerekliliği; orta halli bir ailenin haftada 50 kg atık meydana getirdiği; plastik kapların kullanılıp atılmasından ziyade yıkanıp tekrar kullanma cihetine gidilmesi gerektiği, atıklardan tekrar kullanıma

kazandırmak için neler yapılabilineceği; asrımızın ve ülkemizin diğer önemli bir çevre konusu olarak enerji kirliliği ve israfı ve önlemlerinin ne olduğu; katı atıklar neler olduğu; atık veya çöp nedir, sınıftan atıkların nereye konması gerektiği, evlerde ne tip çöplerin olduğu ve bu çöpler nereye gittiği, çöplüklerin nasıl yerler olduğu, temiz havanın önemi, havaya niçin ihtiyacımızın olduğu, suyun önemi anlatılır.

İl Çevre ve Orman Müdürlüğünce ilimiz merkezinde ve ilçelerinde olmak üzere İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda çevre eğitimi konusunda seminerler düzenlenmiştir.

S.2. Çevre İle İlgili Gönüllü Kuruluşlar ve Faaliyetleri

S.2.1 Çevre Vakıfları

Kütahya Valiliği Çevre Koruma Vakfı

Kütahya Çevre Koruma Vakfı 1990 yılında kurulmuş olup, 10.12.1994 tarihinden itibaren Kütahya ilindeki motorlu taşıtların egzoz gazı emisyon ölçüm işini yaptırarak vakfa gelir elde etmektedir. Elde edilen gelirleri öncelikle çevrenin iyileştirilmesi amacıyla kullanmaktadır.

Halkın bilinçlendirilmesi amacıyla hava kalitesi ölçüm sonuçlarının halkın görebileceği yerlerde gösterilmesi amacıyla vilayet önüne yarı dijital bir pano yaptırmıştır. Merkez ilçedeki kalorifer kazanı ateşçilerine her yıl hizmet içi eğitim verilmekte, kalorifercilerin eğitimine yönelik olarak kalorifer kazanı yakma talimatı bastırılarak kaloriferli binaların kazan dairelerine asılması sağlanmıştır. El ilanları ile halk bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır.

Piknik alanlarının temizlenmesi ve kullanılmış kağıt toplama kampanyası başlatılmıştır. Erozyonla mücadele etmek ve merkez ilçedeki hava kirliliğini önlemek amacıyla şehrin yakınında bulunan merkez Yenibosna Köyü civarında 84 ha, KÜmaş AŞ. arkasındaki 300 ha alanın, Kütahya Tavşanlı karayolu Yoncalı girişindeki alanın ağaçlandırılması, dikilen fidanların korunması için dikenli tel ve çam kazık olarak çevrenin korunması ve iyileştirilmesine yönelik olarak çalışmalar yapmaktadır. Tema Vakfı ile işbirliği içinde meşe palamudu toplanması ve dikimi işini de gerçekleştirmiştir.

Tarihi ve kültürel varlıklarımızın en iyi şekilde korunması için, Dumlupınar Zafer Anıtı, Zafertepe Çalköy Şehitliği ve Kütahya Kalesi hisar burçlarının aydınlatılması, Dumlupınar, Küçükaslıhanlılar ve diğer şehitliklere fidan, süs bitkisi dikilmesi ve ihatasının gerçekleştirilmesi işleri Çevre Koruma Vakfı tarafından yaptırılmıştır.

Halk sağlığının korunması amacıyla sivrisinek mücadelesinde kullanılmak üzere sisleme cihazı alınarak belediyelere ve köylere dağıtılmıştır. Sportif faaliyetlere destek olmak amacıyla Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne, çim biçme traktörü, silindir ve çim kesme makinesi alınmıştır.

Ulusal aşı günlerinde kullanılmak üzere İl Sağlık Müdürlüğüne akaryakıt yardımıyla bulunulmuştur. Çeşitli kamu kurumlarının bahçelerine dikilmek üzere fidan satın alınmıştır. Aslanapa-Gediz Yolçatı arası ağaçlandırılması işi için fidan, ihatası için dikenli tel ve çam kazık satın alınmıştır.

Tema Vakfı

Tema Vakfı Kütahya Gönüllü Temsilciliği olarak yanlış arazi kullanımlarını, ormansızlaşmayı, usulüne uygun kullanılmayan meraların üzerindeki baskıyı önleyebilmek için girişimlerde bulunmaktadır.Çevre eğitimi ile ilgili olarak erozyon, ağaçlandırma, toprak ve mera kullanımları, doğal varlıkların korunması konusunda ilköğretim ve lise düzeyindeki öğrencilere, öğretmenlere, Hava Er Eğitim Tugay Komutanlığı bünyesindeki erlere yönelik eğitim seminerleri düzenlemektedir.

S.2.2. Çevre Dernekleri

İlimizde, Doğa ve Hayvan Sevenler Derneği ve İbrahim AKSAZ Yaban Hayatını Koruma Derneği faaliyetlerine devam etmektedir.

S.2.3. Çevreyle İlgili Federasyonlar

İlimizde çevre ile ilgili federasyon bulunmamaktadır.

Kaynaklar

İl Milli Eğitim Müdürlüğü

T. ÇEVRE YÖNETİMİ VE PLANLAMA

T.1. Çevre Kirliliğinin ve Çevresel Tahribatın Önlenmesi

Çevre kirliliği ve çevresel sorunlarla ilgili olarak önceki bölümlerde ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

Kütahya ilinde özelleştirme kapsamına alınmış KİT'lerin çevre kirliliğini önleyici arıtma tesisleri için yatırım yapmamaları ve çevre ile ilgili mevzuatın hazırlanmasından önce kurulan sanayi tesislerinin, şehrin büyümesi ve genişlemesi nedeniyle mutlak koruma alanı ve sağlık koruma bandı mesafesi içinde kalmaları, özel işletmelerin gerekli arıtım tesisi yatırımlarını yapmamaları gibi sebeplerle çevre kirliliğinin önlenmesi için yapılan çalışmalar yavaş sonuç vermektedir.

Kütahya merkez ilçesinin en büyük sorunlarından birisi hava kirliliği ve plansız kentleşmedir. 1986 yılından bu yana yapılan hava kirliliği ile mücadele çalışmaları olumlu sonuçlar vermiş olmakla birlikte kesin çözüm için temiz yakıt kullanılması ve şehir planlamasının hakim rüzgarların dikkate alınarak yapılması gereklidir.

Halen ilimizde üretilen düşük kalorili ve yüksek kükürtlü kömürlerin yakıt olarak kullanılmasından vaz geçilerek, yüksek kalorili düşük kükürtlü ithal kömürler tercih

edilmeli, kısa vadede doğal gaz altyapısının hızlı bir şekilde yaygınlaştırılması, doğal gaz kullanımına geçilmesi gereklidir. Simav ilçesinde yapılan jeotermal enerjili ısıtmanın il geneline yaygınlaştırılması da ekonomik ve temiz bir çözüm olacaktır. Rüzgar, güneş ve biyoenerji gibi alternatif enerji kaynaklarından yararlanılmalıdır.

T.2. Doğal Kaynakların Ekolojik Dengeler Esas Alınarak Verimli Kullanımı, Korunması ve Geliştirilmesi

İlimizin en önemli doğal kaynakları madenler, orman ve jeotermal enerji kaynaklarıdır. Madenlerin işlenmesi sırasında son yıllarda gelişen çevre bilincinin yarattığı etki ile doğaya büyük tahribat verilmemesine dikkat edilmektedir. Eti Bor ve Eti Gümüş tesislerinin, TKİ'nin arıtma ve deşarj konusunda daha özverili davrandıkları gözlenmektedir.

İlimizin % 53'ünü meydana getiren orman zenginliğinin korunması ve erozyon problemi olan sahaların ağaçlandırılması için İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Çevre Koruma Vakfı, Tema Vakfı, Dumlupınar Üniversitesi, Türk Silahlı Kuvvetleri, gönüllü şahıslar özel kurum ve kuruluşlar işbirliği içinde çalışmaktadır. Orman zenginliğimizin ve güzelliklerimizin turizm amaçlı olarak kullanılması için büyük projelerin oluşturulmalıdır.

Jeotermal enerji kaynaklarının, uydu bir sağlık kenti yaratacak şekilde kullanılması için gerekli projelerin yapılarak hayata geçirilmesi, ilde sağlık turizmini geliştireceği gibi, ucuz ısınmada sağlanmış olacaktır. Halen Tarım İl Müdürlüğünün pilot bölge olarak seçtiği Simav ve Gediz ilçelerinde yapılan seracılık faaliyetlerinin artırılması da İlin ekonomik olarak son yıllarda karşılaştığı çöküntünün atlatılması için gereklidir.

Tüm bu projelerin alt yapı sistemlerinin çevreyi kirletmeyecek şekilde arıtma tesisleriyle birlikte dizayn edilmesi bu doğal kaynakların korunması için gereklidir.

T.3. Ekonomik ve Sosyal Faaliyetlerin Çevrenin Taşıma Kapasitesini Aşmayacak Şekilde Planlanması

İlimizde sanayi yeni gelişmektedir. Kurulması düşünülen sanayi tesislerinin çevreyi kirletmeyecek bir bölgede ve tarıma elverişli araziler dışında kurulmasına dikkat edilmektedir.

Daha önce kurulmuş olan sanayi tesisleri, özellikle özel teşebbüs girişimleri olan işletmeler yatırım maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle çevre konusunda alınacak önlemler ve yatırımlardan kaçınılmaktadırlar.

İl üst düzey yetkililerinin denetiminde İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Tarım İl Müdürlüğü, DSİ, ve Belediye Başkanlıkları ile Ticaret Ve Sanayi Odasına, Ziraat Odası, Esnaf Ve Sanatkarlar Odası, KÜĞİAD ve gönüllü çevre kuruluşları arasında yapılacak işbirliği ve koordinasyonla sanayi kuruluşlarının ruhsat, emisyon, deşarj problemlerinin çözülmesi sağlanmalıdır. Bu konuda çevrenin korunmasına yönelik arıtma tesisi, baca filtrasyon sistemi v.b. yatırımlar için sanayiciye ucuz kredi imkanları sağlanmalıdır.

T.4. Çevrenin İnsan-Psikososyal İhtiyaçlarıyla Uyumunun Sağlanması

İlimiz kentsel yerleşim alanı içinde kremit, tuğla ve çini atölyeleri bulunmaktadır, buda kentsel imaj ve kentsel estetik açısından uygun değildir. Ayrıca şehir merkezinde bulunan binaların dış görünümünün düzgün olmaması görsel kirliliğe yol açmaktadır. Kütahya Belediyesi tarafından bu tür binalarının dış cephe boyalarının seçiminde bir düzenleme getirilmesi gerekmektedir.

T.5.Çevre Duyarlı Arazi Kullanım Planlaması

Kentin jeomorfolojik, iklimsel, hidrografik, doğal bitki örtüsü ve toprak niteliklerine göre oluşturulacak yeni planlar ve yenileme projeleri Kütahya'nın sağlıklı yaşanabilir bir kent olması için değil aynı zamanda doğal kaynakların sürdürülebilir olması için gereklidir. Kentlerin arazi kullanımında karşımıza çıkan sorunlardan biri de çevre düzeni planlarının olmayışıdır. Kentlerin kontrolsüz yayılması aynı zamanda kentsel, kırsal çevre ekonomisi üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Kontrolsüz gelişmeden ötürü konut, su, kanalizasyon ve kamu hizmetleri kent halkına getirilememektedir. Kentler genellikle en verimli tarım toprakları üzerinde kurulması ve gelişmesi toprağın gereksiz kaybına yol açmaktadır.

T.6. Çevresel Etki Değerlendirmesi

İlimizde Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliğinin ilk olarak Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği 07.02.21993 tarihinden sonra yönetmelik kapsamında bulunan faaliyetler 1994 yılında İl Sağlık Müdürlüğünce yönetmelik gereği değerlendirmeleri yapılarak Mahalli Çevre Kurulu görüşülüp kararlar alınmıştır. 2001 yılında Mülga İl Çevre Müdürlüğünün kurulması ile yönetmelik gereği çalışmalar İl Çevre Müdürlüğünce yürütülmüş 2003 yılında İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ve buna bağlı ÇED ve Planlama Şube Müdürlüğünün kurulması ile Şube Müdürlüğünce çalışmalar yürütülmektedir.

Tablo 211. 2002 Öncesi ve 2011 Yılı Sonuna Kadar ÇED Olumlu/Olumsuz, ÇED Gerekli/Gerekli Değildir ve ÇED Muaf Faaliyetlerin Listesi

YILI	ÇED Muaf Kararı Verilen Proje Sayısı Eylül 2003 İtibariyle	ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Proje Sayısı	ÇED Olumlu Kararı Verilen Proje Sayısı
2002 ve öncesi	-	54	11
2003	6	21	1
2004	34	62	-
2005	35	47	-
2006	80	26	3
2007	88	53	-
2008	82	58	1
2009	59	58	2
2010	80	54	5
2011	109	75	4
TOPLAM	573	508	27

Kaynak:İl Çevre ve Orman Müdürlüğü (ÇED ve Planlama Şube Müdürlüğü)-2011

Kaynaklar

ÇED Hizmetleri ve Çevre İzin Lisans Şube Müdürlüğü
Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü